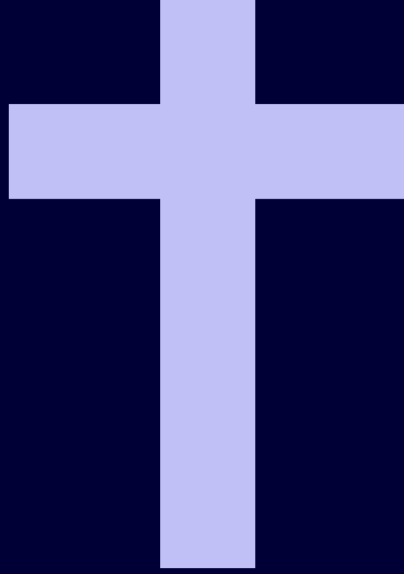

Fulfulfe Burkina,
Dewtere Laamdo
Amaana Keso

Fulfulde Burkina New Testament

Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso Fulfulde Burkina New Testament

copyright © 2012 SIM International

Language: Fulfulde Burkina (Fulfulde, Western Niger)

Dialect: Burkina

Translation by: SIM International

Fulfulfe Burkina, Dewtere Laamɗo Amaana Keso

This translation, published by SIM International, was published in 2012.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM (Mission Protestante) , BP 1552, Ouagadougou 01, BURKINA FASO.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-10-02

Contents

Matta	1
Marku	47
Lukka	76
Yuhanna	123
Golle Nulaa6e	158
Romankoo6e	203
1 Korintunkoo6e	223
2 Korintunkoo6e	242
Galaat'yankoo6e	254
Efeesunkoo6e	261
Filipiyankoo6e	268
Koloosiyankoo6e	273
1 Tesaloni'yankoo6e	278
2 Tesaloni'yankoo6e	282
1 Timote	285
2 Timote	291
Tiitu	295
Filemon	298
Ibraninkoo6e	299
Yaakuuba	314
1 Piyeer	319
2 Piyeer	325
1 Yuhanna	329
2 Yuhanna	334
3 Yuhanna	335
Yahuuda	336
Bangingol	338

Linjiila Iisaa mo Matta winndi

Haala maamiraaŕe Iisaa (Lukka 3.23-38)

¹ Inan binndi kollooji inde maami-
raaŕe Iisaa Almasiihu, dimaado ley
lenyol Daawda, taan Ibrahiima:

² Ibrahiima rimi Isiyaaka.
Isiyaaka rimi Yaakuuba.
Yaakuuba rimi Yahuuda e minyi-
raaŕe muudum.

³ Yahuuda rimi Fares e Sera. Been
ngoni 6e o rimdi e Tamar.

Fares rimi Hesruuna.
Hesruuna rimi Aram.

⁴ Aram rimi Aminadaabu.
Aminadaabu rimi Naasuuna.
Naasuuna rimi Salmon.

⁵ Salmon rimi Bo'as, mo o rimdi e
Rahabu.

Bo'as rimi Obet, mo o rimdi e Ruttu.
Obet rimi Yesa.

⁶ Yesa rimi Daawda kaananke oon.

Daawda rimi Suleymaana. Oon
woni mo o rimdi e dee Uriya-no.

⁷ Suleymaana rimi Robo'am.

Robo'am rimi Abiya.

Abiya rimi Asa.

⁸ Asa rimi Yosafat.

Yosafat rimi Yoram.

Yoram rimi Usiya.

⁹ Usiya rimi Yotam.

Yotam rimi Akas.

Akas rimi Hesekiya.

¹⁰ Hesekiya rimi Manasa.

Manasa rimi Amon.

Amon rimi Yosiya.

¹¹ Yosiya rimi Yekoniya e minyi-
raaŕe muudum.

Dum hawrii e jamaanu mo Alhu-
udiyankooŕe njaalanoo, njaaraa
Baabiila.

¹² Caggal 6e njaaraama Baabiila,

Yekoniya rimi Seyaltiyel.

Seyaltiyel rimi Sorobabel.

¹³ Sorobabel rimi Abiihudu.

Abiihudu rimi Eliyakim.

Eliyakim rimi Asoro.

¹⁴ Asoro rimi Sadok.

Sadok rimi Akim.

Akim rimi Eliyuda.

¹⁵ Eliyuda rimi Eliyasar.

Eliyasar rimi Mattan.

Mattan rimi Yaakuuba.

¹⁶ Yaakuuba rimi Yuusufi, jom su-
udu Mariyama.

Mariyama woni inna Iisaa
bi'eteedo Almasiihu oon.

¹⁷ Ndelle dum hawrii e jamaanuuji
sappo e nay illa Ibrahiima faa yottii
Daawda. Illa e Daawda faa yottii nde
Alhuudiyankooŕe konanoo njaaraa
Baabiila ndeen fu, wo jamaanuuji
sappo e nay hawrata. Woodi du,
illa nde Alhuudiyankooŕe konanoo
njaaraa Baabiila faa garol Almasiihu
ndeen, wo jamaanuuji sappo e nay
hawrata.

Haala rimeede Iisaa Almasiihu (Lukka 2.1-7)

¹⁸ Inan no Iisaa Almasiihu rim-
iraa: Mariyama inniiko oon wo
kaŕŕanaado Yuusufi. Ammaa fadde
makko e suddeede, tawi o reedirii
saabe baawde Ruuhu Ceniido.

¹⁹ Yuusufi kaŕŕando mo oon wo
neddo ponnditiido, yidaa semtinde
mo, anniyake fiirtude kaŕŕal ngaal e
suuraare.

²⁰ Nde o miilotonoo dum ndeen,
maleyka Joomiraado wari to makko
ley koydol, wi'i mo:

—Yuusufi, taan Daawda, taa hulu
ŕaŕude Mariyama, sabo 6inngel ngel
saawi ngeel e Ruuhu Ceniido yuuri.

²¹ O rimaŕan 6iddo gorko. Inndi-
raa mo Iisaa, sabo wo kanko hisinta
yimŕe makko e hakkeji muŕŕen.*

²² Dum fuu, dum wadii faa haala
ka Laamdo yottini annabaajo kaan
tabita nde wi'unoo:

²³ «Surbaajo mo anndaa gorko reedan,
rima 6iddo gorko.

O inndirte Imanuwel.»†

Maanaa innde ndeen wo: «Laamdo
ina wondi e meeden».

* **1:21** Innde **Iisaa** ndeen, e ley Ibraninkoore wo Yuusuwa. Inde fiirta «Joomiraado wo kisinoowo».

† **1:23** Esaaya 7.14.

24 Nde Yuusufi finunoo ndeen, wadi no maleyka Joomiraado wi'iri dum noon. O banji Mariyama,

25 ammaa o wondaay e muudum faa rimi biddo gorko. Yuusufi inndiri biddo oon Iisaa.

2

No jom'en anndal ngardi faa ndaara Iisaa

1 Iisaa rimaama Baytilaama ley leydi Yahuudiya e jamaanu laamu Hirudus. Jom'en anndal yuuri lettugal, ngari Urusaliima.

2 Nde 6e ngarnoo ndeen, 6e mbi'i:
—Toy kaananke Alhuudiyankoo6e dimaado joonin oon woni? Min nji'ii hoodere makko 6angii lettugal, min ngarii sujidande mo.

3 Nde Hirudus kaananke oon nannoo dum fu, huli, kam e yim6e Urusaliima fuu.

4 O noddii hooree6e almaami'en e janninoobe Tawreeta 6een fuu, o yami dum'en toy Almasiihu oon jeyi rimeede.

5 Be njaabii mo, 6e mbi'i:
—Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabo inan ko annabaajo winndunoo:
6 «Aan, Baytilaama, leydi Yahuudiya, tannyoral a wanaa wuro famaro hakkunde gure Yahuudiya mawde deen.

Sabo ardotoodo yuuran e maada, garoowo faa dura yim6e am, Israa'iilankoo6e.»*

7 Ndeen Hirudus noddii jom'en anndal 6een e cuncukka, yami 6e wakkati mo hoodere ndeen 6angi. Be paamini mo.

8 Caggal duum, o neli 6e Baytilaama. O wi'ii 6e:

—Njehee, kumpitowodon kabaaru cukalel ngeel faa tannyoron. Si on nji'ii ngel fu, ngaron kumpiton kam faa miin du mi yaha, mi sujidanowa ngel.

9 Nde 6e nannoo ko kaananke oon haali duum ndeen, 6e ndilli. Hoodere nde 6e njiinoo lettugal ndeen ardii 6e yaade. Nde ardii 6e faa nde yottii

do cukalel ngeel woni doon, de nde darii.

10 Ko 6e nji'i hoodere ndeen duum, 6e ceyii seyo manngo sanne.

11 Be naati ley suudu nduun, 6e nji'i cukalel ngeel e inniigel Mariyama. Be kippii e leydi, 6e kujidani ngel. Be njaltini gineeji ma66e, 6e teddiniri ngel kanje e sii uurdi mbelndi e dakke uurde bi'eteede miiri.

12 Caggal duum, Laamdo gongini 6e ley koydol taa 6e njecoo to Hirudus. Ndelle 6e kootiri leydi ma66e laawol gonngol.

No Yuusufi doggiri suudowii leydi Misira

13 Nde jom'en anndal 6een ndilunoo fu, maleyka Joomiraado wari e Yuusufi ley koydol, wi'i dum:

—Umma, hooyu cukalel ngel e inna muudum, ndoggaa njahaa Misira. Keddodaa toon faa nde mbi'oymaami ngartaa. Sabo Hirudus filoto cukalel ngel faa wara ngel.

14 Yuusufi ummii jemma, hooyi cukalel ngeel e inniigel, de 6e ndilliri Misira.

15 O heddi toon faa Hirudus maayi, faa haala ka Laamdo yottini annabaajo kaan tabita nde wi'unoo: «Mi noddii 6iyam wurtoo ley Misira.»†

No Hirudus wardi sukaabe Baytilaama

16 Nde Hirudus faamunoo jom'en anndal 6een njambake dum ndeen, tikki sanne. O yamiri cukaloy ngoroy Baytilaama e dakkol muudum fu mbaree, gilla keccoy faa ngadukoy duu6i didi. O wadii dum fodde wakkatiiji di jom'en anndal 6een kokki mo diin.

17 Noon haala ka annabi Yereimiya haalnoo kaan tabitiri nde wi'unoo:

18 «Wullaango nanaama ley wuro Rama, bojji e uumaali duudfi: Rahiina‡ ina woya cukaloy muudum, jabaay berndem waaltinee, sabo koy keddaaki.»§

* 2:6 Mika 5.1. † 2:15 Hoseya 11.1. ‡ 2:18 **Rahiina** woni jom suudu Yaakuuba mo yim6e Israa'iila njogorii hono inna mu66en. § 2:18 Yereimiya 31.15.

No Yuusufi wartiri leydi Israa'iila

¹⁹ Caggal maayde Hirudus, ma-
leyka Joomiraado wari e Yuusufi to
leydi Misira toon e ley koydol,

²⁰ wi'i dūm:

—Umma, hooyu cukalel ngel e inna
muudum, njeccodon leydi Israa'iila,
sabo yidunoobe warude suka oon
been maayii.

²¹ Yuusufi ummii, hooyi cukalel
ngeel e inniigel, 6e kooti leydi Is-
raa'iila.

²² Ammaa o nanii Arkalaawu
loomtii bammum Hirudus, laamake
leydi Yahuudiya, de o huli yahude
toon. O sappaa e ley koydol faa o yehi
leydi Galili.

²³ O hodowi wuro wi'eteengo
Nasaraatu. Noon dūm laatorii faa
ko annabaaɓe mbi'unoo dūm tabita:
«O wi'ete Nasaraatuujo.»

3

No Yaayaa waajorii

(Marku 1.1-8, Lukka 3.1-18,
Yuhanna 1.19-28)

¹ E jamaanu oon, Yaayaa lootoowo
lootalgal batisima ɓangi. Imo gooyna
ley ladde Yahuudiya, imo wi'a:

² —Tuubee, sabo laamu Laamdo
ɓadake.

³ Oon woni mo annabi Esaaya sap-
pinoo, nde wi'unoo:

«Daande ina yeewnoo ley ladde ina
wi'a:

Moyyinee laawol Joomiraado,
ndartinee dati makko!»*

⁴ Yaayaa ina ɓornii kaddungal canyi-
raangal leebi geeloodi, ina haɓɓii
kaɓɓorgol nguru. Nyaamdu makko
wo baɓɓatti e njuumndi ladde.

⁵ Yimɓe yuuri Urusaliima e leydi
Yahuudiya e seraaji gooruwol Urdun
fuu, ngari to makko.

⁶ Iɓe kaalta hakkeji maɓɓe, de
Yaayaa ina loota ɓe lootalgal
batisima† ley gooruwol Urdun.

⁷ Ko o yi'i Farisa'en e Saduki'en
heewɓe na ngara faa lootee lootalgal
batisima dūm, o wi'i dūm'en:

—Onon ɓiɓɓe bolle! Moy sappani
on ndoggon tikkere Laamdo wa-
roore?

⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubu-
gol.

⁹ Taa koolodon on kisan saabe wo
on taaniraaɓe Ibrahiima. Sabo mido
wi'a on: Laamdo ina waawi wayl-
itinde kaaye de laato ɓiɓɓe Ibrahi-
ima!

¹⁰ Joonin, jammɓere yeptaama faa
soppa dadi leɗɗe. Ndelle, lekki fuu
ki rimataa ɓiɓɓe lobbube, soppete,
faddee ley yiite.

¹¹ Miin, ndiyam lootirammi on
batisima faa hollita on tuubii. Am-
maa garoowo caggal am oon, kam
ɓuri kam baawde. Mi fotay fay
ɓortude dūm pade muudum. Oon
lootirta on batisima Ruuhu Ceniido
e yiite.

¹² O segilake faa o yaroo nyaamri
makko faa laaɓa. O hawrundura
nyaamri makko ley beembal, de
nyaande ndeen o wuldan dūm yiite
nge nyifataa.

No Iisaa lootiraa lootalgal batisima
(Marku 1.9-11, Lukka 3.21-22)

¹³ Wakkati oon, Iisaa yuuri Galili,
wari gooruwol Urdun to Yaayaa, faa
Yaayaa loota dūm lootalgal batisima.

¹⁴ Ammaa Yaayaa muuyi salaade
dūm, wi'i mo:

—Aan haani lootude kam. De noy
ngardataa to am, miin, faa mi loote?

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Accu dūm laatoroo noon joonin,
sabo noon kaanden hiɓɓinirde ko
dartii fuu.

Ndeen o jaɓi.

¹⁶ Nde Iisaa lootanoo, ina wur-
too ndiyam daam fu, wakkati oon
pay kammu omtii. O yi'i Ruuhu
Laamdo ina jippoo hono wuugaandu,
ina wara dow makko.

¹⁷ Wakkati oon du, daande yuuri
dow kammu, wi'i:

—O woni Biyam mo korsinmi, mo
ceyortoomi.

* 3:3 Esaaya 40.3. † 3:6 Do wi'ete *lootalgal batisima* dow haala batisima Yaayaa fu, *lootalgal tuubu* maa *mutineede* du na wi'ee.

4

*No Ibiliisa jarriborii Iisaa**(Marku 1.12-13, Lukka 4.1-13)*

¹ Wakkati oon, Ruuhu Laamdo yaari Iisaa ley ladde, faa Ibiliisa jarriboo mo.

² Iisaa wafi balde capande nay ina suumii jemma e nyalooma fuu. Caggal duum, o yolbi.

³ Ndeen, Jarribotoodo oon battitii mo, wi'i mo:

—Si a Bii Laamdo, yamir kaaye de laatoonyaamdu.

⁴ De Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa: «Wanaa e nyaamdu tan neddo wuurdata. Ko neddo wuurdata dey, wo e haala fuu ka Laamdo haali.»*

⁵ Caggal duum, Ibiliisa yaari mo Urusaliima ngalluure seniinde ndeen, darni mo dow to buri toowde e suudu dewal mawndu,

⁶ wi'i mo:

—Si a Bii Laamdo, fittu njippodaa e leydi. Sabo ina winndaa: «Laamdo yamiran maleyka'en muudum njabbe e juude mubben taa koyngal maa fiyoo e hayre.»†

⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa katin: «Taa ndaartinda Laamdo, Joomiraado maa.»‡

⁸ Katin Ibiliisa yaari mo dow waamnde toownde sanne, holli mo laamuuji adunaaru fuu e darja mubben,

⁹ wi'i mo:

—Mi hokkete dum do fuu si a hippake, a sujidanii kam.

¹⁰ Iisaa wi'i mo:

—Woddam Seydaani! Sabo ina winndaa: «Wo Laamdo Joomiraado maa kaandaa sujidande, kam tan kaandaa rewude.»§

¹¹ Ndeen Ibiliisa seli mo. Wakkati oon, maleyka'en ngari to makko, ina ngollana mo.

*No Iisaa fuddiri golle muudum ley Galili**(Marku 1.14-15, Lukka 4.14-15)*

¹² Nde Iisaa nannoo Yaayaa uddaama ley kasu ndeen, o yeccii leydi Galili.

¹³ Ammaa o joodaaki Nasaraatu katin, de o hodowi Kafarnahum wuro fakkiingo maayo ley leydi Jabulon, kam e Naftali.

¹⁴ Dum wadii faa haala ka annabi Esaaya haalnoo kaan tabita nde wi'unoo:

¹⁵ «Leydi Jabulon e leydi Naftali

dow laawol jahoowol maayo manngo,
caggal Urdun,

ley leydi Galili,

joonnde yimbe 6e nganaa Alhudiya'en,

¹⁶ yimbe wonbe e nimre

nji'ii annoora mawdo.

Wuurbe e ley leydi nibbundi nimre maayde,

annoora yaynanii dum'en.»*

¹⁷ Gilla ndeen, Iisaa fuddi waajaade ina wi'a:

—Tuubee, sabo laamu Laamdo badake.

*No Iisaa noddiri taalibaabe arandeebe**(Marku 1.16-20, Lukka 5.1-11)*

¹⁸ Iisaa ina yaha hunnduko maayo Galili, de yi'i sakiraaabe dido, Simon bi'eteedo Piyeer e sakiike mum Andire. Ibe padfa filiiji maabe ley maayo ngoon. Wo 6e nanngooobe liyyi.

¹⁹ Iisaa wi'i 6e:

—Njokkee kam, mi wadan on filotoobe yimbe.

²⁰ Wakkati oon 6e njoppi filiiji maabe diin, 6e njokki mo.

²¹ O yehi yeeso, o yi'i katin sakiraaabe dido wobbe, Yaakuuba e Yuhanna, bibbe Jebede. Kam'en e baaba mubben Jebede ina ngoni ley laana, ina moyyintina filiiji mubben. O noddi dum'en.

²² Wakkati oon pay, 6e njoppi laana kaan, 6e njoppi baabiibe du, 6e njokki mo.

* 4:4 Fillitagol Tawreeta 8.3. † 4:6 Jabuura 91.11-12. ‡ 4:7 Fillitagol Tawreeta 6.16. § 4:10 Fillitagol Tawreeta 6.13. * 4:16 Esaaya 8.23-9.1.

No Iisaa waajorii e no selliniri yimbe

(Lukka 6.17-19)

²³ Iisaa yiiltii ley leydi Galili fuu. Imo waajoo e ley cuudi ma66e baajordi, imo gooyna Kabaaru Lobbo haala laamu Laamdo, imo danna sii nyawuuji e male fuu.

²⁴ Kabaaru makko sankitii ley leydi Siiriya fuu. Yimbe na ngadda nyawbe nyawuuji feere feere e male fuu to makko. Wo66e wo wondube e ginnaaji, wo66e jom'en dabidabiije, wo66e du wo jom'en balli-mbaatudii. O danni dum'en.

²⁵ Jamaa keewdo sanne jokki mo. Wo 6e yuuru6e Galili e leydi mbi'eteendi Galluujje Sappo e Urusaliima e Yahuudiya e caggal gooruwol Urdun.

Waaju Dow Waamnde

(Suuraaji 5 - 6 - 7)

5

(Lukka 6.20-23)

¹ Iisaa yi'i jamaa keewdo oon de yeenji dow waamnde, joodii. Taalibaa6e muudum been battitii dum.

² O fuddi waajaade 6e, o wi'i:

³ –Barke woodanii annditinbe yonkiiji mu66en ina lokkidii, sabo kam6e njeyi laamu Laamdo.

⁴ Barke woodanii sunii6e, sabo Laamdo waaltinan berde mu66en.

⁵ Barke woodanii leeyinkinii6e, sabo kam6e ndonata adunaaru.

⁶ Barke woodanii filotoo6e fonnditaare hono no yolbu6e e domdu6e pilortoo neema, sabo 6e kaaran, 6e domditan.

⁷ Barke woodanii yurmotoo6e, sabo Laamdo yurmoto 6e.

⁸ Barke woodanii laabu6e berde, sabo 6e nji'an Laamdo.

⁹ Barke woodanii waddoo6e jam, sabo 6e noddirte bi66e Laamdo.

¹⁰ Barke woodanii torraa6e saabe fonnditaare, sabo kam6e njeyi laamu Laamdo.

¹¹ Barke woodanii on si yimbe mbonkake on, torrii on, njowii on sii bonanda fuu saabe am.

¹² Ceyee, mbeltee, sabo mbarjaari mawndi ina doomi on dow kammu. Sabo hono noon annabaa6e artiibe on been torriraa.

Haala lamdam e annoora

(Marku 9.50, Lukka 14.34-35)

¹³ –Onon, wo on lamdam adunaaru ndu. Ammaa si lamdam selii lamsude, dume lamsinta dam katin? Dam nafataa fay huunde! Dam faddete yaasin, yimbe njaaba dam.

¹⁴ Wo on annoora adunaaru. Ngalluure nyibaande dow waamnde waawaa suudaade.

¹⁵ Fay gooto hu66ataa lampal, de hippa dum kaakol. Ko wadata dey, bilan ngal, ngal yaynana gondo e suudu nduun fuu.

¹⁶ Hono noon annoora moodon haani yaynirde yeeso yimbe, faa nji'a golleeji lobbi di ngadoton, de njetta Baaba moodon gondo dow kammuuli oon.

No Iisaa jannginiri haala Tawreeta

¹⁷ –Taa cikkee mi warii faa mi itta jamirooje Tawreeta naa haala annabaa6e. Mi waraay faa mi itta dum. Mi warii faa mi hi66ina dum.

¹⁸ Goonga kaalanammi on: sini kammu e leydi ina keddii, fay to66el maa masel tosataake ley Tawreeta faa dum fuu dum tabita.

¹⁹ Dum le, boofudo ko 6uri fuu famdude e jamirooje deen, de janngini wo66e faa ngada noon, joomum laatoto burdo famdude e laamu Laamdo. Ammaa neddo fuu jokkudo Tawreeta oon, de janngini wo66e ngada noon, joomum laatoto mawdo e laamu Laamdo.

²⁰ Sabo mido haalana on: si on buraay jannginoo6e Tawreeta e Farisa'en fonnditaare fu, on naatataa e ley laamu Laamdo.

Haala tikkere

²¹ –On nanii maamiraa6e meeden been mbi'anooma: «Taa wadu war-hoore, gadudo war-hoore fuu ina haani sareede.»*

* 5:21 Wurtagol 20.13.

²² Miin kaa mido wi'a on: tikkando sakiike muudum fuu, ina haani sareede. Bi'udo sakiike muudum wo cuubaado fu, ina jeyi darneede yeeso sariya laamu. Katin du, neddo fuu biido mo wo o jiiibiido, ina haani naatude yiite jahannama.

²³ Ndelle, si a warii e hirsirde faa ngada sadaka, de miccitidaa wakkati oon sakiike maa ina joganii maa ko metti,

²⁴ njoppaa sadaka maa oon doon, njahaa njaafundurawaa e sakiike maa oon tafon, ndeen ngartaa ngadaa sadaka maa oon.

²⁵ Si a ha'ii e goddo, de oon njaada sariya fu, karodaa ndewritaa e joomum fadde moodon yottaade, taa o watte e juude carotoodo, de oon watte e junngo doomoowo kasu, de uddefaa e kasu.

²⁶ Goonga kaalanammi on: abada a wurtataako si a yobaay ko ndewetedaa duum faa laa'ii.

Haala jeenu

²⁷ —On nanii wi'anooma: «Taa wadu jeenu!»†

²⁸ Miin kaa mido wi'a on: yeewrudo debbo janano muuyo fuu, jeenii e ley bernde mum.

²⁹ Ndelle, si yitere maa nyaamre luttinte, ittu nde, paddaa nde to woddi! Ceedaa e tergal maa gootal buri moyyande ma diina banndu maa nduun fuu faddee e jahannama.

³⁰ Si junngo maa nyaamo luttinte, tayu ngo, paddaa ngo to woddi: ceedaa e tergal maa gootal buri moyyande ma diina banndu maa nduun fuu naata jahannama.

Haala ceergal

(Matta 19.9, Marku 10.11-12, Lukka 16.18)

³¹ —Wi'anooma katin: «Ceerudo deekum fuu, hokka dum talkuru ceergal.»‡

³² Miin kaa mido wi'a on: neddo fuu ceerudo deekum de tawi o wanaa jeenoowo, si o banjowaama, gorko ceerudo mo oon wadii mo jeenoowo.

Neddo fuu banjudo debbo ceeraado, kam du jeenii.

Haala hunayeere

³³ —On nanii katin, maamiraabe meeden mbi'anooma: «Taa fiirtu hunayeere maa, tabintinaa nde yeeso Joomiraado.»§

³⁴ Miin kaa mido wi'a on: taa kunodon fey. Taa kunorodon kammu, sabo wo joodorgal Laamdo.

³⁵ Taa kunorodon leydi, sabo wo njaabirdi koyde makko, naa Urusali-ima, sabo wo ngalluure Kaananke mawdo.

³⁶ Taa kunorodaa hoore maa, sabo a waawaa rawninde naa bawlinde fay leebol mayre gootol.

³⁷ Mbi'aa «ayyo» naa «a'aa» tan. Ko faltii duum fuu, wo to Bondo oon yuuri.

Haala yomnitagol

(Lukka 6.29-30)

³⁸ —On nanii wi'anooma: «Yitere yomnitorte yitere, nyiinde yomnitorte nyiinde.»*

³⁹ Miin kaa mido wi'a on: taa njomnitee gadudo on ko boni. Si goddo feenyii ma gere nyaamo fu, acca dum feenya gere nano oon du.

⁴⁰ Si goddo wullake ma faa teeta forgo maa, accu dum yaada e saaya maa jaangol du.

⁴¹ Si goddo tilsinanii ma ronndaade donngal yaadu kilomeetere, ronnda ngal yaadu kilooji didi.

⁴² Si goddo naarake ma, hokku dum. Si goddo wi'ii mbuyodaa dum fu, taa salana dum.

Haala yidugol waybe

(Lukka 6.27-28, 32-36)

⁴³ —On nanii wi'anooma: «Njidaa gondo maa, mbanyaa ganyo ma.»

⁴⁴ Miin kaa mido wi'a on: njidee waybe on, ndu'anodon torroobe on.

⁴⁵ Worrude hono noon hollata wo on bibbe Baaba moodon gondo dow kammuuli. Sabo no o fudinirta naange makko dow bonbe, noon du o fudinirta nge dow moyyube. No o

† 5:27 Wurtagol 20.14. ‡ 5:31 Fillitagol Tawreeta 24.1. § 5:33 Limooje 30.3. * 5:38 Wurtagol 21.24, Lewinkooje 24.20.

tomnirta dow fonnditiibe, noon du o tomnirta dow oonyiibe.

⁴⁶ Si yidube on tan njidoton, mbarjaari ndiye keboton? Fay nanngooobe lampo been du ina ngadira noon!

⁴⁷ Si sakiraa be moodon tan njowton, dume senndi on e wobbe? Fay heefer be been ina ngadira noon!

⁴⁸ Ndelle, laatodon hi66ube, hono no Baaba moodon gondo dow kammuuli oon hi66iri ni.

6

No Iisaa waajorii haala wallude talkaabe

¹ —Tinnee taa ngadiron golleeji moodon lobbi faa yimbe nji'a on. Si on ngadii dum fu, on kebataa mbarjaari to Baaba moodon gondo dow kammuuli oon.

² Ndelle, si ada itta jakka, taa feeka faa yimbe nji'e. Wo hono noon munaafiki'en been ngadata ley cuudi baajordi e dow laabi faa yimbe mana dum'en. Goonga kaalanammi on, be kebii mbarjaari ma66e faa timmi.

³ Aan kaa, si ada itta jakka fu, taa nano maa faama ko nyaamo maa wadata.

⁴ Ndeen jakka maa oon laatoto ko suudii, de Baabiraado maa ji'oowo ko suudii oon yobe.

Haala du'aare (Lukka 11.2-4)

⁵ —Si odon ndu'oo, taa ngadon no munaafiki'en ni. Kambe, i6e njidi daraade ley cuudi baajordi e hakkunde to laabi kawrata, de 6e ngada du'aare yalla yimbe fuu ina nji'a 6e. Goonga kaalanammi on, be kebii mbarjaari ma66e faa timmi.

⁶ Onon kaa, nde ndu'otodon fuu, naaton ley cuudi mon, ommbon dammbugal, de njaaronon Baaba mon e suuraare. Ndeen, Baaba mon ji'oowo ko suudii oon, yoban on.

⁷ Si odon ndu'oo, taa kebbinee haalaaji boli di ngalaa nafaa hono no yimbe 6e anndaa Laamdo been ngadata ni. I6e miilii Laamdo jaabanto 6e si 6e kebbinii haala.

⁸ Taa nyemmbitee 6e, sabo Baaba moodon ina anndi ko kaajadon gilla on nyaagaaki dum.

⁹ Onon le, inan no ndu'ortodon: Baaba amin gondo dow kammuuli, innde maa laatoo seniinde.

¹⁰ Laamu maa wara.

Muuyde maa ngadee dow leydi do hono no ngadirtee dow kammuuli ni.

¹¹ Kokkaa min hannden nyaamdu heyooru min.

¹² Njaafonodaa min hakkeeji amin, hono no min njaafortoo wadoobe min hakkeeji ni.

¹³ Taa accu min njarribee, ammaa hisin min e Bondo oon. [Sabo laamu e baawde e teddeengal ina ngoodani maa faa abada. Aamiina.]*

¹⁴ Ndelle, si on njaafake wadoobe on hakkeeji, Baaba moodon gondo dow kammuuli oon du yaafoto on.

¹⁵ Ammaa si on njaafataako toonyiibe on, Baaba moodon oon du yaafataako hakkeeji moodon.

Haala suumayeere

¹⁶ —Si on cuumake, taa njurminkinee hono munaafiki'en been: 6e balinto, yalla yimbe fuu ina anndita 6e suumiibe. Goonga kaalanammi on: 6e kebii mbarjaari ma66e faa timmi.

¹⁷ Aan kaa, si a suumake, mbujaa hoore maa, culmaa yeeso maa,

¹⁸ taa paamina yimbe a cuumiido. Baaba maada gondo ley suuraare oon tan anndata. Woodi du Baaba maa ji'oowo ko ngadudaa e suuraare oon, yobete.

Haala jawdi dow kammu (Lukka 12.33-34)

¹⁹ —Taa ndesanon ko'e mon jawdi adunaaru, do mooyu e puundi mbonnata, do wuybe kelata gampuuje de mbujja.

²⁰ Ndesanon ko'e mon jawdi dow kammu, do fay huunde bonnataa, wanaa mooyu wanaa puundi, do

* **6:13** Cakitte aaya 13 tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyude diin.

wuyɓe kelataa gampuuje sakko mbujja.

²¹ Sabo ɗo jawdi maa woni fuu, doon bernde maa du wonata.

*Haala annoora e nimre
(Lukka 11.34-36)*

²² –Gite ngoni lampal ɓanndu. Si gite maa ina mboodi, ɓanndu maa fuu heewan annoora.

²³ Ammaa si de mboodaa, ɓanndu maa fuu heewan nimre. Ndelle, si ko hokkata ɓanndu maa annoora duum laatake nimre fu, nimre ndeen na tekki koy!

*Haala filaade laamu Laamɗo
(Lukka 16.13, 12.22-31)*

²⁴ –Fay gooto waawaa gollande joomiraaɓe ɗiɗo, sabo joomum wanyan gooto, de yiɗa keddiido oon, maa du nanngunduran e gooto, de yawa keddiido oon. On mbaawaa gollande Laamɗo e jawdi fuu nde wootere.

²⁵ Dum le, mido wi'a on: taa kaɓɓu-ko'u wona e moodon e dow nguurn-dam mon - ko nyaamoton e ko njartoton. Taa ɓalli moodon du kaɓɓu on ko'e e ko ɓornotodon. Sabo nguurn-dam ina ɓuri nyaamdu, ɓanndu du ina ɓuri kotal, naa wanaa?

²⁶ Ndaaree pooli piirooji ɗi: ɗi aawataa, ɗi tayataa, ɗi ndesataa faa'e, ammaa Baaba moodon gondo dow kammuuli oon ina nyaamna ɗi. Onon le, wanaa oɗon ɓuri pooli teddude to wɗɗi?

²⁷ Moy e moodon waawi beydude balde muudum fay nyalooma gooto saabe ko haɓɓi dum hoore?

²⁸ Ko wadi de kolte na kaɓɓi on ko'e? Ndaaree pinndiiji ladde no ɗi mawnirta: ɗi ngollataa, ɗi mottataa.

²⁹ Mido haalana on: fay Suley-maana e darja muudum fuu holtiraay hono gootel e majji ni.

³⁰ Si Laamɗo ina holtinira noon hudo taweteeko ley ladde hannden, faddeteeko e yiite jaango, wanaa o holtinan on faa ɓura noon, onon famɗuɓe hoolaare!

³¹ Ndelle, taa ko'e mon kaɓɓoo faa mbi'on: «Dume nyaameten? Dume njareten? Dume ɓornotoden?»

³² Sabo kulle dee fuu wo ko yimɓe ɓe anndaa Laamɗo pilotoo. Si goonga, Baaba mon gondo dow kammuuli oon ina anndi dum fuu idum tilsani on.

³³ Ndelle, pilodon laamu Laamɗo tafon, kam e fonnditaare muudum. Ndeen ko heddii duum fuu, on beydante dum.

³⁴ Ndelle, taa jaango haɓɓa on ko'e, sabo jaango du wardan e ko muudum. Nyannde fuu, donngal muudum ina heya dum.

7

*Haala feloore
(Lukka 6.37-38, 41-42)*

¹ –Taa kiitee, on kiitataake.

² Sabo no kiitortodon woɓɓe, noon onon du kiitortedon. Katin du ko etiranton woɓɓe, wo duum etirantedon.

³ Ko wadi de ada yi'a kudol ley yitere sakiike maa, de aan le, a taykataako leggal gonngal e ley yitere maa ndeen?

⁴ Noy mbaawrudaa wi'ude sakiike maa: «Sakiike, accu mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», de aan le, wo leggal woni ley yitere maa ndeen?

⁵ Munaafiki, ittu leggal gonngal e yitere maa ngaal tafon. Ndeen jiide maa laaban, faa keɓaa ittaa kudol gonngol e yitere sakiike maa ngool.

⁶ Taa kokkee dawaadi ko senii, sabo ɗi njeccoto, ɗi njata on. Taa cankiitee kaaye moodon dime yeeso girooji, sabo ɗi njaaban de.

*No Laamɗo hokkirta njariido dum
(Lukka 11.9-13)*

⁷ –Njaree, on keɓan. Pilee, on njiitan. Calminee, on omtante.

⁸ Sabo njariido fuu heɓan. Piliido fuu yiitan. Calmino fuu omtante.

⁹ Moy e moodon hokkata ɓiyum hayre si njarake dum buuru?

¹⁰ Naa njaroo dum liingu de hokka dum mboddi?

¹¹ No mbonirdon ni fuu, oɗon anndi no kokkirton ɓiɓɓe mon kulle lobbe, sakko Baaba moodon gondo dow kammuuli oon. Imo hokka njariido mo fuu ko moyyi.

12 Ndelle, ley huunde fuu, ngadane wobbé ko njiddon bé ngadana on. Sabo dum pay woni ko Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe deen njamiri.

Haala dammbugal paaɗungal
(Lukka 13.24)

13 –Naatiree dammbugal paaɗungal! Sabo dammbugal naatirgal halkere ina yaaji, laawol muudum ngool ina hoyi, jokkoobe ngol been du ina keewi.

14 Ammaa dammbugal naatirgal nguurndam ngaal ina faadi, laawol muudum ngool ina billii, yiitoobe dum du wo seeda.

Haala lekki e biɓɓe muudum
(Lukka 6.43-44)

15 –Tinnee e annabaabe fewreebe. Si bé ngarii to moodon fu, iɓe ngai hono baali, de si goonga, wo bé cuuli jolbudi.

16 Golle maɓɓe annditirton bé hono no lekki annditirtee biɓɓe muudum ni. Cabiije ɓorataake e ngi'eehi, yibbe du ɓorataake e nyakkaɓere.

17 Lekki lobbi fuu, wo biɓɓe lobbuɓe rimata, de lekki mbonki kaa, wo biɓɓe bonɓe rimata.

18 Lekki lobbi waawataa rimude biɓɓe bonɓe, woodi du lekki mbonki waawataa rimude biɓɓe lobbuɓe.

19 Lekki fuu ki rimataa biɓɓe lobbuɓe soppete, faddee e yiite.

20 Ndelle, golle maɓɓe annditirton bé.

No taalibaabe fewreebe carirtee
(Lukka 13.25-27)

21 –Wanaa wi'ooɓe kam «Joomam, Joomam» been fuu naatata e laamu Laamɗo. Ammaa wo wadoobe muuyɗe Baaba am gondo dow kam-muuli oon, been ngoni naatoobe.

22 Nyannde darngal, heewɓe mbi'an kam: «Joomam, Joomam! Wanaa e innde maa min mbaajorii naa? Wanaa e innde maa min ndiiwri ginnaaji naa? Wanaa e innde maa min ngadiri kaayeeɗii keewɗi naa?»

23 Ndeen mbi'ammi bé: «Abada mi anndaano on. Mboddee kam, onon wadoobe ko boni!»

Haala suudu joyyinaandu dow hayre

(Lukka 6.47-49)

24 –Ndelle, neddo fuu kettindiido haalaaji am di de jokki di, nann-dan e jom hakkillo nyiɓudo suudu muudum dow hayre.

25 Yuwoonde tobi, gooruuji mbubbi, keni mawdi mbifi e mayru. Dum fuu ndu saamaay, sabo ndu joyyinaama dow hayre.

26 Ammaa neddo fuu kettindiido haalaaji am di de jokkaay di, ina nandi e mo walaa hakkillo, nyiɓudo suudu muudum dow njaareendi.

27 Yuwoonde tobi, gooruuji mbubbi, keni mawdi mbifi e mayru. Ndu saami faa ndu halki ndu fuu.

28 Nde Iisaa tilinoo e haalaaji diin ndeen, jama'aaje deen kaaynaama sanne e waaju makko oon.

29 Sabo o waajorake bé no jom baawde ni, wanaa hono jannginoobe maɓɓe Tawreeta.

8

No Iisaa selliniri ceppindo
(Marku 1.40-45, Lukka 5.12-16)

1 Ko Iisaa jippii waamnde ndeen duum, jamaa keewdo jokki dum.

2 Wakkati oon, gorko ceppindo battitii dum, hippii yeeso muudum, wi'i:

–Joomam, si a muuyii fu, ada waawi dannude kam faa mi laaba.

3 Iisaa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i:

–Mi muuyii, dadu.

Wakkati oon pay, gorko oon dadi ceppam muudum, laabi.

4 Caggal duum, Iisaa wi'i mo:

–Tinna taa kaalanaa dum fay gooto. Ammaa yahu holloy hoore maa almaami, ngadaa sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina bé a dadii.

No Iisaa selliniri golloowo hooreejo sordaasiibe
(Lukka 7.1-10)

5 Nde Iisaa naatannoo Kafar-nahum ndeen, hooreejo sordaasiibe battitii dum, ɗaarii dum mballa, wi'i:

6 –Moodibbo, golloowo am ina waalii ley suudu, sellaa faa junngo e koyngal fuu bantataako. Imo torrii sanne!

7 Iisaa wi'i mo:

–Mi waran, mi dannowa mo.

8 Ammaa hooreejo sordaasiibe oon jaabii, wi'i:

–Moodibbo, miin, mi hewtaay ko naataa ley suudu am. Ammaa si a haalii haala ngoota tan, golloowo am oon dadan.

9 Miin e hoore am, wo mi dawranaado, de mido dawrana sordaasiibe du. Si mi wi'ii gooto maabbe yaha fu, yahan. Si mi wi'ii goddo wara, waran. Si mi wi'ii maccudo am wada huunde, wadan.

10 Nde Iisaa nannoo dum ndeen, dum haaynii dum sanne, wi'i jokkufe dum been:

–Goonga kaalanammi on, mi yi'aay goondinal hono ngal sellude e Israa'iilanke fay gooto.

11 Mido haalana on, heewbe yuuran lettugal e gorgal, njoododoo e Ibrahima e Isiyaaka e Yaakuuba, be nyaamda ley laamu Laamdo.

12 Ammaa haannooobe naatude laamu been, paddete ley nimre wonnde yaasin ndeen. Toon bojji e neryundurde nyiiye ngoni.

13 Caggal duum, Iisaa wi'i hooreejo sordaasiibe oon:

–Hootu. Dum laatane hono no ngoondinirdaa ni.

Wakkati oon jaati, golloowo hooreejo sordaasiibe oon dadi.

No Iisaa selliniri nyawbe heewbe (Marku 1.29-34, Lukka 4.38-41)

14 Iisaa yehi galle Piyeer, tawi esoo Piyeer debbo ina fukkii wo jontaado.

15 Iisaa meemi junngo makko, de o dadi e jontere makko. O ummii, o weerni Iisaa.

16 Nde hiirnoo fu, Iisaa waddanaa yimbe heewbe be ginnaaji ngoni e mu66en. Konngol makko tan o riiwri di, o danni nyawbe been fuu.

17 Dum laatorake noon faa ko annabi Esaaya haalnoo duum tabita nde wi'unoo:

«O ittii tampiriiji meeden, o ronndake nyawuuji meeden.»*

No yimbe mbiiri njokkan Iisaa (Lukka 9.57-62)

18 Nde Iisaa yi'unoo jamaa oon ina filii dum ndeen, yamiri be peyyita maayo ngoon.

19 Jannginoowo Tawreeta gooto battii, wi'i mo:

–Moodibbo, to njahataa fuu mi jokkete.

20 Iisaa wi'i mo:

–Baagaaji† ina njogii gayde, pooli du ina njogii cuudi, ammaa Bii Neddo walaa fay nokku do fukkina hoore muudum fowta.

21 Goddo, jeyaado e taalibaa6e been, wi'i mo:

–Joomam, accu mi yaha mi uwowa baaba am tafon.

22 O jaabii oon, o wi'i:

–Jokkam, accu maaybe uwa maaybe mu66en.

No Iisaa darniri yuwoonde e henndu (Marku 4.35-41, Lukka 8.22-25)

23 Ndeen Iisaa naati laana, taalibaa6e muudum njokki dum.

24 Wakkati gooto, yuwoonde ummodii e henndu mawndu dow maayo ngoon faa bempeyye ina udda laana kaan. Tawi Iisaa kaa ina daanii.

25 Taalibaa6e been battii mo, pindini mo, i6e mbi'a:

–Joomii amin, dannu min! Inani miden kalka!

26 O jaabii be, o wi'i:

–Ko wadi de kuldon? Onon famdu6e hoolaare!

Wakkati oon, o ummii, o sappani henndu e bempeyye maayo deen e semmbe. Dum fuu dum deyyinii siw!

27 Dum haaynii taalibaa6e been! I6e mbi'a:

–Gorko o wo moy de fay keni e ndiyam ina downtanoo dum?

No Iisaa selliniri worbe dido wondube e ginnaaji

(Marku 5.1-20, Lukka 8.26-39)

28 Nde Iisaa feyyitinnoo maayo fu, heetti e leydi yimbe Gadara. Doon worbe dido wondube e ginnaaji njalti

* 8:17 Esaaya 53.4. † 8:20 Waagaaru ina wi'ee junkuuru du.

ley caabeeje, kawri e makko. Ibe nyanngunoo faa fay gooto suusaano rewude laawol ngool.

²⁹ Be keddi ibe nduka ibe mbi'a:

—Bii Laamdo, dume njiddaa wadude min? Yalla a warii do faa torraa min, gilla wakkati podaado oon yottaaki naa?

³⁰ Coggal girooji manngal ina dura dakkol doon.

³¹ Ginnaaji diin njaarii mo, mbi'i:

—Si riiwude min njiddaa, accu min naatowa e coggal girooji ngal.

³² O wi'i di:

—Njehee!

Ginnaaji diin njalti, naatowi e girooji diin. Wakkati oon, coggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde, saami ley maayo, halki.

³³ Durooɓe been ndoggi kooti ngaluure toon, kaalowi ko wadi duum fuu e kabaaru wondunooɓe e ginnaaji been du.

³⁴ Wakkati oon, yimɓe ngalluure ndeen fuu njalti, kawritowi to Iisaa. Nde ɓe nji'unoo mo ndeen, ɓe nyaagii mo o yalta leydi maɓɓe.

9

No Iisaa selliniri gorko mo banndu waatundu
(Marku 2.1-12, Lukka 5.17-26)

¹ Iisaa naati laana, feyyiti, warti wuro muudum.

² Yimɓe ngaddani dum gorko mo banndu waatundu ina fukkinnaa e daddo. Nde o yi'unoo goondinal maɓɓe ngaal fu, o wi'i mo banndu waatundu oon:

—Binngel am, sellin ɓernde maa. Hakkeeki maa njaafaama.

³ Wakkati oon, jannginooɓe Tawreeta yogaabe miilii e ko'e muɓɓen: «Gorko o ina mbonkoo Laamdo!»

⁴ Iisaa faami miilooji maɓɓe, de wi'i ɓe:

—Dume wadi de odon miiloo miilooji bondi di e ɓerde moodon?

⁵ Dume ɓuri hoyude? Yalla wi'ude hakkeeki makko njaafaama, naa wi'ude o ummoo, o yaha?

⁶ Ammaa, faa mi faamina on Bii Neddo ina jogii baawde yaafaade hakkeeki ley adunaaru ndu...

Ndeen, o wi'i mo banndu waatundu oon:

—Umma, hooyu daddo maa, kootaa suudu maa!

⁷ Gorko oon ummii, hooti suudu muudum.

⁸ Nde jama'aaje deen njiinoo dum ndeen, kuli, ina njetta Laamdo saabe ko hokki ɓii-Aadama baawde gaade nii de.

No Iisaa noddiri Matta jokka dum
(Marku 2.13-17, Lukka 5.27-32)

⁹ Iisaa dilli doon. E ley yaadu muudum, yi'i gorko bi'eteedo Matta ina joodii e suudu to lampo nanngette. O wi'i dum:

—Jokkam.

Matta ummii, jokki mo.

¹⁰ Caggal duum, imo nyaama ley suudu Matta. Nanngooɓe lampo heewɓe e luttuɓe wɓɓe ngari njoodii ina nyaamda e makko, kanko e taalibaabe makko.

¹¹ Farisa'en been nji'i dum, de na mbi'a taalibaabe makko been:

—Dume wadi de moodibbo moodon ina nyaamda e nanngooɓe lampo e luttuɓe wɓɓe?

¹² Iisaa nani dum, wi'i ɓe:

—Wanaa celludo haajaa cawroowo. Wo nyawdo haajaa cawroowo.

¹³ Njehee, ekitee ko Dewtere Laamdo wi'i:

«Wo yurmeende njidumi,

wanaa sadaka duppeteedo.»*

Sabo mi waraay faa mi noddada dar-tiibe. Wo luttuɓe ngarumi noddude.

Haala suumayeere

(Marku 2.18-22, Lukka 5.33-39)

¹⁴ Wakkati oon, taalibaabe Yaayaa ngari to Iisaa, yami dum:

—Ko wadi de minen e Farisa'en miden cuumoo, de taalibaabe maa been kaa cuumataako?

¹⁵ O jaabii ɓe, o wi'i:

—Yalla warɓe ɓangal ina mbaawi sunaade si ɓanudo ina wondi e muɓɓen naa? Ammaa nyalaade ngaran de ɓanudo oon ittete

* 9:13 Hoseya 6.6.

hakkunde maɓɓe. E balde deen, ɓe cuumoto.

¹⁶ Fay gooto fidataa tekkere heyre e kaddungal kiinngal. Sabo tekkere heyre ndeen foodan kaddungal kiinngal ngaal, de ceekol ngool beydoo.

¹⁷ Katin du cabijam kesam loowataake e sumalleeji kiiddi. Si duum wadii, sumalleeji diin pusan, cabijam dam rufa, de sumalleeji diin mbona. Ndelle cabijam kesam e sumalleeji kesi loowetee, faa dum fuu dum reenoo.

No Iisaa selliniri debbo e no iir-tiniri suka debbo

(Marku 5.21-43, Lukka 8.40-56)

¹⁸ Nde Iisaa haalannoo dum ndeen, hooreejo suudu waajordu gooto yot-tii, hippii yeeso muudum, wi'i:

—Biyam debbo heddaaki joonin pay. Ammaa war, yowu junngo maa dow makko, ndeen o ummitoto.

¹⁹ Iisaa ummii jokki mo, kam e taal-ibaaɓe muudum.

²⁰ E ley yaadu maɓɓe, debbo gooto mo yiyam muudum taccataa ko wadata duubi sappo e diidi, yuuri gada Iisaa, meemi kommbol saaya muudum.

²¹ O wadii noon sabo o miilake e bernde makko: «Si mi heɓii fay meemude saaya makko tan, mi dadan.»

²² Iisaa yeeyii, yi'i mo, wi'i:

—Banndam debbo, sellin bernde maa. Goondinal maa dannii ma.

Wakkati oon pay, debbo oon dadi.

²³ Nde Iisaa yottinoo suudu hooreejo waajordu oon fu, yi'i fuu-foobe cereeli wonɓe to maaydo toon e yimɓe heewɓe woyooɓe.

²⁴ O wi'i dum'en:

—Mburtee, sabo suka debbo o maayaay, wo daani tan.

De yimɓe been njalnorii mo.

²⁵ Nde ɓe njaltinannoo yaasin fu, o naati ley suudu nduun, o nanngi junngo suka debbo oon, de ummii.

²⁶ Kabaaru oon sankitii e leydi ndiin fuu.

No Iisaa wumtiniri wumbe dido

²⁷ Nde Iisaa dillannoo toon ndeen, wumɓe dido njokki dum, ina yeewnoo ina mbi'a:

—Taan Daawda, yurma min!

²⁸ Nde o naatunoo suudu fu, wumɓe been ngari to makko. O yami dum'en, o wi'i:

—Odon ngoondini mido waawi wal-lude on naa?

Be njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Joomii amin, miden ngoondini.

²⁹ Wakkati oon, o meemi gite maɓɓe, o wi'i:

—Dum laatanoo on hono no ngoondinirdon noon.

³⁰ Wakkati oon fu, ɓe mbumti. O gongini ɓe, o wi'i ɓe:

—Taa kaalanee dum fay gooto.

³¹ Ammaa ɓe njehi ɓe caakowi kabaaru Iisaa e leydi ndiin fuu.

No Iisaa selliniri gorko muumo

³² Wakkati mo wumtinaaɓe been ndillannoo oon, Iisaa waddanaa katin gorko mo ginnaaru muumdini.

³³ O riiwi ginnaaru nduun tan, de muumo oon fuddi haalude. Dum haaynii jama'aaje deen fuu, ina mbi'a:

—Hono dum yi'aaka e Israa'iila abada!

³⁴ Ammaa Farisa'en wonɓe doon mbi'i:

—Wo hooreejo ginnaaji oon hokki mo baawde riiwude ginnaaji.

No Iisaa yurmorii yimɓe ɓe nanaay waaju

³⁵ Iisaa ina yiilto e galluuje e gure fuu, ina waajoo e ley cuudi baajordi, ina gooyna Kabaaru Lobbo dow laamu Laamdo. Imo danna nyawuuji e male fuu.

³⁶ Ko o yi'i yimɓe been duum, o yur-mii dum'en sanne, sabo wo tampuɓe, billiiɓe hono baali di ngalaa duroowo.

³⁷ Wakkati oon, o wi'i taalibaaɓe makko been:

—Gese benndude ina keewi, am-maa tayooɓe keewaa.

³⁸ Ndelle, njaaree Jom tayri nulda tayooɓe ley gese muudum deen.

10

No Iisaa suborii nulaabe sappo e dido

(Marku 3.13-19, Lukka 6:12-16)

¹ Iisaa noddi taalibaaḅe muudum sappo e dido been, hokki dum'en baawde riiwude ginnaaji e dannude sii nyawuuji e male fuu.

² Inan inde nulaabe sappo e dido been: arano maḅḅe wo Simon bi'eteedo Piyeer e Andire minyum, Yaakuuba bii Jebede e Yuhanna minyum,

³ Filipu e Bartolome, Tomaa e Matta nanngoowo lampo oon, Yaakuuba bii Alfaa, kam e Tadde,

⁴ Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda Isikariyotto jambotoodo mo oon.

No Iisaa nuliri taalibaabe muudum sappo e dido been

(Marku 6.7-13, Lukka 9.1-6)

⁵ Iisaa nuli 6e sappo e dido, wi'i 6e: —Taa njehee to yimḅe 6e nganaa Alhuudiyankoobe. Katin du taa naatee galluuje Samariya.

⁶ Ammaa njehee to suudu Is-
raa'iila'en laatiibe hono baali ma-
jjudi.

⁷ To njahaton fuu, ngooynon mbi'on «laamu Laamdo badake!»

⁸ Ndannon nyawḅe, ummintinon maayḅe, ndannon seppinḅe, ndiiwon ginnaaji. On kebirii moyyere nde wo dokkal, kokkitiron nde du wo dokkal.

⁹ Taa kooyee kanje naa cardi naa buudi ley jiibaaji moodon.

¹⁰ Taa njaadee e fay mbasu naa saayaaji didi. Taa njaadee e pade naa cabbi. Sabo dey, golloowo fuu ina haandi e nyaamdu muudum.

¹¹ Si tawii on ngarii ley ngallu-
ure naa wuro, pilodon beero lobbo,
woodi keddodon to beero mon doon
faa nde ndilloton.

¹² Si odon naata ley galle, calminon.

¹³ Si suudu nduun ina haandi e ma-
jjum, jam moodon wonda e mayru.
Ammaa si ndu haandaa e majjum,
jam moodon warta to moodon.

¹⁴ Si ina woodi galle naa wuro do on njaḅḅaaka naa on kettindanaaka fu, njalton to maḅḅe, pidḅon sollaare maḅḅe wonnde e koyde mon.

¹⁵ Goonga kaalanammi on: nyan-
nde darngal, jukkungo wuro ngoon
buran ngo galluuje Sodoma e Go-
moora bonde.*

Haala torraaji garooji

(Marku 13.9-13, Lukka 21.12-17)

¹⁶ —Kettindee! Mido nula on hono wo on baali hakkunde pobbi ni. Ndelle, yoyiron hono bolle, woodi newrodon hono buugaali du.

¹⁷ Tinnodon e yimḅe been, sabo 6e njaaran on to carorde, 6e piyan on dorri ley cuudi maḅḅe baajordi.

¹⁸ On njaarete yeeso sarotoobe e kaanankoobe saabe am, faa laatanodon kam seedeḅe yeeso muḅḅen e yeeso lenyi di nganaa Alhuudiya'en diin.

¹⁹ Si on ndarnaama e sarorde, taa mbemmbedon no kaaldoton naa ko kaaloton. Sabo on kokkete haalaaji di kaandon haalude wakkati oon.

²⁰ Ko kaaloton duum yuurataa e moodon, ammaa wo Ruuhu Baaba moodon oon haalata ley moodon.

²¹ Neddo hokkitiran sakiike mum waree, baaba du hokkitiran biyum. Biḅḅe ummanto saaraaḅe muḅḅen, ngada faa 6e mbaree.

²² Yimḅe fuu mbanyan on saabe am. Ammaa tinnitiido faa yottii tim-
moode fu, kam hisintee.

²³ Si on torraama e wuro wooto, ndogganee wonngo. Mido haalana on goonga: on timmintaa gure Is-
raa'iila deen fuu faa do Bii Neddo warti.

²⁴ Taalibbo buraa moodibbom, maccudo du buraa joomum.

²⁵ Ina heya ko taalibbo laatoo hono moodibbom, maccudo du laatoo hono joomum. Si 6e inndirii kam, miin jom wuro «Beeljebul mawdo ginnaaji» fu, tilay 6e inndiran on, onon yimḅe wuro du noon.

Haala kulol Laamdo
(Lukka 12.2-7)

* **10:15 Sodoma e Gomoora** wo galluuje didi de Laamdo halkii saabe heewgol lutti majje. Ndaaree Fuddoode 19.1-29.

²⁶ —Ndelle, taa kulee yimbe. Walaa fuu ko suddii ko sudditataake, walaa ko suudii ko bangintaake.

²⁷ Ko kaalanammi on e nimre duum, kaaltee dum e annoora. Ko nyo'antedon duum, ngooynee dum faa dow cuudi.

²⁸ Taa kulee waroobe banndu, de mbaawanaa yonkiiji. Wo Laamdo kaandon hulude. Kam woni baawdo halkude banndu e yonki fuu ley jahannama.

²⁹ Wanaa pooloy didoy ina coottee mbuudu ngootu tan naa? Ammaa e noon fu, fay gootel e makkoy yanataa e leydi tawa wanaa e muuyde Baaba moodon oon.

³⁰ Woodi onon, fay leebi ko'e mon fuu wo limaadi.

³¹ Ndelle, taa kulee, sabo onon le, odon buri pooli keewdi teddude.

Haala jabande Almasiihu yeeso yimbe

(Lukka 12.8-9)

³² Neddo fuu jabando kam yeeso yimbe, miin du, mi jaban dum yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon.

³³ Ammaa caliido kam yeeso yimbe fuu, miin du, mi saloto dum yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon.

No Iisaa laatorii sabaabu ceedaagu yimbe

(Lukka 12.51-53, 14.26-27)

³⁴ —Taa miilee jam ngardumi ley adunaaru. Mi wardaay jam. Wo kaafaahi ngardumi.

³⁵ Mi warii faa mi senna biddo gorko e bammum, biddo debbo e inna mum, debbo ban'aado e esum debbo.

³⁶ Koreeji neddo laatoto waybe dum.

³⁷ Korsindo inna mum naa bammum faa buri kam fuu, fotaa laataade taalibbo am. Korsindo biyum gorko naa debbo faa buri kam fuu, fotaa laataade taalibbo am.

³⁸ Mo wakkaaki leggal muudum palaangal de jokki kam fu, fotaa laataade taalibbo am.†

³⁹ Piliido hebtude yonki muudum fuu, mursan ki, ammaa mursudo ki saabe am fu, hewtan ki.

Haala mbarjaari

(Marku 9.41, Lukka 10.16)

⁴⁰ —Jabbiido on fuu jabake kam, jabbiido kam fuu jabake Nuldo kam oon du.

⁴¹ Jabbiido annabaajo saabe o annabaajo fuu, heban mbarjaari ndi annabaajo fodanaa ndiin. Jabbiido neddo ponnditiido saabe o ponnditiido fuu, heban mbarjaari ndi ponnditiido fodanaa ndiin.

⁴² Goonga kaalanammi on: neddo fuu kokkudo burdo famdude e taalibaabe am fay horde-loonde ndiyam peewdam saabe wo o taalibaajo am fu, waasataa hebude mbarjaari muudum.

11

¹ Nde Iisaa tilinoo yamirde taalibaabe muudum sappo e dido ndeen, dilli doon, yehi jannginoyde e wajaawaade ley galluje piiliide doon deen.

No Yaayaa nuliri taalibaabe muudum to Iisaa
(Lukka 7.18-35)

² Yaayaa ina woni ley kasu. O nani ko Almasiihu gollata, de o nuli taalibaabe makko been to muudum.

³ Be njehi be lamndii dum:

—Yalla aan woni kaando warude oon, naa min ndooman goddo?

⁴ Iisaa jaabii be, wi'i:

—Njehee, kaalanowee Yaayaa ko nandon e ko njiidon:

⁵ wumbe ina mbumta, bonnguuwe ina njaha e koyde mubben, seppinbe ina cellinee, faaduwe ina paadita, maaybe ina ummintinee, talkaabe du ina kaalane Kabaaru Lobbo.

⁶ Barke woodanii mo yoppaay goondinde kam.

⁷ Nde nulaabe Yaayaa been ndilannoo ndeen, Iisaa fuddi haalande jamaa oon haala Yaayaa, wi'i dum'en:

—Ko njaadon ley ladde duum, wo faa ndaarowon dume? Yalla hudo ko henndu dimmbata naa?

⁸ Ndelle, dume njaadon faa ndaarowon? Gorko nyaayoowo naa?

† **10:38** Maanaa *hooyude leggal palaangal* woni anniyaade mursude yonki muudum hono no Iisaa ni.

Si goonga, nyaayooobe wo ley galleeji kaanankooobe tawetee.

⁹ Ndelle, dume ndaaroydon? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, imo buri annabaajo.

¹⁰ Kanko woni mo Laamdo haali kabaaru muudum ley Binndi, wi'i:

«Ndaaree, mi ardinante nulaado am moyyinane laawol.»*

¹¹ Goonga kaalanammi on: dimoowo fuu rimaay burdo Yaayaa lootoowo lootagal batisima† oon. Tawi le, burdo famdude ley laamu Laamdo oon na buri mo teddude.

¹² Gilla Yaayaa lootoowo lootagal batisima fuddi waajaade, laamu Laamdo ina foodoroo yeeso, de laawol muudum na tiidi. Nyannguɓe du na kabda e maggu.‡

¹³ Tawreeta Muusaa e annabaabe fuu cappake laamu nguun faa yottii jamaanu Yaayaa.

¹⁴ Si odon njaba haala maɓɓe, Yaayaa woni annabi Iliyaasa mo garol muudum sappaa oon.

¹⁵ Jom nowru fuu nana.

¹⁶ Dume mbaawumi nanndinde yimbe jamaanu o? Ibe nanndi e sukaabe joodiibe e taliyaaje luumo, na nodda yigiraabe muɓɓen, na mbi'a:

¹⁷ «Min puufanii on cereeli, de on mbamaay.

Min mboyanii on jimi bojji, de on mboyaay.»

¹⁸ Sabo Yaayaa warii, wo cuumotoodo, yarataa doro, de yimbe na mbi'a wo gondudo e ginnaaru.

¹⁹ Bii Neddo du warii ina nyaama, ina yara, de yimbe na mbi'a: «Ndaar neddo o, kakkilando nyaamude e yarude tan, yigoo nanngooobe lampo e luttube woɓɓe!» Ammaa ko hakkillo Laamdo gollata duum ina holla wo ngo goonga.

No Iisaa feliri gure caliide tuubude (Lukka 10.13-15)

²⁰ Caggal duum, Iisaa fuddi felude gure de o buri wadude kaayefiiji e

ley muɓɓen deen, sabo wonbe ley gure deen tuubaay. O wi'i:

²¹ —Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Bayti-sayda! Sabo si kaayefiiji gadanoodi e ley moodon diin ngadanooma Tirus e Sidon fu, tawete wonbe toon been tuubiino law. Tawete be bornakeno tekke bootooji, be njoodakeno ley ndoondi faa be kolla be tuubii.

²² Saabe dum, mido wi'a on: nyannde darngal, jukkungo moodon buran ngo Tirus e Sidon ngoon bonde.

²³ Aan du Kafarnahum, ada miiloo a toownete faa yaha kammu naa? A leeyinte faa kettaa ley maaybe. Sabo si kaayefiiji gadanoodi e ley maada diin ngadanooma Sodoma fu, tawete wuro ngoon heddotoon faa joonin.

²⁴ Saabe dum, mido wi'a on: nyannde darngal, jukkungo moodon buran ngo Sodoma ngoon bonde.

No Iisaa noddiri yimbe faa keba powtiri

(Lukka 10.21-22)

²⁵ Wakkati oon, Iisaa adi haala, wi'i:

—Baaba, jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabo a suudii kulle de jom'en hakkillo e jom'en anndal, de banginandaa de cukaloy.

²⁶ Ayyo, noon jaati Baaba, sabo dum weli maa.

²⁷ Baaba am wattii huunde fuu ley junngo am. Fay gooto anndaa Biddo oon si wanaa Baabiiwo. Fay gooto anndaa Baabiiwo du si wanaa Biddo, e mo Biddo oon muuyi banginande.

²⁸ Onon tampuɓe, ronndiibe donje teddude, on fuu ngaree to am faa mi fowtina on.

²⁹ Leeyinee ko'e mon ley hoore-waaku am faa mi dowa on, accon mi janngina on. Sabo mi keesindiido jom bernde leeyunde, yonkiiji moodon keban powtiri.

* **11:10** Malakiya 3.1. † **11:11** Do wi'ete **lootagal batisima** dow haala batisima Yaayaa fu, **lootagal tuubu** maa mutineede du na wi'ee. ‡ **11:12** Timmoode aayaare nde ina waawi faamireede ni: *Yimbe na kaba dow laamu Laamdo e semmbe, jom'en semmbe du ina piloo teetude ngu.*

³⁰ Sabo ko njamirammi on duum ina hoyi ronndaade, donngal am du ina huyfi.

12

Haala nyalaande fowteteende (Marku 2.23-28, Lukka 6.1-5)

¹ Wakkati oon, Iisaa e taalibaaɓe muudum ina ceeka gese nyannde fowteteende. Taalibaaɓe makko njolbi, de na itta cammeeki alkama, ina yakka.

² Nde Farisa'en been nji'unoo dum ndeen, ina mbi'a mo:

–Ndaaru, taalibaaɓe maa been ina ngolla ko hadaa golleede nyalaande fowteteende!

³ O jaabii ɓe, o wi'i:

–Yalla on njanngaay ko Daawda wadi nde yolbunoo, kam e yaadi-
raaɓe muudum naa?

⁴ O naati e ley hukum ceniido, kanko e yaadiraɓe makko, de ɓe nyaami buuru cakkaado. Woodi, ɓe ngalaano laawol nyaamude dum, almaami'en tan njeji nyaamude dum.

⁵ Maa du, on njanngaay e ley Tawreeta Muusaa no almaami'en ngollirta ley suudu dewal mawndu nduun fay nyannde fowteteende naa? Iɓe lutta yamiroore nyannde ndeen, de dum felataa ɓe.

⁶ Mido wi'a on: ko ɓuri suudu dewal mawndu ina do.

⁷ Si on paamiino ko haala Laamdo ka fiirtata: «Yurmeende njidumi, wanaa sadaka duppeteedo», on carataakono laaɓuɓe ɓe.

⁸ Sabo Bii Neddo kam jeyi nyannde fowteteende.

No Iisaa selliniri gorko mo junngo waanngo

(Marku 3.1-6, Lukka 6.6-11)

⁹ Iisaa dilli doon, naatowi suudu maɓɓe waajordu.

¹⁰ Gorko mo junngo waanngo ina woni doon. Wonɓe doon been ina piloo ko pelira Iisaa, de ɓe yami dum:

–Yalla dannude goddo nyannde fowteteende hadaaka naa?

¹¹ O jaabii ɓe, o wi'i:

–Si gooto moodon ina jogii mbaalu ngootu, de ngu saamii ley luggere nyalaande fowteteende fu, wanaa joomum yaltinowan ngu naa?

¹² Odon anndi neddo ina ɓuri mbaalu do woddi! Ndelle, ina daganii wadande neddo ko woodi nyannde fowteteende.

¹³ Caggal duum, o wi'i gorko oon:

–Foortu junngo maa!

O foorti ngo tan, ngo dadi faa ngo warti hono no heddingo ngoon noon.

¹⁴ Farisa'en been njalti, kawriti faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No Laamdo suborii golloowo muudum Iisaa

¹⁵ Nde Iisaa nannoo dum ndeen, dilli nokku oon, de yimɓe heewɓe njokki mo. O danni nyawɓe ley muɓɓen fuu,

¹⁶ o sappani dum'en taa kumpita fay gooto kabaaru makko.

¹⁷ Dum wadi faa ko annabi Esaaya haalnoo duum tabita nde wi'unoo:

¹⁸ «Inan golloowo am mo cubiimi.

Mido horsini mo,

Imo wela ɓernde am.

Mi jippinan Ruuhu am dow makko, o gooyanan lenyi laawol fonnditaare.

¹⁹ O wadataa kalala, o dukataa.

Daande makko nanataake dow laabi.

²⁰ O helataa fay yombbal oonyiingal, o nyifataa fay lampal ngal fooyre muudum famdi

faa do o hokki fonnditaare jaalagol.

²¹ Lenyi diin fuu njowan jikke muɓɓen dow makko.»*

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawde Laamdo

(Marku 3.20-30, Lukka 11.14-23, 12.10)

²² Ndeen, gorko mo ginnaaru wumni muumdini waddaa to Iisaa, de danni dum faa na haala, na yi'a.

²³ Dum haaynii jama'aaje deen fuu, de keddiina mbi'a:

–Dum le, wo taan Daawda oon woni do naa?

* 12:21 Esaaya 42.1-4.

²⁴ Ammaa nde Farisa'en been nan-noo dum ndeen, mbi'i:

—Si gorko o na riiwa ginnaaji fu, wo e baawde Beeljebul, hooreejo majji o riiwrata di.

²⁵ Iisaa na anndi miilooji ma66e, de wi'i 6e:

—Laamu fuu pecciingu ina ha6a, halkan. Katin du, si wuro naa galle feccake ina ha6a fu, heddataako.

²⁶ Si Seydaani riiwii ginnaaji muudum, feccii hoore mum. Ndelle, noy laamu muudum heddortoo?

²⁷ Si tawii miin mido riiwra ginnaaji e baawde Beeljebul, jokku6e on been le, wo e baawde moy ndiiwrata di? Ndelle gollleeji ma66e jaati ina kolla on ngaldae e goonga!

²⁸ Ammaa si Ruuhu Laamdo ndi-iwrammi ginnaaji, dum ina holla laamu Laamdo warii to moodon.

²⁹ Iisaa beydi, wi'i:

—Fay gooto waawaa naatude galle gorko jom semmbe faa teeta jawdi muudum, sanaa artoo ha66a joomum tafon. Ndeen ina waawi hooyude ko woni ley suudu muudum.

³⁰ Mo waldae e am fuu wo ganyo am. Mo wallataa kam mi hawrun-dura fuu, wo cankitoowo.

³¹ Saabe duum, mido wi'a on: yim6e ina mbaawi yaafeede hakkeeji mu66en e mbonkaaji mu66en fuu. Ammaa mbonkiido Ruuhu Ceniido fu yaafataake.

³² Neddo fuu kaaldo ko boni e dow Bii Neddo, ina waawi yaafeede. Ammaa neddo fuu kaaldo ko boni dow Ruuhu Ceniido, yaafataake joonin, yaafataake wakkati garoowo.

No lekki annditirtee 6i66e muudum (Lukka 6.43-45)

³³ —Si lekki na woodi fu, 6i66e muudum mboodan. Si lekki woodaa du, 6i66e muudum mboodataa. Sabo lekki fuu, wo 6i66e mum annditirtee.

³⁴ Onon 6i66e bolle! Noy mbaawirton haalude ko woodi tawee on bon6e? Sabo ko heewi e ley bernde fu, wo duum hunnduko wurtinta.

³⁵ Neddo moyyo, ko moyyi ko resii ley bernde muudum, duum wurtinta. Neddo bondo du, ko boni ko resii ley bernde muudum, duum wurtinta.

³⁶ Mido wi'a on: nyannde darn-gal yim6e kaaltan haalaaji laaliidi di kaalnoo fuu.

³⁷ Sabo e haalaaji maada carirteada wo a ponnditiido maa a jukketeedo.

No Farisa'en pilorii maande (Marku 8.11-12, Lukka 11.29-32)

³⁸ Caggal duum, jannginoobe Tawreeta wo66e, e Farisa'en mbi'i Iisaa:

—Moodibbo, miden njidi kollaa min maande holloore Laamdo nuli ma.

³⁹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Wo jamaanu bondo, tuundo filotoo holleede maande. Ammaa maande fuu o hollataake si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.

⁴⁰ Sabo no Yuunusa wadiri balde tati jemma e nyalooma ley reedu liingu manngu ni, hono noon Bii Neddo du wadirta balde tati jemma e nyalooma faa ley leydi.

⁴¹ Nyannde darn-gal, wor6e Niniwe ummodoto e yim6e jamaanu o, ki-itodoo e mu66en, de li6a dum'en. Sabo wor6e Niniwe tuubii nde nan-noo waaju Yuunusa ndeen. Haya, burdo Yuunusa ina do!

⁴² Nyannde darn-gal, kaananke debbo leydi hordoore oon ummodoto e yim6e jamaanu o, hiitodoo e mu66en, de li6a dum'en. Sabo o yuwii hoore leydi, o wari faa o hettindoo haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku. Haya, burdo Suleymaana ina do!

Haala yeccagol ginnaaru (Lukka 11.24-26)

⁴³ —Si ginnaaru wurtake e neddo fu, ndu yiiltoyto e nokkuuje joorde indu filoo do ndu nootta, de ndu he6ataa.

⁴⁴ Ndeen ndu wi'a: «Mi yeccoto suudu am ndu eggunoomi e muudum nduun.» Nde ndu warti fu, ndu tawan suudu nduun wo boldu, fiisaama, moyyinaama.

⁴⁵ Ndeen ndu yaha, ndu waddowa ginnaaji jeddi burdi ndu bonde. Di naata, di koda ley toon. Nii cakitte neddo oon burdata arande muudum bonde. Nii du yim6e jamaanu bondo o laatortoo.

*Minyiraaḅe Iisaa e inna muudum
(Marku 3.31-35, Lukka 8.19-21)*

⁴⁶ Nde Iisaa haaldannoo e jamaa oon ndeen, inna muudum e minyiraaḅe muudum worḅe njottii. Be ndarii yaasin, iḅe njidi yi'ude mo.

⁴⁷ Godḅo wi'i mo:

—Inan inna maa e minyiraaḅe maa ina ndarii yaasin, ina njidi yi'ude ma.

⁴⁸ O jaabii nedḅo oon, o wi'i ḅum:

—Moy woni inna am? Beye ngoni minyiraaḅe am?

⁴⁹ O sappii taalibaaḅe makko ḅeen, o wi'i:

—Inan inna am e minyiraaḅe am.

⁵⁰ Sabo wo gaḅoowo muuyḅe Baaba am gonḅo dow kammuuli oon, kam woni minyam gorke naa minyam debbo naa inna am.

13

*Bannḅol haala aawoowo
(Marku 4.1-9, Lukka 8.4-8)*

¹ Ley nyalooma oon, Iisaa na wonnoo ley suudu de yalti, joodowii daande maayo.

² Jama'aaje keewḅe ngari, piilii mo faa o naati laana ndiyam, o joodii ley makka. Yimḅe ḅeen fuu ndarii to daande ndiyam ḅaam.

³ O bannḅani ḅe bannḅi keewḅi. Imo wi'a:

—Aawoowo yalti faa saaka aawdi.

⁴ E ley aawugol ngool, aawdi ngondi ndiin saami e laawol, de pooli ngari cuḅi ndi.

⁵ Yoga mayri saami e korokaaye ḅo leydi heewaa. Ndi fuḅi law sabo leydi ndiin ḅuudaa.

⁶ Kaa nde naange wulnoo ndeen, ndi ḅayli, ndi yoori sabo ndi waaḅay ḅadi.

⁷ Yoga mayri saami ḅo kebbe puḅata. Kebbe ḅeen mawni, ḅilli ndi.

⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri. Ndi fuḅi, ndi rimi: yoga ḅeyḅake kile hemre, yoga capande jeegom, yoga capande tati.

⁹ Jom nowru fuu nana!

No Iisaa holliri ko waḅi de na bannḅana yimḅe

(Marku 4.10-12, Lukka 8.9-10)

¹⁰ Wakkati oon, taalibaaḅe ḅeen ḅattii Iisaa yami mo, mbi'i:

—ḅume waḅi de aḅa haalirana yimḅe bannḅi?

¹¹ O jaabii ḅe, o wi'i:

—Onon, on kokkaama faamude ko suudii e kabaaru laamu Laamḅo. De kamḅe kaa, ḅe kokkaaka ḅum.

¹² Sabo nedḅo fuu jogiḅo paamal* dow laamu Laamḅo, ḅeyḅante faa heewa. Ammaa mo walaa paamal oon, fay seḅa ko jogii ḅuum, teetete.

¹³ ḅum waḅi de miḅo haalirana ḅe bannḅi, sabo iḅe ndaara, de ḅe nji'ataa, iḅe kettindoo du, de ḅe nanataa, ḅe paamataa.

¹⁴ Noon ko annabi Esaaya haali ḅuum tabitiri dow maḅḅe nde wi'unoo:

«On nanan faa wooda, de on paamataa.

On ndaaran faa laaḅa, de on nji'ataa.

¹⁵ Sabo yimḅe lenyol ngol na njoori ḅerde:

Be cukkii noppi maḅḅe,

ḅe muḅḅii gite maḅḅe,

taa gite maḅḅe nji'a,

taa noppi maḅḅe nana,

taa hakkillooji maḅḅe paama,

taa ḅe tuuba, de mi danna ḅe.»†

¹⁶ Ammaa onon, barke woodanii on: gite moodon ina nji'a, noppi moodon du ina nana!

¹⁷ Goonga kaalanammi on: annabaaḅe heewḅe e fonnditiiḅe heewḅe muuyiino yi'ude ko nji'oton ḅuum, de ḅe nji'aay. Be muuyiino nanude ko nanoton ḅuum, de ḅe nanaay.

*No Iisaa fiirtiri bannḅol aawoowo
(Marku 4.13-20, Lukka 8.11-15)*

¹⁸ —Ndelle, kettindee maanaa bannḅol aawoowo ngol.

¹⁹ Nedḅo fuu nandḅo haala laamu Laamḅo de tawi faamaay ḅum, bondḅo oon waran, itta ko aawaa e ḅernde muudum. Kabaaru nedḅo oon ina nanndi e aawdi caamundi sera laawol ndiin.

* **13:12 Paamal**ḅo ina yaada e goondinal omtowal ḅernde joomum faa jaḅa goonga. † **13:15** Esaaya 6.9-10.

²⁰ Kabaaru aawdi caamundi e kokaaye ndiin, ina nanndi e neddo nanoowo konngol ngool de jaɓɓoroo ngol seyo wakkati oon.

²¹ Ammaa ngol walaa daɗi e neddo oon. O nannan ngol wakkati seɗa tan. Nde ɓillaare naa torra hewti mo saabe konngol ngool fu, o yoppa ngol wakkati gooto.

²² Kabaaru aawdi caamundi e kebbe ndiin, ina nanndi e neddo nanoowo konngol ngool, de kaɓɓu-ko'u adunaaru e eytugol jawdi ɓilla ngol, ngol laatoo dimarol.

²³ Ammaa kabaaru aawdi caamundi e leydi lobbiri ndiin, ɓeen ngoni nanooɓe konngol ngool de paama ngol. Wakkati oon, ɓe ndiman ɓiɓɓe: yoga hemre, yoga capande jeegom, yoga capande tati.

Banndol haala huɗo bonko ley ngesa alkama

²⁴ Iisaa haalani ɓe banndol gonngol, wi'i:

—Inan no laamu Laamɗo nanndi: wo hono gorko aawuɗo aawdi lobbiri ley ngesa muudum.

²⁵ Ammaa nde yimɓe fuu daaninoo ndeen, ganyo makko wari, aawi huɗo bonko e ley ngesa makko alkama ngaan, de dilli.

²⁶ Nde aawdi ndiin fuɗunoo faa rimi fu, huɗo bonko koon du ɓangi.

²⁷ Maccuɓe ɓeen njehi mbi'owi jom ngesa oon: «Joomii amin, wanaa aawdi lobbiri aawuɗaa e ngesa maa nga naa? Ndelle toy huɗo koon yuuri?»

²⁸ O jaabii ɓe, o wi'i: «Wo ganyo gomma wadi dum.» De maccuɓe ɓeen yami mo, mbi'i: «Ada yidi min njaha min doofowa huɗo koon naa?»

²⁹ Ammaa o jaabii ɓe, o wi'i: «A'aa. Si oɗon doofa huɗo bonko koon fu, hasii on doofidan e alkama oon du.

³⁰ Accidee ko e alkama oon faa tayri. Ndeen, mi wi'an tayooɓe ɓeen doofa ko tafon, ɓe ngada ko kaɓɓe faa ko wulee. Si ɓe ngadii dum fuu, ɓe taya alkama oon. Ndeen ɓe kawrun-dura dum ley beembal am.»

Banndol haala gabbel pamarel (Marku 4.30-32, Lukka 13.18-19)

³¹ Iisaa haalani ɓe banndol gonngol, wi'i:

—Laamu Laamɗo ina nanndi e gabbel lekki mutaari ngel neddo hooyi, de aawi ley ngesa muudum.

³² Gabbel ngeel ɓuri gabbe fuu famɗude, ammaa si ngel fudii fu, ngel ɓuran ledde sardiɗe fuu. Ngel laa-toto lekki faa pooli ngara nyiɓa cuudi muɓɓen e licce makki.

Banndol haala rabilla (Lukka 13.20-21)

³³ O banndani ɓe banndol gonngol, o wi'i:

—Laamu Laamɗo ina nanndi e rabilla mo debbo hooyi, diibunduri e etirde conndi tati mawde faa dum fuu dum yuufi.

³⁴ Dum fuu, Iisaa banndanii jama'aaje deen. Walaa fuu ko o haalani yimɓe si wanaa e banndol.

³⁵ O wadirii noon faa haala ka annabaajo haalnoo kaan tabita nde wi'unoo:

«Mi haaldanan ɓe banndi, mi haalanan ɓe kulle cuudaade gilla adunaaru joyyinaaka.»‡

No Iisaa fiirtiri banndol huɗo bonko

³⁶ Caggal duum, Iisaa yoppi yimɓe ɓeen, naati ley suudu. Taalibaabe muudum ɓeen ɓattii dum, mbi'i dum:

—Fiirtan min banndol huɗo ley ngesa ngool.

³⁷ O jaabii ɓe, o wi'i:

—Aawɗo aawdi lobbiri ndiin oon woni Bii Neddo.

³⁸ Ngesa ngaan woni adunaaru ndu. Aawdi lobbiri ndiin wo ɓiɓɓe laamu Laamɗo. Huɗo bonko koon wo ɓiɓɓe bonɗo oon.

³⁹ Ganyo aawɗo huɗo bonko oon wo Ibiliisa. Tayri ndiin wo timmoode adunaaru, tayooɓe ɓeen wo maleyka'en.

⁴⁰ Hono no huɗo bonko ittirtree faddee e yiite ni, noon timmoode adunaaru laatortoo.

⁴¹ Bii Neddo nulan maleyka'en muudum, itta luttinooɓe wobɓe e

‡ 13:35 Jabuura 78.2.

wadooɓe ko boni fuu e ley laamu muudum.

⁴² Be padda dum'en e yiite jahanama. Toon bojji e neryundurde nyiye ngoni.

⁴³ Ammaa wakkati oon, fonnditiibe been njalbiran hono naange e ley laamu Baaba muɓben. Jom nowru fuu, nana!

Banndol haala jawdi cuudiindi

⁴⁴ —Laamu Laamdo ina nanndi e jawdi cuudiindi e ley ngesa. Gorko gomma ukkii e mayri, de suudi ndi katin. E ley seyo makko, o yehi, o sonnowi ko o joginoo fuu, de o soodi ngesa ngaan.

⁴⁵ Laamu Laamdo na nanndi katin hono luumotoodo pilotoodo kaaye dime.

⁴⁶ Si joomum yi'ii hayre rimre heewunde coggu, yahan sonna ko jogii fuu de sooda hayre ndeen.

Banndol haala liyyi

⁴⁷ —Laamu Laamdo ina wa'i katin hono fiil paddaado e maayo, de nanngi sii liyyi fuu.

⁴⁸ Nde fiil oon heewunoo fu, filotooɓe liyyi been poodiri dum to daande ndiyam. Be njoodii iɓe cennda liyyi diin. Liyyi lobbi ina ngattee ley kandeeje, bondi diin du ina paddee.

⁴⁹ Hono noon timmoode adunaaru laatoroo. Maleyka'en ngaran cennda bonɓe e moyyuɓe.

⁵⁰ Be padda bonɓe been e ley yiite jahannama. Toon bojji e neryundurde nyiye ngoni.

Banndol haala kulle kese e kiidde

⁵¹ Iisaa yami ɓe, wi'i:

—On paamii dum fuu naa?

Be njaabii, ɓe mbi'i:

—Ayyo, min paamii.

⁵² Caggal duum, o wi'i ɓe:

—Jannginoowo Tawreeta fuu laatiido taalibbo ley laamu Laamdo, ina nanndi e jom galle jaltinoowo kulle kese e kulle kiidde e ley resirde muudum.

No Nasaraatunkooɓe calorii jabande Iisaa

(Marku 6.1-6, Lukka 4.16-30)

⁵³ Nde Iisaa tilinoo e banndi diin ndeen, dilli doon,

⁵⁴ de hooti wuro ngo mawni ngoon. Imo waajoo e suudu maɓɓe waa-jordu. Dum haaynii yimɓe hettindo-tooɓe been sanne, keddi ina mbi'a:

—Faa toy o heɓi hakkillo ngo? Noy o heɓiri baawde wadude kaayeeffiji di?

⁵⁵ Yalla wanaa kanko woni ɓii cehoowo ledde oon naa? Wanaa Mariyama woni inniiko naa? Yalla o wanaa mawnoo Yaakuuba e Yuusufi e Simon e Yahuuda naa?

⁵⁶ Wanaa enen e minyiraabe makko rewɓe koddi? Ndelle, toy o heɓi dum fuu?

⁵⁷ Dum saabanii ɓe salaade mo. Caggal duum, o wi'i ɓe:

—Annabaajo ina teddinee e nokku fuu, si wanaa e ley wuro muudum, e ley suudu muudum.

⁵⁸ Iisaa wadaay doon kaayeeffiji keewdi sabo ɓe ngoondinaay dum.

14

No Yaayaa maayiri

(Marku 6.14-29, Lukka 3.19-20, 9.7-9)

¹ Wakkati oon, Hirudus hooreejo leydi Galili oon nani kabaaru Iisaa ina haalee.

² O wi'i gollooɓe makko:

—Dum wo Yaayaa lootoowo lootalgal batisima! Wo kanko iirtii! Dum wadi de imo jogii baawde wadude kaayeeffiji.

³ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, haɓɓee, uddee ley kasu. O wadii dum saabe debbo bi'eteedo Hirudiya, jom suudu mawniiko bi'eteedo Filipu.

⁴ Sabo Yaayaa ina wi'annoo Hirudus:

—Daganaaki ma teetaa Hirudiya, sabo o dee mawna.

⁵ Hirudus na yidunoo warude mo ammaa suusaano yimɓe been, sabo ɓe fuu iɓe njogorii Yaayaa wo annabaajo.

⁶ Dum le, nyannde miccitagol rimeede Hirudus, ɓii Hirudiya debbo wami yeeso noddaaɓe been. Hirudus weltii sanne,

⁷ faa hunii hokkan mo huunde fuu ko o ñaarii ðum.

⁸ Surbaajo oon jokki haala inna muudum, wi'i Hirudus:

—Waddanam ðo hoore Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon e ley le'al!

⁹ Dum metti bernde Hirudus. Ammaa saabe ko hunii ðuum e saabe noddaaþe been, yamiri surbaajo oon hokkee ko ñaarii ðuum.

¹⁰ O nuli godðo yaha tayowa hoore Yaayaa ley kasu toon.

¹¹ Hoore ndeen tayaa tummbaa ley le'al, de hokkaa suka debbo oon. Kam du hokkowi nde inna muudum.

¹² Taalibaaþe Yaayaa been ngari kooyi banndu nduun, uwoyi. Caggal ðuum, þe njeþi, þe kaalanowi Iisaa ko wadi ðuum.

No Iisaa nyaamniri worþe ujunaaje njoyo

(Marku 6.30-44, Lukka 9.10-17, Yuhanna 6.1-14)

¹³ Nde Iisaa nannoo kabaaru maayde Yaayaa ndeen, dilli ðoon, naati laana ndiyam. O fonndii nokku perwudo, kanko tan. Nde yimþe nannoo ðum fu, njalti e galluuje ðeen, takkii daande maayo ngoon, njokki mo.

¹⁴ Nde o yaltunoo e laana kaan ndeen, o yi'i jamaa keewdo. O yurmii ðum'en sanne, o danni nyawþe wonþe ley muþþen.

¹⁵ Nde hiirunoo ndeen, taalibaaþe been þattitii Iisaa, mbi'i ðum:

—Joonin kaa hiirii. Nokku o du wo ladde. Mbi'aa jamaa oon yaha, naatowa gure faa coodowa ko nyaama toon.

¹⁶ O jaabii þe, o wi'i:

—Fotaa ko þe njaha. Onon e ko'e moodon, kokkee þe ko þe nyaama.

¹⁷ Be njaabii mo, þe mbi'i:

—Buuruuje joy e liyyi ðiði tan min njogii.

¹⁸ O wi'i þe:

—Ngaddanee kam ðum ga.

¹⁹ O yamiri yimþe been njoodoo dow huðo. O hooyi buuruuje joy ðeen e liyyi ðiði ðiin, de o tiggittii kammu, o yetti Laamdo. O tayi buuru oon,

o hokki taalibaaþe been kokka jamaa oon.

²⁰ Be fuu þe nyaami faa þe kaari. Taalibaaþe been kawrunduri kelte keddiide ðeen, kebbini kandeeje sappo e ðiði.

²¹ Nyaamuþe been ina ngada hono worþe ujunaaje njoyo ko waldaa e rewþe e sukaaþe.

No Iisaa yaari dow ndiyam e koyde (Marku 6.45-52, Yuhanna 6.15-21)

²² Wakkati oon ni, o yamiri taalibaaþe been naata laana kaan, ardoo peyyita maayo ngoon, faa o waynoo jamaa oon.

²³ Caggal o waynake jamaa oon, o yeenjowi dow waamnde faa o wada du'aare kanko tan. Naange yanii, tawi kanko tan woni toon.

²⁴ Ndeen tawi laana kaan woddowake ley ndiyam toon. Bempeyye ina piya ka, sabo ika hawra e henndu.

²⁵ Nde þadinoo weetude ndeen, imo wara to taalibaaþe been, imo yaha e koyde dow ndiyam ðaam.

²⁶ Ammaa nde þe nji'unoo mo imo yaha dow ndiyam ðaam fu, nesiiji maþþe tayi, þe mbi'i:

—Wo ðum mbeelu!

Be mbaaydiri kulol.

²⁷ Wakkati oon fu, Iisaa wi'i þe:

—Cellinee berde mon! Wo miin. Taa kulee!

²⁸ Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Joomam, si wo aan fu, njamiraa kam mi wara to maa dow ndiyam ðam.

²⁹ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—War!

Piyeer yalti laana kaan, ina yaha dow ndiyam ðaam, ina fonndii to Iisaa.

³⁰ Ammaa nde o yi'unoo henndu nduun sattii ndeen, o huli. O fuddi yoolaade. O wulli, o wi'i:

—Joomam, hisinam!

³¹ Wakkati oon fu, Iisaa foorti junngo mum, nanngi mo, wi'i:

—Hey pamðudo goondinal. Ko wadi cikkitirdaa?

³² Caggal ðuum þe ðiði fuu, þe naati laana kaan. Wakkati oon, henndu nduun darii.

³³ Ndeen taalibaaፎe wonፎe ley laana kaan ፎeen kujidani mo, mbi'i:
—Tannyoral, aan woni Bii Laamፎo!

No Iisaa selliniri nyawፎe ley leydi Genesaret
(Marku 6.53-56)

³⁴ Be peyyiti maayo ngoon, ፎe njot-tii leydi Genesaret.

³⁵ Worፎe nokku oon annditi mo, kaalani leydi ndiin fuu garol makko. Yimፎe ፎeen ngaddani mo nyawፎe muፎፎen fuu.

³⁶ Be nyaagii mo o acca nyawፎe ፎeen meema fay si wo kommbol saaya makko tan. Meemudፎ ngol du fuu dadii.

15

Haala al'aada maamiraabe
(Marku 7.1-13)

¹ Farisa'en e jannginoፎe Tawreeta yuuri Urusaliima, ngari to Iisaa yami ፎum, mbi'i:

² —Dume wadi de taalibaaፎe maa ፎeen ina lutta al'aadaaji maamiraabe meeden diin? Sabo ፎe lootataa juude maፎፎe fadde maፎፎe e nyaamude.*

³ Iisaa jaabii ፎe, wi'i:

—Onon le, ፎume wadi de odon lutta yamiroore Laamፎo ndeen faa njokkon al'aada moodon?

⁴ Sabo Laamፎo wi'ii: «Teddin bammaa e inna maa.»† O wi'i katin: «Kududፎ bammum naa inna mum, wareede laatoo jukkungo muudum.»‡

⁵ Ammaa onon le, odon mbi'a ina heya si nedፎo wi'ii bammum naa inna mum: «Ko kaannoomi wallirde ma ፎuum wo ngedu Laamፎo».

⁶ Ko mbi'oton noon ፎuum, odon kada yimፎe teddinde saaraabe muፎፎen katin. Hono noon tosirton konngol Laamፎo, faa njokkon al'aada moodon!

⁷ Onon munaafiki'en! Annabi Esaaya woofaay fey nde sappinoo on, wi'unoo:

⁸ «Laamፎo wi'ii:
Lenyol ngol ina teddina kam e kundude muፎፎen,

ammaa ፎerde muፎፎen ina mbodፎii kam.

⁹ Ko ፎe ndewata kam ፎuum walaa nafaa fey.

Si goonga, janndeeji di ፎe njanng-inta diin
wo jamirooje yimፎe tan.»§

Haala ko tuuninta nedፎo
(Marku 7.14-23)

¹⁰ Wakkati oon, Iisaa noddi jamaa oon, wi'i ፎum:

—Kettindee, paamee:

¹¹ wanaa ko naatata e hunnduko nedፎo ፎuum tuuninta ፎum. Wo ko wurtotoo e hunnduko ፎuum tuun-inta ፎum.

¹² Wakkati oon, taalibaaፎe ፎeen battitii mo, mbi'i mo:

—Yalla ada anndi haalaaji maa diin metti Farisa'en ፎeen naa?

¹³ O jaabii, o wi'i:

—Funngo fuu ngo Baaba am gondo dow kammu oon aawaay, doofete.

¹⁴ Accee ፎe. Wo ፎe wumፎe dowoፎe wumፎe! Si bumፎo dowii bumፎo fu, ፎe dido fuu ፎe caaman ley luggere.

¹⁵ Piyeer jaabii, wi'i mo:

—Fiirtan min haala tuundi kaan.

¹⁶ Iisaa wi'i:

—Onon du, faa joonin ፎum laaፎanaay on naa?

¹⁷ On paamaay ko naati e hunnduko fuu yahan ley reedu, de ፎum yalta yaasin?

¹⁸ Ammaa ko wurtoto e hunnduko ፎuum e ፎernde yuurata. Wo ፎuum jaati tuuninta nedፎo.

¹⁹ Sabo e ፎernde nedፎo miilooji bondi e wadude war-hoore e jeenu e fijirde e nguyka e seedaade fewre e mbonka fuu yuurata.

²⁰ Dum woni ko tuuninta nedፎo. Ammaa nyaamude tawee lootaa juude muudum no al'aada wi'iri ni tuunintaa nedፎo.

No debbo leydi Kanaana goondiniri Iisaa
(Marku 7.24-30)

²¹ Caggal ፎuum, Iisaa dilli ፎoon, fonndii seraaji Tirus e Sidon.

* **15:2** Lootugol juude ngool wanaa faa itta tuundi, wo faa joomum fonnditanoo diina. † **15:4** Wurtagol 20.12. ‡ **15:4** Wurtagol 21.17. § **15:9** Esaaya 29.13.

²² Debbo jeyaado Kanaana kodudo e leydi ndiin wari to makko, wulli, wi'i:

—Joomam, taan Daawda, yurmam! Biyam debbo ginnaaru ina woni e muudum, ina torra dum sanne!

²³ Ammaa Iisaa jaabaaki mo fay huunde. Taalibaaɓe makko been battitii mo, mbi'i mo:

—Riiwu mo. O jokku en, imo wulla tan.

²⁴ Iisaa jaabii, wi'i:

—Mi nulaaka si wanaa e baali suudu Israa'iila majjudi diin.

²⁵ Ammaa debbo oon wari, sujidi yeeso makko, wi'i:

—Joomam, wallam!

²⁶ Iisaa jaabii, wi'i:

—Hooyude nyaamdu sukaaɓe, de faddana dawaadi woodaa.

²⁷ Debbo oon wi'i:

—Goonga, Joomam. De dawaadi du na nyaama nyaamdu ndu joom muɓben saamdinta nduun.

²⁸ Ndeen, Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Hey debbo, goondinal maa ngal ina mawni! Wo dum laatane hono no njidirdaa noon.

Wakkati oon jaati, ɓiyiiko debbo oon dadi.

No Iisaa selliniri nyawɓe heewɓe

²⁹ Iisaa dilli doon, takkii daande maayo Galili. O yeenji waamnde, o joodii toon.

³⁰ Yimɓe heewɓe ngari to makko, ngaddi bonnguuɓe e wumɓe e woyɓe e muumɓe, kam e nyawɓe woɓɓe heewɓe. Be battini dum'en yeeso makko, de o danni ɓe.

³¹ Dum haaynii yimɓe been sanne nde nji'unoo muumɓe ina kaala, woyɓe ndadi, bonnguuɓe ina njaha e koyɓe muɓben, wumɓe ina nji'a. Yimɓe been ina njetta Laamdo Israa'iila.

No Iisaa nyaamniri worɓe uju-naaje nayo

(Marku 8.1-10)

³² Iisaa noddi taalibaaɓe muudum been, wi'i dum'en:

—Yimɓe ɓe ina njurminii kam, sabo hannden woni balde tati iɓe ngondi e am, de ɓe ngalaa ko ɓe nyaama.

Mi yidaa yoppude ɓe ndilla tawee ɓe nyaamaay, sabo hasii yolbere liɓowan ɓe dow laawol.

³³ Taalibaaɓe makko been mbi'i mo:

—E ley ladde do toy kebeten ko nyaammen jamaa hono o?

³⁴ O yami ɓe, o wi'i:

—Buuruuje foti njogidon?

Be njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Jeddi, kam e liyyoy seeda min njogii.

³⁵ Caggal duum, o yamiri jamaa oon joodoo e leydi.

³⁶ O hooyi buuruuje jeddi deen e liyyoy kooy. O yetti Laamdo, o tayi de, o hokki taalibaaɓe been kokka dum jamaa oon.

³⁷ Be fuu ɓe nyaami faa ɓe kaari. Taalibaaɓe been kawrunduri kedde deen. De keewi kandeeje jeddi.

³⁸ Nyaamuɓe been wo worɓe uju-naaje nayo, ko waldaa e rewɓe e sukaaɓe.

³⁹ Caggal Iisaa waynake yimɓe been, naati laana, yehi leydi Magadan.

16

No Farisa'en ɱaarorii kollee maande (Marku 8.11-13, Lukka 12.54-56)

¹ Farisa'en e Saduki'en ngari to Iisaa faa ndaartindoo dum. Be ɱaarii dum holla ɓe maande yuuroore dow kammu.

² O jaabii ɓe, o wi'i:

—Si naange yanii kammu ina wojji fu, on mbi'an welan.

³ Fajiri du, si kammu ina wojji ina niɓɓi, on mbi'an yuwoonde toban. Odon mbaawi senndude alhaaliji kammu, ammaa on mbaawaa senndude maandeeji wakkatiiji diin!

⁴ Wo jamaanu bondo, tuundo filotoo holleede maande. Ammaa maande fuu o hollataake, si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.

Caggal duum, o yoppi ɓe doon, o dilli.

Haala rabilla Farisa'en e Saduki'en (Marku 8.14-21)

⁵ Nde taalibaaḅe ḅeen peyyitannoo maayo ngoon ndeen, tawi njeggitii yoobaade buuru.

⁶ Iisaa wi'i ḅe:

—Kakkilee, ndeentee e rabilla Farisa'en e Saduki'en oon.

⁷ Taalibaaḅe ḅeen ina mbi'undura:

—Wo saabe ko en njoobaaki buuru ḅuum wadi imo wi'a ni.

⁸ Iisaa faami ko ḅe kaalata ḅuum, wi'i ḅe:

—Dume wadi de oḅon kaalda hakkunde moodon haala njoobaari buuru? Onon famḅuḅe hoolaare!

⁹ Yalla faa joonin on paamaay? Yalla on miccitaaki buuruje joy de peccanmi worḅe ujunaaje njoyo ḅeen, e kandeeje ḅe kebbinḅon kedde ḅeen?

¹⁰ Yalla on miccitaaki katin buuruje jeddi de peccanmi worḅe ujunaaje nayo ḅeen, e kandeeje ḅe kebbinḅon kedde ḅeen?

¹¹ Noy wadi de on paamaay wanaa haala buuru kaalanammi on? Ndeentodon e rabilla Farisa'en e Saduki'en oon.

¹² Ndeen taalibaaḅe ḅeen paami o wi'aay ḅe ndeentoo e ko yuufinta buuru ḅuum, ammaa ḅe ndeentoo e ko Farisa'en e Saduki'en njannginta ḅuum.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

(Marku 8.27-30, Lukka 9.18-21)

¹³ Iisaa yehi leydi Kaysariya Filipu. Toon o yami taalibaaḅe makko ḅeen, o wi'i:

—Moy yimḅe mbi'ata Bii Nedḅo oon woni?

¹⁴ Be njaabii, ḅe mbi'i:

—Woḅḅe ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootalgal batisima. Woḅḅe du ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Woḅḅe katin du ina mbi'a wo a annabi Yeremiya naa gooto e annabaḅe ḅeen.

¹⁵ O wi'i ḅe:

—Onon le, moy mbi'oton ngonumi?

¹⁶ Simon Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo a Almasiihu, Bii Laamḅo buurḅo oon.

¹⁷ Ndeen Iisaa wi'i mo:

—Barke woodanii maa, aan Simon bii Yuunusa. Sabo wanaa bii-Aadama anndini ma ḅum, wo Baaba am gonḅo dow kammuuli oon anndini ma ḅum.

¹⁸ Miin du, mido wi'e Piyeer (ḅum na fiirta «Hayre»). Dow hayre ndeen nyibammi kawrital am goonḅinḅe ngaal. Fay maayde e semmbe laakara fuu walaa ko waawi e maggal.

¹⁹ Mi hokkete cokitirde laamu Laamḅo: huunde fuu ko kaduḅaa dow leydi, haḅete dow kammu. Huunde fuu ko njaḅuḅaa dow leydi, jaḅete dow kammu.

²⁰ Ndeen, Iisaa sappani taalibaaḅe muudum ḅeen taa kaalana fay gooto yalla kam woni Almasiihu.

No Iisaa sapporii maayde muudum e iirtagal muudum

(Marku 8.31-33, Lukka 9.22)

²¹ Gilla wakkati oon, Iisaa fuddi anndinde taalibaaḅe muudum ḅeen ina tilsani ḅum yaha Urusaliima. Toon mawḅe yimḅe e hooreeḅe almaami'en e jannginooḅe Tawreeta torran ḅum sanne, de ngada waree. De nyannde tataḅerde ndeen o iirtoto.

²² Ndeen Piyeer toowtini mo de fuddi felude mo e haalaaji makko ḅiin, wi'i:

—Wo Laamḅo reene Joomam! Dum hewtataako ma!

²³ De Iisaa kaa yeeyii, wi'i Piyeer:

—Wodḅam aan Seyḅaani! Aḅa fergina kam e laawol am, sabo miilooji maa ḅiin yuuraay to Laamḅo, wo to yimḅe ḅi yuuri!

No Iisaa jokkirtee

(Marku 8.34-9.1, Lukka 9.23-27)

²⁴ Caggal ḅuum, o wi'i taalibaaḅe makko ḅeen:

—Muuyḅo jokkude kam fuu, sela ndaarude hoore muudum, hooya leggal muudum palaangal, jokka kam.*

²⁵ Sabo muuyḅo dannude yonki muudum fu, mursan ki. Ammaa mursuḅo ki saabe am fu, heḅtan ki.

²⁶ Dume heḅude adunaaru ndu fuu nafata nedḅo, si mursii yonki muudum? Yalla ina woodi ko nedḅo

* 16:24 Ndaaree Matta 10.38.

waawi hokkitirde faa danna yonki muudum naa?

²⁷ Sabo Bii Neddo oon wardan e maleyka'en muudum e ley teddeengal Baaba muudum. Wakkati oon, o barjoto mono fuu ko fotata e golle muudum.

²⁸ Goonga kaalanammi on: yoga e wonbe do maayataa tawee nji'aay Bii Neddo ina warda e laamu muudum.

17

No alhaali Iisaa waylitorii (Marku 9.2-13, Lukka 9.28-36)

¹ Balde jeegom caggal duum, Iisaa yaadi e Piyeer e sakiraaabe dido Yaakuuba e Yuhanna, o toowtidi e mubben dow waamnde toownde.

² Doon alhaali makko waylitii yeeso ma66e. Yeeso makko ina jalba hono naange, kaddule makko du ndawni far hono annoora.

³ Inan, Muusaa e Iliyaasa 6angani 6e, ina kaalda e makko.

⁴ Piyeer wi'i Iisaa:

—Joomam, gonal amin do ina woodi. Si ada yidi fu, mi darnan hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.

⁵ O tilaaki e haalude, faa ruulde jalboore suddi 6e. Daande yuuri ley ruulde ndeen, wi'i:

—O woni Biyam mo korsinmi, mo ceyortoomi. Kettindanee mo!

⁶ Nde taalibaa6e 6een nannoo daande ndeen fu, kippi geese mu66en e leydi. Be kuli sanne.

⁷ Iisaa 6attitii, meemi 6e, wi'i:

—Umme, taa kulee.

⁸ Wakkati oon, 6e 6anti gite ma66e, de 6e nji'aay fay gooto si wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko 6e njippotoo waamnde ndeen duum, Iisaa sappani 6e, wi'i:

—Taa kaalane fay gooto ko nji'udon duum faa wakkati nde Bii Neddo ummitii e hakkunde maay6e.

¹⁰ Caggal duum, taalibaa6e 6een yami mo, mbi'i:

—Dume wadi de jannginoo6e Tawreeta ina mbi'a tilay annabi Iliyaasa artoo Almasiihu warude?

¹¹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Goonga, Iliyaasa artoto warude, moyyintinoo huunde fuu.

¹² Ammaa mido wi'a on: Iliyaasa warii faa faltake, de 6e annditaay dum, 6e ngollii dum ko 6e muuyi fuu. Hono noon 6e torrirta Bii Neddo oon du.

¹³ Ndeen taalibaa6e 6een paami wo haala Yaayaa lootoowo lootalag batisima o haalanta dum'en.

No Iisaa selliniri suka gondudo e ginnaaru

(Marku 9.14-29, Lukka 9.37-43)

¹⁴ Nde 6e ngartunoo to jamaa oon ndeen, gorko gomma 6attitii mo, hofii yeeso makko,

¹⁵ wi'i:

—Joomam, yurma 6iyam gorko! O dabidabiyaajo, imo tampi sanne. Wakkatiiji keewdi imo saama e yiite naa e ndiyam.

¹⁶ Mi yaarii mo to taalibaa6e maada de 6e kunngii dannude mo.

¹⁷ Iisaa 6attitii, wi'i:

—Hey yim6e jamaanu bondo mo walaa goondinal! Faa ndey ngondammi e moodon? Faa ndey keddotoomi munyande on? Ngaddanee kam suka o do!

¹⁸ O sappani ginnaaru nduun e semmbe. Ndu yalti suka oon. Wakkati oon ni, suka oon dadi.

¹⁹ Caggal duum, taalibaa6e 6een toowtidi e makko, yami mo, mbi'i:

—Dume wadi de min kunngii riwude ginnaaru nduun?

²⁰ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Saabe odon pamdi goondinal wadi dum. Goonga kaalanammi on: si goondinal moodon fotii fay no gabbel lekki mutaari ni, si on mbi'ii waamnde nde: «Yuw do, njahaa to», nde yuwan. Fay huunde on kunngataako wadude. [

²¹ *]

* 17:21 E dereeji 6ooydi, goddi ina 6eyda aaya 21: *Amaa iri ginnaaru nduun riwirtaake si wanaa du'aare e suumayeere.*

No Iisaa sapporii katin maayde muudum e iirtagol muudum

(Marku 9.30-32, Lukka 9.43-45)

²² Caggal duum, Iisaa e taalibaa6e muudum kawri katin ley leydi Galili. Iisaa wi'i 6e:

—Bii Neddo wattete e juude yim6e.

²³ Be mbaran dum, de nyannde tata6erde ndeen iirtoto.

Haala kaan metti taalibaa6e 6een sanne.

Haala yobugol lampo suudu dewal mawndu

²⁴ Nde Iisaa e taalibaa6e mum njottinoo Kafarnahum ndeen, nanngoo6e lampo suudu dewal mawndu 6een 6attii Piyeer, mbi'i dum:

—Yalla moodibbo moodon oon yobataa lampo suudu dewal mawndu naa?

²⁵ Piyeer jaabii, wi'i:

—Imo yoba.

Ko Piyeer naati suudu nduun duum, fadde muudum he6ude haala, Iisaa wi'i:

—Simon, dume miilidaa? Kaanankoo6e adunaaru 6een, moy 6e ndoonyata? Moy 6e njomnotoo lampo? Bi66e laamu naa weer6e?

²⁶ Piyeer jaabii, wi'i:

—Wo weer6e.

Iisaa wi'i mo:

—Ndelle, bi66e laamu 6een wo rim6e, njobataa.

²⁷ Ammaa, en njidaa mettinde 6erde yim6e 6een. Yahu to maayo toon, paddaa jammbuure maa e ley ndiyam daam. Liingu ngu artidaa nanngude fu, njaltinaa dum. Si a omtii hunnduko mum, a tawan toon mbuudu cardi ki66inoowu lampo meeden. Ittaa dum, njobanowaa en, enen dido.

18

Haala burdo teddude ley laamu Laamdo

(Marku 9. 33-37, Lukka 9.46-48)

¹ Wakkati oon, taalibaa6e 6een 6attitii Iisaa, yami dum, mbi'i:

—Moy 6uri teddude ley laamu Laamdo?

² Iisaa noddi cukalel, darni ngel yeeso ma66e,

³ wi'i:

—Goonga kaalanammi on: sini on mbaylitaaki faa nanndon e cukaloy, on naatataa ley laamu Laamdo.

⁴ Leeyindo hoorem faa nanndi e cukalel ngel, kam woni burdo teddude ley laamu Laamdo.

⁵ Neddo fuu ja66iido cukalel gootel hono ngel e innde am, wo miin ja66ii.

Haala ko luttinta yim6e

(Marku 9.42-48, Lukka 17.1-2)

⁶ —Neddo fuu luttindo gootel e cukaloy goondinkoy kam koy, ko 6uri moyyande joomum hayre teddunde ha66ee e daande mum, yoolee ley to 6uri luggude e maayo manngo.

⁷ Bone woodanii adunaaru ndu saabe kulle luttinooje yim6e deen! Tilay kulle deen ngada, ammaa bone woodanii laatiido sabaabu majje!

⁸ Si tawii junngo maa naa koyngal maa luttinte, tayaa dum, paddaa. Naatidaa e junngo wooto naa koyngal gootal ley nguurdam ndu-umiidam 6uri moyyande ma diina faddeede e yiite duumiinge tawee a ki66udo.

⁹ Si tawii yitere maa luttinte, ittu nde, paddaa. Sabo naataa nguurdam nduumiidam a dokko, 6uri moyyande ma diina paddadaa e yiite jahannama a ki66udo.

Banndol haala mbaalu lallungu

(Lukka 15.3-7)

¹⁰ —Ndeentee e yawude fay gootel e cukaloy koy. Sabo mido wi'a on: maleyka'en makkoy won6e dow kammuuli 6een, wakkati fuu ina ngoni yeeso Baaba am gondo dow kammuuli oon, ina nji'a dum. [

¹¹ *]

¹² Dume miilotodon? Si neddo ina jogii baali hemre de ngootu lalli, wanaa yoppa capande jeenay e jeenay diin ley ferro, de filowoo majjunga nguun naa?

* **18:11** E dereeji 6ooydi, goddi ina beyda aaya 11: *Sabo hisinde lallube waddi Bii Neddo oon.*

¹³ Goonga kaalanammi on: si o yitii ngu, o seyorto ngu faa bura capande jeenay e jeenay di lallaay diin.

¹⁴ Hono noon Baaba moodon gondo dow kammuuli oon du yidiraay fay gootel e cukaloy koy majja.

Haala yaafundurgol hakkunde sakiraabe

(Lukka 17.3)

¹⁵ —Si sakiike maa toonyake ma, njahaa to muudum kollitaa dum toonya muudum oon tawee onon dido tan. Si o jabanii ma, a hewtii sakiike maa.

¹⁶ Ammaa si o jabaay, njaadaa e neddo gooto naa yimbe dido, hono no Binndi diin mbiiri: «haala fuu daroo dow seedaaku yimbe dido naa tato.»

¹⁷ Si o jabanaay ma, kaalanaa dum kawrital goondinbe ngaal. Si o salake jabande kawrital goondinbe ngaal, njogorodaa mo keefeero naa nann-goowo lampo.

¹⁸ Goonga kaalanammi on: huunde fuu ko kadufon dow leydi, hadete dow kammu. Huunde fuu ko njafufon dow leydi, jabete dow kammu.

¹⁹ Mido haalana on katin: si dido moodon ndewrii ley adunaaru ga dow ko naarotoo Laamdo fuu, Baaba am gondo dow kammuuli wadanan on ko naaridon duum.

²⁰ Sabo nde dido naa tato kawriti e innde am fuu, miin du, mido woni hakkunde muβben doon.

Bannadol haala golloowo caliido yaafaade

²¹ Ndeen Piyeer battitii Iisaa, yami dum:

—Joomam, si bannadam toonyake kam fu, kile foti kaanumi yaafaade dum? Yalla kile jeddi naa?

²² Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Mi wi'aay ma kile jeddi tan. Njaafodaa dum kile capande jeddi faa nde jeddi.

²³ Iisaa beydi wi'i:

—Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono kaananke gooto anniyiido yamtude golloobe muudum nya-maande.

²⁴ Nde o fuddunoo yamtude fu, o waddanaa golloowo gooto mo o rewata miliyooji.

²⁵ Gorko oon walaa ceede ko yoba mo. Dum le, kaananke oon yamiri o sonnee, kanko e deekiiko e sukaaβe makko e ko o jogii fuu, faa yoba nya-maande ndeen.

²⁶ Golloowo oon hippii yeeso kaananke oon, nyaagii dum, wi'i: «Munyanam, mi yobete fuu!»

²⁷ Kaananke oon yurmii mo, yaafanii mo nyamaande ndeen, yoppi mo o dilli.

²⁸ Golloowo oon yalti, hawri e gollidoowo muudum joganiido dum ceede seeda. O nanngi dum daande, imo dedda, o wi'i: «Yobam ceede am!»

²⁹ Gollidoowo makko oon hippii e leydi, nyaagii mo, wi'i: «Munyanam, mi yobete!»

³⁰ Ammaa o jabaay. O uddowi dum e kasu, faa do yobi nyamaande ndeen fuu.

³¹ Nde golloobe heddiibe been nji'unoo dum ndeen, mettaa sanne, njehi kaalanowi dum kaananke oon.

³² Ndeen, kaananke oon noddi golloowo oon, wi'i dum: «A golloowo bondo! Nde nyaaginodaa kam ndeen, mi yaafanake ma ko ndewanmaami duum fuu.

³³ Aan du, a haanaano yurmaade jaado maa oon hono no njurmori-maami ni naa?»

³⁴ Kaananke oon tikki sanne, watti mo e juude jukkotoobe, faa do o yobi nyamaande ndeen faa laabi.

Iisaa beydi, wi'i:

³⁵ —Hono noon Baaba am gondo dow kammu oon wadata neddo fuu e moodon mo yaaforaaki sakiike mum bernde laabunde.

19

Haala ko Iisaa tindini dow ceergal (Marku 10.1-12)

¹ Nde Iisaa tilinoo e waajuuji diin ndeen, dilli Galili yehi leydi Yahu-udiya, caggal gooruwol Urdun.

² Yimbe heewbe njokki mo. O danni toon nyawbe muβben.

³ Farisa'en wobbe ngari to makko faa ndaartindoo mo, yami mo:

—Yalla ina daganii gorko seerude deekum e sabaabu tawaado fuu naa?

⁴ O jaabii, o wi'i:

—Yalla on njanngaay ko Binndi diin mbi'i? E fuddoode Laamdo tagii be, wadii be gorko e debbo.

⁵ O wi'i: «Dum saabii de gorko yopan inna mum e bammum, nann-gundura e deekum, be dido fuu be laatoo neddo gooto.»*

⁶ Nii woni be nganaa dido katin, be banndu wooturu. Ndelle, taa neddo sennda ko Laamdo hawrunduri.

⁷ Be yami mo, be mbi'i:

—Ndelle ko wadi de Muusaa yamiri gorko hokka deekum talkuru ceergal si na seera dum?

⁸ O jaabii be, o wi'i:

—Wo saabe on yoorbe berde, duum wadi de Muusaa hokki on laawol ceeron rewbe moodon. Ammaa ley fuddoode, wanaa noon worrunoo.

⁹ Mido wi'a on: si neddo seerii deekum de wanaa saabe jeenu, si banii debbo goddo fu, jeenii.

¹⁰ Taalibaabe makko been mbi'i mo:

—Si wo nii hakkunde gorko e deekum worri, tawee neddo banjaay duum buri woodude.

¹¹ Iisaa jaabii be, wi'i:

—Wanaa yimbe fuu mbaawi jabude haala ka, sanaa be Laamdo hokki baawde majjum.

¹² Daliiliji kadooji worbe banude ina ngoodi. Sabo wobbe ndimaama wo waatoraaabe. Wobbe wo soortaabe. Wobbe du, kam'en kadi ko'e muuben banude faa ngollana laamu Laamdo. Neddo fuu jardiido tindi-noore ndeen, wada nde!

No Iisaa barkiniri cukaloy

(Marku 10.13-16, Lukka 18.15-17)

¹³ Caggal duum, wobbe ngaddi cukaloy to Iisaa faa yowa juude muudum dow makkoy, de du'anooy koy. Ammaa taalibaabe been ndukani yimbe been.

¹⁴ Ndeen Iisaa wi'i:

—Accee cukaloy koy ngara to am. Taa kadee koy, sabo wo nanndube e makkoy been njeyi laamu Laamdo.

¹⁵ O yowi junngo makko dow makkoy, o barkini koy. Ndeen o dilli doon.

Haala jokolle jom jawdi

(Marku 10.17-31, Lukka 18.18-30)

¹⁶ Gorko gomma battitii Iisaa, yami dum, wi'i:

—Moodibbo, huunde lobbere ndeye kaanumi wadude faa mi heba nguurndam nduumiidam?

¹⁷ Iisaa wi'i mo:

—Ko wadi de lamndidaa kam dow huunde lobbere? Laamdo tan woni lobbo! Si ada yidi naatude e nguurndam, jokku jamirooje.

¹⁸ Gorko oon yami Iisaa, wi'i:

—Jamirooje deye njokkammi?

Iisaa jaabii, wi'i:

—Taa wadu war-hoore, taa jeenu, taa wujju, taa seeda fewre,

¹⁹ teddin inna maa e bammaa, njidiraa gondo maa no njidirdaa hoore maa ni.

²⁰ Suka jokolle oon wi'i mo:

—Mido haybi dum fuu. Dume heddi katin?

²¹ Iisaa wi'i mo:

—Si ada yidi hiibude, yahu sonnoy ko njogidaa fuu, kokkaa ceede deen talkaabe. Ndeen a heban mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.

²² Nde suka jokolle oon nannoo haalaaji diin ndeen, dillidi e mettorgal, sabo wo jom jawdi sanne.

²³ Ndeen, Iisaa wi'i taalibaabe muudum been:

—Goonga kaalanammi on: naatugol jom jawdi ley laamu Laamdo ina tiidi!

²⁴ Mido haalana on du: ngeelooba naata wudde battal buri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamdo.

²⁵ Nde taalibaabe been nannoo haala kaan ndeen, dum haaynii dum'en sanne. Ibe mbi'a:

—Ndelle, moy woni kisoowo?

²⁶ O ndaari be, o wi'i:

—Yimbe mbaawanaa dum, ammaa walaa fuu ko Laamdo waawanaa.

* 19:5 Fuddoode 2.24.

²⁷ Piyeer hooyi haala, wi'i mo:

—Minen, min njoppii fuu, min njokkii ma. Dume min ke6oyta?

²⁸ Iisaa wi'i 6e:

—Goonga kaalanammi on: si Bii Neddo oon joodake e joodorgal laamu muudum teddungal ley adunaaru heyru, onon sappo e dido jokkuba kam 6ee du, on njoodoto dow joodorde laamu, carodon lenyi Is-
raa'iila sappo e didi diin.

²⁹ Neddo fuu joppudo suudu mum, naa sakiraabe mum wor6e e rew6e, naa inna mum, naa bammum, naa sukaabe mum, naa gese mum saabe am fu, heban ko 6uri dum kile hemre, katin du heban nguurndam nduumiidam.

³⁰ Ammaa ardiibe heew6e laatoto gadaabe. Gadaabe heew6e du laatoto ardiibe.

20

Bannadol haala golloobe ley ngesa cabiije

¹ —Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono jom ngesa cabiije jaltudo gilla fajiri faa hooya golloobe ngolla ngesa muudum cabiije.

² O hebi golloobe, o rewri e mu6ben njobdi nyalooma, mbuudu cardi hono no woowri noon. O yaari 6e ngesa makko.

³ Wakkati nyawlal naange, o yalti katin. O yi'i wobbe ley luumo 6e ngalaa golle.

⁴ O wi'i 6e: «Njehee onon du ngol-
lowon to ngesa am cabiije toon. Mi yoban on ko haani yobeede.»

⁵ Been du njehi toon. Jom ngesa oon yalti, wadi noon katin hakkunde naange e caggal sallifana.

⁶ Caggal duum, o yalti katin wakkati laasara. O tawi wobbe ina keddii to luumo toon. O wi'i dum'en: «Dume wadi de nyalludon do on ngollaay fay huunde?»

⁷ Be njaabii mo, 6e mbi'i: «Fay gooto hooyaay min golle.» O wi'i 6e: «Njehee onon du ngolowon to ngesa am cabiije ngaan.»

⁸ Nde hiirnoo fu, jom ngesa oon wi'i howruujo mum oon: «Noddu golloobe 6een de njobaa dum'en. Artorodaa sakitiibe waddeede 6een, de cakitorodaa artiiibe 6een.»

⁹ Waddaabe laasara 6een ngari, mono e mu6ben fuu hokkaa mbuudu cardi.

¹⁰ Artinoobe 6een du ngari, cikki njobete ko 6uri dum. Ammaa kam'en du, mono e mu6ben fuu hokkaa mbuudu cardi.

¹¹ Nde 6e njobanoo dum ndeen, i6e njurnurta jom ngesa oon.

¹² I6e mbi'a: «Bee do seeda tan ngolli, de 6e ponndaama e amin njobdi. Minen kaa, wo min nyallu, miden ngolla ley naange wulnge!»

¹³ Jom ngesa oon jaabii gooto mabbe, wi'i: «Neddo am, mi wadaay ma fuu ko boni. Wanaa en ndewrii mi hooyire mbuudu cardi nyalooma naa?»

¹⁴ Ndelle, ja6u njobdi maa, njahaa. Mi muuyii hokkude cakitiido oon ko kokkumaami duum.

¹⁵ Wanaa ko weli kam ngadammi ceede am naa? Naa a hirii saabe moyyere am?»

¹⁶ Iisaa wi'i:

—Hono nii gadaabe laatorto ardiibe, ardiibe du laatoto gadaabe.

No Iisaa sapporii tataberde maayde muudum e iirtagol muudum (Marku 10.32-34, Lukka 18.31-34)

¹⁷ Iisaa e taalibaa6e sappo e dido 6een ina yeeja, ina njaha Urusali-
ima. E laawol ngool, Iisaa toowtini 6e feere, wi'i:

¹⁸ —Inani eden njaha Urusaliima. Doon Bii Neddo wattetee e juude hooree6e almaami'en e jannginoobe Tawreeta. Be caroo mo sariya maayde.

¹⁹ Be ngatta mo e juude yim6e 6e nganaa Alhuudiya'en. Kam'en du njalnoro mo, piya mo dorri, tonta mo e leggal palaangal faa o maaya. De nyannde tataberde ndeen o iir-
toto.

No Inna Yaakuuba e Yuhanna nyaagorii Iisaa (Marku 10.35-45)

²⁰ Ndeen, inna 6i66e Jebede battini sukaa6e muudum Iisaa. O sujidi yeeso Iisaa faa o njaaroo dum huunde.

²¹ Iisaa wi'i mo:

—Dume njiddaa?

Debbo oon jaabii mo, wi'i:

—Mido yidi ngadaa faa 6i66e am wor6e dido 6e njoodoo dakkol maa ley laamu maa, gooto gere nyaamo maa, gooto du gere nano maa.

²² Iisaa jaabii, wi'i:

—On anndaa ko njaaroton. Yalla odon mbaawi yardude horde metunde nde njardammi ndeen naa?

Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Miden mbaawi.

²³ O wi'i 6e:

—Goonga, on njardan nde. Ammaa joodaade gere nyaamo am naa nano am, wanaa miin yamirta dum. Joodorde deen, wo 6e Baaba am moyyinani been njeji.

²⁴ Nde taalibaa6e sappo heddi6e been nannoo dum ndeen, 6ernani sakiraa6e dido been.

²⁵ Ndeen Iisaa noddi 6e fuu, wi'i 6e:

—Odon anndi laamii6e leyde adunaaru ina laamorii dum'en doole. Maw6e been du ina kolla yim6e been baawde.

²⁶ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. Jiddo laataade teddu6o hakkunde moodon fuu, ina haani laataade golloowo moodon.

²⁷ Katin du, jiddo ardaade e moodon fuu, ina haani laataade maccudo moodon.

²⁸ Noon du, Bii Neddo waraay faa gollanee, ammaa warii faa gollana yim6e, de hokka yonki muudum faa laato coottitaari ndimdinoori heew6e.

*No Iisaa selliniri wum6e dido
(Marku 10.46-52, Lukka 18.35-43)*

²⁹ Nde Iisaa e taalibaa6e muudum njaltannoo Yeriko ndeen, jamaa keewdo jokki dum.

³⁰ Wum6e dido ina njoodii e sera laawol ngool. Be nani Iisaa ina faltoo, de 6e puddi yeewnaade, i6e mbi'a:

—Taan Daawda, yurma min!

³¹ Jamaa oon jawani 6e, wi'i 6e ndeyyinoo. Ammaa 6e beydi yeewnaade i6e mbi'a:

—Joomii amin, taan Daawda, yurma min!

³² Iisaa darii, noddi 6e, wi'i:

—Dume njidudon mi wadana on?

³³ Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Joomii amin, min mbumta.

³⁴ Iisaa yurmii 6e, meemi gite ma66e. Wakkati oon pay, 6e mbumti. Ndeen 6e njokki dum.

21

*No Iisaa naatiri Urusaliima
(Marku 11.1-11, Lukka 19.28-40,
Yuhanna 12.12-19)*

¹ Ko Iisaa e taalibaa6e muudum badii Urusaliima duum, njottii Bayti-faaji dow waamnde wi'eteende Jay-tun. Iisaa nuli taalibaa6e dido,

² wi'i 6e:

—Njehee naatowee ngalluure wonde yeeso moodon ndeen. Nde njottidon fu, on tawan toon araawa e mola muudum ina ka66ii. Ka66iton di, ngaddanon kam.

³ Si won ko goddo yami on e majjum, njaabodon dum joomii amin ina haajaa di, de nultiran di law.

⁴ Dum wadi faa ko annabaajo haalnoo duum tabita nde wi'unoo:

⁵ «Mbi'ee yim6e ngalluure Siyona:

Ndaaree, inan kaananke moodon ina wara to moodon, ina leeyinkinii, ina waddii mola, bii mbaddeteenga.»*

⁶ Wakkati oon, taalibaa6e been njeji ngadowi ko Iisaa yamiri dum'en.

⁷ Be ngaddi araawa ngaan e mola muudum. Be njowi e majji saayaaji ma66e, de Iisaa waddii.

⁸ Ko 6uri heewude e jamaa oon weerti saayaaji mu66en dow laawol. Wo66e kelti licce ledde, mbeerti de dow laawol ngool.

⁹ Jama'aaje gonde yeeso Iisaa deen e jokkude caggal makko fuu ina ilina, ina mbi'a:

—Jettooje ngoodanii Taan Daawda! Barke woodanii gardo e dow inde

* **21:5** Jakariyaa 9.9. † **21:9** Jabuura 118.25-26.

Joomiraado!† Jettooje ngoodanii Laamdo faa dow kammuuli!

¹⁰ Nde o naatunoo Urusaliima fu, ngalluure ndeen fuu iirii, na saaya. Ibe mbi'a:

—Gorko o wo moy?

¹¹ Jamaa oon jaabii:

—Wo annabi Iisaa, yuurudo Nasaraatu ley leydi Galili.

No Iisaa riiwri luumotoobe ley suudu dewal mawndu

(Marku 11.15-19, Lukka 19.45-48, Yuhanna 2.13-22)

¹² Iisaa naati taliyaare suudu dewal mawndu nduun. Doon o riiwi soodoobe e soottoobe wonbe ley toon fuu. O libi taabaaje weccoobe ceede e joodorde soottoobe buugaali.

¹³ Ndeen o wi'i be:

—Ley Binndi diin Laamdo wi'i: «Suudu am inndirte suudu wadirdu du'aare.»

Iisaa beydi, wi'i:

—Onon kaa, odon ngada ndu «suudirdu yanoobe!»‡

¹⁴ Wumbe e bonnguube ngari to makko e ley suudu dewal mawndu nduun, de o danni dum'en.

¹⁵ Hooreebe almaami'en e janginoobe Tawreeta been nji'ii kulle kaayniide de o wadata. Be nani du sukaabe ina ilina e ley suudu dewal mawndu ina mbi'a:

—Jettooje ngoodanii Taan Daawda!

Dum fuu dum metti be.

¹⁶ Be mbi'i Iisaa:

—A nanii ko cukaloy koy mbi'ata dum naa?

O wi'i be:

—Mi nanii. Yalla abada on jangaay dum do:

«A wadii faa kunndude sukaabe famarbe e musinoobe ina njette?»§

¹⁷ Caggal duum, o seedi e ma6be. O yalti ngalluure ndeen, o yehi Baytaniya, o waalowi toon.

No Iisaa hudiri yibbi

(Marku 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Gilla fajiri Iisaa ina yeccoo ngalluure toon, tawi ina yolbi.

¹⁹ O haynii yibbi e sera laawol, o fanti ki. Ammaa o tawraay ki faa'e si wanaa haako. Wakkati oon, o wi'i ki:

—Taa a rimu abada katin!

Wakkati oon pay, yibbi kiin yoori kolon.

²⁰ Nde taalibaa6e been nji'unoo dum fu, dum haaynii dum'en. Be yami Iisaa, be mbi'i:

—Noy wadi de yibbi ki yoordi wakkati gooto ni?

²¹ Iisaa jaabii be, wi'i:

—Goonga kaalanammi on: si odon ngoondini on cikkitiraay fu, on ngadan ko 6uri ko ngadumi yibbi ki duum. On mbaawan wi'ude fay waamnde nde: «Doofa, saamoy ley maayo», de laatoroo noon.

²² Si odon ngoondini, ko njaaridon e ley du'aare fuu on ke6an dum.

Yamol dow toy baawde Iisaa yuuri

(Marku 11.27-33, Lukka 20.1-8)

²³ Iisaa naati suudu dewal mawndu nduun. Nde o waajotonoo ndeen, hooreebe almaami'en e mawbe Alhuudiyankoo6e been battii mo, yami, mbi'i:

—Laamu nguye hokki ma baawde gollude ko ngollataa dum? Moy hokki ma laawol ngollaa dum?

²⁴ Iisaa jaabii be, wi'i:

—Miin du, huunde wootere tan yamammi on. Si on njaabake kam, mi haalanan on kokkudo kam laawol mi golla ko ngollammi duum.

²⁵ Toy lootagal batisima Yaayaa ngaal yuuri? To Laamdo naa to yim6e?

Ndeen heddii i6e ndawrida hakkunde ma66e, i6e mbi'a:

—Si en mbi'ii to Laamdo fu, o yaman en ko wadi de en ngoondinaay Yaayaa?

²⁶ Ammaa si en mbi'ii to yim6e, kulen ko jamaa o wadata en, sabo yim6e been fuu ina njogorii Yaayaa wo annabaajo.

²⁷ Be njaabii Iisaa, be mbi'i:

—Min anndaa.

Iisaa du jaabii be, wi'i:

‡ 21:13 Esaaya 56.7, Yeremiya 7.11. § 21:16 Jabuura 8.3.

—Haya miin du, mi haalantaa on baawde deye ngollirammi ko ngollammi duum.

Bannadol haala sakiraaɓe dīdo

²⁸ Iisaa ɓeydi wi'i:

—Dume miilotodon e bannadol ngol: gorko gomma ina joginoo ɓiɓɓe worɓe dīdo. O battitii arandeejo oon, o wi'i dum: «Binngel am, yahu golloy hannden to ngesa cabiije toon.»

²⁹ Biddo oon jaabii, wi'i yahataa. Ammaa caggal duum, mimsiti yehi.

³⁰ Baabiiwo oon battitii dīdaɓo oon, wi'i dum ko wi'unoo arandeejo oon duum. Oon kaa jaabii, wi'i: «Woodi Baaba», ammaa yahaay.

³¹ Moy e maɓɓe wadi ko bammum muuyi duum?

Be njaabii, ɓe mbi'i:

—Arandeejo oon.

Ndeen, Iisaa wi'i ɓe:

—Goonga kaalanammi on: nann-goobe lampo e rewɓe woykuruube ɓeen artoyto on naatude e laamu Laamdo.

³² Sabo Yaayaa warii to moodon, hollii on laawol fonnditaare, de on ngoondinaay dum. Ammaa nann-goobe lampo e rewɓe woykuruube ɓeen ngoondinii mo. Fay nde nji-inodon dum ndeen, on mimsitaay ngoondindon dum.

Bannadol haala remooɓe bonɓe (Marku 12.1-12, Lukka 20.9-19)

³³ —Kettindee bannadol gonngol: neddo gomma darni ngesa cabiije, fiiltini nga hoggo, wasi luggere ɓoosirde cabijam. O nyiɓi suudu toowndu faa o haynoo ko warata e ngesa ngaan. Caggal duum, o halfini nga remooɓe, de o wadi jahaangal.

³⁴ Faa ɓoreede cabiije yottii, de o neli gollooɓe makko to remooɓe ɓeen toon, ɓe ngaddanowa mo ngedu makko e ɓiɓɓe cabiije deen.

³⁵ Ammaa remooɓe ɓeen nanngi gollooɓe makko ɓeen, piyi gooto, mbari gooto, limni gooto kaaye.

³⁶ Jom ngesa oon neli e maɓɓe gollooɓe ɓurɓe arandeeɓe ɓeen

heewude. Remooɓe ɓeen ngadi ɓe no ngadunoo arandeeɓe ɓeen noon.

³⁷ De saktii o neli ɓiyiiko gorko to maɓɓe, o wi'i: «Be njaagoto ɓiyam oon.»

³⁸ Ammaa nde remooɓe ɓeen nji'unoo ɓiyiiko oon ndeen, mbi'unduri hakkunde muɓɓen «O woni donoowo hoggo ngo. Ngaree mbaren mo, keddoroden ngesa nga!»

³⁹ Wakkati oon, ɓe nanngi mo, ɓe paddi mo to gada ngesa toon, ɓe mbari mo.

⁴⁰ Joonin le, si jom ngesa cabiije oon warii, noy o wadata remooɓe ɓeen?

⁴¹ Be njaabii mo, ɓe mbi'i:

—O halkiran bonɓe ɓeen no boniri. O halfinan ngesa ngaan remooɓe wɓɓe hokkoɓe mo ngedu makko e ɓiɓɓe magga wakkati nga ɓoraa.

⁴² Caggal duum, Iisaa wi'i ɓe:

—Yalla on njanngaay ko winndaa ley Binndi diin duum naa?

«Hayre nde nyiɓooɓe ɓeen calii ndeen, wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.

Dum wo golle Joomiraado, wo dum haaynde e jiidde meeden!»*

⁴³ Saabe dum, mido wi'a on: laamu Laamdo ittete e moodon, hokkee yimɓe wadooɓe ko haani e maggu.

⁴⁴ Caamudo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo nde saami dow muudum du, diggan.

⁴⁵ Nde hooreeɓe almaami'en e Farisa'en ɓeen nannoo banndi makko diin, paamii wo kabaaru muɓɓen o banndi.

⁴⁶ Iɓe piloo no ɓe nanngira mo, ammaa ɓe kulii yimɓe, sabo yimɓe ɓeen ina njogorii mo annabaajo.

22

Bannadol haala nyaamdu ɓangal (Lukka 14.15-24)

¹ Iisaa banndani ɓe katin, wi'i ɓe:

² —Inan no laamu Laamdo nanndi: wo hono kaananke ɓannoowo ɓiyum gorko, wadani dum neema ɓangal.

* 21:42 Jabuura 118.22-23.

³ O neli maccuḅe makko noddowa yimḅe ḅangal ngaal, ammaa noddaḅe ḅeen calii warude.

⁴ O neli katin maccuḅe wobḅe, o wi'i ḅum'en: «Mbi'ee noddaḅe ḅeen nyaamdu nduun moyyinaama faa woodi. Mi hirsii ga'i e nyalbi paydi. Fuu segilaama. Be ngara, ḅe nootoo weltaare ḅangal nde.»

⁵ Ammaa noddaḅe ḅeen kiisaaki mo, naati haajuuji muḅḅen: o yehi ndaaroyde ngesa muudum, o du lumooji muudum.

⁶ Heddiḅe ḅeen nanngi maccuḅe ḅeen, torri ḅe, mbari ḅe.

⁷ Kaananke oon tikki, neli sordaasiḅe muudum mbarowi waruḅe nulaḅe ḅeen, mbuli wuro muḅḅen.

⁸ Caggal ḅuum, o wi'i maccuḅe makko ḅeen: «Nyaamdu ḅangal nduun moyyinaama, ammaa noddaḅe ḅeen kaandaa e nyaamude ndu.

⁹ Dum le, njehee dow laabi mawdi ḅiin, noddon neddo fuu mo kawrudon wara nyaama nyaamdu ḅangal ndu.»

¹⁰ Maccuḅe ḅeen njehi dow laabi ḅiin, noddi yimḅe ḅe kawri toon fuu gilla e bonḅe faa e moyyuḅe faa galle jom ḅangal oon heewi yimḅe.

¹¹ Nde kaananke oon naatunoo faa ndaara noddaḅe ḅeen ndeen, o haynii gorko mo ḅornaaki kaddule ḅangal ngaal.

¹² O wi'i ḅum: «Neddo am, noy naatirḅaa do tawi a ḅornaaki kaddule ḅangal?» De oon deyyinii.

¹³ Ndeen, kaananke oon wi'i golloḅe ḅeen: «Kaḅḅee juude makko e koyde makko, paddon mo e ley nimre yaasin ndeen. Toon bojji e njeryundurde nyiiye ngonni.»

¹⁴ Iisaa heddi na wi'a:

—Noddaḅe ina keewi ammaa suḅaaḅe ina pamdi.

Haala yobugol lampo

(Marku 12.13-17, Lukka 20.20-26)

¹⁵ Farisa'en njehi ndawridowi no nanngira Iisaa e ley haala muudum.

¹⁶ Be neli yoga e taalibaaḅe maḅḅe e jokkuḅe Hirudus to Iisaa. Nulaḅe ḅeen mbi'i mo:

—Moodibbo, miden anndi a goon-gante: aḅa jannginira laawol Laamdo ngol goonga. A hulataa fay gooto, sabo a ḅurdintaa yimḅe.

¹⁷ Ndelle, haalan min dume mi-
ilidaa: yalla ina dagii min kokka kaananke Roma mawdo oon lampo naa dagaaki?

¹⁸ Ammaa Iisaa ina anndi anniyaaji maḅḅe bondi ḅiin. O wi'i ḅe:

—Onon munaafiki'en! Dume wadi de odon tuufina kam?

¹⁹ Kollee kam mbuudu njobeteengu lampo.

Be ngaddani mo mbuudu cardi ngootu.

²⁰ O yami ḅe, o wi'i:

—Natal moy e innde moy woni do?

²¹ Be njaabii mo, ḅe mbi'i:

—Kaananke Roma.

O wi'i ḅe:

—Ndelle, kokkee kaananke Roma oon ko jeyi, kokkon Laamdo du ko jeyi.

²² Nde ḅe nannoo jaabu oon fu, ḅum haaynii ḅe. Be celi mo, ḅe ndilli.

Haala ummital maayḅe

(Marku 12.18-27, Lukka 20.27-40)

²³ E ley nyalooma oon, wobḅe ley waalde Saduki'en ngari to Iisaa. Kam'en ngonni yeddooḅe ummital.

²⁴ Be yami mo, ḅe mbi'i:

—Moodibbo, Muusaa wi'i: «Si neddo maayii hebaay biddo, minyum naa mawnum dewla debbo joppaado oon, faa heḅana ḅum ḅeyngu.»*

²⁵ Ina woodunoo hakkunde amin sakiraaḅe worḅe njeddo. Arandeejo oon dewli, maayi hebaay biddo. Minyiiko hooyi debbo oon.

²⁶ Kam du maayi hebaay biddo. Tataḅo oon du jokki, faa ḅe njeddo fuu ḅe maayi.

²⁷ Caggal maḅḅe ḅe fuu, debbo oon du maayi.

²⁸ Ndelle nyannde ummital, moy e njeddo ḅeen laatotoo goroo debbo oon? Sabo ḅe fuu ḅe ndewliino mo.

²⁹ Iisaa jaabii ḅe, wi'i:

* 22:24 Fillitagol Tawreeta 25.5.

—On woofuɓe, sabo on anndaa Bindi diin, on anndaa baawde Laamdo du.

³⁰ Sabo si maayɓe ummitake, worɓe ɓanɗataa, rewɓe ɓanɗataake. Be laatoto hono maleyka'en wonɓe dow kammu ni.

³¹ Woodi, e haala ummital maayɓe, yalla on njanngaay ko Laamdo wi'i on duum naa? O wi'i:

³² «Miin woni Laamdo Ibrahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba.»† Laamdo wo Laamdo wuurɓe, wanaa Laamdo maayɓe.‡

³³ Nde jamaa keewdo oon nannoo waaju makko oon fu, dum haayni dum'en sanne.

Haala yamiroore burnde fuu manngu

(Marku 12.28-34, Lukka 10.25-28)

³⁴ Nde Farisa'en been nannoo Iisaa deyyinirii Saduki'en been e haala fu, ɓe kawriti.

³⁵ Gooto maɓɓe jannginoowo Tawreeta na yidi tuufinde mo, yami mo, wi'i:

³⁶ —Moodibbo, ndeye woni yamiroore burnde fuu manngu e ley Tawreeta?

³⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Yidir Laamdo Joomiraado maa e ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e hakkillo maa fuu.§

³⁸ Nde woni yamiroore arandeere, burnde fuu manngu.

³⁹ Inan yamiroore didaɓerde hono mayre: «Njidiraa gondo maa no njidirdaa hoore maa ni.»*

⁴⁰ Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe deen fuu e jamirooje didi deen njowii.

Kabaaru Almasiihu e Daawda
(Marku 12.35-37, Lukka 20.41-44)

⁴¹ Ko Farisa'en been kawriti toon duum, Iisaa yami ɓe, wi'i:

⁴² —Dume miiludon e Almasiihu oon? Wo o taan moy?

Be njaabii, ɓe mbi'i:

—O taan Daawda.

⁴³ O wi'i ɓe:

—Ko Daawda haaliri baawde Ruuhu duum, noy noddiri Almasiihu «Joomiraado»? Sabo o wi'ii:

⁴⁴ «Joomiraado wi'i Joomam:

Jooda gere nyaamo am,

faa mi wada njaaɓaa wayɓe ma.»†

⁴⁵ Woodi, Daawda ina noddira mo «Joomam». Ndelle noy o laatortoo taanum?

⁴⁶ Be fuu ɓe kunngii jaabaade mo faa'e. Caggal nyannde ndeen, fay gooto suusaay yamude mo yamde godde katin.

23

No Iisaa feliri jannginoobe Tawreeta e Farisa'en

(Marku 12.38-39, Lukka 11.39-52, 20.45-46)

¹ Ndeen, Iisaa haalani jama'aaje deen e taalibaabe muudum been, wi'i:

² —Jannginoobe Tawreeta e Farisa'en been kalfinaama njanngina Tawreeta Muusaa.

³ Saabe duum, odon kaani jaɓande ɓe, ngadon huunde fuu ko ɓe mbi'i on. Ammaa taa nyemmbiton golle maɓɓe, sabo ɓe ngadataa ko ɓe mbaajotoo duum.

⁴ Be kaɓɓan donje teddude, ɓe mbakkina yimɓe, ammaa ɓe njidaa meemirde de fay e hoore honndu faa ɓe mballa dum'en.

⁵ Huunde fuu ko ɓe ngadata, ɓe ngadiran dum faa ɓe nji'ee. Dum wadi de iɓe kaɓɓa talki mawdi, iɓe njuutina bukki saayaaji maɓɓe faa ina ndaasoo.

⁶ Iɓe njidi joodorde burde teddude si ɓe noddaama e nokkuuje nyaamdu teddude. Iɓe njidi joodorde burde teddude ley cuudi baajordi.

⁷ Iɓe njidi jowteede jowtaali tedduɗi ley luumooji e noddireede «Moodibbo».

⁸ Ammaa onon kaa, taa njaɓee noddireede «Moodibbo», sabo Moodibbo gooto tan njogidon. Onon, on fuu wo on sakiraabe.

† 22:32 Wurtagol 3.6. ‡ 22:32 Gilla e jamaanu Muusaa tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gilla ko 6ooyi. Ko Laamdo wi'i wo Laamdo maɓɓe duum, holli iɓe mbuuri. § 22:37 Fillitagol Tawreeta 6.5. * 22:39 Lewinkooɓe 19.18. † 22:44 Jabuura 110.1.

⁹ Taa mbi'ee fay gooto «Baabiiwo» e adunaaru.* Sabo Baabiiwo gooto tan njogidon, gondo dow kammu oon.

¹⁰ Taa njabee noddireede «Hooreejo». Sabo Hooreejo gooto tan njogidon, oon woni Almasiihu.

¹¹ Burdo teddude hakkunde moodon laato golloowo moodon.

¹² Toownudo hoore muudum fuu, leeyinte. Leeyindo hoore muudum fuu, toownete.

¹³ Bone woodanii on onon janninginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon cokana yimbe dambugal laamu Laamdo ngaal. On naatataa, on accataa naatoobe naata. [

¹⁴ †]

¹⁵ Bone woodanii on, onon janninginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon njiiloo e leyde, odon peyyita maayooji faa kebon tuubudo gooto. Si on kepii dum fu, odon ngada dum bii jahannama faa bura on bonde kile didi.

¹⁶ Bone woodanii on, onon wumbe dowoobe yimbe! Odon mbi'a: «Si neddo hunorake suudu dewal mawndu nduun fu wo bolum, ammaa si hunorake kanje suudu dewal mawndu oon, hunayeere mum nanngan dum.»

¹⁷ Majju6e, wumbe! Dume buri teddude: kanje oon naa suudu laabinooru kanje oon nduun?

¹⁸ Odon mbi'a katin: «Si neddo hunorake hirsirde ndeen fu wo bolum, ammaa si hunorake sadaka gondo dow mayre oon, hunayeere mum nanngan dum.»

¹⁹ Wumbe! Dume buri teddude: sadaka oon naa hirsirde laabinoore sadaka oon ndeen?

²⁰ Ndelle, neddo fuu kunoriido hirsirde ndeen, hunorake nde, kayre e huunde fuu ko yowii e mayre.

²¹ Neddo fuu kunoriido suudu dewal mawndu nduun, hunorake ndu,

kayru e Laamdo gondo ley mayru oon.

²² Neddo fuu kunoriido kammu, hunorake joodorgal Laamdo ngaal e Joodiido e maggal oon.

²³ Bone woodanii on, onon janninginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon ittana Laamdo jakka fay naanaa e haakorooji moodon goddi, ammaa odon njeeboo ko buri fuu teddude e Jamirooje deen. Dum woni gollirde dartaare e yurmeende e goondinal. Wo kanjum kaannodon wadude tawee on njoppaay ko heddi duum.

²⁴ Onon wumbe dowoobe yimbe! Si mbuubu saamii e njaram moodon, on ciwan itton dum, de odon moda ngeeloo!

²⁵ Bone woodanii on, onon janninginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon lawya caggal kore e caggal kaake, de ley majje ina heewi ko hemraa nguyka e muuyo bonngo.

²⁶ Farisanke bumdo! Lawyu ley kore tafon, ndeen caggal toon du laaban.

²⁷ Bone woodanii on, onon janninginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon nanndi e caabeeje dawninaade, de dow mu6ben woodi, tawee ley mu6ben ina heewi yi'e maay6e e ko tuuni fuu.

²⁸ Onon du, wo hono noon nandudon: e jiide gite odon nanndi e fonnditii6e, ammaa ley moodon ina wi'i pet naafikaaku e oonyaaere.

²⁹ Bone woodanii on, onon janninginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon moyyintinoo caabeeje annabaabe, odon njardina caabeeje fonnditii6e wo66e.

³⁰ Odon mbi'a: «Sini min kawriino e jamaanu maamiraabe amin, min ndufidataano e ma66e yiyam annabaabe.»

* **23:9** Taa mbi'ee fay gooto «Baabiiwo» e adunaaru de konngol ngol waraay wi'ude neddo soowa bammum. Ngol haali haala hooree6e diina fonndu6e ko'e mu6ben e baabiraaku Laamdo. † **23:14** E dereeji 6ooydi, goddi ina beyda aaya 14: Bone woodanii on, onon janninginoobe Tawreeta e Farisa'en, munaafiki'en! Odon nyaama jawdi rew6e 6e goriraabe mu6ben maayi, odon njuutina du'aawuuji moodon faja nanndinkinodon e lobbu6e. Saabe majjum, on keban jukkungo burngo fuu bonde.

³¹ Ndelle, odon ceedanoo ko'e moodon wo on biɓɓe warannoobe annabaaɓe been.

³² Ndelle, njottinee ko maamiraaɓe moodon puɗɗunoo!

³³ Onon bolle, biɓɓe poosoke! Walaa fuu no ndadiron halkere jahannama.

³⁴ Dum waɗi de mido nulda on annabaaɓe e jom'en hakkillo e janginoobe. On mbaran wobbe maɓɓe, tonton wobbe maɓɓe, piyon wobbe maɓɓe dorri e ley cuudi mon baajordi, ndiiwon dum'en hakkunde wuro e wuro.

³⁵ Njomnitaari yiyyam fonnditiibe ndufaadam e adunaaru ndu daam fuu yeccoto dow moodon, gilla yonki Haabiila ponnditiido oon faa yonki Jakariyaa ɓii Barakiya mo mbarnodon hakkunde suudu dewal mawndu e hirsirde oon.

³⁶ Goonga kaalanammi on: jukkungo majjum fuu saaman dow yimɓe jamaanu o!

*No Iisaa woyri yimɓe Urusaliima
(Lukka 13.34-35)*

³⁷ —Kay Urusaliima, Urusaliima! Ada wara annabaaɓe, ada warda nulaabe to maa kaaye! Kile keewɗe njidumi hawrundurde biɓɓe maa hono no cofal hawrundurta coppi muudum ley bippeele mum ni. De on njaɓaay.

³⁸ Paamon, Laamɗo yoppidii on e suudu mon, wo ndu winnde.

³⁹ Mido wi'a on: gilla joonin, on nji'ataa kam katin si wanaa faa wakkati mo mbi'oyton: «Barke woodanii gardo e dow innde Joomiraado!»

24

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru

(Marku 13.1-13, Lukka 21.5-19)

¹ Nde Iisaa yaltunoo suudu dewal mawndu ina yaha ndeen, taalibaaɓe muudum battitii dum, kolli dum nyimngo ley galle mayru.

² O wi'i ɓe:

—On nji'ii kujje de fuu naa? Goonga kaalanammi on: fay hayre wootere heddataako ina yowii dow wonnde. Fuu wurjinte.

³ Caggal duum, Iisaa joodowii dow waamnde wi'eteende Jaytun. Taalibaaɓe muudum ngari to muudum kam'en tan, mbi'i dum:

—Humpitin min nde dum wadata. Maande ndeye hollata gartol maa, kam e timmoode adunaaru?

⁴ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Ndeentee taa fay gooto wosina on e goonga.

⁵ Sabo heewɓe ngardan e innde am, ina mbiitoo: «Miin woni Almasiihu oon.» Be mbosinan yimɓe heewɓe.

⁶ On nanan kabaaru bolwole gadaade e anniyaade, ammaa taa kulee! Ina tilsi dum wada, de dum wanaa timmoode tafon.

⁷ Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu. Rafooji ngadan, leydi dimmboto e nokkuje feere feere.

⁸ Dum kaa fuu wo hono fuddoode njatawere beynoowo ni.

⁹ Ndeen, yimɓe njaaran on caredon faa torredon, mbaredon. Lenyi diin fuu mbanyan on saabe am.

¹⁰ Wakkati oon, heewɓe pergoto njoppa goondinal muɓɓen, ina njambundura, ina mbanyunduri.

¹¹ Annabaaɓe fewreeɓe heewɓe bangan, kiila heewɓe.

¹² Bonandaaji keewan faa njinngu yimɓe heewɓe buytoo.

¹³ Ammaa tinnitiido faa yottii timmoode fu, kam hisintee.

¹⁴ Kabaaru Lobbo haala laamu Laamɗo o gooynete e adunaaru ndu fuu, faa lenyi fuu keɓa seedaaku nguun. Ndeen adunaaru timmata.

Haala torra mawɗo e gartol Almasiihu

(Marku 13.14-27, Lukka 21.20-28)

¹⁵ —On nji'an «huunde nyiddiniinde bonnoore»* nde annabi Daniyiila haalnoo kabaaru muudum. Huunde

* **24:15** Daniyiila 9.27, 11.31, 12.11.

ndeen darnete dow nokkuure seniinde ndeen.† (Janngudo dum fuu, faama maanaa majjum.)

16 Ndeen, tawaaʼbe ley Yahuudiya fuu ndoggira baamle.

17 Tawaado dow suudu, taa wi'a jippoto hooya gineeji ley suudu muudum.

18 Tawaado ngesa, taa yeccoo faa hooyowa saaya muudum.

19 Kay, debereedu'en e musinteeʼbe njaran torra ley balde deen!

20 Naaree Laamdo taa doggudu moodon laatoo wakkati dabbunde naa nyalaande fowteteende.

21 Sabo ndeen, torra mawdo wadan mo hono muudum wadaay gilla fuddoode adunaaru faa joonin, woodi du hono muudum wadataa abada katin.

22 Sini tawiino balde deen ndabbindinaaka, fay gooto hisataano. Ammaa Laamdo rabbindinii de saabe subaaʼbe muudum.

23 Wakkati oon, si goddo wi'ii on: «Ndaaree! Inan Almasiihu do», naa «Inani mo to», taa ngoondinee.

24 Sabo almasiihu'en fewreeʼbe e annabaaʼbe fewreeʼbe bangowan, ngada maandeeji mawdi e kaayeeffiji faa majjina fay subaaʼbe been, si na laatoo.

25 Paamee wooda. Mi haalanii on gilla dum waraay.

26 Si yimbe mbi'ii on: «Inani mo ley ladde», taa njehee. Naa si be mbi'ii: «Inani mo ley cuudi toon», taa ngoondinee.

27 Si goonga, no mayyere yaynirta e kammu gilla lettugal faa gorgal ni, hono noon Bii Neddo wardata.

28 To ko saadi woni fuu, toon jigaaʼbe kawritata.

29 —Wakkati gooto, caggal torra balde deen, naange niɓban, lewru selan yaynude, koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu deen ndimmboto.‡

30 Wakkati oon, maande Bii Neddo oon bangan dow kammu, lenyi

adunaaru diin fuu mboyan mettorgal. Be nji'an Bii Neddo oon, ina wara e duule, ina warda e baawde e teddeengal manngal.

31 Buututal manngal fuufete, de o nula maleyka'en makko lettugal e gorgal, hordoore e sobbiire, kawrundura subaaʼbe makko been gilla to adunaaru fuddi faa to haadi.

Banndol dow yibbi

(Marku 13.28-31, Lukka 21.29-33)

32 Ekitee ko yibbi hollata: si licce makki keyditii, haakorooji makki du mbilitii fu, odon anndi ndunngu badake.

33 Noon du, si on nji'ii kulle deen fuu, annditon wakkati oon badake, imo woni e dammbugal galle.

34 Goonga kaalanammi on: jamaanu o timmataa tawee kulle deen fuu ngadaay.

35 Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa timmataa abada.

No fay gooto anndiraa timmoode si wanaa Laamdo

(Marku 13.32-37, Lukka 17.26-30, 34-36)

36 —Ammaa nyalaande ndeen e wakkati oon fay gooto anndaa dum, wanaa maleyka'en wonbe dow kammuuli, wanaa Biddo oon. Walaa anndudo dum si wanaa Baabiiwo oon.

37 Hono no laatorinoo wakkati Nuuhu, noon du laatortoo si Bii Neddo warii.

38 E ley nyalaade deen fadde ilam tuufaandu daam warude, yimbe ina nyaama, ina njara, ina banja, ina banjee, faa nyannde Nuuhu naati laana kaan.

39 Be paamaay faa'e faa ilam tuufaandu daam wari, yooli be fuu. Garol Bii Neddo du, hono noon laatortoo.

40 Wakkati oon, worbe dido tawdete ley ngesa. Gooto muɓben hooyete, gooto du yoppee.

41 Rewbe dido undooʼbe tawete dow unirde. Gooto muɓben hooyete, gooto du yoppee.

† 24:15 Do Iisaa haali ko annabi Daniyiila sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley suudu dewal mawndu Alhuudiyankooʼbe. Ko o sappinoo duum wadii gilla Iisaa rimaaka. Joonin Iisaa wi'i hono majjum wartan katin. ‡ 24:29 Esaaya 13.10, 34.4, Jowiila 2.10.

⁴² Ndelle, kakkilon, sabo on anndaa wakkati mo Joomiraado mon warata.

⁴³ Paamee dum do: si jom galle ina anndunoo wakkati mo gujjo warata ley jemma, waalan hakkilde, yop-pataano o naata suudu muudum.

⁴⁴ Ndelle, onon du cegilee, sabo Bii Neddo waran e wakkati mo on miilaaki.

Haala golloowo koolniido e golloowo bondo

(Lukka 12.41-48)

⁴⁵ —Ndelle, moy woni golloowo koolniido, jom hakkillo? Oon woni mo joomum halfini golloobe muudum faa hokka dum'en nyaamdu mu66en e wakkati kaando.

⁴⁶ Barke woodanii golloowo mo joomum warti, tawi ina wada no yamiraa noon.

⁴⁷ Goonga kaalanammi on: joomiiko oon halfinan mo jawdi muudum fuu.

⁴⁸ Ammaa si golloowo oon wo bondo, wi'ii ley bernde mum joomum booyan wartaay,

⁴⁹ de fuddi ina fiya banndiraabe muudum golloobe, ina nyaamda ina yarda e sulotoobe,

⁵⁰ ndeen kaa, joomiiko wartan nyalooma mo o anndaa e wakkati mo o miilaaki.

⁵¹ Joomiiko oon jukkoto mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde munaafiki'en. Toon bojji e njeryundurde nyiye ngonni.

25

Banndol haala surbaabe sappo

¹ —Inan no laamu Laamdo nandi: wo hono surbaabe sappo hooyube fitillaaji mu66en de njehi faa nja66owoo banjudo.*

² Njoyo ma66e ngalaa hakkillo, njoyo ma66e du ina ngoodi hakkillo.

³ Be ngalaa hakkillo been kooyi fitillaaji tawi njoo6aaki nebbam.

⁴ Jom'en hakkillo been kaa njaadi paali nebbam e fitillaaji mu66en.

* **25:1** E al'aada Alhuudiyankoo6e banjudo ina yaada e yigiraa6e jom suudu muudum, sabo kam'en ndammbata dum.

⁵ Nde banjudo oon jenngunoo waraay ndeen, 6e fuu 6e njonji, 6e daanii.

⁶ Faa hakkunde jemma, yeewnaango nanaa, wi'i: «Inan banjudo oon! Njaltee! Nja66owee mo!»

⁷ Ndeen surbaabe been fuu pini, ina moyyina fitillaaji mu66en.

⁸ Surbaabe 6e ngalaa hakkillo been mbi'i jom'en hakkillo been: «Njedee min nebbam moodon daam, sabo inan fitillaaji amin ina nyifa.»

⁹ Jom'en hakkillo been njaabii, mbi'i: «Gasataa, sabo ko min njogii duum heyataa en, en fuu. Njehee to sonnoobe, coodowon!»

¹⁰ Ko 6e njehi faa 6e coodowa nebbam duum, banjudo oon yottii. Segilinoobe been naatidi e makko e ley suudu weltaare nduun, de dammbugal ngaal ommbaa.

¹¹ Faa booyi seeda, surbaabe heddiibe 6e cegilaaki been ngarti, keddii ina nodda, ina mbi'a: «Joomii amin, joomii amin, omtan min!»

¹² Ammaa o jaabii 6e, o wi'i: «Goonga kaalanammi on: mi anndaa on.»

¹³ Iisaa sakitii wi'i:

—Kakkilon ndelle, sabo on anndaa nyalaande naa wakkati mo Bii Neddo wartata oon.

Banndol haala golloobe tato

(Lukka 19.11-27)

¹⁴ —Laamu Laamdo ina nanndi e gorko cegiliido faa dilla, noddi maccube mum, de halfini dum'en jawdi mum.

¹⁵ O halfini gooto ma66e mutakal kanje keme joy, goddo keme didi, tatabo oon hemre, mono fuu ko fotata e muudum. Caggal duum, o dilli. Wakkati oon ni,

¹⁶ kalfinaado mutakal kanje keme joy oon yehi luumorii dum, he6i mutakal keme joy godde.

¹⁷ Jom keme didi oon du wadi noon, tini kam du mutakal keme didi godde.

¹⁸ Ammaa jom mutakal hemre oon yehi wasowi ngayka, uwi toon ko joomum oon hokkunoo dum.

¹⁹ Faa booyi caggal majjum, joomii 6e oon warti, noddi 6e, faa ndaara hiisa ceede deen.

²⁰ Kalfinaado mutakal kanje keme joy oon wari, waddi mutakal keme joy godde, wi'i: «Joomam, a halfinii kam mutakal keme joy. Ndaar, mi tinorake de mutakal keme joy godde.»

²¹ Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo a maccudo lobbo, koolniido. Saabe a hoolnake e ko famdi, mi halfinte ko heewi. War naatu faa ceyododen!»

²² Kalfinaado mutakal keme didi oon wari kam du, wi'i: «Joomam, a halfinii kam mutakal kanje keme didi. Ndaar, mi tinorake de mutakal keme didi godde.»

²³ Joomiiko oon wi'i mo: «Gasii. Wo a maccudo lobbo, koolniido. Saabe a hoolnake e ko famdi, mi halfinte ko heewi. War naatu faa ceyododen!»

²⁴ Kalfinaado mutakal kanje hemre oon wari kam du, wi'i: «Joomam, mido anndunoo a gorko tiidudo alhaali: ada taya ko a aawaay, ada hawrundura to a sarkaay aawdi.

²⁵ Saabe dum, kulumi, njahumi iroyimi kanje maa oon. Haya, inan giney maa.»

²⁶ Joomiiko jaabii mo, wi'i: «Maccudo bondo, jaaydo! Ada anndunoo mido taya ko mi aawaay, mido hawrundura to mi saakaay aawdi.

²⁷ Ndelle, ada haannoo wattude kanje am oon to tinoobe buudi, faa danya ko tinoriimi si mi wartii.

²⁸ Joonin, teetee mo mutakal hemre kanje oon, kokkon dum jom mutakal kanje keme joy oon.

²⁹ Sabo jogiido fuu beydante faa heewa. Ammaa mo walaa oon, fay seeda ko jogii duum teetete.

³⁰ Maccudo jaaydo oon kaa, paddee dum yaasin e ley nimre ndeen. Toon bojji e njeryundurde nyiye ngoni.»

No Bii Neddo oon sarortoo yimbe fuu

³¹ —Nde Bii Neddo wardi e teddeengal muudum, kam e maleyka'en fuu,

joodoto e joodorgal laamu muudum teddungal ngaal.

³² Yimbe adunaaru been fuu kawrundurte yeeso makko, o sennda 6e hono no duroowo senndirta baali e be'ini:

³³ o heedina baali diin e junngo makko nyaamo, o heedina be'i diin e junngo makko nano.

³⁴ Ndeen Kaananke oon wi'ata wonbe junngo mum nyaamo been: «Ngaree, onon 6e Baaba am barkini, njaabee laamu mo ndesanadon gilla e fuddoode adunaaru ndu.

³⁵ Sabo mi yolbiino, de on nyaamni kam. Mi domdiino, de on njarnii kam. Mi laatakeno beero, de on njaabake kam.

³⁶ Mi holiino, de on koltinii kam. Mi nyawiino, de on cawrii kam. Mi uddanooma ley kasu, de on ndaarowii kam.»

³⁷ E wakkati oon, fonnditiibe been njaabotoo mo, mbi'a: «Joomiraado, ndey min nji'i ada yolbi, de min nyaamni ma naa ada domdi, de min njarni ma?

³⁸ Ndey min nji'i a beero, de min njaabii ma, naa a koldo, de min koltini maa?

³⁹ Ndey min nji'i a nyawdo naa a uddaado ley kasu, de min ngari ndaarude ma?»

⁴⁰ Kaananke oon jaaboto 6e wi'a: «Goonga kaalanammi on: ko ngadandon gooto e burdo famdude ley sakiraabe am been fu, wo miin ngadandon.»

⁴¹ Caggal duum, o wi'an wonbe junngo makko nano been: «Mboddee kam, onon hudaabe Laamdo! Njehee ley yiite duumiinge nge Laamdo resani Ibiliisa e maleyka'en muudum ngeen!

⁴² Sabo mi yolbiino, de on nyaamnaay kam. Mi domdiino, de on njarnaay kam.

⁴³ Mi weeriino, de on njippinaay kam. Mi holiino, de on koltinaay kam. Mi nyawiino, mi uddanooma, de on ngaraay ndaarude kam.»

⁴⁴ Ndeen, 6e njaaboto mo kambe du, 6e mbi'a: «Joomiraado, ndey min

nji'i aɗa yolbi naa aɗa ɗomɗi naa aɗa weeri naa aɗa holi naa aɗa nyawi naa aɗa ommbaa ley kasu, de min mballaay ma?»

⁴⁵ O jaaboto ɓe, o wi'a: «Goonga kaalanammi on: ko on ngadanaay gooto e ɓurɓe famɗude ɓee ɗo duum, wo miin woni on ngadanaay.»

⁴⁶ Ndeen, ɓe njahan ley jukkungo duumiingo, de fonnditiibe ɓeen keba nguurndam nduumiidam.

26

No mawɓe diina ndawriri faa nanga Iisaa

(Marku 14.1-2, Lukka 22.1-2, Yuhanna 11.45-53)

¹ Nde Iisaa timminnoo waajuuji diin fuu, wi'i taalibaaɓe muudum ɓeen:

² —Oɗon anndi balde ɗiɗi keddaniin e iidi Faltagol*, de Bii Nedɗo hokkitirte faa tontee e leggal palaangal.

³ E wakkati oon, hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe ɓeen kawritowi galle Almaami Mawɗo bi'eteedo Kayafas.

⁴ Be fuu ɓe ndawridi faa ɓe nann-gira Iisaa hiila, ɓe mbara dum.

⁵ Ammaa ɓe mbi'i:

—Taa ngaden dum ley iidi ndi de yimɓe muurta.

No debbo joordi nebbam uurdam dow Iisaa

(Marku 14.3-9, Yuhanna 12.1-8)

⁶ Tawi Iisaa ina woni ley Baytaniya to suudu Simon noddirteedo cep-pindo.

⁷ Debbo gomma ɓattitii dum ina jogii faandu nebbam uurdam, tiidudam coggu sanne. O tawi Iisaa ina nyaama, o joori dam dow hoore muudum.

⁸ Nde taalibaaɓe ɓeen nji'unoo dum ndeen, mettaa, ina mbi'a:

—Dume saabii de nebbam daam bonniraa ni?

⁹ Idam waawnoo sonneede ceede keewɗe, de ceede ɗeen kokkee talkaaɓe.

¹⁰ Iisaa faamii ko ɓe kaalata duum, wi'i ɓe:

—Ko wadi de oɗon torra debbo o? O gollanii kam gollal lobbal.

¹¹ Si goonga, talkaaɓe ina tawdee e moodon wakkati fuu. De miin kaa, mi tawdataake e moodon wakkati fuu.

¹² O joorii nebbam uurdam dam dow ɓanndu am faa o segilanoo kam uweede.

¹³ Goonga kaalanammi on: ɗo Kabaaru Lobbo waajaa e adunaaru ndu fuu, ko debbo o wadi duum fillitete, faa o miccitere.

No Yahuuda jamborii Iisaa

(Marku 14.10-11, Lukka 22.3-6)

¹⁴ Ndeen Yahuuda Isikariyotto, gooto e taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen, yehi to hooreeɓe almaami'en,

¹⁵ wi'i dum'en:

—Dume kokkoton kam si mi wadaniin on Iisaa?

Ndeen ɓe njoɓi mo buudi cardi capande tati.

¹⁶ Gilla ndeen, Yahuuda ina filoo wakkati faa jamboo Iisaa.

No Iisaa wadiri hiraande iidi Faltagol e taalibaaɓe muudum

(Marku 14.12-26, Lukka 22.7-23, Yuhanna 13.21-30, 1 Korintunkooɓe 11.23-25)

¹⁷ Nyalaande go'aɓerde iidi buuru mo wattaaka rabilla, taalibaaɓe ɓeen ngari, yami Iisaa, mbi'i dum:

—Toy njidɗaa min cegilanowe hiraande iidi Faltagol ndeen?

¹⁸ O jaabii ɓe, o wi'i:

—Njehee ngalluure toon, naaton suudu maani, mbi'on dum: «Mood-ibbo wi'i wakkati muudum yonii. Wo to suudu maada wadata iidi Faltagol, kam e taalibaaɓe muudum.»

¹⁹ Taalibaaɓe ɓeen ngadi ko Iisaa yamiri dum'en, cegilii hiraande ndeen.

²⁰ Nde hiirnoo fu, Iisaa joododii e taalibaaɓe sappo e ɗiɗo ɓeen faa ɓe kiirto.

²¹ Nde ɓe kiirtotonoo ndeen, o wi'i: —Goonga kaalanammi on: gooto moodon jamboto kam.

* **26:2 Iidi Faltagol** wo miccinoori nyannde nde Laamɗo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiyam mooytaa e dammbugal muudum.

22 Be cunii sanne, heddii i6e yamira mo gooto gooto, mono fuu ina wi'a:

—Joomam, kori wanaa miin?

23 O jaabii, o wi'i:

—Cuuwidindo e am junngo muudum ley le'al ngal, oon jambotoo kam.

24 Tilay Bii Neddo yoppira adunaaru no haaliraa ley Binndi diin ni. Ammaa bone woodanii jambotoodo Bii Neddo oon! Gorko oon, si rimaakano fey 6uri woodde e muudum.

25 Yahuuda jamboytoodo mo oon hooyi haala, yami mo, wi'i:

—Moodibbo, kori wanaa miin?

O jaabii dum, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

26 Nde 6e nyaamannoo ndeen, Iisaa hooyi buuru, yetti Laamdo, heltii, hokki taalibaa6e muudum 6een, wi'i:

—Nja6ee, nyaamee. Dum woni 6anndu am.

27 Caggal duum, o hooyi horde cabijam, o yetti Laamdo, o hokki 6e, o wi'i:

—Njaree, on fuu.

28 Dum woni yiyam am tabintinoojam amaana Laamdo. Dam rufete saabe heew6e faa hakkeji mu66en njaafee.

29 Mido haalana on: mi yarataa cabijam dam katin si wanaa nyannde nde njardowammi e moodon kesam ley laamu Baaba am.

30 Caggal 6e njimii Jabuura,† 6e njalti, 6e njehi dow waamnde wi'eteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an andaa dum

(Marku 14.27-31, Lukka 22.31-34, Yuhanna 13.36-38)

31 Wakkati oon, Iisaa wi'i 6e:

—Ley jemma o, on fuu on njoppam kam, sabo ina winndaa: «Mi fiyan duroowo piide maayde, de coggal baali ngaal sankitoo.»‡

Iisaa 6eydi, wi'i:

32 —Ammaa nde iirtinowaami fu, mi artoyto on Galili.

33 Ndeen Piyeer hooyi haala, wi'i mo:

—Fay si 6e fuu 6e njoppi ma, miin kaa abada mi yoppataa ma.

34 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Goonga kaalanammaami: jemma o pay, fadde ndontoori jogude a wi'an a anndaa kam kile tati.

35 Piyeer wi'i mo:

—Fay si tilsi mi maaydan e maada, abada mi wi'ataa mi anndaa ma.

Taalibaa6e 6een fuu mbi'i hono noon.

No Iisaa nyaagorii Laamdo ley Gec-cemane

(Marku 14.32-42, Lukka 22.39-46)

36 Caggal duum, Iisaa yottodii e ma66e nokku bi'eteedo Geccemane, wi'i 6e:

—Njoodde do, faa mi yaha mi wadowa du'aare.

37 O yaadi e Piyeer e 6i66e Jebede dido 6een, 6ernde makko fuddi maatude mettorgal e kaadeefi.

38 Wakkati oon, o wi'i 6e:

—Mettorgal ina mawni e am sanne faa ina nesa warude kam. Keddee do, ndoomidee e am, kakkilen.

39 O toowti seeda, o hippi yeeso makko e leydi, imo du'oo, imo wi'a:

—Baabiiwo, si tawii ina laatoo, woddinam horde torra nde. Ammaa taa laatoroo no muuyirmi, laatoroo no muuyirdaa aan.

40 O warti, o tawi i6e daanii. O wi'i Piyeer:

—On ngalaa semmbe faa ndoomidon e am fay haddi wawtu gooto naa?

41 Kakkilee, ndu'ee, taa on njar-ribe. Sabo hakkillo ina heewi anniya lobbo, ammaa terde ina lokkidii.

42 O yehi katin, o du'ii, o wi'i:

—Baabiiwo, si tawii horde bone nde waawaa woddineede si wanaa mi yara dum fu, muuyde maa laatoo.

43 O warti, o tawi 6e daantake, sabo doyngol ma66e na teddi sanne.

44 O yehi katin, o du'ii tata6erde hono no o du'orinoo ni.

45 Caggal duum, o warti to taalibaa6e 6een, o wi'i dum'en:

—On daani, odon nootta naa? Ndaaree, wakkati o yottake! Bii Neddo wattete e juude luttu6e.

† 26:30 Al'aada Alhuudiyankoo6e woni yimude jimi Jabuura 115-118 e hiraande iidi Faltagol.

‡ 26:31 Jakariyaa 13.7.

46 Ummee njeheh! Inan jambotoodo kam oon ina battitii.

*No Iisaa nanngiraa
(Marku 14.43-50, Lukka 22.47-53,
Yuhanna 18.3-12)*

47 O tilaaki haalude, faa Yahuuda, gooto e sappo e dido been, yottii ina wondi e yimbe heewbe jogiibe kaafaaje e cabbi. Wo be nulaabe hooreebe almaami'en e mawbe Alhudiyankeobe.

48 Jambotoodo mo oon hokkiino be filnde, wi'i:

—Mo mucciimi fu, oon woni kanko. Nanngon dum.

49 Wakkati oon pay, Yahuuda battitii Iisaa, wi'i dum:

—Foofoo Moodibbo!

O muccii dum.

50 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Gido am, wadu ko waddi maa duum.

Wakkati oon, be battitii Iisaa, be nanngi dum, be tiigii dum.

51 Gooto e wondube e Iisaa been soorti kaafaahi mum, soppi maccudo Almaami Mawdo, tayi nowru muudum.

52 Ndeen, Iisaa wi'i mo:

—Soornu kaafaahi maa ki e hulgo muudum, sabo kamreedeo kaafaahi fuu, kaafaahi halkata dum.

53 Maa du ada miila joonin mi waawaa noddude Baaba am nulda kam ko buri konuuji sappo e didi maleyka'en naa?

54 Ammaa si dum laatorake noon, noy ko winndaa e ley Binndi diin duum tabitirta? Di mbi'ii sanaa dum laatoroo noon.

55 E wakkati oon, o wi'i jamaa oon:

—Ko wadi de ngardudon e kaafaaje e cabbi faa nanngon kam hono wo mi gujjo? Nyannde fuu mido joodinoo ley suudu dewal mawndu nduun, mido janngina, de on nanngaay kam.

56 Ammaa dum fuu wadan faa Binndi annabaabe diin tabita.

Ndeen, taalibaaabe been fuu njoppi mo, ndoggi.

*No mawbe diina carorii Iisaa
(Marku 14.53-65, Lukka 22.54-55,
63-71, Yuhanna 18.13-14, 19-24)*

57 Nannguube Iisaa been njaari dum to Kayafas Almaami Mawdo oon. Tawi jannginooobe Tawreeta e mawbe lenyol been kawritii toon.

58 Piyeer le, ina jokki mo to toowti seeda, faa e taliyaare galle Almaami Mawdo oon. O naati ley galle oon, o joododii e doomoobe been faa o yi'a no dum sakitortoo.

59 Woodi, hooreebe almaami'en e jeyaaabe e waalde Saahiiibe ndeen fuu ina piloo fewre nde pelda Iisaa faa waree,

60 de be kebaay. Fay ko heewbe ngari seedanaade mo pene duum, sabaabu baawdo warude mo fuu walaa. Sakitii, worbe dido ngari,

61 mbi'i:

—Kanko wi'unoo imo waawi li'bude suudu dewal Laamdo, de o nyibtoo ndu ley balde tati.

62 Almaami Mawdo oon ummii, wi'i Iisaa:

Walaa ko njaabotodaa naa? Ko yimbe be cedante duum wo dume?

63 Dum fuu imo deyyinii. Almaami Mawdo oon wi'i mo:

—Mido yamire e innde Laamdo buurdo, kaalanaa min si tawii aan woni Almasiihu, Bii Laamdo oon.

64 O jaabii dum, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali. Katin, mido wi'a on: gilla joonin, on nji'an Bii Neddo ina joodii gere nyaamo Jom baawde oon. O warowan dow duule kammu.

65 Haalaaji makko diin metti Almaami Mawdo oon faa seeki kaddule muudum, wi'i:

—O mbonkake Laamdo! Walaa fuu ko kaajaraden seedeebe katin! On narrii noppi moodon ko o mbonkii Laamdo duum.

66 Dume miilidon?

Be njaabii, be mbi'i:

—Imo haani wareede.

67 Caggal duum, be tutti e yeeso makko, be culkii mo. Wo66e ma66e ina peenya mo,

68 ina mbi'a:

—Hey Almasiihu! Si a annabaajo, haalan min moy fiyi ma!

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa
(Marku 14.66-72, Lukka 22.56-62,
Yuhanna 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Tawi Piyeer ina joodii yaasin suudu nduun ley taliyaare galle oon. Gooto e horbe wonbe doon battitii mo, wi'i:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Galilinkeejo oon.

⁷⁰ O yeddi dum hakkunde yimbe fuu, o wi'i:

—Mi faamaay ko kaalataa duum.

⁷¹ Caggal duum, o fonndii to dammbugal galle toon. Kordo goddo yi'i mo, wi'i wonbe doon been:

—Gorko o ina wondunoo e Iisaa Nasaraatuujo oon.

⁷² Piyeer yeddi katin, wi'i:

—Mi hunake, mi anndaa gorko o.

⁷³ Faa booyti seeda, dariibe doon been battii Piyeer, mbi'i dum:

—Tannyoral, aan du wo a gooto ma66e, sabo demngal maa ngal hollii to yuurudaa.

⁷⁴ E ley duum, Piyeer fuddi hunaade e huttaade, ina wi'a:

—Mi anndaa gorko o!

Wakkati oon pay, ndontoori joggi.

⁷⁵ De Piyeer miccitii ko Iisaa wi'unoo duum: «Fadde ndontoori joggude, a wi'an a anndaa kam kile tati.» O wurtii yaasin, imo woya bojji cattudi.

27

No Iisaa yaariraa to Pilaatu
(Marku 15.1, Lukka 23.1-2,
Yuhanna 18.28-32)

¹ Gilla fajiri, hooree6e almaami'en e maw6e lenyol been fuu kawriti, ndarni anniya warude Iisaa.

² Be ka66i mo, 6e njaari mo, 6e ngatti mo e juude Pilaatu goforneer oon.

No Yahuuda maayiri
(Golle Nulaabe 1.18-19)

³ Nde Yahuuda jambiido Iisaa oon yi'unoo no Iisaa saroraa wo bareteedo fu, mimsiti. O wartiri buudi cardi capande tati diin to hooree6e almaami'en e maw6e lenyol been.

⁴ O wi'i dum'en:

—Mi luttii ko njambiimi mo walaa feloore duum!

Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Ko jomi min? Wo aan dum woodani.

⁵ Yahuuda faddi ceede deen ley suudu dewal mawndu nduun, dilli. Ndeen yehi, hooyi boggol, waritowii.

⁶ Hooree6e almaami'en been kooyi ceede deen, mbi'i:

—Dagaaki ceede de ngattee ley keesu oon, sabo wo dum njobdi yiiyam.

⁷ Be ndawridi dow majjum, de 6e kooyi ceede deen, 6e coodi ngesa mahoowo loode, 6e ngadi nga caabeeje weer6e.

⁸ Dum wadi de ngesa ngaan ina wi'ee «Ngesa Yiiyam» faa hannden.

⁹ Noon haala ka annabi Yeremiya haalnoo kaan tabintiniraa nde wi'unoo:

«Be kooyii buudi cardi capande tati, coggu mo yimbe Israa'iila kiisorii yonki makko,

¹⁰ 6e coodi dum ngesa mahoowo loode,

hono no Joomiraado yamiri kam ni.»*

No Pilaatu yamiri Iisaa
(Marku 15.2-5, Lukka 23.3-5,
Yuhanna 18.33-38)

¹¹ Iisaa darii yeeso goforneer oon. Oon yami mo, wi'i:

—Aan woni kaananke Alhudiyankeo6e oon naa?

O jaabii, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

¹² Ammaa nde hooree6e almaami'en e maw6e lenyol been pelannoo mo ndeen, o nootaaki fay huunde.

¹³ Ndeen Pilaatu wi'i mo:

—A nanataa ko 6e ceedante duum fuu naa?

¹⁴ Ammaa o jaabaaki faa'e. Dum haaynii goforneer oon sanne.

No Iisaa saroraa wo bareteedo
(Marku 15.6-15, Lukka 23.13-25,
Yuhanna 18.39-19.16)

¹⁵ Wakkati Iidi Faltagol fuu, goforneer oon ina woowi yoofande

* 27:10 Jakariyaa 11.12-13, Yeremiya 19.1-13, 32.6-9.

yimbe been kasuujo gooto mo njidi yoofaneede.

¹⁶ Wakkati oon, ina woodi kasuujo jom innde, bi'eteedo Iisaa Barabas.

¹⁷ E ley ko jamaa oon hawriti duum, Pilaatu yami be, wi'i:

—Moy njidudon mi yoofana on: Iisaa Barabas naa Iisaa bi'eteedo Almasiihu oon?

¹⁸ Si goonga, Pilaatu faamii wo kiram wadi de be kokkitiri Iisaa.

¹⁹ Katin du, wakkati o joodinoo ley sarordu oon, jom suudu makko neli e makko, wi'i:

—Cela gorko ponnditiido oon, sabo jemma hankin koydi makko tampinii kam sanne.

²⁰ Hooreebe almaami'en e mawbe lenyol been ndunyi jamaa oon nyaagoo Pilaatu yoofana be Barabas, de wara Iisaa.

²¹ Goforneer oon yamtindii be:

—Moy e dido been njidudon mi yoofana on?

Be njaabii, be mbi'i:

—Barabas!

²² Pilaatu yami be, wi'i:

—Ndelle, noy ngadammi Iisaa bi'eteedo Almasiihu oon?

Be fuu be njaabii, be mbi'i:

—Tontu mo e leggal palaangal!

²³ O yami be, o wi'i:

—Dume o wadi ko boni?

De be beydi yeewnaade semmbe, i be mbi'a:

—Tontu mo e leggal palaangal!

²⁴ Ndeen Pilaatu yi'i walaa ko waawi, tawi du muurtere ina ummoo. O hooyi ndiyam, o looti juude makko yeeso yimbe been, o wi'i be:

—Miin kaa, baka am walaa e rufugol yiyyam gorko o. Wo onon dum woodani.

²⁵ Be fuu be njaabii, be mbi'i:

—Yiyyam makko ina yowii dow amin, minen e biibe amin!

²⁶ Ndeen, Pilaatu yoofani be Barabas, de yamiri Iisaa fiyee dorri. Caggal duum, o hokkitiri dum ton-towee e leggal palaangal.

*No sordaasiibe njalnorii Iisaa
(Marku 15.16-20, Yuhanna 19.2-3)*

²⁷ Sordaasiibe goforneer been njaari Iisaa to galle laamorde ley huweere toon. Be ngaddi fedde sordaasiibe been fuu piili mo.

²⁸ Be borti mo kaddule makko, be borni mo saaya mbodeeha.†

²⁹ Caggal duum, be canyi taarde gi'e, be kippi e hoore makko, be ngatti loosol e junngo makko nyaamo. Ndeen be kofii yeeso makko, i be njalnoro mo, i be mbi'a:

—Foofoo, kaananke Alhuudiyankoo be!

³⁰ Be tutti dow makko, be kooyi loosol ngool i be piya mo hoore.

³¹ Nde be tilinoo jalnoraade mo ndeen, be itti saaya kaan, be borni mo kaddule makko. Ndeen be njaari mo faa be tontowa mo e leggal palaangal.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal

(Marku 15.21-32, Lukka 23.26-43, Yuhanna 19.17-27)

³² Nde be njaltannoo ngalluure ndeen fu, be kawri e gorko jeyaado Sireene bi'eteedo Simon. Sordaasiibe been ndooldi mo o wakkoo leggal Iisaa palaangal ngaal.

³³ Be njottowii nokku bi'eteedo Golgata (maanaa majjum woni «Nokku Laalagal Hoore»).

³⁴ Be kokki Iisaa cabijam njillunduraadam e kaankaangel faa o yara. Nde o meedunoo dum ndeen, o salii yarude.

³⁵ Nde be tontunoo mo e leggal palaangal ndeen, be pecciri kaddule makko cumnal.

³⁶ Caggal duum, be njoodii toon i be ndooma mo.

³⁷ Be mbinndi sabaabu ko tonti mo, be takki dum do tiimtude hoore makko doon. Binndi dow maggal na mbi'a: O WO IISAA, KAAANANKE ALHUUDIYANKOO BE.

³⁸ Tawi du, yanoo be dido tontidaa e makko, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko.

³⁹ Yimbe faltotoobe doon been ina njenna mo, ina ndimmba ko'e muuben,

⁴⁰ ina mbi'a:

† 27:28 Wakkati Iisaa, *saaya mbodeeha* wo saaya ka kaananke borno too.

—Aan liḅoowo suudu dewal mawndu de nyiḅtoo ndu ley balde tati, dannu hoore maa! Si wo a Bii Laamḁo, jippa leggal palaangal ngal!

⁴¹ Hono noon, hooreeḅe almaami'en e jannginoḅe Tawreeta e mawḅe lenyol ḅeen fuu ina njalnoro mo, ina mbi'a:

⁴² —O dannii woḅḅe, de o waawaa dannude hoore makko. Wo o kaananke Israa'iila. Jonle, o jip-poo leggal palaangal ngal, faa ngoondinen mo.

⁴³ O halfinii hoore makko Laamḁo. Laamḁo hisina mo joonin si na yidi mo. Sabo o wi'ii wo o Bii Laamḁo.

⁴⁴ Yanoḅe tontaabe dakkol makko ḅeen du ina mbonkoro mo noon.

Haala maayde Iisaa

(Marku 15.33-41, Lukka 23.44-49, Yuhanna 19.28-30)

⁴⁵ Gilla hakkunde naange, nimre wadi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.

⁴⁶ Wakkati yamnde tati kiiral naange, Iisaa feekii feekaango toowngo, wi'i:

—*Eli, Eli, lama sabaktani?* (Dum na fiirta «Laamḁo am, Laamḁo am! Dume saabii de njoppudaa kam?»)

⁴⁷ Nde woḅḅe dariiḅe toon ḅeen nannoo ḁum ndeen, mbi'i:

—Wo annabi Iliyaasa o noddata!

⁴⁸ Wakkati oon ni, gooto doggi wad-dowi tekkere, suuwi nde e ndiyam lammudam, haḅḅi nde e loosol. De o fonndini hunnduko Iisaa faa muyta.

⁴⁹ Ammaa heddiiḅe ḅeen mbi'i:

—Yoppu. Ndaaren yalla Iliyaasa waran danna mo.

⁵⁰ Caggal ḁuum, Iisaa feekii feekaango toowngo katin, de yoofi yonki muuḁum.

⁵¹ Wakkati oon, lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii gilla dow faa ley, laatii taye diḁi. Leydi dimmbii, kaaye ceekii.

⁵² Caabeeje udditii, de seniḅe maaynoḅe heewḅe iirtii.

⁵³ Caggal ko Iisaa iirtii ḁuum, ḅe njalti e caabeeje ḁeen, ḅe naati ngal-luure seniinde ndeen. Yimḅe heewḅe nji'i ḅe.

⁵⁴ Sordaasiḅe doomuḅe Iisaa ḅeen e hooreejo muḅḅen nji'ii no leydi dimmborii e ko wadi ḁuum fuu. ḅe kuli sanne, ḅe mbi'i:

—Si goonga ni, o wo Bii Laamḁo!

⁵⁵ Rewḅe heewḅe ina ngoni to toowti, ina kaynoo. Wo ḅe jokkunooḅe Iisaa gilla Galili faa ḅe ngollana ḁum.

⁵⁶ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yaakuuba e Yuusufi, kam e inna ḅiḅḅe Jebede ina ngoni hakkunde maḅḅe.

No ḅanndu Iisaa wattiraa e saabeere

(Marku 15.42-47, Lukka 23.50-56, Yuhanna 19.38-42)

⁵⁷ Nde hiirnoo fu, gorko jom jawdi jeyaado Arimatiya wari. Imo wi'ee Yuusufi. Kam du wo taalibaajo Iisaa.

⁵⁸ O yehi to Pilaatu, o ḅaarii ḁum ḅanndu Iisaa. Pilaatu yamiri o hok-kee ndu.

⁵⁹ O hooyi ḅanndu nduun, o fili ḁum e kasanke keso.

⁶⁰ O watti ḁum e saabeere heyre nde o wasannoo hoore makko e hayre. Caggal ḁuum, o talliti hayre teddunde, o uddiri dammbugal saabeere ndeen, o dilli.

⁶¹ Mariyama mo Magdala e Mariyama godḁo oon ina njoodii doon, ina kucciti e saabeere ndeen.

No sordaasiḅe ndoomiri saabeere Iisaa

⁶² Jaango majjum wo nyalaande fowteteende. Hooreeḅe almaami'en e Farisa'en kawriti to Pilaatu,

⁶³ mbi'i ḁum:

—Joomii amin, min miccitate kiiloowo yimḅe oon wi'iino nde wuurnoo ndeen, balde tati caggal maayde muuḁum iirtoto.

⁶⁴ Ndelle, njamiraa saabeere ndeen doomee faa nyalooma tataḅo oon faltoo, taa taalibaaḅe makko ngara mbujja ḅanndu makko mbi'a yimḅe ḅeen o ummitake hakkunde maayḅe. Ndeen kaa, hiila cakitiika kaan ḅuran arandeeha kaan bonde.

⁶⁵ Pilaatu wi'i ḅe:

—Inan sordaasi'en ndaarooḅe. Njehee, kooyee ḁum'en, ndoomira saabeere ndeen no mbaawiri fuu.

⁶⁶ Be njehi hayboyde saabeere ndeen: 6e takki omboode ndeen, 6e ngadi maande dow mayre, 6e ndarni doon sordaasiibe ndaaroo6e.

28

*No Iisaa ummintiniraa
(Marku 16.1-10, Lukka 24.1-12,
Yuhanna 20.1-10)*

¹ Nde nyalaande fowteteende ndeen faltinoo fu, gilla naange fudaay nyannde alan, Mariyama mo Magdala e Mariyama goddo oon njehi ndaaroyde saabeere ndeen.

² De inan, leydi dimmbii semmbe. Maleyka Joomiraado yuuri dow kammu jippii, talliti hayre ndeen joodii dow mayre.

³ Imo jalbira hono mayyere, kad-dule makko du ina ndawni far, hono jalbugol daandorgal ni.

⁴ Doomoo6e been kuli sanne faa ina ndiwna, laatii hono maay6e ni.

⁵ Maleyka oon wi'i rew6e been:
—Onon kaa, taa kulee! Mido anndi Iisaa tontanoodo oon pilotodon.

⁶ O walaa do, o ummitake hono no o wiirunoo ni. Ngaree, ndaaree nokku do o waalinoo do.

⁷ De kenyonon, njahon, kumpitowon taalibaa6e makko been o ummitake e maayde. Woodi, joonin o artoyto on Galili. Toon nji'oyton mo. Dum njoginoo mi faa mi haalana on.

⁸ Rew6e dido been kenyii, ndilli to saabeere toon, i6e keewi kulol e seyo manngo. Be ndoggi yaade faa 6e kaalanowa taalibaa6e makko been kabaaru o.

⁹ Wakkati oon ni, Iisaa hawri e ma66e, wi'i 6e:

—Foofoo!
Be 6attitii mo, 6e nanngi koyde makko, 6e kujidani mo.

¹⁰ Ndeen, o wi'i 6e:
—Taa kulee! Njehee mbi'owee taalibaa6e am been njaha Galili. Toon 6e nji'oyta kam.

No doomoo6e saabeere Iisaa been pillorii ko wadi duum

¹¹ Nde rew6e been ndillannoo ndeen, wob6e e sordaasiibe ndaaroo6e saabeere been kooti ngalluure

toon, kaalani hooree6e almaami'en been ko wadi duum fuu.

¹² Hooree6e almaami'en been kawriti e maw6e yim6e. Be ndawridi faa 6e kokka sordaasiibe been ceede keewde.

¹³ Be mbi'i dum'en:
—Mbi'on taalibaa6e makko been ngarii jemma tawi odon daanii, de mbujji mo.

¹⁴ Si goforneer oon nanii dum fu, min koomtan dum, min keedana on e torra fuu.

¹⁵ Sordaasiibe been nanngi ceede deen, ngadi no mbiiraa noon. Nii du haala kaan fillortee hakkunde Alhudiyanoo6e faa hannden.

No Iisaa bangirani taalibaa6e muudum

*(Marku 16.14-18, Lukka 24.36-49,
Yuhanna 20.19-23, Golle Nulaabe 1.6-8)*

¹⁶ Taalibaa6e sappo e ngo'o been njehi Galili to dow waamnde nde Iisaa tindinnoo dum'en ndeen.

¹⁷ Nde 6e nji'unoo mo ndeen, 6e kujidani mo, ammaa wob6e ma66e cikkitirii.

¹⁸ O 6attitii, o wi'i 6e:
—Mi hokkaama baawde fuu dow kammu e leydi.

¹⁹ Ndelle, njehee to lenyi yim6e fuu, ngadon dum'en taalibaa6e am, lootiron 6e lootagal batisima e innde Baabiiwo e Biddo e Ruuhu Ceniido.

²⁰ Njannginon 6e 6e njokka ko njamirmi on duum fuu. Anndee, mido wondi e moodon nyannde fuu faa do adunaaru timmi.

Linjiila Iisaa mo Marku winndi

No Yaayaa waajorii
(*Matta 3.1-12, Lukka 3.1-18, Yuhanna 1.19-28*)

¹ Dum woni fuddoode Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu Bii Laamdo.

² Ina winndaa e dewtere annabi Esaaya:

«Laamdo wi'ii: Ndaaree, mi ardinate nulaado am moyyinane laawol.*

³ Daande ina yeewnoo ley ladde na wi'a:

Moyyinee laawol Joomiraado, ndartinee dati makko.»†

⁴ Nulaado oon woni Yaayaa lootoowo lootagal batisima‡. O ɓangii ley ladde, imo gooyna yimbe tuuba, lootiree lootagal batisima faa hakkeji muɓben njaafee.

⁵ Yimbe leydi Yahuudiya e yimbe Urusaliima fuu ngari to makko. Iɓe kaalta hakkeji maɓɓe, de Yaayaa ina loota ɓe lootagal batisima ley gooruwol Urdun.

⁶ Yaayaa ina ɓornii kaddule gadiraade leeɓi geeloodi, ina haɓɓii kaɓɓorgol nguru, ina wuuri baɓɓatti e njuumndi ladde.

⁷ Imo waajoroo daande toownde, imo wi'a:

—Burdoo kam baawde waran gada am, mi fotaay fay turaade mi haɓɓita boggi pade makko.

⁸ Miin, ndiyam batisima lootirmi on, de kanko kaa, Ruuhu Ceniido o lootirta on.

No Iisaa batisiraa e no Ibiliisa jarriborii mo
(*Matta 3.13-4.11, Lukka 3.21-22, 4.1-13*)

⁹ Ley balde deen, Iisaa yuuri Nasaraatu ley leydi Galili, wari, de Yaayaa looti mo lootagal batisima ley gooruwol Urdun.

¹⁰ Wakkati mo o wurtotonoo ndiyam daam oon, o yi'i kammu na udditii, o yi'i Ruuhu Ceniido ina jippoo e makko hono no wuugaandu ni.

¹¹ Ndeen daande yuuri dow kammu, wi'i:

—Aan woni Biyam mo korsinmi, aan ceyortoomi.

¹² Wakkati oon fu, Ruuhu Laamdo yaari mo ley ladde.

¹³ O wadi toon balde capande nay, Seydaani ina jarriboo mo. Imo woni hakkunde kulle ladde, maleyka'en ina ngollana mo.

No Iisaa noddiri taalibaabe arandeeɓe

(*Matta 4.12-22, Lukka 4.14-15, 5.1-11*)

¹⁴ Caggal uddeede Yaayaa ley kasu, Iisaa yehi Galili ina waajoo Kabaaru Lobbo haala Laamdo,

¹⁵ ina wi'a:

—Wakkati warij, laamu Laamdo ɓadake. Tuubee, ngoondinee Kabaaru Lobbo.

¹⁶ Iisaa ina yaha hunnduko maayo Galili, doon yi'i Simon e minyum Andire ina padda filiiji muɓben ley maayo ngoon. Wo ɓe nanngoobe liyyi.

¹⁷ Iisaa wi'i ɓe:

—Njokkee kam, mi wadan on filotoobe yimbe.

¹⁸ Wakkati oon ɓe njoppi filiiji maɓɓe diin, ɓe njokki mo.

¹⁹ O yehi yeeso seeda, o yi'i Yaakuuba ɓii Jebede e minyum Yuhanna ley laana muɓben ina moyyintina filiiji.

²⁰ Wakkati oon fu, o noddi ɓe. ɓe njoppi baabiibe Jebede, kam e golloobe muudum ley laana kaan, ɓe njokki mo.

No Iisaa danniri gorko gondudo e ginnaaru

(*Lukka 4.31-37*)

²¹ Caggal duum, ɓe njehi ngalluure Kafarnahum. Nyannde fowteteende, Iisaa naati suudu waajordu, fuddi waajaade.

* 1:2 Malakiya 3.1. † 1:3 Esaaya 40.3. ‡ 1:4 Do wi'ete **lootalgal batisima** dow haala batisima Yaayaa fu, *lootalgal tuubu* maa *mutineede* du na wi'ee.

22 Tawaabe doon been kaaynaa e waaju makko oon, sabo o waajorake be no jom baawde ni, wanaa hono jannginooobe Tawreeta.

23 Gorko gondudo e ginnaaru ina woni e waajordu nduun, wulli,

24 wi'i:

—Aan Iisaa mo Nasaraatu, dume jomi ma e amin? A warii faa kalkaa min naa? Mido anndi ko ngonɗaa, a Ceniido yuurudo to Laamɗo!

25 Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe, wi'i:

—Deyyina, yaltu e makko!

26 Ginnaaru nduun dimmbi gorko oon semmbe, feekii feekaango toowngo, yalti e makko.

27 Jamaa oon fuu dum haayinii dum, heddii ina yamundura:

—Dum wo dume? Dum wo anndal kesal koy! Imo yamira fay ginnaaji de idi downtanoo mo.

28 Wakkati gooto kabaaru makko sankitii ley leydi Galili fuu.

*No Iisaa selliniri nyawbe heewbe
(Matta 8.14-17, Lukka 4.38-41)*

29 Nde be njaltunoo waajordu nduun ndeen, be njehi wuro Simon e Andire. Yaakuuba e Yuhanna njaadi e maɓbe.

30 Esoo Simon debbo ina fukkii wo jontaado. Iisaa yottii tan, haalanaa haala makko,

31 battitii mo, nanngi junngo makko, ummini mo. Wakkati oon o dadi e jontere makko, de o weerni be.

32 Wakkati futuro nde naange yannoo fuu, yimbe ngaddani Iisaa nyawbe e wondube e ginnaaji fuu.

33 Ngalluure ndeen fuu hawriti to dammbugal ngaal.

34 O danni nyawbe heewbe, nyawbe nyawuuji di kawtaa sii. O riiwi ginnaaji keewdi, o accataa di kaala, sabo idi anndi mo o woni.

*No Iisaa waajorii ley Galili
(Lukka 4.42-44)*

35 Jaango majjum, Iisaa hejji gilla law, yehi nokku perwudo ina wada toon du'aare.

36 Simon e wondube e muudum ina piloo mo.

37 Nde be njiinoo mo ndeen, be mbi'i mo:

—Yimbe fuu ina pile.

38 Iisaa wi'i be:

—En njaha ley gure badiide deen faa mi waajoo toon du, sabo wo duum waddi kam.

39 O yehi ley leydi Galili fuu, imo waajoo ley cuudi maɓbe baajordi, imo riiwa ginnaaji.

*No Iisaa selliniri ceppindo
(Matta 8.1-4, Lukka 5.12-16)*

40 Gorko ceppindo wari dikkinii yeeso makko, nyaagii mo, wi'i:

—Si a muuyii fu, ada waawi dan-nude kam faa mi laaɓa.

41 Iisaa yurmii mo, foorti junngo muudum, meemi mo, wi'i:

—Mi muuyii, dadu!

42 Wakkati oon, ceppam daam dilli e gorko oon, o dadi.

43 Wakkati oon fu, Iisaa yoppi mo de gongini mo,

44 wi'i:

—Tinna, taa humpitin fay gooto. Ammaa yahu holloy hoore maa almaami, ngadanaa laaɓugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina be a dadii.

45 Ammaa kanko, ko o dillu doon fu, o fuddi sankitinde kabaaru oon. Dum wadi de Iisaa waawaa naatude galluuje si yimbe paamanii dum. O heddii ladde, yimbe ina yuura tatteeji fuu ina ngara to makko.

2

*No Iisaa selliniri mo banndu waatundu
(Matta 9.1-8, Lukka 5.17-26)*

1 Gada balde seeda, Iisaa warti ngalluure Kafarnahum. Yimbe nani o wartii imo woni ley suudu.

2 Jamaa keewdo hawriti ley suudu doon faa nokkuure fuu heddaaki, fay yaasin dammbugal toon. Heddii imo waajoo be konngol Laamdo.

3 Yimbe ngari, ngaddani mo gorko mo banndu waatundu. Worbe nayo na ndonndii dum.

4 De be kunngii yottinde mo to Iisaa saabe jamaa oon. Ndelle be yeenji dow suudu nduun, be njuli dow do

fotata e Iisaa, de 6e njippiniri doon mo banndu waatundu oon, tawi ina fukkinaa e daddo.

⁵ Nde Iisaa yiinoo goondinal ma66e ndeen, wi'i mo banndu waatundu oon:

—Binngel am, hakkeeki maa njaafaama.

⁶ Jannginoobe Tawreeta joodinoobe doon been ina miiloo e berde mu66en:

⁷ «Ko wadi gorko o na haalira hono ni? O mbonkake Laamdo! Moy waawi yaafaade hakkeeki sanaa Laamdo gooto oon?»

⁸ Iisaa faami wakkati oon miilooji ma66e, wi'i 6e:

—Dume wadi de odon miiloo miilooji gaadi ni e berde moodon?

⁹ Dume buri hoyude? Yalla wi'ude mo banndum waati hakkeeki muudum njaafaama, naa wi'ude dum ummoo, hooya daddo muudum, yaha?

¹⁰ Ammaa, faa mi faamina on Bii Neddo ina jogii baawde yaafaade hakkeeki ley adunaaru ndu...

Ndeen, o wi'i mo banndu waatundu oon:

¹¹ —Mido haalane: umma, hooyu daddo maa, kootaa suudu maa.

¹² Wakkati oon gorko oon ummii, hooyi daddo mum, dilli yeeso yim6e been fuu. Be fuu dum haayni 6e, 6e keddi 6e njetta Laamdo, 6e mbi'a:

—Min nji'aay hono dum abada!

No Iisaa noddiri Lewi
(Matta 9.9-13, Lukka 5.27-32)

¹³ Iisaa yeccitii to maayo toon. Jammaa oon fuu tawi mo toon, imo waa-joo dum'en.

¹⁴ Nde o yahannoo ndeen, o yi'i Lewi 6ii Alfaa ina joodii e suudu to lampo nanngetee, o wi'i dum:

—Jokkam!

Lewi ummii, jokki mo.

¹⁵ Nde Iisaa nyaamannoo e ley suudu Lewi ndeen, nanngoobe lampo heew6e e luttube wo66e na njoodii, ina nyaamda e makko, kanko e taalibaa6e makko. Sabo yim6e heew6e ina njokki Iisaa.

¹⁶ Jannginoobe Tawreeta jeyaa6e e waalde Farisa'en nji'i Iisaa ina

nyaamda e yim6e been, mbi'i taalibaa6e makko been:

—Ko wadi de imo nyaamda e nanngoobe lampo e luttube wo66e?

¹⁷ Nde o nannoo dum ndeen, o wi'i 6e:

—Wanaa sellube kaajaa cawroowo, wo nyaw6e kaajaa cawroowo. Mi waraay faa mi nodka dartii6e. Wo luttube ngarumi noddude.

Haala suumayeere
(Matta 9.14-17, Lukka 5.33-39)

¹⁸ Taalibaa6e Yaayaa e Farisa'en ina cuumoo. E ley duum, yim6e ngari, yami Iisaa:

—Ko wadi de taalibaa6e Yaayaa e taalibaa6e Farisa'en ina cuumoo, de 6e maa been cuumataako?

¹⁹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Yalla war6e 6angal ina mbaawi suumaade tawa 6anjudo oon ina wondi e mu66en naa? Mbaawaa. Sini 6anjudo oon ina wondi e ma66e, 6e cuumataako.

²⁰ Ammaa balde ngaran de 6anjudo oon ittete e hakkunde ma66e. E balde deen 6e cuumotoo.

²¹ Fay gooto fidataa tekkere heyre e kaddungal kiinngal. Si dum wadii, tekkere heyre ndeen foodan kaddungal kiinngal ngaal, de ceekol ngool beydoo.

²² Katin du fay gooto loowataa cabijam kesam e sumalleeji kiidfi. Si dum wadii fu, cabijam daam fusan di, kanjam e sumalleeji diin fuu mbona. Cabijam kesam e sumalleeji kesi loowetee!

Haala nyalaande fowteteende
(Matta 12.1-8, Lukka 6.1-5)

²³ Wadiino e nyalaande fowteteende wootere, Iisaa ina rewii ley gese. Taalibaa6e muudum ina itta cammeeji alkama e laawol ngool.

²⁴ Ndeen Farisa'en mbi'i mo:

—Ndaaru, dume wadi de taalibaa6e maa 6e ina ngolla ko hadaa golleede nyannde fowteteende?

²⁵ O jaabii 6e, o wi'i:

—Yalla on njanngaay ko Daawda wadi nde yolbunoo na haajaa ko nyaametee, kam e yaadiraabe muudum naa?

²⁶ O naati hukum Laamdo e ley jamaanu Almaami Mawdo bi'eteedo Abiyatar, o nyaami buuru cakkaado oon, o hokki yaadiraabe makko du. Tawi le, wo almaami'en tan njeji nyaamude buuru oon.

²⁷ Iisaa wi'i be katin:

—Nyalaande fowteteende ndeen wo saabe neddo wadira, wanaa neddo wadira saabe nyalaande fowteteende ndeen.

²⁸ Ndelle fay nyannde fowteteende ndeen, Bii Neddo woni joomum.

3

No Iisaa selliniri gorko ley nyalaande fowteteende

(Matta 12.9-14, Lukka 6.6-11)

¹ Iisaa naati ley suudu waajordu nduun katin, o tawi toon gorko mo junngo waanngo.

² Yimbe wonbe doon been na taykoo Iisaa, i be ndaara yalla dannan gorko oon ley nyalaande fowteteende ndeen, faa be keba ko be pelira dum.

³ Iisaa wi'i mo junngo waanngo oon:

—Umma, dara hakkunde maabe!

⁴ Caggal duum, o yami be:

—Dume dagii nyannde fowteteende, gollude ko woodi naa gollude ko boni? Dannude neddo naa warude dum?

Ammaa be njaabaaki.

⁵ Iisaa yeewri be tikkere, yoorgol berde maabe ngool woyni yonki makko. O wi'i gorko oon:

—Foortu junngo maa!

Oon foorti ngo tan, ngo dadi.

⁶ Wakkati oon, Farisa'en been njalti, njoododii e daraniibe Hirudus faa ndawrida no mbarda Iisaa.

No yimbe ngardi to Iisaa

⁷ Caggal duum, Iisaa e taalibaa be muudum dilli doon, njehi maayo. Jamaa keewdo yuurudo Galili jokki mo.

⁸ Yimbe heewbe, yuube Yahuudiya e Urusaliima e Idumiya e leydi lettugal Urdun e seraaji Tirus e Sidon, nani ko o wadata duum, ngari to makko.

⁹ Iisaa wi'i taalibaa be muudum been pilanoo dum laana taa jamaa oon billa dum.

¹⁰ Saabe ko o dannata heewbe duum wadi de nyawbe been fuu kenyanii mo faa meema mo.

¹¹ Wakkati mo ginnaaji nji'i mo fu, ina kippoo, ina yeewnoo, ina mbi'a:

—Aan a Bii Laamdo!

¹² Imo sappana be sanne taa be kumpita fay gooto kabaaru makko.

No Iisaa suborii taalibaa be sappo e dido

(Matta 10.1-4, Lukka 6.12-16)

¹³ Caggal duum, Iisaa yeewri dow waamnde, noddi be muuyi, de be ngari to muudum.

¹⁴ O subii sappo e dido, faa ngonda e makko, o nula dum'en mbaajowoo,

¹⁵ woodi o hokka dum'en baawde riiwude ginnaaji.

¹⁶ Inan inde sappo e dido be o subii been: Simon mo o innditiri Piyeer

¹⁷ e Yaakuuba e minyum bi'eteedo Yuhanna, biibe Jebede be o innditiri Bowanerges been, (maanaa majjum woni «Biibe Riggaango»),

¹⁸ kam e Andire e Filipu e Bartolome e Matta e Tomaa e Yaakuuba bii Alfaa e Tadde e Simon kiranoowo suudu baaba

¹⁹ e Yahuuda Isikariyotto jambotoodo mo oon.

No Iisaa riiwrata ginnaaji e Baawde Laamdo

(Matta 12.22-32, Lukka 11.14-23, 12.10)

²⁰ Caggal duum, o hooti. Jamaa hawriti dow makko katin faa kanko e taalibaa be makko be kunngii hebude no be nyaamira.

²¹ Nde sakiraa be makko nannoo dum ndeen, ngarani mo, sabo wi'aama hoore makko waylitake.

²² Jannginoobe Tawreeta yuurnoobe Urusaliima ngari, mbi'i:

—Beeljebul, hoorejo ginnaaji oon woni e makko. Wo kam hokki mo baawde riiwude ginnaaji diin.

²³ De Iisaa noddi be be ngara to muudum, banndani be, wi'i:

—Noy Seydaani waawirta riiwude hoore muudum?

²⁴ Si laamu feccake ina habda fu, laamu nguun waawataa heddaade.

²⁵ Katin du si galle feccake ina habda fu, galle oon waawataa heddaade.

²⁶ Ndelle, si Seydaani feccake ina haɓa e hoore mum fu, waawataa heddaade, wo dum timmoode muudum.

²⁷ Iisaa jokkintini wi'i:

—Fay gooto waawaa naatude ley galle gorko jom semmbe de hooya jawdi muudum. Sanaa artoo haɓɓa joomum tafon, ndeen ina waawi hooyude ko woni ley suudu muudum.

²⁸ Goonga kaalanammi on: yimɓe ina mbaawi yaafeede hakkeji muɓɓen fuu e mbonkaaji di ɓe mbonkii Laamɗo fuu.

²⁹ Kaa mbonkiido Ruuhu Ceniido oon yaafataake abada. Hakke joomum heddoto dow muudum faa abada.

³⁰ Iisaa wi'irii noon saabe ko ɓe mbi'i imo wondi e ginnaaru duum.

*Minyiraaɓe Iisaa e inna muudum
(Matta 12.46-50, Lukka 8.19-21)*

³¹ Inna Iisaa e minyiraaɓe Iisaa worɓe ngari, ndarii yaasin suudu doon, de neli o noddee.

³² Do jamaa oon filii mo doon, ɓe mbi'i mo:

—Inna maa e minyiraaɓe maa na ngonni yaasin, ina kaajaa ma.

³³ O jaabii, o wi'i:

—Moy woni inna am e minyiraaɓe am?

³⁴ O ndaari joodiiɓe ina piilii mo been, o wi'i:

—Inan inna am e minyiraaɓe am.

³⁵ Sabo gaɗoowo muuyɗe Laamɗo, kam woni minyam gorko naa minyam debbo naa inna am.

4

*Banndol haala aawoowo
(Matta 13.1-9, Lukka 8.4-8)*

¹ Iisaa ina waajoo hunnduko maayo ngoon katin. Jamaa keewɗo filii mo faa o naati laana ndiyam, o joodii ley makka. Jamaa oon fuu ina woni hunnduko maayo ngoon.

² Imo waajoroo ɓe e banndi keewɗi, imo wi'a ɓe:

³ —Kettindee! Aawoowo yalti faa saaka aawdi.

⁴ E ley aawugol ngool, aawdi ngondi saami e laawol, de pooli ngari cuɓi ndi.

⁵ Yoga mayri saami e korokaaye do leydi heewaa, ndi fuɗi law, sabo leydi ndiin duudaa.

⁶ Ammaa nde naange wulnoo fu, ndi dayli, ndi yoori sabo ndi wadaay daɗi.

⁷ Yoga mayri saami do kebbe puɗata. Kebbe deen mawni, billi ndi, ndi rimaay.

⁸ Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fuɗi, mawni, rimi: yoga beydake kile capande tati, yoga capande jeegom, yoga hemre.

⁹ Caggal duum, o wi'i:

—Jom nowru nanooru fuu, nana!

No Iisaa holliri ko wadi de na bannana yimɓe

(Matta 13.10-17, Lukka 8.9-10)

¹⁰ Nde Iisaa toowtunoo yimɓe been fu, taalibaaɓe sappo e diɗo been e yimɓe filiiɓe mo been yami mo e dow banndi diin.

¹¹ O wi'i ɓe:

—Onon, on kokkaama faamude ko suudii e kabaaru laamu Laamɗo. De wonɓe yaasin been, huunde fuu sanaa mbanndanee.

¹² Dum wadi de:

«ina ndaara faa wooda tawa nji'ataa, ina nana faa laaɓa tawa paamataa, faa taa ɓe tuuba de ɓe njaafee.»*

*No Iisaa firtiri banndol aawoowo
(Matta 13.18-23, Lukka 8.11-15)*

¹³ O wi'i ɓe:

—On paamaay banndol ngol naa? Noy paamirton banndi goddi diin fuu ndelle?

¹⁴ Aawoowo oon wo konngol Laamɗo aawata.

¹⁵ Aawdi caamundi sera laawol ndiin wo nanɓe konngol ngool, de wakkati oon fu Seydaani wara, itta ko aawaa e maɓɓe duum.

* 4:12 Esaaya 6.9-10.

¹⁶ Aawaandi dow korokaaye ndiin woni nanbe ngol, de njaɓɓorii ngol seyo wakkati gooto.

¹⁷ Ammaa ngol walaa ɗadi e maɓɓe, wakkati seeda tan ngol wonata e maɓɓe. Nde ɓillaare naa torra hewti ɓe saabe konngol ngool fu, ɓe njoppa ngol wakkati gooto.

¹⁸ Aawaandi ley kebbe ndiin woni nanbe ngol,

¹⁹ ammaa kaɓɓu-ko'u adunaaru e eytugol jawdi, kam e muuyɗe yonki godde naatan ɓe, ɓilla ngol, ngol laa-too dimarol.

²⁰ Kaa ɗo aawdi ndiin saami e leydi lobbiri doon, ɓeen ngoni nanoobe konngol ngool de njaɓa ngol. Be ndiman: yoga sowoo kile capande tati, yoga capande jeegom, yoga hemre.

Banndol dow lampal (Lukka 8.16-18)

²¹ Caggal duum, Iisaa wi'i ɓe:

—Yalla won fuu kuɓɓoowo lampal de hipa dum kaakol, naa soorna dum ley leeso naa? Wanaa ɓilan ngal naa?

²² Walaa fuu ko suudii ko funtintaake, walaa ko wadira suuraare ko wurtintaake yaasin.

²³ Jom nowru nanooru fuu nana!

²⁴ O wi'i ɓe katin:

—Tinnee e no nanirton haalaaji am di! Sabo ko etiranton woɓɓe, wo duum etirantedon, woodi on beydante du.

²⁵ Sabo neddo fuu jogiido paamal† dow laamu Laamdo beydante. Ammaa mo walaa paamal oon, fay seeda ko jogii duum teetete.

Banndol dow aawdi

²⁶ O wi'i katin:

—Laamu Laamdo ina wai hono neddo caakudo aawdi e ngesa muudum ni.

²⁷ Baawo dum, imo daano jemman imo ummoo nyalooma, no laatorii fuu aawdi ndiin fudan, mawna, tawa joomum anndaa no ndi mawniri.

²⁸ Leydi ndiin fudinta aawdi ndiin, ndi wada gulle, wutaandu jokka, de

caggal duum, wutaandu nduun wada gabbe.

²⁹ Si ko aawaa duum benndii, tayee, sabo wakkati muudum yottake.

Banndol haala gabbel pamarel (Matta 13.31-32, 34, Lukka 13.18-19)

³⁰ O jokkintini o wi'i:

—Dume nanndinten e laamu Laamdo? Banndol ngole mbandirten ngu?

³¹ Laamu Laamdo ina nanndi e gabbel lekki mutaari. Kam ɓuri gabbe fuu famɗude.

³² De si ngel aawaama fu, ngel mawnan faa ngel ɓura ledde sardine fuu. Ki wadan licce mawde de dowki faa pooli mbaawa nyibude cuudi muɓɓen e majje.

³³ Iisaa waajorake yimbe ɓeen konngol Laamdo ngool e banndi keewdi gaadi noon, haddi ko ɓe mbaawi faamude.

³⁴ Walaa fuu ko o haalani ɓe si wanaa e banndol. Ammaa nde o toowtidi e taalibaabe makko ɓeen fuu, imo fiirtana dum'en banndi diin fuu.

No Iisaa darniri henndu (Matta 8.23-27, Lukka 8.22-25)

³⁵ Kiiral naange nyalooma oon, Iisaa wi'i taalibaabe muudum ɓeen: —En peyyita, keedowen gere ooto maayo.

³⁶ Be njoppi jamaa oon, ɓe tawti mo e laana ka o wonnoo e muudum kaan, ɓe ndunnyi. Laanaaji goddi du ina njokki mo.

³⁷ Henndu sattundu ummii, bempyye ummii ina piya laana kaan, faa ka hesi heewude ndiyam.

³⁸ Iisaa ina daanii gada laana toon, imo wawlii wawlaare. Be pindini mo, ɓe mbi'i mo:

—Moodibbo, a hillaaka ko min kalkata dum naa?

³⁹ O ummii, o sappani henndu nduun e semmbe, o wi'i maayo ngoon:

—Deyyina! Dara!

Henndu nduun deyyinii, fuu wadi siw.

† 4:25 Paamaldo ina yaada e goondinal omtowal ɓernde joomum faa jaɓa goonga.

⁴⁰ Caggal duum, o wi'i be:
—Ko wadi de kuldun? Faa hannden
on ngalaa hoolaare naa?

⁴¹ Be kuli kulol cattungol, heddii i6e
mbi'undura:

—O wo moy de fay henndu e
ndiyam ina downtanoo dum?

5

No Iisaa selliniri gondudo e ginnaaji

(Matta 8.28-34, Lukka 8.26-39)

¹ Caggal duum, 6e njottii gere ooto
maayo ngoon, to leydi Gerasa'en.

² Nde Iisaa wurtinoo laana kaan
ndeen, gondudo e ginnaaru yuuri ley
caabeeje, hawri e makko.

³ Ley caabeeje deen o joodinoo. Fay
gooto waawaa habbude mo, sabo fay
callali kabataa mo.

⁴ Sabo imo woownoo geyyireede
geyyelle e callali, ammaa imo taya
callali diin, imo hela geyyelle deen.
Fay gooto du semmbem hewtaay faa
nanga mo.

⁵ Nyannde fuu, jemma e nyalooma
ley caabeeje e baamle o woni, imo
wulla imo seekitoroo kaaye.

⁶ Nde o haccinoo Iisaa faa to woddi
ndeen, o doggiri to muudum, o suji-
dani dum,

⁷ o wulli faa toowi, o wi'i:

—Iisaa Bii Laamdo Toowdo, dume
njiddaa wadude kam? Hunanam
saabe Laamdo, a torrataa kam!

⁸ O wi'ii noon sabo Iisaa wi'unoo
mo:

—Aan ginnaaru, yaltu e makko.

⁹ Iisaa yami mo, wi'i:

—Noy mbi'etedaa?

Ndu jaabii, ndu wi'i:

—Jamaa mbi'eteemi, sabo miden
keewi.

¹⁰ Ndu nyaagii Iisaa sanne, taa
wurtina di leydi ndiin.

¹¹ Caggal girooji manngal ina dura
doon e dow waamnde.

¹² Ginnaaji diin naarii mo o acca
dum'en naata e ley girooji diin.

¹³ O jabani di. Ginnaaji diin njalti,
naati e girooji diin. Caggal ngaal fuu
doggi, tellitii dow waamnde ndeen,

saami ley maayo ngoon, yoolii. Idi
ngada hono ujunaaje didi.

¹⁴ Duroobe been ndoggi kaalanowi
dum yimbe ngalluure ndeen e ser-
aaji mum. Yimbe been njehi faa
ndaarowa ko wadi duum.

¹⁵ Nde 6e ngarnoo to Iisaa ndeen,
6e nji'i gorko gondunodo e ginnaaji
oon ina joodii ina bornii kaddule,
hakkillo muudum du wartii. De kulol
nanggi 6e.

¹⁶ Yiinoobe dum been kaalani 6e ko
hewtinoo gondunodo e ginnaaji oon
e girooji diin.

¹⁷ Ndeen 6e puddi nyaagaade Iisaa
dillana 6e leydi ma66e.

¹⁸ Nde o naatannoo laana kaan
ndeen, gondunodo e ginnaaji oon
nyaagii mo o acca dum jokka mo.

¹⁹ O salanii oon, o wi'i dum:

—Hootu suudu maa to koreeji maa,
kaalanaa 6e ko Joomiraado wadani
ma e no o yurmorii ma.

²⁰ O yehi imo gooyna e leydi
mbi'eteendi Galluje Sappo ndiin ko
Iisaa wadani mo. Be fuu dum haaynii
6e.

No Iisaa iirtiniri bii Jayrus e no selliniri debbo nyawdo

(Matta 9.18-26, Lukka 8.40-56)

²¹ Nde Iisaa naatunoo laana yeccii
gere ooto maayo ndeen, jamaa
keewdo filii dum katin dakkol maayo
doon.

²² Ndeen gooto e hooree6e suudu
waajordu bi'eteedo Jayrus wari, yi'i
Iisaa tan, hippii e koyde muudum.

²³ O nyaagii dum o haali faa heewi,
o wi'i:

—Biyam debbo ina habda e yonki.
War yowu junngo maa dow makko,
faa o dada, o wuura!

²⁴ Iisaa yaadi e makko. Jamaa
keewdo jokki dum faa ina billa dum.

²⁵ Ina woodi doon debbo mo yiyam
muudum taccataa ko wadata duubi
sappo e didi.

²⁶ O tampii sanne, o yehii to
sawroobe heew6e faa jawdi makko
timmi. Dum fuu samtanaay mo,
nyawu nguun beydoto tan.

²⁷⁻²⁸ O nani haala Iisaa ina haalee,
o naati e jamaa oon. Imo miiloo si o

heḃii o meemii saaya muudum tan o dadan. O yuuri gaḃa Iisaa, o meemi saaya muudum.

²⁹ Wakkati oon yiyam makko darii, de o maati e terde makko o dadii.

³⁰ Wakkati oon fu, Iisaa du maati won baawde yuurude e muudum, yeeyii hakkunde jamaa oon, wi'i:

—Moy meemi saaya am?

³¹ Taalibaaḃe makko ḃeen mbi'i mo:

—A yi'ii inan jamaa ina ḃilli ma, de aḃa yama moy meemi ma?

³² Kaa imo yeewa gereje fuu, faa o yi'a meemudo mo oon.

³³ Debbo oon ina diwna no foti hulude sabo ina anndi ko wadi, wari, hippii yeeso makko, haalani mo goonga.

³⁴ Iisaa wi'i mo:

—Banndam debbo, goondinal maa dannii ma. Yahu e jam! A dadii e nyawu maa!

³⁵ O tilaaki haalde, faa woḃḃe yuuruḃe to suudu Jayrus hooreejo waajordu oon mbi'i dum:

—Biya heddaaki. Haanaa tampinaa Moodibbo o katin!

³⁶ Kaa Iisaa hiisaaki haala maḃḃe, wi'i Jayrus:

—Taa hulu, goondin tan!

³⁷ O accaay fay gooto yaada e makko si wanaa Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna minyoo Yaakuuba oon.

³⁸ Be njottii suudu hooreejo waajordu oon. O tawi doon jamaa, yimḃe ina mboya, ina mbulla semmbe.

³⁹ Nde o naatunoo ndeen, o wi'i ḃe:

—Dume woni bojji di e duko ko? Suka o maayaay, wo o daani tan.

⁴⁰ Be njalnorii haala makko. Ndeen o wurtini ḃe fuu, o hooyi baaba suka oon e inna muudum e taalibaaḃe makko tato ḃe o wondi, ḃe naati suudu to suka oon tawaa toon.

⁴¹ O nanngi junngo mum, o wi'i:

— *Talita kuumii!* (Dum na fiirta «Suka debbo, umma!»)

⁴² Wakkati oon fu suka oon ummii, ina yaha. Duubi makko wo sappo e didi. Dum haaynii yimḃe ḃeen sanne.

⁴³ Iisaa tindini ḃe sanne taa ḃe paamina dum fay gooto. O wi'i ḃe kokka suka oon ko nyaamete.

6

No Nasaraatunkooḃe calorii jabande Iisaa

(*Matta 13.53-58, Lukka 4.16-30*)

¹ Iisaa dilli nokku oon, hooti wuro ngo mawni ngoon. Taalibaaḃe muudum njokki dum.

² Nde nyalaande fowteteende yottinoo ndeen, o fuddi waajaade ley suudu waajordu nduun. Nanḃe waaju makko ḃeen, dum haaynii dum'en, heddiina mbi'a:

—Toy o heḃi dum? Noy o heḃiri hakkillo ngo? Ndaar! Noy neddo waawiri wadirde kaayeeffiji di?

³ Yalla wanaa kanko woni cehoowo ledde, ḃii Mariyama naa? Wanaa o mawnoo Yaakuuba e Yuusufi e Yahuuda e Simon? Wanaa enen e banndiraḃe makko rewḃe koddi naa?

Dum saabanii ḃe salaade mo.

⁴ Wakkati oon, o wi'i ḃe:

—Annabaajo ina teddinee e nokku fuu si wanaa e ley wuro muudum e hakkunde rimdaaḃe muudum e ley suudu mum.

⁵ Iisaa heḃaay wadude doon fay kaayeeffii gooto, si wanaa ko yowi junngo muudum e nyawḃe seeda, danni dum'en.

⁶ De ko ḃe ngoondinaay mo duum haaynake mo.

No Iisaa nuliri taalibaaḃe muudum sappo e dido ḃeen

(*Matta 10.1, 5-15, Lukka 9.1-6*)

Caggal duum, Iisaa yiiltii e gure piiliide doon deen, ina waajoo.

⁷ O noddi taalibaaḃe sappo e dido ḃeen, o nuliri dum'en dido dido. O hokki ḃe baawde riwude ginnaaji,

⁸ o wi'i ḃe taa ḃe njaada e fay huunde si wanaa cabbi. Taa ḃe kooya buuru naa mbasu naa kaalisi e ley njiibaaji maḃḃe.

⁹ O yamiri ḃe ḃe bornoo pade, de taa ḃe kooya saayaaji didi.

¹⁰ O wi'i ḃe katin:

—Galle fuu mo njippidon, keddodon doon faa nde ndilloton e nokku oon.

¹¹ Si on ngarii e nokkuure de yimḃe njaḃḃaaki on naa kettindanaaki on, ndillon toon, pidon sollaare maḃḃe

wonnde e koyde mon faa laatanoo 6e seedee e dow bonanda mabbe.

¹² Be njehi, 6e mbaajii yimbe been tuuba,

¹³ 6e ndiiwi ginnaaji keewdi, 6e ngatti nebbam dow ko'e nyawbe heewbe 6e cellini dum'en.

*No Yaayaa maayri
(Matta 14.1-12, Lukka 9.7-9)*

¹⁴ Hirudus, kaananke oon, nani haala Iisaa ina haalee, sabo innde Iisaa sankitake faa yaaji. Wobbe ina mbi'a wo o Yaayaa lootoowo lootagal batisima* oon ummitii e maayde, duum wadi de imo jogii baawde wadude kaayefiiji.

¹⁵ Wobbe ina mbi'a wo o annabi Iliyaasa. Wobbe du ina mbi'a wo o annabaajo hono annabaabe arandeebe been ni.

¹⁶ Nde Hirudus nannoo dum ndeen, wi'i:

—Yaayaa mo tayunoomi hoore mum oon, kam iirtii!

¹⁷ Tawi Hirudus yamiriino Yaayaa nanngée, habbee, uddee ley kasu. O wadii dum saabe Hirudiya jom suudu mawniiko bi'eteedo Filipu mo o banunoo oon.

¹⁸ Sabo Yaayaa ina wi'annoo mo:

—Daganaaki ma teetaa jom suudu mawna.

¹⁹ Hirudiya mettaa e Yaayaa faa ina yidi o waree, de hebaay laawol,

²⁰ sabo Hirudus ina hulannoo Yaayaa, ina anndunoo o gorko ponditiido, ceniido. Dum wadi de imo haybannoo dum. Si o hettindake haala muudum fu, hakkillo makko jiihoto, woodi du imo yidi hettindanaade dum.

²¹ Ammaa, Hirudiya hebi laawol warude mo nyannde rimeede Hirudus wartunoo. Hirudus wadani howruube muudum e hoorebe sordaasiibe been e inndee-anndee'en Galili been fuu hiraande mawnde.

²² Bii Hirudiya debbo naati ina wama. Dum weli Hirudus e joododiibe e muudum fuu. O wi'i suka debbo oon:

—Haalanam ko njiddaa faa mi wadane.

²³ O hunanii dum, o wi'i o hokkan dum huunde fuu ko nyaagii mo, fay si tawi wo feccere laamu makko.

²⁴ De suka debbo oon yalti, wi'i inna muudum:

—Dume kaanumi nyaagaade mo?

Inniiko oon jaabii mo, wi'i:

—Nyaaga mo hoore Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon!

²⁵ Suka debbo oon henyii, yeccii to kaananke oon, nyaagii dum, wi'i:

—Ko njidumi, ngaddanaa kam joonin joonin wo hoore Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon e ley le'al!

²⁶ Bernde Hirudus metti sanne. Ammaa saabe ko hunii duum e saabe noddaabe been, o yidaa yaltude e kongol makko ngool.

²⁷ Wakkati oon o neli gooto e sordaasiibe doomoobe mo been, o yamiri dum waddowa hoore Yaayaa. Sordaasi oon yeccii, naati ley kasu toon, tayi hoore Yaayaa,

²⁸ tummbi ley le'al, waddi, hokki suka debbo oon. Suka debbo oon du hokki inna mum.

²⁹ Nde taalibaaabe Yaayaa been nannoo dum ndeen, ngari kooyi banndu makko nduun, ngattowi dum e saabeere.

No Iisaa nyaamniri worbe uju-naaje njoyo e rewbe e sukaabe

(Matta 14.13-21, Lukka 9.10-17, Yuhanna 6.1-14)

³⁰ Nulaaabe been ngarti to Iisaa, kaalani dum ko ngadi duum e ko mbaajii duum fuu.

³¹ O wi'i 6e:

—En njaha nokkuure ferwunde, kebon fowtinaade seeda.

Ko o wi'i noon duum wo saabe yaha-warta yimbe na heewi doon, faa kanko e taalibaaabe makko been, 6e kunngii hebude fay no 6e nyaamira.

³² Be njehi 6e naatowi laana, 6e peyyiti, 6e toowti kambe tan e nokku perwudo.

³³ Yimbe heewbe nji'ii iibe njaha, annditi to 6e ponndii. Heewbe yuuri e

* **6:14** Do wi'ete **lootagal batisima** dow haala batisima Yaayaa fu, **lootagal tuubu** maa mutineede du na wi'ee.

gure deen fuu, kenyanii to 6e ponndii toon, arti 6e yottaade.

³⁴ Nde o yaltunoo e laana kaan ndeen, o yi'i jamaa keewdo. O yurmii 6e sanne, sabo i6e nga'i hono no baali di ngalaa duroowo ni. O heddii imo waajoo 6e kulle keewde.

³⁵ Nde hiirunoo ndeen, taalibaa6e been battitii mo, mbi'i:

—Joonin hiirii, katin du nokku o wo ladde 6olde.

³⁶ Mbi'aa jamaa o sankitoo e gure e nokkuuje 6adiide do faa coodowa ko nyaama.

³⁷ O jaabii 6e, o wi'i:

—Onon e ko'e moodon, kokkee 6e ko 6e nyaama!

Ndeen 6e yami mo, 6e mbi'i:

—Ndelle ada yidi min kooya buufi cardi keme didi min coodanowa 6e buuru ko 6e nyaama?

³⁸ Wakkati oon, o wi'i 6e:

—Noy foti buuruuje de njogidon? Njehee ndaarowee!

Nde 6e njahunoo 6e kumpitowii ndeen, 6e mbi'i mo:

—Buuruuje joy e liyyi didi min njogii.

³⁹ O yamiri taalibaa6e been njoyyinira jamaa oon feere feere dow hudo hecco.

⁴⁰ Be njoodorii feere feere, hemre hemre, e capande njoyo njoyo.

⁴¹ O hooyi buuruuje joy deen e liyyi didi diin, o tiggatii kammu, o yetti Laamdo. O heltii buuru oon, o hokki taalibaa6e makko peccana yim6e been. Hono noon liyyi didi diin du.

⁴² Be fuu 6e nyaami faa 6e kaari.

⁴³ Taalibaa6e been kawrunduri kedde buuru e liyyi deen, kebbini kandeeje sappo e didi.

⁴⁴ Nyaamu6e buuru oon been, fay wor6e tan ngadii hono ujunaaje njoyo.

*No Iisaa yaari dow ndiyam e koyde
(Matta 14.22-33, Yuhanna 6.15-21)*

⁴⁵ Wakkati oon fu, Iisaa yamiri taalibaa6e muudum naata laana kaan, ardoo dum peyyita njaha Baytisayda

gere ooto maayo ngoon. Kanko du, o waynoo jamaa oon tafon.

⁴⁶ Nde o seedunoo e jamaa oon ndeen, o yeenjowi dow waamnde faa o wada du'aare.

⁴⁷ Nde jemma warnoo ndeen, tawi laana kaan ina woni hakkunde maayo toon, Iisaa tan heddii e leydi.

⁴⁸ O sooyinii taalibaa6e been ina cummba† ko mbaawi fuu, sabo wo 6e hawroo6e e henndu. Nde 6adinoo weetude ndeen, o wari to ma66e imo yaha e koyde dow ndiyam daam, faa o hesi faltaade 6e.

⁴⁹ Kaa nde 6e njiinoo mo imo yaha e dow ndiyam daam ndeen, 6e cikki wo dum mbeelu, 6e keddi i6e mbaayda,

⁵⁰ sabo 6e fuu, nde 6e njiinoo mo ndeen, nesiiji ma66e tayi. Wakkati oon Iisaa wi'i 6e:

—Cellinee berde mon! Wo miin. Taa kulee!

⁵¹ O naati laana kaan, o tawti 6e, de henndu nduun darii. Dum haayinii 6e sanne.

⁵² Be paamaayno haaynde nde Iisaa wadiri buuru oon ndeen, sabo 6e wum6e berde.

*No Iisaa selliniri nyaw6e ley leydi
Genesaret
(Matta 14.34-36)*

⁵³ Be peyyiti maayo ngoon, 6e njot-tii leydi Genesaret, 6e ndarii doon.

⁵⁴ Wakkati 6e njalti e laana kaan ndeen, yim6e been annditi mo,

⁵⁵ cankitii e seraaji diin fuu, ina njowa nyaw6e mu66en e dow daddooji, ina ngadda nokku fuu do nani imo woni.

⁵⁶ Katin du do Iisaa tawaa fuu, gilla e ley gure faa e galluujee faa e ladde, yim6e been ngaddan nyaw6e mu66en e taliyaaje, ina njaaroo mo o acca 6e meema fay si wo kommbol saaya makko. Meemudo ngol du fuu dadii.

7

*Haala al'aada maamiraabe
(Matta 15.1-9)*

¹ Farisa'en e jannginoo6e Tawreeta wob6e yuuru6e Urusaliima piilii Iisaa.

† 6:48 Maanaa **summbude** wo awyude faa adina laana yeeso ley ndiyam.

² Be nji'i taalibaaḅe makko woḅḅe ina nyaamira juude tuunde, ḁum woni tawa lootiraay no tawaangal maḅḅe worri ni.*

³ Sabo Farisa'en e Alhuudiyankooḅe fuu nyaamataa si lootaay juude muḅḅen faa laaḅa, al'aada maami-raaḅe maḅḅe oon ḅe njokki.

⁴ Si ḅe ngartii luumo, ḅe nyaamataa si ḅe lootaaki. Iḅe njogii al'aadaaji godḁi keewḁi ḁi ḅe njokki, ko wa'i hono lawyude kore e potiije e taasaaje gaḁiraade njamndi.

⁵ Wakkati oon, Farisa'en e janngi-nooḅe Tawreeta yami Iisaa, mbi'i:

—Dume waḁi de taalibaaḅe maa ḅeen ndewataa al'aadaaji maami-raaḅe meeden, ina nyaamira juude tuunde?

⁶ O jaabii ḅe, o wi'i:

—Annabi Esaaya woofaay fey nde sappinoo on. Wo on munaafiki'en, hono no winndiraa:

«Lenyol ngol ina teddina kam e kundude muḅḅen,
ammaa ḅerde muḅḅen ina mbodḁii kam.

⁷ Bolum ḅe ndewata kam.

Si goonga, janndeeji ḁi ḅe njannginta ḁiin wo jamirooje yimḅe tan.»†

⁸ Iisaa jokkintini, wi'i:

—Oḁon acca jamirooje Laamḁo, de oḁon njokka al'aadaaji yimḅe.

⁹ Oḁon calanoo yamiroore Laamḁo faa laaḅa, faa keḅon ndarnon al'aada moodon!

¹⁰ Sabo Muusaa wi'i: «Teddin bammaa e inna maa.»‡ O wi'i katin: «Kududo bammum naa inna mum, wareede laatoo jukkungo muuḁum.»§

¹¹ De onon le, oḁon mbi'a ina heya si nedḁo wi'ii bammum naa inna mum: «Ko kaannoomi wallirde ma ḁuum wo *Korbaan*» (Korbaan ina firta «Sadaka Laamḁo»).

¹² Ko mbi'oton noon ḁuum, oḁon kaḁa yimḅe wallude baabiraḅe muḅḅen naa inniraaḅe muḅḅen katin.

¹³ Hono noon tosirtan konngol Laamḁo e al'aadaaji ḁi ndonundurton ḁiin. Katin du oḁon ngada kulle keewḁe gaade noon.

*Haala ko tuuninta nedḁo
(Matta 15.10-20)*

¹⁴ Caggal ḁuum, Iisaa nodditi jamaa oon, wi'i ḁum:

—Kettindanee kam, on fuu, paamee:

¹⁵ Fay huunde naatataa e nedḁo de tuunina ḁum. De wo ko yuurata ley nedḁo ḁuum tuuninta ḁum. [

¹⁶ *]

¹⁷ Nde Iisaa seedunoo e jamaa oon de naatowi ley suudu ndeen, taalibaaḅe muuḁum ḅeen yami ḁum maanaa banndol ngol.

¹⁸ O wi'i ḅe:

—Onon du, on paamaay naa? On paamaay ko yuurata yaasin de naata e hunnduko nedḁo ḁuum, wanaa ḁuum tuuninta joomum?

¹⁹ Sabo ḁum naataay e ḅernde joomum. Wo reedu mum tan ḁum naati, woodi du ḁum yaltan.

E haalaaji ḁiin Iisaa holliri nyaamdu fuu na laabi.

²⁰ O wi'i katin:

—Ko wurtooto e ley ḅernde nedḁo ḁuum, wo kam tuuninta joomum.

²¹ Sabo e ḅernde nedḁo miilooji bonḁi yuurata, kam e fijirde e nguyka e war-hoore e

²² jeenu e eelgal e bonanda e jamba e golleeji terḁe cementiniidi e muuyḁe bonḁe e mbonka e mawninkinaare e majjere.

²³ Kujje bonḁe ḁeen fuu e ḅernde yuurata, de tuunina nedḁo.

*No debbo mo wanaa Alhuudiyanke
goonḁiniri Iisaa
(Matta 15.21-28)*

²⁴ Iisaa dilli ḁoon fonndii leydi Tirus. O jippii e suudu gomma. O yidaa fay gooto faama toon o woni, ammaa o waawaano suuḁaade.

* **7:2 lootugol juude ngol** haḅḅaaki e ittude tuundi, wo faa joomum fonnditanoo ḁiina ngol waḁiraa.

† **7:7** Esaaya 29.13. ‡ **7:10** Wurtagol 20.12. § **7:10** Wurtagol 21.17, Lewinkooḅe 20.9. * **7:16** E ḁerejeji booyḁi, godḁi ina ḅeyda aaya 16: *Jom nowru fuu nana!*

25 Wakkati oon, debbo gomma mo binngel muudum dewel wondi e ginnaaru, nani haala makko ina haalee, wari hippii dakkol koyde makko.

26 Debbo oon wanaa Alhudiyanke, wo to Finiki ley leydi Siiriya o rimaa. O nyaagii Iisaa itta ginnaaru nduun e biyiiko oon.

27 Kaa Iisaa wi'i mo:

—Accu sukaaɓe been kaara tafon. Sabo hooyude nyaamdu sukaaɓe de faddana dawaadi woodaa.

28 Debbo oon jaabii mo, wi'i:

—Goonga Joomam, ammaa dawaadi doomooji du ina nyaama ko sukaaɓe caamdinta duum.

29 Wakkati oon, Iisaa wi'i mo:

—Saabe ko njaabidaa jaabu o, hootu, ginnaaru nduun wurtake e biya oon.

30 O hooti, o tawi biyiiko oon ina fukkii dow leeso, ginnaaru nduun yaltii e muudum.

No Iisaa selliniri gorko paho mo haala muudum laabaa

31 Iisaa dilli leydi Tirus, rewi leydi Sidon, e leydi mbi'eteendi Galluujje Sappo ndiin, warti maayo Galili.

32 O waddanaa gorko paho mo haala muudum laabaa, o nyaagaa o yowa junngo makko e dow muudum.

33 Wakkati oon, Iisaa toowtini mo jamaa oon, watti kolli muudum e noppi makko, tutti, meemiri tutte deen demngal makko.

34 Caggal duum, o tiggittii kammu, o uumi, o wi'i paho oon:

—*Efata!* (Dum na firta «Cukkiteel!»)

35 Wakkati oon, noppi gorko oon cukkitii, demngal muudum yoppaa, heddi ina haalira no woodiri.

36 Iisaa yamiri yimbe been taa ɓe kaalana huunde nde fay gooto. Ammaa fay ko o hadata ɓe dow majjum, iɓe ɓeyda haalde dum.

37 Dum haaynii ɓe faa yottii kaaddi, iɓe mbi'a:

—Golleeji makko fuu na mboodi. Imo faadintina faaduɓe, imo muumdintina muumbe.

8

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje nayo e rewɓe e sukaaɓe (Matta 15.32-39)

1 Ley balde deen, jamaa keewɗo hawriti katin. E ley ko ɓe ngalaa ko ɓe nyaama, Iisaa noddi taalibaabe muudum been, wi'i dum'en:

2 —Yimbe ɓe ina njurminii kam, sabo hannden woni balde tati iɓe ngondi e am, de ɓe ngalaa ko ɓe nyaama.

3 Si mi yoppii ɓe koota tawee ɓe nyaamaay, yolbere liɓowan ɓe dow laawol. Sabo wobbe mabbe yuurii to woddi.

4 Taalibaabe makko been njaabii mo, mbi'i:

—Toy neddo hebata ko nyaamnata yimbe ɓe ley ladde nde?

5 O yami taalibaabe makko been, o wi'i:

—Noy foti buuruuje de njogidon?

Be mbi'i mo:

—Jeddi.

6 De o yamiri jamaa oon joodoo e leydi. O hooyi buuruuje jeddi deen, o yetti Laamɗo, o heltii de, o hokki taalibaabe makko been peccana jamaa oon. Be ngadiri noon.

7 Iɓe njogii katin liyyoy pamaroy seeda. Iisaa yetti Laamɗo dow makkoy, wi'i taalibaabe muudum been pecca koy, kankoy du.

8 Be nyaami faa ɓe kaari. Taalibaabe been kawrunduri kedde deen. De keewi kandeeje jeddi.

9 Iɓe ngada worɓe ujunaaje nayo. Caggal duum, Iisaa yoppi ɓe,

10 naatidi e taalibaabe muudum laana wakkati oon, feyyiti, yehi leydi Dalmanuuta.

No Farisa'en pilorii maande (Matta 16.1-4)

11 Farisa'en been ngari, puddi yeddundurde e Iisaa. Be njarii mo o holla ɓe maande yuuroore dow kammu faa ɓe ndaartindoo mo.

12 Iisaa uumi, wi'i:

—Dume wadi de yimbe jamaanu hannden o ina piloo holleede maande? Goonga kaalanammi on: fay maande wootere on kebataa!

13 Caggal duum, o seedi e maɓɓe, o naati laana kaan, o fonndii gere ooto maayo.

Haala rabilla Farisa'en e Saduki'en (Matta 16.5-12)

14 Taalibaaɓe been njeggiti yooɓaade buuru, si wanaa buuruwal gootal tan ɓe njogii ley laana kaan.

15 Wakkati oon, o tindini ɓe, o wi'i: —Kakkilee, ndeentee e rabilla Farisa'en e mo Hirudus oon.

16 Taalibaaɓe been ina kaalda ina mbi'a ko njoobaaki buuru duum wadi de o wi'iri noon.

17 Iisaa annditi ko ɓe kaalata duum, wi'i ɓe:

—Ko wadi de oɗon kaalda hakkunde moodon on njoobaaki buuru? Yalla faa joonin on annditaay, on paamaay? Naa on wumɓe ɓerde?

18 Odon njogii gite, de on nji'ataa naa? Odon njogii noppi, de on nanataa naa? Yalla on miccitaaki

19 nde peccanmi worɓe ujunaaje njoyo buuruuje joy ndeen, kandeeje foti kebbindon kedde deen?

Be njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Kandeeje sappo e diɗi.

20 O yami ɓe katin, o wi'i:

—Nde peccanmi worɓe ujunaaje nayo buuruuje jedɗi ndeen, kandeeje foti kebbindon kedde deen?

Be njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Kandeeje jedɗi.

21 Ndeen o wi'i ɓe:

—Faa joonin on paamaay naa?

No Iisaa wumtiniri bumɗo ley Baytisayda

22 Be njottii Baytisayda. Doon yimɓe ngaddani Iisaa bumɗo, ɓe nyaagii dum meema mo.

23 O nanngi junngo bumɗo oon, o yaari dum yaasin wuro ngoon. Caggal duum, o tutti e gite muudum, o yowi juude makko e muudum, o yami dum, o wi'i:

—Won ko nji'ataa naa?

24 Bumɗo oon feerti gite mum, wi'i:

—Mido yi'a yimɓe, de iɓe nga'ani kam hono ledde jahooje ni.

25 Iisaa yowi juude muudum e gite makko katin. Ndeen gorko oon feerti gite mum, tawi wumtii faa woodi, jiide muudum na laaɓi.

26 Iisaa wi'i mo:

—Hootu, de taa njeccodaa ley wuro ngo.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

(Matta 16.13-20, Lukka 9.18-21)

27 Caggal duum, Iisaa e taalibaaɓe muudum ponndii gure gonde dakkol Kaysariya Filipu. Dow laawol ngool, o yami ɓe:

—Moy yimɓe mbi'ata ngonumi?

28 Be njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Woɓɓe ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootagal batisima. Woɓɓe ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Woɓɓe du ina mbi'a wo a gooto e ley annabaaɓe been.

29 O yami ɓe, o wi'i:

—Onon le, moy mbi'oton ngonumi? Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo a Almasiihu.

30 Wakkati oon, o sappani ɓe sanne taa ɓe kaalana dum fay gooto.

No Iisaa sapporii maayde muudum e iirtagol muudum

(Matta 16.21-23, Lukka 9.22)

31 O fuddi faaminde ɓe:

—Ina tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi. Mawɓe yimɓe e hooreeɓe almaami'en e jannginoobe Tawreeta caloto mo. O warete, de gada balde tati fuu o iirtoto.

32 O haalani ɓe dum faa laaɓi, de Piyeer toowtini mo, fuddi felude mo dow haalaaji makko diin.

33 Iisaa kaa, hucciti e taalibaaɓe muudum, ndaari ɓe, de feli Piyeer, wi'i:

—Woddam aan Seydaani! Sabo miilooji maa diin yuuraay to Laamdo, wo to yimɓe di yuuri.

No Iisaa jokkirtee

(Matta 16.24-28, Lukka 9.23-27)

34 Caggal duum, o noddi jamaa oon e taalibaaɓe makko been, o wi'i dum'en:

* 8:34 Maanaa *hooyude leggal palaangal* woni anniyaade mursude yonki mum hono no Iisaa ni.

–Muuydo jukkude kam fuu, sela ndaarude hoore muudum, de hooya leggal muudum palaangal, jokka kam.*

³⁵ Sabo muuydo dannude yonki muudum, mursan ki. Ammaa mursudo ki saabe am e saabe Kabaaru Lobbo oon fu, dannaan ki.

³⁶ Dume hebude adunaaru ndu fuu nafata neddo si tawii mursii yonki muudum?

³⁷ Yalla ina woodi ko neddo waawi hokkitirde faa danna yonki muudum naa?

³⁸ Cemtirdo kam miin e haalaaji am e ley jamaanu tuundo luttudo Laamdo o, miin, Bii Neddo du, mi semtiran dum nde ngartidoymi e maleyka'en seniiɓe e ley teddeengal Baaba am.

9

¹ O wi'i ɓe katin:

–Goonga kaalanammi on: yoga e wonɓe do ɓe maayataa tawee nji'aay laamu Laamdo ina warda e baawde.

*Haala waylitagol alhaali Iisaa
(Matta 17.1-13, Lukka 9.28-36)*

² Balde jeegom caggal duum, Iisaa yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna, o toowtidi e muɓɓen dow waamnde toownde, kam'en tan. Doon alhaali makko waylitii yeeso maɓɓe.

³ Kaddule makko njalbi, ndawni far, faa dawninoowo fay gooto waawaa rawninirde noon e adunaaru ndu.

⁴ Iliyaasa e Muusaa ɓangani ɓe, ina kaalda e makko.

⁵ Ndeen Piyeer wi'i mo:

–Moodibbo, gonal amin do ina woodi. Accu min ndarna huku-muuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.

⁶ O anndaa ko o haalata, sabo kulol manngol naatii ɓe, kamɓe taalibaabe ɓeen.

⁷ Ruulde wari suddi ɓe. Daande yuuri e ley ruulde ndeen ina wi'a:

–O woni Biyam mo korsinmi. Ket-tindanee mo!

⁸ Wakkati oon, taalibaabe ɓeen yeewi gerejeji fuu, de nji'aay fay gooto si wanaa Iisaa tan.

⁹ E ley ko ɓe njippotoo waamnde ndeen duum, o yamiri ɓe taa ɓe kaalana fay gooto ko ɓe nji'i duum faa wakkati nde Bii Neddo iirtii e hakkunde maayɓe ndeen.

¹⁰ Be njaɓi konngol ngol, de ɓe keddii iɓe yamundura hakkunde maɓɓe dume woni maanaa iirtaade e hakkunde maayɓe.

¹¹ Caggal duum, ɓe yami mo, ɓe mbi'i:

–Dume wadi de jannginoobe Tawreeta ina mbi'a tilay annabi Iliyaasa artoo Almasiihu warude?

¹² O jaabii ɓe:

–Goonga, Iliyaasa artoto warude tafon moyyintinoo huunde fuu. Ndelle ko wadi de Binndi diin mbi'i ina tilsii Bii Neddo torree torraaji keewdi, huyfinee?

¹³ Mido haalana on: Iliyaasa wariino, de ɓe ngolli dum ko ɓe muuyi fuu, hono no haala makko haaliraa e Binndi diin ni.

No Iisaa selliniri suka gondudo e ginnaaru

(Matta 17.14-21, Lukka 9.37-43)

¹⁴ Nde ɓe ngartunoo to taalibaabe heddinoobe ɓeen fu, ɓe nji'i jamaa keewdo ina fiilii dum'en, jannginoobe Tawreeta ɓeen ina njeddundura e muɓɓen.

¹⁵ Wakkati yimɓe ɓeen nji'unoo Iisaa fu, dum haaynii ɓe. Be ndoggi ɓe njaɓɓowii mo.

¹⁶ O yami ɓe, o wi'i:

–Dume njeddundurton e maɓɓe?

¹⁷ Gorko gooto ley jamaa oon jaabii mo, wi'i:

–Moodibbo, mi gaddando ma biyam gorko mo ginnaaru muumɗini.

¹⁸ Do ginnaaru nduun ummorii mo fuu, liɓan mo e leydi, hunduko makko ina wurtina nguufu, imo neryundura nyiye makko, o yooraa kolon. Mi nyaagake taalibaabe maa ɓeen ndiiwa ndu, de ɓe kunngii.

¹⁹ Iisaa wi'i yimɓe ɓeen:

–Hey onon yimɓe jamaanu hanteejo ɓe ngalaa goondinal! Faa ndey ngondammi e moodon? Faa

ndey keddotoomi munyande on? Ngaddanee kam suka oon!

²⁰ O waddanaa suka oon. Nde ginnaaru nduun yi'unoo Iisaa ndeen, dimmbi suka oon, liŋi d̄um, heddii suka oon ina talloo e leydi, hunnduko muudum ina wurtina nguufu.

²¹ Iisaa yami baaba suka oon, wi'i:

—Gilla ndey d̄um hebi mo?

Baaba oon jaabii, wi'i:

—Gilla imo famdi.

²² Katin du wakkati fuu ginnaaru nduun ina liŋa mo ley yiite naa ley ndiyam faa halka mo. De si tawii won ko mbaawdaa fu, njurmodaa min, mballaa min!

²³ Iisaa wi'i mo:

—Si mido waawi mbiidaa? Huunde fuu ina waawi laatanaade goondindo.

²⁴ Wakkati oon, baaba suka oon yeewnii, wi'i:

—Mi goondinii, de wallam, sabo goondinde ina tiidi kam!

²⁵ Nde Iisaa yi'unoo jamaa oon ina dogga warde ndeen, sappani ginnaaru nduun e semmbe, wi'i ndu:

—Ginnaaru muumdinooru faadinooru mido yamire mburtodaa e suka o, taa naatu mo abada katin!

²⁶ Ginnaaru nduun feekii, dimmbi suka oon semmbe, de yalti e makko. Heddii imo wa'i hono maaydo, faa ko heewi e wonnoobe doon been ina mbi'a o maayii.

²⁷ Ammaa Iisaa nanngi junngo makko, ummini mo tan, o darii.

²⁸ Caggal duum Iisaa naati suudu de taalibaaŋe muudum been toowtidi e muudum, yami d̄um, mbi'i:

—Dume wadi de min kunngii riwude ginnaaru nduun?

²⁹ O jaabii:

—Ginnaaru nduun, sii muudum riwirtaake si wanaa du'aare.

Haala Iisaa didaba dow maayde muudum e iirtagol muudum

(Matta 17.22-23, Lukka 9.43-45)

³⁰ Be ndilli doon, 6e ceeki leydi Galili. O yidaa fay gooto faama d̄um,

³¹ sabo imo waajoo taalibaaŋe makko been. Imo wi'a d̄um'en:

—Bii Neddo wattete e juude yimbe. Be mbaran d̄um, de caggal balde tati fu, iirtoto.

³² Ammaa taalibaaŋe been paa-maay maanaa haala kaan, de kuli yamude mo du.

Haala burdo teddude

(Matta 18.1-5, Lukka 9.46-48)

³³ Be njottii Kafarnahum. Nde 6e njippinoo suudu weerdude maŋŋe fu, o yami taalibaaŋe makko, o wi'i:

—Dume njeddundurdon dow laawol?

³⁴ Be ndeyyini, sabo ko 6e njeddunduridow laawol dey, wo moy woni burdo teddude hakkunde maŋŋe.

³⁵ Ndeen Iisaa joodii, noddii taalibaaŋe sappo e dido been, wi'i d̄um'en:

—Muuydo ardaade fuu, gada heddiibe been heedata, laato golloowo maŋŋe 6e fuu.

³⁶ Caggal duum, o nanngi junngo cukalel gomma, o darni ngel yeeso maŋŋe, o mumbilii ngel, o wi'i 6e:

³⁷ —Neddo fuu jaŋŋiido cukalel gootel hono ngel e innde am, wo miin jaŋŋii. Katin du jaŋŋiido kam fuu, wanaa miin tan jaŋŋii, jaŋŋake Nuldo kam oon du.

Haala mo salaaki en fuu ina wondi e meeden

(Lukka 9.49-50)

³⁸ Yuhanna wi'i mo:

—Moodibbo, min nji'ii gorko gooto ina riwra ginnaaji e innde maa, de min kadi mo, sabo o waldaa e meeden.

³⁹ Ammaa Iisaa wi'i:

—Taa kadee mo d̄um, sabo fay gooto waawaa wadirde kaayefiiji e innde am, de sakitoo mbonkoo kam wakkati oon.

⁴⁰ Sabo mo salaaki en fuu ina wondi e meeden.

⁴¹ Goonga kaalanammi on: neddo fuu kokkudo on horde ndiyam saabe on yimbe Almasiihu, waasataa hebude mbarjaari muudum.

Haala ko luttinta yimbe

(Matta 18.6-9, Lukka 17.1-2)

⁴² Neddo fuu luttindo gootel e cukaloy goondinkoy kam koy, ko buri woodde e joomum wo hayre

teddunde haɓɓee e daande mum, faddee e maayo manngo.

⁴³ Si tawii junngo maa luttinte, tayu ngo. Naataa e nguurndam nduumiidam a nyakudo buri moyyande ma diina naatude e jahannama yiite nge nyifataa tawee a kiɓɓudo. [

⁴⁴ *]

⁴⁵ Si tawii koyngal maa luttinte, tayu ngal. Naataa ley nguurndam nduumiidam tawee wo a nyakudo buri moyyande ma diina faddeede e yiite duumiinge tawee a kiɓɓudo. [

⁴⁶ †]

⁴⁷ Katin du si yitere maa luttinte, ittu nde. Sabo naataa e laamu Laamdo a dokko buri moyyande ma diina paddedaa e jahannama a kiɓɓudo.

⁴⁸ Doon, «gildi muudum mbaatataa, yiite muudum du nyifataa.»‡

⁴⁹ Yiite lamsinan mono fuu hono lamdam ni.

⁵⁰ Lamdam wo huunde lobbere, de si dam selii lamsude, noy lamsinir-ton dam katin? Hakkunde moodon laatodon hono lamdam ni, ngondon e jam.

10

Haala ceergal

(Matta 19.1-12, Lukka 16.18)

¹ Iisaa dilli doon, yehi leydi Yahu-udiya, de feyyiti yehi lettugal gooruwol Urdun. Yimbe heewbe piilii mo, de imo waajoo dum'en katin hono no o woowrunoo ni.

² Farisa'en woɓɓe ngari faa ndaartindoo mo, yami mo:

—Yalla ina daganii gorko seerude deekum naa?

³ O jaabii be:

—Dume Muusaa yamiri on?

⁴ Be njaabii, be mbi'i:

—Muusaa jabii si gorko na seera deekum fu, winnda talkuru ceergal de seera dum.*

⁵ Iisaa wi'i be:

—Wo saabe on yoorbe berde, duum wadi de Muusaa winndani on yamiroore nde.

⁶ Kaa gilla e fuddoode, «Laamdo tagii be, wadii be gorko e debbo.

⁷ Dum wadi de gorko yoppa inna mum e bammum, nanngundura e deekum,

⁸ be dido fuu be laatoo neddo gooto.»† Nii woni be nganaa dido katin, be banndu wooturu.

⁹ Ndelle, taa neddo sennda ko Laamdo hawrunduri.

¹⁰ Nde be kootunoo ndeen, taalibaabe makko been yami mo haala majjum.

¹¹ O wi'i be:

—Si neddo seerii deekum de banji goddo fuu, jeenii.

¹² Hono noon du, si debbo seedii e gorum, de gorko goddo banji dum, debbo oon du jeenii.

No Iisaa barkiniri cukaloy

(Matta 19.13-15, Lukka 18.15-17)

¹³ Yimbe ina ngadda cukaloy to Iisaa, faa meema koy, de taalibaabe been ndukani dum'en.

¹⁴ Nde o yiinoo dum ndeen, o berni, o wi'i taalibaabe been:

—Accee cukaloy koy ngara to am. Taa kadee koy, sabo wo nanndube e makkoy been njeyi laamu Laamdo.

¹⁵ Goonga kaalanammi on: mo jabiraay laamu Laamdo hono no cukalel ni fuu, naatataa dum.

¹⁶ Caggal duum, o mumbilii cukaloy koy, o yowi junngo makko e makkoy, o barkini koy.

No Iisaa e gorko jom jawdi ngaddi

(Matta 19.16-30, Lukka 18.18-30)

¹⁷ Nde Iisaa nanngunoo laawol fu, gorko gomma doggiri to makko, hofii yeeso makko, yami mo, wi'i:

—Moodibbo lobbo, dume kaanumi wadude faa mi heɓa nguurndam nduumiidam?

¹⁸ Iisaa wi'i mo:

* **9:44** E dereeji 6ooydi, goddi ina beyda aaya 44: *Doon, gildi mum mbaatataa, yiite mum du nyifataa.* Ndaaree aaya 48. † **9:46** E dereeji 6ooydi, goddi ina beyda aaya 46: *Doon, gildi mum mbaatataa, yiite mum du nyifataa.* Ndaaree aaya 48. ‡ **9:48** Esaaya 66.24. * **10:4** Fillitagol Tawreeta 24.1. † **10:8** Fuddoode 1.27, 2.24.

—Ko wadi de ada noddira kam lobbo? Lobbo walaa si wanaa gooto, oon woni Laamdo.

¹⁹ Ada anndi jamirooje: «Taa wadu war-hoore, taa jeenu, taa wujju, taa seeda fewre, taa toonya, teddin inna maa e bammaa.»‡

²⁰ Gorko oon jaabii mo, wi'i:

—Moodibbo, mido hayba dum fuu gilla e cukaaku am.

²¹ Ndeen Iisaa ndaari mo, yidi mo, wi'i mo:

—Huunde wootere ina nyakani maa: yahu sonnoy ko njogidaa duum fuu, kokkaa ceede deen talkaaɓe. Ndeen, a heban mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.

²² Ammaa nde gorko oon nannoo haalaaji diin ndeen, balinii, dillidi e mettorgal, sabo o jom jawdi sanne.

²³ Iisaa yeewi gereiji fuu de wi'i taalibaaɓe mum been:

—Naatugol joomiraaɓe jawdi ley laamu Laamdo ina tiidi koy!

²⁴ Haalaaji diin kaaynii taalibaaɓe been sanne. O beydi katin, o wi'i ɓe:

—Sukaaɓe am, naatude e laamu Laamdo ina tiidi koy!

²⁵ Sabo ngeelooba naata wudde battal ɓuri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamdo.

²⁶ Dum beydi haaynaade taalibaaɓe been, keddi ina yamundura hakkunde muɓɓen ina mbi'a:

—Ndelle, moy woni kisoowo?

²⁷ O ndaari ɓe, o wi'i:

—Yimɓe mbaawanaa dum, ammaa Laamdo ina waawi. Sabo walaa fuu ko Laamdo waawanaa.

²⁸ Ndeen, Piyeer wi'i mo:

—Ndaar, minen min njoppii huunde fuu min njokkii ma!

²⁹ O jaabii dum, o wi'i:

—Goonga kaalanammi on: neddo fuu joppudo suudu muudum, naa sakiraaɓe muudum worɓe e rewɓe, naa inna mum, naa bammum, naa sukaaɓe mum, naa gese muudum saabe am e saabe Kabaaru Lobbo

³⁰ heban ko ɓuri dum kile hemre e aduna mo ngonden e muudum joonin o: joomum heban cuudi e sakiraaɓe worɓe e sakiraaɓe rewɓe e inniraaɓe

e sukaaɓe e gese, o torrete du. E ley wakkati garoowo oon du, joomum heban nguurndam nduumiidam.

³¹ Ammaa ardiibe heewɓe laatoto gadaaɓe, gadaaɓe been du laatoto ardiibe.

Haala Iisaa tataba dow maayde muudum e iirtagol muudum

(Matta 20.17-19, Lukka 18.31-34)

³² Iɓe ngoni e laawol faa ɓe njaha Urusaliima. Iisaa na ardi ɓe, tawi taalibaaɓe been ina mbemmbii, jokkuɓe dum'en been du kulii. O noddi taalibaaɓe sappo e dido been, o fuddi haalande dum'en ko hewtata mo.

³³ O wi'i ɓe:

—Inani eden njaha Urusaliima. Doon Bii Neddo wattetee e juude hooreɓe almaami'en e jannginoobe Tawreeta. Be caroto mo sariya maayde, de ɓe ngatta mo e juude yimɓe ɓe nganaa Alhuudiya'en.

³⁴ Been njalnoro mo, tutta dow makko, piya mo dorri, mbara mo. De balde tati caggal majjum, o ummitoto.

No Yaakuuba e Yuhanna nyaagorii Iisaa

(Matta 20.20-28)

³⁵ Caggal duum, Yaakuuba e Yuhanna ɓiɓɓe Jebede been ngari to Iisaa, mbi'i dum:

—Moodibbo, won ko min njidi nyaagaade ma. Miden njidi ngadanaa min dum.

³⁶ O wi'i ɓe:

—Dume njidudon mi wadana on?

³⁷ Be njaabii mo:

—Ndujanodaa min min njoododoo e maada, gooto gere nyaamo maa, gooto du gere nano maa e ley darja laamu maada.

³⁸ O jaabii ɓe, o wi'i:

—On anndaa ko njaarotodon. Yalla odon mbaawi yardude horde mettunde nde njardammi ndeen, naa looteede lootagal batisima naawngal ngal looteteemi ngaal naa?

³⁹ Be njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Miden mbaawi.

O wi'i ɓe:

‡ 10:19 Wurtagol 20.12-16.

—On njardan horde nde njardammi ndeen, on keban lootagal batisima ngal looteteemi ngaal.

⁴⁰ Ammaa joodaade gere nyaamo am naa gere nano am wanaa miin yamirta dum. Joodorde deen, wo 6e Laamdo moyyinani been njeji.

⁴¹ Nde taalibaa6e sappo heddi6e been nannoo dum ndeen, 6ernani Yaakuuba e Yuhanna.

⁴² Iisaa noddi 6e fuu, wi'i:
—Odon anndi laami6e leyde adunaaru ina laamorii dum'en doole. Maw6e been du ina kolla yim6e been baawde.

⁴³ Onon kaa, dum wadataa hakkunde moodon. Jiddo laataade teddu6o hakkunde moodon fuu, ina haani laataade golloowo moodon.

⁴⁴ Katin du, jiddo ardaade e moodon fuu, ina haani laataade maccudo moodon, on fuu.

⁴⁵ Sabo fay Bii Neddo waraay faa gollanee, ammaa warii faa gollana yim6e, de hokka yonki muudum faa laatoo coottitaari ndimdinoori heew6e.

*No Iisaa wumtiniri Bartime
(Matta 20.29-34, Lukka 18.35-43)*

⁴⁶ Be njottii Yeriko. Nde Iisaa yaltannoo ngalluure ndeen, kam e taalibaa6e muudum e jamaa keewdo, 6e tawi bumdo bi'eteedo Bartime bii Time ina joodii ina garbina dakkol laawol ngool.

⁴⁷ Nde o nannoo wo Iisaa Nasaraatuujo oon faltotoo doon ndeen, o fuddi yeewnaade imo wi'a:

—Iisaa, taan Daawda, yurmam!

⁴⁸ Yim6e heew6e ina njawana mo ina mbi'a o deyyinoo, ammaa o beydi yeewnaade sanne, imo wi'a:

—Taan Daawda, yurmam!

⁴⁹ Iisaa darii, wi'i:

—Noddee mo.

Ndeen, 6e noddi bumdo oon, 6e mbi'i dum:

—Sellin 6ernde maa, umma! O noddii ma.

⁵⁰ O gurbitii, o faddi saaya makko, o wari to Iisaa.

⁵¹ Iisaa yami mo, wi'i:

—Dume njiddaa mi wadane?

Bumdo oon jaabii mo, wi'i:

—Moodibbo, mi wumta.

⁵² Iisaa wi'i mo:

—Yahu, goondinal maa dannii ma.

Wakkati oon o wumti, o jokki Iisaa, i6e njaha dow laawol.

11

*No Iisaa naatiri Urusaliima
(Matta 21.1-11, Lukka 19.28-40,
Yuhanna 12.12-19)*

¹ Ko Iisaa e taalibaa6e muudum 6adii Urusaliima duum, njottii Bayti-faaji e Baytaniya dow waamnde wi'eteende Jaytun. Iisaa nuli taalibaa6e muudum dido,

² wi'i 6e:

—Njehee naatowee wuro wonngo yeeso moodon ngo. Wakkati oon fu, on tawan mola araawa nga fay gooto waddaaki abada ina ha66ii. Kabbiton nga, ngaddon nga do.

³ Si goddo yamii on dume ngadoton nga, njaabodon mbi'on Joomii amin ina haajaa nga, de nultiran nga law.

⁴ Be njehi, 6e tawi mola ngaan ina ha66ii yaasin dakkol dammbugal, 6e kabbiti nga.

⁵ Yoga e darino6e doon been yami 6e:

—Dume ngolloton do? Ko wadi odon kabbita mola nga?

⁶ Be njaaborii been no Iisaa wi-irunoo 6e noon. Been njoppi 6e.

⁷ Be njaarani Iisaa mola ngaan, 6e njowi saayaaji ma66e dow magga, o waddii.

⁸ Yim6e heew6e mbeerti saayaaji mu66en dow laawol. Wo66e kelti licce ledde dakkol toon, mbeerti de e laawol ngool.

⁹ Ardii6e mo e heedu6e gada makko been na yeewnoo na mbi'a:

—Jettooje e barke ngoodanii gardo e dow innde Joomiraado!*

¹⁰ Barke woodanii laamu maami en Daawda, laamu ngaroowu nguun! Jettooje ngoodanii Laamdo dow kam-muuli!

¹¹ Iisaa hewti ley Urusaliima, naatowi suudu dewal mawndu nduun, de ndaari fuu ko woni ley mayru.

* 11:9 Jabuura 118.25-26.

Ammaa saabe hiirii, o yehi Baytaniya kanko e sappo e dido been.

*No Iisaa hudiri yibbi
(Matta 21.18-19)*

¹² Jaango majjum, caggal 6e ndawii Baytaniya, tawi imo yolbi.

¹³ O haccii yibbi mbilitinki, o yehi yeewoyde yalla imo tawra ki 6i66e. Nde o yottinoo ki ndeen, o tawaay e makki si wanaa haakorooji. Sabo wakkati oon wanaa wakkati rimugol yibbe.

¹⁴ O wi'i yibbi kiin:

—Taa fay gooto nyaama 6i66e maa abada katin!

Taalibaa6e makko been nani dum.

*No Iisaa riiwri luumotoobe ley suudu dewal mawndu
(Matta 21.12-17, Lukka 19.45-48, Yuhanna 2.13-22)*

¹⁵ Nde 6e njottinoo Urusaliima fu, Iisaa naati taliyaare suudu dewal mawndu nduun, de fuddi riiwude soodoobe e soottoobe won6e ley toon. O li6i taabaaje weccoobe ceede e joodorde soottoobe buugaali.

¹⁶ O accaay fay gooto rewi ley taliyaare suudu dewal mawndu nduun ina ronndii gineeji.

¹⁷ Ndeen o waajii 6e:

—Yalla wanaa ina winndaa: «Suudu am inndirte suudu wadirdu du'aare lenyi fuu!»† Onon kaa, on ngadii ndu suudirdu yanoo6e.‡

¹⁸ Hooree6e almaami'en e janninoobe Tawreeta nani dum, pilii no mbardata mo. Be kuli mo, sabo waaju makko oon naatii jamaa oo sanne.

¹⁹ Nde hiirnoo fu, kanko e taalibaa6e makko, 6e njalti ngalluure ndeen.

*Haala du'aare wondunde e goondinal
(Matta 21.20-22)*

²⁰ Fajiri jaango majjum, i6e pal-toroo to yibbi kiin toon, 6e nji'i ki yoorii kolon faa yottii dadi.

²¹ Piyeer micciti, wi'i mo:

—Moodibbo, ndaar! Yibbi ki kudfunodaa kiin yoorii.

²² Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Ngoondinee Laamdo!

²³ Goonga kaalanammi on: neddo fuu biido waamnde nde: «Doofa, saamoy ley maayo», si sikkitiraay ley 6ernde muudum, de goondini ko wi'i duum laatoto fu, wadante dum.

²⁴ Dum wadi de mido wi'a on: ko naaridon e ley du'aare fuu, ngoondinee on kebii dum, ndeen on ngadante dum.

²⁵ Nde ndaridon faa ngadon du'aare fuu, si won gadunoodo on huunde fu, njaafodon dum, faa Baaba moodon gondo dow kammu oon yaafanoo on hakkeji moodon onon du. [

²⁶ §]

*Yamol dow toy baawde Iisaa yuuri
(Matta 21.23-27, Lukka 20.1-8)*

²⁷ Be ngarti Urusaliima katin. E ley ko o yiiltotoo ley suudu dewal mawndu duum, hooree6e almaami'en e janninoobe Tawreeta e maw6e battitii mo

²⁸ yami mo:

—Laamu nguye hokki ma baawde gollude ko ngollataa dum? Moy hokki ma laawol ngollaa dum?

²⁹ Iisaa wi'i 6e:

—Mi yaman on huunde wootere. Njaabodon kam, de mi haalana on kokkudo kam laawol mi golla ko ngollammi duum.

³⁰ Lootagal batisima Yaayaa ngaal, to Laamdo yuuri naa to yim6e? Njaabee kam!

³¹ Be ndawridi hakkunde ma66e, 6e mbi'i:

—Si en mbi'ii to Laamdo, o yaman en ndelle ko wadi de en ngoondinaay Yaayaa?

³² Yalla en mbi'an to yim6e naa?

I6e kula yim6e been sabo 6e fuu i6e njogorii Yaayaa wo annabaajo goongaajo.

³³ Be njaabii Iisaa, 6e mbi'i:

—Min anndaa.

† 11:17 Esaaya 56.7. ‡ 11:17 Yeremiya 7.11. § 11:26 E dereeji 6ooydi, goddi ina 6eyda aaya 26: Kaa si on njaafataako, Baaba mon gondo dow kammu oon du yaafataako hakkeji moodon.

Iisaa wi'i 6e:
 –Haya miin du, mi haalantaa on baawde deye ngollirammi ko ngollammi duum.

12

Banndol haala remoo6e bon6e (Matta 21.33-46, Lukka 20.9-19)

¹ Iisaa fuddi haalude, bannDani 6e, wi'i:

–Neddo gomma wadii ngesa cabiije. O filitini nga hoggo, o wasi lugere 6oosirde, o nyi6i suudu toowndu faa o haynoo ko warata e ngesa ngaan. Caggal duum, o halfini nga remoo6e, de o wadi jahaangal.

² Nde 6oreede cabiije yottinoo fu, o neli golloowo makko to remoo6e been toon, 6e ngaddana mo ngedu makko e 6i66e cabiije deen.

³ Be nanngi nelaado oon, 6e piyi dum, 6e njeccini dum juude 6ole.

⁴ O neli e ma66e golloowo makko goddo. Be kuyfini dum, 6e eli dum.

⁵ O neli katin golloowo tata6o, de 6e mbari dum. Wo66e heew6e nuli-raama hono noon: 6e piyi wo66e, 6e mbari wo66e.

⁶ Joonin kaa gooto tan o heddorii, 6iyiiko korsudo oon. Sakitii o neli oon du e ma66e, o wi'i: «Be njaagoto 6iyam oon.»

⁷ Ammaa remoo6e been mbi'unduri hakkunde mu66en: «O woni donoowo oon. Ngaree mbaren mo, faa kewten ngesa ngaan!»

⁸ Be nanngi 6iddo oon, 6e mbari dum, 6e paddi dum to gada ngesa toon.

⁹ Joonin le, noy jom ngesa oon wadata? O waran, o halka remoo6e been, o halfina ngesa ngaan wo66e.

¹⁰ Yalla on njanngaay ko winndaa ley Binndi diin duum naa?

«Hayre nde nyi6oo6e been calii ndeen, wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.

¹¹ Dum wo golle Joomiraado, wo dum haaynde e jiide meeden!»*

¹² Hooree6e Alhuudiyankoo6e pili no nanngira Iisaa, sabo 6e paamii banndol ngol wo kam6e sappii. De 6e

cuusaay jamaa oon. Be njoppi mo, 6e ndilli.

Haala yobugol lampo

(Matta 22.15-22, Lukka 20.20-26)

¹³ Hooree6e been neli e makko Farisa'en wo66e e daraniibe Hirudus faa ke6a tuufira mo e konngol makko.

¹⁴ Be ngari, 6e mbi'i mo:

–Moodibbo, miden anndi a goongante. A hulataa fay gooto, sabo a burdintaa yim6e, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga. Yalla ina dagii min kokka kaananke Roma mawdo oon lampo naa dagaaki? Min kokka mo naa taa min kokka mo?

¹⁵ Ammaa Iisaa annditii naafikaaku ma66e. O wi'i 6e:

–Dume wadi de odon tuufina kam? Ngaddanee kam mbuudu cardi faa mi yi'a dum.

¹⁶ Be ngaddani mo. O yami 6e:

–Natal moy e innde moy woni do?

Be mbi'i mo:

–Kaananke Roma.

¹⁷ Ndeen o jaabii 6e, o wi'i:

–Ndelle kokkee kaananke Roma ko jeyi, kokkon Laamdo du ko jeyi.

Ko Iisaa jaabii duum haaynii 6e sanne.

Haala ummital maay6e

(Matta 22.23-33, Lukka 20.27-40)

¹⁸ Saduki'en wo66e ngari to makko. Kam'en ngoni yeddo6e ummital. Be yami mo, 6e mbi'i:

¹⁹ –Moodibbo, Muusaa yamirii en si neddo 6anji debbo, maayii tawii hebaay 6iddo fu, minyum naa mawnum dewla debbo joppaado oon faa he6ana maaydo oon beyngu.†

²⁰ Wadii rimdaa6e njeddo. Arandeejo oon 6anji debbo de maayi, hebaay 6iddo.

²¹ Didabo oon dewli debbo oon, kam du maayi hebaay 6iddo. Tata6o oon du wadi hono noon.

²² Hono nii njeddo been fuu 6anjiri mo, kebaay 6iddo. Caggal ma66e 6e fuu, debbo oon du maayi.

²³ Ndelle, nyannde ummital, moy e ma66e laatotoo goroo debbo oon? Sabo 6e njeddo fuu 6e 6anjiino mo.

²⁴ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

* **12:11** Jabuura 118.22-23. † **12:19** Fillitagol Tawreeta 25.5.

—On woofuɓe, on anndaa Binndi diin, on anndaa baawde Laamdo du.

²⁵ Sabo si maayɓe ummitake fu, worɓe ɓaɗataa, rewɓe ɓaɗataake. Be laatoto hono maleyka'en wonɓe dow kammu been ni.

²⁶ Woodi, ko maayɓe ummitotoo duum, on njanngaay e dewtere Muusaa ley taariki wuumoore huɓɓoore, hono no Laamdo haaldiri e makko, wi'i: «Miin woni Laamdo Ibrahiima, Laamdo Isiyaaka, Laamdo Yaakuuba»?‡

²⁷ Laamdo wo Laamdo wuurɓe, wanaa Laamdo maayɓe. § On mboofii sanne.

Haala yamiroore burnde semmbe
(Matta 22.34-40, Lukka 10.25-28)

²⁸ Jannginoowo Tawreeta gooto battitii Iisaa, tawi naniino jeddi maɓɓe, e no o jaaborii Saduki'en been faa woodi, yami mo:

—E jamirooje deen fuu, ndeye ɓuri manngu?

²⁹ Iisaa jaabii mo:

—Burnde fuu manngu e jamirooje deen wo nde do: «Hettinda Israa'ila, Laamdo Joomiraado meeden oon tan woni Joomiraado.

³⁰ Yidir Laamdo Joomiraado maa e ɓernde maa fuu e yonki maa fuu e hakillo maa fuu e semmbe maa fuu.»*

³¹ Didaberde ndeen wo hono mayre, kayre woni: «Njidiraa gondo maa no njidiraa hoore maa ni.»† Walaa fuu yamiroore burnde didi deen manngu.

³²⁻³³ Jannginoowo Tawreeta oon wi'i mo:

—Moodibbo! A haalii goonga ko mbiidaa Laamdo tan woni Joomiraado, katin du Laamdo goddo walaa si wanaa kanko. E yidirda Laamdo e ɓerndem fuu e hakillom fuu e semmbem fuu, e yidirda gondo mum hono no yidiri hoore mum ni, kanjum ɓuri sadakaaji duppeteedi e kirsamaaji fuu! Haala maa ina selli sanne.

³⁴ Nde Iisaa yi'unoo o jaaborake hakkilantaaku ndeen, wi'i mo:

—A woddaa e laamu Laamdo.

Caggal duum, fay gooto suusaay yamude Iisaa yamde godde katin.

Haala Almasiihu e Daawda
(Matta 22.41-46, Lukka 20.41-44)

³⁵ Nde Iisaa waajotoo ley suudu dewal mawndu ndeen, wi'i:

—Noy jannginoobe Tawreeta been mbaawri wiide Almasiihu oon wo taan Daawda?

³⁶ Sabo Daawda e hoore muudum wi'irii Ruuhu Ceniido:

«Joomiraado wi'i Joomam:

Jooda gere nyaamo am,

faa mi wada njaabaa wayɓe ma.»‡

³⁷ Daawda e hoore muudum ina noddira Almasiihu oon «Joomam». Ndelle, noy o laatortoo taanum?

No Iisaa feliri jannginoobe Tawreeta

(Matta 23.1-36, Lukka 20.45-47)

Jamaa keewdo ina hettindanii Iisaa e seyo.

³⁸ E ley waajagol makko ngool, o wi'i ɓe:

—Tinnee e jannginoobe Tawreeta yidube yiilodaade e saayaaji mawdi e jowteede jowtaali tedduɗi ley lumooji,

³⁹ foodantoobe joodorde burde teddude ley cuudi baajordi e nokkuuje teddude to nyaamduuji.

⁴⁰ Iɓe nyaama jawdi rewɓe talkaabe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi, de ɓe njuutina du'aawuuji maɓɓe faa ɓe nanndinkinoo e lobbuɓe. Kamɓe, jukkungo naawngo ɓurata jippi-neede dow muɓɓen.

Haala sadaka debbo talkaajo
(Lukka 21.1-4)

⁴¹ Iisaa joodii hucciti e keesu suudu dewal mawndu nduun, yi'i no jamaa oon wattirta kaalisi e keesu oon noon. Joomiraaɓe jawdi heewɓe ngatti kaalisi keewdo ley keesu oon.

⁴² Ndeen debbo talkaajo mo gorum maayi wari, watti buudi didi.

‡ 12:26 Wurtagol 3.6, 15-16. § 12:27 Gilla e jamaanu Muusaa tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayii gilla ko ɓooyi. Ko Laamdo wi'i wo Laamdo maɓɓe duum, holli iɓe mbuuri. * 12:30 Fillitagol Tawreeta 6.4-5. † 12:31 Lewinkooɓe 19.18. ‡ 12:36 Jabuura 110.1.

⁴³ Iisaa noddi taalibaaፎe muudum been, wi'i dum'en:

—Goonga kaalanammi on: ko debbo talkaajo o watti e ley keesu duum ፆuri ko been fuu ngatti duum.

⁴⁴ Sabo 6e fuu, wo ko bonnantaa 6e fay huunde tan 6e ngatti. Ammaa debbo o kaa, e ley talkaaku muudum watti haddi ko joginoo faa wuurda duum fuu.

13

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru

(Matta 24.1-14, Lukka 21.5-19)

¹ Nde o wurtotonoo suudu dewal mawndu ndeen, taalibaaajo makko gooto wi'i mo:

—Moodibbo, ndaar, kaaye de e nyimngo ngo fuu no ስardiri!

² Iisaa jaabii mo, wi'i:

—A yi'ii nyimngo ngo no foti mawnude naa? Fay hayre wootere heddataako do ina yowii dow wonde. Fuu wurjinte.

³ O joodowii dow waamnde wi'eteende Jaytun, o hucciti e suudu dewal mawndu nduun. Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna e Andire toowtidi e makko, yami mo, mbi'i:

⁴ —Anndin min nde dum wadata. Maande ndeye hollata wadugol kulle deen fuu?

⁵ Iisaa jaabii 6e wi'i:

—Ndeentee taa fay gooto wosina on e goonga.

⁶ Heewፆe ngardan e innde am, ina mbiitoo: «Miin woni kanko.» Be mbosinan yimፆe heewፆe.

⁷ Si on nanii kabaaru woldeejji ፆadiidi, si on kaalanaama woldeejji boddudi, taa kulee. Ina tilsii dum wada, de dum wanaa timmoode tafon.

⁸ Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu, leydi dimmboto e nokkuuje feere feere, rafooji du ngadan. Dum fuu laatoto hono fuddoode ስatawera beynoowo ni.

⁹ Ndeenee ko'e moodon, sabo yimፆe njaaran on to carorde, on piyete ley cuudi baajordi. Be ndarna on yeeso hooreeፆe e kaanankooፆe saabe am, faa laatanodon kam seedeፆe yeeso maፆፆe.

¹⁰ Ina tilsii Kabaaru Lobbo oon waa-jee lenyi diin fuu tafon.

¹¹ Nde 6e njaarii on faa 6e kokkitira on, taa mbemmbedon dow ko kaaloton. Nde wakkati majjum wari fuu, on keፆan ko kaalon. Sabo wanaa onon kaalata, wo Ruuhu Ceniido haalata.

¹² Neddo hokkitiran sakiike muudum waree, baabiiwo du hokkitiran ፆiyum. Biፆፆe ummanto saaraaፆe muፆፆen, ngada faa 6e mbaree.

¹³ Yimፆe fuu mbanyan on saabe am. Ammaa tinnitiido faa yottii timmoode fu, kam hisintee.

Haala torra mawdo e gartol Almasiihu

(Matta 24.15-31, Lukka 21.20-28)

¹⁴ Wakkati waran nde nji'oton «huunde nyiddiniinde bonnoore»* ina woni do haanaa wonde.† (Janngudo dum fuu, faama maanaa majjum.) Ndeen, tawaaፆe ley Yahuudiya fuu ndoggira baamle.

¹⁵ Tawaado dow suudu, taa jippoo fey de wi'a naatan faa hooya huunde ley suudu muudum.

¹⁶ Tawaado ngesa, taa yeccoo faa hooyowa saaya muudum.

¹⁷ Kay, debereedu'en e musinteeፆe njaran torra ley balde deen!

¹⁸ Naaree Laamdo taa dum wada wakkati dabbunde.

¹⁹ Sabo ley balde deen torra wadan mo hono muudum wadaay gilla fuddoode adunaaru ndu Laamdo tagi nduun faa joonin, woodi du hono muudum wadataa abada katin.

²⁰ Sini Joomiraado raፆፆindinaayno balde deen, fay gooto hisataano. Ammaa o raፆፆindinirii de saabe suፆaaፆe makko been.

* **13:14** Daniyiila 9.27, 11.31, 12.11. † **13:14** Do Iisaa haali ko annabi Daniyiila sappinoo: kaananke gooto wattan tooru e ley suudu dewal mawndu Alhuudiyankooፆe. Ko o sappinoo duum wadii gilla Iisaa rimaaka. Joonin Iisaa wi'i hono majjum wartan katin.

²¹ Wakkati oon, si goddo wi'ii on: «Ndaaree! Inan Almasiihu do», naa «Inani mo to», taa ngoondinee.

²² Sabo almasiihu'en fewreebe e annabaabe fewreebe bangowan, ngada maandeeji e kaayeeffiji faa majjina fay subaabe been, si na laato.

²³ Ndelle, kakkilon! Mi haalanii on huunde fuu gilla dum waraay.

²⁴ —Ammaa e ley balde deen, caggal torra oon, naange ni66an, lewru selan yaynude,

²⁵ koode kammu caaman, kulle gonde dow kammu deen ndimm-boto.‡

²⁶ Wakkati oon, Bii Neddo oon yi'ete ina wara e duule,§ ina warda e baawde mawde e teddeengal.

²⁷ O nulan maleyka'en makko let-tugal e gorgal, hordoore e sobbiire, kawrundura subaabe makko been gilla to adunaaru fuddi faa to haadi.

Banndol dow yibbi

(Matta 24.32-35, Lukka 21.29-33)

²⁸ Ekitee ko yibbi hollata: si licce makki keyditii, haakorooji makki mbilitii, odon anndi ndunngu badake.

²⁹ Noon du, si on nji'ii kulle deen ina ngada, annditon wakkati oon badake, ina woni e dammbugal galle.

³⁰ Goonga kaalanammi on: jamaanu o timmataa tawee kulle deen fuu ngadaay.

³¹ Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa timmataa abada.

No fay gooto anndiraa timmoode si wanaa Laamdo

(Matta 24.36-44)

³² Kaa nyalaande ndeen e wakkati oon fay gooto anndaa dum. Wanaa maleyka'en wonbe dow kammu, wanaa Biddo oon. Walaa anndudo dum si wanaa Baabiiwo oon.

³³ Kakkilee, tinnodon e majjum, sabo on anndaa wakkati mo o warata.

³⁴ Idum wa'i hono gorko cegiliido faa dilla, yalti suudu muudum, hokki maccube mum mono fuu golle mum,

yamiri doomoowo dammbugal oon tinnoo dooma.

³⁵ Ndelle, kakkilon, sabo on anndaa nde jom galle oon wartata: ina waawi laataade kiiral naange, naa hakkunde jemman, naa wakkati nde dontooje njoggata, naa fajiri.

³⁶ Taa o juha on de o tawa odon daanii!

³⁷ Ko kaalanammi on duum, mido haalana yimbe fuu: kakkilon!

14

No mawbe diina ndawriri faa nanga Iisaa

(Matta 26.1-5, Lukka 22.1-2, Yuhanna 11.45-53)

¹ Balde didi keddanii iidi Faltagol e iidi buuru mo wattaaka rabilla. Hooreebe almaami'en e jannginoobe Tawreeta pilii nanngirde Iisaa e hiila faa keba mbara dum.

² De be mbi'i:

—Taa ngaden dum ley iidi ndi de yimbe muurta.

No debbo joordi nebbam uurdam dow Iisaa

(Matta 26.6-13, Yuhanna 12.1-8)

³ Wakkati oon Iisaa ina woni ley Baytaniya, do suudu Simon noddirteedo ceppindo oon. O joodii faa o nyaama. Debbo gomma naati ina jogii faandu nebbam laafudam, uurdam, tiidudam coggu sanne. Debbo oon heli faandu nduun, joori nebbam daam dow hoore makko.

⁴ Yoga e wonnoobe toon been met-taa, mbi'unduri hakkunde mu66en:

—Dume saabii de nebbam daam bonniraa ni?

⁵ Idam waawnoo sonneede ko buri buudi cardi keme tati, de hokkee talkaabe!

Heddii i6e pela debbo oon.

⁶ Ammaa Iisaa wi'i:

—Celee mo! Ko wadi de odon torra mo? O gollanii kam gollal lobbal.

⁷ Si goonga, talkaabe ina tawdee e moodon wakkati fuu, nde muuydon fuu odon mbaawi wadande dum'en moyyere. De miin kaa, mi taw-dataake e moodon wakkati fuu.

‡ 13:25 Esaaya 13.10, 34.4, Jowiila 2.10. § 13:26 Daniyiila 7.13.

⁸ O wadii ko o waawi: o joorii nebam uurdam dam dow banndu am faa mi segilanoo saabeere.

⁹ Goonga kaalanammi on: do Kabaaru Lobbo waajaa e adunaaru ndu fuu, ko debbo o wadi duum fillitete, faa o micciteree.

*No Yahuuda jamborii Iisaa
(Matta 26.14-16, Lukka 22.3-6)*

¹⁰ Yahuuda Isikariyotto, gooto e taalibaafe sappo e dido been, yehi to hooree6e almaami'en faa watta Iisaa e juude mu66en.

¹¹ Nde 6e nannoo dum ndeen, 6e ceyii, 6e aadii 6e njoban mo ceede. Wakkati oon, imo fiya dabare no o jambortoo Iisaa.

No Iisaa wadiri hiraande iidi Faltagol e taalibaafe muudum

(Matta 26.17-30, Lukka 22.7-23, Yuhanna 13.21-30)

¹² Nyannde arande iidi buuru mo wattaaka rabilla, nde 6e kirsata dammuuli iidi Faltagol ndeen, taalibaafe Iisaa yami dum, mbi'i:

—Toy njiddaa min njaha min cegilanowe hiraande iidi Faltagol ndeen?

¹³ O nuli taalibaafe makko dido, o wi'i dum'en:

—Njehee ngalluure toon, on kawran toon e gorko ina ronndii loonde ndiyam. Njokkon dum.

¹⁴ Suudu ndu o naati fuu, mbi'on jom galle oon: «Moodibbo yamii suudu nduye nyaamdata e taalibaafe mum been hiraande iidi Faltagol?»

¹⁵ O hollan on suudu sooro mawndu moyyinaandu. Wo dow toon cegilantodon en hiraande ndeen.

¹⁶ Taalibaafe dido been njehi, naatowi ngalluure ndeen, 6e tawri hono no o wi'iri 6e noon. Toon 6e cegilanii hiraande iidi Faltagol ndeen.

¹⁷ Nde hiirnoo fuu, Iisaa wardi e sappo e dido been.

¹⁸ Wakkati 6e njoodinoo i6e nyaama fu, Iisaa wi'i:

—Goonga kaalanammi on: gooto moodon jamboto kam, imo nyaamda e am joonin.*

¹⁹ Dum laatani 6e ka66u-ko'u, 6e puddi yamirde mo gooto gooto, i6e mbi'a:

—Kori wanaa miin?

²⁰ O jaabii 6e, o wi'i:

—Wo gooto moodon, onon sappo e dido 6e, cuuwidindo e am junngo e le'al ngal.

²¹ Tilay Bii Neddo yoppira adunaaru no haaliraa ley Binndi diin ni. Ammaa bone woodanii jambotoodo Bii Neddo oon! Gorko oon, si rimaakano fey 6uri woodde e muudum!

²² Nde 6e nyaamannoo ndeen, Iisaa hooyi buuru, yetti Laamdo, heltii, hokki 6e, wi'i:

—Nja6ee, dum wo banndu am.

²³ Caggal duum, o hooyi horde cabijam, o yetti Laamdo, o hokki 6e, 6e fuu 6e njari.

²⁴ O wi'i 6e:

—Dum wo yiyam am, tabintinoojam amaana Laamdo, ndufeteedam saabe heew6e.

²⁵ Goonga kaalanammi on: mi yarataa cabijam katin si wanaa nyannde njaroyimi kesam e ley laamu Laamdo.

²⁶ Caggal 6e njimii Jabuura,† 6e njalti, 6e njehi dow waamnde wi'eteende Jaytun.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an andaa dum

(Matta 26.31-35, Lukka 22.31-34, Yuhanna 13.36-38)

²⁷ Iisaa wi'i 6e:

—On fuu on njoppam kam, sabo ina winndaa: «Mi fiyan duroowo piide maayde, de baali diin cankitoo.»‡

²⁸ Ammaa caggal mi iirtake, mi artoyto on Galili.

²⁹ Piyeer wi'i mo:

—Fay si 6e fuu 6e njoppi ma, miin kaa mi yoppataa ma.

³⁰ Iisaa wi'i mo:

—Goonga kaalanammaami: jemma hannden o pay, fadde ndon-toori e joggude kile didi a wi'an a andaa kam kile tati.

* **14:18** Jabuura 41.10. † **14:26** Al'aada Alhuudiyankoo6e woni yimude jimi Jabuura 115-118 wakkati hiraande iidi Faltagol. ‡ **14:27** Jakariyaa 13.7.

³¹ De Piyeer haali, tekkini daande, wi'i:

—Fay si tilsi mi maaydan e maada, abada mi wi'ataa mi anndaa ma.

Taalibaaɓe been fuu mbi'i hono noon.

No Iisaa nyaagorii Laamdo ley Gec-cemane

(Matta 26.36-46, Lukka 22.39-46)

³² Be njottii nokku bi'eteedo Gec-cemane, de Iisaa wi'i taalibaaɓe muudum been:

—Njoodee do, faa mi wadowa du'aare.

³³ O yaadi e Piyeer e Yaakuuba e Yuhanna. Bernde makko fuddi maatude kulol e kaadeefi.

³⁴ O wi'i ɓe:

—Mettorgal ina mawni e am sanne faa ina nesa warude kam. Keddee do, ndoomee, kakkilee.

³⁵ O toowti seeda, o hippii e leydi, o du'ii yalla imo dada e wakkati naawdo oon si na laatoo.

³⁶ O wi'i:

—Abba! Ada waawi huunde fuu, woddinam horde torra nde. Ammaa taa laatoo ko muuyumi, dum laatoo ko muuyudaa.

³⁷ O warti, o tawi iɓe daanii. O wi'i Piyeer:

—Simon, a daani naa? A walaa semmbe doomude fay haddi wawtu gooto naa?

³⁸ Kakkilee, ndu'ee, faa taa on njar-ribe. Sabo hakkillo ina heewi anniya lobbo, ammaa terde ina lokkiidi.

³⁹ O yehi katin, o du'orii no arande ni.

⁴⁰ O warti, o tawi ɓe daantake, sabo doyingol maɓɓe na teddi sanne. Be kunngii anndude ko ɓe njaabotoo mo.

⁴¹ O warti tataɓerde, o wi'i ɓe:

—Faa joonin on daani, odon njootta naa? Heyii. Wakkati oon warii. Joonin, Bii Neddo wattete e juude luttuɓe.

⁴² Ummee njehen! Inan jambotoodo kam oon ina battitii.

No Iisaa nanngiraa

(Matta 26.47-56, Lukka 22.47-53, Yuhanna 18.3-12)

⁴³ O tilaaki e haalde dum, de Yahu-uda, gooto e sappo e dido been, yottii ina wondi e yimɓe heewɓe jogiiɓe kaafaaje e cabbi. Wo ɓe nulaabe hooreeɓe almaami'en, e jannginoobe Tawreeta, e mawɓe.

⁴⁴ Jambotoodo mo oon hokkiino ɓe filnde, wi'i:

—Mo mucciimi fu, oon woni kanko. Nanngon dum, njaaron dum kawjodon dum.

⁴⁵ Yahuuda yottii tan, battitii Iisaa, wi'i dum:

—Moodibbo!

O muccii dum.

⁴⁶ Ndeen ɓe tuggi juude maɓɓe dow Iisaa, ɓe nanngi dum.

⁴⁷ Gooto e darinoobe doon been, soorti kaafaahi muudum, soppi maccudo Almaami Mawdo, tayi nowru muudum.

⁴⁸ Iisaa wi'i ɓe:

—On ngardii e kaafaaje e cabbi hono wo mi ardiido muurtere naa?

⁴⁹ Nyannde fuu mido wondunoo e moodon ley suudu dewal mawndu nduun mido waajoo, de on nanngaay kam. Ammaa tilay ko Binndi diin mbi'i duum tabita.

⁵⁰ Ndeen, taalibaaɓe been fuu njoppi mo, ndoggi.

⁵¹ Jokolle mo ɓornaaki na waanii disaare tan, jokki mo. Be nanngi dum,

⁵² de yoppi disaare ndeen, doggi ɓanndu boldu.

No mawɓe diina carorii Iisaa
(Matta 26.57-68, Lukka 22.54-55, 63-71, Yuhanna 18.13-14, 19-24)

⁵³ Be njaari Iisaa to Almaami Mawdo oon, tawi hooreeɓe almaami'en e mawɓe e jannginoobe Tawreeta fuu ina kawriti.

⁵⁴ Piyeer ina jokki mo to toowti faa naati ley taliyaare galle Almaami Mawdo. O joododii e doomoobe dakkol yiite, imo yuuloo.

⁵⁵ Woodi, hooreeɓe almaami'en e jeyaaɓe e waalde Saahiiɓe ndeen fuu ina piloo ko pelira Iisaa faa waree, de ɓe keɓaay.

⁵⁶ Heewɓe ina pela mo dow fewre, ammaa haalaaji muɓɓen ina luttun-duri.

57 Wo66e ma66e peli mo, mbi'i:

58 —Min nanii imo wi'a: «Mi liban suudu dewal mawndu mahiraandu juude nduun, de ley balde tati mi nyiba suudu dewal wonndu ndu mahiraaka juude.»

59 Kaa e dum du, pelooje ma66e deen ina luttunduri.

60 Almaami Mawdo oon ummii, darii hakkunde jamaa oon, yami Iisaa:

—Walaa ko njaabotodaa naa? Ko yimbe 6e ceedante duum wo dume?

61 Dum fuu imo deyyinii, o jaabaaki fay huunde. Almaami Mawdo oon ina yama mo katin, ina wi'a:

—Yalla aan woni Almasiihu, 6ii mo jettooje ngoodani oon naa?

62 O jaabii, o wi'i:

—Miin woni kanko. On nji'an Bii Neddo ina joodii gere nyaamo Jom baawde oon,§ ina warda e duule kammu.*

63 Duum metti Almaami Mawdo oon faa seeki kaddule muudum, wi'i:

—En kaajaaka seedee6e katin.

64 On narrii noppi moodon ko o mbonkii Laamdo duum. Dume mi-
ilidon?

Be fuu 6e mbi'i imo haani wareede.

65 Wo66e ma66e puddi tuttude dow makko. Be cuddi yeeso makko, i6e piya mo, i6e mbi'a mo:

—Hey annabaajo! Haalan min moy fiyi ma!

Ndeen doomo6e 6een du nanngi mo, ina peenya mo.

*No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa
(Matta 26.69-75, Lukka 22.56-62,
Yuhanna 18.15-18, 25-27)*

66 E ley ko Piyeer woni ley taliyaare galle oon, gooto e hor6e Almaami Mawdo oon yottii.

67 Nde o yiinoo Piyeer ina yuuloo ndeen, o taykii dum, o wi'i:

—Aan, ada wondunoo e Iisaa Nasaraatuujo oon.

68 Piyeer yeddi mo, wi'i:

—Miin kaa mi anndaa, mi faamataa ko kaalataa duum.

Caggal duum, Piyeer yehi naatowi bolongal galle ngaal. [Ndeen ndontoori joggi.]†

69 Nde kordo oon yiinoo mo katin fu, haalani darii6e doon 6een, wi'i:

—Oo wo gooto ma66e!

70 Piyeer yeddi katin. Faa 6ooyti seeda, darii6e doon 6een mbi'i Piyeer:

—Tannyoral, a gooto ma66e, sabo a Galilinkeejo.

71 Kanko du, o fuddi hunaade e huttaade, imo wi'a:

—Mi anndaa gorko mo kaaloton haala mum oon fey!

72 Wakkati oon pay, ndontoori joggi dida6erde, de Piyeer miccitii ko Iisaa wi'unoo duum: «Fadde ndontoori e joggude kile didi, a wi'an a anndaa kam kile tati.» Bernde Piyeer metti dow majjum, heddi ina woya.

15

*No Pilaatu yamiri Iisaa
(Matta 27.1-2, 11-14, Lukka 23.1-5,
Yuhanna 18.28-38)*

1 Nde naange fudunoo fu, hooree6e almaami'en e janngino6e Tawreeta e waalde Saahii6e ndeen fuu, tawti maw6e du, 6e fuu 6e ndawridi. Be ka66i Iisaa, 6e njaari dum, 6e ngatti dum e juude Pilaatu goforneer oon.

2 Pilaatu yami mo, wi'i:

—Aan woni kaananke Alhudiyanoo6e oon naa?

O jaabii, o wi'i:

—Aan e hoore maa haali.

3 Hooree6e almaami'en 6een ina pelda mo kulle keewde.

4 Pilaatu yami mo katin:

—Walaa ko njaabotodaa naa? A nanaay ko 6e peldete duum fuu naa?

5 Ammaa Iisaa jaabaaki fay huunde, faa dum haaynii Pilaatu.

*No Iisaa saroraa sariya maayde
(Matta 27.15-26, Lukka 23.13-25,
Yuhanna 18.39-19.16)*

6 Iidi Faltagol fuu, goforneer oon ina woowi yoofande yimbe 6een ka-
suujo gooto mo cubii.

§ 14:62 Jabuura 110.1. * 14:62 Daniyiila 7.13. † 14:68 Cakitte aaya 68 tawaaka e dereeji burdi fuu 6ooyude diin.

7 Tawi gorko bi'eteedo Barabas muurtidiino e wo66e faa 6e mbari neddo. Wakkati oon, i6e uddaa e kasu saabe ko 6e ngadi duum.

8 Jamaa oon njehowi to Pilaatu woni toon, naati e nyaagaade dum wadana 6e ko woownoo wadande 6e duum.

9 O jaabii 6e, o wi'i:

—Odon njidi mi yoofana on kaananke Alhuudiyankoo6e oon naa?

10 Sabo o faamii hooree6e almaami'en been kiram wadi de kokkitiri mo.

11 De hooree6e been ndunyi jamaa oon nyaagoo Pilaatu yoofana 6e Barabas, dum burani 6e yoofa Iisaa.

12 Pilaatu jaabii katin, wi'i 6e:

—Ndelle, dume njidudon mi wada mo mbi'oton kaananke Alhuudiyankoo6e oon?

13 Be yeewnii, 6e mbi'i:

—Tontu mo e leggal palaangal!

14 Pilaatu yami 6e:

—Dume o wadi ko boni?

De 6e beydi yeewnaade semmbe:

—Tontu mo e leggal palaangal!

15 Saabe Pilaatu ina yidi welnude berde jamaa oon, yoofani dum'en Barabas. Caggal duum, o yamiri Iisaa fiyee dorri, de o hokkitiri dum ton-towee e leggal palaangal.

No sordaasii6e njalnorii Iisaa

(Matta 27.27-31, Yuhanna 19.2-3)

16 Sordaasii6e been njaari mo nannowi mo ley galle laamorde toon, kawrunduri sordaasii6e heddi6e been fuu.

17 Be 6orni mo saaya mbodeeha,* 6e canyi taarde gi'e 6e kippi e hoore makko.

18 Be puddi salminde mo, i6e mbi'a:

—Foofoo, kaananke Alhuudiyankoo6e

19 I6e piira hoore makko loosol, i6e tutta mo, i6e ndikkinoo, i6e cujidana mo.

20 Nde 6e tilinoo jalnoraade mo ndeen, 6e itti saaya mbodeeha kaan, 6e 6orni mo kaddule makko. Ndeen

6e njaari mo yaasin faa 6e tontowa mo e leggal palaangal.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal

(Matta 27.32-44, Lukka 23.26-43, Yuhanna 19.17-27)

21 Gorko gooto bi'eteedo Simon, jeyaado Sireene, baaba Alesandere e Rufus, ina yuura ley ladde ina faltoo doon. Sordaasii6e been ndooldi mo o wakkoo leggal Iisaa palaangal ngaal.

22 Be njaari Iisaa nokku bi'eteedo Golgata (maanaa majjum woni «Nokku Laalagal Hoore»).

23 Be ngaddani mo cabijam njil-lunduraadam e dakke kaadude faa o yara, de o jabaay.

24 Be tonti mo e leggal palaangal. Be pecciri kaddule makko cumnal, 6e ndaara ko mono fuu hebata.†

25 Nde 6e tontata mo ndeen, wo wakkati yamnde jeenay beetee.

26 Be mbinndi e alluwal tiimtude hoore makko sabaabu ko o tontiraa. Binndi dow maggal na mbi'a: KAAANANKE ALHUUDIYANKOO6E.

27 Be tontidi mo e yanoo6e dido, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko. [

28 ‡]

29 Yim6e faltotoo6e doon been ina njenna mo, ina ndimmba ko'e mu66en, ina mbi'a:

—Hey! Li6oowo suudu dewal mawndu de nyi6too ndu ley balde tati,

30 dannu hoore maa, jippa leggal palaangal ngal!

31 Hono noon, hooree6e almaami'en been du ina njalnoro mo. Kam6e e jannginoo6e Tawreeta, i6e mbi'undura hakkunde ma66e:

—O hisinii wo66e, de o waawaa hisinde hoore makko!

32 Kanko woni Almasiihu kaananke Israa'iila oon. Jonle, o jippoo leggal palaangal ngal, faa nji'en de ngoondinen!

Dido tontidaa6e e makko been du ina mbonkoro mo noon.

* 15:17 Wakkati Iisaa, **saaya mbodeeha** wo saaya ka kaananke 6ornotoo. † 15:24 Jabuura 22.19.

‡ 15:28 E dereeji 6ooydi, gaddi ina beyda aaya 28: *Dum tabintini Binndi biidi: «O hiisodaama e bon6e.»*

Haala maayde Iisaa
(*Matta 27.45-56, Lukka 23.44-49, Yuhanna 19.28-30*)

³³ Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.

³⁴ E ley yamnde tati kiiral naange ndeen, Iisaa feekii feekaango toowngo, wi'i:

–*Eloy, eloy, lama sabaktani?* (Dum na fiirta «Laamdo am, Laamdo am! Dume saabii de njoppudaa kam?»§)

³⁵ Nde wo66e darii6e toon been nannoo dum ndeen, mbi'i:

–Inan, imo nodda annabi Iliyaasa!

³⁶ Ndeen goddo ma66e doggi, suuwowi tekkere ley ndiyam lammudam, ha66i nde e loosol. De o fonndini hunnduko Iisaa faa muyta, o wi'i:

–En njoppa mo, ndaaren yalla Iliyaasa waran jippina mo!

³⁷ Caggal duum, Iisaa feekii feekaango toowngo katin, de seedi e yonki.

³⁸ Lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii gilla dow faa ley, laatii taye didi.

³⁹ Mawdo sordaasiibe darinoodo yeeso makko oon yi'i no o dilliri adunaaru ni, de wi'i:

–Si goonga ni, neddo o wo Bii Laamdo!

⁴⁰ Rew6e wo66e ina toowti, ina kaynoo. Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba pamarrel e Yuusufi ina ngoni hakkunde ma66e.

⁴¹ Been njokkannoo mo ina ngolana mo nde o wonnoo Galili ndeen. Rew6e wo66e heew6e du ina ngoni doon, yaadunoo6e e makko Urusaliima.

No banndu Iisaa wattiraa e saabeere

(*Matta 27.57-61, Lukka 23.50-56, Yuhanna 19.38-42*)

⁴² Ko hiiri duum, tawi hawrii e wakkati segilagol, sabo nyalaande fowteteende badake naatude.

⁴³ Gooto teddu6o e waaldeere Saahiibe, bi'eteedo Yuusufi mo Arimatiya, wari. Kanko du imo hedii

6angugol laamu Laamdo. O hulaay yaade to Pilaatu o njaaroo dum banndu Iisaa.

⁴⁴ Ko Iisaa maayi law duum, haaynii Pilaatu, noddi mawdo sordaasiibe, yami dum yalla wo goonga o maayii.

⁴⁵ Nde mawdo sordaasiibe oon haalannoo dum Pilaatu ndeen, acci Yuusufi hooya banndu nduun.

⁴⁶ Yuusufi soodi kasanke, jippini banndu Iisaa nduun, fiili dum e kasanke oon, de watti dum e saabeere wasaande ley hayre. Caggal duum, o talliti hayre, o uddiri dammbugal saabeere ndeen.

⁴⁷ Mariyama mo Magdala e Mariyama inna Yuusufi nji'i to o wattaa toon.

16

Haala iirtagol Iisaa
(*Matta 28.1-8, Lukka 24.1-12, Yuhanna 20.1-10*)

¹ Nde nyalaande fowteteende faltinoo ndeen, Mariyama mo Magdala e Salome e Mariyama inna Yaakuuba coodi nebbeele uurde faa njaha, ngatta e banndu Iisaa.

² Nyannde go'a6erde e jeddiire ndeen, rew6e been ngari to saabeere ndeen illa law, wakkati pudal naange.

³ I6e mbi'undura:

–Moy tallitanta en hayre wonnde e dammbugal saabeere ndeen?

⁴ Ammaa nde 6e 6antunoo gite ma66e ndeen, 6e nji'i hayre ndeen tallitaama. Inde mawni sanne.

⁵ Wakkati 6e naatunoo e saabeere ndeen, 6e nji'i jokolle ina joodii gere nyaamo ina 6ornii saaya ndaneeha, de 6e kuli.

⁶ O wi'i 6e:

–Taa kulee! Odon piloo Iisaa Nasaraatuujo tontanoodo oon. O iirtake, o walaa do. Inan nokku do o wattanoo doon.

⁷ Joonin kaa, njehee, mbi'owee taalibaa6e makko been e Piyeer o artoyto on Galili. Toon nji'oyton mo, hono no o wiirunoo on noon.

8 Rewɓe been njalti saabeere ndeen, ndoggi. Ibe ndiwna kulol, ibe mbembii sanne. Be kaalanaay fay gooto huunde ndeen no ɓe poti hulude.

9 Illa fajiri nyannde go'aɓerde e jeddiire, Iisaa iirtake. Caggal ko o iirtii duum, o artii o ɓangi e Mariyama jeyaado Magdala mo o riiwnoo ginaaji jeddi e muudum oon.

10 Mariyama yehi humpitoyde kabaaru oon wondunooɓe e Iisaa been, tawi ibe cunii ibe mboya.

11 Ammaa ko ɓe nani o iirtake e ko Mariyama yi'i mo duum fu, ɓe ngoondinaay dum.

12 Caggal duum, o ɓangi e dido maɓɓe e tagaadi ngonndi, ibe nanngi laawol jahoowol ladde.

13 Kamɓe du, ɓe ngarti ɓe kumpiti heddiibe been, de been ngoondinaay ɓe.

14 Sakitii, o ɓangi e taalibaaɓe sappo e ngo'o been wakkati mo ɓe nyaamata. O feliri ɓe rafi goondinal maɓɓe e yoorde berde maɓɓe, sabo ɓe ngoondinaay yiibe mo caggal ummitagol makko been.

15 O wi'i ɓe:

—Njehee ley adunaaru ndu fuu, mbaajodon tagaado fuu Kabaaru Lobbo o.

16 Goondindo de lootaa lootagal batisima fu, hisinte. Mo goondinaay jukkete.

17 Kaayeeffiji di ina ngoodani goondinɓe been: ɓe ndiiwran ginaaji saabe am, ɓe kaalan demle kese,

18 ɓe nanngiran bolle e juude maɓɓe. Fay si ɓe njari poson, fay huunde wadataa ɓe. Be njowan juude maɓɓe e nyawɓe de cella.

19 Gada Iisaa Joomiraado haaldii e maɓɓe, yeentinaa dow kammu, joodii gere nyaamo Laamdo.

20 De kamɓe kaa, ɓe njehi ibe mbaajowoo ley nokkuuje fuu. Joomiraado ina wondi e maɓɓe, tabintiniri kongol ngol e maandeeji kaayniidi jaadooji e maggol.*

* 16:20 Aaya 9 yaade 20 tawaaka e dereeji burdi fuu ɓooyude diin.

Linjiila Iisaa mo Lukka winndi

Ko saabii dewtere nde winndaa

¹ Yimbe heewbe pilake fillitaade kulle tabitinde hakkunde meeden.

² Be mbinndii ko seediibe gilla fuddoode been kaalani en. Seediibe been ngoni halfinaabe faa anndina konngol ngool.

³ Tawfilus teddufo, mi taykake kulle deen fuu faa woodi gilla arande, mi tawii na hawrani kam miin du faa mi winndane, mi fiirtane dum faa laaba no dum wadiri,

⁴ faa kebaa tannyoral jannde nde njannginadaa ndeen wo goonga.

No Jibiriilu sapporii rimeede Yaayaa lootoowo lootagal batisima

⁵ Wakkati jamaanu Hirudus, kaananke Yahuudiya, na woodi almaami gomma bi'eteedo Jakariyaa. Imo jeyaa e waaldeere Abiya, bii Haaruuna. Dee Jakariyaa du wo yuwdi Haaruuna, inde muudum wo Elisabet.

⁶ Be dido fuu be fonnditiibe to Laamdo. Ibe njokki jamirooje Joomiraado e sariyaaji muudum fuu. Feloore fuu walaa e maabe.

⁷ Be kebaay biddo, sabo Elisabet wo dimaro. Be dido fuu be naywii du.

⁸ Nyannde gomma, Jakariyaa ina golla golle muudum yottinde sadakaaji yeeso Laamdo, sabo wakkati oon wo waaldeere makko jeyti gollal ngaal.

⁹ Ley al'aada almaami'en ibe mboownoo wadude cumnal. Wo nii Jakariyaa subiraa faa naata nokku-ure seniinde wonnde ley suudu dewal mawndu, de ura toon ure.

¹⁰ Jamaa oon fuu darii yaasin ina wada du'aare wakkati mo ure deen mbuletee.

¹¹ Wakkati oon maleyka Joomiraado bangani mo, ina darii gere nyaamo nokkuure urirde ndeen.

¹² Nde Jakariyaa yi'unoo maleyka oon ndeen, nesim tayi, kulol nanngi dum.

¹³ Maleyka oon wi'i mo:

—Jakariyaa taa hulu, sabo du'aare maa jaabama. Deeka Elisabet rimante biddo gorko, inndiraa dum Yaayaa.

¹⁴ Biddo oon waddante seyo mango, heewbe ceyorto rimeede makko,

¹⁵ sabo o laatoto teddufo yeeso Joomiraado. O yarataa doro, o yarataa huunde fuu ko sulinta. O heewan Ruuhu Ceniido gilla e ley reedu inniiko.

¹⁶ O wartiran bibbe Israa'iila heewbe to Laamdo Joomiraado mubben.

¹⁷ O artoto Joomiraado warde, o wonda e ruuhu e baawde de annabi Iliyaasa hebunoo, faa o wartira berde baabiraaabe to bibbe mubben, faa o wartira saliiibe du e hakkillooji dartiibe, faa moyyinana yimbe segilaniibe garol Joomiraado.

¹⁸ Jakariyaa yami maleyka oon, wi'i:

—Noy paamirammi dum wo goonga? Sabo miin mi naywii, deekam oon du wadi duubi.

¹⁹ Maleyka oon jaabii mo, wi'i:

—Miin woni Jibiriilu dakkiido Laamdo, mi nulaado to maada faa mi haalane kabaaru lobbo o.

²⁰ Ndelle joonin a muumdan. A haalataa si wanaa wakkati mo dum tabiti, sabo a goondinaay haala am. Haala am ka tabitowan nde wakkati majjum wari.

²¹ Tawi yimbe been ina kedii Jakariyaa, ina haaynii dum'en ko o booyi ley suudu dewal mawndu duum.

²² Nde o wurtinoo ndeen, o hunngii haaldude e maabe. Be paami won ko o hollaa ley suudu dewal mawndu nduun. Imo haalda e maabe muum-mumre, o heddi o waawaa haalde.

²³ Nde balde golle makko tilinoo ndeen, o hooti suudu makko.

²⁴ Caggal balde deen, Elisabet deekiiko oon hooyi reedu, dammbii haddi lebbi joy, ina wi'a:

²⁵ —Dum woni ko Joomiraado wadani kam. O taykake kam, o ittanii kam dukkuru hakkunde yimbe.

No maleyka sapporii rimeede Iisaa

²⁶ Ley lewru Elisabet jeegaɓurdu nduun, Laamdo nuli maleyka Jibiri-ilu e wuro wi'eteengo Nasaraatu ley leydi Galili,

²⁷ to surbaajo mo taan Daawda bi'eteedo Yuusufi haɓbani. Surbaajo oon ina wi'ee Mariyama.

²⁸ Maleyka oon naati do Mariyama woni doon, wi'i dum:

—Aan e jam, keɓudo moyyere Joomiraado. Joomiraado ina wondi e maada.

²⁹ Haala kaan wemmbi Mariyama sanne, ina miiloo dume jowtaango ngo fiirtata.

³⁰ De maleyka oon wi'i mo:

—Taa hulu, Mariyama! Sabo a heɓii moyyere yuurunde e Laamdo,

³¹ a hooyan reedu, ndimaa biɗdo gorko, inndiraa dum Iisaa.

³² Biɗdo oon laatoto tedduɗo, o noddirte Bii Laamdo Toowdo. Laamdo Joomiraado hokkan mo laamu maamiiko Daawda.

³³ O laamoto yuwdi Yaakuuba faa abada, laamu makko walaa timmoode.

³⁴ Mariyama wi'i maleyka oon:

—Noy dum laatortoo, sabo mi andaa gorko?

³⁵ Maleyka oon jaabii mo, wi'i:

—Ruuhu Ceniido jippoto e maada, baawde Laamdo Toowdo cud-dete.

Saabe duum, biɗdo mo ndimataa oon inndirte Ceniido, Bii Laamdo.

³⁶ Ndaar, sakiike maa Elisabet du hooyii reedu ley nayeewu muudum, o riman biɗdo gorko. Imo wi'enuo wo o dimaro, de joonin kaa imo wondi e reedu lewru jeegaɓurdu,

³⁷ sabo walaa fuu ko Laamdo waawaa.

³⁸ Wakkati oon, Mariyama wi'i:

—Inani kam, miin kordo Joomiraado, dum laatoranoo kam no mbi-irudaa ni.

Ndeen maleyka oon dilli to makko.

No Mariyama yaari to Elisabet

³⁹ E ley balde deen, Mariyama um-mii, yehi law to wuro gomma won-ngo ley baamle Yahuudiya.

⁴⁰ O naati suudu Jakariyaa, o jowti Elisabet.

⁴¹ Nde Elisabet nannoo jowtaango makko ndeen, biɗdo gondo e reedu muudum oon dimmbii. Ndeen Elisabet hebbinaa Ruuhu Ceniido,

⁴² yeewnii e daande toownde, wi'i:

—A barkinaado hakkunde rewɓe! Biɗdo mo ndeedudaa o du wo barkinaado!

⁴³ Miin, wo mi dume faa inna Joomiraado wari to am?

⁴⁴ Ndaar, nde jowtaango maa yottinoo nowru am ndeen, biɗdo gondo e reedu am oon dimmborake kuyam.

⁴⁵ Barke woodanii ma, aan goondindo ko Joomiraado haalani maa duum tabitan.

Jimol Mariyama

⁴⁶ Mariyama wi'i:

—Yonki am ina mana Joomiraado!

⁴⁷ Bernde am ina heewi seyo e dow Laamdo Kisinoowo kam,

⁴⁸ sabo o yurmake kam, miin, kordo makko leeyudo.

Gilla joonin jamaanuujii fuu nod-diran kam barkinaado.

⁴⁹ Sabo Jom baawde wadonii kam kulle mawde!

Innde muudum wo seniinde.

⁵⁰ Yurmeende muudum ina woni dow huloobe dum jamaanu dow jamaanu.

⁵¹ O gollii golleeji mawdi e semmbe junngo makko, o sankitii mawninkiniibe e an-niyaaji muɓben.

⁵² O saamdinii kaanankooɓe e laamuujii muɓben, o toownii leeyuɓe.

⁵³ O haarnirii yolbuɓe kulle lobbe, o yoppii jom'en jawdi juude ɓole.

⁵⁴⁻⁵⁵ O wallii yimɓe Israa'iila, maccuɓe makko ɓeen, sabo o yeggitaay ko o haaldunoo e maamiraaɓe meeden, yurmaade Ibrahiima e yuwdi muudum faa abada.

⁵⁶ Mariyama waddi e Elisabet ko wadata lebbi tati de yeccii suudu muudum.

Haala rimeede Yaayaa lootoowo lootagal batisima

⁵⁷ Wakkati ndimu Elisabet yottii, o rimi biiddo gorko.

⁵⁸ Hoddiibe makko e sakiraa6e makko nani yurmeende mawnde nde Joomiraado wadani mo ndeen, ceyodii e makko.

⁵⁹ Nde cukalel ngeel wadunoo nyalaade jeetati ndeen, 6e ngari taadude ngel.* I6e njidunoo inndirde ngel innde baabiigel Jakariyaa,

⁶⁰ ammaa inniigel jabaay, wi'i ngel inndiree Yaayaa.

⁶¹ Be mbi'i dum:

—Yim6e maa fuu walaa inndiraado innde nde.

⁶² Be yami baabiigel e muumumre, noy yidi biyum oon inndiree.

⁶³ Jakariyaa yamani alluwal, winndi dow maggal: «Yaayaa woni innde maggel.» Be fuu dum haaynii 6e.

⁶⁴ Wakkati oon pay, hunnduko Jakariyaa yoppaa, demngal mum habbitaa, ina haala, ina yetta Laamdo.

⁶⁵ Kulol nanngi hoddiibe makko 6een fuu. Katin du yim6e ley baamle Yahuudiya fuu ina kaala kabaaruuji diin.

⁶⁶ Nan6e dum 6een fuu ndesi dum e ley berde mu6ben, ina mbi'a: «Ndelle dume cukalel ngel laatoytoo?» Sabo 6e nji'ii junngo Joomiraado ina woni dow maggel.

Jimol Jakariyaa

⁶⁷ Jakariyaa, baaba cukalel ngeel, heewi Ruuhu Ceniido, haaldi annabaaku, wi'i:

⁶⁸ —Jettooje ngoodanii Joomiraado, Laamdo Israa'iila, sabo warii walli yim6e muudum, rimdini dum'en.

⁶⁹ O waddanii en Kisinoowo jom semmbe yuwdo e suudu Daawda, maccudo makko.

⁷⁰ Dum fuu dum laatorii hono no o haalirnoo e kunndude annabaabe makko seniibe gilla arande -

⁷¹ o wi'i o hisinan en e habdiibe men, e juude way6e en fuu.

⁷² Nii o yottiniri yurmeende nde o aadaninoo maamiraa6e men ndeen,

o miccitake amaana makko ceniido,

⁷³ hunayeere nde o hunanii maamen Ibrahiima,

o hokkan en

⁷⁴ danneede e juude way6e en faa ngolliranen mo rafi kulol,

⁷⁵ ndewen mo ley senaare e dar-taare yeeso makko haddi ngurndam meeden fuu.

⁷⁶ Aan du cukalel, a noddirte annabaajo Laamdo Toowdo,

sabo a artoto Joomiraado warde faa moyyinanaa mo laabi makko,

⁷⁷ faa anndinaa yim6e makko laawol kisindam ley ko o yaafotoo hakkeji mu6ben.

⁷⁸ Saabe Laamdo meeden wo keewdo yurmeende,

Jayngol yuurungol dow ina wara to meeden,

⁷⁹ faa yaynana won6e ley nimre e kulol maayde,

de rewna koyde men dow laawol jam.

⁸⁰ Suka oon ina mawna, hakkillo muudum ina beydoo. O joodii ley ladde faa wakkati mo o 6anginaa e Israa'iila.

2

Haala rimeede Iisaa Almasiihu (Matta 1.18-25)

¹ E ley balde deen, Agustus kaananke mawdo yamiri limgal wadee ley laamu Roma fuu.

² Kangal woni limgal arandeyal, kawrungal e laamu Kiriniyus goforneer leydi Siiriya.

³ Yim6e fuu njehi winndowaade, mono fuu e wuro muudum.

⁴ Yuusufi du dilli Nasaraatu ley leydi Galili, faa yaha wuro Daawda wi'eteengo Baytilaama ley leydi Yahuudiya, sabo e lenyol Daawda jaati o yuuri.

* **1:59** Al'aada Alhuudiyankoo6e, si suka rimaama, nyannde hokkaa innde fuu, ndeen taadete du.

⁵ O yehi toon winndowaade, kanko e Mariyama kaɓɓanaado makko, deeduɗo.

⁶ E ley gonal maɓɓe toon, wakkati ndimu Mariyama yottii.

⁷ O rimi afo makko, o saawi dum e kaddule, o fukkini dum ley akalawal, sabo ɓe keɓaay nokkuure ley jip-porde ndeen.

⁸ Durooɓe ina ngoni ley seraaji diin, na ndooma dammuuli muɓɓen jemma.

⁹ Maleyka Joomiraado ɓangani ɓe, darja Joomiraado delkoowo filii ɓe. Kulol manngol nanngi ɓe.

¹⁰ De maleyka oon wi'i ɓe:

—Taa kulee! Sabo mido haalana on Kabaaru Lobbo laatantoodo yimɓe fuu seyo manngo.

¹¹ Hannden on ndimanaama Kisi-noowo ley wuro Daawda. Kanko woni Almasiihu, kanko woni Joomiraado.

¹² Inan maande majjum: on tawan cukalel keccel ina saawaa e kaddule, ina fukkinaa ley akalawal.

¹³ Wakkati gooto, maleyka'en heewɓe yuuri dow kammu, tawti maleyka artiido oon, ina njetta Laamɗo, ina mbi'a:

¹⁴ —Manngu woodanii Laamɗo faa dow kammuuli, dow leydi du jam woodanii yimɓe ɓe o horsini.

¹⁵ Nde maleyka'en ɓeen ceedunoo e maɓɓe, de yeenti dow kammu ndeen, durooɓe ɓeen ina mbi'undura:

—En njaha Baytilaama, ndaaren ko wadi, ko Joomiraado anndini en duum.

¹⁶ Be karii, ɓe njehi, ɓe tawi toon Mariyama e Yuusufi e cukalel keccel ngeel, ingel fukkinaa ley akalawal.

¹⁷ Nde ɓe njiinoo ngel ndeen, ɓe kaalti ko maleyka oon haalani ɓe dow maggel duum.

¹⁸ Nanɓe haala durooɓe ɓeen fuu, haaynde nanngi dum'en.

¹⁹ De Mariyama kaa ina resi dum fuu e ɓerndem, ina miiloo dum.

²⁰ Durooɓe ɓeen njeccii, ina ted-dina Laamɗo, ina njetta dum saabe ko ɓe nani e ko ɓe nji'i fuu. Sabo dum fuu dum laatorake no maleyka oon wiirunoo ɓe noon.

No Iisaa taadiraa e no battiniraa Joomiraado

²¹ Nde cukalel ngeel wadunoo nyalaade jeetati ndeen, ngel taadaa,* ngel inndiraa Iisaa. Dum woni innde nde maleyka oon haalannoo Mariyama gilla reedaay ndeen.

²² Nde balde laaɓugol Mariyama yottinoo, hono no Tawreeta Muusaa yamiri, ɓe njaari suka oon Urusali-ima faa ɓe kalfina mo Joomiraado.

²³ Sabo wo hono noon winndiraa e Tawreeta Joomiraado:

«Biddo gorko afo fuu, Joomiraado jeyi.»†

²⁴ Be ngadi du sadaka kirsamaari hono no Joomiraado yamiri ni: ɓiɓɓe buugaali didi naa nyaabe didi.

²⁵ Gorko gomma ina wonnoo Urusaliima, ina wi'ee Simeyon. Ruuhu Ceniido ina woni e makko. O gorko dartiido, kuldo Laamɗo, imo hedii wakkati mo gondi Israa'iila mooytete.

²⁶ Ruuhu Ceniido anndinii mo o maayataa si o yi'aay Almasiihu Joomiraado.

²⁷ Joonin Ruuhu nanni mo ley suudu dewal mawndu nduun wakkati mo saaraabe ɓeen ngaddi suka oon faa ngadana dum ko Tawreeta yamiri.

²⁸ Simeyon jaɓi mo, mumbilii mo, ina yetta Laamɗo, ina wi'a:

²⁹ —Joonin Joomiraado, haala maada kaan tabitii.

Ada waawi hooyude maccudo maada e jam,

³⁰ sabo mi yiirii gite am kisindam maada

³¹ dam cegiliɗaa yeeso yimɓe fuu.

³² Dam woni annoora jaynanoowo lenyi adunaaru fuu, annoora darjinoowo lenyol maa Israa'iila du.

* **2:21** Al'aada Alhuudiyankooɓe, si suka rimaama, nyannde hokkaa innde fuu, ndeen taadete du.

† **2:23** Wurtagol 13.2, 12, 15, Limooje 18.15-16.

³³ Ko haalaa dow makko duum, haaynii baabiiko e inniiko.

³⁴ Simeyon barkini 6e, wi'i Mariyama, inniiko:

—Suka o warii faa laatoo sabaabu saamugol wobbe e ummagol wobbe ley Israa'iila. O laatoto maande nde yimbe calotoo.

³⁵ Hono nii o ɓanginirta miilooji berde heewbe. Aan e hoore maa, mettorgal yuwan bernde maa hono kaafaahi.

³⁶ Annabaajo debbo bi'eteedo Anna ina doon kam du. Wo o ɓii Fanuwel, jeyaado e suudu Aser. O naywii sanne. O ɓaɓaama e surbaaku makko, o wondi e goriiko duubi jeddi,

³⁷ de maayi. O heddi o walaa goriwo. Joonin duubi makko ina ngada capande jeetati e nay. O dilataa suudu dewal mawndu nduun fey, imo rewra Joomiraado suumayeere e du'aare, jemma e nyalooma fuu.

³⁸ E wakkati oon pay, kanko du o wari, imo yetta Laamdo, imo haalana hediiɓe garol dimdinoowo Urusaliima been fuu kabaaru suka oon.

³⁹ Nde 6e njottinnoo huunde fuu ko Tawreeta Joomiraado yamiri ndeen, 6e njeccii wuro maɓɓe Nasaraatu ley leydi Galili.

⁴⁰ Suka oon ina mawna, semmbe muudum e hakkillo mum ina beydoo. Moyyere Laamdo ina woni e makko.

Haala Iisaa e jannginoobe ley suudu dewal mawndu

⁴¹ Hitaande fuu, saaraaɓe Iisaa ina njaha Urusaliima wakkati iidi Faltagol‡.

⁴² Nde Iisaa wafunoo duubi sappo e didi ndeen, 6e njehi Urusaliima no 6e mboowri noon.

⁴³ Nde iidi ndiin tilinoo ndeen, 6e njeccii 6e kooti, ammaa Iisaa ɓiyiiɓe oon heddake Urusaliima, tawi 6e paamaay.

⁴⁴ Be cikii imo wondi e yaadiraaɓe maɓɓe been. Be njehi nyalooma

kiɓɓudo, iɓe piloo mo hakkunde yimbe maɓɓe e anndaaɓe maɓɓe.

⁴⁵ Ammaa 6e njiitaay mo, 6e njeccitii Urusaliima filowaade mo.

⁴⁶ Balde tati gada dum, 6e tawi mo ley suudu dewal mawndu. Imo joodii hakkunde jannginoobe, imo hettindanii dum'en, imo yamtindoo dum'en.

⁴⁷ Hettindaniiɓe mo been fuu kaaynaa hakkillo makko e jaabagol makko.

⁴⁸ Nde saaraaɓe makko nji'unoo mo ndeen, haaynde nanngi dum'en. Inniiko wi'i mo:

—Binngel, ko saabii ngadufaa min ni? Inan, miin e baaba maa fuu, filagol ma haɓɓii min ko'e.

⁴⁹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Ko wadi odon piloono kam? Yalla on paamaay ina tilsi mi wona ley suudu Baaba am naa?

⁵⁰ Ammaa 6e paamaay haala ka o haalani 6e kaan.

⁵¹ Caggal duum, o jippodii e maɓɓe. Be koondi Nasaraatu, o dowtanii 6e. Inniiko ina resi kulle deen fuu e bernde muudum.

⁵² Iisaa ina mawna, hakkillo muudum ina beydoo, Laamdo e yimbe ina korsini mo.

3

No Yaayaa waajorii
(*Matta 3.1-12, Marku 1.1-8, Yuhanna 1.19-28*)

¹⁻² Konngol Laamdo warii to Yaayaa, ɓii Jakariyaa oon, ley ladde. Dum hawrii e hitaande sappo e joyaɓerde laamu Tibeer kaananke mawdo. Ndeen Pontiyu Pilaatu wonoo goforneer Yahuudiya, Hirudus du ina laamii Galili. Sakiike mum bi'eteedo Filipu ina laamii leydi Ituriya e Taroniti, Lisaniya du ina laamii leydi Abileen. Dum hawrii e nde Annas e Kayafas laatinoo hooreeɓe almaami'en.

³ Yaayaa yiiltii e seraaji gooruwol Urdun fuu, ina gooyna yimbe tuuba,

‡ **2:41 Iidi Faltagol** wo miccinoori nyannde nde Laamdo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka faltorii suudu fuu ndu yiyam mooytaa e dammbugal muudum. * **3:3** Do wi'ete **lootagal batisima** dow haala batisima Yaayaa fu, **lootagal tuubu** maa **mutineede** du na wi'ee.

lootiree lootagal batisima* faa hak-
keeji mu66en njaafee.

⁴ Wo hono noon winndiraa ley
dewtere haalaaji annabi Esaaya:

«Daande ina yeewnoo ley ladde ina
wi'a:

Moyyinee laawol Joomiraado,
ndartinee laabi makko!

⁵ Luggere fuu uwete,
baamle e tile fuu leeyinee,
laabi oonyiidi fuu ndartinee,

laabi bondi fuu moyyintinee!

⁶ Neddo fuu yi'an kisindam yuurudam
to Laamdo.»†

⁷ Yim6e heew6e ina ngara to
Yaayaa faa lootiree lootagal batisima.
De imo wi'a 6e:

—Onon 6i66e bolle! Moy sappani
on ndoggon tikkere Laamdo wa-
roore?

⁸ Ngollee golleeji kawrooji e tuubu-
gol. Taa koolodon on kisan saabe wo
on taaniraa6e Ibrahiima. Sabo mido
wi'a on, Laamdo ina waawi wayl-
itinde kaaye de laato 6i66e Ibrahi-
ima!

⁹ Joonin jammere yeptaama faa
soppa dadi ledde. Ndelle, lekki fuu
ki rimataa 6i66e lobbu6e, soppete,
faddee ley yiite.

¹⁰ Yim6e 6een ina yama mo:

—Ndelle dume min njeyi wadude?

¹¹ O jaabii 6e, o wi'i:

—Neddo fuu jogiido saayaaji didi,
hokka ngoota kaan mo walaa, neddo
fuu jogiido nyaamdu du wada noon.

¹² Nanngoo6e lampo ngari kam'en
du faa lootee lootagal batisima, mbi'i
mo:

—Moodibbo, dume min njeyi
wadude?

¹³ O jaabii 6e, o wi'i:

—Taa paltinon ko njamiradon nan-
ngon duum.

¹⁴ Sordaasii6e du yami mo kam'en
du, mbi'i:

—Minen le, dume min njeyi
wadude?

O wi'i 6e:

—Taa njanee fay gooto, taa pe-
wanon fay gooto, kenniyorodon
njobdi mon.

¹⁵ Tawi yim6e fuu ina kedii Almasi-
ihu, mono fuu ina miiloo e 6ernde
muudum yalla wanaa Yaayaa woni
Almasiihu oon.

¹⁶ Yaayaa jaabii 6e fuu, wi'i:

—Miin, ndiyam lootirammi on
lootalgal batisima, ammaa 6urdo kam
baawde ina wara. Mi fotay fay e
ha66itinde 6oggi pade makko. Kanko
kaa, wo Ruuhu Ceniido e yiite o
lootirta on batisima.

¹⁷ Imo jogii yarorgal e junngo makko
faa o yaroo nyaamri makko faa laa6a,
o hawrundura nyaamri ndiin ley
beembal makko, de nyaande ndeen o
wuldandum yiite nge nyifataa.

¹⁸ Tawi Yaayaa tindinii yim6e kulle
keewde, ina waajoo dum'en Kabaaru
Lobbo.

¹⁹ Kaa Hirudus, laamiido oon, imo
felannoo dum sabo 6anji Hirudiya,
dee mawnum, duum e kulle godde
bonde fuu de wadannoo.

²⁰ Hirudus beydi bone goddo katin,
uddi Yaayaa ley kasu.

No Iisaa lootiraa lootagal batisima (Matta 3.13-17, Marku 1.9-11)

²¹ Do yim6e fuu lootaa lootagal
batisima doon, Iisaa du lootaa.
Wakkati mo o du'otoo oon, kammu
udditii,

²² Ruuhu Ceniido jippii dow makko
ina wa'i hono wuugaandu. Daande
yuuri dow kammu, wi'i:

—Aan woni Biyam mo korsinmi,
aan ceyortoomi.

Haala lenyol Iisaa (Matta 1.1-17)

²³ Nde Iisaa fuddannoo golle
muudum ndeen, duubi muudum ina
ngada capande tati. E ley miilooji
yim6e, Iisaa wo 6ii Yuusufi. Yuusufi
du wo 6ii Eli,

²⁴ Eli 6ii Matat, Matat 6ii Lewi, Lewi
6ii Melki, Melki 6ii Yannay, Yannay 6ii
Yuusufi,

²⁵ Yuusufi 6ii Matatiya, Matatiya 6ii
Amos, Amos 6ii Nahum, Nahum 6ii
Hesili, Hesili 6ii Naggay,

† 3:6 Esaaya 40.3-5.

26 Naggay 6ii Maata, Maata 6ii Matatiya, Matatiya 6ii Semey, Semey 6ii Yosek, Yosek 6ii Yahuuda,

27 Yahuuda 6ii Yohanan, Yohanan 6ii Resa, Resa 6ii Jorobaabel, Jorobaabel 6ii Seyaltiyel, Seyaltiyel 6ii Neri,

28 Neri 6ii Melki, Melki 6ii Addi, Addi 6ii Kasam, Kasam 6ii Elmadam, Elmadam 6ii Eri,

29 Eri 6ii Iisaa‡, Iisaa 6ii Eliyeser, Eliyeser 6ii Yorim, Yorim 6ii Matat, Matat 6ii Lewi,

30 Lewi 6ii Simeyon, Simeyon 6ii Yahuuda, Yahuuda 6ii Yuusufi, Yuusufi 6ii Yonam, Yonam 6ii Eliyakim,

31 Eliyakim 6ii Meleya, Meleya 6ii Menna, Menna 6ii Matata, Matata 6ii Natan, Natan 6ii Daawda,

32 Daawda 6ii Yesa, Yesa 6ii Obet, Obet 6ii Bo'as, Bo'as 6ii Salmon, Salmon 6ii Naasuuna,

33 Naasuuna 6ii Aminadaabu, Aminadaabu 6ii Adamin, Adamin 6ii Aram, Aram 6ii Hesruuna, Hesruuna 6ii Fares, Fares 6ii Yahuuda,

34 Yahuuda 6ii Yaakuuba, Yaakuuba 6ii Isiyaaka, Isiyaaka 6ii Ibrahiima, Ibrahiima 6ii Tara, Tara 6ii Nahor,

35 Nahor 6ii Seruku, Seruku 6ii Reyu, Reyu 6ii Pelek, Pelek 6ii Eber, Eber 6ii Sala,

36 Sala 6ii Kaynam, Kaynam 6ii Arfasada, Arfasada 6ii Sem, Sem 6ii Nuuhu, Nuuhu 6ii Lamek,

37 Lamek 6ii Matusala, Matusala 6ii Henok, Henok 6ii Yaret, Yaret 6ii Maleliyel, Maleliyel 6ii Kaynam,

38 Kaynam 6ii Enos, Enos 6ii Set, Set 6ii Aadama, Aadama mo Laamdo.

4

No Ibiliisa jarriborii Iisaa

(Matta 4.1-11, Marku 1.12-13)

1 Iisaa yuuri gooruwol Urdun, ina heewi Ruuhu Ceniido. Ruuhu oon yaari mo ley ladde.

2 Ibiliisa ina wondi e makko toon balde capande nay, ina jarriboo mo. Fay huunde o nyaamaay e ley

nyalaade deen fuu. Caggal duum, o yolbi.

3 Ibiliisa wi'i mo:

—Si a Bii Laamdo, njamiraa hayre nde laatoo nyaamdu.

4 Iisaa jaabii mo wi'i:

—Ina winndaa: «Wanaa e nyaamdu tan neddo wuurdata.»*

5 Ibiliisa yaari mo nokku toowdo, holli mo laamuuji adunaaru fuu wakkati gooto,

6 de wi'i mo:

—Mi hokkete baawde dow dum fuu e darja mum, sabo miin hokkaa dum, mido waawi hokkude mo muuyimi.

7 Si a sujidanii kam, dum fuu wo aan jeyi.

8 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa: «Wo Laamdo, Joomiraado maa kaandaa sujidande, kam tan kaandaa rewude.»†

9 Ndeen Ibiliisa yaari mo Urusaliima, darni mo dow to buri toowde e suudu dewal mawndu, wi'i mo:

—Si a Bii Laamdo, fittu njippodaa e leydi,

10 sabo ina winndaa: «O yamiran maleyka'en makko ndeene.»

11 Ina winndaa du: «Be njaabbete e juude mabbe, taa koyngal maa fiyoo e hayre.»‡

12 Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Ina winndaa: «Taa ndaartinda Laamdo, Joomiraado maa.»§

13 Nde Ibiliisa tilinoo e jarribaade mo ndeen, seli mo faa wakkati goddo.

No Iisaa fuddiri golle muudum ley Galili

(Matta 4.12-17, Marku 1.14-15)

14 Iisaa yeccii leydi Galili, semmbe Ruuhu ina wondi e muudum, kabaaru muudum sankitii e leydi ndiin fuu.

15 Imo waajoo ley cuudi Alhudiyanloo baajordi, yimbe fuu ina teddina mo.

No yimbe Nasaraatu calorii Iisaa

(Matta 13.53-58, Marku 6.1-6)

16 O yehi Nasaraatu to o mawni toon, o naati ley suudu waajordu

‡ 3:29 E ibraninkoore wo «Yoosuwa» * 4:4 Fillitagol Tawreeta 8.3. † 4:8 Fillitagol Tawreeta 6.13-14.

‡ 4:11 Jabuura 91.11-12. § 4:12 Fillitagol Tawreeta 6.16.

nyannde fowteteende hono no o woowri noon. O ummii faa o jannga.

17 O hokkaa dewtere annabi Esaaya. O weerti nde, o tawi nokku-ure ina winndaa:

18 «Ruuhu Joomiraado ina woni e am, sabo o subake kam faa mi faamina talkaabe Kabaaru Lobbo.

O nulii kam faa mi gooyana nangaabe yoofeede mu66en, wumbe du wumtineede mu66en, torraabe du yoppeede mu66en,

19 faa mi gooyana hitaande nde Joomiraado hollata moyyere muudum ndeen warii.»*

20 Caggal duum, o taggi dewtere ndeen, o hokki nde golloowo ley suudu waajordu oon, o joodii. Wonbe toon been fuu tufi mo gite.

21 Ndeen o fuddi wi'ude 6e:

—Hannden, Binndi di nandon diin tabitii.

22 Be fuu i6e kaala haala makko lobba, katin du haalaaji lobbi jaltudi e hunnduko makko diin ina kaaynii 6e. I6e mbi'a:

—Wanaa o woni bii Yuusufi oon?

23 O wi'i 6e:

—Sikke fuu walaa on kaalan kam bannadol ngol: «Cawroowo, sawru hoore maa.» On mbi'an mi wada ko nandon mi wadii Kafarnahum duum e ley wuro am do du.

24 O wi'i katin:

—Goonga kaalanammi on: annabaajo fay gooto jabantaake ley wuro muudum.

25 Goonga kaalanammi on, rew6e 6e goriraabe mu66en maayi ina keewnoo ley Israa'iila e jamaanu annabi Iliyaasa, wakkati nde yuwoonde to6aay e leydi ndiin faa wadi duubi tati e lebbi jeegom. Ndeen rafo manngo wadii e leydi ndiin fuu.

26 Ammaa annabi Iliyaasa nulaaka e fay gooto ma66e, si wanaa e debbo gooto mo gorum maayi, jeyaado Sarepta leydi Sidon.

27 Katin du, seppin6e ina keewnoo Israa'iila e jamaanu annabi Elisa, de fay gooto ma66e dannaaka, si wanaa Na'aman jeyaado e leydi Siiriya.

28 Nde yim6e won6e e ley suudu waajordu nduun nannoo haala kaan ndeen, tikki sanne,

29 ummii, mburtini Iisaa faa e gada wuro, njaari dum faa sera waamnde do hu6eere ma66e ndeen nyi6aa doon, faa padda mo ley.

30 Ammaa o rewi hakkunde ma66e, o dilli.

No Iisaa danniri gorko gondudo e ginnaaru

(Marku 1.21-28)

31 Iisaa yehi ngalluure Kafarnahum ley leydi Galili, imo waajoo yim6e nyannde fowteteende.

32 Be kaaynaa sanne e waaju makko oon, sabo imo haalda e baawde.

33 Gorko mo ginnaaru bondu woni e muudum ina woni ley waajordu nduun, yeewnii faa toowi, wi'i:

34 —Aan Iisaa mo Nasaraatu, dume jomi ma e amin? A warii faa kalkaa min naa? Mido anndi ko ngonndaa, a Ceniido yuurudo to Laamdo!

35 Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe, wi'i:

—Deyyina, yaltu e makko!

Ndu libi neddo oon hakkunde yim6e fuu, ndu yalti e muudum, tawi ndu nawnaay dum fey.

36 Be fuu dum haaynii 6e, i6e yamundura hakkunde ma66e:

—Ko woni haala ka? Ginnaaji bondi diin, imo yamira di baawde e semmbe, de idi mburtoo.

37 Kabaaru Iisaa sankitii e seraaji diin fuu.

No Iisaa danniri nyaw6e heew6e

(Matta 8.14-17, Marku 1.29-34)

38 Nde o wurtinoo waajordu nduun ndeen, o naati suudu Simon. Esoo Simon debbo ina wondi e jontere naawnde. Be njarii mo o walla dum.

39 O turii dow muudum, o sappani jontere ndeen e semmbe, de jontere ndeen yoppi dum. Wakkati oon ni, debbo oon ummii, jab6ii 6e.

40 Wakkati nde naange saamanoo, jogiido nyawdo fuu waddi dum to makko. Nyaw6e siyiiji nyawuuji

* 4:19 Esaaya 61.1-2.

fuu ngaddaa. O yowi juude makko dow maβbe 6e fuu gooto gooto, o danni 6e.

⁴¹ Ginnaaji bondi ina mburtoo e yim6e heew6e idi yeewnoo, idi mbi'a:

—Aan woni Bii Laamdo!

Imo sappana ginnaaji diin e semmbe, o accataa di kaala, sabo idi anndi kanko woni Almasiihu.

No Iisaa waajorii haala laamu Laamdo

(Marku 1.35-39)

⁴² Nde weetunoo fu, Iisaa wurtii, yehi nokku perwudo. Jamaa oon ina filoo mo. Be ngari to makko, i6e tefataa o seeda e maβbe fey.

⁴³ Ammaa o wi'i 6e:

—Ina tilsii mi 6angina Kabaaru Lobbo dow laamu Laamdo e galluje godde. Sabo wo duum nuliraami.

⁴⁴ O yehi, imo waajoo ley cuudi baajordi ley leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa noddiri taalibaabe arandee6e

(Matta 4.18-22, Marku 1.16-20)

¹ Nyannde wootere Iisaa ina darii hunnduko maayo Genesaret, jamaa ina billundura dakkol makko faa hetindoo haala Laamdo.

² O yi'i laanaaji didi ina ndarii dakkol maayo ngoon. Tawi nanngo6e liyyi 6een mburtake ley majji, ina lonna filiiji muβ6en.

³ O naati ngoota laanaaji diin, ka Simon kaan. O naarii dum dirbina ka, ka naata ndiyam seeda. O joodii ley laana kaan, imo waajoo jama'aaje deen.

⁴ Nde o selnoo waajaade ndeen, o wi'i Simon:

—Njehee to luggi, padddee filiiji mon faa nanngon liyyi.

⁵ Simon jaabii, wi'i:

—Joomam, min mbaalii miden piloo liyyi, min kebaay fay huunde. Ammaa saabe haala maa, mi faddan filiiji di.

⁶ Nde 6e paddunoo di ndeen, 6e nanngi liyyi faa keewi, faa filiiji maβbe ina ceekoo.

⁷ Be noddii wondii6e maβbe won6e ley laana ngokka, ngara mballa 6e. Been ngari, 6e kebbini laanaaji didi diin fuu faa di nesi yoolaade.

⁸ Nde Simon Piyeer yi'unoo dum fu, dikkinii yeeso makko, wi'i mo:

—Joomam, woddam, sabo wo mi neddo luttudo.

⁹ O wi'ii dum sabo kanko e wondii6e makko 6een fuu, 6e kaaynaama saabe keewal liyyi di 6e nanngi diin.

¹⁰ Hono noon Yaakuuba e Yuhanna 6i66e Jebede wondube e Simon 6een du kaayniraa. Ammaa Iisaa wi'i Simon:

—Taa hulu, gilla joonin a laatoto pilotoodo yim6e.

¹¹ Nde 6e njottinnoo laanaaji maβbe leydi ndeen, 6e njoppi dum fuu, 6e njokki Iisaa.

No Iisaa danniri ceppindo

(Matta 8.1-4, Marku 1.40-45)

¹² Wakkati Iisaa wonnoo ley ngalluure gomma, gorko ceppindo sanne wari. Gorko oon yi'i Iisaa, sujidi e leydi yeeso muudum, na naaroo:

—Joomam, si a muuyii fu, ada waawi dannude kam faa mi laa6a.

¹³ Iisaa foorti junngo mum, meemi mo, wi'i:

—Mi muuyii, dadu!

Wakkati oon ceppam dam yuwi e makko.

¹⁴ De Iisaa yamiri mo taa o haalana dum fay gooto, ammaa wi'i mo:

—Yahu holloy hoore maa almaami, ngadanaa laa6ugol maa ngol sadaka mo Muusaa yamiri oon, faa faamina 6e a dadii.

¹⁵ De fay ko Iisaa hadi mo haalude duum, kabaaru muudum beydii sankitaade. Jama'aaje keewde ina ngara, ina kawrita faa kettindanoo mo, woodi du ndanee e nyawuui muβ6en.

¹⁶ Ammaa imo toowta sera nokkuuje perwude, imo wada du'aare.

No Iisaa selliniri mo banndu waatundu

(Matta 9.1-8, Marku 2.1-12)

¹⁷ Nyannde gomma Iisaa ina waajoo. Farisa'en e jannginoobe

Tawreeta Muusaa, yuuruḅe gure Galili e Yahuudiya, kam e Urusaliima fuu, ina njoodii. Baawde Joomiraado ina ngonni e makko, imo danna nyawḅe.

¹⁸ Wakkati oon, woḅḅe ngaddi gorko mo ḅanndu waatundu ina fukkinaa e dadḅo, ina piloo nannude dum faa pukkina dum yeeso makko.

¹⁹ Kaa nde ḅe kunnginoo nannude mo saabe jamaa oon, ḅe yeenji dow suudu nduun, ḅe njuli ndu, de ḅe njippini gorko oon e dadḅo mum fuu hakkunde yimḅe ḅeen yeeso Iisaa.

²⁰ Nde o yi'unoo goondinal maḅḅe ndeen, o wi'i mo ḅanndu waatundu oon:

—Gorko, hakkeeki maa njaafaama.

²¹ Jannginooḅe Tawreeta e Farisa'en ḅeen ina miiloo hakkunde muḅḅen ina mbi'a: «Oo wo moy kaaloowo karmuḅi? Moy waawi yaafaade hakkeeki si wanaa Laamḅo?»

²² Iisaa faami miilooji maḅḅe, de jaabii ḅe, wi'i:

—Ko wadi odon miiloo miilooji gaadi ni e ḅerde moodon?

²³ Dume ḅuri hoyude? Wi'ude hakkeeki makko njaafaama, naa wi'ude o ummoo, o yaha?

²⁴ Ammaa faa paamon Bii Nedḅo ina jogii baawde e adunaaru ndu yaafaade hakkeeki...

Ndeen o wi'i mo ḅanndu waatundu oon:

—Midḅo haalane: umma, hooyu dadḅo maa, kootaa suudu maa.

²⁵ Wakkati gooto, mo ḅanndu waatundu oon ummii yeeso yimḅe fuu, hooyi dadḅo muuḅum, hooti suudu mum, ina teddina Laamḅo.

²⁶ Haaynde nanngi yimḅe ḅeen fuu, iḅe teddina Laamḅo. Be kuli sanne, ḅe mbi'i:

—Hannden en nji'ii kaayeeḅiiji koy!

*No Iisaa noddiri Lewi
(Matta 9.9-13, Marku 2.13-17)*

²⁷ Caggal duum, Iisaa wurtii, yi'i nanngoowo lampo gooto ina wi'ee Lewi ina joodii e suudu nanngoḅe lampo. O wi'i dum:

—Jokkam.

²⁸ Lewi yoppi dum fuu, ummii, jokki mo.

²⁹ Lewi wadani mo weltaare mawnde ley suudu mum. Nann-goḅe lampo heewḅe e yimḅe woḅḅe ina nyaamda e maḅḅe.

³⁰ Farisa'en e jannginooḅe Tawreeta ḅeen ina mbuyka, ina mbi'a taalibaaḅe makko ḅeen:

—Ko wadi odon nyaamda, odon njarda e nanngoḅe lampo e luttuḅe woḅḅe?

³¹ Iisaa jaabii ḅe, wi'i:

—Wanaa selluḅe kaajaa cawroowo, wo nyawḅe kaajaa cawroowo.

³² Mi waraay faa mi nodda dartiiḅe. Wo luttuḅe noddammi faa tuuba.

Haala suumayeere

(Matta 9.14-17, Marku 2.18-22)

³³ Be mbi'i mo:

—Taalibaaḅe Yaayaa ina cuumoo sanne ina ngada du'aare, hono noon taalibaaḅe Farisa'en ḅeen du ngadata. Ammaa ḅe maa ḅeen ina nyaama ina njara.

³⁴ O wi'i ḅe:

—Yalla odon mbaawi suuminde warḅe ḅangal, tawa ḅanjudo oon ina wondi e muḅḅen naa?

³⁵ Ammaa balde ngaran nde ḅanjudo oon ittete hakkunde maḅḅe. E balde deen ḅe cuumoto.

³⁶ O bannḅani ḅe bannḅol katin:

—Fay gooto ittataa tayre e kaddungal kesal faa moyyinira kiinngal. Si dum wadii, joomum bonnan kesal ngaal, tawee tayre ittaande ndeen yaadataa e kiinngal ngaal.

³⁷ Katin du, fay gooto loowataa cabijam kesam ley sumalleeji kiidḅi. Si dum wadii, cabijam kesam daam fusan di, rufa, sumalleeji diin mbona.

³⁸ Ndelle sanaa cabijam kesam loowee e ley sumalleeji kesi.

³⁹ Fay gooto muuyataa cabijam kesam si yarii kiidḅam, sabo wi'an kiidḅam daam ḅuri welde.

6

*Haala nyalaande fowteteende
(Matta 12.1-8, Marku 2.23-28)*

¹ Wadiino e nyannde fowteteende wootere, Iisaa ina rewi ley gese.

Taalibaaɓe makko ina itta cammeeki alkama, ina molma ina yakka.

² Kaa Farisa'en woɓɓe mbi'i ɓe:

—Ko wadi odon ngolla ko haɗaa gollende nyannde fowteteende?

³ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Yalla on njanngaay ko Daawda wadi nde yolbunoo, kam e yaadi-
raaɓe muudum naa?

⁴ O naati hukum Laamɗo, o nyaami buuru cakkaado oon, o hokki yaadi-
raaɓe makko du. Tawi le, wo al-
maami'en tan njeyi nyaamude buuru
oon.

⁵ Iisaa wi'i ɓe katin:

—Bii Neddo kam jeyi nyannde
fowteteende.

*No Iisaa selliniri gorko mo junngo
waanngo*

(Matta 12.9-14, Marku 3.1-6)

⁶ Nyalaande fowteteende wonnde,
o naati suudu waajordu imo waajoo.
Gorko mo junngo muudum nyaamo
waati na doon.

⁷ Jannginoobe Tawreeta e Farisa'en
ina taykoo Iisaa. Ibe ndaara yalla
o dannaan gorko oon nyannde fowte-
teende ndeen, faa ɓe keɓa ko ɓe pelira
mo.

⁸ Ammaa Iisaa annditii miilooji
maɓɓe. O wi'i mo junngo waanngo
oon:

—Umma, dara hakkunde yimɓe!

Gorko oon ummii, darii.

⁹ Ndeen Iisaa wi'i ɓe:

—Mido yama on: dume dagii nyan-
nde fowteteende, gollude ko woodi
naa gollude ko boni? Dannude neddo
naa halkude dum?

¹⁰ Wakkati oon, o ndaari ɓe fuu, o
wi'i mo junngom waati oon:

—Foortu junngo maa!

Oon foorti ngo tan, ngo dadi.

¹¹ Ammaa yimɓe been tikkii sanne,
ibe ndawrida no ɓe ngadata Iisaa.

*No Iisaa suborii nulaabe sappo e
dido*

(Matta 10.1-4, Marku 3.13-19)

¹² E ley balde deen, Iisaa wurtii,
yehi dow waamnde faa du'oo. O
waali imo haalda e Laamɗo.

¹³ Nde weetunoo ndeen, o noddi
taalibaaɓe makko been, o subii sappo

e dido hakkunde muɓɓen, o inndiri
dum'en nulaabe.

¹⁴ Kamɓe ngoni: Simon mo o in-
ndiri Piyeer, Andire minyum, Yaaku-
uba, Yuhanna, Filipu, Bartolome,

¹⁵ Matta, Tomaa, Yaakuuba gii Al-
faa, Simon bi'eteedo Kiranoowo su-
udu baaba,

¹⁶ e Yahuuda gii Yaakuuba, kam
e Yahuuda Isikariyotto, jambotoodo
mo oon.

*No Iisaa waajorii yimɓe heewɓe,
danni nyawɓe*

(Matta 4.23-25)

¹⁷ O jippodii e maɓɓe, o darii
e nokkuure yaajunde, kanko e
taalibaaɓe makko heewɓe. Jamaa
keewdo yuurdo nokkuuje leydi Yahu-
udiya fuu na doon, kam e Urusaliima,
e gure dakkol maayo manngo gilla
Tirus faa e Sidon.

¹⁸ Be ngari faa ɓe kettindanoo mo,
woodi du ɓe ndanee e nyawuuji
maɓɓe. Be ginnaaji bondi torri du,
ndannaama.

¹⁹ Yimɓe been fuu ina piloo
meemude mo, sabo baawde ina
mburtoo e makko ina ndanna yimɓe
been fuu.

*Haala barkinaabe e ɓe mbarki-
naaka*

(Matta 5.1-12)

²⁰ Wakkati oon, o ɓanti gite makko
o ndaari taalibaaɓe makko been, o
wi'i:

—Barke woodanii on, onon
talkaabe,

sabo onon njeyi laamu Laamɗo.

²¹ Barke woodanii on, onon yolbuɓe
joonin,

sabo on kaaran.

Barke woodanii on, onon woyooɓe
joonin,

sabo on mbeltoyto.

²² Barke woodanii on si yimɓe
mbanyii on,

ndiiwii on,

njennii on,

mbonnii inde mon saabe Bii
Neddo.

²³ Ceyodon nyannde ndeen, pittiron
seyo,

sabo mbarjaari mawndi ina woodani
on dow kammu.

Hono noon maamiraaɓe maɓɓe ngadannoo annabaaɓe.

24 Ammaa bone woodanii on, onon joomiraaɓe jawdi, sabo on keɓii mbelirka mon.

25 Bone woodanii on, onon haarɓe joonin, sabo on njolban.

Bone woodanii on, onon jaloobe joonin, sabo on cunoyto, on mboyan.

26 Bone woodanii on, si yimɓe fuu manii on, sabo hono noon maamiraaɓe maɓɓe ngadannoo annabaaɓe fewreeɓe.

*Haala yidugol wayɓe
(Matta 5.38-48, 7.12)*

27 –Ammā onon hettindaniibe kam been, mido wi'a on: njidee wayɓe on, ngadanon wanyuɓe on moyyere.

28 Mbarkinee hudooɓe on, ndu'anodon torrooɓe on du.

29 Si goddo feenyii ma, hokku dum feenya gere goddo oon du. Si goddo teetii ma saaya maa jaangol, taa haɗu dum forgo maa du.

30 Naariido ma fuu, kokkaa dum. Teetudo ma gineeji maa, taa yamtu dum.

31 Ngadane woɓɓe ko njiddon ɓe ngadana on.

32 Si yiduɓe on tan njidoton, barke oye keɓoton? Fay luttuɓe ina njidi yiduɓe dum'en.

33 Si wadanoobe on moyyere tan ngadanton moyyere, barke oye keɓoton? Fay luttuɓe been hono noon ngadata.

34 Si ɓe miilidon hemrude tan nyamlotodon, barke oye keɓoton? Fay luttuɓe ina nyamloo luttuɓe hono muɓɓen, faa njoɓee nyamaande muɓɓen.

35 Onon le, njidee wayɓe on, ngadon moyyere, nyamloton tawee on miilaaki yoɓeede fey. Ndeen, on keɓan mbarjaari mawndi, on laatoto ɓiɓɓe Laamdo Toowdo, sabo oon ina wadana bonnoobe moyyere, ina wadana bonɓe du.

36 Laatee yurmotoobe, hono no Baaba moodon yurmortoo noon.

*Haala hiitaade woɓɓe
(Matta 7.1-5)*

37 –Taa kiitee, on kiitataake. Taa njukkee, on njukkataake. Njaafee, on njaafete.

38 Kokkee, on kokkete etirgal lobbal, dimmbaangal de dibbaa faa yolii, ina rufa, saawee e kaddule moodon. Sabo etirgal ngal etirton, wo ngaal etirantedon.

39 O banndani ɓe banndol du, o wi'i: –Bumdo ina waawi dowude bumdo naa? Si dum wadii, wanaa ɓe dido fuu, ɓe caaman ley luggere naa?

40 Taalibbo ɓuraa moodibbom, de taalibbo kiɓɓudo laatoto hono moodibbom.

41 Ko wadi de ada yi'a kudol ley yitere sakiike maa, de aan le, a taykataako leggal gonngal e ley yitere maa ndeen?

42 Noy mbaawrataa wiide sakiike maa: «Sakiike, accu mi ittane kudol gonngol e yitere maa ngol», tawee aan le, a yi'ataa leggal gonngal e ley yitere maa ndeen? Munaafiki, ittu leggal gonngal ley yitere maa ngaal tafon. Ndeen jiide maa laaban, faa keɓaa ittaa kudol gonngol ley yitere sakiike maa ngool.

*Haala lekki e ɓiɓɓe muudum
(Matta 7.16-20, 12.33-35)*

43 –Lekki lobbi rimataa ɓiɓɓe bonɓe, lekki mbonki du rimataa ɓiɓɓe lobbuɓe.

44 Sabo lekki fuu, wo ɓiɓɓe muudum annditirtee. Yibbe ɓorataake e ngi'eehi, cabiije du ɓorataake e kebbe.

45 Neddo moyyo, ko moyyi ko resii ley ɓernde muudum, duum wurtinta. Neddo bondo du, ko boni ko resii ley ɓernde muudum, duum wurtinta. Sabo ko heewi ley ɓernde duum, hunduko wurtinta.

*Haala suudu joyyinaandu dow hayre
(Matta 7.24-27)*

46 –Ko wadi odon noddira kam «Joomam, Joomam» de on ngadataa ko mbiimi?

47 Neddo fuu gardo to am de hettindii haalaaji am, jokki di, mi hollan on mo o nanndi:

⁴⁸ Joomum ina nanndi e neddo nyibudo suudu, wasi leydi ndiin faa yottii hayre, joyyini ndu dow mayre. Ndeen yuwoonde mawnde tobi faa gooruwol heewi, fiyi e suudu nduun, ammaa hunngii dimmbude ndu, sabo ndu nyibaama faa woodi.

⁴⁹ Kaa kettindiido haala am, si jokkaay, ina nanndi hono nyibudo suudu dow leydi mo wasanaay dum joyyinirde. Gooruwol bubboowol fiyi e suudu nduun, de wakkati gooto ndu saami. Suudu nduun halki halkere mawnde sanne.

7

No Iisaa danniri golloowo mawdo sordaasi'en

(Matta 8.5-13)

¹ Nde Iisaa selnoo waajaade het-tindaniibe dum been fu, yehi Kafar-nahum.

² Mawdo sordaasi'en gooto, golloowo muudum korsudo nyawi faa ina habda e yonki.

³ Mawdo oon nani kabaaru Iisaa. O neli mawbe Alhuudiyankoobe to Iisaa, wara, danna golloowo makko oon.

⁴ Be ngari to makko, ibe njaaroo mo sanne sanne, ibe mbi'a:

—Imo haani wadaneede dum,

⁵ sabo imo yidi lenyol men, katin du kanko nyibi suudu men waajordu.

⁶ Iisaa ina yaada e mabbe faa be badii suudu mawdo oon. Ndeen mawdo oon neli yimbe muudum to Iisaa, wi'i dum:

—Moodibbo, taa tampin hoore maa, sabo miin, mi hewtaay ko naataa ley suudu am.

⁷ Dum wadi du miiliimi mi fotay yaade to maa. Ammaa haalu haala maa tan, ndeen golloowo am oon dadan.

⁸ Miin e hoore am, wo mi laamaado, de mido dawrana sordaasiibe du. Si mi wi'ii gooto mabbe yaha fu, yahan. Si mi wi'ii goddo wara, waran. Si mi wi'ii maccudo am wada huunde, wadan.

⁹ Nde Iisaa nannoo haala kaan ndeen, dum haayni dum, de hucciti e yimbe jokkuibe dum been, wi'i:

—Mido haalana on, mi yi'aay hono ngal goondinal sellude fay ley Israa'iila'en.

¹⁰ Nde nulaabe been njecchinoo wuro toon ndeen, tawi golloowo oon sellii.

No Iisaa ummintiniri bii debbo mo gorum maayi

¹¹ Gada majjum, o yehi wuro wi'eteengo Nayin. Taalibaaibe makko e yimbe heewbe ina njaada e makko.

¹² Nde o battinoo dammbugal wuro ngoon ndeen, o hawri e maaydo, ina wurtinee. Wo bajjo mo hammum maayi, inna mum banjaka katin. Yimbe wuro ngoon heewbe ina njaada e inniwo oon.

¹³ Nde Iisaa yi'unoo inniwo oon fu, yurmii dum sanne, wi'i:

—Taa woy!

¹⁴ Iisaa battitii, meemi leggal kooyirgal maaybe ngaal. Tiigiibe ngal been ndarii. O wi'i:

—Suka jokolle, mido wi'e: Umma!

¹⁵ Maaydo oon ummii joodii, fuddi haalude. Iisaa hokkiti mo inniiko.

¹⁶ Kulol nanngi yimbe been fuu, ibe teddina Laamdo, ibe mbi'a:

—Annabaajo mawdo bangii e ley meeden! Laamdo warii ina walla yimbe muudum.

¹⁷ Kabaaru Iisaa oon sankitii e leydi Yahuudiya e seraaji muudum fuu.

No Yaayaa lootoowo lootagal batisima nuli to Iisaa

(Matta 11.2-19)

¹⁸ Taalibaaibe Yaayaa kumpiti dum kabaaru oon fuu. Yaayaa noddidi dido muuben,

¹⁹ nuli dum'en to Iisaa, yamowa dum yalla kam woni kaando warude oon, naa be ndooman goddo.

²⁰ Worbe dido been ngari to makko, mbi'i mo:

—Yaayaa lootoowo lootagal batisima nuli min e maada, min yame yalla aan woni kaando warude oon, naa min ndooman goddo?

²¹ Wakkati oon pay, tawi o dannii yimbe heewbe e nyawuujii di kawtaa sii, o riiwii ginnaaji bondi, o wumtinii wumbe heewbe.

22 O jaabii 6e, o wi'i:

—Njehee kaaltanowee Yaayaa ko njiidon e ko nandon: wumbe ina mbumta, bonnguu6e ina njaha e koyde mu6ben, seppin6e ina cellinee, faadu6e ina paadita, maay6e ina ummintinee, talkaa6e du ina kaalane Kabaaru Lobbo.

23 Barke woodanii mo yoppaay goondinde kam.

24 Nde nulaa6e been kootunoo ndeen, Iisaa fuddi haalande jamaa oon haala Yaayaa, wi'i dum'en:

—Ko njaadon ley ladde duum, wo faa ndaarowon dume? Yalla hudo ko henndu dimmbata naa?

25 Ndelle dume njaadon faa ndaarowon? Gorko nyaayoowo naa? Si goonga, 6ornotoo6e kaddule lobbe de mbuura nguurndam lobbam been, ley cuudi kaanankoo6e tawete.

26 Ndelle, dume ndaaroydon? Annabaajo naa? Goonga! Mido haalana on, imo 6uri annabaajo.

27 Kanko woni mo Laamdo haali kabaaru muudum ley Binndi, wi'i: «Ndaaree, mi ardinante nulaado am moyyinane laawol.»*

28 Mido haalana on, dimoowo fuu rimaay 6urdo Yaayaa. Tawi le, 6urdo fuu famdude ley laamu Laamdo oon na 6uri mo teddude.

29 Yim6e hettindanii6e mo been fuu, fay nanngoo6e lampo been, nja6ii konngol Laamdo ko Yaayaa looti dum'en lootagal batisima duum.

30 Ammaa Farisa'en e jannginoo6e Tawreeta njoppii muuyo Laamdo ko 6e nja6aay looteede e junngo Yaayaa duum.

31 Ndelle, dume nanndinammi yim6e jamaanu o? Beye o nanndi?

32 I6e nanndi e sukaa6e joodii6e ley taliyaare luumo, ina noddundura, ina mbi'a:

«Min puufanii on cereeli,
de on mbamaay.

Min mboyanii on jimi bojji,
de on mboyaay.»

33 Sabo Yaayaa lootoowo lootagal batisima warii, nyaamataa 6ii jalo,

yarataa doro du, de odon mbi'a ina wondi e ginnaaru.

34 De Bii Neddo warii, ina nyaama ina yara, de odon mbi'a, «Ndaar neddo o, kakkilando nyaamude e yarude tan, yigoo nanngoo6e lampo e luttu6e wo66e.»

35 Ammaa ja6u6e hakkillo Laamdo been fuu ina laamni wo ngo goonga.

No Iisaa yaaforii debbo pijoowo

36 Gooto e Farisa'en been noddii mo faa 6e nyaamda. O naati suudu Farisaajo oon, o joodii faa o nyaama.

37 Debbo pijoowo ina woni ley wuro ngoon. Ko o nani Iisaa ina woni ley suudu Farisaajo oon ina nyaama duum, o waddi faandu nebbam uurdam.

38 O hetti caggal Iisaa dakkol koyde muudum,† imo woya, imo leppinira koyde mum gondi makko, imo mooytira de sukundu makko. Imo mucchoo de, imo joora nebbam daam dow majje.

39 Nde Farisaajo noddudo mo oon yiinoo dum ndeen, wi'i e ley bernde mum: «Si neddo o wo annabaajo, o annditan moy woni debbo meemoowo mo oon, o faaman wo pijoowo.»

40 Iisaa haaldi e Simon Farisaajo oon, wi'i:

—Simon, mido woodi goddum ko njidumi haalande ma.

O jaabii:

—Haal, Moodibbo!

41 Iisaa wi'i:

—Nyamlotoodo gomma ina rewanoo yim6e dido, gooto oon buudi cardi keme joy, gooto du buudi cardi capande joy.

42 Kaa nde tawanoo 6e ngalaa ko 6e njo6a mo ndeen, o yaafanii 6e dido fuu. Ndelle, moy e ma66e 6uri yidude mo?

43 Simon jaabii:

—Mido miila mo o yaafanii kaalisi keewdo oon.

Iisaa wi'i mo:

—A haalii goonga!

* 7:27 Malakiya 3.1. † 7:38 E ley jamaanu Iisaa, yim6e ina mbaawi wahaade e dow co66uli nani de nyaama.

44 Ndeen o hucciti e debbo oon, o wi'i Simon:

—A yi'ii debbo o naa? Mi naatii suudu maa, a hokkaay kam ndiyam mi loota koyde am. Ammaa kanko kaa, o lootirii koyde am e gondi makko, de o mooytiri de sukundu makko.

45 Aan, a muccaaki kam, de kanko kaa, gilla naatumi, o selaay muccaade koyde am.

46 A wattaay nebbam dow hoore am, de kanko kaa, o jorii nebbam uurdam dow koyde am.

47 Dum wadi mido wi'e: hakkeoji makko no keewiri fuu njaafaama, ndelle njinngu makko ina mawni. De jaafanaado seeda, njinngu muudum heewaa.

48 Ndeen o wi'i debbo oon:

—Hakkeoji maa njaafaama.

49 Nyaamdoobe e makko been puddi yamundurde hakkunde mubben: «Moy woni o neddo, jottiido faa yaafaade hakkeoji?»

50 O wi'i debbo oon:

—Goondinal maa hisinii ma. Yahu e jam.

8

Haala rewbe jokkuɓe Iisaa

1 Caggal duum, Iisaa ina yiiltoo ley galluuje e gure, ina gooyna, ina haala Kabaaru Lobbo dow laamu Laamdo. Taalibaaɓe makko sappo e dido been ina ngondi e makko,

2 kam'en e rewbe dannaabe e nyawuuji mubben, e ɓe ginnaaji bondi du ndiiwaa e mubben. Been ngoni Mariyama innditirteedo Magdala mo ginnaaji jeddi mburtinaa e muudum,

3 e Yowanna, dee howrujo Hirudus bi'eteedo Huja, kam e Susaana, e rewbe wɓɓe heewbe. Be fuu ɓe mballirii Iisaa e taalibaaɓe mum jawdi maɓbe.

Banndol dow aawoowo (Matta 13.1-9, Marku 4.1-9)

4 Yimbe yuuri e gure deen fuu ina ngara to makko. Nde jamaa keewdo oon fiilinoo mo ndeen, o banndani ɓe banndol ngol, o wi'i:

5 —Aawoowo wurtii faa saaka aawdi muudum. E ley aawugol ngool, aawdi ngondi saami e laawol, yaaɓaa, de pooli ngari, cuɓi ndi.

6 Yoga mayri saami ley korokaaye, fudi, yoori, sabo nokku oon darnataa ndiyam.

7 Yoga mayri saami to kebbe puɗata. Ndi mawnidi e majje, de kebbe deen billi ndi.

8 Yoga mayri saami e leydi lobbiri, fudi, rimi, wabbere fuu ɓeydii kile hemre.

Nde o haalnoo dum ndeen, o ɓanti daande makko, o wi'i:

—Jom nowru nanooru fuu, nana!

No Iisaa holliri ko wadi de na bandana yimbe

(Matta 13.10-17, Marku 4.10-12)

9 Taalibaaɓe makko been yami mo:

—Dume banndol ngol fiirtata?

10 O wi'i ɓe:

—Onon, on kokkaama faamude ko suudii e laamu Laamdo. De heddiibe been kaa, e banndi kaalirantee, faa «ndaara, tawa nji'ataa, nana, tawa paamataa.»*

No Iisaa fiirtiri banndol aawoowo (Matta 13.18-23, Marku 4.13-20)

11 Inan maanaa banndol ngol: aawdi ndiin wo konngol Laamdo.

12 Ngondi sera laawol ndiin woni nanoobe ngol, de Ibiliisa wara, itta ngol e ɓerde mubben taa ngoondina de kisa.

13 Ngondi dow korokaaye ndiin woni nanoobe ngol, njaɓɓoroo ngol seyo, de ɓe ngalaa dadi ley maggol. Wakkati seeda tan ɓe ngoondinta. Nde ndaartindagol wari fuu, ɓe njopan.

14 Caamundi ley kebbe ndiin woni nanoobe konngol ngool, ammaa ley mawnugol mubben ndeen kaɓɓuko'u e jawdi e mbelirka adunaaru billan dum'en, kunngoo rimude.

15 Ammaa do aawdi ndiin saami e leydi lobbiri doon, been ngoni naniroobe konngol ngool ɓerde belde laabude. Ley tinnitaare ɓe tiigoo ngol faa ngol rima.

* 8:10 Esaaya 6.9.

*Bannadol dow lampal
(Marku 4.21-25)*

¹⁶ –Fay gooto hubbataa lampal de hippa dum tummbude naa soorna dum ley leeso. Ko wadata dey, bilan ngal faa ngal yaynana naatoobe.

¹⁷ Sabo walaa fuu ko suudii ko funtintaake, walaa ko suudii du ko annditataake, wurtinee yaasin.

¹⁸ Ndelle, tinnee no nanirdon ni, sabo neddo fuu jogiido paamal† dow laamu Laamdo, beydante. Ammaa mo walaa paamal oon, fay ko miilata ina jogii duum, teetete.

*Minyiraa6e Iisaa e inna muudum
(Matta 12.46-50, Marku 3.31-35)*

¹⁹ Inna Iisaa e minyiraa6e muudum ngari to muudum, de 6e mbaawaay battaade dum saabe jamaa.

²⁰ O haalanaa inniiko e minyiraa6e makko ina ndarii yaasin, ina njidi yi'ude mo.

²¹ De o jaabii, o wi'i:

–Inna am e minyiraa6e am wo nanoo6e haala Laamdo, de downtanoo ka been.

*No Iisaa darniri henndu
(Matta 8.23-27, Marku 4.35-41)*

²² Nyannde gomma Iisaa e taalibaa6e muudum naati laana. O wi'i 6e:

–En peyyita, njehen gere ooto maayo ngo.

Be ndunnyi.

²³ Ko 6e peyyitata duum, o daanii. Wakkati oon, henndu mawndu ummii dow maayo, ndiyam ina naata laana kaan faa ka nesi yoolaade.

²⁴ Be battitii, i6e pindina mo i6e mbi'a:

–Joomii amin, joomii amin, inani miden kalka!

O fini, o sappani henndu e bempyye deen e semmbe, de dum fuu dum darii, dum deyyinii.

²⁵ Ndeen o wi'i 6e:

–Toy goondinal mon woni?

Be kuli, dum haaynii 6e, i6e mbi'undura:

–O wo moy ndelle? Imo yamira fay keni e ndiyam de dum fuu idum downtanoo mo!

No Iisaa dannirii gondudo e ginnaaji

(Matta 8.28-34, Marku 5.1-20)

²⁶ Gada duum 6e njottowii leydi Gerasa'en, kuccundurndi e leydi Galili.

²⁷ Nde o jippinoo laana kaan ndeen, gorko gondudo e ginnaaji jeyaado e wuro ngoon hawri e makko. Gorko oon wo joppudo kad-dule muudum ko booyi, o joodaaki ley wuro, imo woni ley caabeeje.

²⁸ Ko o yi'i Iisaa duum, o hal6i, o hippii yeeso muudum, o haali faa toowi, o wi'i:

–Iisaa, Bii Laamdo Toowdo, dume njiddaa wadude kam? Mido nyaage, taa torram.

²⁹ O wi'iri noon sabo Iisaa yamirii ginnaaru bonndu nduun wurtoo e makko. Kile keewde indu warti-wartinannoo e makko, indu nannga mo. Imo ha66irenoo callali, juude e koyde fuu, de imo taya di, ginnaaru nduun ina yaara mo ley ladde.

³⁰ Iisaa yami mo, wi'i:

–Noy mbi'etedaa?

O jaabii:

–Mido wi'ee Jamaa.

Sabo ginnaaji keewdi ina ngoni e makko.

³¹ Idi nyaagoo Iisaa taa yamira di di naatowa ley bunndu torra.

³² Tawi coggal girooji manngal ina dura dow waamnde doon. Ginnaaji diin naarii mo o acca di di naatowa e ley girooji diin. O acci di.

³³ Di njalti e neddo oon, di naati e ley girooji diin. Coggal ngaal fuu doggi, tellitii dow waamnde ndeen, naati maayo, yoolii.

³⁴ Nde duroo6e 6een njiinoo ko wadi duum fu, 6e ndoggi, 6e kaalanowi dum yim6e ngalluure ndeen e seraaji muudum.

³⁵ Been ngari ndaarude ko wadi duum. Nde 6e njottinoo Iisaa ndeen, 6e tawi gondunoo6o e ginnaaji oon

† **8:18 Paamald**o ina yaada e goondinal omtowal 6ernde joomum faa ja6a goonga.

ina joodii dakkol makko, ina 6ornii kaddule, hakkillom wartii. De kulol nanngi 6e.

³⁶ Yiinoobe dum been kaalani yimbe no gondunoodo e ginnaaji oon danniraa.

³⁷ Yimbe leydi Gerasa fuu njaarii Iisaa dillana dum'en leydi mu6ben, sabo kulol manngol nanngii dum'en. O naati laana, o dilli.

³⁸ Mo ginnaaji ndiiwaa e muudum oon, njaarii Iisaa sanne, acca o jokka dum. Ammaa Iisaa yeccini mo, wi'i:

³⁹ —Hootu suudu maa, kaalanaa yimbe maa ko Laamdo wadani maa.

O yehi, o gooyni e wuro ngoon fuu ko Iisaa wadani mo duum.

No Iisaa ummintiniri bii Jayrus e no danniri debbo nyawdo

(Matta 9.18-26, Marku 5.21-43)

⁴⁰ Nde Iisaa wartunoo ndeen, jamaa oon jakkitii dum, sabo yimbe fuu ina ndoomunoo dum.

⁴¹ Wakkati oon, gorko bi'eteedo Jayrus, hooreejo suudu waajordu, wari to makko, hippii dakkol koyde makko, njaarii mo o wara suudu mum.

⁴² Biyum debbo bajjo, ina habda e yonki. Duubi muudum na ngada hono sappo e didi.

E ley ko Iisaa yahata toon duum, yimbe na billi dum sanne.

⁴³ Debbo gooto, mo yiyam muudum taccataa ko wadata duubi sappo e didi, ina tawaa toon. O hantii jawdi makko fuu to sawroobe, ammaa fay gooto waawaay dannude mo.

⁴⁴ O yuuri gada Iisaa, o meemi kommbol saaya mum. Wakkati oon yiyam makko tacci.

⁴⁵ Iisaa wi'i:

—Moy meemi kam?

Fay gooto jaabaaki, de Piyeer wi'i:

—Joomam, hakkunde yimbe ngondaa, i6e billi ma.

⁴⁶ Iisaa wi'i:

—Goddo meemii kam, sabo mi maatii baawde njaltii e am.

⁴⁷ Nde debbo oon annditinnoo dum suudataako fu, wari ina diwna, hippii yeeso makko, haali hakkunde yimbe

fuu ko wadi de meemi mo, e no dadiri wakkati gooto.

⁴⁸ Iisaa wi'i mo:

—Banndam debbo, goondinal maa dannii ma. Yahu e jam.

⁴⁹ O tilaaki haalde, faa goddo yuuri to wuro hooreejo suudu waajordu oon, wi'i dum:

—Biya heddaaki, taa tampin Mood-ibbo o katin.

⁵⁰ Ammaa nde Iisaa nannoo dum fu, wi'i hooreejo suudu waajordu oon:

—Taa hulu, goondin tan, biya oon dadan.

⁵¹ Nde o yottinoo suudu hooreejo oon fu, o accaay fay gooto naadda e makko, si wanaa Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e baaba suka oon e inna muudum.

⁵² Yimbe been fuu ina mboya suka oon, ina piira berde mu6ben mettorgal. O wi'i 6e:

—Taa mboyyee sabo o maayaay, wo o daani tan.

⁵³ Ndeen 6e njalnorii mo, sabo i6e anndi o maayii.

⁵⁴ Iisaa nanngi junngo suka oon, banti daande muudum, wi'i:

—Suka, umma!

⁵⁵ Yonki makko warti, o ummii wakkati oon pay. Iisaa yamiri 6e kokka mo ko o nyaama.

⁵⁶ Dum haaynii saaraabe suka oon. O gongini 6e taa 6e kaalana fay gooto ko wadi duum.

9

No Iisaa nuliri taalibaa6e muudum sappo e dido

(Matta 10.5-15, Marku 6.7-13)

¹ Iisaa noddii taalibaa6e muudum sappo e dido been, hokki dum'en semmbe e baawde riiwude ginnaaji e dannude nyawuuji.

² O nuli 6e 6e ngooyna kabaaru laamu Laamdo, 6e ndanna nyaw6e.

³ O wi'i 6e:

—Taa njaadee e fay huunde, wanaa sawru, wanaa mbasu, wanaa nyaamdu, wanaa buufi. Katin du taa adon saayaaji didi.

⁴ Galle mo njippidon fuu, keddodon doon faa nde ndilloton wuro ngoon.

⁵ Wuro fuu ngo on njaɓɓaaka e muudum, si oɗon mburtoo dum, pidɗon sollaare maɓɓe wonnde e koyɗe mon, faa laatanoo ɓe seedee e dow bonanda maɓɓe.

⁶ Be ndilli, iɓe ngada wuro e wuro, iɓe mbaajoo Kabaaru Lobbo, iɓe ndanna nyawɓe wonɓe ley nokkuuje deen fuu.

No kabaaru Iisaa wemmbiri Hirudus

(Matta 14.1-12, Marku 6.14-29)

⁷ Hirudus, laamiido oon, nde nanoo ko Iisaa wadi fuu, hakkillo mum jiiɗii. Sabo woɓɓe ina mbi'a Yaayaa lootoowo lootagal batisima oon umitii e maayde,

⁸ woɓɓe ina mbi'a annabi Iliyaasa ɓangi, woɓɓe katin ina mbi'a gooto e annabaabe arandeeɓe been ummitii.

⁹ Hirudus wi'i:

—Mi tayii hoore Yaayaa. Moy woni o mo nanammi kabaaru muudum ga'udo hono noon?

Imo filoo yi'ude dum.

No Iisaa nyaamniri worɓe ujunaaje njoyo

(Matta 14.13-21, Marku 6.30-44, Yuhanna 6.1-14)

¹⁰ Nulaabe been ngarti. Be kaalani Iisaa ko ɓe ngadi duum fuu. O yaadi e maɓɓe wuro wi'eteengo Baytisayda, o toowtidi e maɓɓe.

¹¹ Jama'aaje deen nani dum, njokki mo. O jakkitii ɓe, imo haalana ɓe kabaaru laamu Laamɗo, imo danna ley maɓɓe haajaabe danneede.

¹² Naange fuddi hiirude. Sappo e dido been battitii mo, mbi'i mo:

—Mbi'aa jamaa o yaha ley gure e nokkuuje badiide, faa keɓa to njippoo e to nyaama, sabo do wo ladde ɓolde.

¹³ Ammaa o wi'i ɓe:

—Onon e ko'e moodon, kokkee ɓe ko ɓe nyaama!

Be mbi'i mo:

—Buuruuje joy e liyyi didi tan min njogii, si wanaa min njaha, min coodanowa yimɓe ɓe fuu nyaamdu.

¹⁴ Sabo yimɓe been ina ngada hono worɓe ujunaaje njoyo baka rewɓe e

sukaaɓe ngalaa. O wi'i taalibaaɓe makko been:

—Njoyyiniree ɓe feccere feccere, wootere fuu capande njoyo.

¹⁵ Be ngadiri noon, ɓe njoyyini ɓe fuu.

¹⁶ O hooyi buuruuje joy deen e liyyi didi diin, o tiggiti kammu, o yetti Laamɗo. O heltii buuru oon e liyyi diin, o hokki taalibaaɓe been peccana jamaa oon.

¹⁷ Be fuu ɓe nyaami faa ɓe kaari. Taalibaaɓe been kawrunduri kelte keddiide deen, kebbini kandeeje sappo e didi.

No Piyeer seedorii Iisaa woni Almasiihu

(Matta 16.13-20, Marku 8.27-30)

¹⁸ Nyannde gomma imo toowtidi e taalibaaɓe makko, imo wada du'aare. O yami ɓe, o wi'i:

—Moy jama'aaje mbi'ata ngonumi?

¹⁹ Be njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Woɓɓe ina mbi'a wo a Yaayaa lootoowo lootagal batisima. Woɓɓe du ina mbi'a wo a annabi Iliyaasa. Woɓɓe katin du ina mbi'a wo a gooto e annabaabe arandeeɓe been ummitii.

²⁰ O yami ɓe:

—Onon le, moy mbi'oton ngonumi? Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo a Almasiihu Laamɗo!

²¹ O sappani ɓe e semmbe taa ɓe kaalana dum fay gooto.

No Iisaa haaliri dow maayde muudum e iirtagal muudum

(Matta 16.21-23, Marku 8.31-33)

²² O ɓeydi, o wi'i:

—Ina tilsi Bii Neddo torree torraaji keewdi. Mawɓe yimɓe e almaami'en e janninoobe Tawreeta caloto mo. O warete, de nyannde tataɓerde o iir-toto.

No Iisaa jokkirtee

(Matta 16.24-28, Marku 8.34-9.1)

²³ Gada dum o wi'i ɓe fuu:

* **9:23** Maanaa *hooyude leggal palaangal* woni anniyaade mursude yonki muudum hono no Iisaa ni.

—Muuydo jukkude kam fuu, sela ndaarude hoore muudum, hooya leggal muudum palaangal nyannde fuu, jokka kam.*

²⁴ Sabo muuydo dannude yonki muudum, mursan ki. Ammaa mursudo ki saabe am, dannan ki.

²⁵ Dume hebude adunaaru ndu fuu nafata neddo si halkii yonki muudum naa mursii hoore muudum?

²⁶ Cemtirdo kam, miin e haalaaji am fuu, miin Bii Neddo du, mi semtirandum nde ngartidoymi e teddeengal am e teddeengal Baaba am e maleyka'en seniibe.

²⁷ Goonga kaalanammi on: yoga e wonbe do be maayataa, tawee nji'aay laamu Laamdo.

*No alhaali Iisaa waylitorii
(Matta 17.1-8, Marku 9.2-8)*

²⁸ Hono balde jeetati gada ko Iisaa haali haalaaji diin, o yaari Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba dow waamnde faa o wada du'aare.

²⁹ Nde o du'otonoo ndeen, yeeso makko waylitii, kaddule makko ndawni far faa ina njalba.

³⁰ Inan worbe dido banga, ina kaalda e makko. Wo Muusaa e Iliyaasa.

³¹ Be banga idi e darja mawdo, i be kaala dow dillugol makko adunaaru ngol o badii tabintinde to Urusaliima ngool.

³² Tawi Piyeer e wondube e muudum been wo daaniibe doyngol teddungol. Kaa be pinii, be nji'i darja makko, be nji'i worbe dido wondube e makko been.

³³ Nde yimbe dido been ceedannoo e makko ndeen, Piyeer wi'i mo:

—Joomam, gonal amin do ina woodi. Accu min ndarna hukumuuji tati: aan gooto, Muusaa gooto, Iliyaasa du gooto.

O anndaa ko o haalata.

³⁴ Nde o haalannoo dum ndeen, ruulde wari, suddi be. Nde ruulde ndeen suddunoo be fu, taalibaa be been kuli sanne.

³⁵ Daande yuuri e ley ruulde ndeen, wi'i:

—O woni Biyam cubaado. Kettindanee mo!

³⁶ Nde daande ndeen tilinoo fu, Iisaa kam tan tawaa toon. Taalibaa be been cuudi kabaaru oon. Ley balde deen, be kaalanaay fay gooto ko be nji'i duum.

No Iisaa selliniri suka gondudo e ginnaaru

(Matta 17.14-18, Marku 9.14-27)

³⁷ Jaango majjum, nde be njippinoo waamnde ndeen, jamaa keewdo jakkitii mo.

³⁸ E ley jamaa oon, gorke gooto yeewnii, wi'i:

—Moodibbo, mido nyaage, tinna ndaaranam biyam gorke, sabo kam tan ngoodumi.

³⁹ Ginnaaru ina nannga mo, o feekoo wakkati gooto, imo diwna faa hunduko makko wurtina nguufu. Ndu yoppataa mo si wanaa terde makko fuu nawnoo.

⁴⁰ Mi nyaagake taalibaa be maa been ndiwa ndu, de be kungii.

⁴¹ Iisaa jaabii, wi'i:

—Hey jamaanu bondo mo walaa goondinal. Faa ndey ngondammi e moodon? Faa ndey keddotoomi munyande on? Waddanam suka maa o do!

⁴² Nde suka oon warannoo ndeen, ginnaaru nduun lii dum e leydi, heddi ina diwnina dum. Ndeen Iisaa sappani ginnaaru nduun e semmbe, danni suka oon, hokkiti dum baaba muudum.

⁴³ Dum haaynii yimbe been fuu sanne saabe baawde Laamdo mawde deen.

No Iisaa haaliri dow maayde muudum e ummitagol muudum

(Matta 17.22-23, Marku 9.30-32)

E ley ko jamaa oon fuu haaynaa e golle Iisaa duum, o wi'i taalibaa be makko been:

⁴⁴ —Onon le, omtee noppi mon, nanon ko kaalammi: Bii Neddo watete e juude yimbe.

⁴⁵ Ammaa be paamaay haala kaan, maanaa makka ina suudanii be, faa be kungii annditinde ka. Be kullii yamtindaade mo dow makka du.

*Haala burdo teddude
(Matta 18.1-5, Marku 9.33-37)*

⁴⁶ Ndeen taalibaaŕe been ina njeddura moy buri teddude hakkunde muŕŕen.

⁴⁷ Iisaa annditi ko 6e miilotoo ley berde maŕŕe. O hooyi cukalel, o darni ngel dakkol makko,

⁴⁸ o wi'i 6e:

–Neddo fuu jaŕŕiido cukalel ngel e innde am, wo miin jaŕŕii. Jaŕŕiido kam du, jaŕŕake Nuldo kam. Sabo burdo famdude hakkunde moodon fuu, kam woni teddudo.

Haala mo salaaki en fuu ina wondi e meeden

(Marku 9.38-40)

⁴⁹ Yuhanna haali, wi'i:

–Joomam, min nji'ii gorko gooto ina riiwra ginnaaji e innde maa, de min kadi mo, sabo o waldaa e meeden.

⁵⁰ Iisaa wi'i mo:

–Taa kadee mo dum, sabo mo salaaki on fuu ina wondi e moodon.

No wuro wooto salorii Iisaa

⁵¹ Nde wakkati yeentugol Iisaa dow kammu badinoo fu, siini yahan Urusaliima,

⁵² nuli nulaabe ardoo dum. Nulaabe been naati ley wuro Samariyankoobe wooto faa cegilanoo mo weerdude.

⁵³ Ammaa wuro ngoon jaŕŕaaki mo, sabo Urusaliima o fa'i.

⁵⁴ Nde Yaakuuba e Yuhanna nji'unoo dum ndeen, mbi'i:

–Joomii amin, yalla ada yidi min njamira yiite yuura dow kammu wula 6e naa?

⁵⁵ Ndeen Iisaa hucciti e maŕŕe, feli 6e.

⁵⁶ Caggal duum 6e njehi wuro wonngo.

*No yimbe mbiiri njokkan Iisaa
(Matta 8.19-22)*

⁵⁷ E ley jahaangal maŕŕe ngaal, goddo wi'i mo:

–To njahataa fuu mi jokkete.

⁵⁸ Iisaa wi'i mo:

–Baagaaji† ina njogii gayde, pooli du ina njogii cuudi, ammaa Bii Neddo

walaa fay nokku do fukkina hoore muudum fowta.

⁵⁹ O wi'i goddo katin:

–Jokkam!

Oon jaabii mo, wi'i:

–Joomam, accu mi yaha mi uwowa baaba am tafon.

⁶⁰ Iisaa wi'i mo:

–Accu maayŕe uwa maayŕe muŕŕen. Aan kaa, yahu mbaajodaa kabaaru laamu Laamdo.

⁶¹ Goddo katin wi'i mo:

–Joomam, mi jokkete, de accu mi waynowoo yimbe am tafon.

⁶² Iisaa jaabii mo, wi'i:

–Neddo fuu nanngudo jalo sari de na yeeyoo, walaa ko nafata ley laamu Laamdo.

10

No Iisaa nuliri taalibaabe capande njeddo e dido

¹ Caggal duum, Iisaa suŕii katin capande njeddo e dido, nuldi 6e dido dido, 6e ardoo dum e wuro fuu e nokku fuu to o anniyii yaade, kanko e hoore makko.

² O wi'i 6e:

–Gese benndude ina keewi, ammaa tayooŕe keewaa. Ndelle, njaaree Jom tayri nulda tayooŕe ley gese muudum deen.

³ Njehee. Si goonga mido nula on hono wo on biŕŕe baali hakkunde pobbi.

⁴ Taa kooyee dannga, naa mbasu, naa pade. Taa njowton fay gooto e dow laawol.

⁵ Galle mo naatoton fuu, njowton joomum tafon, mbi'on: «Wo jam wonda e galle o!»

⁶ Si neddo jom jam na woni doon, du'aare mon hewtan dum. Ammaa si walaa, du'aare mon watan e moodon.

⁷ Njippodon e galle oon. Ko 6e kokki on fuu nyaamon, njaron, sabo golloowo ina haandi e njobdi muudum. Taa ngadon naata-wurtoo ley galleeji.

⁸ Wuro fuu ngo naatudon, si on njaŕŕaama, nyaamon ko kokkadon fuu.

† 9:58 *Waagaaru* ina wi'ee junkuuru du.

⁹ Ndannon nyawbe wonbe doon, mbi'on yimbe wuro been: «laamu Laamdo badake on.»

¹⁰ Wuro fuu ngo naatudon, si on njaabaaka ley maggo, mburtodon e laabi mum, mbi'on:

¹¹ «Min pidfanii on fay colla wuro moodon takkudo e koyde amin. Ammaa andee: laamu Laamdo badake.»

¹² Mido haalana on: Nyannde darnagal, jukkungo wuro ngoon buran ngo Sodoma ngoon bonde.

No Iisaa feliri gure caliide tuubude (Matta 11.20-24)

¹³ Bone woodanii ma, aan Korasin! Bone woodanii ma, aan Baytisayda! Sabo si kaayefiiji gadanoodi e ley moodon diin ngadanooma Tirus e Sidon fu, tawete wonbe toon been tuubiino law. Tawete be bornakeno tekke bootooji, be njoodakeno ley ndoondi, faa be kolla be tuubii.

¹⁴ Saabe duum, nyannde darnagal, jukkungo moodon buran ngo Tirus e Sidon ngoon bonde.

¹⁵ Aan du Kafarnahum, ada miiloo a toownete faa yaha kammu naa? A leeyinte faa kettaa ley maaybe.

¹⁶ O haalani taalibaabe makko katin:

—Kettindaniido on fuu, miin hettindanii. Calaniido on fuu, miin salanii. Calaniido kam fuu, salanake Nuldo kam oon du.

¹⁷ Capande njeddo e dido been ngartidi e seyo, mbi'i:

—Joomii amin, fay ginnaaji bondi diin downtanake min saabe innde maa.

¹⁸ O wi'i be:

—Mi yi'ii Seydaani ina yuura dow kammu, ina saama hono mayyere.

¹⁹ Nanee, mi hokkii on baawde yaabude bolle e jahe, mi hokkii on jaalaade baawde ganyo fuu. Huunde fuu torrataa on fes.

²⁰ Ammaa taa ceyoree ko ginnaaji dwtanii on duum. Ceyoree ko inde mon mbinndaa dow kammu duum.

Haala seyo Iisaa (Matta 11.25-27, 13.16-17)

²¹ Wakkati oon, Ruuhu Ceniido hebbini Iisaa seyo. Iisaa wi'i:

—Baaba, jom kammu e leydi, mi yettii ma, sabo a suudii kulle de jom'en hakkillo e jom'en anndal, de banginandaa de cukaloy. Ayyo, noon jaati Baaba, sabo duum weli maa.

²² Baaba am wattii huunde fuu ley junngo am. Fay gooto anndaa Biddo si wanaa Baabiiwo. Fay gooto anndaa Baabiiwo du si wanaa Biddo, e mo Biddo oon muuyi banginande.

²³ Ndeen Iisaa hucciti e taalibaabe been, haalani dum'en kam'en tan, wi'i:

—Barke woodanii gite jiide ko nji'oton duum!

²⁴ Sabo mido wi'a on, annabaabe heewbe e kaanankooobe heewbe na njidunoo yi'ude ko nji'oton duum, de be nji'aay. Ibe njidunoo nanude ko nanoton duum, de be nanaay.

Bannadol dow Samariyanke lobbo

²⁵ Ndeen, jannginoowo Tawreeta gooto ummii faa ndaartindoo mo, wi'i:

—Moodibbo, noy kaanumi wadude faa mi heba nguurndam ndu-umiidam?

²⁶ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Dume winndaa ley Tawreeta? Dume njanngataa ley toon?

²⁷ Jannginoowo Tawreeta oon jaabii, wi'i:

—Njidiraa Laamdo, Joomiraado maa e bernde maa fuu e yonki maa fuu e semmbe maa fuu e hakkillo maa fuu. Njidiraa gondo maa no njidirdaa hoore maa ni.

²⁸ Iisaa wi'i mo:

—Jaabu maa o woodii. Wadu noon, ndeen a wuuran!

²⁹ Kaa jannginoowo Tawreeta oon ina yidi heedude e goonga, wi'i mo:

—Moy woni gondo am?

³⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Gorko gomma yuurii Urusaliima, ina yaha Yeriko, hawri e yanoobe. Be borti mo, be piyi mo faa be mbayri mo imo badii maayde.

³¹ Tawi almaami gooto ina wara dow laawol ngool. Nde o yi'unoo janaado oon ina waalii doon fu, o wosii dum, o faltii.

³² Noon Lewinke gomma du wari nokku oon. Nde yi'unoo mo fu, wosii mo, faltii.

³³ Ammaa Samariyanke jahoowo wari to makko, yi'i mo, yurmii mo,

³⁴ Battii mo, sawriri barme makko deen nebbam e cabijam, fili dum leppi. Caggal duum, o waddini dum araawa makko, o yaari dum nokku-ure to weerbe njippotoo, o hinnii dum.

³⁵ Jaango majjum, o itti buudi cardidi, o hokki jom weerdude oon, o wi'i dum: «Hinna mo. Si o nyaamii ko buri dum, nde ngartumi fu, mi yoβete.»

³⁶ Nde Iisaa hantunoo banndol ngol ndeen, wi'i:

—E miilo maa, moy e tato been laatii gondo janaado oon?

³⁷ Jannginoowo Tawreeta oon jaabii, wi'i:

—Jurmiido mo oon.

Iisaa wi'i mo:

—Aan du, yahu, wadoy hono noon!

No Iisaa jipporii to Marta e Mariyama

³⁸ E jahaangal maβbe ngaal, Iisaa fanti wuro wooto, de debbo bi'eteedo Marta jippini dum.

³⁹ Marta ina woodi minyiiwo bi'eteedo Mariyama. Oon ina joodii dakkol koyde Iisaa, ina hettindii haala muudum.

⁴⁰ De Marta le, golleeji muudum keewdi diin tan ngonni e hakkillo muudum, wari, wi'i:

—Joomam, a hillaaka ko minyam o yoppidi kam e golleeji di duum naa? Wi'u mo, o walla kam!

⁴¹ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Marta, Marta, ada tampina hoore maa e kujje keewde, ada jiiβa hakkillo maa.

⁴² Ammaa huunde wootere tan woni ko haani. Ko Mariyama subii duum wo ngedu lobbu, o teetataake dum du.

11

No Iisaa jannginiri taalibaaβe muudum no du'ortee (Matta 6.9-13, 7.7-11)

¹ Nyannde gomma, Iisaa ina du'oo e nokku gomma. Nde o tilinoo ndeen, gooto e taalibaaβe makko been wi'i mo:

—Joomii amin, janngin min no min ndu'ortoo, hono no Yaayaa jannginiri taalibaaβe muudum noon.

² O wi'i βe:

—Nde ndu'otodon fuu, mbi'on:

«Baabiiwo, innde maa laatoo seniinde, laamu maa wara.

³ Kokkoraa min nyannde fuu nyaamdu heyooru min.

⁴ Njaafonodaa min hakkeeji amin, sabo minen du miden njaafoo wadooβe min hakkeeji fuu.

Taa accu min njarrabee.»

⁵ O wi'i βe katin:

—Si gooto mon yehii to yigoo muudum hakkunde jemma, wi'ii dum: «Yigoo am, nyamlam buuruuje tati,

⁶ sabo yigoo am gondo e laawol jip-pake wuro am, de mi walaa ko mi hokka dum»,

⁷ yalla yigoo maa oon jaabete ley galle toon, wi'e: «Taa torram, sabo dammbugal ngal sokaama, miin e sukaaβe am du min pukkake, mi waawaa ummaade faa mi hokke fay huunde?»

⁸ Mido wi'a on, fay si o ummaaki o hokkire saabe wo a yigiiko, o um-moto, o hokke haddi ko kaajadaa duum, taa o hersa.

⁹ Miin, mido wi'a on: njaaree, on keβan. Pilee, on njiitan. Calminee, on omtante.

¹⁰ Sabo njaariido fuu heβan. Piliido fuu yiitan. Calmino fuu omtante.

¹¹ Moy e moodon woni baabiiwo mo βiyum njaarotoo liingu, de hokka dum mboddi?

¹² Naa njaaroo dum βoccoonde, de hokka dum yaare?

¹³ Ndelle no mbonirdon nii fuu, odon anndi no kokkirton βiβbe moodon kulle lobbe, sakko Baaba moodon gondo dow kammuuli. Njaariido mo fuu, o hokkan dum Ruuhu Ceniido.

*No Iisaa riiwrata ginnaaji e
Baawde Laamdo
(Matta 12.22-30, Marku 3.20-27)*

¹⁴ Nyannde gomma, Iisaa ina riiwa ginnaaru muumdinndu goddo. Nde ginnaaru nduun wurtinoo ndeen, muumo oon fuddi haalude. Dum haaynii jama'aaje deen.

¹⁵ De wobbe mabbe ina mbi'a:

–Wo e baawde Beeljebul, hooreejo ginnaaji oon, o riiwrata ginnaaji.

¹⁶ Wobbe naarii mo maande yuuroore dow kammu faa ndaartindoo mo.

¹⁷ Kanko le, imo anndi miilooji mabbe, o wi'i be:

–Laamu fuu pecciingu ina habda, halkan. Katin du, si galle feccake na habda fu, cankitoto.*

¹⁸ Si Seydaani e hoore mum feccake fu, noy laamu mum heddortoo? Mido wi'a on dum saabe ko mbiidon wo e baawde Beeljebul ndiiwrampi ginnaaji dum.

¹⁹ Si tawii miin mido riiwra ginnaaji e baawde Beeljebul, jokku be on been le, moy ndiiwrata di? Ndelle golle maabe jaati kollata on ngalaa e goonga!

²⁰ Ammaa si tawii junngo Laamdo ndiiwrampi ginnaaji, dum ina holla laamu Laamdo warii to moodon.

²¹ Gorko jom semmbe tiigiido kabitirde, si haybii galle mum, jawdi mum reenoto.

²² Ammaa si burdo dum semmbe warii to muudum, jaalake dum fu, teetan dum kabitirde mum de yownoo hoolaare muudum dow mubben deen, fecca jawdi muudum ndiin e wobbe.

²³ Mo waldaa e am fuu, wo ganyo am. Mo wallataa kam mi hawrun-dura fuu, wo cankitoowo.

*Haala yeccagol ginnaaru
(Matta 12.43-45)*

²⁴ Si ginnaaru wurtake e neddo fu, ndu yiiltoyto e nokkuuje joorde indu filoo do ndu nootta, de ndu hebataa.

Ndeen ndu wi'an: «Mi yeccoto suudu am ndu eggunoomi e muudum nduun.»

²⁵ Nde ndu warti fu, ndu tawan suudu nduun fiisaama, moyyinaama.

²⁶ Ndeen, ndu yahan, ndu wad-dowa ginnaaji jeddi burdi ndu bonde. Di naata, di koda ley toon. Nii cakitte neddo oon burdata arande muudum bonde.

Haala burdo hebude barke

²⁷ Nde o haalannoo dum ndeen, debbo gooto ley jamaa oon yepti daande muudum, wi'i:

–Barke woodanii debbo deedu do ma mo muynudaa!

²⁸ Ammaa Iisaa jaabii, wi'i:

–Nannoo be haala Laamdo de njokki ka been, kam'en buri hebude barke!

No yimbe pilorii maande

(Matta 12.38-42, Marku 8.12)

²⁹ Wakkati mo jama'aaje deen billunduri e makko ndeen, o fuddi wi'ude:

–Yimbe jamaanu o been wo yimbe bonde. Ibe piloo maande, de be kokkataake si wanaa maande annabi Yuunusa ndeen.

³⁰ Sabo no Yuunusa laatoranii Niniwenkoo be maande ni, hono noon Bii Neddo du laatorantoo yimbe jamaanu o maande.

³¹ Nyannde darngal, kaananke debbo leydi hordoore ummodoto e worbe jamaanu o, hiitodoo e mubben, de li ba dum'en. Sabo o yuwii faa hoore leydi, o warii faa o hettindoo haalaaji Suleymaana kebbinaadi hakkilantaaku. Haya, burdo Suleymaana ina do!

³² Yimbe Niniwe du ummodoto e yimbe jamaanu o nyannde darngal, kiitodoo e mubben, li ba dum'en. Sabo be tuubii gilla nde be nannoo waaju Yuunusa ndeen. De inan, burdo Yuunusa ina do!

*Banndol annoora banndu
(Matta 5.15, 6.22-23)*

³³ –Fay gooto hubbataa lampal, de suuda dum naa hippa dum kaakol. Ko wadata dey, ngal bilette, faa ngal yaynana naatoobe.

* **11:17** Timmoode aayaare nde ina waawi fiirtireede: *Laamu fuu pecciingu ina haba, halkan, cuudi maggu fuu boboto.*

³⁴ Gite maa ngonni lampal ɓanndu maa. Si gite maa ina mboodi, ɓanndu maa fuu heewan annoora. Ammaa si de mboodaa, ɓanndu maa fuu heewan nimre.

³⁵ Ndelle, haybu, taa annoora gondo e maada oon niɓɓa.

³⁶ Sabo si ɓanndu maa fuu heewii annoora, tawa faa'e e mayru walaa e nimre, ndu fuu ndu heewan annoora hono no lampal yaynirante noon.

No Iisaa feliri Farisa'en e jannginoobe Tawreeta

(Matta 23.1-36, Marku 12.38-40, Lukka 20.45-47)

³⁷ Nde Iisaa tilinoo haalde ndeen, Farisaajo gooto noddii dum faa wot-todoo e muudum. O naatowi, o joodii faa o nyaama.

³⁸ Farisaajo oon, dum haaynii dum nde yi'unoo o fuddii nyaamude tawi o lootaay juude makko.

³⁹ De Iisaa wi'i mo:

—Onon Farisa'en, oɗon lawya caggal kore e caggal kaake, tawee le, ɓerde moodon ina keewi nguyka e bonanda!

⁴⁰ Onon majjuɓe! Wanaa Tagudo dow oon tagi ley du naa?

⁴¹ Cakkee ko woni ley kore e kaake deen. Ndeen, ko heddii duum fuu laatanto on ko laaɓi.

⁴² Bone woodanii on, onon Farisa'en! Sabo oɗon ittana Laamdo jakka naanaa e jakka haako lekkoy ngokkoy e ko aawoton fuu. Kaa oɗon kuyfini dartaare, oɗon kuyfini yidde Laamdo. Wo kanjum kaannodon wadude tawee on njoppaay ko heddii duum.

⁴³ Bone woodanii on, onon Farisa'en! Sabo oɗon njidi joodaade nokkuuje teddude ley cuudi baajordi, oɗon njidi salmineede e nokkuuje de yimbe keewi.

⁴⁴ Bone woodanii on! Sabo oɗon nanndi hono caabeeje de ngalaa maande, de yimbe njahata dow muɓɓen, tawee anndaa.

⁴⁵ Gooto e jannginoobe Tawreeta jaabii Iisaa, wi'i:

—Moodibbo, no kaalirtaa ni, na huufina min, minen du.

⁴⁶ O jaabii, o wi'i:

—Onon jannginoobe Tawreeta du, bone woodanii on! Sabo oɗon ndonnda yimbe donje teddude, tawee onon e ko'e mon, on meemirtaa de fay e hoore honndu moodon.

⁴⁷ Bone woodanii on, sabo oɗon moyyintinoo caabeeje annabaaɓe ɓe maamiraaɓe mon mbarnoo ɓeen.

⁴⁸ Ndelle oɗon ceedoo golle maɓɓe deen ina mbeli on. Sabo kamɓe, ɓe mbarii annabaaɓe, onon du, oɗon moyyintinoo caabeeje muɓɓen!

⁴⁹ Dum le, Laamdo hakkilanteejo wi'i: «Mi nuldani ɓe annabaaɓe e nulaaɓe, ɓe mbara yoga, ɓe torra yoga.»

⁵⁰ Dum wadi de yiyam annabaaɓe ndufaadam gilla e fuddoode adunaaru daam, ina yomnitoree e yimbe jamaanu o,

⁵¹ gilla e yiyam Haabiila faa e yiyam Jakariyaa baraado hakkunde hirsirde e suudu dewal mawndu nduun. Mido haalana on goonga: dum fuu dum yomnitorte e jamaanu o.

⁵² Bone woodanii on, onon jannginoobe Tawreeta! Sabo on teetii cokitirgal anndal. Onon e ko'e mon on naataay, de yidube naatude ɓeen du, on accaay naata.

⁵³ Nde Iisaa dillunoo doon, jannginoobe Tawreeta e Farisa'en ina ɓernani dum sanne sanne. Iɓe yama mo kulle keewde,

⁵⁴ heddii iɓe tuufa mo faa ɓe keɓa e hunduko makko ko ɓe nanngira mo.

12

Haala kulol Laamdo
(Matta 10.26-31)

¹ Wakkati oon yimbe ujunaaje sowre kawriti faa ina njaaɓundura. Ndeen Iisaa wi'i taalibaaɓe mum ɓeen:

—Ndeentee e rabilla Farisa'en, dum woni naafikaare.

² Walaa fuu ko suddii ko sud-ditataake, walaa ko suudii ko ɓangintaake.

³ Dum wadi huunde fuu ko kaaldon ley nimre nanete ley annoora. Katin du ko cowndidon ley cuudi omm-baadi fuu, gooynete faa dow cuudi.

⁴ Mido haalana on, onon yigiraabe am: taa kulee waroobe banndu de walaa fuu ko mbaawi gada duum.

⁵ Mi hollan on mo kaandon hulde: kulon baroowo neddo, jogiido baawde nannude dum ley jahanama. Goonga, mido wi'a on: oon kaandon hulude!

⁶ Wanaa pooloy njoyoy ina coottee buudi didi tan naa? Ammaa fay e noon, Laamdo yeggitataa fay gootel e makkoy.

⁷ Ko buri noon du, fay ngaasa ko'e moodon fuu limaama faa laabi. Ndelle, taa kulee, sabo odon buri pooli keewdi teddude.

Haala jabande Almasihu yeeso yimbe

(Matta 10.32-33, 12.32, 10.19-20)

⁸ Mido wi'a on: neddo fuu jabando kam yeeso yimbe, miin Bii Neddo du mi jaban dum yeeso maleyka'en Laamdo.

⁹ Ammaa caliido kam yeeso yimbe, salete yeeso maleyka'en Laamdo.

¹⁰ Neddo fuu kaaldo ko boni e dow Bii Neddo, ina waawi yaafeede. Ammaa mbonkiido Ruuhu Ceniido yaafataake.

¹¹ Nde yimbe njaari on to cuudi baajordi naa yeeso hooreebe naa laamiibe taa mbemmedon ko njaaboton, naa ko kaaloton,

¹² sabo Ruuhu Ceniido anndinan on wakkati oon ko kaandon haalde.

Banndol dow jom jawdi pamaro hakkillo

¹³ Goddo ley jamaa oon wi'i:

—Moodibbo, wi'u mawnam o hokka kam ngedu am e ndongu amin.

¹⁴ O jaabii dum, o wi'i:

—Hey gorko, moy wadi kam carotodo mon naa peccoowo jawdi mon?

¹⁵ O wi'i jamaa oon:

—Tinnee ndeentee e eelgal* jawdi fuu, sabo wanaa jawdi wuurnata neddo, fay si tawaa wo jom jawdi.

¹⁶ O banndani be banndol, o wi'i:

—Jom jawdi gomma, gese muudum mboodiino sanne.

¹⁷ Imo miiloo e hoore makko: «Noy ngadammi? Sabo mi walaa fuu do mi resa nyaamri am ndi.

¹⁸ Ayyo, nii ngadammi: mi liiban beembe am deen, mi nyiba godde burde de manngu, mi resa nyaamri am ndi e jawdi am fuu toon.

¹⁹ De mi wi'a e hoore am: A hebii jawdi mbaawndi jogaade ma duubi keewdi. Fowtu, nyaamaa, njaraa, mbeltodaa.»

²⁰ Ammaa Laamdo wi'i mo: «Aan pamduo hakkillo! Yonki maa ittete e jemma o. Moy adata ko paggidaa duum?»

²¹ Nii woni sifa neddo fuu pagganiido hoore muudum jawdi, de wanaa jom jawdi yeeso Laamdo.

Haala hoolaade Laamdo (Matta 6.25-34)

²² Ndeen o wi'i taalibaaabe makko been:

—Dum wadi mido wi'a on: taa nguurndam mon haaba on ko'e e ko nyaamoton. Taa balli mon du kaaba on ko'e e ko bornoton.

²³ Sabo nguurndam ina buri nyaamdu, banndu du ina buri koltal.

²⁴ Taykee dowdaake le: de aawataa, de tayataa, de ngalaa resirde, de ngalaa beembe, ammaa Laamdo ina nyaamna de. Onon, odon buri pooli diin to woddi!

²⁵ Moy e moodon waawi beydude balde muudum fay nyalooma gooto saabe kaabu-ko'u muudum?

²⁶ Ndelle, si tawii on mbaawaa wadude fay hono dum e famdude, ko wadi odon kaabi ko'e mon e dow ko heddi duum?

²⁷ Yeewee pinndiiji no mawnirta. Di tampataa, di mottataa. Ammaa mido wi'a on, fay Suleymaana e darja muudum fuu holtiraay hono gootel e majji ni.

²⁸ Laamdo ina holtinira ni hudo wonko ley ladde hannden, faddeteeko e yiite jaango, sakko onon, onon famdube hoolaare!

²⁹ Taa kilnee filaade ko nyaamete e ko yaretee, taa dum haaba on ko'e!

* **12:15** Maanaa **eelgal** do wanaa njaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

³⁰ Sabo kulle deen fuu, wo yimbe adunaaru pilotoo de. De Baaba mon ina anndi odon kaajaa de.

³¹ Ammaa pilodon laamu Laamdo, ndeen on beydante ko heddii duum.

*Haala jawdi dow kammu
(Matta 6.19-21)*

³² Taa kulee, onon coggal pamaral, sabo Baaba moodon ina seyorii hokkude on laamu muudum.

³³ Connee jawdi mon fuu, cakkon. Moyyinanee ko'e mon danngaaji di mbonataa, njogodon jawdi ngonndi dow kammu ndi timmataa, ndi gujjo badataako, mooyu du bonnataa.

³⁴ Sabo do jawdi moodon woni fuu, doon berde moodon du ngonata.

*Haala segilaniibe jakkitaade jom mu66en
(Matta 24.45-51)*

³⁵ —Ka66ee ka66ordi mon faa ngolon, ku66ee lampe mon.

³⁶ Laatee hono yimbe segilaniibe jakkitaade jom mu66en nde wartata weltaare bangal, faa omtanon dum wakkati nde yottii salmini fu.

³⁷ Barke woodanii maccu6e 6e jom mu66en tawi ina kakkilani dum. Goonga kaalanammi on: o ha66oto ka66orgol makko saabe golle, o joyyina 6e faa 6e nyaama, o wara o gollana 6e.

³⁸ Si o wartii hakkunde jemma, naa hejjere fu, barke woodanii 6e o tawri noon 6een.

³⁹ Paamee dum do: si jom galle ina anndunoo wakkati mo gujjo warata, yoppataano o naata suudu muudum.

⁴⁰ Onon du, cegilee, sabo Bii Neddo waran e wakkati mo on miilaaki.

⁴¹ Piyeer wi'i mo:

—Joomam, bannadol ngol le, wo minen tan kaaldataa naa yimbe fuu?

⁴² Iisaa jaabii, wi'i:

—Moy woni golloowo koolniido, jom hakkillo, mo joomum halfinta golloobe mum faa hokka 6e ngedu ma66e nyaamdu e wakkati kaando?

⁴³ Barke woodanii golloowo mo joomum warti, tawi ina wada noon.

⁴⁴ Goonga kaalanammi on: joomiiko oon halfinan mo jawdi muudum fuu.

⁴⁵ Ammaa si golloowo oon wi'ii ley bernde mum joomum oon 6ooyii wartaay, de fuddi ina fiya maccu6e e hor6e, ina nyaama ina yara ina suloo,

⁴⁶ ndeen kaa, joomiiko wartan nyalooma mo o anndaa e wakkati mo o miilaaki. Joomiiko oon jukkoto mo jukkungo naawngo, watta mo hakkunde 6e ngoondinaay.

⁴⁷ Golloowo anndudo ko joomum yidi, de segilaaki, gollaay ko joomum yidi fu, fiyete boggi keewdi.

⁴⁸ Kaa mo anndaa ko joomum yidi, de wadi ko jeyi fiyeede, fiyete boggi seeda. Kokkaado ko duudi, yamete ko duudi. Kalfinaado ko heewi, yamete ko 6uri heewde.

*No Iisaa laatorii sabaabu ceedaagu yimbe
(Matta 10.34-36)*

⁴⁹ —Mi warii faa mi fadda yiite e leydi ndi. Mido heppi nge hubba law!

⁵⁰ Ina woodi lootagal batisima naawngal ngal looteteemi. Mido torroo faa dum tabita!

⁵¹ Odon miiloo wo jam ngardumi adunaaru naa? Wanaa! Mido wi'a on: ko ngardumi dey, wo senndude.

⁵² Gilla joonin yimbe njoyo wondube ley wuro wooto ceedan, tato kabdan e dido, dido kabdan e tato.

⁵³ Baaba habdan e biyum gorko, biddo gorko du habdan e bammum, inna habdan e biyum debbo, biddo debbo du habdan e inna muudum, esiyo debbo habdan e dee biyum, dee biddo du habdan e esum debbo.

*Haala senndude wakkatiiji
(Matta 16.2-3)*

⁵⁴ Iisaa wi'i jama'aaje deen katin:

—Si on nji'ii ruulde ina yuura gorgal tan, on mbi'an nde toban. Laatorto hono noon du.

⁵⁵ Si henndu hordoore wifii, on mbi'an wulan jaw. Dum laatorto noon du.

⁵⁶ Onon munaafiki'en! Odon mbaawi senndude alhaali leydi e

kammu. Ko wadi de on mbaawaa senndude alhaaliji jamaanu o?

No neddo haaniri rewritinde e gondo muudum

(Matta 5.25-26)

⁵⁷ Ko wadi on mbaawaa annditande ko'e mon ko fonnditii?

⁵⁸ Si ada yaada e kabdo maa faa cardowon, fila rewritinde e makko gilla e dow laawol, taa o yaare to carotoodo, de carotoodo oon hokke doomoowo kasu, de doomoowo oon du udde ley kasu.

⁵⁹ Mido haalane: abada a wur-tataako, si a yobaay ko ndewetedaa duum faa laabi.

13

Haala tuubugol e halkugol

¹ Wakkati oon, wo66e ngari kaalani Iisaa ko hewtii Galilinkoo6e wo66e. Be mbi'i Pilaatu* jillundurii yiyam ma66e e yiyam sadakaaji ma66e.

² Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Yalla odon miiloo kam6e 6uri lut-tude diina e Galilinkoo6e heddi6e been fuu naa? Odon miiloo wo saabe duum wadi de 6e torriraa noon naa?

³ Mido haalana on: wanaa noon. De si on tuubaay, on fuu hono noon kalkirton.

⁴ Odon miccoo yim6e sappo e njetto 6e suudu Silowam toowndu nduun saami dow mu66en faa maayi been. Yalla odon miiloo kam6e 6uri yim6e Urusaliima fuu junuuba naa?

⁵ Mido haalana on: wanaa noon. De si on tuubaay, on fuu hono noon kalkirton.

⁶ Ndeen o banndani 6e banndol ngol, o wi'i:

—Yibbi ngooti ina wonnoo ley ngesa neddo gomma. O wari 6orude ki, de o tawraay ki fay huunde.

⁷ O wi'i golloowo ngesa oon: «Nii woni duubi tati mido wara filaade 6i66e yibbi ki, de mi tawaay. Soppu ki! Ko wadi iki itta semmbe leydi ndi?»

⁸ Golloowo oon wi'i mo: «Joomam, accu ki do faa mawuuri. Do e ndeen, mi reman mi fiiltina ki, mi watta birgi.

⁹ Ina hasii ki rima do e mawuuri. Si ki rimaay du, coppaa ki.»

No Iisaa danniri debbo nyannde fowteteende

¹⁰ Nyannde fowteteende gomma, Iisaa ina waajoo ley suudu waajordu wooturu.

¹¹ Debbo gomma mo ginnaaru nyawni ko wadi duubi sappo e jeetati ina tawaa doon. O turiido tan, o waawaa dartaade fey.

¹² Nde Iisaa yi'unoo mo ndeen, noddi mo, wi'i mo:

—Banndam debbo, a dadii nyawu maa ngu.

¹³ Iisaa yowi juude mum dow makko, de wakkati gooto o dartii cet, imo yetta Laamdo.

¹⁴ De hooreejo suudu waajordu nduun na mettaa ko Iisaa dannii goddo nyannde fowteteende duum, wi'i yim6e been:

—Balde jeegom jeyde golleede ina ngoodi. E ley balde deen kaandon warude ndannedon, wanaa nyannde fowteteende.

¹⁵ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Onon munaafiki'en! Wanaa mono e moodon fuu ina ha66ita ngaari muudum naa araawa muudum nyannde fowteteende yarnowa dum naa?

¹⁶ Debbo o wo taan Ibrahiima, mo Seydaani ha66iri duubi sappo e jeetati. Wanaa imo jeyi ha66iteede nyannde fowteteende naa?

¹⁷ Nde o haalannoo dum ndeen, way6e mo been fuu cemi. De jamaa oon fuu ina ceyii e dow kaayefiiji di o wadata diin.

Banndol haala gabbel pamarel

(Matta 13.31-32, Marku 4.30-32)

¹⁸ Iisaa wi'i:

—Noy laamu Laamdo wa'i? Dume nanndinammi dum?

¹⁹ Laamu Laamdo ina nanndi e gabbel lekki mutaari ngel neddo hooyi, aawi ley sardiye muudum. Aawdi ndiin fudi, laatii lekki faa pooli piirooji nyibi cuudi mu66en e licce makki.

* 13:1 Pilaatu wo hooreejo leydi Yahuudiya.

Banndol haala rabilla
(Matta 13.33)

²⁰ O wi'i katin:

—Dume nanndinammi e laamu Laamdo?

²¹ Ina nanndi e rabilla mo debbo hooyi, diibunduri e etirde conndi tati mawde faa dum fuu dum yuufi.

Haala dammbugal paadungal
(Matta 7.13-14, 21-23)

²² Iisaa ina rewa ley galluje e ley gure fuu, ina waajoo, ina fonndii Urusaliima.

²³ Neddo gomma yami mo:

—Joomam, yimbe seeda tan kisata naa?

O wi'i 6e:

²⁴ —Ndurwee naatiron dammbugal paadungal sabo mido wi'a on: heewbe tefan naatude, de kunngoo.

²⁵ Si jom galle oon ummake, sokii dammbugal muudum, tawi onon odon keddii yaasin, odon calma, odon mbi'a: «Joomii amin, omtan min», ndeen o jaaboto on: «Mi anndaa to njeядon!»

²⁶ Ndeen, on puddan wiide: «Min nyaamdii e maa, min njardii e maa, a waajake dow laabi amin.»

²⁷ Ndeen o jaaboto on: «Mi anndaa to njeядon. Mboddee kam, onon wadoobe ko boni!»

²⁸ On mboyan, on nyeryunduran nyiye nde nji'oton Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, kam'en e annabaabe fuu ley laamu Laamdo, tawa onon on faddaabe yaasin.

²⁹ Yimbe yuuran lettugal e gorgal, hordoore e sobbiire, njoodoo nyaamda ley laamu Laamdo.

³⁰ Goonga ni, sakitiiibe woobe ar-doto, ardiibe woobe du cakitoto.

No Iisaa woyri yimbe Urusaliima
(Matta 23.37-39)

³¹ Wakkati oon, Farisa'en woobe ngari, mbi'i mo:

—Dillu do, njahaa e yaadu maa, sabo Hirudus kaananke oon ina muuyi warude ma.

³² O wi'i 6e:

—Njehee mbi'owee baagayel ngeel: «Ndaar, mi riiwan ginnaaji, mi dannan nyawbe hannden e jaango. De nyannde tataberde mi yottinan golle am.

³³ Ammaa ina tilsi mi yaha hannden e jaango e fa66i-jaango, sabo annabaajo haanaa maayde si wanaa ley Urusaliima.»

³⁴ Kay Urusaliima, Urusaliima! Ada wara annabaabe, ada warda nulaabe to maa kaaye! Kile keewde njidumi hawrundurde 6i66e maa hono no cofal hawrundurta coppi muudum ley bippee muudum ni. De on njaabaay.

³⁵ Paamon, Laamdo yoppidii on e suudu mon. Mido wi'a on: on nji'ataa kam katin si wanaa faa wakkati mo mbi'oyton: «Barke woodanii gardo e dow innde Joomiraado!»†

14

No Iisaa danniri gorko buutudo

¹ Nyalaande fowteteende gomma, Iisaa naatii suudu hooreejo Farisa'en gooto faa nyaama. Wonbe toon been ina taykoo mo.

² Gorko buutudo ina tawaa yeeso makko doon.

³ Iisaa haaldi e jannginoobe Tawreeta e Farisa'en, wi'i dum'en:

—Dannude nyawdo nyalaande fowteteende, ina dagii naa dagaaki?

⁴ De 6e keddii i6e ndeyyinii. Iisaa tuggi nyawdo oon, danni dum, de yoppi dum dilli.

⁵ Ndeen o wi'i 6e:

—Moy e moodon biyum naa ngaarimum saamata ley bunndu de hungoo wurtinde dum law law, fay si dum nyalaande fowteteende?

⁶ Be kunngii jaabaade fay huunde e dow majjum.

Haala subaade joonnde e noddude yimbe

⁷ Wakkati Iisaa yi'i noddaabe been ina cuboo nokkuuje burde teddude, o bann-dani 6e, o wi'i:

⁸ —Si a noddaama 6angal fu, taa jooda e joonnde burnde teddude.

† 13:35 Jabuura 118.26.

Sabo burdo ma teddude ina waawi warude,

⁹ de noddudo ma oon wara, wi'e: «Hokku oodo joodorgal ngal!» Ndeen a semtan, kooyaa joonnde burnde leeyude ndeen.

¹⁰ Ammaa si a noddaama bangal fu, njoododaa to leeyi, faa noddudo ma oon wara, wi'e: «Yigoo am, hewtu dow to woodi toon!» Ndeen, dum laatante teddeengal yeeso joododiibe maa been fuu.

¹¹ Sabo mawninkiniido fuu, leeyinte, leeyinkiniido du teddinte.

¹² O wi'i noddudo mo oon du:

—Si ada nodda yimbe mbottaari naa hiraande, taa noddu yigiraaBe naa banndiraaBe naa sakiraaBe naa hoddiibe maa jogiibe jawdi. Hasii Be nodditete de dum laatoo njobdi maa.

¹³ Jonkaa si a wadii weltaare fu, noddaa talkaaBe e woyBe e bonnguube e wumbe.

¹⁴ Ndeen, a barkinte, sabo been ngalaa ko njobire. A yobete nyannde dartiibe ummintinaa.

Banndol dow weltaare (Matta 22.1-10)

¹⁵ Gooto e nyaamoobe been, nde nannoo haala ka ndeen, wi'i mo:

—Barke woodanii nyaamoowo ley laamu Laamdo.

¹⁶ Iisaa wi'i mo:

—Gorko gomma wadii nyaamdu mawndu, noddi yimbe faa heewi.

¹⁷ Wakkati nyaamdu nduun segilinoo fu, o neli maccudo makko to yimbe been, wi'a: «Ngaree, nyaamdu-uji diin cegilaama.»

¹⁸ Be fuu, Be puddi saloraade gooto gooto. Goddo maBbe wi'i: «Mi soodii ngesa, ina tilsii mi yaha mi ndaarowa nga, mido njaare njaafodaa kam.»

¹⁹ Goddo du wi'i: «Mi soodii ga'i demooji sappo. Mi yahan mi ndaarowa di, mido njaare njaafodaa kam.»

²⁰ Goddo katin wi'i: «Mi banjudo kesum, duum wadi de mi hebataa warude.»

²¹ Maccudo oon warti, haalani dum joomum. Oon Berni, wi'i mo: «Yahu

law ley nokkuuje e dow laabi ngallu-ure nde, ngaddaa talkaaBe e woyBe e wumbe e bonnguube.»

²² Maccudo oon warti, wi'i: «Joomam, ko mbiidaa duum fuu wadaama, de faa joonin nokkuure ina heddii.»

²³ Ndeen joomiiko oon wi'i mo: «Yahu dow laabi jaajudi e paadudi, ndooldaa yimbe ngara naata, faa suudu am ndu heewa.

²⁴ Sabo mido wi'a on: fay gooto e Be noddunoomi been meedataa nyaamdu am ndu.»

No neddo laatortoo taalibaajo Iisaa (Matta 10.37-38)

²⁵ Yimbe heewBe ina njaada e Iisaa. O hucciti e maBbe, o wi'i Be:

²⁶ —Gardo to am fuu, sanaa mi burana dum bammum e inna muudum e jom suudu muudum e sukaaBe muudum e minyiraaBe mum e mawniraaBe mum, mi burana dum fay hoore muudum. Si wanaa noon fu, joomum waawaa laataade taalibaajo am.

²⁷ Katin du, mo wakkaaki leggal muudum palaangal de jokki kam fuu, waawaa laataade taalibaajo am.*

²⁸ Si won muuydo e moodon nyibude suudu toowndu, wanaa joomum joodoto tafon, hiisoo ko haajaa, de ndaara yalla na jogii ko tannyata ndu naa?

²⁹ Si wanaa noon, si joomum joiyini de waawaay tannyude, jiido ndu fuu jalan dum,

³⁰ wi'a: «Neddo o fuddii nyibude, de hunngii tannyude!»

³¹ Katin, si kaananke yehii faa habdowa e kaananke goddo, wanaa o joodoto tafon o fonnda yalla worBe makko ujunaaje sappo been ina mbaawi habdude e jogiido worBe ujunaaje noogayo?

³² Si tawii o waawaa, o nulan yimbe to joomum gilla battaaki, faa jam wada hakkunde maBbe.

* 14:27 Ndaaree Lukka 9.23.

³³ Hono noon, fay gooto moodon waawaa laataade taalibaaajo am si yoppaay ko jogii fuu.

(Matta 5.13, Marku 9.50)

³⁴ Lamdam ina woodi, ammaa si dam selii lamsude, dume lamsinta dam katin?

³⁵ Walaa fuu ko dam nafata, wanaa e leydi, wanaa e birgi. Dam faddete yaasin.

Jom nowru nanooru fuu, nana.

15

Banndol dow mbaalu lallungu

(Matta 18.12-14)

¹ Nanngooɓe lampo e luttuɓe wɔɓɓe fuu ina ɓadii mo faa kettindanoo mo.

² Farisa'en e jannginoɓe Tawreeta ina njormoo, ina mbi'a:

—Gorko o ina jaɓɓoo luttuɓe, ina nyaamda e muɓɓen!

³ Ndeen o banndani ɓe banndol ngol, o wi'i:

⁴ —Si gooto moodon ina jogii baali hemre, de ngootu lalli, wanaa yoppa capande jeenay e jeenay diin fuu ley ladde, de filowoo lallungu nguun faa yiita dum naa?

⁵ Si o yiitii dum fu, o towiran dum seyo.

⁶ Nde o warti galle makko fuu, o noddan yigiraaɓe makko e hoddiɓe makko, o wi'a dum'en: «Ceyodee e am, sabo mi yiitii mbaalu am lallunoongu.»

⁷ Midɔ haalana on: hono noon seyo laatortoo dow kammuuli si luttoowo gooto tuubii. Ingo ɓuri seyo capande njeenayo e njeenayo dartiiɓe ɓe kajaaka tuubude.

Banndol dow mbuudu cardi lallungu

⁸ —Katin du, si debbo ina jogii buufi cardi sappo, de ngootu lalli fu, wanaa o huɓɓan lampal, o fiisoo galle oon, o filoroo hakkillo faa o yiita dum naa?

⁹ Nde o yiiti dum fu, o hawrun-duran yigiraaɓe makko e hoddiɓe makko, o wi'a: «Ceyodee e am, sabo mi yiitii mbuudu am lallunoongu.»

¹⁰ Midɔ haalana on: hono noon maleyka'en Laamɔ ceyortoo, si luttuɔ gooto tuubii.

Banndol dow biɗɗo majjudo

¹¹ Iisaa wi'i katin:

—Gorko gomma ina woodunoo ɓiɓɓe worɓe diɗo.

¹² Minyiiwo oon wi'i bammum: «Baaba, hokkam ngedu am e jawdi ndi.» Ndelle, baabiiko oon fecci jawdi muudum ndiin hakkunde maɓɓe.

¹³ Faa wadi balde seeda, minyiiwo oon hawrunduri ko jogii fuu, dilli, yehi leydi mboɗɗundi. Toon o bonniri ngedu makko nguun fuu e fijirde.

¹⁴ Nde o hantunoo ndi fuu ndeen, rafo bonngo wadi e leydi ndiin, o fuddi tampude.

¹⁵ O yehi o takkowi e gorko jeyaado e leydi ndiin. Oon nuli mo gese mum faa o duranowa dum girooji muudum.

¹⁶ Imo muuyi nyaamude fay nyaamdu girooji diin, ammaa fay gooto hokkataa mo.

¹⁷ Ndeen hakkillo makko warti, o wi'i e hoore makko: «Gollanoɓe baaba am nyaaman faa kedda, inani kam do, mido maaya rafo.

¹⁸ Mi ummoto, mi hoota to baaba am, mi wi'a dum: Baaba, mi toonyake jom kammuuli, mi toonyake ma aan du,

¹⁹ mi haandaa e fay wi'eede ɓiya katin. Ndelle, jogoram hono wo mi gooto e gollooɓe maa ɓeen!»

²⁰ Jonle o ummii, o fonndii to baabiiko. Gilla imo woni to woddi, baabiiko oon haccii mo, yurmii mo sanne, doggi, gorfi mo, muccii mo.

²¹ Biɗɗo oon wi'i mo: «Baaba, mi toonyake jom kammuuli, mi toonyake ma, mi haandaa e fay wi'eede ɓiya katin!»

²² De baabiiko oon wi'i maccuɓe muudum: «Karee, ngaddowee saaya ɓurka fuu woodde ɓornon mo! Ngatton hootonnde e honndu makko, ngatton pade e koyde makko.

²³ Ngaddon ngaari payndi du, kirson dum faa nyaamen, mbeltoɗen!

²⁴ Sabo biyam o, o maaynoodo de o ummitii, o majjunoodo de o yiitaa.» Nii be pudfiri weltaare.

²⁵ Wakkati oon, biddo mawniiwo oon ina woni ley ngesa. Nde wartanoo faa badii wuro ndeen, nani jimi fijo e dippaali.

²⁶ O noddi gooto e gollooŋe been, o yami dum ko woni duko ko.

²⁷ Oon wi'i mo: «Minya oon warti de bammaa hirsani mo ngaari payndi, sabo o wartii, imo reenii.»

²⁸ Ndeen mawniiwo oon tikki, salii naatude galle oon. Baabiiko oon wur-tii, ina sura mo faa o naata.

²⁹ O jaabii baabiiko, o wi'i: «Ndaar, duubi keewdi mido gollane, fay nde wootere mi salaaki yamiroore maa. Ammaa dum e laataade fuu, abada a hokkaay kam miin kaa fay damngel faa mi weltodoo e yigiraaŋe am.

³⁰ De biya nyaamruŋo jawdi maa e rewŋe fijoŋe oon kaa, ko warti, a hirsanii dum ngaari payndi.»

³¹ Baabiiko wi'i mo: «Binngel am, abada enen ngondi, ko njeymi fuu, wo aan jeyi.

³² Ina haani ceyoden, mbeltoden. Sabo minya oon, o maaynoodo de o ummitii, o majjunoodo de o yiitaa.»

16

Bannadol dow howruujo caruŋo

¹ Iisaa wi'i taalibaaŋe mum been katin:

—Jom jawdi gomma halfiniino howruujo muudum jawdi. O haalanaa howruujo oon ina bonna jawdi makko.

² O noddi dum, o wi'i: «Ko nanumi e maada duum wo dume? War, hiisa ko kalfinadaa duum, sabo a waawaa halfineede katin.»

³ Howruujo oon wi'i e hoore muudum: «Noy ngadammi? Sabo joomam ittan kam e golle. Mi walaa semmbe remude, mido semta ŋaaraade.

⁴ Ayyo! Mido anndi no ngadammi, faa yimŋe njaŋŋitoo kam e ley cuudi muŋŋen si mi bortaama golle.»

⁵ Jonle o noddi ŋe joomiiko rewata nyamaale been, gooto gooto. O wi'i arandeejo oon: «Noy foti joomam rewete?»

⁶ Oon wi'i mo: «Paali hemre neb-bam ndeweteemi.» Howruujo oon wi'i mo: «Hooyu talkuru maa nya-maale, hara, jooda mbinndaa ca-pande joy.»

⁷ O wi'i goddo katin: «Aan le, noy foti ndewetedaa?» Oon wi'i mo: «Bootooji alkama hemre.» O wi'i oon: «Hooyu talkuru maa nyamaale, mbinndaa bootooji capande jeetati.»

⁸ Jom howruujo oonyiido oon mani dum saabe yoyre muudum. Sabo yimŋe adunaaru been ŋuri yimŋe annoora gollirde yoyre hakkunde muŋŋen.

⁹ Miin, mido wi'a on: Pilanee ko'e mon yigiraaŋe, piloree ŋe jawdi adunaaru faa nde ndi hantii fu, njaŋŋitedon ley nguurndam ndu-umiidam.

¹⁰ Koolniido e ko famdi, hoolnoto e ko mawni du. Mo laamnaay ko famdi, laamnataa ko mawni du.

¹¹ Ndelle, si on kollaay hoolaare e jawdi adunaaru ndi, moy halfinta on jawdi ngoongalaari ndiin?

¹² Katin du si on kollaay hoolaare e jawdi njananndi, moy hokkata on ko njejdun duum?

¹³ Maccudo fay gooto waawaa gollande joomiraaŋe dido. Sabo wanyan gooto, de yida keddiido oon, maa du nanngunduran e gooto, de yawa keddiido oon. On mbaawaa gollande Laamdo e jawdi fuu nde wootere.

(Matta 11.12-13, 5.18, 31-32)

¹⁴ Farisa'en, yidube ceede been, ina kettindii dum fuu, ina njala mo.

¹⁵ Iisaa wi'i ŋe:

—Onon le, odon moyyina ko'e moodon yeeso yimŋe, ammaa Laamdo ina anndi berde mon. Sabo ko yimŋe teddinta duum, ina nyid-dinii to Laamdo.

¹⁶ Tawreeta e annabaaŋe ina ngoodunoo faa warude wakkati Yaayaa. Gilla e Yaayaa Kabaaru Lobbo laamu Laamdo ina ŋanginee. Mono fuu ina durwa naatude ley maggu.

17 Ammaa e noon fu, timmugol kammu e leydi 6uri hoyude diina itude to66el gootel e ley Tawreeta oon.

18 Neddo fuu ceerudo deekum de 6anji goddo, jeenii. Katin du neddo fuu 6anjudo debbo ceeraado, jeenii.

Bannadol dow jom jawdi e Laajaru

19 –Ina woodunoo gorko gomma jom jawdi 6ornotoodo kaddule bodeeje daatude, buurdudo nyannde fuu e weltaare e mbelirka.

20 Talkaajo gomma keewdo 6uuye, bi'eteedo Laajaru, ina fukkoo dammbugal galle makko.

21 Imo muuynoo nyaamude kedde jom jawdi oon. Fay dawaadi ina ngara ina metta 6uuye makko deen.

22 Talkaajo oon maayi, maleyka'en njaari dum faa to Ibrahiima. Jom jawdi oon kam du maayi, uwaa.

23 Ley nokkuure maay6e imo torroo, o 6anti gite makko, o haccii Ibrahiima to woddi, Laajaru ina woni dakkol muudum.

24 O yeewnii o wi'i: «Baaba am Ibrahiima, yurmam, nulu Laajaru, suuwa hoore honndu muudum ley ndiyam, de wara feewnana kam demngal am. Sabo mi torrake sanne ley yiite nge.»

25 Ammaa Ibrahiima wi'i: «Binnigel am, miccita a he6ii kulle lobbe e ley nguurndam maada, Laajaru kaa wo bone tan he6i. Joonin, kanko o he6ii hinneede do, de aan torrodaa.

26 Ko 6uri dum du fuu, luggere mawnde woni hakkunde amin e moodon. Ndelle si won yidube yuurude to amin njaha to moodon, naa yuurude to moodon ngara to amin, tawan mbaawaa.»

27 Jom jawdi oon wi'i: «Ndelle baaba, mido nyaage, nulu Laajaru suudu baaba am,

28 sabo mido woodi sakiraa6e wor6e njoyo, faa o gongina 6e taa 6e ngara e nokku torra o.»

29 Ammaa Ibrahiima wi'i mo: «I6e njogii haala Muusaa e haalaaji annabaabe, accu 6e kettindanoo di.»

30 O jaabii dum: «Wanaa noon, baaba am Ibrahiima! De si goddo

yuurii hakkunde maay6e yehi to ma66e fu, 6e tuuban.»

31 Ibrahiima wi'i mo: «Si 6e ket-tindanaaki Muusaa e annabaabe, fay si goddo ummitii e maay6e, 6e ngoondintaa.»

17

Haala luttude e yaafeede

(Matta 18.6-7, 21-22, Marku 9.42)

1 Iisaa wi'i taalibaabe muudum 6een:

–Sikke walaa ko fergata yim6e faa luttina dum'en waran, ammaa bone woodanii laatiido sabaabu majjum.

2 Hayre teddunde ha66ee e daande joomum faddee ley maayo manngo, dum 6uri woodde diina luttinde gootel e cukaloy koy.

3 Kaybee ko'e moodon: si sakiike maa luttii, pelaa dum. Si tuubii, njaafodaa dum.

4 Si o toonyake ma kile jeddi e ley nyalooma gooto, de o warti to maa kile jeddi imo tuubane, njaafodaa mo.

Haala goondinal e downtanaade

5 Nulaabe 6een mbi'i Iisaa:

–Beydan min goondinal.

6 Iisaa jaabii, wi'i:

–Si goondinal moodon fotii fay no gabbel lekki mutaari ni, si on mbi'ii lekki kiido doofoo, darowoo ley maayo, ki jabanana on.

7 Moy e moodon maccudo muudum demoowo naa duroowo yuurata ladde, warta, de wi'a dum: «Hara jooda, nyaamu?»

8 Walaa! A wi'an mo: «Wadanam nyaamdu, ha66a kaddule maa de ngollanaa kam faa mi nyaama mi yara, de sakitoo aan du nyaamaa njaraa.» Wanaa noon worri naa?

9 Yalla a yettan maccudo oon saabe wadii ko njamirdaa duum naa?

10 Onon du hono noon. Si on ngadii huunde fuu ko njamiradon, mbi'ee: «Min maccube tan, ko min njeji wadude ni min ngadi.»

No Iisaa danniri seppin6e sappo

11 Nde Iisaa yahannoo Urusaliima ndeen, rewi hakkunde leyde Samariya e Galili.

¹² O wari faa o naata wuro wonngo, de seppinbe sappo ngari to makko, ndarii to toowti,

¹³ yeewnii, mbi'i:

—Iisaa, joomii amin, yurma min!

¹⁴ Nde o yiinoo be ndeen, o wi'i be:

—Njehee, kollowee ko'e mon amaami'en been.

E ley yaadu ma6be nduun be cellinaama.

¹⁵ Gooto ma6be, nde yi'unoo dadii ndeen, yeccii, ina teddina Laamdo e daande toownde.

¹⁶ O sujidi e leydi dakkol koyde Iisaa, imo yetta dum. Oon wo Samariyanke.

¹⁷ Iisaa jaabii, wi'i:

—Wanaa sappo been fuu ndadii naa? Toy njeenayo been le ngoni?

¹⁸ Ndelle walaa fuu jecciido faa teddina Laamdo si wanaa janano o naa?

¹⁹ Ndeen, o wi'i gorko oon:

—Umma, yahu, goondinal maa dannii ma.

Haala maandeeji garol laamu Laamdo

(Matta 24.23-28, 37-41)

²⁰ Farisa'en been yami Iisaa ndey laamu Laamdo warata. O jaabii be, o wi'i:

—No laamu Laamdo wardata noon, yi'ataake.

²¹ Fay gooto waawaa wiide inani dum naa inana dum, sabo anndee, laamu Laamdo ina woni hakkunde moodon.

²² Ndeen o wi'i taalibaa6e makko:

—Wakkati waran mo muuyoton yiide fay nyannde wootere e ley nyalaade Bii Neddo, de on nji'ataa.

²³ On mbi'ete: «inani o to» naa «inani o ga», de taa njehee, taa njokkee be.

²⁴ Sabo hono no mayyere yaynirta illa hoore kammu do faa yaade hoore kammu to, hono noon Bii Neddo laa-tortoo nyannde gartol muudum.

²⁵ Ammaa ko artii dum, ina tilsi o torree torraaji keewdi, yimbe jamaanu o du caloto mo.

²⁶ Hono no laatorinoo wakkati Nuuhu oon, noon du nyalaade Bii Neddo laa-tortoo:

²⁷ yimbe ina nyaama, ina njara, ina 6a6a, ina 6a6ee, faa nyannde Nuuhu naati laana kaan. De ilam tuufaandu daam wari, halki be fuu.

²⁸ Laatoto hono no wakkati Luudu noon du, yimbe ina nyaama, ina njara, ina cooda, ina conna, ina aawa, ina nyiba.

²⁹ Ammaa nyannde nde Luudu wurtinoo Sodoma ndeen, Laamdo tomni yiite e sitti,* halki be fuu.

³⁰ Hono noon nyannde 6angugol Bii Neddo du laa-tortoo.

³¹ Nyannde ndeen, si neddo ina woni dow suudu, de gineeji mum ina ngoni ley suudu fu, taa wi'a jippanto di. Tawaado ngesa du, taa yeccoo faa hooya ko woni ley wuro.

³² Miccilee dee Luudu oon.

³³ Neddo fuu piliido reenude yonki muudum, mursan ki, de neddo fuu mursudo ki, reenan ki.

³⁴ Mido haalana on: ley jemma oon, yimbe dido fukkodiibe dow sekko wooto, gooto mu6ben hooyete, de gooto yoppee.

³⁵ Rewbe dido undoo6e, gooto mu6ben hooyete, de gooto yoppee. [

³⁶ Worbe dido wonbe ley ngesa ngoota, gooto mu6ben hooyete, de gooto yoppee.]†

³⁷ Taalibaa6e been njaabii, mbi'i mo:

—Joomii amin, toy dum wadata?

O wi'i be:

—To ko saadi woni fuu, toon jigaaje kawritata.

18

Bannol dow carotoodo oonyiido

¹ Iisaa banndani be banndol faa hollita be ina tilsi be keddodoo e du'aare, taa be njoppa saabe tampiri.

² O wi'i:

—Ina woodunoo e wuro gomma carotoodo mo hulataa Laamdo, yaa-gataako fay gooto.

³ Debbo mo gorum maayi ina woni ley wuro ngoon, ina wara to carotoodo oon, ina wi'a: «Saranam hakkunde am e kabdo am.»

* **17:29** Sittiwo huunde oolde wuleteende ina luu6a. † **17:36** E dereeji booydi, goddi ngalaa aaya 36.

⁴ Carotoodo oon jaɓaay faa ɓooyi. De sakitii o wi'i e hoore makko: «Fay si taweede mi hulataa Laamdo mi yaa-gataako fay gooto du,

⁵ sabo debbo o na torra kam, mi saranto mo, faa o sela warude imo sukka noppi am.»

⁶ Caggal duum Iisaa wi'i:

—On nanii ko carotoodo bondo oon wi'i naa?

⁷ De wanaa Laamdo na walla subaaɓe muudum wullitotooɓe dum jemma e nyalooma been fuu faa ɓe keɓa sariya maɓɓe naa? O jaabataako ɓe law naa?

⁸ Mido haalana on: o saranto ɓe law. Ammaa wakkati Bii Neddo wartowi, yalla o tawan goondinɓe mo ley adunaaru naa?

Banndol dow Farisaajo e nann-goowo lampo

⁹ Iisaa bann-dani yimɓe jogoriiɓe ko'e muɓɓen wo dartiiɓe de njawi woɓɓe, haalani ɓe bann-dol ngol, wi'i:

¹⁰ —Worɓe diɗo naati suudu dewal mawndu faa ngada du'aare. Gooto wo Farisaajo, gooto du wo nann-goowo lampo.

¹¹ Farisaajo oon darii ina du'oro ley ɓernde muudum hono ni: «Laamdo, mi yettii ma ko mi nann-daay e yimɓe woɓɓe laatiiɓe wuyɓe e bonɓe e jeenoɓe, e hono nann-goowo lampo o du.

¹² Mido suumoo e ley jeddiire fuu kile diɗi, mido itta jakka e huunde fuu ko keɓumi.»

¹³ Nann-goowo lampo oon darii to toowti, suusaay fay tiggitaade kammu, ina guɓɓoo ɓerndem, na wi'a: «Laamdo yurmam, mi jom hakke.»

¹⁴ Mido wi'a on: kanko hooti wo o jaafaado, wanaa ooto. Sabo mawninkiniido fuu leeyinte, leeyinkiniido du toownete.

No Iisaa barkiniri cukaloy (Matta 19.13-15, Marku 10.13-16)

¹⁵ Ina woodi waddooɓe to Iisaa cukaloy, faa o meema koy. Nde taal-ibaaɓe been nji'unoo dum ndeen, ina ndukana yimɓe been.

¹⁶ Ammaa Iisaa noddi koy, ina wi'a: —Accee cukaloy koy ngara to am. Taa kaɗee koy, sabo wo nannduɓe e makkoy been njeyi laamu Laamdo.

¹⁷ Goonga kaalanammi on: mo jaɓiraay laamu Laamdo hono no cukalel ni fuu, naatataa dum!

No Iisaa e gorko jom jawdi ngaddi (Matta 19.16-30, Marku 10.17-31)

¹⁸ Gooto ley hooreɓe Alhu-udiyankooɓe yami mo, wi'i:

—Moodibbo lobbo, dume kaanumi wadude faa mi heɓa nguurndam nduumiidam?

¹⁹ Iisaa wi'i mo:

—Ko wadi de ada noddira kam lobbo? Lobbo walaa si wanaa gooto, oon woni Laamdo.

²⁰ Ada anndi jamirooje: «Taa jeenu, taa wadu war-hoore, taa wuju, taa seeda fewre, teddin inna maa e bammaa.»*

²¹ Hooreejo oon jaabii, wi'i:

—Mido hayba dum fuu gilla e cukaaku am.

²² Nde Iisaa nannoo dum ndeen, wi'i mo:

—Huunde wootere heddanii ma tafon: sonnu ko njogidaa duum fuu, kokkaa ceede deen talkaaɓe. Ndeen, a heɓan mbarjaari dow kammu. De ngaraa, njokkaa kam.

²³ Nde o nannoo dum ndeen, o sunii, sabo wo o jom jawdi keewndi.

²⁴ Iisaa ndaari mo, wi'i:

—Naatugol joomiraaɓe jawdi ley laamu Laamdo ina tiidi koy!

²⁵ Si goonga, ngeelooɓa naata wudde battal ɓuri hoyude diina jom jawdi naata laamu Laamdo.

²⁶ Hettindaniiɓe mo been mbi'i:

—Ndelle, moy woni kisoowo?

²⁷ Iisaa jaabii:

—Ko yimɓe mbaawaa duum, Laamdo kaa na waawi.

²⁸ Ndeen Piyeer wi'i:

—Ndaar, minen min njoppii ko min njogii duum fuu, min njokkii ma.

²⁹ O wi'i ɓe:

—Goonga kaalanammi on: joppudo wuro muudum, naa deekum, naa sakiraaɓe muudum, naa saaraaɓe

* 18:20 Wurtagol 20.12-16.

mum, naa sukaaḅe mum saabe laamu Laamḁo,

³⁰ heḅan ḁum kile keewḁe e wakkati mo ngonden e muuḁum joonin o, heḅan nguurndam ndu-umiidam e ley wakkati garoowo oon du.

No Iisaa ḅanginiri katin maayde muuḁum e iirtagol muuḁum

(Matta 20.17-19, Marku 10.32-34)

³¹ Iisaa noddi taalibaaḅe muuḁum sappo e ḁiḁo ḅeen, wi'i ḁum'en:

—Inani eḁen njaha Urusaliima. Ko annabaaḅe mbinndunoo e dow Bii Nedḁo ḁuum fuu, tabitan.

³² Sabo o wattete e juude ḅe nganaa Alhuudiyankoḅe, ḅe njalnoroo mo, ḅe torra mo, ḅe tutta dow makko,

³³ ḅe piya mo dorri, ḅe mbara mo. De nyannde tataḅerde, o ummitoto.

³⁴ Taalibaaḅe ḅeen paamaay haala kaan fes. Maanaa makka na suudaniḁe ḅe, ḅe annditaay ko o haali ḁuum.

No Iisaa wumtiniri bumḁo

(Matta 20.29-34, Marku 10.46-52)

³⁵ Nde Iisaa ḅattinoo Yeriko ndeen, tawi bumḁo ina joodii ḁakkol laawol ngool, ina garbina.

³⁶ O maati jamaa ina faltoo, de o yami ḁum wo ḁume.

³⁷ Be mbi'i mo:

—Iisaa mo Nasaraatu faltotoo.

³⁸ O yeewnii, o wi'i:

—Iisaa, taan Daawda, yurmam!

³⁹ Ardiḁe ḅeen ina njawana mo faa o deyyinoo. Ammaa o beydi yeewnaade sanne, imo wi'a:

—Taan Daawda, yurmam!

⁴⁰ Iisaa darii yamiri ḅe ngadda mo to muuḁum. Nde o ḅattinoo ndeen, Iisaa yami mo:

⁴¹ —ḁume njidḁaa mi wadane?

O wi'i:

—Joomam, mi wumta!

⁴² Iisaa wi'i mo:

—Wumtu, goonḁinal maa dannii ma.

⁴³ Wakkati gooto o wumti, o jokki ḁum, imo teddina Laamḁo. Nde yimḅe ḅeen nji'unoo ḁum ndeen, njetti Laamḁo.

19

No Jakayus goonḁiniri Iisaa

¹ Iisaa naati Yeriko, ina rewi ley wuro ngoon.

² Gorko bi'eteedo Jakayus ina woni ley toon. O hooreejo nanngoḅe lampo, wo o jom jawdi du.

³ Imo filoo yiide moy woni Iisaa, de o hunngii saabe jamaa oon, sabo wo o ḁaḅḅo.

⁴ O doggi, o arditii, o yeenji lekki hono yibbi ḁo Iisaa rewata ḁoon faa o yi'a ḁum.

⁵ Nde Iisaa yottinoo nokkuure ndeen, tiggittii, wi'i mo:

—Jakayus, hara jippa, sabo ina tilsi mi weera wuro maa hannden.

⁶ Jakayus harii jippii, jakkitorii mo seyo.

⁷ Yiiḅe ḁum ḅeen fuu ina ḅurḅurta, ina mbi'a:

—O weeranowii luttoowo.

⁸ De Jakayus darii, wi'i Iisaa:

—Joomam, hettina, mi hokkan fecere jawdi am fuu talkaaḅe. Si won mo teetumi huunde, mi yoḅan ḁum kile nay.

⁹ Iisaa wi'i:

—Hannden, kisindam naatii galle o, sabo kanko du wo o taan Ibrahima!

¹⁰ Sabo Bii Nedḁo warii filaade mājjuḅe faa hisina ḁum'en.

Bannḁol dow tino buuḁi

(Matta 25.14-30)

¹¹ Ko yimḅe ḅeen kettindii ḁuum, Iisaa beydi haala, bannḁani ḅe bannḁol gonngol, sabo o ḅattake Urusaliima. Katin du yimḅe miilii laamu Laamḁo ḅangan joonin joonin.

¹² Ndelle, o wi'i:

—Gorko dimo tedduḁo yehi leydi mbodḁundi faa hokkee laamu, de gaḁa ḁuum warta.

¹³ O noddi maccuḅe makko sappo, o hokki mono e maḅḅe fuu mbuudu kanḅe, o wi'i ḁum'en: «Ngolliree ḁum faa mi warta.»

¹⁴ Ammaa yimḅe leydi ndiin njidḁaa mo, ḅe ummini nulaaḅe gaḁa makko, ḅe mbi'i: «Min njidḁaa o laamoo min.»

¹⁵ Nde o hokkanoo laamu, o warti ndeen, o yamiri o noddanee maccuḅe

6e o halfini jawdi 6een. Imo yidi faa-mude ko mono e ma66e fuu hebi e ko golliri duum.

¹⁶ Arandeejo oon wari, wi'i: «Joomam, mbuufu maa nguun tinake buudi sappo.»

¹⁷ O wi'i dum: «Gasii sanne, maccudo lobbo. Sabo a hoolnake e ko famdi, a laamoto dow galluje sappo.»

¹⁸ Didabo oon wari, wi'i: «Joomam, mbuufu maa tinake buudi joy.»

¹⁹ O wi'i: «Aan du, a laamoto dow galluje joy.»

²⁰ Caggal duum keddiido oon wari, wi'i: «Joomam, inan mbuufu maa, mi saawii dum e tekkere

²¹ sabo mido hule. Sabo a gorko tiidudo alhaali, ada hooya ko a resaay, ada taya ko a aawaay.»

²² O wi'i dum: «Dara! Haalaaji maa jaati carortomaami, aan maccudo bondo. Ada anndunoo mi gorko tiidudo alhaali, mi hooyan ko mi resaay, mi tayan ko mi aawaay.

²³ Ndelle ko wadi a wattaay jawdi am ndi to tinoobe buudi, faa nde ngartumi fu mi ja6ida ndi e tino mayri fuu?»

²⁴ Ndeen joomiiko oon wi'i tawaabe doon been: «Teete mo mbuufu ngu, de kokkon dum jom buudi sappo oon.»

²⁵ Be mbi'i mo: «Joomii amin, kanko, imo jogii buudi sappo.»

²⁶ O wi'i: «Mido haalana on, jogiido fuu beydante. Ammaa mo walaa oon, fay seeda ko jogii duum, teetete.

²⁷ De way6e kam 6e njidaa mi laamoo dum'en been, ngaddee 6e do, mbaron 6e yeeso am.»

*No Iisaa naatiri Urusaliima
(Matta 21.1-11, Marku 11.1-11,
Yuhanna 12.12-19)*

²⁸ Nde Iisaa haalnoo dum ndeen, ardii, fonndii Urusaliima.

²⁹ Nde o battinoo gure Baytifaaji e Baytaniya gonde dow waamnde wi'eteende Jaytun, o nuli taalibaabe makko dido,

³⁰ o wi'i 6e:

—Njehee, naatowee wuro wonngo yeeso mon ngo, on tawan mola

araawa nga fay gooto waddaaki abada ina habbii. Ka6biton nga, ngaddon nga do.

³¹ Si goddo yamii on, «Ko wadi odon ka6bita nga?», mbi'on: «Joomii amin ina haajaa nga.»

³² Nulaabe been njehi, tawri no o wi'iri dum'en noon.

³³ E ley habbitingol ma66e mola nga, jey6e mola nga been mbi'i:

—Dume ka6bitanton mola nga?

³⁴ Be njaabii, 6e mbi'i:

—Joomii amin haajaa nga.

³⁵ Be njaari nga to Iisaa, 6e njowi saayaaji ma66e dow mola nga, 6e mbaddini Iisaa dow magga.

³⁶ No o yaarata noon, 6e mbeerti saayaaji ma66e dow laawol ngool.

³⁷ Joonin o 6adake Urusaliima to jippitorde waamnde Jaytun. Taalibaabe heew6e been fuu ina keewi seyo, puddi ina njetta Laamdo e daade toowde, saabe kaayeeffiji di 6e nji'unoo diin fuu.

³⁸ I6e mbi'a:

—Barke woodanii kaananke gardo e dow innde Joomiraado! Jam won dow kammu. Manngu woodanii Laamdo faa dow kammuuli!

³⁹ Yoga e Farisa'en tawaabe ley jamaa oon been mbi'i mo:

—Moodibbo, hadu taalibaabe maa been dukude!

⁴⁰ O jaabii 6e, o wi'i:

—Mido haalana on, si kam6e 6e, 6e ndeyyinake fu, wo kaaye de yeewnotoo.

No Iisaa woyri Urusaliima

⁴¹ Iisaa battii ngalluure ndeen. Nde o ndaarunoo nde fu, o woyi nde,

⁴² o wi'i:

—Mido muuyi tawee hannden ada anndunoo aan du ko hokkete jam! De joonin kaa, dum suudaama e gite maa.

⁴³ Balde ngaran de way6e ma yolata leydi ngada yeenirde, piile, bille gereegi fuu,

⁴⁴ niise, kalke aan e 6i66e maa fuu. Be njoppantaa ma fay hayre wootere dow wonnde, sabo a annditaay wakkati mo Laamdo wari walude ma.

No Iisaa riiwri luumotooɓe ley suudu dewal mawndu
(*Matta 21.12-17, Marku 11.15-19, Yuhanna 2.13-22*)

⁴⁵ Iisaa naati ley suudu dewal mawndu nduun, fuddi riiwude luumotooɓe.

⁴⁶ Imo wi'a dūm'en:

—Ina winndaa: «Suudu am laatoto wadirdu du'aare».* Onon kaa, on ngadii ndu suudirdu yanooɓe.

⁴⁷ Iisaa ina waajoo nyannde fuu ley suudu dewal mawndu nduun. Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta e mawɓe lenyol ngool been ina piloo no mbardata mo,

⁴⁸ ammaa ɓe kunngake hebude laawol sabo yimɓe been ina ngattani haalaaji makko diin hakkillo sanne.

20

Yamol dow toy baawde Iisaa yuuri
(*Matta 21.23-27, Marku 11.27-33*)

¹ E ley balde deen nyannde gomma Iisaa ina janngina yimɓe ina waajoo Kabaaru Lobbo ley suudu dewal mawndu. Hooreeɓe almaami'en e jannginooɓe Tawreeta e mawɓe yimɓe ngari to makko,

² mbi'i mo:

—Haalan min: Laamu nguye hokki ma baawde gollude ko ngollataa dūm? Moy hokki ma laawol ngollaa dūm?

³ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Miin du huunde wootere tan yamammi on. Njaabodon kam dūm:

⁴ lootagal batisima Yaayaa ngaal, wo to Laamdo yuuri naa to yimɓe?

⁵ Be paamiri hakkunde maɓɓe, ɓe mbi'i:

—Si en mbi'ii wo to Laamdo, o yaman en ko wadi de en ngoondinaay Yaayaa?

⁶ De si en mbi'ii wo to yimɓe, yimɓe ɓe fuu limnan en kaaye, sabo ɓe fuu ɓe tannyorii Yaayaa wo annabaajo.

⁷ Nii ɓe njaaborii ɓe mbi'i ɓe paamaay to lootagal batisima Yaayaa yuuri.

⁸ Iisaa wi'i ɓe:

—Haya miin du, mi haalantaa on baawde deye ngollirammi ko ngollammi dūm.

Banndol dow remooɓe bonɓe
(*Matta 21.33-46, Marku 12.1-12*)

⁹ Iisaa fuddi banndande yimɓe banndol ngol, wi'i:

—Neddo gomma darni ngesa cabiije, halfini nga remooɓe, de wadi jaahaangal, ɓooyi wartaay.

¹⁰ Nde ɓoreede cabiije yottinoo fu, o nuli golloowo makko to remooɓe been toon faa jaba ngedu makko ɓiɓɓe cabiije deen. Ndeen remooɓe been piyi nulaado oon, njeccini dūm juude ɓole.

¹¹ O nuli to maɓɓe golloowo goddo. Be piyi oon du, ɓe kuyfini dūm, ɓe njeccini dūm juude ɓole.

¹² O nuli katin golloowo tataɓo. Be mbarmini dūm, ɓe ndiiwi dūm.

¹³ Wakkati oon, jom ngesa oon wi'i: «Noy ngadammi? Mi nelan ɓiyam gorko mo korsinmi, hasii ɓe njaagoto mo!»

¹⁴ Ammaa nde remooɓe been nji'unoo ɓiddo oon ndeen, iɓe mbi'undura: «O woni donoowo oon. En mbara dūm, kewten ngesa nga!»

¹⁵ Be paddi mo faa gada ngesa toon, ɓe mbari mo. Joonin le, noy jom ngesa oon wadata ɓe?

¹⁶ O waran, o halka remooɓe been, o halfina ngesa ngaan woɓɓe.

Nde yimɓe been nannoo dūm ndeen, mbi'i:

—Taa dūm laatoo!

¹⁷ Iisaa ndaari ɓe, wi'i:

—Ndelle, dume woni maanaa ko winndaa dūm:

«Hayre nde nyiɓooɓe been calii ndeen, wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon?»*

¹⁸ Caamudo dow hayre ndeen fuu, helan. Mo nde saami dow muudum du, diggan.

Haala yobugol lampo
(*Matta 22.15-22, Marku 12.13-17*)

¹⁹ Jannginooɓe Tawreeta e hooreeɓe almaami'en paamii banndol ngol wo kam'en sappii. Be pilii

* **19:46** Esaaya 56.7, Yeremiya 7.11. * **20:17** Jabuura 118.22

no 6e nanngira Iisaa wakkati oon, ammaa 6e kulii yimbe.

²⁰ Be taykii Iisaa. Be nuli horoo6e nanndinkiniibe e lobbu6e, yalla ina ke6ira laawol no nanngirta mo e haala makko, faa ngatta mo ley juude laamu, saroo mo.

²¹ Been yami mo:

—Moodibbo, miden anndi ko kaalataa duum e ko mbaajotodaa duum ina fonnditii, miden anndi a burdintaa fay gooto, ada jannginira laawol Laamdo ngol goonga.

²² Yalla ina daganii min min kokka kaananke Roma mawdo oon lampo naa dagaaki?

²³ Ammaa o annditii hiila ma66e ka, o wi'i 6e:

²⁴ —Kollee kam mbuudu cardi! Natal moy e innde moy woni do?

Be mbi'i:

—Kaananke Roma!

²⁵ Ndeen o wi'i 6e:

—Ndelle kokkee kaananke Roma oon ko jeyi, kokkon Laamdo du ko jeyi.

²⁶ Be kunngii nanngirde mo e ko o haalata yeeso yimbe duum. Jaabu makko oon haaynii 6e, 6e ndeyy'inii.

*Haala ummitagol maay6e
(Matta 22.23-33, Marku 12.18-27)*

²⁷ Wo66e e Saduki'en ngari to makko. Been ngoni yeddoobe ummital. Be yami mo, 6e mbi'i:

²⁸ —Moodibbo, Muusaa yamirii en, si neddo banji debbo, maayii, hebaay biddo, minyum naa mawnum dewla debbo joppaado oon faa hebana maaydo oon beyngu.

²⁹ Ina woodunoo rimdaabe njeddo. Arandeejo oon banji debbo, maayi, hebaay biddo.

³⁰ Dida6o oon dewli debbo oon, maayi,

³¹ tata6o oon jokkiti. Hono noon njeddo been fuu banjiri mo, kebaay biddo, maayi.

³² De sakitii, debbo oon du maayi.

³³ Ndelle, nyannde ummital, moy e ma66e laatotoo goroo debbo oon? Sabo 6e njeddo fuu 6e banjiino mo.

³⁴ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Yimbe jamaanu o ina banja, ina banjee.

³⁵ Ammaa fotu6e hebude ummitagol e nguurndam garoojam been, banjataa, banjataake,

³⁶ sabo 6e mbaawaa maayde katin. Be laatake hono maleyka'en noon. Wo 6e 6i66e Laamdo, sabo 6e ummintinaabe e maayde.

³⁷ Woodi ko maay6e ummitotoo duum, fay Muusaa sappake dum ley taariki wuumoore hu66oore. Sabo toon o noddiri Joomiraado Laamdo Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.†

³⁸ Laamdo wanaa Laamdo maay6e, wo o Laamdo wuur6e. Sabo to makko yimbe fuu wo wuur6e.

³⁹ Wo66e e jannginoobe Tawreeta, mbi'i:

—Moodibbo, a haalii goonga.

⁴⁰ Caggal duum 6e cuusaay yamude mo yamde godde katin.

*Kabaaru Almasiihu e Daawda
(Matta 22.41-46, Marku 12.35-37)*

⁴¹ Iisaa wi'i 6e:

—Noy 6e mbaawri wiide Almasiihu wo taan Daawda?

⁴² Daawda e hoore muudum wi'i ley dewtere Jabuura:

«Joomiraado wi'i Joomam:

Jooda gere nyaamo am,

⁴³ faa mi wada njaa6aa way6e ma.»‡

⁴⁴ Daawda ina noddira mo «Joomam». Ndelle, noy o laatortoo taanum?

*No Iisaa feliri jannginoobe
Tawreeta*

*(Matta 23.1-36, Marku 12.38-40,
Lukka 11.39-54)*

⁴⁵ E ley ko yimbe been fuu kettindanii mo, o wi'i taalibaa6e makko been:

⁴⁶ —Ndeentee e jannginoobe Tawreeta yidu6e yiilodaade e saayaaji mawdi e jowteede jowtaali teddufi ley luumooji, foodantoobe joodorde burde teddude ley cuudi

† 20:37 Wakkati Muusaa, tawi Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba maayiino gilla ko 6ooyi. ‡ 20:43 Jabuura 110.1.

baajordi e nokkuuje teddude to nyaamduuji.

⁴⁷ Ibe nyaama jawdi rewbe talkaabe 6e goriraa6e mu66en maayi, de 6e njuutina du'aawuuji ma66e faa 6e nanndinkinoo e lobbu6e. Kam6e, jukkungo naawngo burata jippi-neede dow mu66en.

21

Haala sadaka burdo woodude (Marku 12.41-44)

¹ Iisaa yepti gite muudum, yi'i joomiraa6e jawdi ina ngatta sadakaaji mu66en e keesu sadaka.

² O yi'i debbo talkaajo mo gorum maayi, kam du ina watta toon buudi didi,

³ de o wi'i:

—Goonga kaalanammi on: debbo talkaajo o, ko watti duum, 6uri ko 6e fuu 6e ngatti.

⁴ Sabo 6e fuu, wo ko bonnantaa 6e fay huunde tan 6e ngattiri hono dokke. Ammaa debbo o kaa, e ley talkaaku muudum, watti haddi ko joginoo faa wuurda duum fuu.

Haala halkere suudu dewal e sifaaji timmoode adunaaru

(Matta 24.1-14, Marku 13.1-13)

⁵ Ina woodi wo66e ina kaala haala suudu dewal mawndu nduun, e no ndu njardiniraa kaaye e kulle cakkaade. Ndeen Iisaa wi'i:

⁶ —Ko nji'oton duum, wakkati waran nde fay hayre wootere heddataako do ina yowii dow wonnde. Fuu wurjinte.

⁷ Be yami mo, 6e mbi'i:

—Moodibbo, anndin min nde dum wadata. Maande ndeye hollata kulle deen 6adake wadude?

⁸ O wi'i:

—Ndeentee taa mbosinedon e goonga. Heew6e ngardan e innde am, ina mbiitoo: «Miin woni kanko», ina mbi'a du: «Wakkati oon 6adake.» Taa njokkee 6e.

⁹ Nde nanoydon woldeejji e muurtereeji, taa kulee. Sabo tilay dum wada tafon, ammaa dum wanaa timmoode wakkati oon.

¹⁰ O heddi imo wi'a 6e:

—Lenyol habdan e lenyol, laamu habdan e laamu.

¹¹ Dimmbande leydi mawde ngadan, rafooji e nyawuuji bondi du ngaran e nokkuuje feere feere. Kulle kul6iniide e sifaaji mawdi yuuran dow kammu.

¹² Ammaa gilla dum fuu wadaay, yim6e nanngan on, torredon, njaaredon to cuudi baajordi e kasuuji. Be ngadda on yeeso kaanankoo6e e hooree6e saabe innde am.

¹³ Dum hokkan on laawol seedanaade kam.

¹⁴ Pi6ee anniya e 6erde mon on milataako ko njaabotodon.

¹⁵ Sabo mi hokkan on waawde haala, mi hokkan on hakkilantaaku ko way6e on 6een fuu mbaawaa salaade naa yeddude.

¹⁶ Fay saaraa6e mon e sakiraa6e mon e koreeji mon e yigiraa6e mon njamboto on, mbara wo66e moodon.

¹⁷ Yim6e fuu mbanyan on saabe am,

¹⁸ ammaa fay leembol ko'e moodon halkataa.

¹⁹ Tinnitaare moodon ndannirton yonkiiji mon.

Haala halkere Urusaliima e gartol Almasiihu

(Matta 24.15-31, Marku 13.14-27)

²⁰ —Nde nji'udon konuuji ina piiloo Urusaliima fuu, anndon halkeede mayre 6adake.

²¹ Wakkati oon, tawaa6e leydi Yahuudiya fuu, ndoggira baamle. Tawaa6e ley ngalluure nde fuu, njalta e mayre. Tawaa6e ladde du, taa naata ngalluure ndeen.

²² Sabo balde deen wo balde yomnitagol, faa ko winndaa duum fuu tabita.

²³ Kay, debereedu'en e musintee6e njaran torra ley balde deen! Sabo torraaji mawdi njanan e leydi ndi, tikkere Laamdo jippoto e lenyol ngol.

²⁴ Be camminirte kaafaahi, 6e nangee, 6e njaaree hakkunde lenyi fuu. Lenyi ndampan Urusaliima faa nde wakkati dawrugol mu66en timmiri no foduraa.

²⁵ Sifaaji ngadan dow naange e lewru e koode. Ley adunaaru du kulol wadan e leyde deen. De fuu de mbemmboto saabe feekaango maayo manngo e bempyye muudum.

²⁶ Yimbe pekkoran saabe kulol si miilake dow ko waroyta e adunaaru ndu, sabo fay baawde kammu deen ndimmboto.

²⁷ Wakkati oon, yimbe been nji'an Bii Neddo ina wara e duule, ina warda e baawde e teddeengal manngal.

²⁸ Onon, si dum fuddii wadude, tiggitodon, banton ko'e moodon, sabo Laamdo badake rimdinde on.

Banndol dow yibbi

(Matta 24.32-35, Marku 13.28-31)

²⁹ Caggal duum, o bannDani be banndol ngol, o wi'i:

—Ndaaree yibbi e ledde godde de fuu.

³⁰ Si on nji'ii de mbilitii, o don anndi ndunngu badake.

³¹ Noon du, si on nji'ii kulle deen ina ngada, annditon laamu Laamdo badake.

³² Goonga kaalanammi on: jamaanu o timmataa, tawee kulle deen fuu ngadaay.

³³ Kammu e leydi timman, de haalaaji am kaa timmataa abada.

Haala reentaade e gartol Almasi-ihu

³⁴ —Ndeenee ko'e mon taa yidde fijo suloowo e sulargol doro e ka66u-ko'u adunaaru njowoo dow berde mon de nyannde ndeen juha on

³⁵ hono tuugol*. Sabo inde wara dow yimbe adunaaru fuu.

³⁶ Ndelle, kakkilon wakkati fuu, ngadon du'aare, faa kebon dadude e kulle gadooje deen fuu, mbaawon daraade yeeso Bii Neddo.

³⁷ Nyalooma fuu, Iisaa ina waajoo ley suudu dewal mawndu, de jemma, o wurtoo, o waalowa dow waamnde wi'eteende Jaytun.

³⁸ Yimbe fuu ina njaha to suudu dewal mawndu illa fajiri faa kettindanoo mo.

22

No hooreebe ndawriri faa nannga Iisaa

(Matta 26.1-5, 14-16, Marku 14.1-2, 10-11, Yuhanna 11.45-53)

¹ Wakkati iidi buuru mo wattaaka rabilla ndiin badake. Dum woni iidi nyannde Faltagol.

² Hooreebe almaami'en e jannginoobe Tawreeta been ina piloo no mbarda Iisaa, de si goonga iibe kula yimbe been.

³ Ndeen Seydaani naati Yahuuda bi'eteedo Isikariyotto, gooto e sappo e dido been.

⁴ O yehi o haaldowi e hooreebe almaami'en e doomoobe suudu dewal mawndu no o wattirta Iisaa e juude mu66en.

⁵ Be ceyii, be ndewri be kokkan mo ceede.

⁶ O jabi, imo filoo wakkati mo o jambotoo Iisaa e cuncukka, tawa jamaa oon faamaay.

No Iisaa wadiri hiraande iidi Faltagol e taalibaa66e muudum

(Matta 26.17-30, Marku 14.12-26, Yuhanna 13.21-30)

⁷ Nyalaande iidi buuru mo wattaaka rabilla yottake. Wo nyalaande nde dammuuli iidi Faltagol njeyi hirseede.

⁸ Iisaa nuli Piyeer e Yuhanna, wi'i dum'en:

—Njehee cegilaneen en hiraande iidi Faltagol faa nyaamen.

⁹ Be yami mo:

—Toy njiddaa min cegiloo nde?

¹⁰ O wi'i 6e:

—Ndaaree, si on naatii ngalluure nde, on kawran toon e gorko, ina ronndii loonde ndiyam. Njokkon mo faa e suudu do o naatata doon,

¹¹ mbi'on jom galle oon: «Moodibbo na yame toy woni suudu ndu nyaamdata e taalibaa66e mum been iidi Faltagol?»

* **21:35 Tuugol**wo ko wo66e mbi'ata huuseeru maa bedorgal.

12 O hollan on suudu sooro mawndu moyyinaandu. Wo dow toon cegilotodon hiraande ndeen.

13 Be njehi, 6e tawi hono no o wi'iri 6e noon, 6e cegilanii hiraande iidi Faltagol ndeen.

14 Nde wakkati oon yottinoo ndeen, o joodii kanko e sappo e dido 6een.

15 O wi'i 6e:

—Midó muuyi nyaamdude e moodon hiraande iidi Faltagol nde sanne, gilla mi torraaka.

16 Sabo midó wi'a on, mi nyaamataa nde katin faa nyannde nde dum tabiti ley laamu Laamdo.

17 O hooyi horde, o yetti Laamdo, o wi'i:

—Nja6ee dum, peccee dum hakkunde moodon,

18 sabo midó wi'a on, illa joonin mi yarataa cabijam katin faa nde laamu Laamdo wari.

19 Katin, o hooyi buuru, o yetti Laamdo, o heltii, o hokki 6e, o wi'i:

—Dum wo 6anndu am hokkaandu saabe moodon. Ngadon dum faa micitodon kam.

20 Hono noon du, nde 6e tilinoo e hiraande ndeen, o hooyi horde cabijam, o hokki 6e, o wi'i:

—Horde nde woni amaana keso tabintiniraado yiyam am ndufeteedam saabe moodon.

21 Ammaa paamee, jambotoodo kam oon ina nyaamda e am e le'al gootal.

22 Tilay Bii Neddo yoppira adunaaru hono no fodoranaa noon. Ammaa bone woodanii jambotoodo mo oon!

23 Ndeen 6e puddi yamundurde hakkunde ma66e moy e ma66e wadata huunde ndeen.

Jeddi dow moy woni burdo teddude

24 Jeddi ngadi hakkunde ma66e du e dow moy buri teddude.

25 Iisaa wi'i 6e:

—Kaanankoo6e leyde ina ndawrana jaalaa6e mu66en. Jom'en doole dow yim6e 6een du ina njidi noddireede walloo6e.

26 Onon kaa, wanaa hono noon. Sanaa burdo teddude e moodon laa-too hono cukalel, ardiido du laa-too hono golloowo.

27 Sabo moy buri teddude, joodiido faa nyaama naa golloowo gaddoowo nyaamdu? Wanaa nyaamoowo oon buri naa? De miin kaa, mido woni hakkunde moodon hono golloowo oon.

28 Onon ngoni heddodii6e e am ley torraaji am.

29 Saabe duum, miin du, mi hokkii on laamu hono no Baaba am hokkiri kam laamu ni,

30 faa nyaamon, njaron to nyaamirde am ley laamu am. On njoodoto dow joodorde laamu, carodon lenyi Israa'iila sappo e didi diin.

No Iisaa sapporii Piyeer wi'an andaa dum

(Matta 26.31-35, Marku 14.27-31, Yuhanna 13.36-38)

31 Simon, Simon, Seydaani nyaagake he6ude on faa seda on hono no alkama sedirtee ni.

32 Ammaa mi du'anake ma taa goondinal maa mursee. Aan le, nde ngartoydaa to am, cembindinaa sakiraa6e maa.

33 Piyeer wi'i mo:

—Joomam, mido segilii yaadude e maada ley kasu e wardeede e maada!

34 De Iisaa wi'i:

—Midó haalane, Piyeer, fadde ndontoori e joggude hannden tawan a wi'ii kile tati a andaa kam.

35 O wi'i 6e katin:

—Nde nulunoomi on ndeen, on kooyaay dannga e mbasu e pade, won ko nyakani on naa?

Be mbi'i:

—Walaa!

36 O wi'i 6e:

—Joonin kaa, jogiido dannga hooya, jogiido mbasu hooya, mo walaa kaafaahi du, sootta saaya muudum sooda ngooti.

37 Sabo ina winndaa, «O limaama ley bon6e.» Midó haalana on: ina tilsi dum tabita dow am. Sabo ko winndaa dow am fuu tabitan.

38 Be mbi'i:

—Joomii amin, inan kaafaaje didi!

O wi'i 6e:
—Heyii!

No Iisaa nyaagorii Laamdo dow waamnde Jaytun

(*Matta 26.36-46, Marku 14.32-42*)

³⁹ Iisaa wurtii, fonndii waamnde Jaytun no woowri noon. Taalibaa6e makko 6een njokki mo.

⁴⁰ Nde o yottinoo nokkuure ndeen, o wi'i 6e:

—Ndu'ee faa taa naaton ley jarribe.

⁴¹ Caggal duum, o toowti 6e ko wadata hono limnere hayre. O hofii, imo wada du'aare,

⁴² imo wi'a:

—Baaba, si a muuyii, woddinam horde torra nde. Ammaa taa dum laatoroo muuyo am, dum laatoroo muuyo maa aan!

⁴³ Wakkati oon, maleyka yuurudo dow kammu 6angi e makko, semmbini mo.

⁴⁴ Ley mettorgal bernde makko o beydi tekkinde du'aare makko, nguli makko laatii hono to66e yiyam ina simta e leydi.

⁴⁵ Nde o hantunoo du'aare ndeen, o yecii to taalibaa6e makko 6een, o tawi i6e daanii saabe mettorgal berde ma66e.

⁴⁶ O wi'i 6e:

—Ko wadi de odon daanii? Ummee ndu'ee, faa taa naaton ley jarribe!

No Iisaa nanngiraa

(*Matta 26.47-56, Marku 14.43-50, Yuhanna 18.3-11*)

⁴⁷ Imo woni e haala ka faa jamaa wari. Bi'eteedo Yahuuda, gooto e sappo e dido 6een, ardii 6e de battitii Iisaa faa mucchoo dum.

⁴⁸ De Iisaa wi'i mo:

—Yahuuda, muccaango njamm-bortodaa Bii Neddo naa?

⁴⁹ Nde wondube e Iisaa 6een nji'unoo ko anniyii laataade fu, mbi'i:

—Joomii amin, min coppa 6e kaafaaje naa?

⁵⁰ Ndeen gooto ma66e soppi maccudo Almaami Mawdo, tayi nowru muudum nyaamru.

⁵¹ Iisaa jaabii, wi'i:

—Celdee ni.

De o meemi nowru maccudo oon, o danni dum.

⁵² Iisaa haalani war6e faa nannga dum 6een, hooree6e almaami'en e doomoobe suudu dewal mawndu e maw6e Alhuudiya'en 6een, wi'i:

—On ngardii e kaafaaje e cabbi hono wo mi gujjo!

⁵³ Nyannde fuu mido wondunoo e moodon ley suudu dewal mawndu, on njowaay junngo dow am. Ammaa joonin wo wakkati mon, joonin wo wakkati mo nimre laamii.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa

(*Matta 26.57-58, 69-75, Marku 14.53-54, 66-72, Yuhanna 18.12-18, 25-27*)

⁵⁴ Be nanngi Iisaa, 6e njaari dum faa ley galle Almaami Mawdo. Piyeer ina jokki to toowti.

⁵⁵ Tawi yiite na hu66aa hakkunde taliyaare galle oon, Piyeer wari joododii e yuulotoobe doon.

⁵⁶ Kordo gooto yi'i imo hucciti e jayngol, ndaari mo faa woodi, wi'i:

—O du na wondunoo e makko.

⁵⁷ De Piyeer yeddi mo, wi'i:

—Hey debbo, mi anndaa mo.

⁵⁸ Nde 6ooytunoo seeda, goddo yi'i mo, wi'i:

—Aan du e ma66e njeyadaa!

De Piyeer wi'i:

—Hey gorko, mi wanaa!

⁵⁹ Faa wadi yamnde wootere gada duum, goddo katin siini dow haala kaan, wi'i:

—Goonga ni, gorko o ina wondunoo e makko, sabo kam du wo Galilinkeejo.

⁶⁰ De Piyeer jaabii, wi'i:

—Gorko, mi faamataa ko kaalataa duum!

O selaay haalude, faa ndontoori joggi.

⁶¹ Iisaa hucciti e Piyeer, ndaari dum. Ndeen Piyeer miccitii haala ka Iisaa haalannoo dum kaan: «Fadde ndontoori e joggude hannden, a wi'an kile tati a anndaa kam.»

⁶² O wurtii yaasin, imo woya bojji cattudi.

(*Matta 26.67-68, Marku 14.65*)

⁶³ Yim6e nanngube Iisaa 6een ina njalnoro0 dum, ina piya dum.

⁶⁴ Be cuddi yeeso makko, i6e yama mo, i6e mbi'a:

–Hey annabaajo! Haalan min moy fiyi ma!

⁶⁵ Heddi i6e njenna mo jennooje godde keewde.

*No maw6e diina carorii Iisaa
(Matta 26.59-66, Marku 14.55-64,
Yuhanna 18.19-24)*

⁶⁶ Nde weetunoo ndeen, yim6e Saahii6e been kawriti, been ngoni maw6e lenyol ma66e e hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta. Iisaa waddaa yeeso ma66e.

⁶⁷ Be mbi'i dum:

–Si aan woni Almasiihu haalan min.

O wi'i 6e:

–Fay si mbiimi on noon du, on nja6ataa.

⁶⁸ Si mi yamii on du, on njaa-bataako.

⁶⁹ Ammaa gilla joonin, Bii Neddo joodoyto gere nyaamo Laamdo, Jom baawde.

⁷⁰ Be fuu 6e mbi'i:

–Ndelle aan woni Bii Laamdo naa?

O wi'i 6e:

–Onon e ko'e mon kaali, wo miin jaati.

⁷¹ Jonle 6e mbi'i:

–En kaajaaka seedaaku katin, sabo ko o haali e hunduko makko duum, en fuu en nanii.

23

*No Pilaatu yamiri Iisaa
(Matta 27.1-2, 11-14, Marku 15.1-5,
Yuhanna 18.28-38)*

¹ Caggal duum, yim6e Saahii6e been fuu ummii, njaari Iisaa to Pilaatu hooreejo oon.

² Be puddi i6e pela mo, i6e mbi'a:

–Gorko o min tawi ina wosina lenyol amin, ina hada dum'en yobude kaananke mawdo oon lampo, ina wi'a hoore muudum wo Almasiihu, kaananke.

³ Pilaatu yami mo, wi'i:

–Aan woni kaananke Alhu-udiyankoo6e naa?

Iisaa jaabii, wi'i:

–Aan e hoore maa haali.

⁴ Pilaatu jaabii, wi'i hooree6e almaami'en e jamaa oon fuu:

–Mi yi'aay fuu feloore e makko.

⁵ Ammaa 6e ciini e haala ma66e sanne, i6e mbi'a:

–Ko o waajotoo duum ina waddundura yim6e ley leydi Yahuudiya fuu, gilla Galili to o fuddiri toon faa e do.

⁶ Wakkati Pilaatu nannoo dum, yami yalla gorko o wo Galilinkeejo.

⁷ Nde o faamunoo Iisaa na yuura e ley laamu Hirudus ndeen, o nuldi dum Hirudus. Sabo ley balde deen tawi Hirudus ina woni ley Urusali-ima.

⁸ Nde Hirudus yi'unoo Iisaa ndeen, 6erndem weli sanne, sabo 6ooyii ko yidunoo yiide mo saabe ko nanannoo dow makko duum. Katin du ina yeloo yiide mo imo wada ko haaynii.

⁹ O yami dum yamde keewde, de Iisaa jaabaaki fay huunde.

¹⁰ Hooree6e almaami'en e jannginoo6e Tawreeta na ndarii doon, ina pelda mo no mbaawri fuu.

¹¹ Hirudus du huyfini mo, jalnorii mo, kam e sordaasiibe muudum, 6orni mo saaya lobba, nultiri mo Pilaatu.

¹² Nyannde ndeen Pilaatu e Hirudus laatii yigiraa6e, arande 6e wanyundurnoo6e.

*No Iisaa hiitoraa
(Matta 27.15-26, Marku 15.6-15,
Yuhanna 18.39-19.16)*

¹³ Pilaatu noddi hooree6e almaami'en e maw6e Alhuudiyankoo6e been e yim6e fuu,

¹⁴ wi'i dum'en:

–On ngaddanii kam neddo o hono wo o bosinoowo yim6e. Ndaaree, mi yamii mo yeeso mon, de ley ko peloton mo duum fuu, mi tawaay fuu sabaabu jukkotoodo mo.

¹⁵ Hirudus du yi'aay faa'e e makko, sabo yeccinii mo to meeden. Paamee, gorko o wadaay fay huunde ko jeyi warude dum.

¹⁶ Ndelle, mi fiyan mo, mi yoppa mo.

¹⁷ Ina tilsi wakkati iidi Faltagol fuu Pilaatu yoofana 6e kasunke gooto.

18 Be fuu 6e ndukidi daande wootere, 6e mbi'i:

—War mo, njoofanaa min Barabas!

19 Barabas le wo uddanoodo e kasu saabe muurtere wadunoonde e ngal-luure ndeen, e saabe war-hoore.

20 Pilaatu haaldi e ma66e dida berde saabe muuyo muudum yoofude Iisaa.

21 Ammaa 6e keddii i6e nduka, i6e mbi'a:

—Tontu mo! Tontu mo e leggal palaangal!

22 Pilaatu wi'i 6e tata berde:

—Dume o wadi ko boni? Mi tawaay e makko sabaabu fuu ko haani warude mo! Ndelle, mi fiyan mo, mi yoppa mo.

23 Ammaa 6e beydi feekaade peekaali mawdi, i6e mbi'a o tontee. Peekaali ma66e diin njaaltii Pilaatu.

24 O hokki 6e laawol faa ko 6e njarii duum laato.

25 O yoofani 6e mo 6e njarii yoofaneede oon, kam woni uddanoodo ley kasu saabe muurtere e war-hoore. De Iisaa kaa, o watti dum e muuyde ma66e.

No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal

(Matta 27.32-44, Marku 15.21-32, Yuhanna 19.17-27)

26 Nde 6e njaarannoo mo ndeen, 6e nanngi gorko jeyaado Sireene bi'eteedo Simon, yuurudo ley ladde. Be mbakkini dum leggal palaangal ngaal faa jokka caggal Iisaa, yaara ngal.

27 Yim6e heew6e na njokki dum. Rew6e du ina ngoni ley ma66e, ina mboya ina piira berde mu66en metorgal saabe majjum.

28 Iisaa hucciti e rew6e been, wi'i dum'en:

—Rew6e Urusaliima, taa mboyyee kam, ammaa mboyyee ko'e moodon e bi66e mon!

29 Sabo dey, balde ngaran nde yim6e mbi'ata: «Barke woodanii rew6e rimar6e e 6e ndeedaay e endi di musinaaka.»

30 Ndeen, yim6e mbi'an baamle caama dow mu66en, mbi'a tile udda dum'en.

31 Sabo si 6e ngadii nii gilla lical ngal wo keccal, noy laatoytoo si ngal yoorii?

32 Be njaaridi Iisaa e yim6e dido bon6e. Been du wo waretee6e.

33 Nde 6e njottinoo nokkuure wi'eteende Laalagal Hoore ndeen, 6e tonti mo e leggal palaangal, kanko e bon6e dido been, gooto gere nyaamo makko, gooto du gere nano makko.

34 O wi'i:

—Baaba, yaafa 6e sabo 6e anndaa ko 6e ngadata.

Ndeen 6e pecciri kaddule makko cumnal.

35 Yim6e ndarii doon ina ndaara. Hoore6e been du ndarii ina njal-noroo mo, ina mbi'a:

—O hisinii wo66e, o hisina hoore makko si o Almasiihu, Cu6aado Laamdo.

36 Sordaasiibe been du njalnorii mo. Be battii, 6e kokki mo ndiyam lammudam,

37 i6e mbi'a:

—Si aan woni kaananke Alhudiyanoo6e oon, hisin hoore maa!

38 Tawi du alluwal takkaama dow hoore makko. Binndi dow maggal na mbi'a: O WO KAAANANKE ALHUDIYANKOO6E.

39 Gooto e bon6e dido tontidaabe e makko been ina mbonkoo mo, ina wi'a:

—Wanaa aan woni Almasiihu naa? Hisin hoore maa, de kisinnaa min minen du!

40 Ammaa gooto oon feli oyo oon, wi'i:

—A hulataa Laamdo naa? Aan e makko fuu, on potu jukkungo.

41 Enen, jukkungo meeden wo goonga jaati, sabo ko foti e ko ngolluden tan njobeteden. De kanko kaa, o wadaay fay huunde ko boni.

42 Ndeen o wi'i:

—Iisaa, miccitodaa kam wakkati ngartoydaa e laamu maa.

43 Iisaa wi'i mo:

—Goonga kaalanammaami: handen jaati a wondowan e am ley aljanna.

Haala maayde Iisaa

(Matta 27.45-56, Marku 15.33-41, Yuhanna 19.28-30)

44 Wakkati hakkunde naange, nimre wadi e leydi fuu faa wakkati yamnde tati kiiral naange.

45 Naange ni66i, lefol paliingol ley suudu dewal mawndu ngool seekii ceeke didi.

46 Iisaa feekii feekaango manngo, wi'i:

—Baaba, mi wattii yonki am ki ley junngo maa.

Gada o haalii dum, o seedi e yonki.

47 Caggal mawdo sordaasi'en oon yi'ii ko laatii duum, yetti Laamdo, wi'i:

—Goonga, neddo o wo dartiido!

48 Jamaa garudo ndaarude mo oon fuu yi'ii ko wadi duum. Be njeccii, i6e piya berde ma66e.

49 Ammaa anndube mo been fuu, ina ndarii to toowti ina ndaara dum fuu. Rew6e jukkunoo6e mo gilla leydi Galili been ina ngoni ley ma66e.

No banndu Iisaa wattiraa ley saabeere

(Matta 27.57-61, Marku 15.42-47, Yuhanna 19.38-42)

50 Ina woodi gorko bi'eteedo Yuusufi jeyaado e waaldeere Saahii6e ndeen, wo o gorko lobbo, dartiido.

51 Kanko o ja6aay ko Saahii6e been kaali e ko 6e ngolli. Imo yuura Ari-matiya, ngalluure ley leydi Yahu-udiya. Imo hedii 6angugol laamu Laamdo.

52 O yehi to Pilaatu, o ɲaarii dum banndu Iisaa,

53 o jippini dum e leggal ngaal, o fiili dum e kasanke, o watti dum ley saabeere wasaande ley hayre, do fay gooto wattaaka.

54 Dum hawrii e nyannde segilanteende tawi nyannde fowteende 6adake fuddude.

55 Rew6e wondunoo6e e Iisaa gilla Galili been njokki Yuusufi, nji'i saabeere ndeen e no o wattiraa ley mayre.

56 Be kooti, 6e moyyinowi nebbeelee uurde e turaaje.

Caggal duum, 6e powti nyannde fowteteende hono no yamiroore ndeen wi'iri.

24

No Iisaa ummitorii
(Matta 28.1-10, Marku 16.1-8, Yuhanna 20.1-10)

1 Gilla pudal naange nyannde go'aberde e jeddiire,* rew6e been ponndii to saabeere toon, 6e kooyii nebbeelee uurde de 6e moyyinnoo deen.

2 Be tawi hayre ndeen tallitaama, ittaama e dammbugal saabeere ndeen.

3 Ammaa nde 6e naatunoo ndeen, 6e tawaay banndu Iisaa, joomii 6e.

4 E ley no hakkillooji ma66e mbe-mmborii noon, inan wor6e dido punti, ina ndarii yeeso ma66e, ina bornii kaddule jalbooje.

5 Kulol nanngi 6e, 6e leeyini geese ma66e e leydi. Wakkati oon wor6e been mbi'i 6e:

—Ko wadi odon piloo buurdo hakkunde maay6e?

6 O walaa do, o ummitake. Miccitee ko o haalannoo on leydi Galili duum

7 nde o wi'unoo: «Ina tilsi Bii Neddo watee e juude luttube, de tontee e leggal palaangal, de ummitoo nyannde tataberde.»

8 Ndeen 6e miccii haala Iisaa kaan.

9 Be yuwi to saabeere toon, 6e njeccii, 6e kaalanowi dum sappo e ngo'o been e wondube e mu66en fuu.

10 Rew6e been ngoni: Mariyama mo Magdala, e Yowanna, e Mariyama inna Yaakuuba e rew6e wondube e mu66en. Be kaalani dum nulaa6e been.

11 Nulaa6e been ndaardi haala ma66e kaan hono njiibiika, nja6aay goondinde 6e.

12 De Piyeer kaa ummii, doggi, yehi saabeere toon. Nde o yuurninoo ley mayre ndeen, kasanke oon tan o yi'i. O yeccii wuro, imo wemmii saabe ko wadi duum.

No Iisaa 6angirani taalibaabe mum dido dow laawol Emayus

(Marku 16.12-13)

13 Nyalooma oon pay, dido e ley taalibaabe been kooyi laawol wuro wi'eteengo Emayus. Hakkunde wuro

* 24:1 Dum woni nyannde alan.

ngoon e Urusaliima ina wada kilooji sappo e go'o.

¹⁴ Ibe pillodoo e dow ko wadi duum fuu.

¹⁵ E ley filla ma66e do 6e kokkundurta hakkilooji doon, Iisaa e hoore muudum hewti 6e, ina yaada e ma66e.

¹⁶ Ammaa gite ma66e uddaa taa 6e anndita mo.

¹⁷ O wi'i 6e:
—Dume pillotodon e jahaangal moodon ngal?

Be ndarii, berde ma66e metti.

¹⁸ Gooto ma66e bi'eteedo Kiliyopas jaabii mo, wi'i:

—Ndelle hakkunde weer6e Urusaliima wo aan tan woni mo faamaay ko wadi toon ley balde de naa?

¹⁹ O wi'i 6e:

—Dume?

Be mbi'i mo:

—Ko wadi e Iisaa Nasaraatuujo oon. Wo o annabaajo, jom baawde ley haala makko e golle makko yeeso Laamdo e yimbe fuu.

²⁰ De hoore6e almaami'en e maw6e meeden ngatti mo ley juude laamu faa o jukkee jukkungo maayde, tonti mo e leggal palaangal.

²¹ Min cikkiino kanko rimdinta Israa'iila. Ammaa katin du, hannden woni nyalooma tata6o ko dum wadi.

²² Woodi rew6e amin wo66e du ngadii min kaayeeffi. Be njehii to saabeere toon illa fajiri,

²³ de 6e tawaay banndu makko toon. Be ngarti, 6e mbi'i maleyka'en banganii 6e, mbi'i imo wuuri.

²⁴ Caggal duum, wo66e amin njehi to saabeere toon, tawri no rew6e been mbiiri noon, de 6e nji'aay mo kanko kaa.

²⁵ Ndeen Iisaa wi'i 6e:

—Hey onon famdu6e hakkillo! Berde moodon njaawaa goondinde ko annabaabe kaali fuu!

²⁶ Wanaa ina tilsa Almasiihu torree de naata ley teddeengal muudum naa?

²⁷ Ndeen o faamini 6e ko Binndi Ceniidi diin fuu kaali dow makko, gilla e Tawreeta Muusaa faa e dewte annabaabe.

²⁸ Nde 6e battinoo wuro ngo 6e pondii ngoon ndeen, o wadi hono o jiddo faltaade.

²⁹ Ammaa 6e nyaagii mo, 6e mbi'i:
—Heddoda e amin, sabo hiirii, jemma warii.

O naati, o jippodii e ma66e.

³⁰ Nde 6e njoodinoo ibe nyaama ndeen, o hooyi buuru, o yetti Laamdo, o heltii buuru oon, o hokki 6e.

³¹ Ndeen gite ma66e peertii, 6e annditi mo. Wakkati oon o lalli e gite ma66e.

³² Ndeen ibe mbi'undura hakkunde ma66e:

—Wanaa berde men na mbeli, na muuyi nanude sanne nde o haaldanoo e meeden dow laawol ndeen, imo faamina en Binndi diin naa?

³³ Wakkati oon, 6e ummii 6e njeccii Urusaliima. Be tawtowii toon sappo e ngo'o been, ina kawriti e yaadiraabe mu66en.

³⁴ Been mbi'i 6e:

—Goonga, Iisaa Joomiraado ummitake, o banganii Simon.

³⁵ Did6o been du kaalani 6e ko wadi e laawol mu66en, e no 6e annditirii Iisaa nde heltunoo buuru ndeen.

No Iisaa bangirani taalibaabe mum sappo e ngo'o

(Matta 28.16-20, Marku 16.14-18, Yuhanna 20.19-23, Golle Nulaabe 1.6-8)

³⁶ Nde 6e kaalannoo dum ndeen, Iisaa funti darii hakkunde ma66e, wi'i 6e:

—Jam wonda e moodon!

³⁷ Nesiiji ma66e tayi, 6e kuli, 6e miilii ko 6e nji'ata duum wo mbeelu.

³⁸ De o wi'i 6e:

—Dume kuldon? Ko wadi odon cikkitira ley berde mon?

³⁹ Ndaaree juude am e koyde am, wo miin jaati. Meemee kam, ndaaron. Sabo mbeelu walaa teewu, walaa yi'e hono no njiirudon kam ni.

⁴⁰ Nde o haalunoo dum ndeen, o holli 6e newe juude makko e koyde makko.

⁴¹ E ley ko 6e kunngii goondinde saabe seyo ma66e e kaayeeffi, o wi'i 6e:

—Oḡon ngoodi ḡo ko nyaameteē naa?

⁴² Be ngaddani mo tayre liingu nduppaangu.

⁴³ O jaḡi nde, o nyaami yeeso maḡḡe.

⁴⁴ Caggal ḡuum, o wi'i ḡe:

—Ko winndaa ley Tawreeta Muusaa e dewte annabaabe e Jabuura dow am ḡuum fuu, ina tilsi ḡum tabita. Kulle ḡeen jaati ngoni ko kaalannoomi on nde ngondunoomi e moodon ndeen.

⁴⁵ Wakkati oon, o omti hakkillooji maḡḡe faa ḡe paama Binndi ḡiin.

⁴⁶ O wi'i ḡe:

—Ina winndaa Almasiihu torrete faa maaya, ummitoto hakkunde maayḡe nyannde tataḡerde,

⁴⁷ de tuubugol e yaafagol hakkeeji gooynete e lenyi fuu saabe innde makko. Dum fuḡḡan gilla Urusaliima.

⁴⁸ Onon ngoni seedotooḡe kulle ḡeen!

⁴⁹ Miin, mi nuldān on ko Baaba aadii ḡuum. Onon kaa, keddee ley ngalluure nde, faa nde baawḡe gonḡe dow ḡeen njippii e moodon.

No Iisaa yeentiri dow kammu

(Marku 16.19-20, Golle Nulaabe 1.9-11)

⁵⁰ O yaari ḡe faa ḡakkol Baytaniya, o yepti juude makko, o barkini ḡe.

⁵¹ Wakkati mo o barkini ḡe oon, o seedi e maḡḡe, o yeentinaa dow kammu.

⁵² Be cujidani mo. Caggal ḡuum, ḡe njeccodii Urusaliima e seyo manngo.

⁵³ Wakkati fuu iḡe tawee ley suudu dewal mawndu, iḡe njetta Laamḡo.

Linjiila Iisaa mo Yuhanna winndi

No Konngol Laamdo laatorii neddo

¹ Gillama e fuddoode bi'eteedo Konngol ina woni. Bi'eteedo Konngol oon ina wondi e Laamdo, wo o Laamdo du.

² Imo wondi e Laamdo gilla fuddoode.

³ E makko Laamdo tagiri huunde fuu. Fay huunde tagaaka si wanaa e makko.

⁴ E makko nguurndam woni, nguurndam daam laatani yimbe annoora.

⁵ Annoora oon ina yayna ley nimre. Nimre ndeen du waawaay jaalaade o.

⁶ Ina woodi neddo mo Laamdo nuli bi'eteedo Yaayaa.

⁷ O warii faa o seedanoo annoora oon, faa yimbe fuu ngoondinira saabe makko.

⁸ Wanaa kanko woni annoora oon, de o warii faa o seedanoo annoora oon.

⁹ Oon woni annoora goongalaajo gardo ley adunaaru faa yaynana yimbe fuu.

¹⁰ Bi'eteedo Konngol oon ina woni ley adunaaru, wo e makko adunaaru ndu tagiraa, de adunaaru nduun kaa anditaay mo.

¹¹ O warii to jeydaabe makko, de jeydaabe makko been njaabaaki mo.

¹² Ammaa jabbiibe mo de ngoondini mo been, o hokkii dum'en baawde laataade biibe Laamdo.

¹³ Wo be rimiraabe ko wanaa e yiyam, ko wanaa muuyo terde, ko wanaa muuyo gorko du, ammaa be rimiraabe e baawde Laamdo.

¹⁴ Konngol ngool laatii neddo jom terde de joodii hakkunde meeden. Min nji'ii darja makko, darja mo Bajjo hemrata Baabiiwo. Ley darja makko oon Baabiiwo ɓanginiri keewal hinney e goonga muudum.

¹⁵ Yaayaa seedanake mo, yeewnii, wi'i:

—Kanko woni mo kaalannoomi haala muudum oon nde mbi'unoomi: «Caggal am ardiido kam waran, sabo imo woni gilla mi tagaaka.»

¹⁶ No hinney makko foti heewude, en fuu en kebii, hinney dow hinney.

¹⁷ Saabe Muusaa kebirɗen jamirooje, ammaa hinney e goonga wo saabe Iisaa Almasiihu hebiraa.

¹⁸ Fay gooto yi'aay Laamdo abada. Ammaa Biddo bajjo gondudo e Baabiwo oon, kam humpiti en mo.

No Yaayaa seedoranii Almasiihu (Matta 3.1-12, Marku 1.1-8, Lukka 3.1-18)

¹⁹ Alhuudiyankooɓe Urusaliima neli Lewinkooɓe* e almaami'en to Yaayaa yama dum kam wo moy.

²⁰ O salaaki jaabaade ɓe, o haalani ɓe faa laabi:

—Miin, mi wanaa Almasiihu.

²¹ Be yami mo, ɓe mbi'i:

—Aan, wo a moy? A annabi Iliyaasa naa?

O wi'i:

—Mi wanaa.

Be mbi'i mo:

—Wo a Annabaajo oon naa?

O wi'i:

—Mi wanaa!

²² Be mbi'i mo:

—Wo a moy ndelle? Haalan min ko min kaaltanowa neluɓe min been. Moy mbi'ataa laatidaa?

²³ O jaabii, o wi'i:

—Wo mi yeewnotoɗo ley ladde mido wi'a: «moyyintinee laawol Joomiraado»,† hono no annabi Esaaya wi'iri ni.

²⁴ Ndeen nulaabe yuuruɓe to Farisa'en been

²⁵ yami mo:

—Ko wadi ada loota yimbe lootalgal batisima‡, si tawii a wanaa Almasiihu a wanaa Iliyaasa a wanaa Annabaajo oon?

²⁶ Yaayaa jaabii ɓe, wi'i:

* **1:19** *Yimbe lenyol Lewi* ngonnoo ndaaranooɓe golle dewal Laamdo gilla e jamaanu Muusaa.
† **1:23** Esaaya 40.3. ‡ **1:25** Do wi'ete *lootalgal batisima* dow haala batisima Yaayaa fu, *lootalgal tuubu* maa mutineede du na wi'ee.

—Miin, mido loota lootagal batisima, de na woodi dariido hakkunde moodon mo on anndaa.

²⁷ Kanko, o waran caggal am. Miin, mi fotaa fay habbitinde boggi pade makko.

²⁸ Dum fuu wadii Baytaniya lettugal gooruwol Urdun, do Yaayaa lootata yimbe lootagal batisima doon.

²⁹ Jaango majjum, Yaayaa yi'i Iisaa ina wara to muudum, wi'i:

—Inan jawgel Laamdo donndo-toongel hakkeegi adunaaru.

³⁰ Dum woni ko mbi'unoomi e makko: «Neddo waran gada am, ardiido kam, sabo imo woni gilla mi walaa.»

³¹ Miin, mi anndaano mo, ammaa mi warii mido loota lootagal batisima faa o bangana Israa'iilankoo6e.

³² Yaayaa seedii, wi'i:

—Mi yi'ii Ruuhu ina wa'i hono wuugaandu ina yuura dow kammu ina jippoo faa hodi dow makko.

³³ Miin, mi anndaano mo. Ammaa Nuldo kam mi loota lootagal batisima oon, kam wi'i kam: «Mo nji'udaa Ruuhu ina jippoo dow muudum oon, kam woni lootoowo lootagal batisima e Ruuhu Ceniido.»

³⁴ Miin, mi yi'ii, mi seedake kanko woni Bii Laamdo.

No Iisaa suborii taalibaa6e muudum arandee6e

³⁵ Jaango majjum katin Yaayaa ina darodii e taalibaa6e muudum dido.

³⁶ O yi'i Iisaa ina faltoo, o wi'i:

—Inan jawgel Laamdo!

³⁷ Taalibaa6e dido been nani ko o haali duum, njokki Iisaa.

³⁸ Iisaa yeeyii, yi'i i6e njokki dum, wi'i 6e:

—Dume pilotodon?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—*Rabbi* (dum na fiirta «Moodibbo»), toy njoodidaa?

³⁹ O wi'i 6e:

—Ngaree ndaaree!

Ndeen 6e ngari, 6e nji'i do o joodii doon. Wakkati oon wo yamnde nay laasara. Be ngondi e makko ko heddi e nyalaande ndeen.

⁴⁰ Andire sakiike Simon Piyeer oon wo gooto e dido nan6e haala Yaayaa de njokki Iisaa.

⁴¹ Ko Andire artii e wadude fu wo filowaade sakiike muudum Simon oon. O wi'i dum:

—Min nji'ii Almasiihu (dum na fiirta «Mo Laamdo subii»).

⁴² O yaari dum to Iisaa. Iisaa ndaari Simon, wi'i dum:

—Aan Simon 6ii Yuhanna, caggal joonin a inndirte Kefas.

(Kefas e Piyeer fuu wo gootum. Maanaa inde deen wo «Hayre».)

No Iisaa noddiri Filipu e Natanayel

⁴³ Jaango majjum, Iisaa anniyii yaade Galili. O hawri e Filipu, o wi'i dum:

—Jokkam!

⁴⁴ Filipu ina jeyaa Baytisayda, ngalluure nde Andire e Piyeer fuu njeayaa e muudum ndeen.

⁴⁵ Filipu hawri e Natanayel, wi'i dum:

—Min nji'ii mo haala muudum windaa ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaa6e oon. Wo Iisaa Nasaraatuujo 6ii Yuusufi oon.

⁴⁶ Natanayel wi'i mo:

—Yalla ko woodi ina waawi yuurude Nasaraatu naa?

Filipu jaabii mo, wi'i:

—War ndaar!

⁴⁷ Iisaa yi'i Natanayel ina fonndii dum, de haali haala makko wi'i:

—Inan Israa'iilanke jaati, mo hiila fuu walaa e muudum.

⁴⁸ Natanayel wi'i mo:

—Toy anndudaa kam?

Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Mi yi'ii ma ley yibbi gilla Filipu noddaay ma.

⁴⁹ Natanayel jaabii, wi'i:

—Moodibbo, wo a Bii Laamdo, wo a kaananke Israa'iila!

⁵⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Saabe mi wi'ii mi yi'ii ma ley yibbi duum tan ngoondinirdaa naa? A yi'an ko 6uri dum haaynaade.

⁵¹ Ndeen o wi'i Natanayel:

—Goonga kaalanammi on: on nji'an kammu ina udditoo, on nji'an

maleyka'en Laamdo ina yeeja ina njippoo dow Bii Neddo.

2

No Iisaa wadiri maande ley bangal

¹ Balde didi caggal duum, bangal wadi ley ngalluure wi'eteende Kaana ley leydi Galili. Inna Iisaa ina tawaa toon.

² Iisaa e taalibaaɓe muudum du noddaama ngara kawra e bangal ngaal.

³ Nde cabijam maɓɓe timmunoo ndeen, inna Iisaa wi'i:

—Be ngalaa cabijam.

⁴ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Debbo, dume dum wadata en?*

Wakkati am yonaay tafon.

⁵ Inniiko wi'i gollooɓe been:

—Ko o yamiri on fuu, ngadon.

⁶ Doon ina woodi loode kaaye jee-gom, ndee fuu na hooya liitereeji capande jeetati faa yottoo hemre e noogay. Loode deen wo faa Alhuudiyankoobe lootoroo saabe diina.

⁷ Iisaa wi'i ɓe:

—Kebbinee loode deen ndiyam.

Be kebbini de faa de keewi.

⁸ O wi'i ɓe:

—Joonin kaa, nyedee dam njaara-nee hooreejo bangal oon.

Be njaari.

⁹ Nde hooreejo oon meedunoo ndiyam mbaylitaadam cabijam daam ndeen, annditaay to dam ittaa. De gollooɓe nyeduɓe ndiyam daam been kaa ina anndi. O noddi ɓanudo oon,

¹⁰ o wi'i dum:

—Yimɓe fuu cabijam mbeldam mboowi artoraade. Nde yimɓe njari faa heewi fu, ndeen dam welaa daam du yaretee. De aan kaa, ada resi mbeldam dam faa joonin.

¹¹ Nii Iisaa golliri maande muudum haayniinde arandeere ley ngalluure Kaana ley leydi Galili. O ɓangini teddeengal makko, taalibaaɓe makko been ngoondini mo.

¹² Caggal duum, o dilli Kaana, o yehi ngalluure wi'eteende Kafarnahum, kanko e inniiko e minyiraabe makko e taalibaaɓe makko. Be ngoni toon balde seeda.

No Iisaa riiwri luumotooɓe ley suudu dewal mawndu

(Matta 21.12-13, Marku 11.15-17, Lukka 19.45-46)

¹³ Nde iidi Alhuudiyankoobe mbi'eteendi Faltagol† ɓadinoo ndeen, Iisaa yehi Urusaliima.

¹⁴ To taliyaare suudu dewal mawndu toon o tawi luumotooɓe ga'i e baali e buugaali e weccoobe ceede ina njoodii.

¹⁵ O sowi ɓoggi, o wadi dorowol, o riiwi ɓe fuu ɓe mburtoo suudu dewal mawndu nduun, kamɓe e ga'i maɓɓe e baali maɓɓe. O sankiti ceede weccoobe been, o hippi taabaaje maɓɓe.

¹⁶ O wi'i soottooɓe buugaali been:

—Ittee dum do! Taa ngadon suudu Baaba am ndu suudu luumo!

¹⁷ Taalibaaɓe makko been miccitii ko Binndi diin mbi'i duum:

«Hirande suudu maa laatanake kam kaɓɓu-ko'u.»‡

¹⁸ Ndeen hooreeɓe Alhuudiyankoobe mbi'i mo:

—Haaynde ndeye kollataa min ada foti wadude ko ngadudaa duum?

¹⁹ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Liɓee suudu dewal ndu. Si on liɓii ndu, on nji'an mido nyiɓtoo ndu ley balde tati.

²⁰ Be njaabii mo:

—Suudu ndu nyiɓiraama duubi capande nay e jeegom. De aan, a nyiɓtoto ndu ley balde tati naa?

²¹ Ammaa ko Iisaa wi'i suudu nduun duum, wo hoore muudum sappii.

²² Nde Iisaa ummitinoo ndeen, taalibaaɓe muudum been miccitii ko haalnoo dum. Be ngoondini ko Binndi diin mbi'i duum e haala ka o haalnoo kaan.

²³ Nde Iisaa wonnoo Urusaliima iidi Faltagol ndeen, heewɓe

* **2:4** E geresankoore haala ka ina waawi fiirtireede nii: *Debbo, walaa ko suudii hakkunde meeden.* Dum hollii Iisaa ina muuyi inna muudum hooloo dum e ko wadata duum. † **2:13** *Iidi Faltagol* wo miccinoori nyannde nde Laamdo wurtini Israa'iila'en Misira. Indi miccina no maleyka fatorii suudu fuu ndu yiyam mooytaa e dammbugal muudum. ‡ **2:17** *Jabuura* 69.10.

ngoondinii mo sabo nji'ii kaayeeffiji di o wadi diin.

²⁴ Ammaa Iisaa hoolaaki 6e faa hokkita 6e hoore muudum, sabo imo anndi 6e fuu.

²⁵ Walaa ko fay gooto seedanoo mo ko woni e 6i66e-Aadama, sabo imo anndi ko woni e mu66en.

3

No Iisaa haaldiri e Nikodemu

¹ Ina woodi gorko Farisaajo bi'eteedo Nikodemu, gooto e hooree6e Alhuudiyankoo6e.

² Gorko oon yehi to Iisaa jemma, wi'i dum:

—Moodibbo, miden anndi a jannginoowo yuurudo to Laamdo, sabo fay gooto waawaa wadude maandeeji kaayniidi di ngadataa diin si Laamdo waldaa e muudum.

³ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Goonga kaalanammaami: fay gooto waawaa yi'ude laamu Laamdo tawee rimtaaka katin.

⁴ Nikodemu wi'i mo:

—Noy mawdo waawiri rirtireede? Imo waawi yeccaade e reedu inniiko, de o rimee katin naa?

⁵ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Goonga kaalanammaami: si wanaa neddo rirtiree ndiyam e Ruuhu fu waawaa naatude laamu Laamdo.

⁶ Ko 6ii-Aadama rimata duum wo 6ii-Aadama. Ko Ruuhu oon du rimata wo ruuhu.

⁷ Taa dum haayne saabe mi wi'ii ma sanaa ndimtedon katin.

⁸ Henndu ina wifira do muuyri fuu. Ada nana bifi mayru, de a anndaa to ndu yuuri, a anndaa to ndu yahata. Hono noon dimraado Ruuhu oon du worri.

⁹ Nikodemu wi'i mo:

—Noy dum laatortoo?

¹⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Wo a jannginoowo mawdo ley Is-
raa'iila de a anndaa dum naa?

¹¹ Goonga kaalanammaami: minen, ko min anndi min kaalata, ko min nji'i min ceedotoo, de onon le, on nja6ataa seedaaku amin.

¹² Si on ngoondintaa nde kaalanammimaa gere ooto gooruwol Urdun mo on haala kulle adunankooje fu, noy

ngoondinirton si mido haalana on haala kulle dow kammu?

¹³ Fay gooto yeenjaay dow kammu, si wanaa yuurudo dow kammu oon, dum woni Bii Neddo.

¹⁴ Hono no Muusaa toowniri mboddi njamndi mbodeeri ley ladde ni, sanaa Bii Neddo du toowniree hono noon,

¹⁵ faa goondindo mo fuu he6a ngu-
urndam nduumiidam.

¹⁶ Sabo Laamdo ina yidi yim6e adunaaru faa hokkitiri Biyum bajjo, faa goondindo oon fuu taa halka am-
maa he6a nguurdam nduumiidam.

¹⁷ Laamdo nuliraay Biyum oon e adunaaru faa Biyum oon saroo adunaaru ndu. Ko o nuliraa dey, faa yim6e adunaaru kisira saabe makko.

¹⁸ Goondindo mo fuu sarataake. Mo goondinaay mo fuu saraama gilla joonin, sabo goondinaay Bii Laamdo bajjo oon.

¹⁹ Inan sariya oon: annoora warri e adunaaru, de yim6e cu6ii nimre dow annoora sabo golleeji mu66en wo bondi.

²⁰ Bondo tagu yidaa annoora, 6attataako dum saabe hulde taa golleeji muudum bondi diin 6angu.

²¹ Ammaa goongante waran e an-
noora faa golleeji di wadiri saabe Laamdo diin 6anga.

No Yaayaa seedorii kabaaru Iisaa

²² Caggal duum, Iisaa yaadi e taalibaa6e muudum leydi Yahuudiya. O 6ooytidi e ma66e toon, imo loota yim6e lootagal batisima.

²³ Yaayaa du ina loota yim6e lootagal batisima to Aynon toon dakkol Salim, sabo ndiyam ina heewi toon. Yim6e ina ngara ina lootiree ndiyam daam.

²⁴ Tawi Yaayaa nanngaaka wattaa ley kasu tafon.

²⁵ Taalibaa6e Yaayaa 6een njed-
dunduri e Alhuudiyanke haala laa6al.

²⁶ Be njehi to Yaayaa, 6e mbi'i dum:

—Moodibbo, gorko gondunoodo e
ceedanidaa oon, kanko du imo loota

yimbe lootagal batisima, de yimbe fuu ina njaha to makko.

²⁷ Yaayaa jaabii be, wi'i:

—Neddo waawaa hebude fay huunde si wanaa ko Laamdo hokki dum.

²⁸ Onon e ko'e mon, on seedeebe am mi wi'ii mi wanaa Almasiihu, de mido artii mo nuleede.

²⁹ Gaddanaado debbo banjado, kam woni banjado. Dambodiido e gorko oon ina darii, ina hettindii. Si o nanii daande banjado oon, o seyoto sanne. Nii seyo am ngoon hibbiri.

³⁰ Na tilsi kanko o toowa, de miin le mi leeya.

³¹ Yuurudo dow oon, kam woni dow huunde fuu. Yuurudo e leydi wo jeyaado e leydi, ina haala haalaaji jeyaado e leydi. Yuurudo dow kammu oon, kam woni dow huunde fuu.

³² Ko o yi'i e ko o nani o seedotoo, de yimbe kaa jabataa seedaaku makko.

³³ Jabudo seedaaku makko oon, laabinii Laamdo wo goongante.

³⁴ Mo Laamdo nuli oon, wo ko Laamdo haali duum haaltata, sabo Laamdo hokkii mo Ruuhu mo walaa haddi.

³⁵ Baabiiwo oon ina yidi Biddo oon faa watti huunde fuu e junngo makko.

³⁶ Goondindo Biddo oon hebii nguurndam nduumiidam. Mo goondinaay Biddo oon hebataa dam, tikkere Laamdo du ina heddi e muudum.

4

No Iisaa haaldiri e Samariyanke debbo

¹ Farisa'en nanii wi'aama Iisaa ina loota yimbe lootagal batisima, ina heba taalibaaabe faa buri Yaayaa.

² Tawi Iisaa e hoore muudum kaa lootaay fay gooto, wo taalibaaabe muudum.

³ Nde Iisaa nannoo ko haalanoo e muudum fu, dilli leydi Yahuudiya, yecii leydi Galili.

⁴ Sanaa o rewa ley leydi Samariya.

⁵ O yottii ngalluure Samariya wi'eteende Sikar dakkol ngesa nga Yaakuuba hokkunoo biyum Yuusufi ngaan.

⁶ Doon bunndu Yaakuuba nduun woni. Tawi Iisaa tampii du e jahaangal ngaal, de joodii daande bunndu nduun faa fowta. Wakkati oon wo hakkunde naange.

⁷ Samariyanke debbo wari yoogude. Iisaa wi'i mo:

—Hokkam ndiyam, mi yara!

⁸ Tawi taalibaaabe makko been nje-hii ley ngalluure toon faa coodowa nyaamdu.

⁹ Debbo oon wi'i Iisaa:

—Noy wadi de aan, Alhuudiyanke, ada njaaroo kam miin, Samariyanke, ndiyam faa njaraa?

Sabo Alhuudiyankoobe e Samariyankoobe wo harmundurbe.

¹⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si ada anndunoo no dokke Laamdo poti, e bi'udo ma kokkaa dum ndiyam yara oon, a nyaagotono mo, o hokke ndiyam nguurndam njaraa.

¹¹ Debbo oon wi'i mo:

—Joomam, a walaa cafirgal. Bunndu ndu ina luggi. Toy kebataa ndiyam nguurndam daam?

¹² Aan, ada buri maama amin Yaakuuba kokkudo min bunndu ndu oon teddude naa? Kanko e bibbe makko e daabaaji makko fuu, e mayru be njaratano.

¹³ Iisaa jaabii mo:

—Neddo fuu jardo ndiyam dam domdan katin,

¹⁴ ammaa jardo ndiyam dam kokkammi daam fuu, domdataa faa abada. Sabo ndiyam dam kokkammi daam laatanto dum ndiyam iloojam mbuurnoojam dum nguurndam nduumiidam.

¹⁵ Debbo oon wi'i:

—Joomam, hokkam ndiyam daam taa mi domda katin, sakko mi wartana yoogude do katin.

¹⁶ Iisaa wi'i mo:

—Yahu noddoy gora, ngardon!

¹⁷ Debbo oon jaabii mo:

—Mi walaa goriiwo.

Iisaa wi'i mo:

—A haalii goonga ko mbiidaa a walaa goriiwo duum.

¹⁸ A bananooma worbe njoyo. Mo ngondudaa joonin oon du, wanaa gora. A haalii goonga.

19 Debbo oon wi'i mo:
 –Joomam, laaʼaniii kam a annabaaajo.

20 Maamiraaʼe amin ndewii Laamdo dow waamnde nde, de onon Alhuudiyankooʼe kaa, odon mbi'a to Urusaliima tan Laamdo haani reweede.

21 Iisaa wi'i mo:
 –Bannam debbo, goondinam: wakkati waran, nde ndewoton Baabiiwo tawee wanaa e waamnde nde, wanaa Urusaliima.

22 Onon Samariyankooʼe, odon ndewa ko on anndaa, de minen Alhuudiyankooʼe, ko min anndi min ndewata, sabo kisindam to Alhuudiyankooʼe yuurata.

23 Wakkati ina wara, yottake jaati, nde rewirooʼe Laamdo goonga been ndewirta dum Ruuhu e goonga. Wo rewooʼe hono been Baabiiwo filotoo.

24 Laamdo wo Ruuhu. Rewooʼe mo been sanaa ndewira mo ruuhu e goonga.

25 Debbo oon wi'i:
 –Midó anndi Cubaado bi'eteedo Almasiihu oon wo garoowo. Nde o wari fu, o humpitan min huunde fuu.

26 Iisaa wi'i mo:
 –Wo dum miin, mo kaaldataa oon.

No Samariyankooʼe heewʼe ngoondiniri Iisaa

27 Wakkati oon fu, taalibaaʼe makko been njottii. Ko Iisaa haaldata e debbo oon duum haaynii ʼe, de fay gooto maʼʼe yamaay mo dume o haajaa e debbo oon naa ko wadi imo haalda e muudum.

28 Ndeen debbo oon yoppi loonde muudum toon, fornyii wuro haalanowi yimʼe, wi'i:

29 –Ngaree ndaaree gorko kaaltando kam ko ngadunoomi fuu. Yalla wanaa kanko woni Almasiihu naa?

30 Be njalti ngalluure, ʼe ponndii to Iisaa.

31 Wakkati oon, taalibaaʼe been nyaagii mo, ina mbi'a:

–Moodibbo, tinna nyaamu!

32 O jaabii ʼe, o wi'i:

–Midó jogii ko mi nyaama ko on anndaa.

33 Taalibaaʼe been ina yamundura:

–Dum le, won gaddando mo ko nyaametee naa?

34 Iisaa wi'i ʼe:

–Nyaamdu am wo wadude muuyde Nuldo kam oon e yottinde golle muudum.

35 Onon, odon mbi'a: «Faa hannden lebbi nay de tayri wara.» De miin kaa midó wi'a on: yeptee gite mon, yeewee gese fuu benndii, njonii tayeede.

36 Tayoowo heʼan mbarjaari, resana nyaamri ndi nguurdam ndu-umiidam, faa aawudo e tayudo fuu ceyodoo.

37 Dum tabintinta bannol bi'oowol: «Goddo ina aawa, goddo ina taya.»

38 Mi nului on tayowon ngesa nga on tampanaay. Wobbe tampi, de odon mbeltii e tampiri muʼʼen.

39 Samariyankooʼe heewʼe ley ngalluure ndeen ngoondinii Iisaa saabe haala debbo ceediido de wi'i: «O haaltanii kam ko ngadunoomi fuu.»

40 Nde Samariyankooʼe been njottinoo Iisaa ndeen, nyaagii mo o wonda e muʼʼen. O wadi doon balde didi.

41 Yimʼe heewʼe ngoondini mo katin saabe kongol makko.

42 Be mbi'i debbo oon:

–Joonin, wanaa saabe haalaaji maa diin tan min ngoondiniri. Ko min ngoondiniri dey, minen e ko'e amin, min nanii kongol makko, min annditii kanko jaati woni Kisinoowo adunaaru.

No Iisaa selliniri bii howruujo kaananke

43 Caggal balde didi deen, o dilli doon, o yehi Galili.

44 Kanko e hoore makko o seedake: «Annabaaajo teddintaake e ley wuro muudum.»

45 Nde o yottinoo Galili ndeen, Galilinkooʼe njaʼborii mo juude didi, sabo kambe du ʼe njehiino iidi Urusaliima, ʼe nji'iino ko o gollunoo ley iidi ndiin duum.

46 Ndeen Iisaa warti Kaana ley leydi Galili, do o waylitinoo ndiyam o wadi dam cabijam doon. Ina

woodi howruujo kaananke gomma mo biyum sellaa ley Kafarnahum.

⁴⁷ Nde howruujo oon nannoo Iisaa yuuri Yahuudiya wartii Galili fu, yehi to Iisaa, nyaagii dum jippoo dandanowa dum biyum badiido maayde.

⁴⁸ Iisaa wi'i mo:
—Si on nji'aay maandeeji e kaay-
eefiiji fu, on ngoondintaa.

⁴⁹ Howruujo kaananke oon wi'i mo:

—Joomam, en njaha gilla biyam oon maayaay.

⁵⁰ Iisaa wi'i mo:
—Hootu, biya dadii.

Gorko oon goondini ko Iisaa wi'i dum, hooti.

⁵¹ Ko o hootata duum, golloobe makko kawrowi e makko dow laawol, kaalani mo, mbi'i:

—Biya oon dadii.

⁵² O yami be wakkati oye suka o samtanaa. Be mbi'i mo:

—Yamnde go'o badagol sallifana keenan jontere ndeen yoppi mo.

⁵³ Baaba suka oon annditi wakkati oon jaati Iisaa wi'unoo dum: «Biya oon dadii!» Nii kanko e koreeji makko fuu be ngoondiniri Iisaa.

⁵⁴ Dum woni maande dida berde nde Iisaa golli leydi Galili. O wadii dum nde o yuurnoo leydi Yahuudiya.

5

No Iisaa selliniri bonnguujo

¹ Caggal duum, iidi Alhuudiyankooobe ina wada. Iisaa yehi Urusaliima faa fota e iidi ndiin.

² Ley Urusaliima toon, dakkol dammbugal wuro bi'eteengal Dammbugal Baali ngaal, ina woodi luggere ndiyam. Inde wi'ee Baytijata e ibraninkoore. Dande joy ina piilii nde.

³ Nyawbe heewbe ina pukcii ley dande deen: wumbe e bonnguuobe e be balli mubben fuu mbaati. [

⁴ *]

⁵ Gorko nyawrufo duubi capande tati e jeetati ina woni doon.

⁶ Iisaa yi'i imo fukkii, annditi o booydii e nyawu nguun, yami mo:

—Ada yidi sellude naa?

⁷ Nyawdo oon jaabii mo, wi'i:

—Joomam, mi walaa fay gooto balloowo kam naatude ley luggere nde wakkati ndiyam mayre iirii. Nde piliimi naatude fuu, tawan goddo artake kam.

⁸ Iisaa wi'i mo:

—Umma, hooyu daddo maa, yahu!

⁹ Wakkati oon fu, gorko oon dadi, hooyi daddo mum fudditi yaade.

Dum hawrii e nyalaande fowteteende.

¹⁰ Saabe majjubm hooreebe Alhuudiyankooobe mbi'i cellinaado oon:

—Hannden wo nyalaande fowteteende, daganaaki ma ndonndoda daddo maa.

¹¹ O jaabii be, o wi'i:

—Cellindo kam oon, kam wi'i kam mi hooya daddo am mi yaha.

¹² Be yami mo:

—Moy woni biido ma kooyaa daddo maa njahaa oon?

¹³ Ammaa cellinaado oon faamaay fuu wo moy, sabo tawii Iisaa soorake ley jamaa keewdo gondo doon oon, dilli.

¹⁴ Caggal duum, Iisaa hawri e dannaado oon ley suudu dewal mawndu nduun, wi'i mo:

—Ndaaru, joonin kaa, a dadii. Taa luttu katin de ko buri dum bonde hebe.

¹⁵ Gorko oon yehi haalanowi hooreebe Alhuudiyankooobe been wo Iisaa woni cellindo dum oon.

Kabaaru Baabiiwo e Biddo

¹⁶ Ndeen hooreebe Alhuudiyankooobe puddi torrude Iisaa sabo wadii dum nyalaande fowteteende.

¹⁷ Iisaa wi'i be:

—Baaba am ina golla faa joonin, miin du, mido golla.

¹⁸ Ndeen hooreebe Alhuudiyankooobe beydi filaade warude mo, wanaa saabe ko o lutti nyannde fowteteende ndeen duum tan, ammaa ko o wi'i

* **5:4** E dereeji booydi, goddi ina beyda aaya 4: *Ibe ndoomi faa ndiyam dam iiroo, sabo maleyka Joomiraado ina jippoo e luggere nde wakkati wakkati, ina iira ndiyam dam. Nyawdo artiido jippaade e ndiyam daam nde dam iirii ndeen, dadan ko nyawu muudum laatii fuu.*

Laamdo wo baabiiko duum du. O fonndii hoore makko e Laamdo.

¹⁹ Iisaa wi'i 6e:

—Goonga kaalanammi on: Biddo waawaa gollude fay huunde kam tan, sanaa ko yi'i Baabiiwo ina golla. Sabo ko Baabiiwo oon gollata duum, Biddo du gollata.

²⁰ Sabo Baabiiwo ina yidi Biddo oon, ina holla dum huunde fuu ko gollata. O hollan dum golleeji burdi dii do fuu semmbe faa haaynoo on.

²¹ Sabo hono no Baabiiwo ummintinirta maaybe de hokka dum'en nguurndam ni, noon Biddo du hokkirta nguurndam mo muuyi hokkude.

²² Baabiiwo, kam kaa sarataako fay gooto. O wattii sariya oon fuu e jungo Biddo,

²³ faa yimbe fuu teddinira Biddo oon hono no teddinirta Baabiiwo oon ni. Neddo fuu mo teddinaay Biddo oon, teddinaay Baabiiwo nuldo mo oon du.

²⁴ Goonga kaalanammi on: nando haala am de goondini Nuldo kam oon hebii nguurndam nduumiidam. O sarataake, o diwii maayde, o naatii nguurndam.

²⁵ Goonga kaalanammi on: wakkati ina wara, o yottake jaati, wakkati mo maaybe nanata daande Bii Laamdo oon. Nanbe been mbuuran.

²⁶ Hono no Baabiiwo oon wuurniri hoore muudum nii, hono noon o hokkiri Biddo oon du baawde wuurnira hoore muudum.

²⁷ O hokkii dum baawde saraade, sabo wo Bii Neddo.

²⁸ Taa dum haaynoo on. Wakkati waran mo maaybe wonbe ley caabeeje fuu nanata daande makko,

²⁹ de njalta. Gollube golleeji lobbi ummitanoo nguurndam, gollube golleeji bondi ummitanoo sariya.

³⁰ Miin, walaa fuu ko mbaawumi gollude e hoore am. Ko nanumi duum carotoomi. Sariya am ina dattii, sabo mi filataako muuyde am, wo muuyde Nuldo kam oon pilotoomi.

Haala seedantooe Iisaa

³¹ —Si mi seedanake hoore am, seedaaku am sellataa.

³² Ina woodi goddo cedantoofo kam. Midu anndi seedaaku ngu o seedantoo kam nguun wo goonga.

³³ Onon, on neliino yimbe to Yaayaa. Kam du seedake goonga.

³⁴ Miin kaa, mi haajaaka seedaaku 6ii-Aadama, de midu haalana on kabaaru seedaaku Yaayaa nguun faa kison.

³⁵ Yaayaa laatake lampal ku6boowal, jaynoowal. On nja6ii weltaade e annoora makko faa 6ooyti seeda.

³⁶ Miin, midu jogii seedaaku 6urngu ngu Yaayaa nguun semmbe: golleeji di Baabiiwo yamiri kam mi golla diin, kanji jaati cedantoo kam Baabiiwo nuli kam.

³⁷ Katin du, Baabiiwo nuldo kam oon, kam e hoorem seedantoo kam. Abada on nanaay daande makko, abada on nji'aay mo,

³⁸ haala makko du walaa e moodon, sabo on ngoondinaay mo o nuli oon.

³⁹ Odon taykoo Binndi sabo on miilii on ke6an e majji nguurndam nduumiidam. De wo kanji jaati cedantoo kam.

⁴⁰ Ammaa on nja6aay warude to am faa ke6on nguurndam.

⁴¹ Mi filataako manooje yimbe.

⁴² De midu anndi on, midu anndi njinngu Laamdo walaa e moodon.

⁴³ Miin, mi wardii saabe innde Baaba am, de on nja6baaki kam. Kaa si goddo wardii saabe hoore muudum fu, on nja6boto dum.

⁴⁴ Odon manundura, de on pilataako manooje yuurooje to Laamdo gooto. Ndelle noy mbaawrudon goondinirde?

⁴⁵ Taa miilee wo miin felata on to Baabiiwo. Wo Muusaa mo njowudon jikke moodon dow muudum oon, kam felata on.

⁴⁶ Sini on ngoondiniino Muusaa, on ngoondinan kam miin du, sabo wo miin o sappii e binndi makko.

⁴⁷ De si on ngoondinaay ko Muusaa winndi duum, noy ngoondinirton haala am?

6

No Iisaa nyaamniri worbe ujunaaje njoyo

(Matta 14.13-21, Marku 6.30-44, Lukka 9.10-17)

¹ Caggal duum, Iisaa feyyiti maayo Galili wi'eteengo Tiberiyas.

² Jamaa keewdo ina jokki mo sabo be nji'ii kaayeeffiji di o wadunoo nde o sellinoo nyawbe been ndeen.

³ Iisaa yeenji dow waamnde, joododii toon e taalibaaɓe muudum.

⁴ Tawi iidi Alhuudiyankooɓe mbi'eteendi Faltagol ndiin ɓadake.

⁵ Iisaa ɓanti gite muudum, haccii jamaa keewdo ina wara to muudum. O wi'i Filipu:

—Toy coodeten nyaamdu ko nyaamnata ɓee fuu?

⁶ Tawi wo faa o ndaartindoo Filipu o wiirii noon, sabo imo anndi ko o anniyii gollude.

⁷ Filipu jaabii mo:

—Buuru buudi cardi keme didi heyataa ɓe faa mono e maɓɓe fuu heɓa seɗa.

⁸ Taalibbo makko goddo, bi'eteedo Andire minyoo Simon Piyeer, wi'i mo:

⁹ —Inan, suka gorko gooto ina jogii buuruuje joy e liyyi didi, de dume dum nafirta yimbe heewbe hono ɓe?

¹⁰ Iisaa wi'i:

—Mbi'ee ɓe njoodoo!

Tawi nokku oon ina heewi hudo. Be njoodii doon, fay worbe tan na ngada hono ujunaaje njoyo.

¹¹ Iisaa hooyi buuruuje deen, yetti Laamdo, hokki taalibaaɓe muudum been. Been du kokki joodiibe been. Noon o wadi liyyi diin du. Yimbe fuu nyaami faa kaari.

¹² Nde ɓe kaarnoo ndeen, Iisaa wi'i taalibaaɓe muudum:

—Kawrunduree kedde de taa fay huunde bona.

¹³ Be kawrunduri kedde taye buuruuje joy de nyaamnooɓe been keddi deen, de keewi kandeeje sappo e didi.

¹⁴ Nde yimbe been njiinoo maande haayniinde nde Iisaa golli ndeen, mbi'i:

—Kanko jaati woni Annabaajo cappanoodo ina wara e adunaaru ndu!

¹⁵ Iisaa annditi iɓe cegilii nanngirde dum doole faa ɓe ngada dum kaananke. Ndelle dilli doon, yeenji dow waamnde kam tan.

No Iisaa yehiri dow ndiyam e koyde
(Matta 14.22-33, Marku 6.45-52)

¹⁶ Nde hiirnoo fu, taalibaaɓe Iisaa ndegii e maayo.

¹⁷ Be naati laana faa ɓe peyyita, ɓe njaha Kafarnahum. Jemma warii, tawi Iisaa hewtaay ɓe.

¹⁸ Henndu mawndu ina wifa, bempyye ummii.

¹⁹ Tawi ɓe ndorbake laana kaan faa ɓe kefi hono kilooji joy naa jeegom. Wakkati oon, ɓe kaynii Iisaa ina wara e koyde muudum dow ndiyam daam, ina ɓattii ɓe, de ɓe kuli sanne.

²⁰ Iisaa wi'i ɓe:

—Wo miin. Taa kulee!

²¹ Ndeen ɓe muuyi o naata laana kaan. De wakkati oon fu ka yottii nokku do ɓe ponndinoo doon.

²² Jaango majjum, jamaa keddiinoo gere ooto maayo ngoon oon paami laana ngoota tan wonnoo toon. Be nji'ii du Iisaa naatidaay e taalibaaɓe muudum laana kaan. Be nji'ii taalibaaɓe been tan ndillidi e makka.

²³ Laanaaji goddi yuurudi Tiberiyas ngarii dakkol do Iisaa yettunoo Laamdo de nyaamni yimbe buuru doon.

²⁴ Nde jamaa oon yiinoo Iisaa e taalibaaɓe muudum fuu ngalaa doon ndeen, ɓe naati laanaaji diin, ɓe ponndii Kafarnahum faa ɓe pilowoo Iisaa.

No Iisaa wi'iri kam woni nyaamdu wuurnooru

²⁵ Nde ɓe tawnoo Iisaa gere ooto maayo ndeen, ɓe mbi'i dum:

—Moodibbo, ndey ngardaa do?

²⁶ Iisaa jaabii ɓe:

—Goonga kaalanammi on: wanaa saabe ko njiidon maandeeji kaayniidi duum pilortodon kam. Ko pilortodon kam dey, saabe on nyaamiino buuru faa kaardon.

27 Taa ngollanee nyaamdu murse-teendu. Ko kaandon gollande dey, nyaamdu heddotoondu wuurnooru yimbe nguurndam nduumiidam. Nyaamdu nduun wo Bii Neddo hokkata on. Sabo Laamdo Baabiiwo oon wadi maande muudum e makko.

28 Ndeen be yami mo:

—Dume min ngadata faa min ngolla golleeji di Laamdo yidi?

29 Iisaa jaabii be:

—Gollal ngal Laamdo yidi ngaal woni ngoondinon mo o nuli.

30 Be njaabii mo:

—Haaynde ndeye ngadataa faa min nji'a, de min ngoondine? Dume ngol-lataa?

31 Maamiraabe amin nyaamii nyaamdu wi'eteendu «manna» ley ladde, hono no winndiraa ni: «O hokkii be nyaamdu yuurundu dow kammu faa be nyaama.»*

32 Iisaa jaabii be:

—Goonga kaalanammi on: wanaa Muusaa hokki on nyaamdu yuurundu dow kammu nduun. Wo Baaba am, kam woni kokkoowo on nyaamdu goongalaaru yuurundu dow kammu.

33 Sabo nyaamdu ndu Laamdo hokkata nduun woni yuurooru dow kammu, hokkooru yimbe adunaaru nguurndam.

34 Be mbi'i mo:

—Joomii amin, hokku min nyannde fuu nyaamdu nduun.

35 Iisaa wi'i be:

—Miin woni nyaamdu wuurnooru. Gardo to am fuu, yolbataa abada. Goondindo kam fuu domdataa abada.

36 Mi wi'ii on: on nji'ii kam, de on ngoondinaay.

37 Mo Baabiiwo hokki kam fuu, waran to am. Gardo to am fuu, mi riiwataa dum.

38 Sabo wanaa faa mi wada muuyde am yuurirmi dow kammu, wo faa mi wada muuyde Nuldo kam oon.

39 Inan muuyde Nuldo kam oon: taa fay gooto be o hokki kam been majja, de mi ummintinan dum'en nyalaande sakitotoonde.

40 Inan muuyde Baaba am oon: neddo fuu ndaardo Biddo oon de goondini dum heban nguurndam nduumiidam, mi ummintinan dum nyalaande sakitotoonde.

41 Hooreebe Alhuudiyankooobe been ina normoo haala makko sabo o wi'ii «Miin woni nyaamdu yuurundu dow kammu nduun.»

42 Be mbi'i:

—Oo le, wanaa Iisaa bii Yuusufi mo annduden inna muudum e bammum oon naa? Noy o wiirata wo dow kammu o yuuri?

43 Iisaa wi'i be:

—Taa normee hakkunde moodon!

44 Fay gooto waawaa warude to am si Baabiiwo nuldo kam oon foodaay dum. Gardo to am fuu, mi ummintinan dum nyalaande sakitotoonde.

45 Ina winndaa ley dewte annabaaabe: «Be fuu, Laamdo anndinan be.»† Neddo fuu kettindaniido Baabiiwo oon de faami, waran to am.

46 Fay gooto yi'aay Baabiiwo, si wanaa yuurudo to muudum oon. Kanko tan yi'i Baabiiwo.

47 Goonga kaalanammi on: goondindo kam, hebii nguurndam nduumiidam.

48 Miin woni nyaamdu wuurnooru.

49 Maamiraabe moodon nyaamiino «manna» ley ladde. Dum fuu dum hadaay be maayde.

50 Ammaa ndu joonin ndu do wo nyaamdu yuurundu dow kammu, faa si neddo nyaamii ndu, maayataa.

51 Miin woni nyaamdu wuurnooru yuurundu dow kammu. Si neddo nyaamii nyaamdu nduun fu, wuuran faa abada. Nyaamdu ndu kokkammi nduun wo terde am, faa yimbe adunaaru keba nguurndam.

52 Ndeen Alhuudiyankooobe puddi dukidinde ko mbaawi fuu e dow haala kaan, ina mbi'a:

—Noy o waawiri hokkude en terde makko faa nyaamen?

53 Iisaa jaabii be:

—Goonga kaalanammi on: si on nyaamaay terde Bii Neddo, on

* 6:31 Wurtagal 16.4, Jabuura 78.24. † 6:45 Esaaya 54.13.

njaraay yiyam muudum, nguurn-dam walanaa on.

⁵⁴ Neddo fuu nyaamdo terde am de yari yiyam am hebii nguurndam nduumiidam. Miin du mi ummintinan dum nyalaande sakitotoonde.

⁵⁵ Sabo terde am wo nyaamdu jaati, yiyam am du wo njaram jaati.

⁵⁶ Neddo fuu nyaamdo teewu am de yari yiyam am ina woni e am, miin du mido woni e muudum.

⁵⁷ Hono no Baabiiwo nuldo kam oon laatorii buurdo, de miin du mido wuuri saabe muudum, noon du nyaamdo kam fuu wuurdata saabe am.

⁵⁸ Kayru woni nyaamdu yuurundu dow kammu: ndu waldaa e ndu maamiraafe moodon nyaamunoo de maayi nduun. Nyaamdo nduun nyaamdu wuuran faa abada.

⁵⁹ Iisaa waajii waajuuji di ley waa-jordu Kafarnahum.

Haala haalaaji kokkooji nguurn-dam

⁶⁰ Nde taalibaafe makko been nan-noo dum ndeen, heewbe mubben mbi'i:

—Waajuuji di njoorii sanne. Moy waawi hettindaade di?

⁶¹ Iisaa faamii e ley bernde muudum taalibaafe mum been ina njormoo dum, de wi'i be:

—Yalla dum fonnditanaaki on faa ina nesa wosinde on naa?

⁶² Ndelle si on nji'ii Bii Neddo yeenjii to wonnoo toon, noy ngadoton?

⁶³ Ruuhu, kam hokkata nguurn-dam. Terde bii-Aadama kaa nafataa fay huunde. Haalaaji di kaalanmi on diin, kanji ngoni ruuhu, kanji ngoni nguurndam.

⁶⁴ De ina woodi ley moodon be ngoondinaay.

Tawi Iisaa ina anndi gilla e fuddoode be ngoondintaa dum been e jambotoodo dum oon.

⁶⁵ O beydi, o wi'i:

—Dum wadi de mbiimi on: fay gooto waawaa warude to am si Baabiiwo hokkaay dum no warda.

⁶⁶ Caggal duum, heewbe e taalibaafe makko been ndilli, jokkiti mo.

⁶⁷ Ndeen Iisaa wi'i sappo e dido been:

—Onon du, odon njidi dillude naa?

⁶⁸ Simon Piyeer jaabii mo:

—Joomam, to moy min njahata? Sabo wo haalaaji kokkooji nguurn-dam nduumiidam njogidaa.

⁶⁹ Min ngoondinii, miden anndi a Ceniido yuurudo to Laamdo.

⁷⁰ Iisaa wi'i:

—Onon sappo e dido be, wanaa miin subii on naa? De gooto moodon wo seydaani.

⁷¹ Haala ka o haali kaan wo Yahu-uda bii Simon Isikariyotto. Oon woni jambotoodo mo oon, gooto e sappo e dido been.

7

Haala dow rafi goondinal minyiraafe Iisaa

¹ Caggal duum, Iisaa yiilii ley Galili. O muuyaay yiiltaade ley Yahuudiya sabo hooreebe Alhuudiyankooobe ina piloo faa mbara mo.

² Tawi iidi Alhuudiyankooobe mbi'eteendi Hukumuuji badake.

³ Minyiraafe Iisaa worbe mbi'i dum:

—Dillu do, njahaa Yahuudiya faa taalibaafe maa been nji'a golleeji di ngollataa diin.

⁴ Fay gooto suudataa ko gollata si ina yidi anndeede. Si ada golla golleeji diin, banginan yimbe fuu wo a moy.

⁵ Tawi fay minyiraafe makko been du ngoondinaay mo.

⁶ Iisaa wi'i be:

—Wakkati am waraay tafon, onon le, wakkati fuu wo wakkati mon.

⁷ Yimbe adunaaru mbaawaa wanyude on, de miin kaa ibe mbanyi kam, sabo mido seedii golleeji maabe di mboodaa.

⁸ Onon kaa, njehee iidi ndiin. Miin kaa mi yahataa ndi sabo wakkati am yottaaki tafon.

⁹ O haalani be dum tan, o heddi Galili.

¹⁰ Nde minyiraafe Iisaa been njahunoo iidi ndiin ndeen, Iisaa du

yehi toon, de o ɓanginaay hoore makko, o suudii.

Haala waaju Iisaa wakkati iidi Hukumuuji

¹¹ Hooreeɓe Alhuudiyankooɓe ina piloo mo ley jamaa iidi ndiin, ina mbi'a:

—Toy o woni?

¹² Yimɓe heewɓe ina njeddundura dow haala makko. Woɓɓe ina mbi'a:

—O neddo lobbo!

Woɓɓe du ina mbi'a:

—O wanaa koy, o majjinoowo yimɓe.

¹³ Ammaa fay gooto suusaay haalde haala makko faa nanee, sabo iɓe kula hooreeɓe Alhuudiyankooɓe.

¹⁴ Nde iidi ndiin feccirnoo fu, tawi Iisaa fuddii waajaade ley suudu dewal mawndu.

¹⁵ Dum haaynii Alhuudiyankooɓe sanne, ɓe mbi'i:

—Noy gorko mo janngaay o anndiri Binndi diin ni?

¹⁶ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Waaju mo mbaajotoomi o, yuurataa e am, wo to Nuldo kam oon o yuurata.

¹⁷ Si neddo muuyii gollude muuyde Laamdo, annditan yalla waajuuji am di to Laamdo yuuri, naa wo haala am tan.

¹⁸ Baajortoodo haalaaji yuurdi e muudum oon ina filoo mawninde hoore muudum. Ammaa mawninoowo nuldo dum oon wo goon-galaajo, oonyaare walaa e muudum.

¹⁹ Wanaa Muusaa hokkii on dewtere Tawreeta naa? Ammaa fay gooto moodon jukkataa jamirooje deen. Ko wadi de odon piloo warude kam?

²⁰ Yimɓe ɓeen njaabii mo:

—Aan, a kaanjaado. Moy filotoo warude ma?

²¹ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Huunde wootere tan ngadumi, de dum haaynake on, on fuu.

²² Muusaa yamiri on taadagol. De dum yuuraay to Muusaa, wo to maamiraabe meeden dum yuuri. Odon taada neddo fay nyalaande fowteteende.

²³ Sini neddo ina taadee nyannde fowteteende faa taa lutton jamirooje Muusaa, dume tikkiranton kam saabe mi dannii neddo faa laatoo kibbudo nyalaande fowteteende?

²⁴ Taa cariree huunde e alhaali muudum, de cariree goonga.

No yimɓe yamiri yalla Iisaa woni Almasiihu

²⁵ Woɓɓe ley yimɓe Urusaliima mbi'i:

—Wanaa o woni mo ɓe pilotoo warude oon naa?

²⁶ Inani mo, imo waajoo yeeso yimɓe fuu de ɓe mbi'ataa mo fay huunde. Yalla mawɓe ɓeen tannyorii kanko woni Almasiihu jaati naa?

²⁷ Oodo kaa, eden anndi do yuurata, ammaa nde Almasiihu oon warata, fay gooto anndataa to yuurata.

²⁸ Tawi Iisaa ina waajoo ley suudu dewal mawndu nduun. O yeewnii, o wi'i:

—Odon anndi kam, odon anndi do yuurammi? Wanaa miin waddi hoore am. Nuldo kam oon wo goongaajo, de onon kaa, on anndaa dum.

²⁹ Miin kaa, mido anndi dum sabo to muudum yuurumi. Wo kam du nuli kam.

³⁰ Ndeen ɓe pili nanngude mo, de fay gooto meemaay mo, sabo wakkati makko waraay tafon.

³¹ Ammaa e noon fu, heewɓe ley jamaa oon ngoondinii mo, mbi'i:

—Si Almasiihu warii fu, yalla gollan maandeeji kaayniidi burdi di gorko o gollu diin naa?

No ndaarooɓe suudu dewal mawndu neliraa nannga Iisaa

³² Farisa'en nani ko yimɓe ɓeen cifoto e dow Iisaa duum. Hooreeɓe almaami'en e Farisa'en neli doomooɓe suudu dewal mawndu nduun nannga mo.

³³ Ndeen Iisaa wi'i:

—Miin, mido wondi e moodon seeda tafon. Caggal duum, mi fornyoto to Nuldo kam oon.

³⁴ On piloto kam, de on njiitataa kam, sabo on mbaawaa yaade to ngonammi toon.

³⁵ Alhuudiyankooɓe yamunduri:

—Toy o yahata faa tawee en mbaawaa yiitude mo? Yalla o yahan to yimbe meeden ferdube ley yimbe Geres, o waajoo dum'en naa?

³⁶ O wi'i en piloto mo, en njiitataa mo, sabo en mbaawaa yaade to o tawetee toon. Dume woni maanaa haala kaa?

Kabaaru ndiyam kokkoojam ngu-urndam

³⁷ Nyalaande sakitotoonde ted-
dunde e iidi, Iisaa darii, yeewnii, wi'i:

—Neddo fuu domdudo wara to am, yara.

³⁸ Neddo fuu goondindo kam, bub-
birdi ndiyam mbuurnoojam ilan ley
bernde muudum, hono no winndiraa
e Binndi di ni.

³⁹ Ko o haali duum wo haala Ru-
uhu mo goondindo mo fuu hebata.
Ndeen Ruuhu waraay, sabo Iisaa ted-
dinaaka to Laamdo tafon.

No yimbe njeddunduri e kabaaru Iisaa

⁴⁰ Nde keewal jamaa oon nannoo
haala kaan ndeen, mbi'i:

—Kanko jaati woni Annabaajo oon.

⁴¹ Wo66e mbi'i:

—Kanko woni Almasiihu.

Wo66e katin mbi'i:

—Almasiihu, wo Galili yuurata naa?

⁴² Binndi diin mbi'ii e lenyol
Daawda Almasiihu yuurata, ley wuro
Baytilaama ngo Daawda yuuri e
muudum ngoon.

⁴³ Jamaa oon feccii saabe makko.

⁴⁴ Wo66e ma66e ina njidi nanngude
mo, ammaa fay gooto yowaay jun-
ngom dow makko.

*No mawbe Alhuudiyankoo6e
calorii goondinde Iisaa*

⁴⁵ Doomo6e suudu dewal
mawndu been ngarti to hooree6e
almaami'en e Farisa'en. Been mbi'i
doomo6e been:

—Ko wadi de on ngaddaay mo?

⁴⁶ Doomo6e been njaabii 6e, mbi'i:

—Abada fay gooto waajoraaki no
gorko o waajortoo ni.

⁴⁷ Farisa'en njaabii 6e, mbi'i:

—Onon du on majjinaama naa?

⁴⁸ Yalla na woodi fuu goondindo
mo hakkunde hooree6e Alhu-
udiyankoo6e maa Farisa'en naa?

⁴⁹ Yimbe 6e paamaay jamirooje
Muusaa, wo 6e hudaabe.

⁵⁰ Gooto e Farisa'en bi'eteedo
Nikodemu, jahunoodo to Iisaa jemma
oon, wi'i 6e:

⁵¹ —Yalla sariya meeden ina saroo
neddo tawee hettindanaaka ko wi'i,
anndaaka ko golli naa?

⁵² Be njaabii mo, 6e mbi'i:

—Aan du, a Galilinkeejo naa?
Tayka Binndi diin, a yi'an annabaajo
fuu yuurataa Galili.

*No Iisaa waddi e debbo nanngaado
e jeenu*

⁵³ Caggal duum, mono fuu hooti
suudu muudum.

8

¹ Ndeen Iisaa yeenjowi waamnde
wi'eteende Jaytun.

² Gilla pudal naange o warti ley su-
udu dewal mawndu. Jamaa oon fuu
wari. O joodii, imo waajoo 6e.

³ Janngino6e Tawreeta e Farisa'en
ngaddani mo debbo nanngaado e
jeenu. Be ndarni dum hakkunde ja-
maa oon.

⁴ Be mbi'i Iisaa:

—Moodibbo, debbo o wo nan-
ngaado ina jeena.

⁵ Muusaa yamirii min ley Tawreeta
min mbarda hono been rew6e kaaye.
Aan le, dume mbi'ataa?

⁶ Be kaaldi nii faa 6e tuufina mo,
faa 6e ke6a ko 6e pelda mo. Iisaa kaa
turii, ina diidira honndu muudum
leydi.

⁷ Be keddii i6e yama mo. Ndeen
Iisaa turtii, wi'i 6e:

—Neddo moodon mo luttaay abada
artoo limnude mo hayre.

⁸ O turii katin, imo diida e leydi.

⁹ Nde 6e nannoo dum ndeen, 6e
ndilliri gooto gooto. Nayee6e been
fuu artii dillude faa heddi Iisaa
tan e debbo oon na darii hakkunde
taliyaare doon.

¹⁰ Iisaa turtii, wi'i mo:

—Bannam debbo, toy felooŋe ma been ngoni? Fay gooto jukkaaki ma naa?

¹¹ O jaabii, o wi'i:

—Joomam, fay gooto.

Iisaa wi'i mo:

—Miin du, mi jukkataako ma. Yahu, taa luttaa katin.*

No Iisaa wi'iri kam woni annoora adunaaru

¹² Iisaa waajii ŋe katin, wi'i:

—Miin woni annoora adunaaru ndu. Jokkuŋo kam fuu heban annoora nguurdam, yahataa ley nimre.

¹³ Ndeen Farisa'en mbi'i mo:

—Ada seedanoo hoore maa, ndelle seedaaku maa sellataa.

¹⁴ Iisaa jaabii ŋe, wi'i:

—Fay si ceedaniimi hoore am, seedaaku am wo goonga, sabo mido anndi do yuurumi, mido anndi to njahammi du. Onon le, on anndaa do yuurumi, on anndaa to njahammi.

¹⁵ Onon, no njiirudon yimŋe noon carortodon dum'en. Miin kaa, mi sarataako fay gooto.

¹⁶ Fay si mido saroo, sariya am wo goonga, sabo mi sarataako miin tan, Baabiiwo nulŋo kam oon ina wondi e am.

¹⁷ Ina winndaa e ley Tawreeta moodon: seedaaku yimŋe dido wo goonga.

¹⁸ Miin, mido seedanoo hoore am. Baabiiwo nulŋo kam oon du, ina seedanoo kam.

¹⁹ Be mbi'i mo:

—Toy Baaba maa oon woni?

Iisaa jaabii, wi'i:

—On anndaa kam miin, sakko Baaba am. Si odon anndunoo kam, on anndanno Baaba am du.

²⁰ Iisaa haali haalaaji diin nde waa-jotonoo ley suudu dewal mawndu, nokku do keesuwal sadakaaji ngaal woni doon. Fay gooto nanngaay mo, sabo wakkati makko yottaaki tafon.

²¹ Iisaa wi'i ŋe katin:

—Inan mido dilla, de on piloto kam, ammaa on maaydan e hakkeeki moodon. On mbaawaa yaade to njahammi toon.

²² Ndeen Alhuudiyankooŋe mbi'i:

—Ko o wi'i en mbaawaa yaade to o yahata toon, dum le, wo o bartoy-toodo naa?

²³ Iisaa wi'i ŋe:

—Onon, wo ley njeyadon. Miin le, wo dow njeyaami. Onon, e adunaaru njeyadon, de miin kaa, mi jeyaaka e mayru.

²⁴ Dum wadi de mbiimi on: on maaydan e hakkeeki mon. Sabo si on ngoondinaay miin woni mo ngonumi oon, on maaydan e hakkeeki mon.

²⁵ Be mbi'i mo:

—Aan wo a moy?

Iisaa jaabii:

—Ko mbi'unoomi on gilla arande duum ngonumi.

²⁶ Mido joganii on ko heewi ko haaletee e ko saretee. Woodi Nulŋo kam oon wo goongante. Ko nar-runoomi mo duum kaalanammi yimŋe adunaaru.

²⁷ Be paamaay wo haala Baabiiwo o haalanta ŋe.

²⁸ Ndeen Iisaa wi'i ŋe:

—Nde Bii Neddo toownaa fuu, ndeen paamoton miin woni mo ngonumi oon. On paaman du mi wadirtaa fay huunde e hoore am, ammaa ko Baabiiwo anndini kam, wo duum kaalammi.

²⁹ Nulŋo kam oon ina wondi e am, o yoppaay kam mi perwudo, sabo ko weli mo tan ngadammi wakkati fuu.

No goonga rimdinirta

³⁰ Nde Iisaa haalannoo haalaaji di ndeen, heewŋe ngoondinii dum.

³¹ Ndeen Iisaa wi'i Alhuudiyankooŋe goondinŋe dum been:

—Si odon keddii e konngol am, wo on taalibaaŋe am jaati.

³² Ndeen anndoton goonga. Goonga oon du rimdinan on.

³³ Be njaabii mo:

—Minen, min yuwdi Ibrahiima, abada fay gooto maraay min. Noy mbiirataa min ndimdan?

³⁴ Iisaa jaabii ŋe, wi'i:

—Goonga kaalanammi on: luttoowo fuu wo maccudo luttal.

* **8:11** Aaya 7.53 yaade 8.11 tawaaka e dereeki burdi fuu 6ooyude.

³⁵ Maccudo tabitataa ley wuro, de biɗɗo tabitan ley maggo faa abada.

³⁶ Si Biɗɗo rimɗinii on, on laatoto rimbe laaɓuɓe tal.

³⁷ Miɗo anndi on yuwdi Ibrahiima, ammaa odon piloo warude kam sabo waaju am naataay on.

³⁸ Miin, ko njiirumi Baaba am mbaajotoomi. Onon, ko narruɗon baaba moodon ngadoton.

³⁹ Be njaabii mo, ɓe mbi'i:

—Ibrahiima woni baaba amin.

Iisaa wi'i ɓe:

—Si wo on yuwdi Ibrahiima fu on ngollan golle Ibrahiima.

⁴⁰ De joonin odon piloo warude kam, miin kaalandɗo on goonga mo narrumi Laamɗo oon. Ibrahiima kaa wadaayno hono ɗum.

⁴¹ Onon le, wo golle baaba moodon ngolloton.

Be mbi'i mo:

—Minen, min nganaa jaali. Baaba gooto min njogii, kam woni Laamɗo.

⁴² Iisaa wi'i ɓe:

—Si Laamɗo wonnoo baaba moodon fu, on njidanno kam, sabo to Laamɗo yuurumi, de ngarumi. Mi waddaay hoore am, wo kanko nuli kam.

⁴³ Ko wadi de on paamataa haala am? Wo sabo on mbaawaa nanude ko kaalammi ɗuum.

⁴⁴ Onon, Ibiliisa woni baaba moodon. Muuyɗe baaba moodon ngolloton. O gadoowo bar-ko'e gilla fuddoode. O walaa e goonga sabo goonga walaa e makko. Si o fenii fu, jikku makko tan o wadi, sabo wo o penoowo, wo o baaba fewre du.

⁴⁵ De miin, saabe miɗo haala goonga wadi de on ngoondinaay kam.

⁴⁶ Moy e moodon waawi felirde kam hakkeji? Si mi haalii goonga, ko wadi de on ngoondintaa kam?

⁴⁷ Neddo Laamɗo hettintoo haala Laamɗo. Onon le, on kettintaako sabo on nganaa yimbe Laamɗo.

No Iisaa ɓurdi Ibrahiima

⁴⁸ Alhuudiyankooɓe mbi'i mo:

—Wanaa min kaalii goonga ko min mbi'i a Samariyanke, a gondudo e ginnaaru naa?

⁴⁹ Iisaa jaabii, wi'i:

—Mi wanaa gondudo e ginnaaru, miɗo teddina Baaba am. Onon, odon kuyfina kam.

⁵⁰ Miin, mi filantaako hoore am teddeengal. Ina woodi pilantoodo kam ngal. Oon woni carotoodo.

⁵¹ Goonga kaalanammi on: neddo fuu jokkudo konngol am maayataa abada.

⁵² Alhuudiyankooɓe mbi'i mo:

—Joonin kaa laabani min a gondudo e ginnaaru. Ibrahiima e annabaaɓe fuu maayii, de aan kaa, ada wi'a neddo fuu jokkudo konngol maa, meedataa deddere maayde.

⁵³ Yalla ada ɓuri baaba amin Ibrahiima naa? Oon le maayii, annabaaɓe du maayii. Dume cikkuɗaa ngonɗaa?

⁵⁴ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Miin, si hoore am mawninammi, manngu am wo ɓolum. Baaba am mo mbi'oton Laamɗo moodon oon, kam mawninta kam.

⁵⁵ On anndaa mo. Miin kaa, miɗo anndi mo. Si mi wi'ii mi anndaa mo, mi laatake penoowo hono moodon. Miɗo anndi mo, miɗo jokki konngol makko.

⁵⁶ Baaba moodon Ibrahiima ina seyorinoo yi'ude nyalaande am. O yi'ii nde, woodi o seyake.

⁵⁷ Alhuudiyankooɓe mbi'i mo:

—Fay duuɗi capande joy a hebaay tafon, de a yi'ii Ibrahiima naa?

⁵⁸ Iisaa jaabii ɓe:

—Goonga kaalanammi on: gilla Ibrahiima tagaaka, miin, miɗo woni.

⁵⁹ Nde Iisaa wi'unoo ɗum fu, ɓe kooyi kaaye faa ɓe limna ɗum. Ammaa o uddii ley yimbe, o yalti suudu dewal mawndu nduun.

9

No Iisaa wumtiniri dimdaado e mbumndam

¹ Nde Iisaa yahannoo ndeen yi'i gorko dimdaado e mbumndam.

² Taalibaaɓe makko yami mo:

—Moodibbo, moy lutti de o rimdaa e mbumndam, kanko naa saaraaɓe makko?

³ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

—Wanaa kanko lutti, wanaa saaraaḅe makko du. Ammaa ḁum wadii faa baawde Laamḁo ḅanga e makko.

⁴ Baawo nyalooma ina heddi, ina haani ngollen golle Nulḁo kam, sabo jemma waran nde fay gooto waawaa gollude.

⁵ E ley ko keddiimi e adunaaru ndu, miin woni annoora mayru.

⁶ Nde o haalnoo ḁum ndeen, o tutti e leydi, o diibunduri tutte ḁeen e loope, o wuji e gite bumḁo oon.

⁷ O wi'i ḁum:
—Yahu sulmowa luggere wi'eteende Silowam (maanaa majjum woni «Nulaaḁo»).

O sulmowii, o warti imo yi'a.

⁸ Hoddiibe makko, kamḅe e yi'annoobe mo imo garbina been, mbi'i:

—Yalla wanaa oo woni joodinooḁo ina garbina oon naa?

⁹ Woḅḅe maḅḅe mbi'i:

—Dum kanko!

Woḅḅe du mbi'i:

—Wanaa! Wo nanndi makko!

Gorko oon e hoore muudum wi'i:

—Wo miin jaati!

¹⁰ Be mbi'i mo:

—Noy mbumtirdaa?

¹¹ O jaabii:

—Gorko bi'eteede Iisaa diibunduri loope, wuji e gite am, wi'i kam mi yaha luggere Silowam mi sulmowoo, de culmowiimi, mbumtumi.

¹² Be mbi'i mo:

—Toy gorko oon woni?

O wi'i:

—Mi anndaa.

No Farisa'en yamiri bumtinaaḁo oon

¹³ Ndeen ḅe njaari bumnooḁo oon to Farisa'en.

¹⁴ Nde Iisaa diibundurnoo loope de wumtini mo ndeen, wo nyalaande fowteteende.

¹⁵ Ndeen Farisa'en du yami mo:

—Noy mbumtirdaa?

O wi'i ḅe:

—O wujii loope e gite am, culmiimi de mbumtumi.

¹⁶ Farisa'en woḅḅe mbi'i:

—Gorko oon yuuraay to Laamḁo sabo o jokkaay yamiroore nyalaande fowteteende.

Woḅḅe mbi'i:

—Noy nedḁo jom hakke waawiri wadirde kaayefiiji hono ḁi?

Ndelle ḅe luuri dow majjum.

¹⁷ Farisa'en ḅeen yami bumnooḁo oon katin:

—Aan le, ḁume mbi'ataa dow makko, e ko o wumtini ma ḁuum?

O jaabii ḅe, o wi'i:

—Wo o annabaajo.

¹⁸ Ammaa e ḁuum fuu hooreeḅe Alhuudiyankooḅe ḅeen njaḅaay wo o bumnooḁo de o wumtinaa faa ḅe noddi saaraaḅe makko.

¹⁹ Be yami ḁum'en:

—Ooḁo wo ḅidḁo moodon naa? Mbiidon wo e mbumndam o rimdaa naa? Ndelle noy o wumtiri joonin?

²⁰ Saaraaḅe ḅeen njaabii, mbi'i:

—Miden anndi o ḅii amin, e mbumndam du o rimdaa.

²¹ Ammaa no o wumtiri joonin, min anndaa. Min anndaa du moy wumtini mo. Kanko du o mawḁo, yamee mo! Imo waawi jaabanaade hoore makko.

²² Saaraaḅe makko mbi'ii noon sabo iḅe kula hooreeḅe Alhuudiyankooḅe. Sabo dey, tawi hooreeḅe ḅeen ndewrii mbi'i nedḁo fuu biidḁo Iisaa woni Almasiihu oon, riiwete wurtoo waajordu.

²³ Dum wadi de saaraaḅe makko ḅeen mbi'i: «O mawḁo, yamee mo!»

²⁴ Farisa'en nodditi bumnooḁo oon, mbi'i mo:

—Teddin Laamḁo, haalu goonga! Minen kaa miden anndi gorko oon wo jom hakke.

²⁵ O jaabii ḅe, o wi'i:

—Si o jom hakke du, miin kaa, mi anndaa. Gootel tan anndumi: mi bumnooḁo, de joonin mi wumtii.

²⁶ Be mbi'i mo:

—ḁume o wadi e maada? Noy o wumtiniri ma?

²⁷ O jaabii ḅe:

—Mi haalaniino on ḁum, de on njaḅaay. Ko wadi de oḁon njidi het-tindaade ḁum katin? Yalla onon du, oḁon njidi laataade taalibaaḅe makko naa?

28 Be njenni mo, de 6e mbi'i mo:
—Aan woni taalibaajo makko! Minen kaa, min taalibaabe Muusaa.

29 Minen, miden anndi Laamdo haaldii e Muusaa, de kanko kaa, min anndaa fay to o yuurata.

30 Gorko oon jaabii 6e, wi'i:
—Hey, ko haaynii! O wumtini kam. Onon, odon mbi'a on anndaa to o yuurata!

31 Eden anndi Laamdo jaabantaako luttube, ammaa imo jaabanoo kuldo mo, gadoowo muuyde makko.

32 Abada nanaaka bumtindo dimdaado e mbumndam.

33 Si wanaa to Laamdo gorko oon yuuri, o waawataa wadude faa'e.

34 Be mbi'i mo:
—Aan le, a fuu ley hakkeoji ndimedaa! De ada waajoo min naa? Be mburtini mo yaasin.

Haala mbumndam berde

35 Iisaa nani 6e mburtinii mo, yi'i mo katin, yami mo:

—Aan le, ada goondini Bii Neddo oon naa?

36 O jaabii, o wi'i:
—Joomam, moy woni oon faa mi goondina dum?

37 Iisaa wi'i mo:
—A yi'ii mo. Kaaldoowo e maada oon woni kanko.

38 O wi'i:
—Joomam, mido goondini! O sujidani dum.

39 Ndeen Iisaa wi'i mo:
—Saraade waddi kam ley adunaaru ndu, faa wumbe nji'a, yi'oo6e du mbuma.

40 Farisa'en tawanoobe doon been, nani haala kaan, de yami mo:

—Minen le, min wumbe naa?

41 Iisaa jaabii 6e, wi'i:
—Si on wumbe, on ngalaano hakke. De ko mbiidon joonin odon nji'a duum, hakke moodon heddake.

10

Haala duroowo lobbo

1 —Goonga kaalanammi on: neddo fuu naatudo hoggo baali de naatiraay dammbugal wo gujjo, wo janoowo.

2 Ammaa naatirdo dammbugal oon, kam woni duroowo baali diin.

3 Kayboowo dammbugal oon uditanan mo, baali diin kettindoo daande makko. O noddira baali makko diin, mbaalu fuu e innde muudum, o wurtina di.

4 Nde o wurtini di fuu, o ardoto di de di njokka mo, sabo idi anndi daande makko.

5 Di njokkataa janano, di ndoggan dum sabo di anndaa daande muudum.

6 Iisaa banndani 6e banndol ngol, de 6e paamaay ko o muuyiri ngol.

No Iisaa wi'iri kam woni duroowo lobbo

7 Iisaa wi'i 6e katin:
—Goonga kaalanammi on, miin woni dammbugal hoggo baali.

8 Artii6e kam warude been fuu wo wuy6e, wo yanoobe, ammaa baali diin kettindanaaki 6e.

9 Miin woni dammbugal. Neddo fuu naatirdo kam, hisan, naatan, yaltan, heban durdude.

10 Gujjo warataa si wanaa faa wujja, hirsaa, bonna. Miin kaa, mi warii faa yimbe keba nguurndam, 6e mbuura nguurndam ki66udam dam fay huunde nyakaay.

11 Miin woni duroowo lobbo. Duroowo lobbo woni kokkoowo yonki muudum saabe baali muudum.

12 Adaado durngo le, walaa ko wonani dum e dammuuli diin. Si yi'ii suundu fu, yoppa di dogga. Suundu nduun nannga ko nanngata, keddiidi diin du caakoo.

13 Adaado durngo oon doggan yoppa di sabo o jobeteedo tan, o hillaaka e majji.

14 Miin woni duroowo lobbo. Mido anndi baali am, baali am du ina anndi kam.

15 Hono noon du Baabiiwo anndiri kam, miin du mido anndi dum. Mi hokitiran yonki am saabe baali am diin.

16 Mido jogii baali goddi katin di ngalaa ley hoggo ngon. Diin du sanaa mi wadda di. Di kettindoo daande am, di fuu di laatoo coggal gootal, duroowo gooto.

¹⁷ Baabiiwo ina yidi kam sabo mi hokkan yonki am, de sakitoo mi hewta ki katin.

¹⁸ Fay gooto ittanta kam ki. Miin e hoore am hokkitirta ki. Mido jogii baawde hokkitirde ki. Mido jogii baawde wartirde ki. Yamiroore nde yuuri to Baaba am.

¹⁹ Haalaaji diin beydi waddundurde Alhuudiyankooɓe.

²⁰ Heewɓe maɓɓe ina mbi'a:

—Wo o gondudo e ginnaaru, wo o kaɗaado. Ko wadi de odon kettindanoo mo?

²¹ De woɓɓe du ina mbi'a:

—Waajuuji dii le nganaa waajuuji gondudo e ginnaaru. Yalla ginnaaru ina waawi wumtinde bumdo naa?

No Alhuudiyankooɓe calorii goondinde Iisaa

²² Wakkati oon iidi miccinoori laamnugol suudu dewal mawndu wadii Urusaliima. Dum hawrii e dabbunde.

²³ Do suudu dewal mawndu doon, Iisaa ina yiiltoo ley danki Suley-maana kiin.

²⁴ Ndeen Alhuudiyankooɓe piilii mo, mbi'i mo:

—Faa ndey ittanta min wemmberere? Haalan min faa laaɓa, aan woni Almasiihu naa?

²⁵ Iisaa jaabii ɓe:

—Mi haalanii on, de on ngoondinaay. Golleeji di ngollirmi e innde Baaba am diin, kanji ceddantoo kam.

²⁶ Onon le, on ngoondinaay sabo on nganaa baali am.

²⁷ Baali am ina kettindoo daande am. Mido anndi di, idi njokka kam.

²⁸ Mido hokka di nguurndam ndu-umiidam, di mbaatataa abada. Fay gooto ittataa di e junngo am.

²⁹ Baabiiwo kokkudo kam di oon buri huunde fuu teddude. Fay gooto waawaa ittude di e junngo Baaba am.

³⁰ Miin e Baabiiwo, wo min gootum.

³¹ Alhuudiyankooɓe kooyi kaaye katin faa padɗa mo.

³² Iisaa wi'i ɓe:

—Mi gollii yeeso moodon golleeji lobbi keewdi yuurudi e Baabiiwo. E ley golleeji diin, saabe oye e majji paddirton kam kaaye?

³³ Alhuudiyankooɓe ɓeen njaabii mo:

—Wanaa saabe golleeji lobbi min paddirte kaaye, de wo saabe ko mbonkotodaa Laamdo duum. Aan wo a neddo, de a wadii hoore maa a Laamdo.

³⁴ Iisaa jaabii ɓe:

—Yalla winndaaka ley Dewtere mon toon: Laamdo wi'ii «onon on laamdo'en»?*

³⁵ Laamdo noddirii ɓe haaldi ɓeen laamdo'en. Ko Binndi diin mbi'i duum sottataa.

³⁶ Baabiiwo subii kam, seni kam† de nuli kam e adunaaru ndu. Ndelle noy mbiiroton mi mbonkake Laamdo saabe ko mbiimi mi Bii Laamdo?

³⁷ Si mi gollaay golleeji Baaba am, taa ngoondinee kam.

³⁸ De si mido golla di, fay si on ngoondintaa kam, ngoondinee golleeji di faa anndon, faa paamon Baabiiwo ina woni e am, miin du mido woni e muudum.

³⁹ Be pilii nanngude mo katin de o hisi e juude maɓɓe.

⁴⁰ O yehi gere ooto gooruwol Urdun nokku do Yaayaa lootannoo lootagal batisima arande doon katin, o ɓooyti toon.

⁴¹ Yimɓe heewɓe ngari to makko, mbi'i:

—Yaayaa wadaay maande haayniinde fay wootere. De ko o haali e gorko oon duum fuu goondii.

⁴² Yimɓe heewɓe ngoondini Iisaa toon.

11

Haala maayde Laajaru

¹ Gorko nyawdo bi'eteedo Laajaru ina woni wuro Baytaniya, kam e bandidraaɓe muudum rewɓe Mariyama e Marta.

² Mariyama oon woni joornodo nebbam uurdam dow Joomiiwo de mooytiri koyde makko sukundu

* **10:34** Jabuura 82.6. † **10:36** E ley geresankoore haala **Senude** kaan ina holla ko Laamdo subii de senni faa golla muuyde muudum.

muudum. Laajaru nyawdo oon wo sakiike makko gorko.

³ Banndiraabe makko rewbe been neli e Iisaa, mbi'i:

—Joomii amin, yigoo maa mo korsindaa oon nyawii.

⁴ Nde Iisaa nannoo dum ndeen, wi'i:

—Nyawu ngu wanaa nyawu saate. Nyawu ngu wo tabintinoowu manngu Laamdo, faa Bii Laamdo mawninee saabe maggu.

⁵ Iisaa ina horsini Laajaru e banndiraabe muudum rewbe, Marta e Mariyama.

⁶ Ko o nani Laajaru sellaa duum fu, hadaay mo joodaade do o wonnoo doon faa wadi balde didi.

⁷ Caggal duum, o wi'i taalibaa6e makko:

—En pornyoo Yahuudiya!

⁸ Taalibaa6e been njaabii mo, mbi'i:
—Moodibbo, 6ooyaa fey ko Alhuudiyankoo6e pilii wardude ma kaaye toon, de a fornyoto toon katin naa?

⁹ Iisaa jaabii, wi'i:

—Wanaa wakkatiiji sappo e didi ngonni ley nyalooma naa? Si neddo ina yaha nyalooma fu, fergataako sabo ina yi'a annoora adunaaru ndu.

¹⁰ Ammaa si neddo ina yaha jemma fu, fergoto sabo annoora walaa e muudum.

¹¹ Gada o haalii haalaaji diin, o wi'i 6e:

—Yigoo men Laajaru daanake, mi yahan mi findinowa mo.

¹² Taalibaa6e been mbi'i:

—Joomii amin, si tawii wo o daani ni, o dadan.

¹³ Ammaa wo haala maayde Laajaru o haali. Kambe 6e miilii wo haala doyngol o haali.

¹⁴ Iisaa laa6inani 6e:

—Laajaru heddaaki!

¹⁵ Mi seyorake saabe moodon ko mi tawaaka toon duum faa ngoondinon. Woodi jonkaa, en njaha to makko.

¹⁶ Ndeen Tomaa noddirteedo Funnerejo oon wi'i taalibaa6e wo66e been:

—En njaada e Joomii en enen du faa maayden e muudum.

No Iisaa wi'iri kam woni ummital e nguurndam

¹⁷ Nde Iisaa yottinoo toon fu, tawi wadii balde nay ko Laajaru uwiraa.

¹⁸ Hakkunde Baytaniya e Urusali-ima buraa hono kilooji tati.

¹⁹ Alhuudiyankoo6e heewbe ngari to Mariyama e Marta faa mbaaltina berde mu66en e maayde sakiike mu66en.

²⁰ Nde Marta nannoo Iisaa ina wara ndeen, yehi jakkitowii dum. Mariyama kaa heddi ley suudu toon na joodii.

²¹ Marta wi'i Iisaa:

—Joomam, sini ada wonnoo do, minyam gorko oon maayataano.

²² De fay joonin du mido anndi huunde fuu ko njaaridaa Laamdo, wadante.

²³ Iisaa wi'i mo:

—Minya gorko oon ummitoto.

²⁴ Marta wi'i:

—Mido anndi o ummitoto nyannde ummital, nyalaande sakitotoonde.

²⁵ Iisaa wi'i mo:

—Miin woni ummital, miin woni nguurndam. Neddo fuu goondindo kam, fay si maayi, wuuran.

²⁶ Goondindo kam de hebi nguurndam saabe am fu, maayataa abada. Ada goondini dum naa?

²⁷ O jaabii, o wi'i:

—Ayyo Joomam! Mido goondini aan woni Almasiihu Bii Laamdo bi'anoodo waran ley adunaaru ndu oon.

²⁸ Nde Marta haalnoo dum fu, yehi noddowi minyum Mariyama, haalani dum, wi'i:

—Moodibbo warii, imo nodde.

²⁹ Nde Mariyama nannoo dum ndeen, henyii law, nootowii.

³⁰ Tawi dum fuu Iisaa naataayno wuro ngoon tafon. Imo heddi do Marta jakkitinoo mo doon.

³¹ Alhuudiyankoo6e ina ngondi e Mariyama ley suudu, ina mbaaltina bernde muudum. Be nji'i o gurbitii, o yalti. Be njokki mo. Be miilii o woyowan dow saabeere toon.

32 Mariyama yottii do Iisaa woni doon, yi'i mo tan, hippii dakkol koyde makko, wi'i mo:

—Joomam, sini ada wonnoo do, minyam gorko oon maayataano.

33 Nde Iisaa yiinoo Mariyama e Alhuudiyankooɓe wondube e muudum been ina mboya ndeen, bernde muudum heccidi sanne, torrii sanne.

34 O wi'i:

—Toy ndesudon mo?

Be njaabii:

—Joomii amin, war ndaar!

35 Iisaa woyi.

36 Alhuudiyankooɓe been mbi'i:

—Ndaaree no o foti horsinirde mo.

37 Woɓɓe maɓɓe mbi'i:

—Imo woodunoo baawde wumtinde bumdo, de o waawaa hadude Laajaru maayde naa?

No Iisaa iirtiniri Laajaru

38 Bernde Iisaa heccidi katin, yehi tiimoyde saabeere ndeen. Saabeere ndeen wo loho uddiraako hayre.

39 Iisaa wi'i:

—Ittee hayre ndeen!

Marta, sakiike maaydo oon, wi'i mo:

—Joomam, tawan o luuɓii joonin, sabo hannden woni balde nay ko o wattiraa toon.

40 Iisaa jaabii mo:

—Yalla mi wi'aay ma, si a goondinii, a yi'an manngu Laamdo?

41 Be itti hayre ndeen. Iisaa tiggiti kammu, wi'i:

—Baabiiwo, mido yettire ko njaa-baniɗaa kam duum.

42 Miin kaa, mido anndi nyannde fuu ada jaabanoo kam. Ammaa wo saabe yimɓe fiiliibe kam been wadi de kaaldirmi ni, faa ɓe ngoondina aan nuli kam.

43 Caggal haalaaji diin, o yeewnii semmbe, o wi'i:

—Laajaru, wurta yaasin!

44 Maaydo oon wurtii, juude muudum e koyde mum ina piilaa leppi, yeeso muudum du ina suddii. Iisaa wi'i ɓe:

—Kaɓɓitee mo, njoppon mo o yaha!

No waalde Saahiibe dawriri faa nannga Iisaa

(Matta 26.1-5, Marku 14.1-2, Lukka 22.1-2)

45 Heewɓe e Alhuudiyankooɓe warnooɓe to Mariyama been nji'i ko Iisaa wadi duum, de ngoondini dum.

46 Ammaa woɓɓe maɓɓe njehi to Farisa'en, kaaltani dum'en ko Iisaa wadi duum.

47 Ndeen Farisa'en e hooreeɓe almaami'en kawrunduri waalde Saahiibe ndeen, mbi'i:

—Gorko o ina wada kaayeeffiji keewdi. Noy ngadeten?

48 Si en njoppirii mo nii fu, jamaa oon fuu goondinan mo. Ndeen kaa, Romankooɓe ngaran mbonna nokku meeden ceniido e lenyol meeden ngol.

49 Gooto maɓɓe bi'eteedo Kayafas, laatiido Almaami Mawdo e hitaande ndeen, wi'i ɓe:

—Onon kaa on anndaa fay huunde.

50 On anndaa neddo gooto maayana yimɓe fuu ɓuri woodude e meeden diina lenyol meeden fuu halka.

51 Tawi ko o haali duum yuuraay e hoore makko, ammaa saabe wo o Almaami Mawdo hitaande ndeen, o sappake sanaa Iisaa maayana lenyol ngool.

52 De wanaa lenyol ngool tan o maayanta. Ko o maayanta dey wo ɓiɓɓe Laamdo sankitiiɓe been fuu faa o hawrundura dum'en laatoo gootum.

53 Gilla nyalooma oon, ɓe ndawridi faa ɓe mbara mo.

54 Dum wadi de Iisaa seli yiiltaade hakkunde Alhuudiyankooɓe. O yuwi do o wonnoo doon, o yehi ngalluure wi'eteende Efrayim hettunde e ladde. O joododii toon e taalibaaɓe makko.

55 Tawi iidi Alhuudiyankooɓe mbi'eteendi Faltagol ndiin ɓadake. Heewɓe e yimɓe leydi ndiin njehi Urusaliima faa laamna ko'e muɓɓen gilla iidi ndiin yottaaki.

56 Iɓe piloo Iisaa. Iɓe keddii ley suudu dewal mawndu nduun, iɓe kaalda, iɓe mbi'a:

—Odon miiloo o waran e iidi ndiin naa on miilaaki?

⁵⁷ Tawi hooree6e almaami'en e Farisa'en njamiriino neddo fuu andudo to o woni haala faa o nanngée.

12

No Mariyama joordi nebbam dow koyde Iisaa

(Matta 26.6-13, Marku 14.3-9)

¹ Balde jeegom fadde iidi Faltagol yottaade, Iisaa yehi Baytaniya do Laajaru mo o iirtinnoo e maayde oon jeyaa doon.

² Be ndefani mo nyaamdu doon. Marta gollani 6e, Laajaru du wo gooto e nyaamdoobe e Iisaa been.

³ Ndeen Mariyama hooyi feccere liitere nebbam laa6udam, uurdam, tiidudam coggu, joori dam dow koyde Iisaa, mooytiri de sukundu muudum. Suudu nduun fuu heewi uurngol nebbam daam.

⁴ Gooto e taalibaa6e Iisaa been, dum woni Yahuuda Isikariyotto jambotoodo mo oon, wi'i:

⁵ —Ko wadi de nebbam dam sonnaaka buudi cardi keme tati,* hokkee talkaa6e?

⁶ O wiiraay noon saabe imo yurmo talkaa6e, ammaa saabe wo o gujjo wadi de o wi'i noon. Kanko woni kawjotoodo dannga jawdi ma66e, imo woowi wujjude ko resaa ley toon.

⁷ Iisaa wi'i:

—Celee debbo o. O resii dam faa nyannde ngatteteemi e saabeere.

⁸ Si goonga, talkaa6e ina tawdee e moodon wakkati fuu. De miin kaa, mi tawdataake e moodon wakkati fuu.

No hooree6e almaami'en anniyorii warude Laajaru

⁹ Alhuudiyankoo6e heew6e paami Iisaa ina woni Baytaniya, njehi toon. Wanaa saabe Iisaa tan 6e njahani toon, wo faa 6e nji'a Laajaru iirtinaado oon du.

¹⁰ Ndeen hooree6e almaami'en ndawridi mbaran Laajaru du,

¹¹ sabo Alhuudiyankoo6e heew6e na cela jokkude 6e ina ngoondina Iisaa saabe Laajaru.

No Iisaa naatiri Urusaliima (Matta 21.1-11, Marku 11.1-11, Lukka 19.28-40)

¹² Jaango majjum, jamaa keewdo wari hawrude e iidi ndiin nani Iisaa wo garoowo Urusaliima.

¹³ Be kooyi licce tamarooje, 6e njakkitowii mo. I6e yeewnoo, i6e mbi'a:

—Jettooje e barke ngoodanii gardo e dow innde Joomiraado oon!† Jettooje ngoodanii mo, kanko kaananke Israa'iila!

¹⁴ Iisaa hebi molel araawa, waddii ngel. Dum foti e ko Binndi diin mbi'i:

¹⁵ «Taa kulee onon yim6e ngalluure Siyona!

Ndaaree, kaananke moodon ina wara,

ina waddii molel araawa.»‡

¹⁶ Wakkati oon taalibaa6e makko been paamaayno ko dum woni. Ammaa gada Iisaa teddinaama, 6e miciciti ko sappanoo e dow makko ley Binndi diin duum e no dum fuu dum hawriri e ko yim6e been ngadani mo.

¹⁷ Jamaa tawdanoodo e Iisaa nde noddunoo Laajaru e ley saabeere de iirtinii dum ndeen, kam'en du ina kumpita yim6e kabaaru oon.

¹⁸ Duum wadi de yim6e heew6e njehi njakkitowii mo sabo 6e nani o wadi maande haayniinde ndeen.

¹⁹ Ndeen Farisa'en mbi'unduri:

—On nji'ii, walaa fuu ko mbaawanden mo. Ndaaree no aduna oo fuu jokkiri mo.

²⁰ Woodi, ina woodi yuuru6e leydi Geres tawaa6e hakkunde war6e Urusaliima faa ndewa Laamdo ley balde iidi deen.

²¹ Be battitii Filipu jeyaado Bayti-sayda ley leydi Galili, 6e mbi'i dum:

—Joomii amin, miden njidi yi'ude Iisaa.

²² Filipu yehi haalanowi Andire. Be njottinowi haala kaan Iisaa.

²³ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

—Wakkati mo Laamdo hollata teddeengal Bii Neddo oon yottake.

²⁴ Goonga kaalanammi on: si wabbere alkama uwake e leydi de nyolaay fu, heddoto wo wabbere

* **12:5 Buudi cardi keme tati** ina fota e njobdi neddo hitaande. † **12:13** Jabuura 118.25-26. ‡ **12:15** Jakariyaa 9.9.

wootere. Ammaa si nde uwake e leydi nde nyolii fu, nde riman faa heewa.

²⁵ Neddo fuu jiddo yonki muudum, mursan ki, ammaa jeebiido yonki mum e adunaaru ndu, damman ki, heban nguurndam nduumiidam.

²⁶ Si neddo ina yidi gollande kam fuu, jokka kam. Do ngonumi fuu, doon golloowo am du wonata. Baabi-iwo teddinan gollanoowo kam.

No Iisaa sapporii maayde muudum

²⁷ —Joonin bernde am torrake. Dume mbi'ammi? Mi wi'an Abba hisinam e wakkati o naa? Mi waawaa wi'ude noon sabo wakkati o ni waddi kam.

²⁸ Abba, mawnin innde maa.

Ndeen daande yuuri dow kammu wi'i:

—Mi mawninii nde, mi mawninan nde katin.

²⁹ Nde yimbe darinoobe doon been nannoo daande ndeen, mbi'i dum wo riggaango kammu. Wobbe mbi'i:

—Maleyka haaldi e makko!

³⁰ Iisaa wi'i be:

—Wanaa saabe am daande ndeen wardi, wo saabe moodon.

³¹ Joonin adunaaru ndu sarete. Joonin laamiido adunaaru bondo oon faddete yaasin.

³² Miin le, si mi toownaama e leydi ndi, mi foodan yimbe fuu ngara to am.

³³ Tawi haalaaji diin o sapporii no o maayrata.

³⁴ Yimbe been njaabii mo, mbi'i:

—Tawreeta oon anndinii min Almasihu wo duumotoodo. Noy aan mbiirataa sanaa Bii Neddo oon toownee? Moy woni Bii Neddo oon?

³⁵ Iisaa jaabii be, wi'i:

—Annoora ina wondi e moodon wakkati seeda tafon. Njahon gilla annoora ina heddii e moodon, taa nimre hippoo on. Jahoowo ley nimre anndaa do yahata.

³⁶ Ngoondinee annoora gilla imo wondi e moodon yalla odon laatoo biibe annoora.

No yimbe calorii goondinde Iisaa

Iisaa haalu dum tan, yehi suudowii be.

³⁷ Maandeeji kaayniidi di o wadi yeeso mabbe diin fuu, wadaay de be ngoondini mo,

³⁸ faa haala annabi Esaaya kaan tabita:

«Joomiraado, moy goondini waaju amin oon?

Moy bangananaa baawde Joomiraado?»§

³⁹ Be mbaawaano goondinde, sabo Esaaya wi'iino du:

⁴⁰ «Laamdo wumnii gite mabbe, yoornii berde mabbe,

taa gite mabbe nji'a,

taa berde mabbe paama,

taa be tuuba, de o danna be.»*

⁴¹ Esaaya wi'ii dum nde yiinoo darja Iisaa, de haali haala makko.

⁴² Ammaa dum fuu e laataade, hooreebe Alhuudiyankooobe heewbe ngoondinii Iisaa. De wo saabe Farisa'en wadi de be kuli hollude be ngoondinii taa be mburtinee ley waajordu.

⁴³ Sabo yimbe mana be, dum burani be Laamdo mana be.

⁴⁴ Iisaa yeewnii, wi'i:

—Goondindo kam, wanaa miin tan goondini, ammaa goondinii Nuldo kam oon du.

⁴⁵ Neddo fuu jiido kam, yi'ii Nuldo kam oon.

⁴⁶ Miin, mi warii ley adunaaru ndu wo mi annoora, faa goondindo kam fuu taa heddo ley nimre.

⁴⁷ Si neddo nanii waaju am de jokkaay dum fu, wanaa miin sarotoo dum. Sabo mi waraay faa mi saroo adunaaru, ammaa wo faa mi hisina ndu ngardumi.

⁴⁸ Caliido kam de jabaay waa-juuji am fu, ina jogii carotoodo. Haala ka kaalumi kaan sarotoo dum nyalaande sakitotoonde.

⁴⁹ Sabo ko kaalumi duum yuuraay e am. Baabiiwo nuldo kam oon hokki kam yamiroore ko kaalammi e ko mbaajotoomi.

⁵⁰ Mido anndi yamiroore makko ina hokka nguurndam nduumiidam.

Duum wadi de ko kaalumi duum fuu, wo ko Baabiiwo wi'i kam mi haala.

13

No Iisaa lootiri koyde taalibaa6e muudum

¹ Gilla iidi Faltagol yottaaki, Iisaa ina anndi wakkati mo dillata adunaaru faa yecco to Baabiiwo oon warii. To adunaaru ga imo yidi yim6e makko, imo yidi 6e kaddi njinngu fuu.

² Wakkati mo 6e kiirtotoo oon, Ibiliisa watti e 6ernde Yahuuda 6ii Simon Isikariyotto jambaade mo.

³ Iisaa na anndi Baabiiwo wattii huunde fuu e junngo muudum, ina anndi to Laamdo yuuri, to Laamdo yeccotoo du.

⁴ O ummii e hiraande ndeen, o 6ortii saaya makko, o hooyi gudel, o fiili e makko.

⁵ Ndeen o wayli ndiyam e kaakol lootorkol, o naati e lootude koyde taalibaa6e makko, imo yiggira de gudel ngel o fiilii ngeel.

⁶ Nde o yottinoo Simon Piyeer ndeen, wi'i mo:

—Joomam, aan lootata koyde am naa?

⁷ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—A faamaay ko ngadammi duum tafon, de a faamowan caggal joonin.

⁸ Piyeer wi'i mo:

—A lootataa koyde am abada!

Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si mi lootanaay ma koyde maa fu, a walaa ngedu to am.

⁹ Simon Piyeer wi'i mo:

—Joomam! Si wo noon, taa haadu e koyde am tan, lootu juude am e hoore am du.

¹⁰ Iisaa wi'i mo:

—Lootido fuu wo laa6udo. Walaa ko lootee si wanaa koyde muudum tan. Onon on laa6u6e, de wanaa on fuu.

¹¹ Tawi imo anndi jambotoodo mo oon. Dum wadi de o wi'i wanaa on fuu ngoni laa6u6e.

¹² Nde Iisaa lootunoo koyde ma66e ndeen, hooyi saaya muudum, 6ornii, joodii katin, wi'i 6e:

—On paamii ko ngadumi on duum naa?

¹³ Odon noddira kam «Moodibbo», odon noddira kam «Joomam». Ko mbi'oton duum wo goonga, sabo duum ngonumi.

¹⁴ Ndelle, miin Joomii on, miin Moodibbo, mi lootii koyde mon, tilay onon du lootunduron koyde.

¹⁵ Ko ngadumi on duum wo tindinoore faa onon du, ngadunduron hono ko ngadumi on duum.

¹⁶ Goonga kaalanammi on: maccudo 6uraa joomum teddude, nulaado du 6uraa nuldo dum.

¹⁷ Joonin kaa on paamii dum. Sini on njokkirii noon fu, barke na woodanii on.

¹⁸ Wanaa haala mon on fuu kaalumi. Mido anndi 6e cubiimi 6een, de sanaa ko Binndi diin mbi'i duum tabita: «Nyaamdudo e am oon, kam latiri kam teppere muudum.»*

¹⁹ Gilla joonin mido haalana on dum, fadde majjum e yottaade, faa nde dum yottii fuu, ngoondinon miin woni mo ngonumi.

²⁰ Goonga kaalanammi on: neddo fuu jabbiido mo nulumi, jabake kam. Neddo fuu jabbiido kam, jabake Nuldo kam oon du.

No Yahuuda jamborii Iisaa

(Matta 26.20-25, Marku 14.17-21, Lukka 22.21-23)

²¹ Caggal Iisaa haalii haalaaji di fu, 6ernde muudum metti sanne, wi'i:

—Goonga kaalanammi on: gooto moodon jamboto kam.

²² Taalibaa6e 6een yeewunduri. Be paamaay mo o haalata haala mum.

²³ Goto e taalibaa6e 6een, mo Iisaa horsini oon, ina joodii dakkol muudum.

²⁴ Simon Piyeer tamyani mo gite o yama Iisaa haala moy haalata.

²⁵ Taalibbo oon wahii dakkol makko, wi'i:

—Joomam, dum wo moye mbi'ataa?

²⁶ Iisaa jaabii, wi'i:

—Mo kokkammi lonngere nde cuuwammi nde oon.

* 13:18 Jabuura 41.10.

O suuwi nde, o hokki Yahuuda gii Simon Isikariyotto oon.

²⁷ Nde Yahuuda jaɓunoo lonngere ndeen, Seyɗaani naati ɗum. Iisaa wi'i mo:

—Wadu ko ngadataa ɗuum law!

²⁸ Tawi fay gooto e joodiibe doon been faamaay ko Iisaa haalani mo ɗuum.

²⁹ Sabo ko Yahuuda tiigii dangga ceede maɓɓe ɗuum, yoga miilii Iisaa wi'i o somonowoo iidi, naa danya ko o hokki talkaabe.

³⁰ Nde Yahuuda nanngunoo lonngere ndeen fu, yalti wakkati oon pay. Wo ɗum jemma.

Haala yamiroore heyre

³¹ Nde Yahuuda wurtinoo ndeen, Iisaa wi'i:

—Joonin Bii Neddo teddinaama, Laamdo du teddinaama saabe makko.

³² Si Laamdo teddinaama saabe makko,† kam du teddinaama mo e hoore muudum, teddinaama mo law.

³³ Sukaabe am, mido wondi e moodon seeda tafon. On piloto kam. Mido wi'a on joonin hono ko mbi'unoomi Alhuudiyankooɓe: on mbaawaa yaade to njahammi toon.

³⁴ Mido hokka on yamiroore heyre: njidunduree! Hono no njidirmi on ni, onon du njidunduron noon.

³⁵ Wo noon yimbe fuu anndirta wo on taalibaaɓe am, ko njidundurdon ɗuum.

No Iisaa holliri Piyeer wi'an annda ɗum

(*Matta 26.31-35, Marku 14.27-31, Lukka 22.31-34*)

³⁶ Simon Piyeer wi'i mo:

—Joomam, toy njahataa?

Iisaa jaabii mo:

—To njahammi joonin toon, a waawaa jokkude kam. De caggal joonin a jokkowan kam!

³⁷ Piyeer wi'i mo:

—Joomam, ko wadi de mi waawaa jokkude ma joonin? Yonki am kokkitirammi saabe maada.

³⁸ Iisaa jaabii mo:

—Yalla a hokkitiran yonki maa saabe am naa? Goonga kaalanammaami: fadde ndontoori e joggude a wi'an a anndaa kam kile tati.

14

No Iisaa wi'iri kam woni laawol

¹ Iisaa wi'i taalibaaɓe muudum been:

—Taa umminee hakkillooji mon. Ngoondinee Laamdo, ngoondinee kam miin du.

² Cuudi keewdi ina ngoni ley wuro Baaba am. Si ɗum wanaano goonga mi haalantaa on ɗum. Mi yahan, mi moyyanowa on nokku toon.

³ Ndelle, si mi moyyanowii on nokku, mi wartan katin mi hooya on faa onon du ngonon to ngonammi toon.

⁴ Odon anndi laawol njahoowol to njahammi toon.

⁵ Tomaa wi'i mo:

—Joomii amin, min anndaa to njahataa, noy min anndirta laawol muudum?

⁶ Iisaa jaabii mo:

—Miin woni laawol, miin woni goonga, miin woni nguurdam. Fay gooto waawaa yahude to Baabiiwo si rewaay to am.

⁷ Si odon anndi kam, on anndan Baaba am oon du. Gilla joonin odon anndi mo, on nji'ii mo du.

⁸ Filipu wi'i mo:

—Joomii amin, hollu min Baabiiwo, ɗuum ina heya min.

⁹ Iisaa wi'i mo:

—Filipu, no ngondirmi e moodon faa ɓooyi nii fuu, de faa hannden a anndaay kam naa? Jiido kam fuu, yi'ii Baabiiwo. Noy mbiirataa: «Hollu min Baabiiwo»?

¹⁰ Yalla a goondinaay mido woni e Baabiiwo, Baabiiwo du ina woni e am naa? Waajuuji di mbaajiimi on diin fuu, yuuraay e hoore am. Wo Baabiiwo gondo e am oon gollata golle muudum.

¹¹ Ngoondinee kam ko mbiimi mido woni ley Baabiiwo, Baabiiwo du ina woni ley am. Fay si on ngoondinaay

† 13:32 Fuddoode aaya 32, «Si Laamdo teddinaama saabe makko», tawaaka e dereeji burdi fuu ɓooyude diin.

haala ka, ngoondiniron kam saabe golleeji diin.

¹² Goonga kaalanammi on: neddo fuu goondindo kam, kam du gollan golleeji di ngollammi diin, gollan ko buri di, sabo mi yahan to Baaba am.

¹³ Mi wadanan on huunde fuu ko njaridon Laamdo saabe am. Mi wadan dum faa Baabiiwo teddiniree saabe Biddo oon.

¹⁴ Si won ko njaridon Laamdo saabe am, mi wadanan on.

No Iisaa wi'iri nuldun Ruuhu Ceniido

¹⁵ –Si odon njidi kam, on njokkan jamirooje am.

¹⁶ Mi nyaagoto Baabiiwo hokka on Ballo goddo, wonda e moodon faa abada.

¹⁷ Oon woni Ruuhu Goonga. Adunaaru waawaa jabude mo, sabo nji'ataa mo, anndaa mo. Onon le, odon anndi mo sabo imo wondi e moodon, o heddoto ley moodon du.

¹⁸ Mi yoppataa on wo on atiime'en. Mi wartowan to moodon.

¹⁹ Si booytii seeda aduna oo yi'ataa kam katin. De onon kaa, on nji'an kam. Saabe mido wuuri, onon du on mbuuran.

²⁰ Nyannde ndeen on paaman mido woni ley Baabiiwo, odon ngoni e am, mido woni e moodon.

²¹ Neddo fuu tiigiido jamirooje am de jokki de, kam woni jiddo kam. Jiddo kam, Baaba am yidan dum. Miin du, mi yidan dum, mi banginanan dum hoore am.

²² Yahuuda, mo wanaa Yahuuda Isikariyotto oon, jaabii mo, wi'i:

–Joomam, noy banginirantaa min hoore maa, tawee a banganaay adunaaru?

²³ Iisaa jaabii mo, wi'i:

–Si neddo ina yidi kam, jokkan haala am. Baaba am du yidan dum. Miin e Baaba am oon min ngaran to muudum min njoododoo e muudum.

²⁴ Neddo fuu mo yidaa kam, jokkataa haala am. Haala ka nanoton kaan, ka wanaa haala am, wo ka haala Baabiiwo nuldo kam oon.

²⁵ Dum kaalanammi on gilla mido tawdaa e moodon.

²⁶ Ruuhu Ceniido, Balloowo on mo Baabiiwo nuldata on e dow innde am oon, kam anndinta on kulle fuu. O miccintinan on ko mbaajinoomi on duum fuu.

²⁷ Jam njoppidammi on, jam am kokkammi on. Miin, mi hokkirtaa on no aduna oo hokkirta on ni. Taa umminee hakillooji mon, taa kulee.

²⁸ On nanii ko mbiimi on: «mi yahan, de caggal duum mi warta to moodon.» Si on njidii kam fu, on ceyoto ko njahammi to Baabiiwo, sabo Baabiiwo buri kam teddude.

²⁹ Mi haalanii on joonin gilla dum waraay, faa si dum warii fu, ngoondinon.

³⁰ Mi haaldataa e moodon ko heewi katin, sabo laamiido adunaaru bondo oon ina wara. Fay huunde o waawanaa kam.

³¹ Ammaa ko Baabiiwo yamiri kam, wo duum ngadammi, faa adunaaru faama mido yidi dum. Umme, ndillen do!

15

No Iisaa wi'iri kam woni cabiihi ngoongalaahi

¹ –Miin woni cabiihi ngoongalaahi, Baaba am woni jom ngesa cabiije.

² Liccal am dimaral fuu o tayan dum. Dimoowal du fuu, o saltoto dum faa beyda rimude.

³ Onon du, gilla joonin on laabuɓe saabe waaju mo mbaajiimi on oon.

⁴ Ngonee e am, miin du mi wonan e moodon. Hono no liccal cabiihi waawiraa rimude e hoore muudum sanaa tawee ingal woni e cabiihi ni, hono noon onon du, on mbaawaa rimude si on ngonaay e am.

⁵ Miin woni cabiihi, onon ngoni licce. Neddo fuu gondo e am, tawi miin du mido woni e muudum, rima faa heewa. On mbaawaa wadude fay huunde si on ngalaa e am.

⁶ Neddo fuu mo wonaay e am, faddete yaasin hono no liccal tayaangal ni, de yooraa. Licce joorde deen kawrundurte, paddee ley yiite, de kuɓɓa.

7 Si odon ngonni e am, waaju am du ina woni e moodon fu, nyaagee Laamdo ko muuydon fuu on keban.

8 Si on ndimii faa heewii, duum hollan wo on taalibaaɓe am. Ndeen Baaba am mawninte.

9 Hono no Baabiiwo yidiri kam noon, miin du njidirmi on. Ngonee ley njinngu am.

10 Si on njokkii jamirooje am, on ngonan ley njinngu am hono no njokkirmi jamirooje Baaba am de ngonumi e njinngu muudum ni.

11 Mi waajake on dum faa seyo am wona ley moodon, de seyo mon ngoon laatoo hiɓɓungo.

12 Inan yamiroore am: njidunduree hono no njidirmi on ni.

13 Huunde fuu buraa njinngu ngu do mawnude: neddo hokkitira yonki muudum saabe yigiraaɓe muudum.

14 Onon, wo on yigiraaɓe am, si on ngadii ko njamirmi on duum.

15 Mi noddirtaa on maccuɓe katin sabo maccudo anndaa ko joomum gollata. De mi noddirii on yigiraaɓe, sabo ko narrumi Baaba am duum fuu, mi anndinii on.

16 Wanaa onon cuɓii kam, wo miin suɓii on de yamiri on njahon ndimowon ɓiɓɓe, de ɓiɓɓe moodon keddo, faa Baabiiwo hokka on huunde fuu ko nyaagoridon saabe am.

17 Inan ko njamirammi on: njidunduree.

No aduna o wanyiri Iisaa e taalibaaɓe muudum fuu

18 –Si yimɓe adunaaru ɓeen ina mbanyi on fu, anndee, miin ɓe artii wanyude.

19 Sini on laatakeno adunankooɓe fu, ɓe njidanno on. Ammaa on nganaa adunankooɓe. Mi subake on mi senndii on e yimɓe adunaaru. Dum saabanii ɓe wanyude on.

20 Miccitee ko mbi'unoomi on duum: «Maccudo buraa joomum.» Si ɓe torrii kam, ɓe torran on, onon du. Si ɓe njokkii haala am, ɓe njokkan haala moodon kaan du.

21 Be ngadiranan on dum fuu saabe am, sabo ɓe anndaa Nuldo kam oon.

22 Si mi waraayno, mbaajimi ɓe, ɓe ngalaano hakke. De joonin kaa mi warii, mi waajake ɓe, ɓe ngalaa geldol fuu e dow hakkeeji maɓɓe.

23 Neddo fuu banyudo kam, wanyii Baaba am oon du.

24 Mi gollii golleeji yeeso maɓɓe di fay gooto gollaay. Si mi gollaayno kujje deen fu, ɓe ngalaano hakke. Ammaa joonin ɓe nji'ii de fuu, de iɓe keddii iɓe mbanyi kam, miin e Baaba am.

25 Dum wadii faa tabintina ko winndaa ley Tawreeta maɓɓe: «Be mbanyii kam ɓolum.»*

26 Ruuhu Goonga yuuroowo to Baabiiwo, Balloowo on mo nuldammi on oon, nde wari fu, kam seedantoo kam.

27 Onon du, on ceedanto kam sabo odon ngondi e am gilla fuddoode.

16

1 –Mi waajake on dum faa taa njoppon goondinal.

2 Be mburtinan on cuudi baajordi. Wakkati warowan nde barɗo on fuu miilotoo wadii ko weli Laamdo.

3 Be ngadan dum sabo ɓe anndaa Baabiiwo oon, ɓe anndaa kam miin du.

4 Mi waajake on dum, faa nde wakkati oon waroyi fu, miccodon mi haalaniino on dum.

Haala golle Ruuhu Ceniido

–Mi haalanaay on gilla arande sabo mido wondi e moodon.

5 Joonin inan mido yeccoo to Nuldo kam oon, de fay gooto moodon yamaay kam to njahammi.

6 On cunake sanne saabe ko kaalanmi on duum.

7 Dum fuu e laataade, mido haalana on goonga: mi yaha ni ɓuri nafude on. Sabo si mi yahaay, Balloowo on oon warataa to moodon. De si mi yehii, mi nuldan on mo.

8 Si o warii fu, o laabinanan yimɓe adunaaru dow hakkeeji muɓɓen e dow fonnditaare e sariya.

* 15:25 Jabuura 35.19, 69.5.

⁹ Dow hakkeeji, sabo 6e ngoondinaay kam.

¹⁰ Dow fonnditaare, sabo mido yec-coo to Baabiiwo oon, on nji'ataa kam katin.

¹¹ Dow sariya du, sabo laamiido adunaaru bonɗo oon saraama.

¹² Mido jogii ko heewi katin ko mi waajoo on, ammaa on mbaawtataa ɗum joonin.

¹³ Nde Ruuhu Goonga oon wari fuu, ɗowan on faa paamon goonga fuu. Sabo ko o haalata ɗuum wanaa e makko yuurata. Wo ko o nani o haalanta on, o humpitan on ko waroyta.

¹⁴ O teddinan kam, sabo o hooyan ko njeymi ɗuum, de o humpita on.

¹⁵ Ko Baabiiwo oon jogii fuu, miin jeyi. Dum wadi mbiimi o humpitan on ko o hebi e am ɗuum.

No mettorgal waylitortoo seyo

¹⁶ –Si ɓooytii seeda, on nji'ataa kam, de si ɓooytowii seeda katin, on nji'owan kam.

¹⁷ Yoga e taalibaaɓe makko ɓeen yamunduri, mbi'i:

–Dume woni maanaa haala makko ko o wi'i «si ɓooytii seeda, on nji'ataa kam de si ɓooytowii seeda fu, on nji'owan kam katin»? Dume woni maanaa ko o wi'i «sabo mi yahan to Baabiiwo» ɗuum?

¹⁸ Be mbi'i:

–«Si ɓooytii seeda», dume ɗum fiirtata? Min paamaay ko o wi'i ɗuum.

¹⁹ Iisaa faamii iɓe njiɗi lamndaade ɗum, de wi'i ɓe:

–Oɗon yamundura maanaa haala am ka: «Si ɓooytii seeda on nji'ataa kam, de si ɓooytowii seeda fu, on nji'owan kam katin.»

²⁰ Goonga kaalanammi on: on mboyan, on mboytoto, tawee yimɓe adunaaru ɓeen ina ceyii. On cunoto, ammaa cunu moodon waylitoto seyo.

²¹ Si debbo na rima fu, ɓernde muuɗum mettan sabo wakkati muuɗum warii. Ammaa si cukalel ngel rimaama fu, o miccitataako naawalla ndimu makko saabe seyo ko o hebi biɗɗo ley adunaaru ɗuum.

²² Onon du hono noon cunortodon joonin, ammaa mi yiitan on katin, de ɓerde moodon ceyoo sanne. Ndeen fay gooto waawaa bonnude seyo moodon.

²³ Nyannde ndeen, on yamataa kam fay huunde. Goonga kaalanammi on: huunde fuu ko nyaagidon Baabiiwo oon, hokkiran on saabe am.

²⁴ Faa joonin, walaa fuu ko nyaagoridon saabe am. Nyaagee, on keban, faa seyo moodon heewa.

Haala jaalagol Iisaa adunaaru

²⁵ –Ko kaalanmi on joonin ɗuum wo haala kippaaka. De wakkati waran mo mi hippataa haala. Ndeen kaa mi haalanan on haala Baabiiwo faa laaɓa.

²⁶ Nyannde ndeen on nyaagorto Laamɗo saabe am. Mi wi'aay mi nyaaganto on Baabiiwo,

²⁷ sabo Baabiiwo e hoore muuɗum ina yidi on. O yidirii on saabe ko njidudon kam, on ngoondinii to Laamɗo yuurumi.

²⁸ Mi yuurii to Baabiiwo, mi warii e adunaaru. Joonin mido dilla adunaaru ndu, mi yeccoo to Baabiiwo.

²⁹ Taalibaaɓe makko mbi'i mo:
–Joonin kaa, a haalii faa laaɓi, walaa fuu ko kippudaa.

³⁰ Joonin kaa, min paamii aɗa anndi huunde fuu, a haajaaka fay gooto yame. Saabe ɗuum wadi de min ngoondini wo a yuurudo to Laamɗo.

³¹ Iisaa jaabii ɓe, wi'i:

–Joonin, on ngoondinii naa?

³² Wakkati ina wara, o warii joonin, ɗo on fuu caakotodon, mono fuu hoota suudu muuɗum, njoppon kam mi perwudo. Ammaa mi wanaa perwudo, sabo Baabiiwo oon ina wondi e am.

³³ Mi haalanii on ɗum, faa keɓon jam ley gondal am. Ley adunaaru ndu on keban torra, ammaa cemmbinee ɓerde mon, sabo miin, mi jaalake adunaaru ndu!

17

No Iisaa du'orii saabe taalibaaɓe muuɗum

1 Nde Iisaa waajinoo waajuuji diin ndeen, tiggittii kammu, wi'i:

–Baabiiwo, wakkati oon warii, teddin Biya, faa Biya oon du teddine.

2 Sabo a hokkii mo baawde dow neddo fuu, faa o hokka be kokkudaa mo been fuu nguurndam ndu-umiidam.

3 Nguurndam nduumiidam wo anndude ma, aan Laamdo gooto goongaajo oon, e anndude Iisaa Almasihu mo nuldaa oon.

4 Mi teddinii ma e dow leydi ndi, mi yottinii gollal ngal kokkudaa kam mi golla ngaal.

5 Joonin kaa, Baabiiwo, teddinam yeeso maa darja mo ngoodunoomi to maada gilla adunaaru ndu tagaaka.

6 Yimbe be kokkudaa kam e adunaaru ndu been, mi banginanii dum'en innde maa. Aan jeyi be, a hokkii kam be, ibe njokki haala maa.

7 Joonin kaa, be anndii ko kokkudaa kam duum fuu to maada yuuri,

8 sabo mi haaltanii be haalaaji di kokkudaa kam diin. Be njabii di, be kebii tannyoral wo to maada yuurumi, be ngoondinii aan nuli kam.

9 Mido nyaage saabe maabe. Mi nyaagataako saabe adunaaru nduun, mido nyaagoo saabe be kokkudaa kam been, sabo aan jeyi be.

10 Be njeymi fuu, wo aan jeyi, be njeydaa fuu, wo miin jeyi. Mi teddini-raama saabe maabe.

11 Joonin mi heddataako ley adunaaru katin. To maada njahammi. De kambe kaa, be keddoto e mayru. Aan Baabiiwo Ceniido, reenir be baawde innde maada nde kokkudaa kam ndeen, faa be laatoo gootum hono no meeden ni.

12 Nde ngondunoomi e maabe ley adunaaru ndu ndeen, mi reenirii be baawde innde maa nde kokkudaa kam ndeen, mi tinnake e maabe. Fay gooto halkaay si wanaa jeydo halkude oon, faa ko sappaa e Binndi diin duum tabita.

13 Joonin kaa mido wara to maada. Mido haala haalaaji di gilla mido hed-

dii e adunaaru ndu tafon, faa seyo am heewa ley maabe.

14 Mi yottinanii be haala maa. Adunaaru ndu wanyii be, sabo be njeyaaka e mayru, hono no miin du mi jeyiraaka e mayru ni.

15 Mi nyaagaaki ittaa be e adunaaru ndu, de mido nyaage ndeenaa be e bondo oon.

16 Be njeyaaka e adunaaru ndu, hono no miin du mi jeyiraaka e mayru ni.

17 Ceniraa be e goonga.* Haala maa woni goonga.

18 Hono no nulirdaa kam e adunaaru ndu noon, miin du nulirmi be e mayru.

19 Mido senira hoore am saabe maabe, faa kambe du be laatoo seni-raabe goonga.

20 Wanaa saabe maabe tan nyaagantomaami. Mido nyaaganoo du saabe goondinirbe kam e waajuuji maabe been.

21 Mido nyaage faa be fuu be laato gootum. Hono no aan Baabiiwo ngonirdaa e am noon, e miin du ngonirmi e maada, kambe du be ngona e meeden, faa adunaaru ndu goondina aan nuli kam.

22 Mi hokkii be teddeengal ngal kokkudaa kam ngaal, faa be laatoo gootum, hono no laatoriden gootum ni,

23 miin e maabe, aan du e am. Dum wo faa be laatodoo gooto kibbudo. Ndeen adunaaru ndu faaman aan nuli kam, ndu faaman du ada yidi be hono no njidirdaa kam ni.

24 Baabiiwo, mido yidi be kokkudaa kam been ngonda e am nokku fuu do tawaami, faa be nji'a teddeengal ngal kokkudaa kam ngaal sabo a yidii kam gilla adunaaru ndu joyyinaaka.

25 Baabiiwo ponnditiido, adunaaru ndu anndaa ma, de miin kaa mido anndi ma. Bee do du ina anndi aan nuli kam.

26 Mi anndinii be ko ngonda, mi beydan anndinde be, faa njinngu ngu

* 17:17 E ley geresankoo haala **Senude** kaan ina holla ko Laamdo suubii de senndi faa golla muuyde muudum.

njiddaa kam nguun wona e ma66e, miin du mi wona e ma66e.

18

No Iisaa nanngiraa

(Matta 26.47-56, Marku 14.43-50, Lukka 22.47-53)

¹ Nde Iisaa du'inoo dum fu, yaadi e taalibaa6e muudum, peyyiti gooruwol bi'eteengol Kedoron. Toon na woodi nokku keewdo ledde. Be naati toon.

² Yahuuda jambotoodo mo oon ina anndi nokku oon, sabo Iisaa e taalibaa6e muudum ina mboowi hawritinde toon.

³ Yahuuda yaari oorngal sordaasiibe e golloo6e yuuru6e to hooree6e almaami'en e Farisa'en. Be ngari toon, i6e njogii fitillaaji e jaynorde e kabitirde.

⁴ Iisaa ina anndi ko warata e muudum fuu, jakkitii 6e, wi'i:

—Moy pilotodon?

⁵ Be njaabii mo:

—Iisaa Nasaraatuujo oon.

O wi'i 6e:

—Wo miin.

Yahuuda jambotoodo mo oon du ina darii doon ina wondi e ma66e.

⁶ Nde Iisaa wi'unoo «Wo miin» ndeen, 6e njaatiri gada 6e caami e leydi.

⁷ Iisaa yami 6e katin:

—Moy pilotodon?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Iisaa Nasaraatuujo oon.

⁸ Iisaa wi'i 6e:

—Mi wi'ii on, wo miin! Si wo miin pilotodon, accee 6ee kaa njaha.

⁹ Noon dum laatorii, faa haala Iisaa kaan tabita: «Mi lallinaay fay gooto e 6e kokkudaa kam 6een.»

¹⁰ Simon Piyeer ina jogii kaafaahi, soorti ki, soppi maccudo Almaami Mawdo nowru nyaamru faa ndu tayi. Golloowo oon ina wi'ee Malkus.

¹¹ Ndeen Iisaa wi'i Piyeer:

—Soornu kaafaahi maa ki e hulgo muudum. Ada miilii mi yardataa horde torra nde Baabiiwo hokki kam ndeen naa?

¹² Doon sordaasiibe e mawdo mu66en e gollanoo6e hooree6e Alhuudiyankoo6e nanngi Iisaa, ka66i dum.

¹³ Be njaari dum to Annas tafon. Annas wo esoo Kayafas laatiido Almaami Mawdo ley hitaande ndeen.

¹⁴ Tawi kanko Kayafas oon dawrannoo hooree6e Alhuudiyankoo6e dabare, tindini 6e, wi'i: ko 6uri woodde e yim6e lenyol ngol, neddo gooto maayana 6e.*

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa

(Matta 26.69-70, Marku 14.66-68, Lukka 22.55-57)

¹⁵ Simon Piyeer e taalibaaajo goddo njokki Iisaa. Taalibaaajo oon ina anndunduri e Almaami Mawdo oon, duum wadi de o he6i naaddude e Iisaa galle Almaami Mawdo oon.

¹⁶ Piyeer kaa darii yaasin to dammbugal toon. Taalibaaajo anndundurdo e Almaami Mawdo oon, yalti haaldi e debbo doomoowo dammbugal ngaal oon, nanni Piyeer.

¹⁷ Kordo doomoowo dammbugal oon yami Piyeer:

—Aan le, a wanaa gooto e taalibaa6e gorko oon naa?

Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Mi wanaa!

¹⁸ Tawi golloo6e e doomoo6e ku66iino yiite ina yuuloo sabo jaangol ina woodi. Piyeer du na darodii e ma66e ina yuuloo.

No maw6e diina carorii Iisaa

(Matta 26.59-66, Marku 14.55-64, Lukka 22.66-71)

¹⁹ Ndeen Almaami Mawdo oon yami Iisaa haala taalibaa6e muudum e waaju mum.

²⁰ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Mi 6anginanii adunaaru ndu waaju am. Wakkati fuu mido waajoo ley cuudi baajordi e ley suudu dewal mawndu to Alhuudiyankoo6e fuu kawritata toon. Walaa fuu ko kaaldumi cuncukka.

²¹ Ko saabii ada yama kam? Yamu hettindanii6e kam 6een. Kam6e kaa, i6e anndi ko mbaajiimi duum.

* 18:14 Yuhanna 11.49-50.

²² Nde Iisaa haalnoo d̄um ndeen, gooto e doomoobe been feenyi d̄um, wi'i:

—Nii njaabortodaa Almaami Mawdo naa?

²³ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si ko boni mbiimi, haalanam ko boni e majjum. Si tawii ko woodi mbiimi du, ko wadi de piidaa kam?

²⁴ Ndeen Annas nuldi mo to Kayafas Almaami Mawdo oon, imo ha66aa.

No Piyeer wi'iri anndaa Iisaa katin (Matta 26.71-75, Marku 14.69-72, Lukka 22.58-62)

²⁵ Simon Piyeer ina darii toon ina yuuloo. Be mbi'i mo:

—Aan, a wanaa gooto e taalibaa6e makko been naa?

O yeddi, o wi'i:

—Mi wanaa!

²⁶ Gooto e golloobe Almaami Mawdo oon, sakiike mo Piyeer tayunoo nowru muudum oon, wi'i:

—Wanaa mi yiidii ma e makko ley nokku keewdo ledde toon naa?

²⁷ Piyeer yeddi katin, de wakkati oon pay, ndontoori joggi.

No Iisaa saroraa yeeso Pilaatu (Matta 27.1-2, 11-14, Marku 15.1-5, Lukka 23.1-5)

²⁸ Caggal d̄uum, 6e itti Iisaa to Kayafas gilla fajiri kecco, 6e njaari mo to laamordu goforneer oon. Yaaru6e mo been naataay suudu nduun, sabo si 6e naatiino fu, 6e tuunan e ley diina, de 6e mbaawaa nyaamude nyaamdu iidi Faltagol nduun.

²⁹ Pilaatu, goforneer oon, yalti yehi to ma66e yaasin toon, wi'i 6e:

—Dume peldoton gorko o?

³⁰ Be njaabii mo:

—Si o gollaayno ko boni, min ngad-dataano mo to maada.

³¹ Ndeen Pilaatu wi'i 6e:

—Njaaree mo, carodon mo sariya moodon.

Alhuudiyankoo6e been njaabii:

—Laamu hokkaay min laawol warude fay gooto.

³² Nii haala ka Iisaa haalnoo dow maayde muudum kaan tabitiri.

³³ Pilaatu yeccii naati laamordu nduun, noddi Iisaa, wi'i d̄um:

—Aan woni kaananke Alhuudiyankoo6e oon naa?

³⁴ Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Aan e hoore maa wi'i noon naa wo66e narrudaa?

³⁵ Pilaatu jaabii mo:

—Miin, mi Alhuudiyanke naa? Dume ngadudaa de lenyol maa e hooree6e almaami'en ngaddi ma to am?

³⁶ Iisaa jaabii, wi'i:

—Laamu am jeyaaka e adunaaru ndu. Sini ingu jeyanoo e adunaaru ndu, golloobe am ka6anno taa mi naata juude hooree6e Alhuudiyankoo6e. De si goonga laamu am yuuraay e adunaaru ndu.

³⁷ Ndeen Pilaatu wi'i mo:

—Ndelle, a kaananke naa?

Iisaa jaabii, wi'i:

—Aan e hoore maa haali, wo mi kaananke. Walaa fuu ko ndimiraami de ngarmi ley adunaaru ndu si wanaa faa mi seedoo goonga. Neddo fuu jiddo goonga, ina nana daande am.

³⁸ Pilaatu wi'i mo:

—Goonga? Dume woni goonga?

Nde Pilaatu yamunoo dum fu, yalti katin, tawtowi Alhuudiyankoo6e been to yaasin toon, wi'i 6e:

—Mi hebaay feloore fay wootere e makko.

³⁹ Kaa ley al'aada moodon, iidi Faltagol fuu mido yoofana on kasunke gooto. Odon njidi mi yoofana on kaananke Alhuudiyankoo6e oon naa?

⁴⁰ Be fuu 6e peekii, 6e mbi'i:

—Wanaa oon, Barabas min njidi.

Barabas le wo muurtunoodo.

19

¹ Ndeen Pilaatu yamiri Iisaa nanngée, fiyee dorri.

² Sordaasii6e been canyi taarde gi'e, kippi e hoore makko, borni mo saaya mbodeeha.*

³ Be battitii mo, i6e mbi'a:

* **19:2** Wakkati Iisaa, *saaya mbodeeha* wo saaya ka kaananke bornotoo.

- Fofoo, kaananke Alhuudiyankooɓe Iɓe peenya mo.
- ⁴ Pilaatu yalti katin, wi'i Alhuudiyankooɓe been:
- Mi wurtinan mo faa anndon mi hebaay feloore fay wootere e makko.
- ⁵ Ndeen Iisaa wurtinaa yaasin ina hippii taarde gi'e ndeen, ina ɓornii saaya mbodeeha kaan. Pilaatu wi'i ɓe:
- Inan gorko oo!
- ⁶ Nde hooreeɓe almaami'en e gollooɓe muɓben ɓeen njiinoo mo ndeen, peekii mbi'i:
- Tontu mo e leggal palaangal! Tontu mo e leggal palaangal!
- Pilaatu wi'i ɓe:
- Nanngée mo onon tonton mo, sabo miin kaa, mi hebaay feloore e makko.
- ⁷ Alhuudiyankooɓe njaabii mo:
- O luttii sariya amin. E ley sariya amin oon kaa tilay o waree, sabo o wadii hoore makko o Bii Laamɗo.
- ⁸ Nde Pilaatu nannoo haala kaan ndeen, kulol muudum ɓeydii.
- ⁹ O naati suudu nduun katin o wi'i Iisaa:
- Toy yuurataa?
- Iisaa jaabaaki mo fay huunde.
- ¹⁰ Ndeen Pilaatu wi'i mo:
- Yalla a haaldataa e am naa? Yalla a anndaa mido waawi yoppude ma, mido waawi tontude ma?
- ¹¹ Iisaa jaabii mo, wi'i:
- Si wanaa Laamɗo hokki ma baawɗe, a waawanaa kam fay huunde. Duum wadi de gattudo kam e junngo maada oon ina ɓuri maa hakkeji.
- ¹² Gilla ndeen Pilaatu ina filoo yoppude mo. Dum wadi de Alhuudiyankooɓe ina peekoo, ina mbi'a:
- Sini a yoppii mo, a wanaa yigoo kaananke Roma mawɗo oon. Neddo fuu gadudo hoore muudum kaananke wo ganyo kaananke Roma.
- ¹³ Nde Pilaatu nannoo haalaaji diin ndeen, wurtini Iisaa, joodii dow joodorgal sariya, nokku bi'eteedo Kaaye Cehaade (e ibraninkoore na wi'ee Gabbata).
- ¹⁴ Ndeen wo nyannde segilanteende iidi Faltagol, wakkati
- hakkunde naange. Pilaatu wi'i Alhuudiyankooɓe:
- Inan kaananke moodon!
- ¹⁵ Be yeewnii semmbe:
- War mo! War mo! Tontu mo e leggal palaangal!
- Pilaatu jaabii, wi'i:
- Mi tonta kaananke moodon oon naa?
- Hooreeɓe almaami'en ɓeen mbi'i:
- Min ngalaa kaananke si wanaa kaananke Roma mawɗo oon.
- ¹⁶ Ndeen o hokki ɓe Iisaa faa ɓe tontowa dum.
- No Iisaa tontiraa dow leggal palaangal*
(*Matta 27.32-44, Marku 15.21-32, Lukka 23.26-43*)
- Ndelle sordaasiiɓe ɓeen nanngi Iisaa, njaadi e muudum.
- ¹⁷ Iisaa yalti ina ronndii leggal muudum palaangal faa yottii nokku bi'eteedo Laalagal Hoore (e ibraninkoore na wi'ee Golgata).
- ¹⁸ Doon ɓe tontidi mo e woɓɓe dido: oo gere nano, oo du gere nyaamo, Iisaa ina tummbii.
- ¹⁹ Pilaatu yamiri ɓe mbinnda e alluwal, ɓe takka ngal e leggal palaangal ngaal. Binndi dow maggal na mbi'a: IISAA NASARAATUUJO, KAAANANKE ALHUUDIYANKOOɓE.
- ²⁰ Alhuudiyankooɓe heewɓe njanngi binndi diin sabo do Iisaa tontaa doon wodɗaa ngalluure ndeen. Alluwal ngaal winndaama e ibraninkoore e geresankoore e romankoore.
- ²¹ Ndeen hooreeɓe almaami'en ɓeen mbi'i Pilaatu:
- Taa winndu: «Kaananke Alhuudiyankooɓe», winndu: «o wi'ii kanko woni kaananke Alhuudiyankooɓe».
- ²² Pilaatu jaabii:
- Ko mbinndumi duum winndaama, tilake.
- ²³ Nde sordaasiiɓe ɓeen tilinoo tontude Iisaa ndeen, pecci kaddule makko pecce nay. Mono fuu hooyi feccere muudum. Be kooyi saaya makko du. Saaya kaan walaa nyooogol. Ka fuu ka lefol gootol.
- ²⁴ Sordaasiiɓe ɓeen kaaldi:

–Taa ceeken saaya ka. Ngaden ka cumnal, ndaaren moy hebata ka.

Dum wadii, faa ko sappaa e Binndi diin duum tabita:

«Be peccii kaddule am hakkunde maɓɓe,

ɓe ngadii saaya am cumnal.»†

Noon sordaasiiɓe been ngadi.

25 Inna Iisaa, e sakiike inna muudum debbo, e Mariyama dee Kolopa, e Mariyama mo Magdala ina ndarii ɗakkol leggal ngal Iisaa tontaa e muudum ngaal.

26 Iisaa yi'i inna muudum e taalibaajo muudum korsudo oon ina ndarodii, wi'i inna mum:

–Inna, inan ɓiya!

27 Ndeen o wi'i taalibaajo oon:

–Inan inna maada.

Gilla wakkati oon taalibaajo oon yaari Mariyama wuro muudum.

Haala maayde Iisaa

(*Matta 27.45-56, Marku 15.33-41, Lukka 23.44-49*)

28 Caggal duum, Iisaa anndi walaa fuu ko heddi. Faa tabintina ko Binndi diin mbi'i duum, o wi'i:

–Mi ɗomɗii!‡

29 Loongel keewngel ndiyam lammudam ina woni ɗoon. Be cuuwi tekkere e ndiyam lammudam ɗaam, ɓe kaɓɓi e loosol lekki hisop, ɓe battini e hunduko makko.

30 Nde Iisaa meedunoo ɗam ndeen, wi'i:

–Tilake!

O turi hoore makko, o yoofi yonki makko.

31 Ndeen wo nyannde segilanteende iidi. Hooreeɓe Alhuudiyankooɓe nyaagii Pilaatu faa koyɗe tontaaɓe been kelee, de ɓe adee, taa terɗe ɗeen keddo e ledɗe ɗeen nyalaande fowteteende. Sabo nyannde ndeen wo teddunde.

32 Ndelle sordaasiiɓe been ngari, keli korre worɓe ɗiɗo tontidanooɓe e Iisaa been.

33 Ammaa nde ɓe njottinoo Iisaa ndeen, ɓe tawi o maayii. Dum wadi de ɓe kelaay korre makko.

34 De gooto e sordaasiiɓe been yuwi Iisaa labbo e wuttudu. Wakkati oon fu, yiiyam e ndiyam njuppai.

35 Neddo ceediido dum oon yi'i dum. Seedaaku makko du wo goonga. Kaalɗo oon ina anndi haalii goonga, faa onon du, ngoondinon.

36 Dum fuu wadii, faa ko Binndi diin mbi'i duum tabita:

«Fay gootal e yi'e makko helataake.»§

37 Di mbi'i katin:

«Be ndaaran mo ɓe njuwnoo oon.»*

No banndu Iisaa wattiraa e saabeere

(*Matta 27.57-61, Marku 15.42-47, Lukka 23.50-56*)

38 Caggal duum, Yuusufi Ari-matiyanke nyaagii Pilaatu faa hooya banndu Iisaa. Pilaatu jabani mo dum. O hooyi ndu. Tawi Yuusufi oon wo taalibaajo Iisaa e cuncukka, sabo imo hula hooreeɓe Alhuudiyankooɓe.

39 Nikodemu jaanooɗo to Iisaa jemma oon du wari, waddi urdiji jillunduraadi bi'eteedi miiri e alowe.† Teddeefi majjum wo hono kilooji capande tati e ɗiɗi.

40 Kamɓe ɗiɗo ɓe kooyi banndu Iisaa, ɓe piili ndu e kasanke gattaado urdiji diin hono no Alhuudiyankooɓe mboowiri uwirde maayɓe muɓɓen ni.

41 Do Iisaa tontanoo ɗoon ina woodi nokku keewɗo ledɗe. Ley nokku oon ina woodi saabeere heyre ɗo fay gooto wattaaka abada.

42 Be ngatti banndu Iisaa ley saabeere ndeen sabo nyannde ndeen wo nyannde nde Alhuudiyankooɓe cegilantoo nyannde fowteteende, de saabeere ndeen ina ɓadii ɗo Iisaa tontanoo ɗoon.

20

Haala iirtagol Iisaa

(*Matta 28.1-8, Marku 16.1-8, Lukka 24.1-12*)

1 Nyannde alan, go'aɓerde e jeddiire ndeen, Mariyama mo Magdala hejji, yehi to saabeere toon. O

† 19:24 Jabuura 22.19. ‡ 19:28 Jabuura 22.16. § 19:36 Wurtagol 12.46, Jabuura 34.21. * 19:37 Jakariyaa 12.10. † 19:39 Miiri wo ɗakkere uurnde. Alowe du wo conndi ledɗe uurde.

tawi hayre uddiranoonde saabeere ndeen tallitaama.

² O doggi, o yehi to Simon Piyeer e taalibaaajo mo Iisaa horsinnoo oon, o wi'i 6e:

—Be ittii Joomii en e saabeere ndeen, mi anndaa fuu do 6e ngatti mo.

³ Piyeer e taalibaaajo oon njalti, njehi to saabeere toon.

⁴ Be dido fuu, i6e ndogga. Taalibaaajo oon dadi Piyeer, artii dum e saabeere ndeen.

⁵ O yuurnii, o yi'i kasanke oon wo 6olo, de o naataay.

⁶ Simon Piyeer, kam kaa nde yottinoo fu, naati, tawi kasanke oon ina waalii.

⁷ Lefol piilanoongol e hoore Iisaa ngool tawdaaka e kasanke oon, ngol tawaama ingol sowii e feere maggol.

⁸ Ndeen taalibaaajo artinoodo yottaade oon, kam du naati, yi'i, goondini.

⁹ Tawi 6e paamaayno tafon ko Bindi diin mbi'i ina tilsii Iisaa ummitoo e maayde.

¹⁰ Caggal duum, taalibaa6e dido been kooti.

No Iisaa bangirani Mariyama mo Magdala

(Matta 28.9-10, Marku 16.9-11)

¹¹ Mariyama le ina darii do dammbugal saabeere doon, ina woya. O turii, o yuurnii ley saabeere ndeen.

¹² O yi'i maleyka'en dido 6e kad-dule daneeje ina njoodii do banndu Iisaa nduun wonnoo doon, gooto faro hoore, gooto oon du faro koyde.

¹³ Maleyka'en been mbi'i mo:

—Banndam debbo, dume mboy-ataa?

O jaabii 6e, o wi'i:

—Be ittii Joomam do, de mi anndaa fuu to 6e ngattowi dum.

¹⁴ Nde o haalnoo haala kaan ndeen, o waylitii, o yi'i Iisaa ina darii, de o annditaay dum.

¹⁵ Iisaa wi'i mo:

—Banndam debbo, dume mboy-ataa? Moy pilotodaa?

Mariyama miilii wo golloowo nokku oon haaldata e muudum, wi'i mo:

—Joomam, si aan itti mo do, haalanam do ngattudaa mo, faa mi hooya mo.

¹⁶ Iisaa wi'i mo:

—Mariyama!

O yeeyii, o wi'i e ibraninkoore:

—*Rabbunii!* (dum na fiirta «Mood-ibbo»).

¹⁷ Iisaa wi'i mo:

—Taa meemam, sabo mi yeenjaay to Baabiiwo tafon. Yahu to sakiraa6e am, mbi'aa 6e mi yeejan mi yaha to Baaba am, wo Baaba moodon du, to Laamdo am, wo Laamdo moodon du.

¹⁸ Mariyama mo Magdala haalanowi taalibaa6e been, wi'i 6e:

—Mi yi'ii Joomii en oon.

O haalani 6e ko Iisaa haalani mo duum fuu.

No Iisaa bangirani taalibaa6e muudum

(Matta 28.16-20, Marku 16.14-18, Lukka 24.36-49)

¹⁹ Nde kiiral naange alan warnoo ndeen, taalibaa6e Iisaa been na ngoni ley suudu na cokitii saabe kulol hooree6e Alhuudiyankoo6e. Ndeen Iisaa wari darii hakkunde ma66e, wi'i 6e:

—Jam wonda e moodon!

²⁰ Nde o jowtunoo 6e ndeen, o holli 6e newe juude makko e wuttudu makko. Taalibaa6e been ceyii nde njiinoo Joomiraado ndeen.

²¹ Caggal duum Iisaa wi'i 6e katin:

—Onon e jam! Hono no Baabiiwo nuliri kam ni, miin du nulirammi on.

²² Nde o haalnoo haalaaji diin ndeen, o fuufi dow ma66e, o wi'i:

—Nja6ee Ruuhu Ceniido!

²³ Mo njaafanidon hakkeji muudum, yaafanaama di. Mo on njaafanaaki hakkeji muudum du, yaafantaake di.

No Iisaa bangirani Tomaa

²⁴ De Tomaa noddirteedo Funereejo, gooto e sappo e dido been, tawaaka doon nde Iisaa 6angunoo hakkunde ma66e ndeen.

²⁵ Taalibaa6e been mbi'i mo:

—Min nji'ii Joomii en!

O jaabii 6e:

—Si mi yi'aay batite tontande deen e newe makko, de mi watta honndu am e majje, mi watta junngo am e wut-tudu makko fu, abada mi goondintaa.

²⁶ Jeddiire wootere caggal duum, taalibaa6e been kawriti katin. Tomaa ina wondi e ma66e. Gampuuje deen fuu ina cokii. Iisaa 6angi, darii hakkunde ma66e, wi'i:

—Onon e jam!

²⁷ O wi'i Tomaa:

—Wattu do honndu maa, ndaar juude am. Battin junngo maa, wattu ngo e wuttudu am. Sel sikkitirde, goondin tan.

²⁸ Tomaa jaabii, wi'i mo:

—Joomam, Laamdo am!

²⁹ Iisaa wi'i mo:

—Saabe ko njiidaa kam duum wadi de ngoondindaa. Barke woodanii 6e nji'aay kam de ngoondini.

Haala anniya dewtere nde

³⁰ Iisaa wadi yeeso taalibaa6e muudum maandeeji kaayniidi goddi keewdi di mbinndaaka ley dewtere nde.

³¹ Di do mbinndaama, faa ngoondinon Iisaa woni Almasihu Bii Laamdo, faa si on ngoondinii, ke6on nguurndam saabe makko.

21

No Iisaa 6angirani taalibaa6e muudum njeddo

¹ Caggal duum, Iisaa 6angani taalibaa6e muudum been katin sera maayo Tiberiyas. Inan no o 6angiri:

² Simon Piyeer e Tomaa nod-dirteedo Funereejo oon e Natanayel mo Kaana leydi Galili e 6i66e Jebede wor6e been e taalibaa6e wob6e dido, 6e fuu i6e tawdaa toon.

³ Simon Piyeer wi'i 6e:

—Mi yahan nanngoyde liyyi.

Be mbi'i mo:

—Minen du, min njaadan e maa.

Be njalti, 6e naatowi laana ndiyam. Jemma oon, 6e ke6aay fay huunde.

⁴ Nde pooyngol feccinoo ndeen, tawi Iisaa na darii to hunnduko

maayo ngoon, ammaa taalibaa6e been annditaay yalla wo dum Iisaa.

⁵ O wi'i 6e:

—Hey banndiraa6e, yalla on ke6ii ko nyaametee naa?

Be mbi'i:

—Min ngalaa.

⁶ O wi'i 6e:

—Padd6e fiil oon gere nyaamo laana ka, on ke6an.

Ndelle 6e paddi fiil oon. Be ke6i liyyi faa 6e kunngii suuwude o.

⁷ Taalibaaajo mo Iisaa horsini oon wi'i Piyeer:

—Wo dum Joomiraado!

Nde Simon Piyeer nannoo dum wo joomiraado ndeen, 6ornii saaya muudum, sabo o 6ortinoodo ley laana toon. O fitti o fiyii e ndiyam daam.

⁸ Taalibaa6e heddi6e been ngaddi laana kaan, ina ndaasa fiil keewdo liyyi oon. Tawi 6e mboddaa e hunduko ndiyam daam 6uraa hono piye keme didi.

⁹ Nde 6e njippinoo laana kaan ndeen, 6e nji'i liyyi ina njowii dow yul6e yiite, 6e nji'i buuru du.

¹⁰ Iisaa wi'i 6e:

—Ngaddee yoga e liyyi di nanngudon joonin diin.

¹¹ Simon Piyeer naati laana kaan, foodi fiil oon faa wurtini yaasin. O keewdo liyyi mawdi. Liyyi diin wo hemre e capande joy e tati. No di poti heewude nii fuu, fiil oon seekaaki.

¹² Iisaa wi'i 6e:

—Ngaree, nyaamee!

Fay gooto e taalibaa6e been suusaay yamude mo «Aan wo a moy?» Be fuu 6e annditii wo dum Joomiraado.

¹³ Ndeen Iisaa wari, hooyi buuru e liyyi, hokki 6e.

¹⁴ Ngol woni tata6ol ko Iisaa 6angani taalibaa6e muudum gada ummitagol muudum.

No Iisaa haaldiri e Piyeer

¹⁵ Nde 6e tilinoo e fummude ndeen, Iisaa wi'i Simon Piyeer:

—Simon 6ii Yuhanna, ada 6uri 6ee do yidude kam naa?

O jaabii, o wi'i:

—Goonga, Joomam, aɗa anndi mido yidi ma.

Iisaa wi'i mo:

—Nyaamnaa mbaaloy am kooy!

¹⁶ Iisaa wi'i mo katin:

—Simon, ɓii Yuhanna, aɗa yidi kam naa?

O jaabii, o wi'i:

—Goonga, Joomam, aɗa anndi mido yidi ma!

Iisaa wi'i mo:

—Nduraa baali am diin!

¹⁷ Iisaa wi'i mo katin:

—Simon, ɓii Yuhanna, aɗa yidi kam naa?

Piyeer sunii sabo joonin woni kilol tatabol ko Iisaa wi'i mo «Aɗa yidi kam naa?» Piyeer wi'i mo:

—Joomam, aɗa anndi huunde fuu, aɗa anndi mido yidi ma.

Iisaa wi'i mo:

—Nyaamnaa baali am diin!

¹⁸ Goonga kaalanammaami, e njokollaaku maa a ɓornake kaddule maa, a yehii to njiddaa fuu. Ammaa si a naywii fu, a foortan juude maa, de goddo ɓorne de, yaare to a yidaa.

¹⁹ E haalaaji diin Iisaa sapporii no Piyeer maayrata e no teddirirta Laamdo. Nde o haalnoo dum ndeen, o wi'i dum:

—Jokkam!

No Iisaa haaliri haala taalibaajo muudum korsudo oon

²⁰ Piyeer yeeyii, yi'i taalibaajo mo Iisaa horsini oon ina jokki dum'en. Oon woni bahinooɗo dakkol Iisaa nde ɓe kirtotonoo ndeen, de wi'i: «Joomam, moy woni jambotooɗo ma oon?»

²¹ Nde Piyeer yiinoo taalibaajo oon ndeen, wi'i Iisaa:

—Joomam, noy oo le wattinirta?

²² Iisaa jaabii mo, wi'i:

—Si mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartoyi, dume jomi ma e majjum? Aan kaa, jokkam tan.

²³ Ndelle haala ka sankitii hakkunde goondinɓe Iisaa ina mbi'a taalibaajo oon maayataa. Ammaa Iisaa wi'aay o maayataa, ko o wi'i dey: «Si mido muuyani mo nguurndam faa nde ngartoyi, dume jomi ma e majjum?»

²⁴ Oon woni taalibaajo ceediido kulle deen de winndi de. Eden anndi du seedaaku makko oon wo goonga.

Timmooɗe dewtere nde

²⁵ Iisaa wadi kulle godde keewde katin. Si de mbinndiranooma gootel gootel, mido miiloo dewte deen keyidataano ley adunaaru ndu.

Golle Nulaa6e

¹ Banndam Tawfilus, e ley dewtere am arandeere ndeen, mi winndii ko Iisaa fuddi gollude e waajaade fuu,

² faa nyannde yeentinaa ndeen. Gilla nde o yeentinaakano ndeen o haaldii e nulaa6e 6e o su6inoo 6een, o tindiniri dum'en e baawde Ruuhu Ceniido.

³ Caggal nde o torranoo ndeen, o hollitii 6e hoore makko. O hollirii 6e e daliiliji keewdi imo wuuri. O wondi e ma66e balde capande nay, imo haalana 6e kabaaru laamu Laamdo.

⁴ Nyannde gomma imo nyaamda e ma66e, o tindini 6e taa 6e mboddo Urusaliima, ammaa 6e kedoo aadi Baabiiwo ndi 6e narri mo ndiin.

O wi'i:

⁵ –Yaayaa na lootirannoo yim6e batisima e ndiyam, de onon, ley balde seeda, on lootirte batisima e Ruuhu Ceniido.

⁶ Be fuu 6e kawriti, i6e yama mo, i6e mbi'a:

–Joomiraado, wo joonin ngartirtaa laamu Israa'iila naa?

⁷ Iisaa jaabii 6e, wi'i:

–On mbaawaa anndude jamaanuji e wakkatiiji di Baabiiwo darniri baawde muudum.

⁸ Ammaa nde Ruuhu Ceniido wari jippii e moodon fu, on ke6an baawde, de laatodon seedee'en humpitoo6e kabaaru am ley Urusaliima e ley leydi Yahuudiya fuu, kam e Samariya, faa to adunaaru haadi.

⁹ Nde o haalnoo dum ndeen, o yeentinaa. Be tiggiti, i6e ndaara faa ruulde suddi mo.

¹⁰ Do 6e tiggitotoo kammu i6e ndaara imo yeentinee doon, inan wor6e dido 6e kaddule daneeje punti, ndarodii e ma66e,

¹¹ mbi'i:

–Galilinkoo6e, ko wadi de ndaridon, odon tiggitoo kammu? Iisaa ittaado e moodon de yeentinaa dow kammu oon wartan. O wartiran hono no njiirudon imo yeentiniraa dow kammu noon.

¹² Ndeen nulaa6e 6een ndilli waamnde wi'eteende Jaytun doon, 6e njeccii Urusaliima. Toon e Urusaliima na wada kilomeetere gooto.

¹³ Nde 6e njottinoo fu, 6e yeenjowi suudu dowuuru to 6e mbeerunoo toon. Piyeer e Yuhanna e Yaakuuba e Andire e Filipu e Tomaa e Bartolome e Matta e Yaakuuba 6ii Alfaa e Simon kiranoowo suudu baaba e Yahuuda 6ii Yaakuuba fuu tawaama doon.

¹⁴ Be fuu 6e kawriti, 6e laatii bernde wootere, i6e tinnii e du'aare, kam6e e minyiraa6e Iisaa e Mariyama inna Iisaa e rew6e wob6e.

No Matiyas loomtiri Yahuuda

¹⁵ Ley balde deen, goondin6e ko wadata hono hemre e noogay kawriti. Piyeer ummii, darii hakkunde ma66e, wi'i:

¹⁶ –Sakiraa6e, ina tilsi ko woni e Binndi diin tabita dow Yahuuda, kolludo nanngube Iisaa laawol oon. Ruuhu Ceniido haalii dow majjum e hunnduko Daawda.

¹⁷ Yahuuda na hiisenoo e meeden, o hebii ngedu makko e gollal ngal ngol-lanten Joomiraado.

¹⁸ Kaalisi mo o yeenanoo e gollal makko bonngal ngaal, o soodi dum ngesa. O bo66ii ley magga, reedu makko seekii, teketti makko fuu mburtii, ndufi.

¹⁹ Yim6e Urusaliima fuu nani dum. Dum wadi de 6e inndiri ngesa ngaan Akeldama. E ley demngal ma66e idum fiirta «Ngesa Yiiyam».

²⁰ Si goonga du, dewtere Jabuura haalii e dow majjum, wi'i:

«Wuro makko laato winnde, taa fay gooto hoda toon.» Ina winndaa du:

«Goddo loomta mo.»*

²¹ Woodi ndelle, tilay goddo loomta mo, tawee wo gondudo e meeden ko juuti wakkati mo Joomiraado men Iisaa wondunoo e meeden ndeen.

²² Dum wo gilla nde Yaayaa lootunoo mo lootagal batisima faa yaade nyannde nde o yeentinaa dow kammu ndeen. Gorko oon laatodoto e meeden seedee ummitagol Iisaa.

* 1:20 Jabuura 69.26, 109.8.

²³ Ndeen 6e ndarni wor6e dido: Yu-usufi bi'eteedo Barasaba coowirteedo Yustus, kam e Matiyas.

²⁴ Be ndu'ii, 6e mbi'i:

—Joomiraado, aan anndudo berde yimbe fuu, faamin min mo cubidaa e 6ee do dido

²⁵ faa ronndoo gollal nulal, loomta Yahuuda joppudo dum de yehi nokku to jeyi yahude toon.

²⁶ Be ngadi cumnal ma66e. Cumnal ngaal hawri e Matiyas. O hiisodaa e nulaabe sappo e ngo'o 6een.

2

No Ruuhu Ceniido jipporii dow goondinbe

¹ Nde iidi 6enndal alkama warnoo ndeen,* tawi goondinbe Iisaa 6een fuu ina kawriti nokku gooto.

² Wakkati gooto, sawtu ga'udo hono henndu mawndu yuuri dow kammu, heewi suudu do 6e njoodii doon fuu.

³ Ko wa'i hono demle yiite ni 6angani 6e. De peccii, de njowii dow mono e ma66e fuu.

⁴ Be fuu 6e keewi Ruuhu Ceniido, 6e puddi haalude demle janane no Ruuhu oon hokkiri 6e kaalda noon.

⁵ Tawi wor6e Alhuudiyankoo6e hul6e Laamdo yuuru6e e leyde adunaaru fuu ina njoodii Urusaliima.

⁶ Nde sawtu oon wadunoo ndeen, jamaa oon fuu hawriti. Dum jii6ii hakkilooji ma66e, sabo mono fuu nanii demngal† muudum ina haalee.

⁷ Be fuu 6e mbemmbaa, dum haaynii 6e, i6e mbi'undura:

—Haaloobe 6e fuu nganaa Galilinkoo6e naa?

⁸ Ndelle, noy mono e meeden fuu nanirta ko 6e kaalata e demngal ngal muyni?

⁹ En Partiyankoo6e e Mediyankoo6e e Elamiyankoo6e, en joodiibe Mesopotami, kam e Yahuudiya e Kapadokiya e Ponta e Aasiya

¹⁰ e Firigiya e Pamfliya e Misira e leyde sera Libiya dakkol Sireene.

Wob6e meeden yuurii Roma. En Alhuudiyankoo6e, kam e naatu6e diina Alhuudiyankoo6e.

¹¹ Wob6e katin yuurii Kereta, wob6e yuurii leydi Arabiya. Ammaa dum e laataade fuu, en fuu eden nana i6e kaala haala golleeji mawdi di Laamdo wadi diin. I6e kaala dum fuu e demle meeden!

¹² Dum haaynii 6e 6e fuu, dum ha66i 6e ko'e, i6e yamundura:

—Dume woni maanaa majjum?

¹³ Wob6e ina njalnoro goondinbe 6een, ina mbi'a:

—Be kaaru doro de 6e culii!

No Piyeer waajorii jamaa oon

¹⁴ Ndeen Piyeer darodii e sappo e ngo'o 6een, 6anti daande muudum, de wi'i jamaa oon:

—Onon Alhuudiyankoo6e e joodiibe Urusaliima fuu, kettinee haala am de paamon kabaaru gadudo oon.

¹⁵ Yimbe 6e nganaa sulii6e hono no miilortodon ni. Joonin fay yamnde jeenay beetee faltaaki, sakko neddo yara faa suloo.

¹⁶ Ammaa dum warii faa tabintina ko annabi Jowiila wi'i:

¹⁷ «Laamdo wi'ii:

E ley balde cakitotoode de mi jippinan Ruuhu am dow tagaabe fuu.

Bib6e moodon wor6e e rew6e kaaliran annabaaku.

Jokol6e moodon nji'an holleede, nayee6e moodon koydinte.

¹⁸ Woodi golloobe am wor6e e rew6e du,

mi jippinan Ruuhu am dow mu66en e ley balde deen, 6e kaaldan annabaaku.

¹⁹ Mi wadan kaayeeffiji dow kammu, mi wadan maandeeji kaayniidi dow leydi,

di laatoo yiyam e yiite e cuurki.

²⁰ Fadde nyalaande gartol Joomiraado mawnde teddunde ndeen warude, naange ni66inte,

* **2:1** Innde iidi 6enndal alkama wo «Pentekosta» ley Geresankoo6e. Inde fiirta «capande joy», sabo ina wadee balde 50 caggal iidi Faltagol. Wo wakkati mo 6i66e aawitirdi artiindi tayetee faa cakkane Joomiraado. † **2:6** Maanaa **demngal** do wo sii haala.

lewru du wojjan hono no yiyam ni.

21 Ndeen, neddo fuu noddudo innde Joomiraado hisinte.»‡

22 Piyeer wi'i katin:

—Israa'ilankooƙe, kettinee haalaaji di: Iisaa Nasaraatuujo oon wo neddo mo Laamdo laabinani on wo yuuro e muudum. Laamdo hokki dum baawde, hokki dum wadude kaayefiiji e maandeeji kaayniidi hakkunde moodon, hono no onon e ko'e mon anndirdon ni.

23 Neddo oon, Laamdo muuynoo gilla arande watee e juude mon. Onon le, on nduɗanake mo yimbe ƙe anndaa jamirooje, on tontii mo, on mbarii mo.

24 Ammaa Laamdo iirtinii mo, itti mo e naawalla maayde, sabo maayde ndeen waawaano tiigaade mo.

25 Si goonga du, inan ko Daawda haali dow makko, wi'i:
«Wakkati fuu mido yi'a Joomiraado na wondi e am.

Imo woni gere nyaamo am, faa taa mi diwna kulol.

26 Saabe majjum bernde am seyake, demngal am na mana, faa banndu am du waaltoo dow jikke celludo,

27 sabo a yoppataa yonki am hakkunde maaybe, a accataa Ceniido maa oon nyola.

28 A anndinii kam laabi nguurndam, a hebbinan kam seyo sabo ada wondi e am.»§

29 Piyeer beydi katin, wi'i:

—Sakiraaƙe, mido haalana on laabal haala maami en Daawda: o maayii, o uwaama, saabeere makko ndeen ina woni do meeden do faa hannden.

30 Ammaa wo o annabaajo, imo anndi Laamdo hunanake mo gooto e taaniraaƙe makko loomtan laamu makko.

31 O yi'ii ko warata, o haali haala ummitagol Almasiihu. O wi'i yonki muudum accataake hakkunde maaybe, banndu muudum du nyolataa.

32 Oon woni Iisaa mo Laamdo ummintini, min fuu miden ceedii.

33 Laamdo bantii mo, heedinii mo gere nyaamo muudum. O hebi e Baabiiwo Ruuhu Ceniido hono no aadorinoo noon, o saaki dum. Joonin odon nji'a dum, odon nana dum.

34 Sabo Daawda meedaay yeentude dow kammu, ammaa wi'ii:

«Joomiraado wi'i Joomam:

Jooda gere nyaamo am,

35 faa mi wada njaabaa waybe ma.»*

36 Lenyol Israa'iila fuu tannyora: Iisaa mo tontudon e leggal palaangal oon, Laamdo wadii dum Joomiraado, wadii dum Almasiihu.

Haala kawrital artiibe goondinde

37 Nde ƙe nannoo haala kaan ndeen, ka yuwi berde maɓbe sanne, ƙe mbi'i Piyeer e nulaaƙe heddiibe been:

—Sakiraaƙe, dume min kaani wadude?

38 Piyeer jaabii ƙe, wi'i:

—Tuubee, gooto moodon fuu lootiree lootagal batisima e innde Iisaa Almasiihu, faa luttii moodon njaafee. Ndeen Laamdo hokkan on Ruuhu Ceniido.

39 Sabo Laamdo wadani on aadi, onon e ɓiɓbe moodon e yimbe woddube fuu. Indi woodani neddo mo Laamdo Joomiraado meeden noddii fuu.

40 Caggal duum, Piyeer gongini ƙe haalaaji goddi keewdi, ina waajoo ƙe, ina wi'a:

—Ndeenee ko'e mon e yimbe jamaanu oonyiido o.

41 Jaɓuƙe haala makko been lootaa lootagal batisima. Nyannde ndeen, yimbe hono ujunaaje tato naati e kawrital goondinbe ngaal.

42 Ibe tinnoo e waaju nulaaƙe been, iƙe nanngunduri e gondal goondinbe ngaal, iƙe keltoo buuru,† iƙe ngadida du'aawuujii.

43 Kulol naati e mono fuu, sabo nulaaƙe been ina ngada kaayefiiji e maandeeji kaayniidi keewdi.

‡ 2:21 Jowiila 3.1-5. § 2:28 Jabuura 16.8-11. *

2:35 Jabuura 110.1. † 2:42 Heltaade buuru ina

firta rewru de Laamdo hiraande seniinde.

⁴⁴ Goondin6e been fuu na kawti. Ko 6e njogii fuu, wo 6e kawtu.

⁴⁵ I6e conna jawdi ma66e, i6e kokka mono fuu ko haajaa.

⁴⁶ Nyannde fuu 6e kawritan ley suudu dewal mawndu nduun, i6e laatii 6ernde wootere. I6e keltoo buuru, i6e nyaamda ley cuudi ma66e e seyo e berde laa6ude.

⁴⁷ I6e njetta Laamdo, yim6e fuu ina njidi 6e. Nyannde fuu Joomiraado ina 6eydana kawrital ngaal hisinaa6e.

3

No Piyeer selliniri bonnguujo e no waajorii yim6e

¹ Piyeer e Yuhanna naaddi ley suudu dewal mawndu wakkati du'aare yamnde tati.

² Tawi gorko dimdaado e bonngaaku ina yaaree to dammbugal suudu dewal mawndu bi'eteengal Dammbugal Lobbal. Nyannde fuu yim6e makko ina njoyyina mo doon faa o garbina naatoobe suudu dewal mawndu 6een sadaka.

³ Nde o yi'unoo Piyeer e Yuhanna ina naata ndeen, o garbini dum'en.

⁴ Be ndaari mo, de Piyeer wi'i:

—Ndaaru min!

⁵ Gorko oon ndaari 6e faa woodi, sabo na miilii hemrude 6e huunde.

⁶ De Piyeer wi'i:

—Mi walaa cardi, mi walaa kanje, ammaa mi hokkete ko njogiimi duum: e dow innde Iisaa Almasiihu Nasaraatuujo oon, umma yahu!

⁷ O nanngi junngo muudum nyaamo, o ummini dum. Wakkati gooto, koyde muudum e kol6ule mum celli.

⁸ O gurbitii, o darii, imo yaha! O naatidi e ma66e ley suudu dewal mawndu nduun, imo yaha, imo fitta, imo yetta Laamdo.

⁹ Yim6e been fuu nji'i mo, imo yaha, imo yetta Laamdo.

¹⁰ Be annditi wo kanko joodotonoo to dammbugal bi'eteengal Lobbal ngaal ina garbina. Kaayee fi e wemmberere nanngi 6e sanne saabe ko o hebi duum.

¹¹ Neddo oon na takkii Piyeer e Yuhanna doon sanne. Yim6e been fuu ndoggi, kawriti e ma66e to danki mbi'eteeki danki Suleymaana no huunde nde foti haaynaade 6e.

¹² Nde Piyeer yiinoo dum fu, wi'i yim6e been:

—Israa'iilankoo6e, ko wadi de idum haaynii on? Ko wadi de odon tufi min gite? Si goonga, wanaa baawde amin naa kulol amin Laamdo wadi de gorko o ina yaha e koyde muudum.

¹³ Laamdo Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba, Laamdo maamiraabe meeden, teddini golloowo muudum Iisaa. Onon kaa, on ngattii mo e juude laamu, on calake mo yeeso Pilaatu, fay si taweede Pilaatu ina yidi yoo-fude mo.

¹⁴ Onon, on calake Ceniido Ponnditiido oon. On nyaagake njoppandedon gaddo war-hoore.

¹⁵ Jom Nguurndam oon mbarudon. Ammaa Laamdo iirtini mo e maayde. Miden ceedii dum.

¹⁶ Wo saabe goondinal Iisaa e baawde innde muudum wadi de gorko o dadi. Odon nji'a mo, odon anndi no o worrunoo du. Ayyo, hoolaare Iisaa ndeen wadi de o laatii celludo kibbudo.

¹⁷ Woodi, sakiraa6e, ko onon e hooree6e moodon ngadudon Almasiihu duum, mido anndi wo saabe majjere tan.

¹⁸ Ammaa hono noon Laamdo tabintiniri ko annabaa6e muudum fuu kaali duum: Almasiihu torroto.

¹⁹ Ndelle tuubee, ngarton, faa lutti moodon mooytee.

²⁰ Ndeen Joomiraado waddanan on wakkatiiji powtiri e ndakam. O nuldani on Almasiihu mo o subanii on gilla arande, oon woni Iisaa.

²¹ Ina tilsi o heddo dow kammu faa nde Laamdo heydintini kulle deen fuu, no annabaa6e senii6e been kaaldunoo haala majjum gilla arande noon.

²² Sabo Muusaa wi'ii: «Laamdo Joomiraado moodon nuldani on annabaa6e hono am, sakiike moodon. Nja6on huunde fuu ko o haalanta on.

23 Neddó fuu mo jaḡanaay annabaajo oon, yaltinte e yimḡe Laamḡo, de halkee.»*

24 Gilla e Samuwiila faa e annabaabe warḡe caggal muudum, ḡe fuu ḡe kaalii haala nyalaade ḡe.

25 Onon ngonni ronoobe annabaabe been, onon ngonni ronoobe amaana mo Laamḡo nanngani maamiraabe men been nde wi'unoo Ibrahiima: «Wo e yuwdi maa lenyi adunaaru ndu fuu keḡirta barke.»†

26 Nde Laamḡo ummintinnoo Iisaa golloowo muudum oon fu, wo e moodon o artii nulde dum. O nuli dum faa o barkina on e ley ko o ooncata mono fuu yoppa gollleeji muudum bondi.

4

Kabaaru Piyeer e Yuhanna yeeso waalde Saahiiḡe

1 Nde Piyeer e Yuhanna kaaldanoo e yimḡe been ndeen, almaami'en e mawḡo ndaarooḡe suudu dewal mawndu, kam e Saduki'en, ngari to maḡḡe.

2 Iḡe mettaa sabo Piyeer e Yuhanna ina njanngina yimḡe ina mbaajoo dum'en Laamḡo umminan maayḡe sabo iirtinii Iisaa.

3 Be nanngi been, ḡe ommbi dum'en e kasu faa jaango muudum, sabo tawii hiiriino.

4 Ammaa yimḡe heewḡe e nanḡe waaju oon been ngoondinii, faa wadi hono worḡe ujunaaje njoyo.

5 Jaango majjum, hooreeḡe maḡḡe e mawḡe e jannginoobe Tawreeta kawritowi Urusaliima.

6 Almaami Mawḡo bi'eteedo Annas na tawaa toon, woodi du Kayafas e Yuhanna e Alesandere e yuwdi hooreeḡe almaami'en ndiin fuu na toon.

7 Be ndarni Piyeer e Yuhanna yeeso maḡḡe, ḡe yami dum'en e dow baawḡe deye naa innde ndeye ḡe celliniri bonnguujo oon.

8 Ndeen, Piyeer keewḡo Ruuhu Ceniido wi'i ḡe:

—Hooreeḡe yimḡe e mawḡe,

9 si on yamtii min hannden moyyere nde min ngadani bonnguujo o fu, on yamii min no o danniraa,

10 odon njeyi anndineede dum do, onon e Israa'ilankooḡe fuu: Wo saabe Iisaa Almasiihu Nasaraatuujo gorko o darorii yeeso moodon wo dadudo. On tontiino Iisaa oon, ammaa Laamḡo iirtinii dum.

11 Kam woni mo Joomiraado wi'i: «Hayre nde onon nyiḡooḡe calidon, wo kayre laatii hoore nyimngo ngoon.»*

12 Kisindam heḡirtaake e goddo fay gooto. Laamḡo hokkaay yimḡe innde wonnde fuu ley adunaaru ndu faa keḡiren kisindam.

13 Nde waalde Saahiiḡe yi'unoo cuusal Piyeer e Yuhanna fu, dum haaynii ḡe, sabo ḡe paamii been wo laddeeḡe, nganaa jannguḡe. Be anditi been ina ngondunoo e Iisaa.

14 Ammaa nde ḡe njiinoo gorko cellinaado oon ina darii yeeso maḡḡe, walaa fuu ko ḡe mbaawi yeddude.

15 Be njamiri Piyeer e Yuhanna njalta sarorde ndeen. Iḡe ndawrida,

16 iḡe mbi'a:

—Dume ngadeten worḡe dido ḡe? Si goonga, wonḡe Urusaliima fuu tabintinii ḡe ngadii maande haayniinde. Katin du en mbaawaa yeddude dum.

17 Joonin kaa, dum haanaa sankitaade e ley yimḡe. Ndelle cappanen ḡe, kaden ḡe haalande fay gooto innde Iisaa ndeen.

18 Ndeen ḡe nodditi dum'en katin, ḡe cappani dum'en taa mbaajoo, taa njanngina innde Iisaa fey.

19 Ammaa Piyeer e Yuhanna njaabii ḡe, mbi'i:

—Onon e ko'e moodon ndaaree ko buri woodde yeeso Laamḡo, min dowtanoo on, naa min dowtanoo Laamḡo?

20 Minen kaa, min mbaawaa selude haalde ko min njiiri gite amin e ko min naniri noppi amin.

21 Be cappani dum'en katin, de ḡe njoofi dum'en. Be keḡaay fuu ko ḡe njukkoroḡo dum'en, sabo yimḡe been

* 3:23 Fillitagol Tawreeta 18.15, 18, 19. † 3:25 Fuddoode 12.3. * 4:11 Jabuura 118.22.

fuu na njetta Laamdo dow ko wadi duum.

²² Danniraado haaynde ndeen oon, duubi muudum ina buri capande nay.

²³ Nde Piyeer e Yuhanna njoppanoo ndeen, njeccii to yimbe mu66en, kaalani be ko hooreebe almaami'en e mawbe mbi'i dum'en fuu.

²⁴ Nde be nannoo dum ndeen, be yepti daade ma66e to Laamdo e bernde wootere, be mbi'i:

—Laamdo Joomiraado, aan tagi kammu e leydi e maayo manngo e ko woni e mu66en fuu.

²⁵ Aan du haaliri dow baawde Ruuhu Ceniido e hunnduko maama amin Daawda, golloowo maa oon, de wi'i:

«Ko saabii de lenyi na peekoroo mawnitaare?

Ko saabii de yimbe na miiloo miilooji 6oli?

²⁶ Kaanankoo6e adunaaru ndaranake wolde,

ardii6e kawriti faa ka6a e Joomiraado e Almasiihu muudum.»†

²⁷ Dum wo goonga, sabo ley ngal-luure ndeen Hirudus e Pontiyu Pilaatu nanngunduri e Israa'ilankoo6e e lenyi goddi faa ka6a e Iisaa, golloowo maa ceniido mo cu6idaa oon.

²⁸ Hono nii be ngolliri ko podinodaa baawde maa e muuyde maa fuu.

²⁹ Joonin Joomiraado, ndaar gidi‡ ma66e diin. Kokkaa golloo6e maa waajoraade haala maa e cuusal manngal.

³⁰ Bangin baawde maa, ndannaa nyaw6e, ngadaa maandeeji kaayniidi e kaayeeffiji saabe Iisaa, golloowo maada ceniido oon.

³¹ Nde be tilinoo nyaagaade Laamdo ndeen, nokkuure do be kawriti doon dimmbii. Be fuu be kebbinaa Ruuhu Ceniido, i6e mbaajoo kongol Laamdo e cuusal.

No goondin6e been kawtiri huunde fuu

³² Jamaa goondin6e oon fuu wo bernde wootere, wo hakkillo wooto. Ko be njogii fuu be kawtu. Fay gooto ma66e wi'ataa fay huunde e jawdi muudum.

³³ Nulaabe been ina ceedoroo ummitagol Iisaa Joomiraado e baawde mawde. Moyyere mawnde ina woni e ma66e be fuu.

³⁴⁻³⁵ Fay gooto ma66e waasaay, sabo jogii6e gese e galleeji fuu ina conna, ina ngadda ceede deen to nulaabe. Ndeen mono e ma66e fuu ina hokkee ko haajaa.

³⁶ Ina woodi doon goddo bi'eteedo Yuusufi, mo nulaabe been coowiranoo Barnabas (dum na fiirta «Bii cellinoowo berde»). Wo o yuurudo e lenyol Lewi,§ dimaado Kipirus.

³⁷ Imo woodunoo ngesa. O sonni nga, o waddi ceede deen to nulaabe been.

5

No Ananias e Safira penirani Ruuhu Ceniido

¹ Gorko gomma bi'eteedo Ananias e deekum Safira, kam'en du conni ngesa mu66en.

² O suudi feccere ceede deen, tawi deekiiko oon ina anndi. O yaari ko heddi duum, o hokki nulaabe been.

³ Piyeer wi'i:

—Ananias, ko wadi de Seydaani heewi bernde maa faa penandaa Ruuhu Ceniido, cuududaa feccere coggu ngesa ngaan?

⁴ Wo aan e hoore maa jeynoo nga. Ko connudaa nga duum du, wo aan jeyi ceede deen. Ndelle ko wadi de anniyidaa wafude ni? Wanaa yimbe penandaa koy, wo Laamdo penandaa!

⁵ Nde Ananias nannoo haala kaan fu, saami, maayii. Dum laatani nan6e dum been fuu kulol manngol.

⁶ Jokol6e ummii, ngatti mo e kasanke, ndonndii mo, njaltini yaasin, uwi mo.

† 4:26 Jabuura 2.1-2. ‡ 4:29 Maanaa *gidaade* wo hul6inirde e haalaaji. § 4:36 *Yimbe lenyol Lewi* gonnoo ndaaranoo6e golle dewal Laamdo gilla e jamaanu Muusaa.

⁷ Hono leeruui tati caggal duum, deekiiko naati, tawi nanaay ko wadi duum.

⁸ Piyeer wi'i mo:

—Haalanam yalla wo dum jaati connudon ngesa moodon ngan naa?

O wi'i:

—Ayyo, nii foti.

⁹ Ndeen Piyeer wi'i mo:

—Noy de aan e gora dewrudon faa ndaartindodon Ruuhu Joomiraado? Inan, uwoybe gora ina ngara, faa be njaare, aan du!

¹⁰ De wakkati gooto, kanko du, o saami yeeso Piyeer, wo o maaydo. Jokolbe been naati, tawi o maayii. Be ndonndii mo, be njaltini yaasin, be uwi mo dakkol goriiko.

¹¹ Kulol manngol nanngi kawrital goondinbe e nanbe dum fuu.

No nulaabe been ngolliri maandeeji kaayniidi e kaayefiji

¹² Nulaabe been ina ngada maandeeji kaayniidi e kaayefiji keewdi hakkunde yimbe. Tawi goondinbe been fuu ina kawrita ley danki Suleymaana kiin, be fuu be bernde wootere.

¹³ Yimbe heddiibe been, fay gooto e muβen suusaa hawtude e maβe. Ammaa yimbe doon na teddina be.

¹⁴ Goondinbe Joomiraado been ina beydoro yimbe heewbe, worbe e rewbe.

¹⁵ Faa dum hewtini yimbe wad-doyde nyawbe, iβe mburtina dum'en dow laabi, iβe mballina dum'en e dow leese e daage, faa nde Piyeer waroyi fu, dowki muudum meema yoga maβe.

¹⁶ Yimbe heewbe yuuri e gure piliide Urusaliima, ngaddi nyawbe e wondube e ginnaaji. Been fuu ndanaa.

No nulaabe been torrira

¹⁷ Ndeen, Almaami Mawdo e battaa'en muudum been, dum woni Saduki'en, keewi kiram.

¹⁸ Be nanngi nulaabe been, be ommi dum'en ley kasu.

¹⁹ Ammaa e jemma oon, maleyka Joomiraado gooto omti dammbude kasu deen, wurtini be, wi'i:

²⁰ —Njehee ndarowee ley suudu dewal mawndu toon, mbaajodon yimbe haala nguurndam goongalajam dam fuu.

²¹ Nde be nannoo ko maleyka oon wi'i fu, be njehi, be naatowi suudu dewal mawndu nduun gilla fajiri, iβe njanngina.

Ndeen Almaami Mawdo oon e battaa'en muudum noddi walde Saahiibe e mawbe Israa'iila fuu batu. Be njamiri nulaabe been ittowee to kasu toon, ngaddee.

²² Ammaa nde doomoobe been njottinoo ndeen, tawaay be e ley kasu toon. Be njeccii, be kaaltani walde Saahiibe been, be mbi'i:

²³ —Min tawii kasu nguun ina uddii ina sokii, doomoobe been ina keddii yaasin ina kuccunduri e dammbude deen, ammaa nde min udditinoo ndeen, min tawaay fay gooto ley toon.

²⁴ Nde mawdo doomoobe suudu dewal mawndu oon e hooreebe almaami'en been nannoo dum fu, be mbemmbaa, be kunngii faamude fuu ko dum waawi laataade.

²⁵ Ndeen goddo wari, humpiti be, wi'i:

—Inan, worbe be ommbunodon ley kasu been, ina ndarii ley suudu dewal mawndu, ina njanngina yimbe!

²⁶ Ndeen, mawdo doomoobe oon yaadi e doomoobe been, ngartiri nulaabe been. Ammaa be ngadiraay dum doole sabo iβe kula taa yimbe padda be kaaye.

²⁷ Nde be ngartirnoo nulaabe been fu, be ndarni dum'en yeeso walde Saahiibe ndeen. Almaami Mawdo oon yami be,

²⁸ wi'i:

—Min cappanii on sappannde sattunde, taa mbaajodon e innde gorko oon. De ndaaree ko ngadudon! On cankitii waaju moodon oon ley Urusaliima fuu. Katin du, odon njidi yowude dow amin wareede gorko oon.

29 Piyeer e nulaabe been njaabii, mbi'i:

—Ina tilsi neddo downtanoo Laamdo, wanaa yimbe.

30 Laamdo maamiraaabe meeden iir-tinii Iisaa mo tontudon e leggal de mbarдон dum oon.

31 Wo kanko Laamdo teddini faa toowni, de joyyini mo gere nyaamo muudum. Laamdo wadi mo hooreejo, wadi mo kisinoowo faa o hokka Israa'iilankooabe no tuubira, faa keba yaafaneede lutti mubben.

32 Minen ngoni seedeebe kabaaru-uji diin. Ruuhu Ceniido mo Laamdo hokki dwtaniiibe dum du na seedii dum.

33 Nde waalde Saahiiibe been nan-noo dum ndeen, tikki sanne, anniyii warude be.

34 Ammaa ina woodi toon gorko jeyaado e waalde Farisa'en bi'eteedo Gamaliyel, janninoowo Tawreeta Muusaa, tedduo e yimbe fuu. Gorko oon ummii, darii hakkunde waalde Saahiiibe ndeen, yamiri nulaabe been njaltinee seeda.

35 Caggal duum, o wi'i be:

—Israa'iilankooabe, ndeenee ko'e mon e yimbe be, e ko anniyidon wadude duum.

36 Booyaay ko Tewdas bangunoo. Imo jogorinoo hoore makko won ko o laatii. Ko wadata yimbe keme nayo ina njokkunoo mo. O waraama, jokkunooabe mo been fuu cankitake, de dum fuu laatake bolum.

37 Caggal makko, Yahuuda Galilinkooabe oon wariino wakkati limgal. Yimbe heewbe njokki dum. Kam du halkaa, jokkuube dum been fuu cankitii.

38 Joonin, mido haalana on: accee yimbe been, celon be. Sabo si anniyaaaji maabe e golle maabe to yimbe yuuri fu, dum fiirtoto.

39 Ammaa si tawii to Laamdo dum yuuri du, on mbaawaa sakkaade dum. Kaybee, taa on kaabu e Laamdo!

40 Waalde Saahiiibe ndeen jabi dabare makko. Be nodditi nulaabe been, be piyi dum'en, be cappani dum'en taa kaala e dow innde Iisaa katin, be njoofi dum'en.

41 Nulaabe been ndilli yeeso waalde Saahiiibe ndeen. Be ceyii sabo Laamdo ndaardii be ibe poti huyfi-neede saabe innde Iisaa.

42 Nyannde fuu be njoppaay wajaade e jannginge Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu kaan ley suudu dewal mawndu e ley galleeji.

6

No worbe njeddo cuboraa faa mballa nulaabe

1 E balde deen, tawi taalibaaabe been ina beydoo heewude. Alhuudiyankooabe haaloobe geresankooore mbuykani Alhuudiyankooabe haaloobe ibraninkooore, mbi'i kam'en kaa, rewbe mubben be goriraaabe mubben maayi been njedataake ko njeyi hebude e neema nyannde fuu.

2 Nulaabe sappo e dido been noddii jamaa goondinbe oon fuu, mbi'i:

—Min kaanaa yoppude konngol Laamdo faa min peccana yimbe nyaamdu.

3 Sakiraaabe, cubee hakkunde moodon worbe njeddo anndiraaabe ko woodi, heewbe Ruuhu Ceniido e hakkillo, faa min kalfina dum'en gollal ngaal.

4 Minen kaa, accon min tinnoo e du'aare e waajaade konngol Laamdo.

5 Haala kaan weli goondinbe been fuu. Ndeen be cubii Etiyen, gorko keewdo goondinal e Ruuhu Ceniido, kam e Filipu e Porokor e Nikanor e Timon e Parmena e Nikolas, jeyaado Antiyoki naatudo e diina Alhuudiyankooabe oon.

6 Be ngaddi subaaabe been yeeso nulaabe. Been njowi juude mubben e dow maabe, ndu'anii be.

7 Konngol Laamdo ina yaaja yaade. Taalibaaabe ina beydoo heewude sanne e ley Urusaliima. Almaami'en heewbe ngoondini Iisaa.

No Etiyen nanngiraa

8 Etiyen, kebbinaado moyyere e baawde Laamdo oon, ina wada kaay-eefiji e maandeeji kaayniidi mawdi hakkunde yimbe.

9 Ammaa yimbe wobbe ngari ndukidi e Etiyen. Been ngoni jeyaaabe e waajordu wi'eteendu waajordu rimdinaabe. Ley mabbe ina woodi yuuruibe Sireene e Alesandiri e Silisi e Aasiya.

10 Ammaa be kunngii jaalaade mo sabo imo haalda e mabbe hakkilantaaku e Ruuhu.

11 Ndeen be nyoyyi yimbe mbi'a nanii imo mbonkoo Muusaa e Laamdo.

12 Nii be umminiri hakkillooji jamaa oon e mawbe been e jannginooibe Tawreeta been. Be ngari, be nangi Etiyen, be njaari dum to waalde Saahiibe toon.

13 Be ngaddi seedeebe fewreebe, ina mbi'a:

—Gorko o selataa wi'ude ko boni dow wuro seniingo ngo e Tawreeta Muusaa.

14 Min nanii imo wi'a Iisaa Nasaraatuujo oon liban suudu ndu, de waylita al'aadaaji di Muusaa yoppidi en diin.

15 Saahiibe joodiibe doon been fuu ndaari Etiyen faa woodi, nji'i yeeso makko ina wa'i hono yeeso maleyka ni.

7

Waju Etiyen

1 Ndeen Almaami Mawdo oon yami Etiyen:

—Yalla ko be mbi'i duum, wo noon worri naa?

2 Etiyen jaabii, wi'i:

—Sakiraaabe e baabiraaabe, kettindanee kam! Laamdo jom teddeengal oon banganii maami en Ibrahima nde wonnoo leydi Mesopotami, fadde muudum hodoyde Haran,

3 wi'i dum: «Eggu e leydi maa e lenyol maa, njahaa e leydi ndi kollanmaami ndiin.»*

4 Ndeen Ibrahima dilli leydi Kaldiya, yehi hodowi Haran. Caggal maayde bammum, Laamdo eggini dum doon, waddi dum e leydi ndi kodufon e muudum joonin ndi.

5 Laamdo hokkaay mo e leydi ndi tafon, faytaabannde. Ammaa aadake hokkude mo ndi, ndi laatoo halal makko, kanko e yuwdi makko, fay si taweede o walaa bidfo tafon.

6 Inan ko Laamdo wi'i: «yuwdi maa feran joodowoo leydi njananndi, maree, torree duubi keme nay.

7 Ammaa leydi marundi be ndiin, mi jukkoto ndi. Caggal duum, be njaltan leydi ndiin, be teddina kam e nokku oodo.»† Wo noon Laamdo wi'i.

8 Ndeen Laamdo habbidi e Ibrahima amaana. Taadagol laatii maande amaana oon. Hono noon, ko Ibrahima hebi Isiyaaka duum, taadi dum nde wadunoo balde jeetati. Hono noon Isiyaaka taadiri Yaakuuba. Hono noon Yaakuuba du wadiri biibe muudum sappo e dido, laatiibe maamiraaabe lenyi meeden sappo e didi.

9 Maamiraaabe been kaasidii Yuusufi, conni dum Misira. Ammaa Laamdo ina wondi e makko,

10 hisini mo e torraaji di o torraa fuu, hokki mo moyyere e hakkilantaaku yeeso Fira'awna kaananke Misira oon. Oon wadi mo dawraanoowo galle muudum e Misira fuu.

11 Ndeen rafo wadi ley Misira e Kanaana fuu. Billaare mawni faa maamiraaabe meeden kunngii nyaamdu.

12 Nde Yaakuuba nannoo nyaamri ina woni ley Misira ndeen, neli toon maamiraaabe meeden. Be njehi, be ngarti.

13 Nde be njecinoo Misira didaberde fu, Yuusufi anndintinii sakiraaabe muudum been hoore mum. Suudu baaba Yuusufi du banganii Fira'awna.

14 Ndeen Yuusufi neli noddanee bammum Yaakuuba e koreeji muudum fuu. Wo be yimbe capande njedfo e njoyo.

15 Yaakuuba nootowii Yuusufi Misira. O maayi toon, kanko e maamiraaabe meeden been.

16 Be njaaraa Sikem, be uwaa e saabeere nde Ibrahima soorunoo e

* 7:3 Fudfoode 12.1. † 7:7 Fudfoode 15.13-14.

6i66e Hamor buudi cardi to Sikem toon.

17 Nde amaana mo Laamdo wadannoo Ibrahiima badinoo yottaade ndeen, Ibraninkoo6e keewi ley Misira.

18 Wakkati oon, kaananke goddo mo anndaano Yuusufi laamii Misira.

19 Kaananke oon hiili lenyol meeden, torri maamiraa6e meeden faa tilsinani 6e 6e njoppa cukaloy ma66e faa maaya.

20 Ley wakkati oon, Muusaa rimaa, wo korsudo Laamdo. O muyninaa lebbi tati ley galle baabiiko.

21 Nde o yoppanoo ndeen, 6ii Fira'awna debbo hooyi mo, jogorii mo 6iyum.

22 Hono noon Muusaa janngiri andal Misirankoo6e fuu, o laatii barkinaado e haalaaji e golle fuu.

23 Nde Muusaa he6unoo duubi capande nay ndeen, muuyi wallude sakiraa6e muudum 6i66e Israa'iila.

24 O yi'i Misiranke ina toonyoo gooto ma66e. O yomnitani neddo makko oon ko toonyaa dum, o fiyi Misiranke oon, o wari dum.

25 Imo sikka sakiraa6e makko 6een paaman Laamdo ina hisinira dum'en e makko, de 6e paamaay.

26 Jaango majjum o tawdi dido ma66e ina kaba. O tefi rewrintinde 6e, o wi'i: «Yigiraa6e am, onon, on sakiraa6e! Dume wadi de odon kaba?»

27 Ndeen toonyiido gondo muudum oon dunyi mo, wi'i: «Moy wadi ma hooreejo naa carotoodo amin?»

28 Dum le a jidudo warude kam no mbardunodaa Misiranke oon keenan naa?»‡

29 Muusaa doggi saabe konngol ngool, de laatowii janano ley leydi Madiyan. O hebi toon 6i66e wor6e dido.

30 Nde o hi66innoo toon duubi capande nay ndeen, maleyka 6angi e makko e ley demle yiite e wuumoore hu66oore, ley ladde dakkol waamnde wi'eteende Sinayi.

31 Nde Muusaa yi'unoo dum ndeen, dum haaynii dum. Imo battitoo faa o

ndaara, de daande Joomiraado wi'i:

32 «Miin woni Laamdo maamiraa6e maada, Ibrahiima e Isiyaaka e Yaakuuba.» De Muusaa na diwna, suusaa ndaarude toon katin.

33 Joomiraado wi'i mo: «Borta pade maa, sabo nokkuure do ndaridaa doon wo seniinde.

34 Mi yi'ii torra kewtiido yim6e am been to Misira, mi nani uumaali ma66e. Mi jippake faa mi 6illita 6e. Joonin le, war, mi nule Misira.»§

35 Muusaa mo 6e calanii de 6e mbi'i: «Moy wadi ma hooreejo naa carotoodo?», wo oon Laamdo nuli. Laamdo wadi dum hooreejo e kisi-noowo, wadi dum e junngo maleyka 6angannoodo dum e ley wuumoore oon.

36 Kanko wurtini 6e, o wadi kaay-eefiiji e maandeeji kaayniidi ley leydi Misira e ley maayo Maaliya e ley ladde duubi capande nay.

37 Oon woni Muusaa biido 6i66e Israa'iila: «Laamdo nuldan on annabaajo hono am, sakiike moodon.»

38 Nde 6e kawritinnoo ley ladde ndeen, wo kanko wondi e maleyka kaaldunoodo e makko to waamnde wi'eteende Sinayi. Kanko laatii jottinoowo dum fuu to maamiraa6e meeden. Wo kanko hebi haalaaji burnooji faa o hokka en.

39 Ammaa maamiraa6e meeden njabaay dwtanaade mo. Be calanii mo, hakkillooji ma66e pornyii Misira.

40 Be mbi'i Haaruuna: «Wadan en tooruuji ardotoodi en, sabo en andaa ko hewtii Muusaa jaltinnoodo en leydi Misira oon.»*

41 Ley balde deen, 6e tafi tooru nandundu hono ga'el. Be ngadani ndu kirsamaari, i6e ngada weltaare saabe golle juude ma66e.

42 Ndeen Laamdo tottitii 6e, yoppiri 6e rewude kooode kammu, hono no winndiraa e dewtere annabaabe:

«Hey lenyol Israa'iila!

Duubi capande nay di ngadudon ley ladde diin,

‡ 7:28 Wurtagol 2.11-14. § 7:34 Wurtagol 3.1-10. * 7:40 Wurtagol 32.1.

on ngadanii kam sadakaaji e kir-samaaji naa?

43 On ngadaay. On ndonndake hukum do tooru moodon Molok resaa, kam e tooru ndu ngadufon hoodere mon wi'eteende Refan, nate de moyyindon faa cujidanon dum'en!

Dum wadi de mido eggina on, faa njaaredon caggal Baabiila.»†

44 Etiyen beydi katin:

—Maamiraa6e meeden been ina njoginoo hukum seedaaku ley ladde. Hukum oon moyyiniraama hono no Laamdo tindiniri Muusaa, e sifa mo o hollu dum.

45 Maamiraa6e meeden ndoni hukum oon. Be eggidi e makko wakkati mo Yoosuwa ardinoo 6e. Be nanni dum leydi ndi 6e teeti e lenyi di Laamdo riiwi diin. Dum worri noon faa jamaanu Daawda.

46 Daawda hebi moyyere Laamdo, o nyaagii dum faa yardoo o nyibana Laamdo Yaakuuba joonnde.

47 De wo Suleymaana, kam nyibi suudu nduun.

48 Ammaa Laamdo Toowdo oon joodataako e cuudi di yimbe nyibi, hono no annabaajo wi'iri:

49 «Joomiraado wi'i:

Kammu wo joodorgal am, leydi woni to koyde am njaabata. Suudu nduye nyibanton kam?

E nokku oye powtintoomi?

50 Wanaa miin tagiri kulle deen fuu baawde am naa?»‡

51 Etiyen beydi katin, wi'i:

—Onon sattube, yoorbe berde, faadinkiniibe! Abada on celaay salanaade Ruuhu Ceniido! On laatake hono maamiraa6e moodon been ni.

52 Moy woni annabaajo mo maamiraa6e moodon torraay? Be mbarii haalannoobe haala garol Ponnditiido. Joonin onon e ko'e moodon du, on njambake Ponnditiido oon, on mbarii dum.

53 On kebii Tawreeta Muusaa mo maleyka'en njippini de on njokkaay dum.

No Etiyen wardaa e kaaye

54 Nde Saahiibe been nannoo haalaaji diin fu, 6e tikkani mo sanne sanne faa ibe nyeryundura nyiye ma66e.

55 Ammaa kanko kebbinaado Ruuhu Ceniido oon, o tiggatii kammu, o yi'i manngu Laamdo, o yi'i Iisaa ina darii gere nyaamo Laamdo.

56 O wi'i:

—Ndaaree! Mido yi'a kammu ina udditii, Bii Neddo ina darii gere nyaamo Laamdo!

57 Be mbulli semmbe, 6e cukki noppi ma66e, 6e fuu 6e ngurbitanii mo.

58 Be mburtini mo ngalluure ndeen, 6e limni mo kaaye. Seedee6e been bortii saayaaji mu66en dowu-uji, mballini dakkol koyde jokolle bi'eteedo Sool.

59 Wakkati mo 6e limnata Etiyen kaaye oon, du'ii, wi'i:

—Iisaa Joomiraado, inan yonki am, ja6u ki!

60 Ndeen, o hofii, o feekii faa toowi, o wi'i:

—Joomiraado, taa rewta 6e e hakke o!

Nde o haalnoo dum ndeen, o maayi.

8

1 Sool ina yardii ko 6e mbari Etiyen duum.

Nyalooma oon, torra mawdo hewtii kawrital goondinbe wonbe Urusaliima toon. Be fuu 6e cankitii ley leyde Yahuudiya e Samariya, si wanaa nulaa6e been.

2 Worbe hulbe Laamdo uwi Etiyen, mboyi dum bojji keewdi.

3 Sool kaa yehi na halka kawrital goondinbe ngaal. Imo naata cuudi, imo nannga worbe e rewbe, imo daasa dum'en, imo uddowa dum'en ley kasu.

4 Ammaa sankitii6e been naati e yilaade ina mbaajoo Kabaaru Lobbo.

No Filipu waajorii Kabaaru Lobbo ley leydi Samariya

† 7:43 Amos 5.25-27. ‡ 7:50 Esaaya 66.1-2.

⁵ Filipu du yehi ngalluure wonnde ley leydi Samariya, ina waajoo yim6e kabaaru Almasiihu.

⁶ Yim6e toon heew6e nani kabaaru maandeeji kaayniidi di Filipu wadi, woodi nji'i dum du. Ndelle 6e ket-tindii waaju makko faa woodi.

⁷ Wondu6e e ginnaaji heew6e, ginnaaji diin njaltiri bullaali mawdi. Heew6e 6e 6alli mu66en mbaati ndadi, kam'en e bonnguu6e.

⁸ Dum laatani ngalluure ndeen seyo manngo.

⁹ Gorko bi'eteedo Simon ina wonnoo ley ngalluure ndeen. Imo gollanoo ndaggadaaku, imo haayninoo Samariyankoo6e sanne, imo wiitoo wo o neddo mawdo.

¹⁰ Yim6e been fuu ina nja6ani mo, gilla suka faa mawdo. Be mbi'i:

—Gorko o jogii baawde Laamdo bi'eteede «Baawde mawde».

¹¹ Be njokkii mo ko 6ooyi sabo imo haayninoo 6e e dabare makko.

¹² Ammaa nde Filipu waajinoo 6e Kabaaru Lobbo haala laamu Laamdo e haala Iisaa Almasiihu ndeen, 6e ngoondini. Wor6e e rew6e du lootaa lootagal batisima*.

¹³ Simon e hoore muudum goondini, kam du. Nde o batisaa ndeen, o takkunduri e Filipu. O yi'i maandeeji kaayniidi e kaayeeffiji mawdi gadaadi diin, de dum haayni mo.

¹⁴ Nulaa6e won6e Urusaliima been nani Samariyankoo6e ngoondinii konngol Laamdo. Be nuldi dum'en Piyeer e Yuhanna.

¹⁵ Nde been njottinoo ndeen, ndu'anii 6e faa 6e ke6a Ruuhu Ceniido,

¹⁶ sabo Ruuhu Ceniido jippaaki e dow fay gooto ma66e tafon. Wo dow innde Iisaa Joomiraado oon tan 6e mbatisiraa.

¹⁷ Ndeen Piyeer e Yuhanna njowi juude mu66en dow ma66e de 6e ke6i Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Nde Simon yi'unoo Piyeer e Yuhanna ina njowi juude mu66en

dow ma66e ina kokka 6e Ruuhu Ceniido ndeen, inndani 6e ceede,

¹⁹ wi'i:

—Kokkee kam miin du baawde de faa mo njowumi juude am e dow muudum fuu he6a Ruuhu Ceniido.

²⁰ Ndeen Piyeer jaabii mo, wi'i:

—Wo Laamdo halke, aan e cardii maa, sabo a miilii dokkal Laamdo na he6iree ceede!

²¹ A walaa ngedu ley golle amin, dum walanaa ma, sabo bernde maa fonnditaaki to Laamdo.

²² Tuubu, wurta e bonanda maa oon, nyaagoda Joomiraado yalla imo yaafe e anniya maa bondo oon.

²³ Sabo mi yi'ii ma a kaadudo bernde, hakke maa ha66ii ma.

²⁴ Simon jaabii, wi'i:

—Nyaaganee kam Joomiraado taa fay huunde e ko mbiidon duum hewtoo kam.

²⁵ Woodi, Piyeer e Yuhanna ceedanii Almasiihu, mbaajii konngol Joomiraado toon. Caggal duum, 6e njeccii Urusaliima. Dow laawol ngool du, i6e mbaajoo Kabaaru Lobbo oon e gure Samariya keewde.

No Filipu batisiri howruujo kaananke Etiyopi

²⁶ Maleyka Joomiraado wi'i Filipu:

—Umma, yaaru hordoore, kooyaa laawol jeewniingol yuuroowol Urusaliima ina fonndii Gaaja ngool.

²⁷ O ummii, o yehi. O hawri e gorko Etiyopiyanke. Gorko oon wo howruujo Kandasa. Maanaa Kandasa wo «laamiido debbo Etiyopi». Wo o coortaado, kayboowo beembal jawdi kaananke debbo oon. Tawi o yehiino Urusaliima sujidande Laamdo.

²⁸ Ko o wartata duum, imo joodii e dow torkooru makko puccu, imo jangga ley dewtere annabi Esaaya.

²⁹ Ruuhu wi'i Filipu:

—Batta, samnda torkooru nduun.

³⁰ Filipu doggi hewti ndu, nani imo jangga dewtere annabi Esaaya, de wi'i mo:

* **8:12** Do wi'ete **lootagal batisima** dow haala batisima, **lootagal tuubu** maa **mutineede** du na wi'ee.

—Ndelle ada faama ko njannngataa duum naa?

³¹ Gorko oon jaabii, wi'i:

—Noy paamirammi si fay gooto fiirtanaay kam?

O nyaagii Filipu yeeja joododoo e makko.

³² Inan aayaaje de o janngi ley dewtere ndeen:

«O yaaraama hono mbaalu kirsoy-teengu ni.

No baalel deyyinortoo yeeso ke-soowo leebi muudum ni,

hono noon o muɓɓiri hunnduko makko.

³³ Be leeyinii mo, 6e carii mo sariya bonɗo.

Moy waawi fillaade filla yuwɗi makko?

Sabo 6e ittii yonki makko ley adunaaru ga.»†

³⁴ Howruujo oon wi'i Filipu:

—Mido njaare, haalanam dow moy annabaajo oon haalata haala ka. Wo dow hoore muudum naa wo godɗo?

³⁵ Ndeen Filipu fudɗi haalude dow aayaaje deen, de waajii mo Kabaaru Lobbo haala Iisaa.

³⁶ I6e njokki laawol maɓɓe ngool faa 6e nji'i ndiyam. Howruujo oon wi'i:

—Inan ndiyam! Dume hadata kam looteede lootagal batisima?

³⁷ [Filipu wi'i:

—Si tawii ada goondini e 6ernde laaɓunde fu, walaa ko hadete batisiende. O jaabii, o wi'i:

—Mido goondini Iisaa Almasiihu woni Bii Laamɗo.]‡

³⁸ O yamiri torkooru nduun daroo. Be dido fuu 6e njippii, 6e naati ndiyam daam. Filipu looti mo lootagal batisima.

³⁹ Nde 6e mburtinoo ndiyam dam ndeen, Ruuhu Joomiraado hooyi Filipu. Howruujo oon yiitaay mo katin, jokki laawol muudum, ina seyii.

⁴⁰ Filipu tawowaa Ajootus. § Gilla doon faa Kaysariya, wuro fuu ngo o wari e muudum, o waajoto Kabaaru Lobbo.

9

No Sool tuubiri

¹ Sool ina heddi na haala haalaaji kulbiniidi dow taalibaaɓe Joomiraado been, na wi'a o waran dum'en. O yehi to Almaami Mawɗo.

² O njaarii dum derewol yamiroore nannoore mo cuudi Alhuudiyankooɓe baajordi gondi Damas. Hono nii, si o tawii toon yimɓe jokkuɓe laawol Iisaa, gorko e debbo fuu, o nannga dum'en, o haɓɓa, o yaara Urusaliima.

³ Nde o yahunoo faa o battitii Damas ndeen, wakkati gooto annoora yuuri dow kammu filii mo.

⁴ O saami e leydi, o nani daande ina wi'a mo:

—Sool, Sool, ko wadi de ada torra kam?

⁵ Sool yami:

—Aan wo a moy, joomam?

Nde o yamunoo dum fu, jaabu wari e makko:

—Miin, wo mi Iisaa mo torrataa oon.

⁶ Umma naatu e ley ngalluure ndeen. Be kaalante ko tilsii ngadaa.

⁷ Worɓe wonduɓe e makko been nani daande ndeen ammaa nji'aay fay gooto. Be ndarii, 6e mbemmbaa faa 6e muumɗi.

⁸ Sool ummii e leydi, ina feerti gite muudum ammaa yi'ataa fay huunde. Ndeen o dowaa, o nannaa Damas.

⁹ O wadi balɗe tati o bumɗo. O nyaamaay, o yaraay.

¹⁰ Ley Damas doon ina woodi taalibaaajo bi'eteedo Ananiyas. E ley holleede, Joomiraado noddii dum, wi'i:

—Ananiyas!

O jaabii, o wi'i:

—Naam, Joomiraado.

¹¹ Joomiraado wi'i mo:

—Umma rewu laawol bi'eteengol Dartingol, naataa galle Yahuuda, pilodaa gorko bi'eteedo Sool, jeyaado Tarsus, sabo joonin imo wada du'aare.

¹² O yi'i e ley holleede gorko bi'eteedo Ananiyas ina naata, ina

† 8:33 Esaaya 53.7-8. ‡ 8:37 E dereeji 6ooyɗi, godɗi ngalaa aaya 37. § 8:40 E amaana kiiddo wuro Ajootuswi'etaakenaa Asdot.

yowa juude muudum e makko faa o wumta.

¹³ Ananiyas jaabii, wi'i:

–Joomiraado, mi narrii yimbe heewbe haala gorko o e torraaji keewdi di o wadi seniibe maa wonbe Urusaliima.

¹⁴ O wardii do e yamiroore hooreebe almaami'en, faa o habba noddooe innde maa fuu.

¹⁵ Ammaa Joomiraado wi'i mo:

–Yahu wadoy no mbiimi ni, sabo mi sufake gorko o faa o gollana kam. O anndina lenyi e kaanankooe e biibe Israa'iila du innde am.

¹⁶ Mi hollan mo na tilsi o torree torraaji keewdi saabe am.

¹⁷ Ndeen, Ananiyas yehi, naatowi suudu nduun, yowi juude muudum e makko, wi'i:

–Sakiike am Sool, Joomiraado meeden Iisaa bangannodo ma e laawol nde ngarannodaa oon, nului kam faa mbumtaa, keewaa Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Wakkati oon fu, huunde wa'unde hono kobolaaje nii hoobitii e gite Sool. O wumti, o ummii, de o lootaa lootagal batisima.

¹⁹ O nyaami, de semmbe makko warti. O heddodii e taalibaafe wonbe Damas been balde seeda.

No Sool waajorii kabaaru Iisaa ley Damas

²⁰ Wakkati oon fu, Sool fuddi wajaade ley cuudi baajordi. Imo wi'a Iisaa jaati woni Bii Laamdo.

²¹ Dum haayni hettindaniibe mo been fuu, mbi'i:

–Wanaa kanko wonnoo torranodo goondinbe Iisaa wonbe ley Urusaliima oon naa? Wanaa faa o habba goondinbe o yaara dum'en to hooreebe almaami'en waddi mo do naa?

²² De Sool ina heddi na beydoro semmbe e ley waaju muudum oon, faa dum jiihi Alhuudiyankooe wonbe Damas been fuu. O laabinani be Iisaa woni Almasiihu oon.

²³ Balde njehi, ngarti, Alhuudiyankooe ndawridi faa mbara Sool.

²⁴ Sool humpitii dabare ma6be ndeen. Yimbe ina kayba dammbude

ngalluure ndeen jemma e nyalooma fuu, faa be keba no be mbarda mo.

²⁵ Jemma gooto taalibaafe makko kooyi mo, ngatti mo e hanndeere, ka6bi boggol, njaltiniri mo kokuwol piilingol ngalluure ngool.

No taalibaafe wonbe Urusaliima kebiri hoolaade Sool

²⁶ Nde Sool warnoo Urusaliima ndeen, muuyi hawritinde e taalibaafe Iisaa been. Ammaa be fuu ibe kula mo, be koolaaki yalla o laatake taalibbo Iisaa goonga goonga.

²⁷ Ndeen Barnabas yaari mo to nulaabe been, haalani dum'en no o yiiri Joomiraado ina haalda e makko e laawol ngool, e no o waajorii haala Iisaa e cuusal ley Damas toon.

²⁸ Caggal duum, Sool wondi e ma6be, ina naata ina wurtoo ley galleeji ma6be Urusaliima, ina waajoro haala Joomiraado e cuusal.

²⁹ Imo haalda e Alhuudiyankooe haalannooe geresankooe been, imo yeddundura e ma6be, de kambe kaa ibe piloo warude mo.

³⁰ Nde sakiraafe makko goondinbe been annditinoo dum ndeen, njaari Sool Kaysariya. Caggal duum, be neli mo Tarsus.

³¹ Ndeen kawrital goondinbe ngaal hebi jam ley Yahuudiya e Galili, kam e Samariya fuu. Ngal beydi semmbe, ngal yehi yeeso e kulol Joomiraado, ngal beydii heewude saabe ballal Ruuhu Ceniido.

No Piyeer danniri yimbe ley Lidda e Joffe

³² Piyeer ina yiiloo e ley leydi ndiin fuu. O jippanii seniibe wonbe Lidda been du.

³³ O tawi toon gorko nyawdo mo banndu muudum fuu waati, bi'eteedo Eneya. O wadii duubi jeetati imo waalii.

³⁴ Piyeer wi'i mo:

–Eneya, Iisaa Almasiihu dannii ma! Umma, moyyin daddo maa!

Wakkati oon pay, o ummii.

³⁵ Wonbe Lidda e ngenndi Saron fuu nji'i mo, de tuubani Joomiraado.

³⁶ Ley wuro Joffe ina woodi taalibaajo debbo bi'eteedo Tabita (maanaa majjum woni «Lewla»). Dum woni Dorkas e geresankoore. Imo golla golleeji lobbi, imo wadana talkaabe moyyere.

³⁷ E balde deen o nyawi, o maayi. O lootaa, de o wallinaa ley suudu sooro tafon.

³⁸ Wuro Joffe ngoon woddunduraa e Lidda, woodi du, taalibaabe been nani Piyeer ina woni to Lidda toon. Ndelle be neli worbe dido njaaroo mo o yottoo dum'en law.

³⁹ Piyeer ummii, yaadi e maabe. Nde be njottinoo ndeen, be njaari mo ley suudu sooro toon. Rewbe talka'en be goriraaabe mubben maayi been fuu battii dum ina mboya, ina kolla dum saayaaji e kaddule godde de Dorkas nyo'unoo nde wondunoo e mubben ndeen.

⁴⁰ Piyeer wurtini yimbe been fuu, hofii, ina du'oo. Caggal duum, hucciti e maaydo oon, wi'i:

—Tabita, umma!

Ndeen Tabita feerti gite muudum, yi'i Piyeer, ummii joodii.

⁴¹ Piyeer nanngi junngo makko, ummini mo. Caggal duum, o noddi seniibe been e rewbe talkaabe been, o holli dum'en Tabita wo buurdo.

⁴² Dum nanaama e ley Joffe fuu, heewbe ngoondini Joomiraado.

⁴³ Piyeer booyti Joffe balde keewde to ceeloowo guri bi'eteedo Simon.

10

No Piyeer noddiraa to suudu Korneliyus

¹ Ley Kaysariya ina woodi gorko bi'eteedo Korneliyus. O mawdo fedde sordaasi'en wi'eteende «fedde Italiyankooobe».

² O tinniido e diina, kanko e koreeji makko fuu be hulbe Laamdo. Imo sakkana Alhuudiyankooobe sadakaaji keewdi, imo wada du'aare to Laamdo wakkati fuu.

³ Nyannde gomma wakkati yamnde tati, o yi'i e ley holleede maleyka ina naata suudu makko. Maleyka oon ina wi'a mo:

—Korneliyus!

⁴ O ndaari dum faa woodi, o huli, o wi'i dum:

—Joomam, dume?

Maleyka oon wi'i mo:

—Du'aawuuji maa e sadakaaji di ngadandaa talkaabe diin ina mbeli Laamdo. Laamdo yeggitaay ma.

⁵ Nulu joonin worbe to wuro Joffe, faa noddowa Simon, bi'eteedo Piyeer.

⁶ Imo jippii to ceeloowo guri bi'eteedo Simon, mo suudu muudum hetti e maayo manngo.

⁷ Nde maleyka kaaldannoodo e makko oon dillunoo ndeen, o noddi golloobe makko dido e sordaasi gooto kuldo Laamdo jeyaado e howruube makko.

⁸ O haalani be ko maleyka oon wi'i duum fuu, o neli be Joffe.

⁹ Jaango majjum, ibe ngoni e laawol. Nde worbe tato been battinoo wuro ngoon ndeen, Piyeer yeeni dow suudu do weeri doon wakkati hakkunde naange faa wada du'aare.

¹⁰ O yolbii sanne, imo yidi nyaamude. Nde be moyyinanta o nyaamdu ndeen, Laamdo holli mo.

¹¹ O yi'i kammu udditii, de huunde wa'unde hono disaare mawnde ina jippinee e leydi. Cobbuli muudum nay fuu ina kaaba.

¹² Sii daabaaji fuu di koyde nay, e kulle ladoopje, kam e sii pooli fuu ina ngoni e mayre.

¹³ Daande wi'i mo:

—Piyeer, umma, hirsu, nyaam!

¹⁴ Piyeer wi'i:

—A'aa, abada Joomiraado! Abada mi nyaamaay ko harmi naa ko tuuni.

¹⁵ Daande ndeen wi'i mo katin:

—Taa harmin ko Laamdo laabini.

¹⁶ Dum wadi noon kile tati. Ndeen disaare ndeen yeentinaa dow kammu.

¹⁷ Piyeer ina wembii dow ko hol-laa duum, ko dum fiirtata. Tawi worbe be Korneliyus nelunoo been, yamiino galle Simon, de joonin be ngari. Be ndarii e dammbugal.

¹⁸ Be noddi, be yami yalla Simon bi'eteedo Piyeer doon jippii.

¹⁹ Piyeer ina heddi na miiloo dow ko yi'i duum, faa Ruuhu wi'i dum:

—Worbe tato ina pile.

²⁰ Umma, jippa, njaadaa e ma66e tawa a sikkitiraay, sabo miin nuli 6e.

²¹ Piyeer jippii, wi'i worbe been:

—Inani kam, miin woni mo pilotodon oon. Dume waddi on?

²² Be njaabii, 6e mbi'i:

—Korneliyus mawdo sordaasi'en neli min. O gorko dartido, kuldo Laamdo, mo lenyol Alhuudiyankoo6e fuu seedanii moyyere. Maleyka ceniido yamirii mo min nodde, ngaraa suudu makko, faa o nana waaju maada.

²³ Piyeer silmini 6e, weerni 6e jemma oon.

Jaango majjum, o ummii, o dillidi e ma66e. Sakiraa6e wo66e jeyaa6e Joffe njaadi e makko.

²⁴ Jaango majjum katin 6e njottii ngalluure Kaysariya. Korneliyus ina hedinoo 6e, noddii sakiraa6e muudum e yigiraa6e muudum 6adii6e.

²⁵ Nde Piyeer naatannoo ndeen, Korneliyus jab6ii dum, sujidani dum.

²⁶ De Piyeer ummini mo, wi'i:

—Umma, sabo miin du mi neddo tan.

²⁷ Piyeer ina haalda e makko, faa 6e naati suudu nduun, tawi toon yim6e heew6e ina kawriti.

²⁸ O wi'i 6e:

—Odon anndi daganaaki Alhuudiyanke jokkundura e mo wanaa Alhuudiyanke, naa weerande dum. Ammaa Laamdo hollii kam taa mi ndaarda fay gooto karmudo naa tuundo.

²⁹ Dum wadi nde nelandon kam ndeen, mi warii, mi salaaki. Dum le, kaalane kam, saabe dume noddirfon kam?

³⁰ Korneliyus jaabii, wi'i:

—Hannden woni balde nay, mido wada du'aare ley suudu am e wakkati hono o, yamnde tati ni, faa gorko mo kaddule jalbooje wari, darii yeeso am,

³¹ wi'i: «Korneliyus, Laamdo jaa-banake ma du'aawuuji maa e sadakaaji maa.

³² Joonin, nulu e wuro wi'eteengo Joffe, noddanedaa Simon, bi'eteedo

Piyeer. Imo jippii to ceeloowo guri bi'eteedo Simon, mo suudu muudum hetti e maayo manngo.»

³³ Dum wadi de nelumi noddowedaa wakkati oon. A gaynii ko ngardaa duum. Joonin min fuu inani min yeeso Laamdo faa min kettindoo ko Joomiraado yamiri ma mbaajodaa min fuu.

³⁴ Ndeen Piyeer fuddi haalude, wi'i:

—Joonin mi yi'ii goonga jaati Laamdo burdintaa yim6e.

³⁵ Neddo kuloowo mo, gadoowo ko fonnditii, o jaban dum ko lenyol muudum laatii fuu.

³⁶ Odon anndi konngol ngol Laamdo nuldi 6i66e Israa'iila ngool. Konngol lobbol ngool na holla jam na hebiree saabe Iisaa Almasiihu, kam woni Joomiraado yim6e fuu.

³⁷ Odon anndi kabaaru o huu6ii leydi Yahuudiya fuu. Dum fuddii gilla Galili, caggal ko Yaayaa waajii yim6e loote batisima.

³⁸ Odon anndi no Laamdo su6orii Iisaa Nasaraatuujo oon, no jippiniri e muudum Ruuhu Ceniido e baawde. Odon anndi no Iisaa yiilorii e nokku-uje fuu ina golla golleeji lobbi, ina danna 6e Ibiliisa jaalii na torra fuu, sabo Laamdo ina wondi e muudum.

³⁹ Minen, min seedee6e ko o golli Yahuudiya e ko o golli Urusaliima fuu. Be 6ili o e leggal palaangal, 6e mbari mo.

⁴⁰ Ammaa Laamdo iirtinii mo nyannde tataberde, de 6angini mo hakkunde amin.

⁴¹ Kaa wanaa yim6e fuu o 6angani. O 6anganii seedee6e 6e Laamdo artii subaade been, minen nyaamdu6e e makko de njardi e makko caggal iirtagol makko been.

⁴² O yamirii min mbaajoo yim6e, min ceedoo kanko woni mo Laamdo wadi carotoodo wuur6e e maay6e.

⁴³ Kanko du woni mo annabaabe fuu ceedanii, mbi'i goondindo mo fuu heban yaafaneede hakkeeki muudum saabe innde makko.

⁴⁴ Wakkati Piyeer waajotoo waaju oon ndeen, Ruuhu Ceniido jippii e hettindii6e been fuu.

⁴⁵ Alhuudiyankooḅe goondinḅe wardunooḅe e Piyeer ḅeen fuu ḅum haaynii ḅum'en, no dokkal Ruuhu Ceniido ngaal saakorii e yimḅe ḅe nganaa Alhuudiyankooḅe ni.

⁴⁶ Sabo iḅe nana yimḅe ḅeen ina kaala e ḅemle janane, na njetta Laamḅo. Ndeen, Piyeer jaabii, wi'i:

⁴⁷ —Yimḅe ḅeen keḅii Ruuhu Ceniido hono no meeden ni. Moy waawi haḅude ḅe looteede lootagal batisima?

⁴⁸ O yamiri ḅe mbatisiree e innde Iisaa Almasiihu. Caggal ḅuum, ḅe nyaagii mo o wonda e maḅḅe balḅe seeda.

11

No Piyeer jaaborii kawrital goondinḅe gongal Urusaliima

¹ Nulaabe e sakiraaḅe wonḅe Yahuudiya ḅeen nani yimḅe ḅe nganaa Alhuudiyankooḅe du keḅii konngol Laamḅo.

² Nde Piyeer yeentunoo Urusaliima fu, goondinḅe tilsinḅe taadagol ḅeen peli ḅum,

³ mbi'i:

—A jippanake yimḅe ḅe taadaaki, a nyaamdii e muḅḅen!

⁴ Ndeen Piyeer haalani ḅe ko waḅi ḅuum gilla e fuddoode faa e timmoode, wi'i:

⁵ —Wuro Joffe ngonnoomi, mido du'oo faa nji'umi e ley holleede huunde ḅanganii kam. Huunde wa'unde hono disaare mawnde nde coḅḅuli muudum nay fuu kaḅḅaa, ina jippinee yuuwde e kammu warde to am.

⁶ Taykiimi nde faa woodi, nji'umi daabaaji fuu di koyḅe nay, e kulle ladde e laddooje e sii pooli fuu.

⁷ Nanumi daande ina wi'a kam: «Piyeer, umma, hirsu, nyaam!»

⁸ Mbiimi: «A'aa, abada Joomiraado! Abada mi nyaamaay ko harmi naa ko tuuni.»

⁹ Daande dow kammu ndeen jaabitii kam katin, wi'i: «Taa harmin ko Laamḅo laabini.»

¹⁰ Dum waḅi noon kile tati. Caggal ḅuum, kulle ḅeen fuu yeentinaa dow kammu.

¹¹ De wakkati oon pay, worḅe tato nulaabe to am yuuroḅe Kaysariya ngari to suudu ḅo min ngonnoo ḅoon.

¹² Ruuhu Ceniido wi'i kam mi yaada e maḅḅe taa mi sikkitira fay huunde. Sakiraaḅe njeegomo ḅee ḅo njaadi e am, de min naaddi suudu Korneliyus.

¹³ O haalani min no o yiiri maleyka ina darii ley suudu makko ina wi'a mo: «Nulu e wuro wi'eteengo Joffe noddanedaḅa Simon bi'eteedo Piyeer.

¹⁴ O haalante haalaaji kisinoowo ma, aan e koreeji maa fuu.»

¹⁵ Nde puḅḅumi haalude ndeen, Ruuhu Ceniido jippii e maḅḅe hono no jipporinoo e meeden arande ni.

¹⁶ Ndeen, miccitiimi konngol ngol Joomiraado wi'unoo: «Yaayaa batisirannoo ndiyam, ammaa onon, on mbatisirte Ruuhu Ceniido.»

¹⁷ Si Laamḅo fonndii en e maḅḅe, hokkii ḅe ko hokkunoo en ḅuum nde ngoondinnoden Joommen Iisaa Almasiihu ndeen, ndelle miin wo mi moy? Yalla mido waawi haḅude Laamḅo naa?

¹⁸ Nde ḅe nannoo ḅum ndeen, ḅe ndeyyinii, iḅe njetta Laamḅo, iḅe mbi'a:

—Laamḅo tuubinii yimḅe ḅe nganaa Alhuudiyankooḅe du faa keḅa nguurndam ngoongalajam.

No Kabaaru Lobbo waajoraa ley Antiyoki

¹⁹ Nde Etiyen waranoo ndeen, goondinḅe torraama faa cankitii. Woḅḅe njehi faa Finisi e Kipirus e Antiyoki. Iḅe mbaajoo Alhuudiyankooḅe tan konngol ngool.

²⁰ Ammaa goondinḅe woḅḅe yuurooḅe Kipirus e Sireene naati Antiyoki ina mbaajoo Kabaaru Lobbo haala Iisaa Joomiraado oon hakkunde Geresankooḅe.

²¹ Baawḅe Joomiraado ina ngondi e maḅḅe. Yimḅe heewḅe ngoondini, tuubi, ngarti to Joomiraado.

²² Kawrital goondinḅe wonḅe Urusaliima ngaal nani kabaaru gaḅuḅo Antiyoki oon, neli toon Barnabas.

²³ Nde oon yottinoo de yi'i e ma66e moyyere Laamdo fu, seyii, tindini 6e fuu 6e tinnoo, 6e tabita e Joomiraado e 6erde laa6ude.

²⁴ Barnabas wo gorko lobbo, keb-binaado Ruuhu Ceniido e goondinal. Jamaa keewdo goondini Joomiraado saabe makko.

²⁵ Caggal duum, Barnabas yehi Tar-sus faa filowoo Sool.

²⁶ Nde o yiitunoo dum ndeen, o yaari dum Antiyoki. Be ngondi e kawrital goondin6e won6e toon 6een hitaande hi66unde, 6e njanngini yim6e heew6e. Taalibaabe won6e Antiyoki 6een artii fuu wi'eede Almasiyankoo6e.

²⁷ E balde deen, annabaabe ley goondin6e yuurii Urusaliima ngari Antiyoki.

²⁸ Gooto ma66e bi'eteedo Agabus, ummii, darii, holliri saabe Ruuhu rafo manngo wadan ley laamu Roma fuu. (Woodi, rafo ngoon wadii e laamu kaananke mawdo bi'eteedo Kalawdiyus.)*

²⁹ Taalibaabe 6een anniyii hawrun-durde mballa, mono fuu ko waawi, faa 6e nelda sakiraa6e ma66e won6e Yahuudiya 6een.

³⁰ Be ngadi dum, 6e nuldi mballa kaan e juude Barnabas e Sool faa kokkowa maw6e kawrital Urusali-ima.

12

No goondin6e torrira

¹ Wakkati oon, kaananke bi'eteedo Hirudus fuddi torrude wob6e ley kawrital goondin6e ngaal.

² O yamiri Yaakuuba sakiike Yuhanna oon wardee kaafaahi.

³ Nde o yiinoo idum weli Alhu-udiyankoo6e ndeen, o nanngi Piyeer du. Dum hawri e wakkati iidi buuru mo wattaaka rabilla.

⁴ Nde o nanngunoo Piyeer ndeen, o ommi dum ley kasu. O yamiri pece sordaasiibe nay loomtundura e haybugol dum, fedde fuu yim6e nayo.

O anniyii jaarude dum yeeso yim6e fuu, si iidi Faltagol tilake.

⁵ Dum wadi de Piyeer haybaa e ley kasu nguun, ammaa kawrital goondin6e ngal selaay nyaaganaade mo Laamdo.

⁶ Nde Hirudus anniyinoo jaarude mo sariya ndeen, jemma oon imo daanii hakkunde sordaasiibe didi, imo ha66iraa callali didi. Ndaa-roobe wob6e du ina kayba dammbu-gal kasu doon.

⁷ Wakkati oon, maleyka Joomi-raado wari to makko, annoora yayni ley suudu nduun. Maleyka meemi mo, findini mo, wi'i:

—Umma law!

Ndeen callali diin ka66itii, yuwi e juude makko, caami.

⁸ Maleyka oon wi'i mo:

—Ha66a ka66orgol maa, borna pade maa.

Piyeer wadiri noon. Maleyka oon wi'i mo:

—Waana suddamaare maa, njokkaa kam.

⁹ Piyeer wurtii, jokki mo, de o faa-maay ko maleyka oon wadata duum wo goonga. Imo miiloo wo o yi'u dum ley holleede.

¹⁰ Be paltii kayboowo arandeejo oon e didabo fuu. Be njottii damm-bugal njamndi naarrugal ngalluure ndeen. Ngali omtanii hoore maggal yeeso ma66e. Be njalti, 6e njokki laawol ngool. Wakkati oon, maleyka oon seedi e makko.

¹¹ Hakkillo Piyeer warti, wi'i:

—Joonin mi tannyorii Joomiraado nuli maleyka muudum, faa hisina kam e junngo Hirudus e ko Alhu-udiyankoo6e njelinoo faa mi wadee fuu.

¹² Nde o faamunoo ko wadi fu, o yehi suudu Mariyama, inna Yuhanna bi'eteedo Marku. Toon yim6e heew6e kawriti ina ngada du'aare.

¹³ Nde Piyeer gokkinoo dammbu-gal galle toon ndeen, golloowo debbo

* **11:28 Kalawdiyus** wo kaananke Roma mawdo njoya6o. O laamake hakkunde duu6i 41 e 54 caggal rimeede Iisaa. Taariki jamaanu oon ina holla rafo manngo wadii ley laamu Roma fuu hakkunde duu6i 46 e 48 caggal rimeede Iisaa.

bi'eteedo Roda battitii faa ndaara wo moy.

¹⁴ Nde o annditinnoo daande Piyeer ndeen, o yeggiti omtude dammbugal ngaal no o foti seyaade. O doggi, o naatowi, o humpiti 6e wo Piyeer darii dammbugal toon.

¹⁵ Be mbi'i mo:

—A kaan̄aado!

Ammaa imo heddii siinude sikke walaa wo dum Piyeer. Be mbi'i katin:

—Dum wo maleyka makko.

¹⁶ De dum fuu Piyeer ina heddii ina gokkoo. Nde 6e udditinnoo, 6e njiinoo mo ndeen, dum haaynii 6e sanne.

¹⁷ O huncani 6e junngo faa 6e ndeyyinoo, o fillanii 6e no Joomiraado yaltiniri mo kasu, o wi'i:

—Kaalanee dum Yaakuuba, kam e sakiraa6e wobbe 6een.

Caggal duum, o yalti, o yehi nokku goddo.

¹⁸ Nde weetunoo fu, fitina mawdo ummii hakkunde sordaasiibe 6een. I6e yamundura noy Piyeer wadi.

¹⁹ Hirudus yamiri 6e piloo 6e nannga mo, ammaa 6e njiitaay mo. Ndelle o yami ndaaroo6e 6een ko laatii, de o yamiri 6e mbaree. Caggal duum, Hirudus jippii Yahuudiya, yehi Kaysariya joodowii toon.

No Hirudus maayiri maayde bonde

²⁰ Hirudus tikkani yim6e Tirus e Sidon. De yim6e 6een kaa muuyaay noon, sabo wo leydi makko ndiin 6e kebata nyaamdu. Ndelle 6e ndawridi, 6e nuli wobbe nyaagoo faa 6e ndewra e makko. Be paamiri e Bilastus dawranoowo golloo6e kaananke.

²¹ Be itti nyalaande faa 6e kaalda e Hirudus kaananke oon. Nde nyannde ndeen yottinoo fu, o 6ornii kaddule kaananke, o joodii dow joodorgal laamu, o haaldi e ma66e.

²² Yim6e 6een peekii, mbi'i:

—Dum wo daande laamdo, wanaa daande neddo!

²³ Wakkati oon fu, maleyka Joomiraado fiyi Hirudus, sabo o hokkitaay

Laamdo teddeengal muudum. O yumi gildi, o maayi.

²⁴ Ammaa konngol Laamdo ngool ina yaara yeeso, ina beyda sankitaade.

²⁵ Nde Barnabas e Sool tilinoo e golle mu66en Urusaliima fu, 6e njecodii e Yuhanna bi'eteedo Marku.

Jahaangal Pool aranal

13

No Barnabas e Pool nuliraa faa ngolla golle Laamdo

¹ Annabaa6e e jannginoo6e ina ngonni ley kawrital goondin6e gonggal Antiyoki ngaal. Kam6e ngonni Barnabas e Simeyon noddirteedo Baleejo e Lukiyus mo Sireene e Manahen, mawnidindo e Hirudus hooreejo leydi oon, kam e Sool.

² Nyannde gomma i6e teddina Joomiraado tawi i6e ngondi e suumayeere, ndeen Ruuhu Ceniido wi'i 6e:

—Cenndanee kam Barnabas e Sool saabe gollal ngal noddirmi 6e ngaal.

³ Caggal suumayeere e du'aare ma66e, 6e njowi juude ma66e e dow yim6e dido 6een, 6e nuli dum'en.

⁴ Nii Ruuhu Ceniido nuliri 6e. Be njehi Selewkiya, 6e naati laana maayo manngo 6e ponndii ruunde* Kipirus.

⁵ Nde 6e njottinoo Salamis dow ruunde ndeen, 6e mbaajii konngol Laamdo ley cuudi Alhuudiyankoo6e baajordi. Yuhanna bi'eteedo Marku ina wondi e ma66e, ina walla 6e.

⁶ Be peyyiti ruunde ndeen faa 6e njottii ngalluure wi'eteende Pafos. Toon 6e tawi daggada Alhuudiyanke bi'eteedo Bar-Iisaa, biitotoodo wo annabaajo.

⁷ Wo o howruujo kaananke bi'eteedo Sergiya Pool. Oon wo jom hakkillo. O noddi Barnabas e Sool sabo imo yidi nanude konngol Laamdo.

⁸ Ammaa Elimas mo inndem fiirtata «daggada» oon salake 6e. Imo

* **13:4 Ruunde** wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

filoo bonnitinde goondinal kaananke oon.

⁹ Ndeen Sool bi'eteedo Pool, keb-binaado Ruuhu Ceniido, ndaari mo faa woodi,

¹⁰ wi'i:

–Bii Ibiliisa! Aan keewdo jamba e hiila, ganyo ko laabi fuu! A selataa oonyude laabi Joomiraado ponditiidi naa?

¹¹ Joonin jukkungo Joomiraado saaman e maada, a wuman, a yi'ataa naange faa sardi† oon yottoo.

Wakkati oon ni, gite makko cud-dini, de ni66i. Imo memmemta, imo filoo dowoowo.

¹² Nde kaananke oon yi'unoo ko wadi duum ndeen, goondini Iisaa. Waaju haala Joomiraado kaan haay-nake dum.

No Pool waajorii ley ngalluure Antiyoki

¹³ Pool e yaadiraabe muudum naati laana maayo manngo, ndilli Pafos, njottii Perge ley leydi Pamfiliya. Doon Yuhanna bi'eteedo Marku seedi e ma66e, yeccii Urusaliima.

¹⁴ Be ndilli Perge, 6e ngari Antiyoki ley leydi Pisidiya. Be naati waajordu nyalaande fowteteende, 6e njoodii.

¹⁵ Caggal janngeede Tawreeta Muusaa e dewte annabaa6e, hooree6e waajordu nduun neli 6e noddee 6e ngara yeeso mu66en. Be mbi'i:

–Sakiraa6e, si odon njogii haala cemmbinooha yim6e do fu, kaalee.

¹⁶ Pool ummii, hunci junngo muudum faa 6e kakkilana dum, wi'i:

–Israa'iilankoo6e e hul6e Laamdo wob6e, kettinee:

¹⁷ Laamdo Israa'iilankoo6e oon subake maamiraa6e meeden, ted-dinii lenyol ma66e nde ngol hodoynoo leydi Misira ndeen. O yaltiniri 6e toon baawde makko.

¹⁸ O munyanii‡ 6e ley ladde faa wadi duubi capande nay.

¹⁹ Caggal ko o halki lenyi jeddi e ley leydi Kanaana, o hokki ndi yim6e makko ndona ndi.

²⁰ Ko 6e ngoni ley Misira faa warde ko 6e naati leydi Kanaana fu wadii hono duubi keme nay e capande joy. Caggal duum, o hokki 6e sarotoo6e faa jamaanu annabi Samuwiila.

²¹ Nde dum faltinoo ndeen, 6e nyaagii Laamdo hokka 6e kaananke. Laamdo hokki 6e Sawulu bii Kis yuurudo e lenyol Benyamin. Oon laamii 6e duubi capande nay.

²² Ndeen Laamdo 6orti Sawulu, hokki Daawda laamu. O haali kabaaru muudum, o wi'i: «Mi hebii Daawda bii Yesa gorko belnoowo 6ernde am, gadoowo muuyde am fuu.»

²³ E yuwdi makko Laamdo wurtini Iisaa, kisinoowo Israa'iila no aadorinoo noon.

²⁴ Fadde Iisaa warude, Yaayaa waa-jake yim6e Israa'iila fuu tuuba, lootee lootagal batisima.

²⁵ Katin, nde Yaayaa timminannoo golle muudum ndeen, wi'i 6e: «Mi wanaa mo miilaton ngonumi oon. Ammaa ina woodi garoowo caggal am, mo mi fotaay fay e habbitinde boggi pade muudum.»

²⁶ Sakiraa6e, onon yuwdi Ibrahiima e hul6e Laamdo wob6e, wo enen nuldaa kabaaru kisinoowo o.

²⁷ Sabo won6e Urusaliima 6een e hooree6e mu66en fuu annditaay Iisaa. Katin du 6e paamaay haalaaji annabaa6e janngeteedi nyalaande fowteteende fuu. Annabaa6e 6een mbi'ii Iisaa sarete. Ko 6e carii mo duum, 6e tabintinii haalaaji diin.

²⁸ Fay si taweede 6e ke6aay daliili fuu no 6e mbarda mo, 6e nyaagake Pilaatu o waree.

²⁹ Nde 6e ngollunoo ko Binndi diin mbi'i e makko duum faa hi66i ndeen, 6e njippini mo e leggal palaangal, 6e ngadi mo e saabeere.

³⁰ Ammaa Laamdo iirtinii mo.

³¹ Balde keewde o 6angani won-dunoobe e makko 6een gilla Galili faa Urusaliima. Been ngoni seedantoo6e mo yeeso yim6e joonin.

³² Minen, miden ngaddana on

† 13:11 *sarfi* wo wakkati podanoodo. ‡ 13:18 Won binndi bi'udi O nyaamnii 6e.

Kabaaru Lobbo: ko Laamdo aadani-
noo maamiraaɓe meeden duum,

³³ yottinanii en, enen taaniraaɓe
muɓɓen. O wadii dum e ley ko o iir-
tini Iisaa. Noon winndiraa ley jimol
Jabuura suura didi:

«Wo a biyam, hannden mi laatake
Baaba maa.»§

³⁴ Katin du, Laamdo iirtinii mo e
hakkunde maayɓe, accaay banndu
makko nyoli. Noon haaldunoo nde
wi'unoo:

«Mi hokkan on barkeeji ceniidi di
mbonataa,
di podaninoomi Daawda diin.»*

³⁵ Dum wadi de o wi'i e Jabuura suura
goddo:

«A accataa Ceniido maa nyola.»†

³⁶ Daawda gollii ko Laamdo muuyi
golla e jamaanu muudum. Cag-
gal duum, o maayi. Banndu makko
hawrunduraa e maamiraaɓe makko,
ndu nyoli.

³⁷ Ammaa mo Laamdo iirtini oon ny-
olaay.

³⁸ Sakiraaɓe, anndee wo saabe
makko de mbaajadon yaafeede hak-
keeji.

³⁹ Tawreeta Muusaa waawaa
wadude neddo ponnditiido. De kanko
kaa, goondindo mo fuu, o ndaardan
dum ponnditiido.

⁴⁰ Dum le, kaybee taa ko annabaaɓe
cappinoo duum hewtoo on:

⁴¹ «Onon jalnortooɓe golle am, ndaa-
ree,

de dum haaynoo on, de kalkon!

Sabo mi wadan goddum e ley wakkati
moodon,

mo on ngoondintaa fay si neddo
haalannoo on.»‡

⁴² Caggal Pool e Barnabas njaltii
waajordu nduun, jamaa oon nyaagii
ɓe ɓe ngarta fowteteende waroore,
faa ɓe njaha yeeso e waaju maɓɓe.

⁴³ Caggal ko kawrital ngaal wadi
duum, Alhuudiyankooɓe heewɓe e
naatuɓe e diina muɓɓen njokki Pool
e Barnabas. Been dido fuu ina kaalda
e maɓɓe, ina tindina ɓe ɓe keddoo e
moyyere Laamdo.

⁴⁴ Fowteteende jokkunde ndeen,
yimɓe ngalluure ndeen fuu kawriti
faa kettinoo konngol Laamdo.

⁴⁵ Ammaa nde Alhuudiyankooɓe
been njiinoo jamaa oon ndeen, kiram
naati ɓe. Iɓe njedda ko Pool waajotoo
duum, iɓe njenna dum.

⁴⁶ Ndeen Pool e Barnabas
kaaldirani ɓe tannyoral, mbi'i:

—Waajibi onon min artotoo haa-
lande konngol Laamdo ngol. Ammaa
saabe on paddii ngol, on ndaardaay
ko'e moodon odon poti heɓude ngu-
urndam nduumiidam, min njahan to
yimɓe ɓe nganaa Alhuudiyankooɓe.

⁴⁷ Sabo inan ko Joomiraado yamiri
min:

«Mi darnii ma faa laatanodaa lenyi
diin annoora,
faa kisinaa haddi adunaaru ndu
fuu.»§

⁴⁸ Nde yimɓe lenyi goddi diin
nannoo haalaaji diin ndeen, ceyii,
teddini konngol Joomiraado ngool.
Be Laamdo suɓanii nguurndam
nduumiidam been fuu ngoondini.

⁴⁹ Konngol Joomiraado ngool
sankitii e leydi ndiin fuu.

⁵⁰ Ammaa Alhuudiyankooɓe been
ummini hakkillooji rewɓe rewoobe
Laamdo saahiiɓe, kam e mawɓe ngal-
luure ndeen. Be ummini torra dow
Pool e Barnabas, ɓe ndiiwi dum'en
leydi maɓɓe.

⁵¹ Kam'en du pidɗi colla koyde
muɓɓen e maɓɓe, de njehi Ikoniya.

⁵² Taalibaaɓe been kebbinaa seyo e
Ruuhu Ceniido.

14

No Pool e Barnabas mbaajorii ley wuro Ikoniya

¹ Ley Ikoniya du Pool e Barn-
abas naati e ley waajordu Alhu-
udiyankooɓe. Ley ko ɓe mbaajii
duum, Alhuudiyankooɓe e yimɓe
lenyi goddi heewɓe ngoondini.

² Ammaa Alhuudiyankooɓe saliiɓe
goondinde been ummini hakkillooji
lenyi goddi, mbonni ɓerde muɓɓen

§ 13:33 Jabuura 2.7. * 13:34 Esaaya 55.3. † 13:35 Jabuura 16.10. ‡ 13:41 Habakuk 1.5. § 13:47
Esaaya 49.6.

faa mbanya sakiraaɓe goondinɓe been.

³ Ammaa ɗum fuu haɗaay ɓe ɓooyude toon, iɓe mbaajaroo haala Joomiraado cuusal, iɓe kolla hinney Joomiraado. Yimɓe been annditii ko ɓe mbaajotoo ɗuum wo goonga, sabo Laamɗo hokki ɓe baawɗe wadude maandeeji kaayniidi e golleeji kaayniidi.

⁴ Yimɓe wuro ngoon peccii: wɔɓɓe keedani Alhuudiyankooɓe, wɔɓɓe du keedani nulaabe ɓeen.

⁵ Yimɓe lenyi goddi e Alhuudiyankooɓe e ardiibe muɓɓen aniyii torrude ɓe e wardude ɓe kaaye.

⁶ Nde ɓe maatunoo ɗum ndeen, ɓe ndoggani Listara e Derbe e gure ser-aaji muɓɓen ley leydi Likoniya.

⁷ Toon du iɓe mbaajoo Kabaaru Lobbo oon.

No Pool e Barnabas mbaajorii ley wuro Listara

⁸ Ley Listara ɗoon ina woodi gorko bonnguujoo, dimdaado e bonngaaku. Abada o yahaay e koyɗe makko.

⁹ Imo hettinii waaju Pool. Pool ndaari mo, yi'i o goondinii faa imo waawi danneede,

¹⁰ haali semmbe, wi'i:

—Umma, dara e koyɗe maa!

Gorko oon gurbitii, darii, ina yaha.

¹¹ Nde yimɓe ɓeen njiinoo ko Pool wadi ɗuum ndeen, mbulli, mbi'i e ley haala Likoniya'en:

—Alla'en njippake dow meeden, na nanndinkinii e yimɓe!

¹² Be inndiri Barnabas «Jewus», ɓe inndiri Pool du «Hermes»,* sabo Pool wonnoo kaaloowo.

¹³ Suudu tooru maɓɓe wi'eteendu Jewus ina woni yaasin ngalluure toon. Almaami oon yuuri toon waddi ga'i maysiniraadi pinndi to dammbude narrude ngalluure toon. Kanko e yimɓe ɓeen ina njidi wadude di kirsamaaji.

¹⁴ Ammaa nde Barnabas e Pool nannoo ɗum ndeen, ɗum metti ɗum'en faa ceeki kaddule muɓɓen, kenyanii jamaa oon ina peekoo,

¹⁵ ina mbi'a:

—Worɓe, ɗume ngadoton do? Minen du min yimɓe hono moodon. Miden mbaajoo Kabaaru Lobbo oon faa tuubon, celon golleeji ɓoli di, ngarton e Laamɗo buurɗo, taguɗo kammu e leydi e maayo manngo e ko woni e muɓɓen fuu.

¹⁶ E jamaanuujii paltiidi diin o accii lenyi fuu njokka laabi muɓɓen.

¹⁷ E ɗum fuu, imo golla ko woodi faa ɗum seedanoo mboodirka makko. Imo tomnana on yuwoonde, imo benndinana on nyaamri e wakkati muudum. Imo waaltinira hakkillooji mon nyaamdu e seyo.

¹⁸ No Pool e Barnabas mbaajorii nii fu, faa hannden wo e semmbe kaɗiri jamaa oon hirsande ɗum'en ga'i diin.

¹⁹ Caggal ɗuum, Alhuudiyankooɓe yuuri Antiyoki e Ikoniya. Be kebi hakkillooji yimɓe ɓeen faa limni Pool kaaye. Be ndaasi ɗum, ɓe njoppowi ɗum faa caggal wuro ngoon, sabo ɓe miilii wo maayɗo.

²⁰ Ammaa nde taalibaaɓe ɓeen ngarnoo piilii mo ndeen, o ummii, o soyyitii ley wuro ngoon.

No Pool e Barnabas njeccorii Antiyoki

Jaango majjum, o yaadi e Barnabas wuro wi'eteengo Derbe.

²¹ Nde ɓe mbaajinoo toon Kabaaru Lobbo fu, yimɓe heewɓe laatii taalibaaɓe Iisaa. Caggal ɗuum, ɓe njeccii Listara e Ikoniya, kam e Antiyoki.

²² Iɓe ɓeydana taalibaaɓe semmbe, iɓe tindina ɗum'en keddoowoo e goondinal, iɓe mbi'a:

—Sanaa tampen tampiriiji keewɗi fadde men e naatude laamu Laamɗo.

²³ E ley kawrite goondinɓe deen fuu, ɓe cubanii ɗum'en mawɓe. Caggal ɗuum, ɓe cuumii, ɓe ndu'ii, ɓe kalfini ɗum'en Joomiraado mo ɓe goondini oon.

²⁴ Nde ɓe ceekunoo leydi Pisidiya ndeen, ɓe ngari leydi Pamfiliya.

* **14:12** E ley diina Geresankooɓe **Jewus** woni hooreejo tooruujii, **Hermes** woni nelaarɗo majji.

25 Be mbaajii konngol ngol ley wuro Perge. Caggal duum, 6e njipowii Ataliya.

26 Toon 6e naati laana maayo manngo, 6e pornyii Antiyoki do 6e kalfinanoo moyyere Laamdo faa 6e ngolla gollal ngal 6e tilii ngaal.

27 Nde 6e njottinoo ndeen, 6e kawrunduri yimbe kawrital goondinbe ngaal, 6e kaalani ngal no Laamdo nawtorii 6e, no o omtirani yimbe 6e nganaa Alhuudiyankoo6e dammbugal goondinal.

28 Be keddi doon faa 6ooyti, i6e ngondi e taalibaabe been.

15

Haala kawrital gadaangal Urusaliima

1 Yimbe wob6e yuuri Yahuudiya ngari Antiyoki, ina njanngina saki-raabe been, ina mbi'a:

—Si on taadiraaka hono no Muusaa wi'iri noon fu, on kisataa.

2 Pool e Barnabas poodunduri e ma66e, ndukidi e ma66e faa tiidi. Ndelle 6e tabintini nelde Pool e Barnabas e yimbe wob6e faa Urusaliima, 6e kaaldowa e nulaabe e maw6e goondinbe been dow majjum.

3 Ndelle kawrital goondinbe ngaal neli 6e. Be peyyiti leyde Finisi e Samariya, i6e kaalana goondinbe toon haala tuubugol yimbe 6e nganaa Alhuudiyankoo6e. Dum laatani sakiraabe been fuu seyo manngo.

4 Nde 6e njottinoo Urusaliima ndeen, kawrital goondinbe ngaal e nulaabe e maw6e been nja66ii 6e. Be kaalani dum'en ko Laamdo gollitiri 6e.

5 Ammaa wob6e ley goondinbe jeyaa6e e fedde Farisa'en ummii, mbi'i:

—Waajibi 6e taadee, 6e njamiree jokkude Tawreeta Muusaa.

6 Nulaabe e maw6e been kawriti faa ndaara haala kaan.

7 Caggal ko haalaaji diin keewii, Piyeer ummii, wi'i 6e:

—Sakiraabe, odon anndi Laamdo su6ake kam e ley moodon gilla ko

6ooyi. O su6ake kam faa mi waajoo Kabaaru Lobbo oon hakkunde yimbe 6e nganaa Alhuudiyankoo6e, faa 6e nana, 6e ngoondina.

8 Laamdo anndudo berde oon hollii jabanii 6e, nde hokkunoo 6e Ruuhu Ceniido hono no meeden ni.

9 Walaa fuu ko o senndiri en e ma66e, e ley ko o laabiniri berde ma66e e goondinal.

10 Joonin, ko wadi de odon ndartindoo Laamdo? Odon njowa e taalibaabe been donngal ngal enen e maamiraabe meeden fuu en mbaawaay ronndaade.

11 A'aa. Wo moyyere Joomiraado meeden Iisaa de tannyorden hisineede. Hono noon kambe du.

12 Kawrital ngaal fuu deyyinii siw, ina hettinii ko Barnabas e Pool pillotoo no Laamdo hokkiri dum'en wadude maandeeji kaayniidi e kaayefiiji hakkunde lenyi goddi.

13 Nde 6e kettinoo haalaaji diin faa woodi fu, Yaakuuba beydi haala, wi'i: —Sakiraabe, kettinane kam!

14 Simon humpitii en no Laamdo artorii hakkilande yimbe 6e nganaa Alhuudiyankoo6e, faa wada dum'en yimbe muudum.

15 Dum hawrii e haalaaji annabaabe diin, hono no winndiraa ni:

16 «Joomiraado wi'i:

Caggal duum, mi watan,

mi nyi6too suudu Daawda saamundu nduun,

mi fonndita ko boni e mayru,

mi darna ndu katin,

17 faa yimbe heddiibe fuu tewta Joomiraado,

lenyi di noddammi fuu, faa laato yimbe am.

18 Joomiraado tabintindo kulle de andunoo wadan gilla arande,

kam wi'i noon.»*

19 Dum saabii miin kaa ko nji'umi, taa tiidinanen lenyi goddi tuubudi ngarti e Laamdo diin.

20 Ammaa mbinndanen 6e 6e ndeentoo e ko tooruuji tuunini e jeenu e nyaamude ko saadi e nyaamude yiyam.

* 15:18 Amos 9.11-12.

21 Gilla e jamaanuujii 6ooydi, Tawreeta Muusaa ina jannginee ley gure deen fuu, i6e njannga dum nyalaande fowteteende fuu ley cuudi baajordi.

Haala bataaki yaade to goondin6e be nganaa Alhuudiyankoo6e

22 Ndeen nulaa6e 6een e maw6e e kawrital goondin6e ngaal fuu paamiri faa cu6oo wor6e e ley mu66en faa nela dum'en Antiyoki, 6e njaada e Pool e Barnabas. Be cubii Yahuuda bi'eteedo Barasaba, kam e Silas. Did6o 6een fuu wo ardiibe ley sakiraa6e goondin6e.

23 Inan bataaki ki 6e kokki dum'en:

Minen sakiraa6e moodon nulaa6e e maw6e, miden njowta on, onon sakiraa6e amin lenyi goddi gondi Antiyoki e Siiriya e Silisi.

24 Min nanii yim6e yuurube to amin mettinirii berde moodon haalaaji, njiibii hakkilooji moodon. Minen le, min njamiraay 6e.

25 Min ndawridii, min paamiri min cu6oo wor6e faa min nela dum'en to moodon, 6e njaada e yigiraa6e amin horsu6e Barnabas e Pool,

26 farritin6e† yonkijji mu66en saabe Joommen Iisaa Almasiihu.

27 Dum wadi de min neli Yahuuda e Silas, paamina on ko min mbinndi e moodon duum hunduko e hunduko.

28 Minen e Ruuhu Ceniido, min anniyake taa min njowa on donje teddu6e si wanaa ko tilsi duum:

29 ndeentodon e kirsanaadi tooruuji e yiyam e ko saadi e jeenu. Si on ndeenii ko'e moodon e kujje de, on ngadii ko woodi. Laamdo reena en!

30 Woodi, 6e kokkaa laawol, 6e njehi Antiyoki. Nde 6e njottinoo ndeen, 6e kawrunduri kawrital goondin6e ngaal, 6e kokki ngal bataaki kiin.

31 Nde 6een janngunoo ki ndeen, ceyii sabo haalaaji diin cemmbinii berde mu66en.

32 Yahuuda e Silas wo annabaa6e. Be mbaaltiniri berde sakiraa6e e haalaaji keewdi, 6e cemmbini dum'en.

33 Nde 6e 6ooytunoo toon seeda fu, 6e ceedi e sakiraa6e 6een e dow jam, 6e njeccii to nelnoo6e 6e toon. [

34 De Silas, kam kaa, heddi toon.]‡

35 Pool e Barnabas keddi ley Antiyoki doon. Kam'en e wo66e heew6e ina njanngina ina mbaajoo konngol Joomiraado.

Jahaangal Pool dida6al

No Pool e Barnabas ceediri

36 Caggal balde seeda, Pool wi'i Barnabas:

—Njeccoden e gure de mbaajinoden konngol Joomiraado deen fuu, njippanoden sakiraa6e meeden 6een, ndaaren no 6e ngorri.

37 Barnabas ina yidi 6e njaada e Yuhanna bi'eteedo Marku.

38 De Pool kaa muuyaay 6e njaada e gorko oon, sabo oon seediino e ma66e Pamfliya, yaadaay e ma66e faa gollida e ma66e.

39 Barnabas e Pool luuri faa ceedi. Mono e ma66e fuu subii neddo goddo. Barnabas yaadi e Marku, naati laana maayo, fonndii ruunde§ Kipirus.

40 Pool du subii yaadude e Silas. Sakiraa6e 6een kalfinii 6e e hinney Joomiraado de 6e ndilli.

41 Be ndewi leyde Siiriya e Silisi, i6e cemmbina kawrite goondin6e deen.

16

No Timote yaadi e Pool e Silas

1 Pool wari Derbe. Caggal duum, o yottii Listara. Goondindo bi'eteedo Timote ina tawaa doon. Inniiko wo Alhuudiyanke goondindo, de baabii iko wo neddo yuurudo Geres.

2 Sakiraa6e won6e Listara e Ikoniya 6een ina ceedanoo mo wo o lobbo.

† 15:26 *Farritaade* wo rafi reenude yonki muudum. ‡ 15:34 E dereeji 6ooydi, goddi ngalaa aaya 34. § 15:39 *Ruunde* wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

³ Pool ina yidi faa o yaada e muɓɓen. Ndelle yaari mo faa o taadee tafon, sabo Alhuudiyankooɓe wonɓe e leyɗe deen been fuu ina anndi baabiiko wo yuurudo Geres.

⁴ Ley gure de ɓe peyyiti deen, iɓe njottinana goondinɓe jamirooje de nulaabe e mawɓe wonɓe Urusaliima been kolli ɓe njokka.

⁵ Hono noon, kawrite goondinɓe deen ina ɓeydoo semmbe ley goondinal, ina ɓeydoo heewude nyannde fuu.

No Pool noddiraa Makedoniya

⁶ Ruuhu Ceniido hadi ɓe waajaade konngol ngol ley Aasiya. Saabe majjum ɓe ndewi leydi Firigiya e leydi Galaatiya.

⁷ Nde ɓe ngarnoo keerol Misiya ndeen, ɓe pilii yaade Bitiniya, ammaa Ruuhu Iisaa accaay ɓe naata.

⁸ Saabe duum, ɓe paltii Misiya, ɓe naati e wuro wi'eteengo Torowas.

⁹ Jemma oon, Pool heɓi holleede. O yi'i gorko Makedoniyanke ina darii, ina nyaagoo mo ina wi'a:

—Ngaraa Makedoniya, mballaa min!

¹⁰ Nde Pool yiinoo ko hollaa dum ndeen, wakkati oon ni, filii yahude Makedoniya. Min tannyorii Laamdo noddii min faa min mbaajoo ɓe Kabaaru Lobbo.

No Lidiya goondiniri waaju Pool ley Filipi

¹¹ Hono noon, min naati laana maayo yuuruka Torowas, min ponndii ruunde Samotaras. Jaango majjum, min ponndii Neyapolis.

¹² Min yuwi doon, min ponndii Filipi. Filipi wo ngalluure mawnde e leydi Makedoniya nde Romankooɓe ndawranta. Min ngadi balde seeda doon.

¹³ Nyalaande fowteteende, min njaltiri wuro ngoon hedde daande maayo to min miili Alhuudiyankooɓe na mboownoo wafude du'aare. Min tawi doon rewɓe ina kawriti. Min njoodii, min mbaajii ɓe.

¹⁴ Gooto maɓɓe wo debbo jokkudo Laamdo bi'eteedo Lidiya. Wo o

connoowo kaddule boɗeeje, jeyaado ngalluure wi'eteende Tiyatira. Imo hettindii waaju oon, de Joomiraado omti ɓernde makko faa o jaɓa ko Pool waajotoo duum.

¹⁵ Kanko e koreeji makko fuu ɓe lootaa lootagal batisima. Caggal duum, o nyaagii min, o wi'i:

—Si odon tiigorii kam mi goondindo Joomiraado fu, ngaree suudu am, mbeeranon kam.

O tilsinani min faa min njaɓi.

No Pool e Silas ngattiraa ley kasu

¹⁶ Nyannde wootere miden njaha to nokkuure wadirde du'aare. Kordo gondudo e ginnaaru hawriti e amin. Wo o ji'oowo ko warata. Joomiraabe makko keɓii kaalisi keewdo e ndag-gadaaku makko nguun.

¹⁷ O jokki min, minen e Pool, imo feekoo, imo wi'a:

—Yimɓe ɓe wo gollanooɓe Laamdo Toowdo! Iɓe mbaajoo on laawol kisindam!

¹⁸ Balde keewde imo wada noon faa ɓernde Pool ummii, hucciti e makko, wi'i ginnaaru nduun:

—Saabe Iisaa Almasiihu, yaltu e debbo o!

Ginnaaru nduun yalti wakkati oon pay.

¹⁹ Nde joomiraabe kordo oon paamunoo laawol muɓɓen hemrude ceede e makko timmii fu, nanngi Pool e Silas, ndaasi dum'en ngaddi faa ley luumo yeeso sarotooɓe wuro ngoon.

²⁰ Ndeen ɓe njaari dum'en to hooreeɓe, ɓe mbi'i:

—Worɓe dido ɓe wo Alhuudiyankooɓe. Iɓe ngadda baasi e wuro meeden ngo.

²¹ Iɓe mbaajoo al'aadaaji di ndaganaaki en njaben naa ngollen, sabo en Romankooɓe.

²² Jamaa oon ummanii ɓe. Hooreeɓe been njamiri ɓe bortee kaddule maɓɓe, de ɓe piiree loosi.

²³ Be piyaa faa naawi, ɓe padɗaa ley kasu. Hooreeɓe been njamiri kay-boowo kasu oon hayba ɓe faa wooda.

²⁴ Oon le, nde heɓunoo yamiroore ndeen fu, nanni ɓe e ley suudu kasu

hakkundeeru. O geyyiri koyde ma66e geyyelle ledde.

²⁵ Hakkunde jemma oon, Pool e Silas ina ngada du'aare, ina njimana Laamdo. Kasunkoo6e wob6e been du ina kettindanii 6e.

²⁶ De wakkati gooto, leydi dimmbii dimmbagol manngol faa joyyinirde kasu deen njergii. Wakkati oon du, dammbude deen fuu omtii, geyyelle kasunkoo6e deen fuu kabbitii.

²⁷ Nde kayboowo oon finnoo de yi'i dammbude kasu deen ina omtii fu, soorti kaafaahi muudum faa waritoo, miilii kasunkoo6e been ndoggii.

²⁸ Pool yeewnii faa toowi, wi'i mo:
—Taa wadu hoore maa ko boni, min fuu do min ngoni!

²⁹ Ndeen kayboowo oon naarii jaynorgol. O doggiri kasu to Pool e Silas ngoni toon, o hippii yeeso mu66en, heddi imo diwna.

³⁰ Caggal duum, o wurtini 6e, o wi'i 6e:

—Joomiraabe, noy kaanumi wadude faa mi hisa?

³¹ Be njaabii mo, 6e mbi'i:
—Goondin Iisaa Joomiraado, ndeen a hisan, aan e koreeji maa fuu.

³² Be mbaajii mo konngol Joomiraado, kanko e koreeji makko fuu.

³³ Faa 6ooyti seeda, ley jemma oon o yaari 6e, o lootowi barme ma66e. Wakkati oon du o lootaa lootagal batisima, kanko e koreeji makko fuu.

³⁴ O nanni Pool e Silas suudu makko, o hokki dum'en nyaamdu. Kanko e koreeji makko fuu 6e ceyii sabo 6e kebii goondinde Laamdo.

³⁵ Nde weetunoo ndeen, hooree6e Romankoo6e neli yim6e laamu mbi'a kayboowo oon yoppa wor6e dido been.

³⁶ Kayboowo oon haalanowi dum Pool, wi'i:

—Hooree6e been nului njoppedon. Mburtee joonin, njehee e jam.

³⁷ Ammaa Pool jaabii, wi'i:

—Be njamirii min piyee yeeso yim6e tawa min caraaka, fay si min dido fuu min Romankoo6e. Be nanni min e kasu. Joonin 6e njaltiniran min cuncukka naa? Dum kaa laatataako.

Sanaa kam6e e ko'e ma66e, 6e ngara 6e njaltina min!

³⁸ Yim6e laamu been kaaltani hooree6e Romankoo6e been haala kaan. Been kuli nde nannoo Pool e Silas wo Romankoo6e ndeen.

³⁹ Be njehi, 6e curowi dum'en, 6e mburtini dum'en kasu toon. Be nyaagii dum'en ndilla wuro ngoon.

⁴⁰ Nde Pool e Silas njaltunoo e kasu ndeen, naati galle Lidiya. Be nji'i sakiraa6e been, 6e cemmibini berde mu66en. Caggal duum, 6e ndilli.

17

No Pool e Silas mbaajorii ley Tesaloniiki

¹ Pool e Silas peyyiti Amfipolis e Apoloni faa njottii Tesaloniiki. Ina woodi waajordu Alhuudiyankoo6e toon du.

² Pool wadi no woowri, naati ley waajordu nduun. Nyalaade powteede tati imo liddundura e ma66e imo fiirtana 6e Binndi diin.

³ O fiirtani 6e, o holli 6e ina tilsunoo Almasiihu oon torree, ummintinee e maayde. O wi'i 6e:

—Iisaa mo mbaajotoomi on haala muudum oon, kam woni Almasiihu.

⁴ Wob6e ma66e tannyori dum goonga, njokki mo, kanko Pool, e Silas. Yim6e Geresankoo6e rewo6e Laamdo heew6e e rew6e saahiibe duudu6e du njokki 6e.

⁵ Alhuudiyankoo6e 6e nganaa goondin6e been kiri Pool e Silas, nanngi yim6e huufu6e yiilotoo6e ley luumo, kawrunduri dum'en. Be njirkiti ngalluure ndeen fuu. Be naati e galle Yason, i6e piloo Pool e Silas faa 6e njaara dum'en yeeso yim6e wuro.

⁶ Nde 6e kunnginoo yiitude dum'en ndeen, 6e ndaasi Yason e sakiraa6e wob6e, 6e ngaddi dum'en to sarotoo6e ngalluure ndeen, i6e peekoo, i6e mbi'a:

—Yim6e umminoo6e baasi e aduna o fuu ngarii do.

⁷ Yason weerni dum'en! Be fuu ko 6e ngadata duum ina luttunduri e sariya kaananke Roma mawdo oon. I6e mbi'a kaananke goddo ina woodi, bi'eteedo Iisaa.

⁸ Haalaaji diin njirkiti jamaa oon e sarotoobe ngalluure ndeen.

⁹ Sarotoobe been njomnii Yason e wondube e muudum been, njaabi buudi diin, de njoofi dum'en.

No yimbe Bereya njabborii Kabaaru Lobbo

¹⁰ Jemma oon pay, sakiraaɓe been neli Pool e Silas Bereya. Nde be njot-tinoo ndeen, be njehi to waajordu Alhuudiyankooɓe.

¹¹ Yimbe wonbe doon ina ɓuri Alhuudiyankooɓe wonbe Tesaloniiki been jikku lobbo. Be njakkitorii konngol Pool ngool e juude diidi. Ibe piloo ley Binndi diin nyannde fuu faa be ndaara yalla ko Pool waajii duum wo goonga.

¹² Heewbe e maɓbe ngoondini, kam e rewbe Geresankooɓe saahiibe e worbe Geresankooɓe heewbe.

¹³ Nde Alhuudiyankooɓe Tesaloniiki paamunoo Pool waajake konngol Laamdo ley Bereya ndeen, be ngari toon, be njirkiti jamaa oon, be ummini hakkillooji muɓben.

¹⁴ Wakkati oon fu, sakiraaɓe been neli Pool to maayo manngo faa hooya laana, de Silas e Timote keddii doon.

¹⁵ Downtube Pool been njaadi e muudum faa Ateena. Pool yeccini be Bereya faa be kaalana Silas e Timote ngara to muudum law.

No Pool waajorii ley ngalluure wi'eteende Ateena

¹⁶ Pool ina doomi be Ateena fadde maɓbe warude. Bernde muudum naawi sanne ko yi'i no ngalluure ndeen foti heewde tooruuji noon.

¹⁷ Dum wadi de o haaldi e Alhuudiyankooɓe e rewoobe Laamdo wonbe ley waajordu nduun. Nyannde fuu imo haalda e yimbe wuro ngoon taliyaare to be kawritata toon.

¹⁸ Woɓɓe ley filotoobe paamal wi'eteɓe Epikuri'en e Sitoenko'en njaabunduri e makko. Woɓɓe ina mbi'a:

—Dume borbortoowo o haalata?
Woɓɓe du ina mbi'a:

—Imo nanndi e baajotoodo haala tooruuji janani.

Walaa ko be mbiiri noon si wanaa haala lisaa e ummital maaybe o waa-jinoo be.

¹⁹ Ndeen be kooyi Pool, be njaari dum waamnde to kawrital Areyopagus* wadata. Be mbi'i dum:

—Miden njidi anndude diina keso mo mbaajotodaa oon.

²⁰ Si goonga, ada toɓɓa e noppi amin haalaaji di min mboowaa nanude. Miden njidi anndude maanaa majji.

²¹ Tawi Ateenankooɓe e jananbe joodiibe toon been ngollataa huunde fuu si wanaa hettindaade huunde heyre naa fillitaade nde.

²² Ndeen Pool darii hakkunde kawrital Areyopagus, wi'i:

—Ateenankooɓe, mi yi'ii on yidube diina moodon sanne.

²³ Sabo ko njiilteemi e ngalluure moodon duum, mi yi'ii cuudi moodon dewirdi, mi tawii ina winndaa e ittirde sadaka wootere: «Saabe Alla mo anndaaka».† Ndelle, Alla mo on andaa oon, kam mbaajotoomi on.

²⁴ Laamdo tagudo adunaaru e ko woni e muudum fuu oon, kam woni jom kammu e leydi. O joodataako ley cuudi nyibiraadi juude.

²⁵ O haajaaka yimbe ngollana mo fay huunde, sabo kanko hokkata tageefo ngoon fuu nguurndam e foofaango e huunde fuu.

²⁶ E neddo gooto Laamdo wurtiniri lenyi diin fuu, jyyini dum'en e adunaaru ndu. Gilla dum wadaay, o darnii wakkatiiji e keeri kodorde muɓben.

²⁷ Laamdo wadii dum faa be piloo dum, be memmemta faa be njiita dum. E dum fuu o woddaaki fay gooto e meeden.

²⁸ Kam wadi de eden mbuura, eden njaha, eden ngoni do. Hono noon du yimooɓe moodon woɓɓe mbi'i: «Enen du, en yuwdi makko.»

* **17:19 Areyopagus** wo kawrital ɓurngal fuu toowude e ardiibe ngalluure Ateena. † **17:23** Ateenankooɓe ngadi e rewruude innde alla mo anndaaka, taa tooru ndu be njeggiti fuu mettina.

29 Sabo en yuwdi makko, en kaanaa miilaade imo nanndi e tooru moyyiniraandu kanje naa cardi naa hayre sehaande, nde neddo moyyinirta nyeenyal e hakkillo.

30 Laamdo rewtidaaki yimbe nde ngonnoo ley majjere ndeen. Joonin, o yamirii yimbe fuu tuuba do tawaa fuu.

31 Sabo o wafii nyannde nde o sarotoo adunaaru ndu e fonnditaare. O sarortoo dum e neddo mo o subii oon. O hollii yimbe fuu dum wo goonga nde o ummintinnoo neddo oon e maayde.

32 Nde be nannoo Pool ina waajoo haala ummital maaybe ndeen, wobbe na njalnoro mo, de wobbe na mbi'a:

—Min kettindoto waaju maa o nyannde wonnde.

33 Nii Pool wurtorii ley ma6be.

34 Wobbe njokki mo, ngoondini. Gooto ma6be ina wi'ee Diyoniisus, jeyaado e kawrital Areyopagus. Kam e debbo bi'eteedo Damaris, e wobbe katin du ngoondini.

18

No Pool golliri ley ngalluure wi'eteende Korintu

1 Caggal duum, Pool dilli Ateena, yehi Korintu.

2 O tawi toon Alhuudiyanke bi'eteedo Akila, jeyaado leydi mbi'eteendi Ponta. Booyaay ko oon e deekum bi'eteedo Pisisilla yuuri Itali, sabo Kalawdiyus kaananke mawdo oon yamiriino Alhuudiyankoo6e fuu mburtoo Roma.* Pool yehi ndaarude 6e.

3 O wondi e ma6be doon, imo gollida e ma6be sabo wo o gadoowo hukumuuji hono no ma6be ni.

4 Nyalaande fowteteende fuu, Pool ina liddundura e Alhuudiyankoo6e e Geresankoo6e ley waajordu. Imo filoo faa 6e ngoondina.

5 Nde Silas e Timote yuurnoo Makedoniya njottii Korintu ndeen, Pool watti hakkillo muudum fuu

e waajaade, ina seedanoo Alhuudiyankoo6e been Iisaa woni Almasiihu.

6 Ammaa saabe ko 6e calanii mo, i6e njenna mo, o fiddi kaddule makko, o wi'i 6e:

—Si Laamdo jukkake on fu, wo feloore moodon! Miin kaa, mi walaa feloore. Gilla joonin mi yahan to 6e nganaa Alhuudiyankoo6e.

7 O dilli doon, o yehi to gorko jokkudo Laamdo, bi'eteedo Tiitu Yustus, mo galle muudum takkii e waajordu nduun.

8 Kirispus, hooreejo waajordu nduun oon, kam e koreeji muudum fuu ngoondini Joomiraado. Heewbe e Korintunkoo6e hettindii6e been ngoondini, de lootaa lootagal batisima.

9 Jemma gooto Joomiraado haaldi e Pool ley holleede, wi'i:

—Taa hulu, taa deyyina. Waaja,

10 sabo mido wondi e maada. Fay gooto waawaa torrude ma. Mido woodi yimbe heewbe ley ngalluure nde.

11 Pool joodii hakkunde ma6be hitaande e lebbi jeegom, ina janngina 6e konngol Laamdo.

12 Nde Galliyo laaminoo leydi Akaya ndeen, Alhuudiyankoo6e paamiri, ummanii Pool, njaari dum suudu sariya,

13 peli dum, mbi'i:

—Gorko o na nannga hakkillooji yimbe faa ndewra Laamdo e laawol ngol wanaa Tawreeta Muusaa.

14 Pool anniyii faa jaaboo 6e, de Galliyo wi'i Alhuudiyankoo6e been:

—Alhuudiyankoo6e, si tawii wo toonya naa gollal bonngal o wadi on, mi jabanen on ko mbullitidon dow makko duum.

15 Ammaa wo dum jeddi dow haalaaji diina moodon e inde tan. Wo jeddi dow sariya moodon onon. Ndelle sanaa carodon onon e ko'e moodon. Miin kaa, mi sarataako kulle deen!

* 18:2 Yamiroore Kalawdiyus riiwude Alhuudiyankoo6e Roma ndeen darnaama hitaande 49 naa 50 caggal rimeede Iisaa.

¹⁶ Caggal duum, o wurtini 6e suudu sariya nduun.

¹⁷ Joonin le, 6e fuu 6e nanngi Sosteni, hooreejo waajordu nduun, 6e piyi dum yeeso suudu sariya doon. Ammaa e dum fuu Galliyo hillaaka fey.

No Pool yeccorii Antiyoki

¹⁸ Pool 6ooyti doon balde keewde. Caggal duum, o waynunduri e saki-raabe been, o naati laana, o fondii Siiriya, kanko e Pirisilla e Akila. Fadde makko naatude laana kaan, o lafi hoore makko nokku bi'eteedo Kankiriya saabe ko o hunii Laamdo.

¹⁹ Be njottii Efeesu. Pool yoppi doon Pirisilla e Akila. Kam kaa naati waajordu ina liddundura e Alhuudiyankoo6e been.

²⁰ Be nyaagii mo o wonda e ma66e, de o jabaay.

²¹ Nde o waynundurannoo e ma66e ndeen, o wi'i:

—Mi wartowan to moodon si Laamdo jabii.

O naati laana, o dilli Efeesu.

²² O yehi faa o yottii Kaysariya, de o yeenti Urusaliima faa o jowta kawrital goondin6e ngaal. Caggal duum, o yehi Antiyoki.

Jahaangal Pool tata6al

²³ Pool 6ooyti toon seeda de dilli. O feyyiti leydi Galaatiya e leydi Firigiya, imo yaha imo semmbina berde taalibaabe toon fuu.

No Apolos waajorii ley Efeesu e Korintu

²⁴ Alhuudiyanke bi'eteedo Apolos, dimaado Alesandiri, wari Efeesu. Wo o baawdo haala, anndudo Binndi diin,

²⁵ janngudo laawol Joomiraado. Imo teeni e waaju sanne, imo janningina kabaaru Iisaa faa laaba. De wo lootagal batisima ngal Yaayaa wadunoo ngaal tan o anndi.

²⁶ Imo waajoroo tannyoral e ley waajordu nduun. Nde Pirisilla e Akila kettindaninoo mo fu, njaari mo, piirtani mo laawol Laamdo ngool, beydani mo ko o anndaano.

²⁷ Nde Apolos anniyinoo yaade leydi Akaya ndeen, sakiraa6e been mballi mo. Be mbinndani taalibaabe won6e toon been bataaki nja66oo mo faa wooda. Nde o yottinoo toon ndeen, o walli goondin6e been e dow moyyere Laamdo sanne.

²⁸ Sabo imo yedda Alhuudiyankoo6e imo li6a haala mu66en hakkunde yim6e, imo hollira dum'en ley Binndi Ceniidi wo Iisaa woni Almasiihu.

19

No Pool sembindiniri goondin6e ley Efeesu

¹ Nde Apolos wonnoo Korintu ndeen, Pool jokki laawol ley baamle, yehi Efeesu. O tawi toon taalibaabe.

² O yami dum'en, o wi'i:

—Nde ngoondinnodon ndeen yalla on kebii Ruuhu Ceniido naa?

Be njaabii mo:

—Min nanaay yalla Ruuhu Ceniido ina woodi du, sakko min ke6a.

³ O yami 6e, o wi'i:

—Ndelle, lootagal batisima ngale kebudon?

Be njaabii, 6e mbi'i:

—Lootagal batisima Yaayaa ngaal.

⁴ Pool wi'i:

—Yaayaa lootirii yim6e batisima tubugol hakke, ina wi'a yim6e been ngoondina garoowo caggal muudum oon, dum woni Iisaa.

⁵ Nde 6e nannoo dum ndeen, 6e lootaa lootagal batisima dow innde Iisaa Joomiraado.

⁶ Nde Pool yownoo juude muudum dow ma66e fu, Ruuhu Ceniido jippii e ma66e, i6e kaalda demle janane, i6e kaalda annabaaku.

⁷ I6e ngada hono yim6e sappo e dido.

⁸ Pool naati e ley waajordu nduun, ina waajoroo 6e tannyoral haddi lebbi tati. Imo haalda e ma66e, imo liddundura e ma66e, imo filoo faaminde 6e haala laamu Laamdo.

⁹ Ammaa yoor6e berde na ngoni ley ma66e, nja6aay goondinde, ina mbonna laawol Joomiraado ngool yeeso yim6e fuu. Dum wadi de Pool seedi e ma66e, yaari taalibaabe been

feere, ina waajoo d̄um'en nyannde fuu e ley janngirde neddo bi'eteedo Tiranus.

¹⁰ O golliri noon faa hi66i duu6i didi, faa joodiibe e leydi Aasiya been fuu nani konngol Joomiraado ngool, gilla e Alhuudiyankoo6e faa e Gere-sankoo6e.

¹¹ Laamdo hokki Pool wadude kaayefiiji mawdi.

¹² Fay tekke e kaddule meemude banndu makko ina njaaree, njowee e dow nyaw6e. Nyaw6e been ndada e nyawuuji mu66en, ginnaaji na mbur-too e mu66en.

¹³ Wo66e ley Alhuudiyankoo6e na njiiloo faa ndiwa ginnaaji. Be pili riwrude d̄um'en e innde Iisaa, 6e mbi'i:

—E Innde Iisaa mo Pool waajotoo haala muudum oon, njaltee!

¹⁴ Gooto e hooree6e almaami'en, Alhuudiyanke bi'eteedo Sikewa, bi66e muudum wor6e njeddo ngadii noon,

¹⁵ faa ginnaaru jaabii d̄um'en, wi'i:

—Mido anndi Iisaa, Pool du mido anndi haala muudum. De onon kaa, wo on 6eye?

¹⁶ Neddo gondudo e ginnaaru oon hipporii 6e semmbe faa jaalii 6e, torri 6e faa 6e ndoggi. Be njalti suudu nduun 6alli 6oli barmudi.

¹⁷ Kabaaru majjum sankitii hakkunde Alhuudiyankoo6e e Gere-sankoo6e joodiibe Efeesu fuu. Kulol nanngi 6e fuu, innde Iisaa Joomiraado teddinaa.

¹⁸ Heew6e e goondin6e been ngari, kaalti lutti di ngadunoo.

¹⁹ Dabarankoo6e heew6e kawrunduri dewte mu66en, mbuli de yeeso yim6e fuu. Be kiisii coggu majje, 6e tawi ina wada buudi cardi ujunaaje capande joy.*

²⁰ Hono nii, haala Joomiraado kaan beydorii sankitaade e heewude semmbe.

No fitina mawdo wadiri ley Efeesu saabe laawol Joomiraado

²¹ Caggal duum, Pool siini feyyitinde Makedoniya e Akaya faa fonndoo Urusaliima. O wi'i:

—Si mi tilake toon fu, tilay mi yaha Roma du.

²² O neli gollidoo6e e makko dido, Timote e Erasta, njaha Makedoniya. Kanko kaa, o heddi leydi Aasiya seeda.

²³ Wakkati oon, fitina mawdo wadi saabe laawol Joomiraado ngool.

²⁴ Baylo tafoowo cardi bi'eteedo Demetirus ina tafa cuuroy cardi nandukoy e suudu tooru wi'eteendu Artemis. Imo he6a e majjum tino heewngo, kanko e golloo6e makko.

²⁵ O hawrunduri d̄um'en, kam'en e golloo6e golle juude hono ma66e, o wi'i 6e:

—Yigiraabe, odon anndi wo e gollal ngal jawdi meeden fuu yuuri.

²⁶ Odon nji'a, odon nana no Pool oon he6iri hakkillo yim6e heew6e, ina wosina d̄um'en, wanaa ley Efeesu do tan, ley leyde Aasiya fuu. Imo wi'a 6e kulle deweteede de yim6e moyyiniri juude mu66en deen nganaa deweteede.

²⁷ Si jokkirii nii fu, yim6e mbonnan golle meeden. Wanaa d̄um tan, yim6e ndaardan suudu tooru Artemis nduun du hono 6olum. Yim6e celan teddinde tooru meeden mawndu ndu won6e Aasiya e adunaaru ndu fuu ndewata nduun.

²⁸ Nde 6e nannoo haalaaji diin ndeen, 6erde ma66e ku66i, heddi i6e peekoo, i6e mbi'a:

—Artemis Efeesunkoo6e wo mawdo! Artemis Efeesunkoo6e wo mawdo!

²⁹ Ngalluure ndeen fuu jii6ii. Jamaa oon fuu doggiri taliyaare fiyo ndeen. Be ndaasi Gayus e Aristarka Makedoniyankoo6e, yaadiraabe Pool been.

³⁰ Pool ina yidi naatude hakkunde jamaa oon, ammaa taalibaa6e been kadi mo.

³¹ Wo66e ley hooree6e leydi Aasiya, yigiraabe makko, neli e makko ina nyaagoo mo taa o naata taliyaare toon.

* **19:19** Dum hawrata e golle jokolle faa wada duu6i hemre e capande joy.

³² Wakkati oon, jamaa oon ina jiiḅii sanne. Bee ḁo ina mbullana ḁum, ḅee to ina mbullana ḁum ga. Ko ḅuri heewude e yimḅe ḅeen, anndaa fay ko waddi ḁum'en ḁoon.

³³ Yoga e jamaa oon kaaltani haala ka gorko bi'eteedo Alesandere mo Alhuudiyankooḅe ḅeen ngadi kaaloowo muḅḅen. Alesandere muuyi jakkanaade yimḅe muudum ḅeen, de huncani jamaa oon junngo faa haalda e muḅḅen.

³⁴ Ammaa nde ḅe annditinnoo wo o Alhuudiyanke ndeen, ḅe fuu ḅe ked-dii iḅe yeewnoo faa wadi leeruuji ḁiḁi, iḅe mbi'a:

—Artemis Efeesunkooḅe wo mawḁo!

³⁵ Ko saktii, binndoowo ngalluure ndeen deyyini jamaa oon, wi'i:

—Onon Efeesunkooḅe, ngalluure Efeesu nde woni hayboore suudu dewal Artemis deweteedo mawḁo oon, kam e natal muudum yuurungal dow kammu ngaal. Yimḅe fuu na anndi ḁum.

³⁶ Fay gooto waawaa yeddude ḁum. Ndelle oḁon njeysi jippinde hakkil-looji moodon taa ngolliron fay hu-unde e henyaare.

³⁷ Worḅe ḅe ngadduḁon ḅeen, nganaa wujjooḅe kulle suudu dewal, nganaa yennooḅe deweteedo meeden oon.

³⁸ Si tawii Demetirus e tafooḅe cardi ḅeen ina ngoodi ko njidi wul-litaade fu, nyalaade careteede ina ngoodi, sarotooḅe du na ngoodi.

³⁹ De si na woodi ko pilotodon ko ḅuri ḁum fu, wo to kawrital saahiḅe ḁum saroytee.

⁴⁰ Eden mbaawi felireede muurtere wadunde hannden ndeen, sabo fitina ga'udo nii walaa sabaabu fay gooto.

Caggal haalaaji ḁiin, o yoofi jamaa oon sankitii.

20

No Pool yaari leyḁe Makedoniya e Geres

¹ Nde fitina oon faltinoo ndeen, Pool hawrunduri taalibaaḅe ḅeen, de semmbiniri ḁum'en e haala. Caggal

ḁuum, waynii ḁum'en, fonndii Make-doniya.

² O yiiltii ley leydi ndiin, imo semm-bina yimḅe toon e waajuuji keewḁi. Caggal ḁuum, o yottii Geres.

³ O wadi toon lebbi tati. Nde o segilinoo faa o naata laana yaade Siiriya fu, o nani Alhuudiyankooḅe ndawridii faa mbara mo. Ndelle o an-niyii yeccoraade laawol Makedoniya.

⁴ Inan yaadiraabe makko: Sopa-ter ḅii Pirrus jeyaado Bereya, e Aris-tarka e Sekundus jeyaabe Tesaloni-iki, e Gayus jeyaado Derbe, e Timote. Woodi du Tikiku e Torofim jeyaabe leydi Aasiya.

⁵ Been ardii min, ndoomowi min wuro wi'eteengo Torowas.

⁶ Minen, min naati laana yaade Fil-ipi caggal iidi buuru mo wattaaka rabilla. E ley balde joy min kewti ḅe Torowas, min ngadi ḁoon jeddiire.

No Pool iirtiniri Ewtikus

⁷ Nyannde arandeere e jeddiire, tawi miden kawriti faa min keltoo buuru.* Pool ina waajoo yimḅe ḅeen, sabo imo anniyii dillude jaango ma-jjum. O heddi e waaju oon faa hakkunde jemma.

⁸ Lampe keewḁe ina ngoni e ley suudu dowuuru ndu min kawriti ley muudum nduun.

⁹ Suka jokolle bi'eteedo Ewtikus ina joodii dow feneetere. Ko Pool juutini waaju muudum oon ḁuum, Ewtikus ḅonji, faa ḁaanii doyngol teddungol. O saami yuuwde e feneetere sooro tataḅo ngoon. Nde ḅe kuncunoo mo ndeen, tawi o maayii.

¹⁰ Ammaa Pool jippii, hippii e makko, hooyi mo e juude muudum, wi'i:

—Mbaaltee! Yonki makko wartii!

¹¹ Ndeen Pool yeenti, heltii buuru, nyaami. Caggal ḁuum, o warti e waaju makko faa weeti, de o dilli.

¹² Suka jokolle oon hooraa ina wu-uri. Dum waaltini berde maḅḅe sanne.

No Pool waynorii hooreeḅe goondinḅe wonḅe Efeesu

* **20:7 Heltaade buuru** ina fiirta rewruḁe Laamḁo hiraande seniinde.

13 Minen, min artii yaade, min naati laana yaade Asos do min njeji nannude Pool, sabo imo anniyii yaarude toon koyde.

14 Nde min tawunduri Asos ndeen, min nanni mo laana, min njottii Miti-lene.

15 Min yuwi doon e laana, min njottowii jaango muudum yeeso ru-unde† Kiyos. Fa66i-jaango muudum min paltorii dakkol ruunde Samos, de fa66iti-jaango mum min njottii Mile-tus.

16 Pool anniyii wosaade Efeesu, faa taa 6ooya ley leydi Aasiya ndiin. Imo henyani yottaade Urusaliima nyan-nde iidi benndal alkama si tawii na laatoo.

17 Nde Pool wonnoo Miletus ndeen, nelani hooree6e kawrital goondin6e Efeesu been.

18 Nde 6e ngarnoo ndeen, o wi'i 6e:

—Odon anndi no ngorrumi e moodon gilla nde koyngal am naatunoo e leydi Aasiya ndi faa warde hannden.

19 Mi golliranii Joomiraado leeyinkinaare fuu, kam e gondi keewdi e torraaji di Alhuudiyankoo6e ummi-nani kam diin.

20 Odon anndi mi suudaay on hu-unde fuu ko nafata on, mi waajake on, mi jannginii on hakkunde yim6e e ley galleeji moodon.

21 Mi tindinii Alhuudiyankoo6e e Geresankoo6e fuu tuubana Laamdo, ngoondina Joomiraado meeden Iisaa.

22 Joonin, Ruuhu Ceniido na yaara kam Urusaliima, mi anndaa ko hew-toytoon kam toon.

23 Ko anndumi tan, Ruuhu Ceniido oon na holla kam ley gure deen fuu ina wi'a kam geyyelle e torraaji ina ndoomi kam.

24 De miin kaa, mi hiisaaki ngu-urndam am e maayde am fuu si mi timminii dadundurgol, mi hebii yottinde gollal ngal Iisaa Joomiraado halfini kam ngaal. Gollal ngaal woni seedaade Kabaaru Lobbo haala hin-ney Laamdo.

25 Mi yiilake hakkunde moodon, mido waajoo haala laamu Laamdo. De joonin mido anndi on nji'oytaa kam katin.

26 Dum wadi de mido sappoo on hannden dum do: si tawii gooto moodon halkii, wanaa feloore am.

27 Sabo mi waajake on anniyaaji Laamdo fuu, mi suudaay on fay hu-unde.

28 Ndeenee ko'e moodon, ndeenon coggal ngal Ruuhu Ceniido halfini on faa kaybon ngaal. Laatodon duroo6e kawrital goondin6e Laamdo, ngal soodiri yiyam 6iyum.

29 Miin, mido anndi caggal am yim6e bon6e cooroto e ley moodon hono no pobbi jolbudi, katin du di accataa coggal ngaal.

30 Fay e ley moodon danyan wor6e ummi6e ina mbaajoo waajuuji fewreeji faa pooda taalibaabe been njokka dum'en.

31 Dum le, kakkilon! Miccitodon, jemma e nyalooma fuu faa wadi duu6i tati, mi selaay tindinirde gooto moodon fuu e gondi.

32 Joonin, mido halfina on Laamdo, e konngol hinney muudum. Konngol ngool ina waawi semmbinde on e ley goondinal mon, hokka on ko resani seni6e fuu.

33 Abada mi muuyaay fay huunde e moodon, wanaa cardi, wanaa kanje, wanaa kaddule.

34 Onon e ko'e moodon, odon anndi juude am de kumti haajuuji am e haa-juuji wondube e am.

35 Mi hollii on e kabaaruuji diin fuu, sanaa ngolliron noon, mballon tampu6e. E ley duum fuu, miccodon dii do haalaaji di Joomiraado meeden Iisaa haali kam e hoorem: «Kokkudo 6uri kokkaado barke.»

36 Nde Pool tilinoo haalde dum ndeen, kam e ma66e fuu 6e kofii, 6e ndu'ii.

37 Be fuu 6e mboyi bojji mawdi, 6e kippii e Pool, 6e mucii dum.

38 Ko 6uri mettude 6e fu, ko o wi'i 6e nji'ataa mo katin duum. Caggal

† 20:15 **Ruunde** wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

duum, 6e dowti mo faa o naata laana maayo.

21

No Pool yaari Urusaliima

¹ Nde min ceedunoo e ma66e ndeen, min naati laana maayo, min mbosaaki, min njehi ruunde Kos. Jaango majjum, min njehi ruunde Rodosa. Min yuwi doon, min njottii wuro Patara.

² Min ke6i laana peyyitooaha yaade leydi Finisi. Min naati, min ndunnyi.

³ Nde min njahunoo faa min kaynii Ruunde Kipirus dakkol amin gere nano fu, min ponndii leydi Siiriya. Min njottii toon, min njippii wuro wi'eteengo Tirus.

Wo doon laana kaan jippinta ginneeji muudum.

⁴ Min tawi taalibaa6e, min ngondi e mu66en doon balde jeddi. I6e mbiira Pool ley Ruuhu Ceniido taa yaha Urusaliima.

⁵ Nde jeddiire ndeen hi66unoo ndeen, min ndilli. Be fuu 6e dowti min faa min njalti wuro ngoon, kam6e e rew6e e sukaa6e. Min kofii hunnduko maayo manngo, min ndu'ii.

⁶ Nde min mbaynundurnoo ndeen, minen kaa min naati laana, kam6e du 6e njeccii cuudi ma66e.

⁷ Nde min naatunoo laana Tirus min ndilli fu, min njehi Potolemayis. Min njowtowii sakiraa6e toon, min nyallidi e ma66e, min mbaali.

⁸ Jaango majjum, min ndilli doon, min njehi Kaysariya. Min naatowii suudu Filipu baajotoodo Kabaaru Lobbo oon, min njippanii dum. Wo o gooto hakkunde subaa6e nje66o Urusaliima 6een.*

⁹ Imo jogii 6i66e rew6e nayo 6e 6a6aaka, haaloo6e annabaaku.

¹⁰ Nde min ngadunoo doon balde seeda fu, annabaajo bi'eteedo Agabus yuuri Yahuudiya,

¹¹ wari to amin. O hooyi ka66orgol Pool, o ha66i juude makko e koyde makko. O wi'i:

—Ruuhu Ceniido wi'i: nii Alhuudiyankoo6e won6e Urusaliima 6een ka66irta jeydo ka66orgol ngol oon, ngatta dum e juude yim6e 6e nganaa Alhuudiya'en.

¹² Nde min nannoo dum ndeen, minen e jeyaa6e doon 6een fuu, min nyaagii Pool taa yaha Urusaliima.

¹³ Pool kaa jaabii, wi'i:

—Dume wadi de odon mboya, odon keccindina 6ernde am? Miin, mido segilanii ko wanaa ha66eede tan, mido segilanii fay maayde ley Urusaliima saabe innde Iisaa Joomiraado.

¹⁴ Nde min paamunoo min mbaawaay waylitinde anniya makko ndeen, min celi mo, min mbi'i:

—Joomiraado wada muuyde muudum!

No Pool yottorii Urusaliima de hawriti e Yaakuuba

¹⁵ Nde wadunoo balde seeda fu, min cegilii, de min ponndii Urusaliima.

¹⁶ Taalibaa6e Kaysariya wo66e njaadi e amin, njaari min galle gorko bi'eteedo Manason faa min njippanoo dum. Manason wo jeyaado Kipirus, laatiido taalibaajo gilla ko 6ooyi.

¹⁷ Nde min njottinoo Urusaliima ndeen, sakiraa6e 6een nja66orii min seyo.

¹⁸ Jaango majjum, min njaadi e Pool to Yaakuuba. Maw6e kawrital goondin6e 6een fuu ina tawaa toon.

¹⁹ Caggal ko o jowti 6e duum, o fillitanii 6e huunde fuu ko Laamdo wadani yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e saabe golle makko.

²⁰ Nde 6e nannoo dum ndeen, 6e njetti Laamdo. Be mbi'i Pool:

—Sakiike amin, a yi'ii Alhuudiyankoo6e ujunaaje ngoondinii. Faa hannden i6e tinnii e jokkude Tawreeta Muusaa.

²¹ Be kaalanaama ada janngina Alhuudiyankoo6e won6e hakkunde lenyi goddi njoppa Tawreeta Muusaa, mbiidaa taa taada sukaa6e mu66en katin, taa njokka al'aadaaji diin katin.

* 21:8 Golle Nulaabe 6.1-6, 8.5.

22 Ndelle, noy ngadeten? Sabo tanyoral be nanan a warii.

23 Waɗu ko min kaalante duum. Miden njogii do worbe nayo wadanbe Laamɗo hunayeere.

24 Yaadu e maɓɓe, de laamnidaa hoore maa e maɓɓe, njobaa ko be kaani yobude duum, faa be laɓee. Ndeen yimbe fuu anndan ko haaletee dow maada duum fuu wanaa goonga. Be anndan aan e hoore maa ada jokki Tawreeta Muusaa.

25 Goonɗinbe yuurube e lenyi godɗi been, min mbinndanii dum'en ndeentoo e ko hirsanaa tooruuji e yiyyam e ko saadi, kam e jeenu.

26 Pool hooyi worbe been, yaadi e muɓɓen. Jaango majjum, o laamnidaa e muɓɓen laaɓal diina. O naati suudu dewal mawndu nduun, o haalani almaami'en been. O wi'i si nyalaade laamnugol deen kibɓii fu, mono e maɓɓe fuu wadane sadaka.

No Pool nanngiraa ley suudu dewal mawndu

27 Nde balde jeddi deen ɓadinoo hiɓɓude ndeen, Alhuudiyankoobe wobbe yuurube leydi Aasiya nji'i Pool e ley suudu dewal mawndu nduun. Be ummini hakkillooji yimbe been fuu, be nanngi mo.

28 Ibe peekoo, ibe mbi'a:

—Israa'ilankooɓe, mballee min! O woni gorko jannginoowo yimbe e ley nokkuuje deen fuu ina liddoo yimbe lenyol meeden, ina liddoo Tawreeta meeden, ina liddoo nokku ceniido o. Joonin kaa, o waddii fay Geresankooɓe e ley suudu dewal mawndu ndu. O tuuninii nokku ceniido o!

29 Walaa ko be mbiiri noon si wanaa ko be njiinoo Torofim Efeesunke oon ina wondi e Pool ley ngalluure ndeen. Ibe cikka Pool nanniino mo e ley suudu dewal mawndu nduun.

30 Jirkitaango ngoon huubi ngalluure ndeen. Yimbe ina njaltira tatteeji diin fuu. Be nanngi Pool, be ndaasi dum faa be mburtini dum suudu dewal mawndu nduun, de be ommbi dammbude deen wakkati oon law.

31 Nde be pilotonoo faa be mbara Pool ndeen, tawi hooreejo sordaasiibe oon humpitake Urusaliima fuu jiiɓake.

32 Wakkati oon, o hooyi sordaasiibe e mawbe muɓɓen, o doggani jamaa oon. Nde yimbe been njiinoo mo kanko e sordaasiibe been ndeen, celi fiyude Pool.

33 Hooreejo oon battii Pool, yamiri Pool nanngi, haɓɓiree callali diidi. O Yami,

—Gorko o wo moy? Dume o wadi?

34 Jamaa oon ina feekoo. Bee ina yeewnoo dum, bee to ina yeewnoo dum to. Duko jiiɓiiko koon hadi mo faamude. Ndelle o yamiri Pool yaaree ley suudu sooro sordaasiibe toon.

35 Nde Pool warnoo faa yeeɗa kalikali sooro oon, sordaasiibe been ndonndii mo saabe nyangere jamaa ndeen,

36 sabo yimbe heewbe ina njokki mo ina peekoo, ina mbi'a:

—Ittu yonki makko!

No Pool jaaborii yimbe Urusaliima

37 Nde sordaasiibe been ngarnoo faa nanna Pool ley sooro muɓɓen ndeen, Pool wi'i hooreejo oon:

—Ina daganoo kam mi haalda e maa naa?

Oon wi'i mo:

—Aa? Ada waawi geresankooɓe naa?

38 Ndelle a wanaa Misiranke gaduɗo muurtere ko booyaay oon naa? A wanaa garduɗo e wadoobe bar-ko'e ujunaaje nayo, de njaarudaa dum'en ley ladde naa?

39 Pool jaabii, wi'i:

—Miin, mi Alhuudiyanke dimaado Tarsus ley leydi Silisi. Ngalluure ndeen wanaa nde anndaaka koy. Midoo nyaage nduɗanodaa kam mi haalda e yimbe been.

40 Hooreejo oon duɗanii mo dum. Pool darii e dow yeentirde ndeen, ɓantani yimbe been junngo. Nde be ndeyyinoo ndeen, o haali e ibraninkooɓe, o wi'i:

22

¹—Sakiraaḅe e baabiraaḅe, kettinee joonin faa mi seedanoo on mi jeyaa feloore nde njowudon dow am.

² Nde 6e nannoo wo ibraninkoore o haaldata e maḅḅe fu, deyyinaare ndeen 6eydii katin. O wi'i:

³—Wo mi Alhuudiyanke dimaado Tarsus ley leydi Silisi. Ammaa Urusaliima do mawnumi. Gamaliyel wonnoo moodibbo am. Kanko jangini kam Tawreeta maamiraaḅe meeden oon faa laabi tal. Mido jingana Laamdo hono no ngorrudon hannden on fuu ni.

⁴ Mi torrii jokkuḅe Laawol ngool faa maayi. Mi nanngii worḅe e rewḅe, mi uddii dum'en ley kasu.

⁵ Almaami Mawdo e waalde Saahiḅe been fuu ina ceedanoo kam, kam'en du. Wo e muḅḅen keḅumi derewol faa mi holla sakiraaḅe muḅḅen wonḅe Damas been. De njahumi faa mi haḅḅowa jokkuḅe laawol Iisaa wonḅe toon been, faa mi wadda dum'en Urusaliima faa njukkee.

No Pool haaliri haala tuubugol muudum

(Golle Nulaabe 9.1-19, 26.12-18)

⁶ Woodi, mido yaha faa 6adiimi Damas, wakkati hakkunde naange. Wakkati gooto annoora mawdo yuuri dow kammu, yayni, filii kam.

⁷ Caamumi e leydi, nanumi daande ina wi'a kam: «Sool, Sool, ko wadi de ada torra kam?»

⁸ Njaabiimi, mbiimi: «Aan wo a moy, joomam?» Nde mbi'unoomi noon fu, o wi'i kam: «Miin, wo mi Iisaa Nasaraatuujo mo torrataa oon.»

⁹ Wonduḅe e am been nji'i annoora oon, ammaa 6e nanaay daande haaldunde e am ndeen.

¹⁰ Ndeen, mbiimi: «Joomiraado, dume ngadammi?» Joomiraado wi'i kam: «Umma, yahu Damas. A haalante toon ko Laamdo anniyii ngadaa fuu.»

¹¹ Wonduḅe e am been dowi kam, njaari kam faa ley Damas, sabo delkugol annoora ngool wumnii kam.

¹² Ananias wo gorko kuldo Laamdo, jokkudo Tawreeta Muusaa. Alhuudiyankooḅe wonḅe toon fuu ceedanii mo wo o moyyo.

¹³ O wari, o darii yeeso am, o wi'i kam: «Sool, sakiike am, wumtu!» De wakkati oon ni, mbumtumi, njiimi mo.

¹⁴ O wi'i: «Laamdo maamiraaḅe meeden oon subake ma faa paama muuyde muudum, faa nji'aa Ponnditiido oon, nanaa haala e hunduko muudum.

¹⁵ Sabo aan seedantoo mo yeeso yimḅe fuu ko njiidaa e ko nanudaa.

¹⁶ Joonin, dume ndoomataa katin? Umma, lootedaa lootagal batisima, de njaaforedaa lutti maa e noddude innde Joomiraado.»

¹⁷ Caggal mi yeccake Urusaliima, mido wada du'aare ley suudu dewal mawndu, de won ko njiimi e holleede.

¹⁸ Ley holleede oon mi yi'ii Joomiraado, wi'i kam: «Henyaw, yaltu Urusaliima, sabo 6e njabataa seedaaku ngu ceedantodaa kam nguun.»

¹⁹ Njaabiimi, mbiimi: «Joomiraado, iḅe anndi mido yahannoo ley cuudi baajordi diin fuu, mido uddannoo mido fiyanoo goondinḅe ma been.

²⁰ Nde yiyam Etiyen seedee maada oon yuppetenoo ndeen, mido darii, idum weli kam ko o waraa dum. Miin haybannoo kaddule warḅe mo been.»

²¹ Joomiraado jaabii kam, wi'i: «Yahu, mi nulete to woddi, to yimḅe 6e nganaa Alhuudiyankooḅe.»

No Pool wi'iri wo Romanke

²² Iḅe kettinani mo faa o haali haala ka. Ndeen 6e yepti daade maḅḅe, 6e mbi'i:

—Ittu mo e adunaaru ndu! O haanaa wuurude katin!

²³ Iḅe peekoo, iḅe njiila saayaaji maḅḅe, iḅe mbicca leydi.

²⁴ Hooreejo oon yamiri Pool yaaree ley suudu sooro muḅḅen doon, lamndoree piide faa 6e paama ko wadi de jamaa oon ina wulla e makko hono ni.

²⁵ Nde 6e ka66annoo mo faa 6e piya mo ndeen, o wi'i mawdo sordaasiibe gondoo doon:

—Yalla na daganoo on piyon Romanke, sakko mo saraaka naa?

²⁶ Nde mawdo oon nannoo dum ndeen, yehi to hooreejo mu66en oon, wi'i:

—Ada anndi ko nesudaa wadude naa? Gorko oon wo Romanke!

²⁷ Ndeen hooreejo oon wari to Pool, yami dum, wi'i:

—Haalanam, yalla a Romanke naa?

Pool jaabii, wi'i:

—Wo mi kam!

²⁸ Ndeen hooreejo oon jaabii, wi'i:

—Miin kaa, ceede keewde njobumi de ke6umi laataade Romanke.

Pool wi'i mo:

—Miin, mi finii tawumi mi kam.

²⁹ Wakkati oon anniyiibe fiyude mo faa tilsinana mo haaltude been acciti. Hooreejo oon huli, sabo anndii Pool wo Romanke woodi ha66iino dum.

No Pool yaariraa yeeso waalde Saahii6e

³⁰ Jaango majjum, hooreejo oon ha66iti Pool, sabo na yidi tannyorde ko Alhuudiyankoo6e been mbullitii dum. O yamiri hooree6e almaami'en e waalde Saahii6e ndeen fuu kawrita. Caggal duum, o waddi Pool, o darni dum yeeso ma66e.

23

¹ Pool ndaari waalde Saahii6e been, wi'i:

—Sakiraa6e, wo 6ernde nde walaa feloore mbuurdumi yeeso Joomiraado faa yottaade nyalooma handen o.

² Ndeen Ananias, Almaami Mawdo oon, yamiri darinoo6e dakkol makko been piya mo hunnduko.

³ Ndeen, Pool wi'i mo:

—Laamdo fiyete, aan kokuwol dawninaangol nanndungol wo lobbol! Ada joodii faa carorodaa kam e Tawreeta Muusaa, de a luttii Tawreeta Muusaa ko njamirdaa mi fiyee duum.

⁴ Darinoo6e doon been mbi'i Pool:

—Yalla a mbonkoto Almaami Mawdo mo Laamdo joyyini o naa?

⁵ Pool jaabii, wi'i:

—Sakiraa6e, mi faamaayno yalla wo o Almaami Mawdo. Si goonga, mido anndi ina winndaa: «Taa mbonka hooreejo lenyol maa!»*

⁶ Pool ina anndi wob6e ley Saahii6e been wo Saduki'en, wob6e mu66en du wo Farisa'en. Ndelle yeewnii semmbe hakkunde kawrital doon, wi'i:

—Sakiraa6e, miin mi Farisanke, 6ii Farisanke. Wo saabe yowugol jikke e ummital maay6e carorteemi!

⁷ Nde o haalnoo dum ndeen, Farisa'en e Saduki'en been njeddun-duri, kawrital ngaal feccii.

⁸ Sabo Saduki'en ina mbi'a ummital walaa, maleyka'en ngalaa, ruuhu-uji du ngalaa. Ammaa Farisa'en ina ngoondini dum fuu.

⁹ Duko koon beydii mawnude. Janninginoobe Tawreeta wob6e heedan6e Farisa'en been, na ngada kalala mawdo, ina mbi'a:

—Walaa fuu ko boni ko min nji'i e gorko o! Ina waawi taweede ruuhu naa maleyka haaldi e makko!

¹⁰ Jeddi diin mawni faa hooreejo sordaasiibe oon huli taa 6e ceeka Pool. Dum wadi de o yamiri sordaasiibe njippoo to kawrital toon, itta Pool e juude yim6e been, njeccina dum to suudu sooro mu66en toon.

¹¹ Jemma jokkudo oon, Joomiraado bangi e Pool, wi'i dum:

—Sellin 6ernde maa! No ceedoranidaa kam Urusaliima noon, na tilsi ceedanodaa kam ley Roma du.

No Alhuudiyankoo6e mbatiri faa mbara Pool

¹² Nde weetunoo ndeen, Alhuudiyankoo6e been mbati, kunii nyaamataa njarataa sanaa nde mbari Pool.

¹³ Batidin6e been ina 6uri wor6e capande nayo.

¹⁴ Be njehi to hooree6e almaami'en e maw6e, 6e mbi'i:

—Min kunake hunayeere fay huunde min nyaamataa min njarataa

* 23:5 Wurtagol 22.27.

gilla joonin, sanaa nde min mbari Pool.

¹⁵ Joonin, onon e waalde Saahiibe been, mbi'ee hooreejo sordaasiibe oon waddana on Pool. Mbi'on odon njidi faamitaade ko o haalata duum. Minen, miden cegilii faa min mbara mo gilla o yottaaki.

¹⁶ Bii sakiike Pool debbo nani ko 6e anniyii duum, yehi to suudu sordaasiibe toon, naati, humpiti Pool.

¹⁷ Pool noddi gooto e maw6e sordaasiibe been, wi'i dum:

—Yaaru suka gorko o to hooreejo toon, sabo won ko o yidi haalande dum.

¹⁸ Mawdo sordaasiibe oon yaari mo to hooreejo muudum toon, wi'i dum:

—Pool ommbaado oon noddi kam, nyaagii kam mi wadda suka gorko o to maa, sabo won ko o yidi haalande ma.

¹⁹ Hooreejo oon nanngi junngo makko, toowtidi e makko, de yami mo:

—Dume kaalantaa kam?

²⁰ Suka oon wi'i mo:

—Alhuudiyankoo6e ndawridii. Be nanndinkinto e yidube faamitaade kabaaru Pool. Be nyaagete jaango ngaddanaa 6e Pool yeeso waalde Saahiibe ndeen.

²¹ Taa njabanaa 6e! Sabo ko 6uri wor6e capande nayo na duppinanii mo, kunake nyaamataa njarataa si mbaraay mo. Be cegilake, i6e ndoomi yamiroore maa.

²² Hooreejo oon wi'i suka gorko oon:

—Taa haalan fay gooto yalla a faaminii kam dum.

O yoppi dum dilli.

No Pool nuldiraa Kaysariya

²³ Caggal duum, o noddi maw6e sordaasiibe makko dido, o wi'i dum'en:

—Kawrunduree wor6e keme dido e waddiibe pucci capande njeddo, kam e jom'en labbe keme dido. On fuu, cegilane yaade Kaysariya wakkati yamnde jeenay jemma.

²⁴ Cegilee pucci faa njaaron Pool e jam, to Filiki goforneer oon.

²⁵ Hooreejo oon winndi bataaki ki, wi'i:

²⁶ Miin, Kalawdiyus Lisiya, mido jowte, aan Filiki goforneer teddufo.

²⁷ Gorko mo neldumaami o, wo Alhuudiyankoo6e nanngunoo dum, anniyii warude dum. Nde kumpitinoomi o Romanke ndeen, naatumi, miin e fedde sordaasiibe ndeen, ittumi mo.

²⁸ Ngaddumi mo yeeso waalde Saahiibe ma66e, sabo mido yidi faamude ko 6e peldi mo duum.

²⁹ Tawumi wo dow sariya ma66e tan 6e peldi mo, de dum wanaa huunde waawunde warude mo naa udude mo.

³⁰ Caggal duum, maatumi Alhuudiyankoo6e ndawridii faa mbara mo. Dum wadi de neldumaami mo wakkati oon. Mi yamirii feloo6e mo been du njaha to maa, pela mo toon.

³¹ Sordaasiibe been ngadi ko njami-raa duum, kooyi Pool ley jemma, njaari dum faa Antipatiri.

³² Jaango majjum, sordaasiibe yaaranoo6e e koyde been njeccii to suudu mu66en Urusaliima. Be njoppidi Pool e waddiibe pucci been, njottinowa dum.

³³ Nde been njottinoo Kaysariya ndeen, kokki goforneer oon bataaki kiin, njoppi Pool e junngo makko.

³⁴ Nde goforneer oon janngunoo bataaki kiin fu, yami toy Pool jeyaa. Nde nannoo wo Silisi o jeyaa ndeen,

³⁵ wi'i mo:

—Mi nanan haala maa si feloo6e ma been ngarii.

O yamiri Pool doomowee to suudu Hirudus laamordu toon.

24

No Pool feldaa yeeso Filiki goforneer

¹ Balde joy caggal duum, Ananiyas Almaami Mawdo oon yottii Kaysariya. Imo wondi e maw6e wo66e, kam e janngudo sariya Roma'en bi'eteedo Tertulu. Be peli Pool yeeso goforneer oon.

² Nde Pool noddanoo ndeen, Tertulu fuddi felude mo yeeso kaananke oon, wi'i:

—Filiki kaananke teddufo, wo saabe maada de min kebi jam booydo. Woodi ko moyyinaa ley lenyol ngol du wo haybugol maada wadi.

³ Min annditii fuu ko ngadudaa, yimbe tatteeji fuu na njettire berde belde.

⁴ Mi yidaa joonnde ndeen juuta, de mido nyaage saabe moyyuki maa, kettindanodaa min seeda.

⁵ Min tawii gorko o wo daaboowo bone sanne. Wo o gaddoowo fitina hakkunde Alhuudiyankooƙe wonbe ley adunaaru fuu. O ardiifo laawol Nasaraatunkooƙe.

⁶ O filake tuuninde suudu dewal mawndu nduun, de min nanngi mo. [

⁷ Miden njidi saraade mo sariya amin, tawi Lisiya hooreejo sordaasiibe oon ittirii mo semmbe e juude amin, yamiri felooƙe mo been ngara yeeso maa.]*

⁸ Aan e hoore maa, lamndodaa mo, paamaa ko min peldi mo duum fuu.

⁹ Alhuudiyankooƙe tawaabe toon been keedani kaaloowo oon, mbi'i noon jaati worri.

¹⁰ Ndeen Filiki, goforneer oon, hokki Pool laawol faa haala. Pool wi'i:

—Mido anndi wadii duubi ada saroo lenyol ngol. Dum wadi de mido sey-oro jakkanaade hoore am.

¹¹ Buraa balde sappo e didi ko ngarumi Urusaliima faa mi sujidana Laamdo. Si a taykake fu, a tawan hono noon worri.

¹² Fay gooto tawaay kam mido dukida e neddo naa mido jirkita jamaa, wanaa e ley suudu dewal mawndu nduun, wanaa e ley cuudi baajordi, wanaa e ley ngalluure ndeen.

¹³ Be mbaawaa tabintinde ko 6e peldi kam joonin duum.

¹⁴ Ammaa mido jabi yeeso maa: mido rewri Laamdo maamiraabe meeden oon e laawol ngol 6e mbi'ata feerewol ngool. Mido goondini ko

winndaa e Tawreeta Muusaa duum e ko winndaa e dewte annabaabe duum fuu.

¹⁵ Woodi, mido tannyori Laamdo iirtinan fonnditiibe e bonbe fuu, hono no Alhuudiyankooƙe du tannyori ni.

¹⁶ Saabe duum mido tinnoo wondude e bernde nde walaa feloore yeeso Laamdo e yeeso yimbe wakkati fuu.

¹⁷ Caggal duubi keewdi, mi wartii faa mi wadana yimbe am dokke, mi itta sadakaaji.

¹⁸ Wakkati oon 6e tawi kam e ley suudu dewal mawndu nduun caggal ko ngadumi al'aada senagol. Mi waldaa e jamaa, mi waldaa e duko.

¹⁹ Alhuudiyankooƙe wobbe yuuruƙe leydi Aasiya wonnoobe doon, wo been kaannoo warude pela kam yeeso maa, si tawii won ko ngadumi.

²⁰ Yimbe 6e do, sanaa kam'en e ko'e muuben kaala boofi di nji'i e am nde ndarinoomi yeeso waalde Alhuudiyankooƙe Saahiibe ndeen.

²¹ Be mbaawaa wiide mi wadii faa'e si wanaa konngol gootol ngol ndarimi de yeewniimi: «Wo saabe ummital maaybe wadi de mido saree händen!»

²² Filiki oon, na anndi laawol Iisaa ngool, hanti haala, wi'i:

—Si Lisiya hooreejo sordaasiibe oon warii fu, ndeen carotoomi haala moodon ka.

²³ O yamiri mawdo sordaasiibe oon hayba Pool, de newnana dum, taa hada fay gooto e yigiraaƙe muudum been warude walla dum.

²⁴ Balde seeda caggal duum, Filiki wardi e deekum Alhuudiyanke bi'eteedo Durusiila. O neli Pool waddowaa, o hettindanii dum ina haala haala goondinal Iisaa Almasiihu.

²⁵ Kaa nde Pool haalannoo haala fonnditaare e nanngitaare e sariya garoowo ndeen, Filiki huli, wi'i:

—Joonin kaa heyii! Yahu. Nde kebindiimi fuu, mi nodditete.

²⁶ O miilii Pool hokkan mo ceede. Dum wadi de imo nodda dum kile keewde faa 6e njewtida.

* 24:7 E dereeji booydi, goddi ngalaa aaya 7.

27 Nde wadunoo duubi didi fu, Porsiyus Festus loomti Filiki, laatii kaananke. Ammaa Filiki yoppi Pool e ley kasu doon, sabo na yidi welnande Alhuudiyankooɓe been.

25

No Pool nyaagorii sariya muudum yaaree to kaananke Roma

¹ Balde tati caggal ko Festus wari e ley leydi ndiin duum, yuwi Kaysariya, yehi Urusaliima.

² Doon, hooreeɓe almaami'en e ardiibe Alhuudiyankooɓe ngari to makko de peli Pool. Be nyaagii mo semmbe

³ o walla ɓe, o wadda Pool Urusaliima. Ko ɓe mbiiri mo noon dey, iɓe piloo duppinanaade dum dow laawol faa ɓe mbara dum.

⁴ Festus jaabii ɓe, wi'i:

—Pool ina uddii ley kasu Kaysariya toon. Miin e hoore am du, mi yeccoto wuro ngoon law.

⁵ Mawɓe moodon ngara njaada e am Kaysariya, pela gorko oon si tawii won ko wadi.

⁶ Festus waddaay e maɓɓe ko buri balde jeetati naa sappo, de yeccii Kaysariya. Jaango majjum, o joodowii to sarorde toon, o yamiri Pool waddee.

⁷ Nde Pool yottinoo ndeen, Alhuudiyankooɓe yuuruɓe Urusaliima been piilii dum, peldi dum kulle bonde keewde. Ammaa ɓe mbaawaay laabinde pelooje deen.

⁸ Ndeen Pool jakkani hoore muudum, ina wi'a:

—Mi wadaay ko boni, wanaa e sariya Alhuudiyankooɓe oon, wanaa e suudu dewal mawndu nduun, wanaa e kaananke Roma mawdo oon du.

⁹ Festus ina yidi welnande Alhuudiyankooɓe been. Ndelle yami Pool, wi'i:

—Ada jaɓa yaade Urusaliima faa mi sarowoo toon kabaaru maa oon naa?

¹⁰ Nde o yamunoo duum fu, Pool jaabii, wi'i:

—Wo e sarorde kaananke Roma mawdo ngonumi, wo do kaanumi sareede. Mi wadaay Alhuudiyankooɓe

been fuu ko boni. Aan e hoore maa du, ada anndi.

¹¹ Si mi wadii ko boni, ko foti warude kam fu, mi salataako wareede. Ammaa si fay huunde e ko ɓe peldi kam duum wanaa goonga fu, fay gooto waawaa wattude kam e juude maɓɓe. Sariya am faltake do. Wo kaananke Roma mawdo oon, kam sarotoo kam.

¹² Caggal nde Festus haaldunoo e tindinoobe dum ndeen, jaabii Pool, wi'i:

—Ada yidi kaananke Roma mawdo sare, ndelle a yahan to kaananke Roma mawdo oon!

No Pool waddiraa yeeso Agirippa e Bereniika

¹³ Balde seeda caggal duum, Agirippa kaananke oon e Bereniika, sakiike mum debbo, ngari Kaysariya faa njowta Festus.

¹⁴ Nde ɓe ɓooytunoo doon balde seeda fu, Festus haalani kaananke oon haala Pool, wi'i:

—Ina woodi gorko mo Filiki yoppi do ley kasu.

¹⁵ Nde njahunoomi Urusaliima ndeen, hooreeɓe almaami'en e mawɓe Alhuudiyankooɓe kaalanii kam haala makko, nyaagii kam mi saroo mo o jukkee.

¹⁶ Njaabiimi ɓe: Al'aada Romankooɓe jabataa saraade neddo si hawritaay e felooɓe dum been. Sanaa tawee ina fotti faa jaaboo ko feldaa duum.

¹⁷ Ndelle ɓe fuu ɓe ngarii do. Miin le, mi neebinaay dum fes, sabo jaango majjum njoodowiimi to sarorde toon, njamirmi gorko oon waddee.

¹⁸ Felooɓe mo been ndarii, kaali, de ɓe ngaddaay fay feloore wootere ko nanndani kam wo bonanda.

¹⁹ Be peldii mo haala diina maɓɓe, kam e gooto bi'eteedo Iisaa maaydo, mo Pool wi'ata ina wuuri.

²⁰ Woodi miin kaa, mi yi'aay fuu no njiitirammi goonga e haala kaan. Dum wadi de lamndiimi mo yalla imo jaɓa saroweede Urusaliima.

²¹ Ammaa o nyaagake kabaaru makko watee e juude kaananke

mawdo oon. Ndelle njamirmi o haybee faa mi heba neldude mo kaananke Roma mawdo oon.

²² Agirippa wi'i Festus:

—Mido yidi hettindanaade gorko o, miin e hoore am.

Festus wi'i:

—A hettindanto mo jaango.

²³ Jaango majjum, Agirippa e Bereniika ngardi e yukkinaare mawnde, naati e ley sarordu nduun, kam'en e hooree6e sordaasiibe e maw6e ngalluure ndeen. Festus yamiri Pool waddee.

²⁴ Nde waddanoo fu, Festus wi'i:

—Agirippa kaananke e kawrital tawaa6e do! On nji'ii gorko o. Alhuudiyankoo6e fuu pelii mo to am ley Urusaliima e do fuu. I6e yeewnoo, i6e mbi'a o haanaa yoppeede o wuura.

²⁵ De miin e hoore am kaa, mi tawii o wadaay fay huunde ko haani warude mo. Ammaa kanko e hoore makko, o nyaagake sariya makko yaaree faa to kaananke Roma mawdo oon. Ndelle mi anniyake neldude mo toon.

²⁶ Ammaa mi walaa ko mi windana kaananke oon dow kabaaru makko. Dum wadi de ngaddumi mo yeeso moodon, e ko buri dum fuu, yeeso maada aan kaananke Agirippa. Hono nii, si en kettindake haala makko fu, mi heban ko mi winnda.

²⁷ Sabo hakkillo am jabaay neldude kasunke to kaananke tawee hollitaay ko nanngiraa.

26

¹ Agirippa wi'i Pool:

—A hokkaama laawol. Haalu haala maa.

Ndeen, Pool 6anti junngom, jaabii, wi'i:

² —Agirippa kaananke, mi seyorake laamnude hoore am yeeso maa handen ko Alhuudiyankoo6e peldi kam duum fuu.

³ Ada anndi al'aadaaji Alhuudiyankoo6e e haalaaji mu66en fuu. Saabe majjum mido nyaage, kettindanodaa kam e munyal.

⁴ Alhuudiyankoo6e fuu ina anndi no mbuurdumi gilla mi cukalel. I6e

anndi no ngorrunoomi e ley yim6e leydi am e ley Urusaliima fuu.

⁵ I6e anndi gilla arande, si 6e nja6ii seedaade: mido jokki laawol diina amin 6urngol tiidude ngol, mido hisodaa e Farisa'en.

⁶ Joonin, mi darake faa mi saree saabe mi yowii jikke am dow amaana mo Laamdo wadani maami-raa6e meeden oon.

⁷ Yuwdiiji meeden sappo e didi diin ina njowi jikke mu66en e tabintingol amaana oon, ina ndewira semmbe jemma e nyalooma. Kaananke, wo saabe jikke o Alhuudiyankoo6e peldi kam!

⁸ Ko wadi de miilidon Laamdo waawaa iirtinde maay6e?

⁹ Miin e hoore am, ley ko faltii mi tannyoriino mido haani bonnude innde Iisaa Nasaraatuujo oon, no laatorii fuu.

¹⁰ Wo dum pay ngadumi Urusaliima du. Hooree6e almaami'en 6een kokkii kam baawde mi udda seniibe heew6e e kasu. Nde 6e caranoo faa 6e mbaree ndeen, mi yardake dum.

¹¹ Mi torrii 6e kile keewde e cuudi baajordi diin fuu. Mido tilsina 6e njedda Almasiihu mo 6e ngoondini oon. Tikkere am dow ma66e ina mawnunoo sanne, faa mido tewna 6e ley gure janane, mido torra 6e.

No Pool haaliri haala tuubugol muudum

(Golle Nulaabe 9.1-19, 22.6-16)

¹² Wo hono nii njaarumi Damas. Hooree6e almaami'en nelii kam, kokkii kam baawde nanngude goondin6e toon.

¹³ Kaananke, mido wonnoo dow laawol wakkati hakkunde naange, nji'umi annoora ina yuura dow kammu ina filoo kam, miin e yaadi-raa6e am 6een fuu. Annoora oon ina buri fay naange jalbude.

¹⁴ Min fuu, min caami e leydi. Wakkati oon, nanumi daande ina wi'a kam e ley ibraninkoore: «Sool, Sool, ko wadi de ada torra kam? Si ndemoori wi'ii saloto tufirgel joomum fu, 6eydan nawnaade.»

15 Njaabiimi, mbiimi: «Aan wo a moy, joomam?» Joomiraado wi'i: «Miin, wo mi Iisaa mo torrataa oon.

16 Umma dara, sabo mi ɓanganii ma, mi subake ma faa ngollanaa kam. Wo faa ceedanodaa kam ley ko njiidaa joonin e ko nji'oytaa si mi ɓangii e maa caggal hannden.

17 Mi reenete e Alhuudiyankooɓe e yimɓe lenyi godɗi ɓe nulamamaami e muɓɓen joonin ɓeen.

18 Mi nulete faa peertaa gite maɓɓe, ɓe yuwa e nimre, ɓe ngarta e annoora, ɓe yuwa e baawɗe Seydaani, ɓe ngarta e Laamɗo, ɓe keɓa yaafeede hakkeeji maɓɓe, ɓe ndonida e seniibe saabe ko ɓe goondini kam duum.»

19 Ndelle saabe majjum, kaananke Agirippa, mi salaaki dowtanaade ko nji'umi, ko yuurani kam dow kammu duum.

20 Be artiimi waajaade wo yimɓe Damas e yimɓe Urusaliima e piilol Yahuudiya fuu. Caggal duum, njokkinmi yimɓe lenyi godɗi tuuba, ngarta e Laamɗo, ngolla gollleeji kollooji tuubii.

21 Saabe duum, Alhuudiyankooɓe nanngiri kam ley suudu dewal mawndu nduun, pilii warude kam.

22 Ammaa Laamɗo wallii kam illa ndeen faa warde hannden. Mido seedanoo yimɓe fuu, gilla lo'ube faa e tedduɓe. Mi waajataako fay huunde si wanaa ko annabaaɓe e Tawreeta Muusaa mbi'i warowan duum.

23 Dum woni: Almasiihu torroto faa maaya, de artoo maayɓe ummitaade. De si ummitake fu, waajoto yimɓe meeden e lenyi godɗi fuu kisindam, dam laatanoo ɓe annoora.

24 Nde Pool haalannoo dum ndeen, Festus feekii e semmbe, wi'i:

—Pool, a haanjaama! Heewgol maada anndal ngol haanii ma!

25 Pool jaabii, wi'i:

—Festus tedduɗo, mi haanjaaka. Ko kaalammi duum wo haalaaji goongaaji, celluɗi.

26 Agirippa kaananke oon ina anndi kulle deen. Dum wadi de mido hoolii haalude dum yeeso makko.

Si goonga, mido tannyori dum fuu suudanaaki mo, sabo dum wadaay e cuncukka.

27 Kaananke! Ada goondini annabaaɓe naa? Mido anndi ada goondini!

28 Agirippa wi'i Pool:

—Ada miilii wadude kam Almasiyankeejo law law hono nii naa?

29 Pool jaabii, wi'i:

—Nde yaawi e nde hanndii fuu, dum laatoo muuyɗe Laamɗo faa aan e hettindaniibe kam joonin fuu laatodon hono am, de tawee wanaa e callali gondi e am di.

30 Kaananke oon e goforneer oon e Bereniika e joododinooɓe e muɓɓen fuu ummii.

31 Nde ɓe njaltunoo suudu nduun ndeen, iɓe mbi'undura:

—Gorko o wadaay ko foti warude dum naa haɓɓude dum callali.

32 Agirippa wi'i Festus:

—Imo waawnoo yoofeede si o wi'aayno sariya makko faltiniree to kaananke Roma mawɗo oon.

27

No Pool neldiraa Roma

1 Nde yaareede amin Itali e laana tabitinnoo ndeen, Pool e kasunkooɓe woɓɓe ngattaa e junngo mawɗo sordaasiibe bi'eteedo Yuliyus. Oon wo jeyaado e fedde sordaasiibe kaananke Roma mawɗo.

2 Min naati laana maayo yuuruka Adaramati njahooaha ina fanta gure ley leydi Aasiya. Min ndunnyi. Miden ngondi e Aristarka gorko Makedoniyanke yuurudo Tesaloniiki.

3 Jaango majjum, min njottii Sidon. Yuliyus wadani Pool hinney, dujanii dum yaha to yigiraaɓe mum faa mballira dum ko haajaa.

4 Nde min yuwunoo doon ndeen, min ɓattitowii fonngo ruunde* Kipirus, sabo min kawrii e henndu mawndu.

5 Min peyyiti maayo manngo ngoon hedde Silisi e Pamfiliya, min njottii Mira ley leydi Lisiya.

* 27:4 **Ruunde** wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo.

6 Doon, mawdo sordaasiibe oon tawi laana yuuruka Alesandiri ina fonndii Itali. O nanni min ley makka.

7 Balde keewde laana amin kaan wadi ina yaara heese. Semmbe e doole min njottorii wuro Kinidus. Henndu nduun na hada min yahude to min ponndii. Ndelle min takkii ruunde Kereta gere to henndu walaa, min panti Salmone.

8 Miden takkii senngo, miden tampi e yaade. Faa min njottii nokku bi'eteedo Jipporde Lobbere nde woddaa e wuro Lasiya.

9 Min booyi sanne faa wakkati iidi nyannde ittugol hakkeeji faltii. Wakkati dabbunde maayo ngoon ina hulbinii sanne, na tiidi laana dilla ndeen. Pool tindini 6e dow majjum.

10 O wi'i:

—Sakiraa6e, mi yi'ii jahaangal ngal wo keewungal torra e mursey, wanaa laana ka e gineeji di tan, ina waawi laataade yonkiiji meeden du.

11 Ammaa mawdo sordaasiibe oon, wo haala sofeere laana kaan e joomika 6uri ja6ude e dow haala Pool.

12 Jipporde laanaaji nde 6e ngoni e muudum ndeen, welaa dabbude. Dum wadi de 6ur6e heewude ley laana been mbi'i 6e njaha 6e piloo yottaade Fenika faa 6e ndabba toon. Dum wo jipporde wonnde Kereta huccitinde hordoore-gorgaare e sobbiire-gorgaare.

13 Nde henndu seeda yuurundu hordoore fuddunoo wifude ndeen, 6e cikki 6e mbaawan yottaade to 6e njidi toon. Be yeentini jamde darnooje laana deen, 6e takkii e fonngo Kereta, i6e njaha.

14 Ammaa caggal duum seeda, henndu mawndu wi'eteendu henndu sobbiire-lettugaare yuuri to ruunde toon, jippii.

15 Henndu nduun faddii laana kaan. Min kunngii huccitinde e henndu nduun faa min njaha yeeso. Min acci ika roya.

16 Nde min paltotonoo duungel bi'eteengel Kawda ndeen, min kawri

e henndu seeda. E ley tampiri, min poo6i laanayel pamarel ngel min ndaasannoo ngeel.

17 Min yepti ngel, min njowi ngel dow laana mawka. Ndeen 6e kooyi 6oggi, 6e piilii laana mawka kaan. Be njippini jamde darnooje laana deen du, 6e njoppi ika roya, sabo 6e kulii taa 6e njanoy e sobbundu ruunde Sirta.

18 Henndu nduun ina heddi na wifa min semmbe. Saabe duum, jaango majjum 6e pud6i faddude donngal laana kaan ley maayo manngo.

19 E nyalooma tata6o oon, 6e kooyi anniya, 6e paddi fay ginereeji jaarooji laana ley ndiyam diin.

20 Naange e koode du nji'ataake faa wadi balde keewde. No henndu nduun foti mawnude, min tayi jikke amin fuu e hisude.

21 Nde booynoo yim6e been ke6aay ko nyaama fu, Pool darii hakkunde ma66e, wi'i:

—Si on nja6iino haala am, on ndillaayno Kereta fu, torraaji di e mursey o hewtataakono en.

22 Joonin, mido haalana on: cellinee 6erde mon, sabo fay gooto moodon mursataa yonki muudum, laana ka tan mursetee.

23 Jemma hankin, Laamdo jeydo kam mo ndewammi oon nuli maleyka to am.

24 Maleyka oon wi'i kam: «Pool, taa hulu, tilay a daroto yeeso kaananke Roma mawdo oon. Laamdo reenete, aan e yaadiraabe maa been fuu.»

25 Ndelle, cellinee 6erde mon, sabo mido hoolii ko Laamdo haalani kam duum, hono noon jaati worrata.

26 Ammaa tilay en njanowan e ruunde wonnde ley maayo ngo.

27 E ley jemma sappo e naya6o oon, miden ndoya ley maayo Adiriyati ngoon faa hannden. Wakkati hakkunde jemma, donnoo6e laana kaan been cikki badake leydi.

28 Be paddii 6oggol ponndirgol, 6e tawi luggeefi kiin wo haddi darande noogay. Be njehi yeeso seeda, 6e

† 27:28 Darande noogay wo meetereeji 37. Darande sappo e joy wo meetereeji 27.

paddi katin, 6e tawi luggeefi kiin wo haddi darande sappo e joy.†

29 Be kuli taa 6e njanoy e kaaye. Ndelle 6e njippini jamde nay darnooje laana deen caggal laana kaan, i6e keppi weetaay.

30 Ndeen golloobe laana kaan been njippini laana pamara kaan e ndiyam, ina njidi faa ndilla kam'en tan. Be mbi'i wo66e 6e njippinowan jamde to yeeso laana kaan toon faa ndarna ka.

31 Pool wi'i mawdo oon e sordaasiibe been:

—Si yimbe been keddaaki e ley laana ka fu, onon, on ndadataa.

32 Ndeen sordaasiibe been tayi boggi nanngunoodi laana pamara kaan diin, njoppi ngel dilli kangel tan.

33 Nde 6adinoo weetude ndeen, Pool nyaagii 6e fuu 6e nyaama, wi'i:

—Hannden woni balde sappo e nay odon ndoomi on nyaamaay. Odon keddi on meedaay fay huunde.

34 Ndelle mido nyaagoo on sanne, nyaamon. Odon kaajaa dum faa ndadon. Si goonga, fay gooto moodon leebol hoore muudum solataa de saama.

35 Nde o haalnoo dum ndeen, o hooyi buuru, o yetti Laamdo yeeso ma66e 6e fuu, o heltii, o fuddi nyaamude.

36 Ndeen 6e fuu berde ma66e cuusi-naa, kambe du 6e kooyi, 6e nyaami.

37 Minen wonbe ley laana kaan been, min yimbe keme dido e capande njeddo e njeegom.

38 Nde 6e nyaamnoo faa 6e kaari ndeen, 6e kooyi bootooji alkama gondi e laana kaan diin, 6e paddi di ley maayo manngo faa dum huyfintina ka.

39 Nde weetunoo ndeen, 6e kaynii leydi, de 6e annditaay ndi. Be nji'i nokkuure njaareendi yaajunde seeda. I6e njidi jaarude toon laana kaan si 6e mbaawii.

40 Be tayi jamde deen, 6e njoppi de ley maayo. Be kabbiti boggi kabbaadi e oncirde deen du. To hoore laana toon du, 6e yeentini wudere dow, 6e peerti nde faa henndu nduun

dunyira ka yeeso. Be ponndii daande maayo ngoon.

41 Ndeen laana kaan fiyii e tilde, nufi. Becce makka cokkii e ley njaa-reendi ndiin faa ka hunngii dimmbaade. Bempeyye du keli caggal makka faa diggi.

42 Sordaasiibe been anniyii warude kasunkoobe been taa fay gooto e mu66en yinoo de dogga.

43 Ammaa mawdo sordaasiibe oon ina yidi dannude Pool. Ndelle o hadi 6e wadude anniya ma66e oon. O yamiri waawbe yinaade been artoo njinoo mburtowoo,

44 de heddiibe been du tiigoo kelte laana kaan naa goddum yuurdum e makka. Hono nii min fuu min njot-torii leydi e jam.

28

1 Nde min kisunoo ndeen, min nani ruunde ndeen Malta wi'etee.

2 Jeyaabe doon been nja6borii min caahu mawdo. Wakkati oon kammu ina to6a, jaangol du na woodi. Ndelle 6e ku66ani min yiite faa min yuuloo.

3 Pool hawrunduri ledde, watti e yiite ngeen. Nguleefi wurtini mboddi e majje, ndi soppi junngo makko.

4 Nde jeyaabe doon been njiinoo mboddi ndiin ina bilii e junngo Pool ndeen, mbi'unduri hakkunde mu66en:

—Tannyoral, gorko o wo gaddo war-hoore. Fay si o dadi to maayo manngo toon du, sariya accataa mo o wuura.

5 Ndeen o fiddi mboddi ndiin ley yiite, dum torraay mo fay huunde.

6 Be miilii o buutan naa o saaman wakkati oon, o maaya. Ammaa nde 6e kedinoo faa 6ooyi, 6e nji'i dum torraay mo fay seeda fu, hakkillooji ma66e mbaylitii e makko. Be mbi'i o wo gooto e alla'en.

7 Pubiliyus, hooreejo ruunde ndeen oon, gese muudum ina ngoni sera nokkuure ndeen. O ja6bii min faa woodi, o weerni min faa haddi balde tati, o saahanii min.

8 Tawi baaba Pubiliyus ina fukkii sellaa, wo jontaado, reedu muudum du na dogga yiyam. Pool yehi to

makko, du'ii, yowi juude muudum e dow makko, danni mo.

⁹ Nde dum wadunoo ndeen, nyawbe wonbe e ruunde ndeen been ina ngara, na ndanee.

¹⁰ Be teddini min teddeengal manngal. Nde min cegilino faa min ndilla e laana ndeen, be njooḅini min ko min kaajaa e jahaangal amin.

No Pool yaari yuuwde Malta yaade Roma

¹¹ Miden ngonnoo toon faa haddi lebbi tati. Ndeen min naati e laana yuuruka Alesandiri, ndabbunooka e ruunde ndeen. Min ndilli. Laana kaan ina nenyaa nenyi tooruuji funereebe.*

¹² Min njottii wuro wi'eteengo Sirakus, min ngadi doon balde tati.

¹³ Min yuwi doon, min takkii e daande maayo manngo faa Regiyus. Jaango majjum, henndu hordoore wifii. E ley balde didi min njottii Potiyoli.

¹⁴ Min tawi toon sakiraaḅe, nyaagii min min ngonda e muḅḅen jeddiire. Ndeen sakitii, min njottowii Roma.

¹⁵ Nde sakiraaḅe wonbe Roma been nannoo garol amin fu, ngari faa Luumo Abiya e nokku bi'eteedo Jipporde Tati faa njakkitoo min. Nde Pool yiinoo be ndeen, yetti Laamdo, beydorii cuusal.

¹⁶ Nde min njottinoo Roma ndeen, Pool hokkaa laawol jippoo e feere muudum. Sordaasiiḅo ina hayba dum.

No Pool waajorii ley Roma

¹⁷ Balde tati caggal duum, Pool noddii mawbe Alhuudiyankooḅe. Nde be kawritinnoo ndeen, o wi'i be:

—Sakiraaḅe! Mi wadaay fay huunde ko luttundurta kam e yimbe meeden naa aadiiji maamiraaḅe meeden. Ammaa mi nanngaama Urusaliima, mi wattaama e juude Romankooḅe.

¹⁸ Been du yamtindake kam, de iḅe muuyunoo yoppude kam, sabo

be tawraay kam fay sabaabu gooto kaando warude kam.

¹⁹ Ammaa saabe Alhuudiyankooḅe been calake mi yoppee, dum waddani kam nyaagaade sariya am faltiniree to kaananke Roma mawdo oon. Mi walaa fuu ko mi felda lenyol am.

²⁰ Dum wadi de noddumi on faa mi yi'a on, mi haalana on. Mido haḅḅorii callali di saabe mo Israa'iilankooḅe kedii garol muudum oon.

²¹ Be mbi'i mo:

—Min keḅaay bataaki yuuruki Yahuudiya kaalooḅi haala maa. Katin du fay gooto e sakiraaḅe been waraay humpiti min naa haalani min ko boni ko ngaduḅaa.

²² Ammaa miden njidi kaalanaa min ko njiidaa e hakkillo maa, sabo miden anndi yimbe nokkuuje fuu na njedda laawol ngol njokkuḅaa ngool.

²³ Be kokkunduri nyalaande nde be ngartoyta. Nyalaande ndeen yottii, heewbe ngari kawriti to jipporde makko toon. Gilla fajiri faa caggal kiraade imo fiirtana be haala laamu Laamdo, imo waajoo be. Imo holla be kabaaru Iisaa gondo ley Tawreeta Muusaa e ley dewte annabaaḅe.

²⁴ Woḅḅe maḅḅe njaḅi ko o haali duum, woḅḅe njaḅaay.

²⁵ Nde be cankitotonoo ndeen tawi be ndewraay hakkunde maḅḅe. Ndeen Pool beydi konngol gootol, wi'i:

—Ruuḅu Ceniido haalii goonga nde haalnoo e hunnduko annabi Esaaya, wi'i maamiraaḅe moodon:

²⁶ «Yahu to lenyol ngol, mbi'aa dum: On nanan faa wooda, de on paamataa.

On ndaaran faa laaḅa, de on nji'ataa.

²⁷ Sabo lenyol ngol bernde muudum yoorii.

Be cukkii noppi maḅḅe, be muḅḅii gite maḅḅe.

Si wanaa noon fu gite maḅḅe nji'an, noppi maḅḅe nanan,

hakkillooji maḅḅe paaman.

Ndeen be ngartan be ndewa kam de mi danna be.»†

* **28:11** E jamaanu oon, dorbotooḅe laanaaji na mbi'a kanji ndeenata dum'en. † **28:27** Esaaya 6.9-10.

28 Pool beydi katin, wi'i:

—Anndee, kisindam Laamdo nulaama yimbe be nganaa Alhuudiyankooḅe. Kambe be kettindoto!

[

29 Nde Pool haalnoo haalaaji diin ndeen, Alhuudiyankooḅe been ndilli ina njeddundura sanne hakkunde muḅḅen.]‡

30 Pool joodii suudu to luwi toon duubi didi kibḅudi. Imo jaḅḅoo waroḅe ndaarude mo been fuu.

31 Imo waajoo laamu Laamdo. Imo jannginira tannyoral kabaaru Iisaa Almasiihu Joomiraado, walaa fuu ko hadi mo.

‡ 28:29 E dereeji 6ooydi, goddi ngalaa aaya 29.

Bataaki Pool yaade to Romankoo6e

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi maccudo Iisaa Almasiihu, mi noddaado faa mi laato nulaado muudum. Wo mi cubaado faa mi yottina Kabaaru Laamdo Lobbo.

² Kabaaru Lobbo oon wo mo Laamdo aadiinoo gilla e annabaabe muudum ley Binndi ceniidi diin.

³ Kabaaru oon wo haala Biyiiko haalata. Fodde neddaaku muudum wo yuurudo e Daawda.

⁴ Fodde Ruuhu ceniido du, holliraama wo Bii Laamdo jom baawde ko ummitii e maayde duum. Oon woni Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

⁵ Saabe makko min kebiri moyyere laataade nulaabe faa yimbe yuurube e lenyi fuu ngoondina mo, downtanoo mo, de innde makko teddinee.

⁶ Onon du, odon njejaa e ma66e, onon be Laamdo noddi faa kawton e Iisaa Almasiihu been.

⁷ Mido jowta on fuu, onon wonbe ley Roma be Laamdo horsini de noddi faa laato seniibe. Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yidiri yi'ude goondinbe wonbe Roma been

⁸ Ko artii fuu, mido yetta Laamdo e dow innde Iisaa Almasiihu saabe moodon on fuu, sabo haala goondinal moodon ina haalee ley adunaaru fuu.

⁹ Laamdo mo ndewammi e bernde am fuu e ko ngollanammi Kabaaru Lobbo haala Biyum duum, wo seedee mido miccoo on wakkati fuu

¹⁰ e ley du'aawuujii am fuu. Midu naaroo Laamdo newnana kam laawol e ley muuyde muudum no mi warda to moodon.

¹¹ Sabo mido yidi yi'ude on sanne, faa mi yottinana on dokkal yuurungal e Ruuhu faa semmbindina on.

¹² Woodi, ko njidumi wi'ude wo faa cemmbunduren ley goondinal ngal kawtuden ngaal, goondinal

am semmbina on, ngal moodon du semmbina kam.

¹³ Sakiraa6e, mido yidi paamon: kile keewde ngadumi anniya mi waran to moodon de mido faddaa faa hannden. Midu yidi warude faa danya be kebuni hakkunde moodon saabe Almasiihu hono no kebirmi yimbe hakkunde lenyi goddi ni.

¹⁴ Tilay mi yaha to yimbe fuu, yimbe ngallu e wonbe ladde, to joomiraabe anndal e majju6e.

¹⁵ Dum wadi de mido yidi waajaade on Kabaaru Lobbo oon, onon yimbe Roma du.

Haala baawde Kabaaru Lobbo

¹⁶ Mi semtirtaa Kabaaru Lobbo oon, sabo wo o baawde Laamdo faa hisina goondindo mo fuu: Alhudiyanoo6e tafon, de caggal duum, lenyi goddi fuu.

¹⁷ Sabo Kabaaru Lobbo oon ina bangina no Laamdo fonnditorii, ina bangina wo e goondinal tan neddo ndaardetee ponnditiido yeeso Laamdo, illa fuddoode faa e timmoode. Wo noon Binndi diin mbiiri: «Ponnditiido wuurdan goondinal.»*

Haala tikkere Laamdo dow luttal yimbe

¹⁸ Tikkere Laamdo ina banga illa dow kammu ina jippoo dow luttugol yimbe e oonyaare mu66en fuu. I6e kada goonga bangude saabe oonyaare ma66e ndeen.

¹⁹ Si goonga ko neddo waawi anndude e Laamdo duum ina laabani be, sabo Laamdo hollii be dum.

²⁰ Sabo gilla Laamdo tagi adunaaru ndu faa hannden, golle muudum ina bangina sifa muudum mo yi'ataake oon faa laaba, dum woni baawde makko faa abada deen e no o worri fuu. Saabe duum, yimbe been ngalaa ko be njaaboo fey.

²¹ Fay si taweede i6e anndi Laamdo, be teddiniraay dum no foti teddinireede noon, be njettaay mo du. Miilooji ma66e diin laatake boli, berde ma66e puuyde deen du ni66ii.

²² I6e njaara wo be jom'en hakkillo, jako wo be majju6e.

* 1:17 Habakuk 2.4.

23 Be loomtinirii teddeengal Laamdo duumiido oon tooruuji nannduŋi e yimbe maayoobe e pooli e kulle de koyde nay e daasotoode.

24 Saabe duum, Laamdo yoppidi be e muuyde yonkiiji maŋbe tuunde faa be kuyfini balli maŋbe hakkunde maŋbe.

25 Be loomtinirii Laamdo goongaajo oon e fewre, be teddinii ko tagaa, be ndewi dum, be njoppi Tagudo oon. Oon woni jetteteedo faa abada! Aamiina.

26 Saabe duum, Laamdo yoppidi be e muuyde terde maŋbe cementiniide. Rewbe maŋbe been mbattiti ko haani wadeede e balli muŋben e ko haanaa.

27 Hono noon worbe been du njoppi wondude e rewbe faa naati na muuyundura. Worbe ina ngadundura ko semtinii, de be njomnitoree ley balli maŋbe fodde majjere maŋbe.

28 Saabe ko be miilinoo anndude Laamdo walaa ko nafata duum, Laamdo yoppidi be e majjere maŋbe, faa be ngadi ko neddo haanaa wadude.

29 Ibe keewi oonyaare e bonanda e eelgal e nganyaandi fuu. Ibe keewi kiram e war-hoore e poodundural e jamba e anniya bondo. Wo be nyo'ooŋe yimbe,

30 wo be mbonkotoobe, wanyube Laamdo. Wo be huyfinoobe yimbe, wo be mawninkiniibe, mantotoobe. Ibe piloo laabi kesi faa be ngada ko boni. Ibe calanoo saaraabe maŋbe.

31 Be ngalaa hakkillo, be koolnaaki, be yoorbe berde, be ngalaa yurmeende.

32 Ibe anndi ko Laamdo yamiri: gadoowo golleeji di fuu ina haani maayde. Ammaa wanaa golleeji diin tan be ngadata, ibe njardoo woŋbe du ngada di.

2

Haala jukkungo Laamdo

1 Ndelle, aan peloowo woŋbe oon, mo laatidaa fuu a walaa ko njaabodaa. Sabo si a felii goddo, ada

liŋa hoore maa, sabo aan du ada wada dum.

2 Eden anndi Laamdo ina saroo wadoobe hono golleeji diin fodde goonga.

3 Aan peloowo wadoobe iri golleeji diin tawee hono noon ngadirtaa, yalla ada sikki a dadan jukkungo sariya Laamdo ngoon naa?

4 Naa a jawdo moyyuki Laamdo mawki kiin, kam e munyal muudum e heese muudum naa? Yalla a faamaay moyyuki muudum ina yaare faa tuubaa?

5 Ammaa ko a joordo bernde, a caliido tuubude duum, ada waddana hoore maa tikkere Laamdo nyannde Laamdo ŋanginta tikkere muudum e sariya mum ponnditiido oon.

6 Sabo Laamdo barjoto mono fuu golle muudum.

7 Wadoobe ko woodi e ley munyal, filotoobe darja e teddeengal e ko duumotoo been, keŋan nguurndam nduumiidam.

8 Ammaa filotoobe ko nafata ko'e muŋben, saliibe goonga de ina kaŋbii e bonanda been, jukkungo naawngo keŋata.

9 Torra e billaare ngoodanii gadoowo ko boni fuu: Alhuudiyankooŋe tafon, de lenyi goddi njokka.

10 Ammaa darja e teddeengal e jam ngoodanii gadoowo ko woodi fuu, Alhuudiyankooŋe tafon, de lenyi goddi njokka.

11 Sabo Laamdo burdintaa yimbe.

12 Kala gadoowo hakke mo andaa Tawreeta Muusaa halkan tawa saroraaka Tawreeta oon. Katin du gadoowo hakke tawi na anndi Tawreeta, sarorte Tawreeta oon.

13 Yimbe ndaardataake fonnditiibe yeeso Laamdo e hettindanaade Tawreeta tan. Wo wadoobe ko Tawreeta wi'i been ndaardetee wo fonnditiibe.

14 Be nganaa Alhuudiyankooŋe been, e rafi muŋben anndude Tawreeta fuu, si be ngadirii no Tawreeta oon wi'iri ni e ley muuyde ko'e maŋbe, be kollii ibe njogii

Tawreeta e ley hakkillooji ma66e fay si 6e ngalaa Tawreeta Muusaa oon.

¹⁵ Be kollii ko Tawreeta Muusaa oon yamiri duum ina winndaa e berde ma66e. Berde ma66e ina ceedanoo 6e, wakkati wakkati milooji ma66e na pela 6e, wakkati gom du na laamna 6e.

¹⁶ Dum 6angowan nyannde Laamdo yamirta Iisaa Almasiihu saroo ko suudii ley berde duum, no fotirta e Kabaaru Lobbo mo mbaajotoomi oon.

No Alhuudiyankoo6e ngorri e Tawreeta Muusaa

¹⁷ Aan, bi'udo wo a Alhuudiyanke, ada tuugii Tawreeta Muusaa, ada mantoroow kawtal maa e Laamdo,

¹⁸ ada anndi muuyde Laamdo, ada waawi subaade ko woodi sabo a janninaama Tawreeta oon.

¹⁹ A tannyorii wo a dowoowo wumbe, wo a annoora wonbe e nimre been.

²⁰ Ada waajoo 6e njanngaay been, ada jannina sukaa6e saabe ko njogidaa anndal e goonga faa hi66i e ley Tawreeta Muusaa oon duum.

²¹ Woodi ndelle, ada tindina wo66e, yalla a tindintaa hoore maa naa? Ada waajoo taa mbujjee, a wujjataa naa?

²² Ada wi'a taa njeenee, a jeenataa naa? Ada harmina tooruuji, a wujjataa ley cuudi majji toon naa?

²³ Aan mantortoodo Tawreeta, a huyfintaa innde Laamdo e luttugol maa Tawreeta oon naa?

²⁴ Dum wadi de Binndi diin mbi'i: «Onon ngadi de yimbe 6e nganaa Alhuudiyankoo6e been ina mbonkoo innde Laamdo.»*

²⁵ Woodi, si ada hayba jamirooje Tawreeta, taadagol Alhuudiyankoo6e ina waawi nafude ma. Ammaa si ada lotta jamirooje deen, a laatake hono mo taadaaki ni.

²⁶ Si mo taadaaki haybii jamirooje Tawreeta, wanaa Laamdo ndaardan joomum hono o taadiido nii naa?

²⁷ Mo taadaaki de na hayba Tawreeta Muusaa oon, kam saroyte

aan luttudo Tawreeta oon, fay si a taadiido anndudo Binndi diin.

²⁸ Sabo wanaa ko yi'etee duum wadata neddo Alhuudiyanke jaati, wanaa ko golletee e banndu duum woni taadagol.

²⁹ Wo ko yi'ataake duum wadata neddo Alhuudiyanke jaati, taadagol du ley bernde muudum tawetee. Wo Ruuhu gollata dum, wanaa binndi. Manoore neddo oon, wanaa to yimbe yuurata, wo to Laamdo nde yuurata.

3

¹ Ndelle, dume Alhuudiya'en burdi lenyi goddi? Dume woni nafaa taadagol?

² Ina heewi e alhaaliiji fuu. Ko artii fuu, Laamdo halfinii 6e konngol muudum.

³ Goonga, wo66e ma66e koolnaaki. Yalla dum ina waawi bonnude ko Laamdo wo koolniido duum naa?

⁴ Dum waawaa koy! Fay si yimbe fuu wo fewoo6e, tilay Laamdo kaa annditee wo goongante. Wo hono noon winndiraa:

«Fonnditaare maada ina annditee e ko kaalataa duum, si a sardaama du fu, a liban.»*

⁵ Do mi haaldan hono no wo66e kaaldata ni: si oonyaare meeden ina beyda hollude fonnditaare Laamdo ndeen, noy mbi'eten? Yalla en mbi'an Laamdo wo oonyiido si jippinii tikkere muudum dow meeden naa?

⁶ Fay seeda! Sabo si Laamdo wo oonyiido, noy o sarortoo adunaaru ndu?

⁷ Goddo na waawi wi'ude faa handen: si fewre am beydii hollude goongalaaku Laamdo faa dum mawninii teddeengal muudum, ko wadi mido saree hono wo mi luttoowo?

⁸ Si neddo na miilira nii fu, wi'an: «Ngaden ko boni faa ko woodi funta.» Won mbonkotoo6e ina mbi'a enen du eden mbiira noon. Yimbe been kaa, jukkungo mu66en ina foti e golle mu66en.

No yimbe fuu ndonkiri laataade fonnditiibe

* 2:24 Esaaya 52.5. * 3:4 Jabuura 51.6.

9 Ndelle, enen Alhuudiyankoo6e been, eden buri yim6e heddiibe naa? En buraa koy. Sabo mi hollii Alhuudiyanke e mo wanaa Alhuudiyanke fuu e ley hakkeeki ngoni.

10 Wo hono no winndiraa:

«Walaa fuu ponnditiido, fay gooto,

11 fay gooto walaa paamal,
fay gooto filataako Laamdo.

12 Yim6e fuu mbosake laawol, fuu laatake bol6e.

Walaa fuu gadoowo ko woodi, fay gooto.»†

13 «Kunndude ma66e ina nga'i hono caabeeje udditiide ni,
demle ma66e ina kaala hiila.
Toni ma66e ina caawi tooke bolle.»‡

14 «Kunndude ma66e ina keewi kuddi e haalaaji mettudi.»§

15 «Koyde ma66e ina njaawi rufude yiyam.

16 Bonanda e mettorgal ina njokki 6e to 6e njahata fuu,

17 6e anndaa laawol jam.»*

18 «Kulol Laamdo walaa e berde ma66e fey.»†

19 Eden anndi huunde fuu ko Tawreeta Muusaa oon wi'i, wo won6e e ley muudum been haaldi, faa kunndude fuu ndeyyinoo, de yim6e adunaaru fuu paama ina poti e hiiteede kiite Laamdo.

20 Sabo fay gooto ndaardataake ponnditiido yeeso Laamdo saabe haybude muudum Tawreeta Muusaa. Si goonga, golle Tawreeta oon haadii e anndinde yim6e ko woni hakke.

No yim6e laatortoo fonnditiibe yeeso Laamdo

21 Ammaa joonin Laamdo 6anginii no fonnditaare muudum hebirtee ko wanaa haybude Tawreeta Muusaa. Tawreeta oon e dewte annabaabe deen kaaliino kabaaru majjum:

22 o ndaardan goondin6e been fuu wo fonnditiibe saabe goondinal mu66en Iisaa Almasiihu. Sabo walaa ko senndi yim6e:

23 yim6e fuu luttii, kewtaay yottaade darja Laamdo.

24 Ammaa Laamdo tiigorake 6e fonnditiibe e dokkal saabe hinney muudum. O wadirii dum e Iisaa Almasiihu dimdindo 6e oon.

25 Wo kam Laamdo wadi kirsamaari ittoori hakkeeki‡, faa ittiri hakkeeki goondin6e diin e yiyam muudum. Hono noon Laamdo holliri fonnditaare muudum, fay si jukkaakino luttube arande

26 saabe munyal muudum. O wadirii dum faa o 6angina fonnditaare makko ley jamaanu mo ngonden o, faa o holla wo o ponnditiido, woodi du, neddo fuu goondindo Iisaa, o ndaardan dum ponnditiido.

27 Ndelle, dume neddo waawi mantoraade? Walaa! Haybude Tawreeta Muusaa oon wadi dum naa? Wanaa! Goondinal tan wadi dum!

28 Sabo miden anndi neddo ndaardete ponnditiido saabe goondinal muudum, wanaa saabe haybugol muudum Tawreeta.

29 Naa Laamdo wo Laamdo Alhuudiyankoo6e tan naa? Wanaa wo o Laamdo lenyi goddi diin du naa? Goonga, wo o Laamdo lenyi goddi diin du.

30 Sabo Laamdo gooto woodi, ndaardoowo taadiibe been fonnditiibe saabe goondinal mu66en, 6e taadaaki been du o ndaardan dum'en fonnditiibe saabe goondinal mu66en.

31 Ndelle, min ngadii Tawreeta Muusaa oon wo bolum saabe goondinal naa? Fay seeda! Min boldinaay mo, min tabintinii mo!

4

Haala goondinal Ibrahiima

1 Dume mbi'eten dow Ibrahiima maami en oon? Dume o ekirii dow kabaaru oon?

2 Si tawiino o laatake ponnditiido saabe golleeji makko diin, ndeen imo waawunoo mantaade. De yeeso Laamdo kaa o waawaa mantaade.

† 3:12 Jabuura 14.1-3, 53.2-4. ‡ 3:13 Jabuura 5.10, 140.4. § 3:14 Jabuura 10.7. * 3:17 Esaaya 59.7-8. † 3:18 Jabuura 36.2. ‡ 3:25 Haala *kirsamaari* kaan, e geresankoo6e ina waawi hollude kirsamaari ittoori hakke, ittoori nganyaandi hakkunde yim6e e Laamdo du.

3 Sabo Binndi diin mbi'ii: «Ibrahiima goondinii Laamdo, de Laamdo hiisorii mo saabe majjum wo o ponnditiido.»*

4 Woodi, si neddo gollii fu, njobdi muudum hiisortaake hono moyyere, wo ko tilsu yobeede.

5 Ammaa yeeso Laamdo neddo waawaa yowude jikke muudum dow golle mum. Sanaa o goondina Laamdo baawdo nanngirde bon6e wo fonnditiibe oon, ndeen goondinal makko hiisete wo fonnditaare.

6 Noon Daawda du haaliri dow barke neddo mo Laamdo hiisorii ponnditiido baka golleeji ngalaa. O wi'ii:

7 «Barke woodanii yim6e 6e luttu mu66en njaafaa,

6e hakkeji mu66en mooytaa.

8 Barke woodanii neddo fuu mo Joomiraado hiisaaki hakkeji muudum.»†

9 Yalla taadiibe been tan njeyi barke oon naa? Yalla 6e taadaaki been ngalaa toon naa? En mbi'ii: wo saabe goondinal Laamdo hiisorii Ibrahiima wo ponnditiido.

10 Ndelle, noy Ibrahiima worrunoo nde ndaardanoo wo ponnditiido ndeen? O taadiido naa o wanaa? Si goonga, o ndaardaama o ponnditiido gilla o taadaaki.

11 Taadagol makko du wo maande holloore fonnditaare makko saabe goondinal ngal o woodunoo gilla o taadaaki. Hono noon, o laatorii maama goondin6e 6e taadaaki been fuu, faa been du kiisoree wo fonnditiibe.

12 Kanko woni baaba taadiibe du, de 6e kaadaay e taadagol tan. Wo 6e jokku6e laawol makko du, kanko baaba meeden Ibrahiima goondindo Laamdo gilla taadaaki.

Amaana mo Laamdo wadani Ibrahiima

13 Laamdo aadake hokkude Ibrahiima e yuwdi muudum adunaarundu. Amaana oon daraaki dow ko Ibrahiima jokki Tawreeta oon, ammaa darake dow fonnditaare

nde Ibrahiima hebi saabe goondinal muudum ndeen.

14 Sabo si amaana oon darake dow jukkugol Tawreeta fu, goondinal laatake 6olal, woodi amaana oon du nafataa.

15 Sabo jamirooje Tawreeta deen wo jukkungo Laamdo ngaddata. De si jamirooje ngalaa fu, luttu du ngalaa.

16 Ndelle, amaana Laamdo oon wo dow goondinal yowii, faa laatoo moyyere makko. O tabitan e yuwdi Ibrahiima fuu, wanaa hokkaabe Tawreeta tan, ammaa goondinir6e no Ibrahiima goondiniri ni been fuu. Kanko woni maama meeden en fuu.

17 Dum ina hawra e ko winndaa dow Ibrahiima: «Mi wadii ma baaba lenyi keewdi.»‡ Wo noon dum laatorii yeeso Laamdo mo Ibrahiima goondini, kokkoowo maay6e nguurndam, jamiroowo ko walaa duum laatoo.

18 Fay si Ibrahiima walaa daliili dow ko yowa jikke muudum hebude yuwdi katin, o heddi imo goondini. Wo nii o laatorii baaba lenyi keewdi no Laamdo wiirunoo mo ni: «Hono nii yuwdi maada fotata.»§

19 Ibrahiima duubi muudum ina ngada hono hemre, ammaa goondinal mum lokkidaay nde yi'unoo 6annu mum naywii, deekum Saaratu oon du naywii, faltake rimude.

20 O sikkitiraay amaana Laamdo oon. Ko laatii dey, goondinal makko beydii semmbe, o teddini Laamdo.

21 O tannyorii Laamdo ina waawi tabintinde amaana muudum.

22 Saabe duum, «Laamdo hiisorii mo wo o ponnditiido.»

23 Ko Binndi diin mbi'i «Laamdo hiisorake mo wo o ponnditiido» duum, wanaa saabe makko tan winndiraa.

24 Idum winndiraa saabe meeden enen du. Laamdo hiisorto en fonnditiibe, enen goondin6e Laamdo iirtinii Joomiraado meeden Iisaa e maayde oon.

25 O hokitiraama, o maayi saabe luttu men, de o iirtinaa faa ndaardeden fonnditiibe.

* 4:3 Fudfoode 15.6. † 4:8 Jabuura 32.1-2. ‡ 4:17 Fudfoode 17.5. § 4:18 Fudfoode 15.5.

5

Haala jam hakkunde meeden e Laamdo

¹ Ko keɓuden ndaardeede fonnditiibe saabe goondinal duum, wadii jam hakkunde meeden e Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

² Kam udditani en dammbugal hinney Laamdo mo ngonden joonin saabe goondinal meeden. Ley majjum eden ceyoroo jikke wondude e darja Laamdo.

³ Wanaa dum tan, eden ceyoroo torraaji meeden du sabo eden anndi torraaji ndimata munyal,

⁴ munyal du rima ne'aaku, ne'aaku du rima jikke.

⁵ Jikke oon du waasataake, sabo Ruuhu Ceniido mo kokkaden oon hebini en njingu Laamdo.

⁶ Sabo ley wakkati mo Laamdo subii oon, nde tawanoo en ngalaano semmbe ndeen, Almasiihu maayani en, enen luttube Laamdo.

⁷ Ina tiidi ko goddo jaba maayande neddo fay si wo ponnditiido. Ina hasii goddo suusa maayande lobbo.

⁸ Ammaa Laamdo hollii no yidiri en ko Almasiihu maayanii en gilla en luttube.

⁹ Joonin ko ndaardaden en fonnditiibe saabe yiyam makko duum, tanyoral en ndadan tikkere Laamdo du saabe makko.

¹⁰ Sabo nde laatinoden waybe Laamdo ndeen, Laamdo rewrintinii en e muudum saabe maayde Biyum. Ko ndewrintinaden e makko joonin duum, sikke fuu walaa en kisinte saabe nguurndam Biyiiko oon du.

¹¹ De wanaa duum tan, ammaa eden ceyoroo Laamdo saabe Joomiraado men Iisaa Almasiihu, dewrintindo en e Laamdo oon.

No Aadama nannditirta e Almasiihu

¹² Joonin le, wo saabe neddo gooto de hakke naati e adunaaru, woodi hakkeji diin du ngaddi maayde. Noon maayde ndeen yottorii yimbe fuu, sabo be fuu be luttii.

¹³ Si goonga, gilla Tawreeta Muusaa oon jippinaaka, hakkeji ina ngoodi e adunaaru ndu. De si jamirooje Tawreeta ngalaa, hakkeji kiisataake.

¹⁴ Gilla e Aadama faa e Muusaa, walaa fuu mo maayde jaalaaki, fay yimbe be ngadaay hakke iri mo Aadama wadi nde luttunoo yamiroore Laamdo. Aadama oon wo alhaali garoowo oon.

¹⁵ Ammaa en kaanaa fonndude luttal Aadama e dokkal Laamdo. Goonga, yimbe heewbe maayii saabe luttal neddo gooto. Ammaa hinney Laamdo, kam e dokkal ngal hokki yimbe heewbe saabe neddo gooto ina buri dum fuu manngu. Neddo oon woni Iisaa Almasiihu.

¹⁶ Katin du en kaanaa fonndude ko dokkal Laamdo rimata duum e ko luttal neddo gooto rimata duum. Sabo sariya wadaama dow luttal gootal ngaal, de dum waddi jukkungo. Ammaa moyyere Laamdo mawnde wari caggal luti keewdi, de dum waddi fonnditaare.

¹⁷ Wo saabe luttal neddo gooto maayde laamorii yimbe. Ammaa dum waawaa fonndeede e laamagol heboobe moyyere Laamdo heewnde e dokkal fonnditaare been. Been laamortoo e nguurndam saabe neddo gooto. Oon woni Iisaa Almasiihu.

¹⁸ Ndelle, no luttal neddo gooto waddirani yimbe fuu jukkungo ni, hono noon du gollal ponnditiingal ngal neddo gooto golli ina laatanoo yimbe fuu fonnditaare e nguurndam.

¹⁹ No salaare neddo gooto wadiri yimbe heewbe luttube ni, hono noon dowtaare neddo gooto du wadiroyta heewbe ndaardee fonnditiibe.

²⁰ Tawreeta naatii faa luti beyda annditeede. Ammaa fay ko luti keewi duum fu, hinney Laamdo buri heewude.

²¹ Hono no luttal laamorii de waddi maayde ni, hono noon hinney Laamdo oon du laamortoo saabe fonnditaare, faa yaara en to nguurndam nduumiidam saabe Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden.

6

Haala maaydude e Almasiihu e wu-urdude e muudum

¹ Ndelle, dume mbi'eten? En kedoto e hakkeji yalla hinney Laamdo ina beydoo naa?

² Kayto! Dum waawaa laataade! En ceedii e hakkeji faa laatoden maay6e to majji. Ndelle noy mbuurdirten ley majji katin?

³ Odon anndi lootagal meeden batisima ka66ungal en e Iisaa Almasiihu ngaal hawtii en e maayde muudum du.

⁴ Ndelle, e ley lootagal batisima ngaal en maaydii e makko, en uwidaama e makko. Ndeen du, no Almasiihu iirtorii e hakkunde maay6e saabe baawde Baabiiwo teddude deen, enen du en mbuurda noon nguurndam kesam.

⁵ Sabo si en kawtii e makko ley maayde nanndunde e maayde makko, en kawtan e makko umitagol nanndungol e ngol makko.

⁶ Ndelle eden paami dum do: tomot- taaku meeden kiinngu nguun tontidaama e makko dow leggal palaangal, faa baawde balli men luttooji diin kalka, faa tawee en nganaa maccu6e hakke katin.

⁷ Sabo si neddo maayii fu, yaltii e hawju hakke.

⁸ Ko maaydufen e Almasiihu duum, eden koolii en mbuurdan e makko du.

⁹ Sabo eden anndi ko Almasiihu iirtii e hakkunde maay6e duum, maayataa katin. Maayde walaa baawde dow makko katin.

¹⁰ Ko o maayi duum, wo saabe hakkeji yim6e nde wootere faa abada. Joonin ko o wuuri duum, wo muuyde Laamdo o wuurani.

¹¹ Hono noon, onon du, laatee maay6e 6e hakkeji laamaaki, de laatanodon Laamdo wuuru6e e kawtal Iisaa Almasiihu.

¹² Ndelle, taa accee hakke laamoo balli moodon maayooji diin faa njokkon muuyde majji.

¹³ Taa kokkitiree terde balli mon hakke, taa ngadon de kabitirde oonyaare. Kokkee ko'e mon Laamdo,

sabo on iirtinaama e maayde, odon mbuuri. Kokkee terde moodon Laamdo faa de laatoo kabitirde fonnditaare.

¹⁴ Hakke laamataako on katin, sabo on ngalaa ley jamirooje Tawreeta. Wo ley hinney Laamdo ngondon.

No yim6e laatortoo golloo6e downtaniibe fonnditaare

¹⁵ Ndelle noy? Yalla en ngadan hakke sabo ley hinney ngonden wanaa ley Tawreeta naa? Kayto! Dum waawaa laataade!

¹⁶ On paamaay naa? Si on kokkii goddo ko'e mon faa ngollanon dum, downtanodon dum fu, on laatake maccu6e mo downtanodon oon. Ndelle, naa on laatake maccu6e hakke jaarowo on e maayde, naa on downtanake Laamdo jaarowo on e fonnditaare.

¹⁷ Ammaa jettooje ngoodanii Laamdo! Arande wo on maccu6e hakke, de joonin on laatake jokkirbe laawol ngol njannginadon ngool e berde laabude.

¹⁸ On ndimdinaama e hakke, on laatake maccu6e fonnditaare.

¹⁹ Mido haalda do no yim6e paamirta ni saabe lokkaaku moodon. Arande odon ngattunoo terde mon ley hawju tuundi e bonanda faa ko boni beydoo. Joonin kaa, ngadiron de noon ley hawju fonnditaare faa ngollon ko senii.

²⁰ Nde ngonnodon ley maccungaaku hakke ndeen, on laataakino golloo6e downtaniibe fonnditaare.

²¹ Nafaa oye kebudon e majjum wakkati oon? Fay huunde, si wanaa ko cementirton hannden duum, sabo cakitte majjum wo maayde.

²² Ammaa joonin, on ndimdinaama e maccungaaku hakke, on laatake maccu6e Laamdo. Nafaa mo kebudon wo joonnde seniinde, de cakitte majjum du wo nguurndam ndu-umiidam.

²³ Sabo njobdi hakke wo maayde, ammaa dokkal Laamdo wo nguurndam nduumiidam e ley kawtal Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden.

7

No yim6e kabbitiraa e jamirooje Tawreeta

¹ Sakiraa6e, mido haalana on onon anndu6e Tawreeta Muusaa. Odon anndi jamirooje Tawreeta na ndawrana neddo haddi nguurndam muudum tan.

² Hono nii debbo 6aŋaado du, jamirooje kab6iri dum e gorum oon si gorum oon ina wuuri. Ammaa si gorum oon maayii fu, o ha66itaama e jamirooje kab6unoodo mo deen.

³ Si goddo 6aŋii mo e ley nguurndam goriiko oon, wi'ete wo o jeenoowo. Ammaa si goriiko oon maayii, jamirooje deen njoppa mo, o wi'ataake jeenoowo si o 6aŋundurii e gorko goddo.

⁴ Sakiraa6e am, onon du, fodde Tawreeta Muusaa, on laatake maay6e. On yuwii e ley muudum saabe 6anndu Almasiihu tontanaandu on nduun faa njeyadi e muudum. Kam woni mo Laamdo iirtini e hakkunde maay6e oon faa ngollen ko welata Laamdo.

⁵ Wakkati nde ngonnoden ley hawju muuyde terde ndeen, muuyde meeden bonde de Tawreeta ummini deen ina ngolla e 6alli men faa njaara en to maayde.

⁶ Ammaa joonin, en ndimdinaama e Tawreeta. Fodde Tawreeta kab6unoodo en oon, en laatake maay6e, faa mbaawen gollande Laamdo dow laawol kesol ngol Ruuhu muudum hawjii, wanaa dow laawol kiinngol ngol binndi njamirnoo.

No Tawreeta Muusaa anndiniri ko woni luttal

⁷ Ndelle, dume mbi'eten? Tawreeta Muusaa oon wo hakke naa? Wanaa koy! Ammaa, si Tawreeta walaa fu, mi anndaano ko woni hakke. Sabo mi anndaano ko woni muuyude ko jeyaa si Tawreeta wi'aayno: «Taa muuyu ko a jeyaa!»

⁸ Ammaa hakke adii ko jamirooje kadi duum, de wadi e am siyiiji muuyde terde fuu. Sabo si Tawreeta

walaano fu, hakke wo huunde waatunde.

⁹ Miin e hoore am, nde mi anndaano Tawreeta arande ndeen, mido wuurnoo, ammaa ko kadaadi diin ngari duum, hakkeeji laatii buurdi,

¹⁰ de miin du, maayumi. Jamirooje kaanunoodo wadande kam nguurndam deen, laatii jaarooje kam to maayde.

¹¹ Sabo hakke adii kadaadi diin, de hiili kam, wardi kam di.

¹² Ndelle, Tawreeta Muusaa wo ceniido, jamirooje deen du wo ceniide, wo ponnditiide, wo moyyude.

¹³ Ndelle, yalla ko woodi waddanii kam maayde naa? Dum waawaa laataade! Wo hakke wadi dum. Hono nii hakke annditirtee wo hakke jaati, sabo o nawtorake ko woodi faa rimana kam maayde. Ndelle, jamirooje deen kolli hakke oon wo huunde bonnde faa faltii haddi.

Haala durwugol neddo e hakke

¹⁴ Eden anndi Tawreeta Muusaa oon to Ruuhu Ceniido yuuri. De miin kaa, mi adunanke tan mo hakke dawrani.

¹⁵ Sabo mi faamaay ko ngadammi duum: ko njidumi wadude duum, mi wadataa dum, de ko mbanyumi duum, wo duum ngadammi.

¹⁶ Si mido wada ko mi yidaa wadude duum, ina holla mi jabii jamirooje Tawreeta deen ina mboodi.

¹⁷ Ndelle, wanaa miin wadirta noon, wo hakke gondo ley am.

¹⁸ Mido anndi e ley am, dum woni e ley 6anndu am, ko woodi walaa e muudum. Yidude wadude ko woodi ina woni e am, de mi waawaa wadude dum.

¹⁹ Mi wadataa ko woodi ko njidumi duum, wo ko boni ko mi yidaa duum ngadammi.

²⁰ Ammaa si mi wadii ko mi yidaa, wanaa miin gollirta noon, wo hakke gondo ley am oon.

²¹ Ko taykiimi dey: wakkati fuu mido yidi wadude ko woodi, de ko boni ina woni e am, ina hada kam.

22 E ley ɓernde am mido seyoro Jamirooje Laamdo deen.

23 Ammaa mido maata al'aada bondo e ley ɓanndu am, ina haɓa e laawol ngol hakkillo am wi'i na woodi ngool. Al'aada bondo oon ina wada kam maccudo hakke gondo ley ɓanndu am oon.

24 Kay, mido yurminii! Moy waawi dannude kam e ɓanndu yaaroo kam to maayde ndu?

25 Jettooje ngoodanii Laamdo saabe Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu!

Ndelle miin, e ley hakkillo am wo mi maccudo jamirooje Laamdo, ammaa e ɓanndu am wo mi maccudo laawol hakke.

8

Haala nguurndam kawtudam e Ruuhu Laamdo

1 Joonin kaa, jukkungo fuu walaa e hawtuɓe e Iisaa Almasiihu been,

2 sabo baawde Ruuhu kokkooje en nguurndam saabe Iisaa Almasiihu deen ndimdinii en e baawde hakke e maayde fuu.

3 Ko Tawreeta Muusaa waawaayno wadude saabe lokkaaku ɓalli men, wo duum Laamdo wadi. O nuli Biyiiko e ley tagaadi nanndundi e ɓiɓɓe-Aadama jom'en hakkeji been faa itta hakke. E ley tagaadi ndiin o jukkii hakke golloowo e ley ɓalli men.

4 Dum fuu wo faa laaɓal ngal Tawreeta yamiri ngaal hiɓa e dow meeden, enen jokkuɓe Ruuhu ɓe nganaa jokkuɓe muuyde terde been.

5 Jokkuɓe muuyde terde been, muuyde terde na ndawrana hakkil-looji muɓɓen. De jokkuɓe Ruuhu been, wo Ruuhu dawranta hakkil-looji muɓɓen.

6 Hakkillo jokkoowo muuyde terde muudum, na waddana joomum maayde. Hakkillo jokkoowo ko Ruuhu jeyi du, na waddana joomum nguurndam e jam.

7 Sabo hakkillo jokkoowo muuyde terde muudum tan ina wanyi Laamdo. Joomum dowtantaako Jamirooje Laamdo deen. Si goonga du, waawaa.

8 Jokkuɓe muuyde terde been mbaawaa welude Laamdo.

9 De onon le, on njokkataa muuyde terde, ammaa odon njokka Ruuhu, si goonga fu Ruuhu Laamdo ina woni ley ɓerde moodon. Neddo fuu mo walaa Ruuhu Almasiihu oon, waldaa e Almasiihu.

10 Kaa si Almasiihu ina woni e moodon, fay si taweede ɓalli mon wo maaydi saabe hakke, yonkiiji mon kaa wo buurdi saabe on ndaardaama on fonnditiiɓe.

11 Si Ruuhu Laamdo ina woni ley ɓerde moodon, Laamdo buurtindo Iisaa Almasiihu e hakkunde maayɓe oon, hokkan ɓalli mon maayooji diin nguurndam, hokkiran dum Ruuhu muudum gondo ley ɓerde mon oon.

12 Ndelle, sakiraaɓe, won ko tilsani en, de dum wanaa jokkude muuyde terde.

13 Sabo si on mbuurdii odon njokka muuyde terde, on maayan. Ammaa si on mbardii muuyde deen Ruuhu Laamdo fu, on mbuuran.

14 Be Ruuhu Laamdo dowata fuu wo ɓiɓɓe Laamdo.

15 Laamdo hokkaay on Ruuhu gadoowo on maccuɓe faa ngarton e kulol. O hokkii on Ruuhu gadoowo on ɓiɓɓe Laamdo. Kam wadata faa noddiren Laamdo «Abba».

16 Ruuhu oon e hoore muudum na hawta e ɓerde meeden faa laamna en wo en ɓiɓɓe Laamdo.

17 Si en ɓiɓɓe, wo en ronooɓe du. En ndonan ko Laamdo aadiino duum, en ndondan e Almasiihu du. Sabo sini en njardi torra e makko fu, en keɓidan e makko teddeengal du.

Haala teddeengal garoowal

18 Mi hiisake torraaji wakkati joonin mbaawaa fonndeede e teddeengal ngal Laamdo ɓanginanta en.

19 Si goonga, tagoore fuu ina heppi nyannde nde Laamdo ɓanginta ɓiɓɓe muudum ndeen.

20 Sabo tagoore ndeen ina faddee hiɓɓinde ko nde jeyi gollude. Wanaa e muuyde mayre dum wadaa, wo Laamdo muuynoo dum. Ammaa jikke ina heddi,

21 sabo tagoore ndeen rimɗinte e maccungaaku nyolngu, yaaree e ley ndimaaku e teddeengal ngal bi66e Laamɗo ndesanaa.

22 Sabo eden anndi, faa joonin tagoore ndeen fuu ina uuma ina tampi e naawalla ɗatawere.

23 Wanaa ko tagaa tan uumata, enen he6ir6e Ruuhu Laamɗo oon hono dokkal Laamɗo artiingal, enen du eden uuma. Eden keppi Laamɗo wadaay en bi66e muudum, de rimɗina balli men.

24 En kisinaama, de wo ley jikke dow ko warata tafon. De jikke ke6aado selii laataade jikke, sabo neddo yowataa jikke e dow ko he6i.

25 Ammaa si eden njowi jikke e dow ko en ke6aay tafon, en ndoomiran dum munyal.

26 Katin du, Ruuhu waran na walla en e lokkaaku men. Sabo si goonga, en anndaa no kaanden wadirde du'aare ni. Ammaa Ruuhu oon e hoore muudum nyaaganto en Laamɗo, nyaagoranoo en uumaali burɗi haalaaji luggude.

27 Laamɗo kumpitiido ko woni ley berde men oon du ina anndi anniya Ruuhu, sabo wo e muuyde makko Ruuhu oon nyaagirantoo seniibe been.

28 Eden anndi Laamɗo ina gollira huunde fuu faa laatanoo yidube dum ko woodi, 6e o noddi fodde anniya makko.

29 Sabo 6e Laamɗo anndi gilla tagaaka been, o fodanake dum'en nanndude e Biyiiko oon, faa Bidɗo oon laatoo afo ardiido dow sakiraa6e heew6e.

30 Katin du 6e o fodanii been, o noddii dum'en, 6e o noddi been, o tiigorake dum'en fonnditii6e, 6e o tiigorii fonnditii6e been du, o hokkii dum'en ngedu mu6ben e teddeengal makko.

Haala njingu Almasiihu

31 Caggal duum fuu, dume mbi'eten? Si Laamɗo ina wondi e meeden, moy waawani en?

32 Kanko, fay Biyiiko oon e hoore muudum o hadaay en, o hokitirii dum saabe meeden en fuu. Si noon

woni moyyere makko, wanaa o hokkidan en e muudum huunde fuu naa?

33 Moy jaarata 6e Laamɗo subii been sariya? Fay gooto, sabo Laamɗo tiigorake 6e fonnditii6e!

34 Moy waawi felude 6e yeeso sariya? Fay gooto, sabo Iisaa Almasiihu maayii, ko 6uri dum du, o iirtake. Imo joodii gere nyaamo Laamɗo, imo nyaaganoo en.

35 Dume waawi senndude en e njingu Almasiihu? Tiidallaaji naa, billaare naa, torra naa, yolbere naa, kolndam naa, masiiba naa, maa kaafaahi naa?

36 Wo hono no Binndi diin mbiiri: «Saabe maada miden nesa maayde nyannde fuu, miden ndaardee hono baali kirse-teedi ni.»*

37 Ammaa e ley majjum fuu, saabe jiddo en oon, eden 6uri fay jaalotoo6e.

38 Sabo mido tannyori, wanaa maayde, wanaa nguurndam, wanaa maleyka'en, wanaa laamu, wanaa ko wari joonin, wanaa ko waroyta, wanaa semmbe,

39 wanaa ko woni faa dow, wanaa ko woni faa ley, huunde fuu ko tagaa waawaa senndude en e njingu ngu Laamɗo wadani en ley kawtal meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

9

Haala lenyol ngol Laamɗo subii

1 Wo goonga kaalammi miin kawtudo e Almasiihu, mi fenataa. Bernde am nde Ruuhu Ceniido dowata ndeen, ina seedanoo kam mido haala goonga.

2 Bernde am ina woodi mettorgal cattungal, nde selataa naawude

3 saabe Alhuudiyankoo6e been. Mi ja6anno laataade kudaado mi seeda e Almasiihu miin e hoore am si ina nafannoo sakiraa6e am 6e kawtumi yuwdi been.

4 Been ngoni Israa'iila'en. Laamɗo wadi 6e bi66e muudum, holli 6e teddeengal muudum. Kam6e njeyi aadiiji diin e Tawreeta Muusaa

* 8:36 Jabuura 44.23.

oon. Wo kam6e Laamdo anndini no 6e ndewirta dum, kam6e Laamdo wadani amaanaaji muudum.

⁵ Kam6e yuuri e maamiraa6e Israa'iila arandee6e 6een. Almasiihu du, neddaaku muudum yuuri e lenyol ngool. Jettooje ngoodanii Laamdo timudo huunde fuu faa abada! Aamina.

⁶ Dum fuu wanaa wi'ude konngol Laamdo ngool hunngake laataade. Sabo wanaa yuuru6e e Israa'iila 6een fuu ngoni Israa'ilankoo6e,

⁷ wanaa yuuru6e e Ibrahiima 6een fuu ngoni 6i66e muudum jaati. Sabo Laamdo wi'i Ibrahiima: «Wo faro Isiyaaka yuwdi maa hiisortee.»*

⁸ Inan ko dum yidi wi'ude: wanaa 6i66e Ibrahiima rimiraa6e no yim6e fuu ndimirtee nii ngoni 6i66e Laamdo, ammaa wo rimiraa6e saabe amaana 6een tiigora wo yuwdi makko.

⁹ Sabo Laamdo wadii amaana e haalaaji diin, wi'i, «Mi wartan e hono wakkati o mawuuri, de Saaratu heban biddo gorko.»†

¹⁰ Wanaa dum tan. Ndaaren no Rebeka hooyiri reedu 6i66e dido du. Baaba ma66e wo gooto, Isiyaaka, maami en oon.

¹¹⁻¹² Gilla 6i66e 6een ndimaaka sakko 6e ngada ko woodi naa ko boni, ndeen Laamdo wi'i Rebeka: «Mawniiwo oon laatoto maccudo minyiiwo oon.»‡ O wadirii noon faa anniya makko dow subagol tabita. Subagol makko ngool yowaaki e golle yim6e, wo e Laamdo noddoo wo oon ngol yowii.

¹³ Wo noon Binndi diin mbi-iri: «Yaakuuba korsinmi, de Isuwa mbanyumi.»§

¹⁴ Ndelle, dume mbi'eten? Laamdo wo oonyiido naa? Kayto! Fay seeda!

¹⁵ Inan ko o wi'i Muusaa: «Mi hinnoto mo muuyumi hinnaade, mi yurmoto mo muuyumi yurmaade.»*

¹⁶ Ndelle, subagol makko yowaaki e muuyde neddo naa e tinnaare

muudum, ammaa wo dow Laamdo jurmotoodo oon ngol yowii.

¹⁷ Sabo e ley Binndi diin, Laamdo wi'i Fira'awna: «Ko ngadirmaami kaananke dey, faa mi hollira baawde am e maada, katin du faa innde am gooynee e adunaaru ndu fuu.»†

¹⁸ Ndelle, Laamdo yurmoto mo muuyi, yoornan bernde mo muuyi.

¹⁹ Ndelle on yaman kam: «Si wo noon worri fu, dume Laamdo felirta yim6e? Moy waawi salaade muuyde makko deen?»

²⁰ Aan 6ii-Aadama oon, wo a moy faa njeddaa Laamdo? Yalla loonde mahaande ina yama mahudo dum oon: «Ko wadi de mahirdaa kam ni?»?

²¹ Mahoowo loode ina waawi wadude e loope deen ko yidi fuu: e loopal gootal o maha loonde gollirteende ko teddi, o maha wonnde du gollirteende ko hebaa fuu.

²² Woodi, fay si taweede Laamdo muuyi banginde tikkere muudum e baawde muudum, o munyanii 6e o tikkani 6een munyal cattungal, dum woni haandu6e e halkude 6een.

²³ O wadirii noon du faa o bangina keewal darja makko dow 6e o yurmotoo 6een, 6e o segilanii gilla ko 6ooyi faa ngonda e darja makko.

²⁴ Dum woni enen 6e o noddi 6een. De wanaa e ley Alhuudiyankoo6e tan, wo e ley lenyi goddi diin du.

²⁵ Dum woni ko Laamdo wi'i e annabi Hoseya:

«Yim6e 6e nganaa yim6e am,
mi noddiran 6e yim6e am,
yim6e 6e korsinaaka 6een,
mi noddiran 6e yim6e am
horsu6e.

²⁶ Katin du, nokku do 6e mbi'etee 6e nganaa yim6e am,
doon 6e inndiroytee 6i66e
Laamdo buurdo.»‡

²⁷ Annabi Esaaya du haalii haala Israa'iilankoo6e, wi'i: «Fay si 6i66e Israa'iila keewiri no njaareendi maayo ni, seeda ma66e tan hisintee,

* 9:7 Fuddoode 21.12. † 9:9 Fuddoode 18.10, 14. ‡ 9:11-12 Fuddoode 25.23. § 9:13 Malakiya 1.2-3. * 9:15 Wurtagol 33.19. † 9:17 Wurtagol 9.16. ‡ 9:26 Hoseya 2.25, 2.1. § 9:28 Esaaya 10.22-23.

28 sabo Joomiraado tabintinan konngol muudum dow adunaaru, hi66inan ngol fuu law.»§

29 Katin du wo nii Esaaya wiirunoo gilla arande:

«Sini Joomiraado jom baawde fuu oon accidaayno en yuwdi, tawanno en laatake hono wuro Sodoma ni, en nanndii e wuro Gomoora.»*

No Laamdo ndaardata goondinbe Iisaa been fonnditiibe

30 Ndelle, dume mbi'eten? Inan ko mbi'eten: yimbe 6e nganaa Alhuudiyankoo6e 6e pilaakino fonnditaare been, 6e kebii fonnditaare, dum woni fonnditaare saabe goondinal.

31 Ammaa Israa'ilankoo6e pilorake fonnditaare e jokkugol Tawreeta, de 6e kebaay fonnditaare ndeen.

32 Ko wadi? Sabo 6e piloraaki dum goondinal, wo e golle ma66e 6e pilorii dum. Ndelle 6e pergake e «hayre fer-goore ndeen»

33 hono no Binndi diin mbiiri ni: «Inan, mi jorryinan e Siyona hayre nde yimbe pergotoo e muudum, tefaare liboore dum'en. De goondindo nde fuu semtintaake.»†

10

1 Sakiraabe, ko muuyumi ley bernde am e ko nyaagotoomi Laamdo wo Israa'ilankoo6e kisinee.

2 Mido seedanoo 6e 6e njinnganii Laamdo sanne, de jinngi diin ngaldae e paamal.

3 Be paamaay fonnditaare nde Laamdo hokkata ndeen, faa 6e pilanii ko'e ma66e dabare laataade fonnditiibe. Duum wadi de 6e dwtanaaki laawol ngol Laamdo ndaardata neddo wo ponnditiido ngool.

4 Sabo Almasiihu woni timmoode jamirooje Tawreeta faa goondindo dum fuu ndaardee ponnditiido.

No kisindam woodirani goondindo Almasiihu fuu

5 Inan ko Muusaa winndi dow fonnditaare yuurunde e Tawreeta ndeen: «Neddo gadoowo jamirooje Tawreeta, kam wuurdata saabe majje.»*

6 Ammaa inan ko haala Laamdo wi'i dow fonnditaare yuurunde e goondinal ndeen: taa wi'u e bernde maa «Moy yeenjata dow kammu?» Dum woni faa jippina Almasiihu,

7 naa «Moy yahata laakara?» Dum woni faa ummintina Almasiihu e hakkunde maay6e.

8 Ndelle, dume Binndi diin mbi'i? «Konngol Laamdo ina badii ma, ingol woni e hunnduko maa, ingol woni e bernde maa.»† Konngol ngool woni kabaaru goondinal ngal min mbaajotoo ngaal.

9 Si a wi'ii e hunnduko maa Iisaa wo Joomiraado, de a goondinii e bernde maa Laamdo iirtinii mo e maayde fu, a hisinte.

10 Sabo wo e bernde neddo goondinta, de Laamdo ndaardan dum ponnditiido. Wo e hunnduko neddo haaldata ko goondini, de Laamdo hisina dum.

11 Wo hono Binndi diin mbiiri: «Goondindo mo fuu semtintaake.»

12 Joonin, walaa ko senndi Alhuudiyanke e mo wanaa Alhuudiyanke. Be fuu Joomii 6e wo gooto, kam woni kebbinoowo moyyereji muudum e noddoo6e dum been fuu.

13 Sabo «neddo fuu noddoo innde Joomiraado, hisinte.»‡

14 Ammaa noy 6e kebirta noddude mo si 6e ngoondinaay mo? Noy 6e ngoondinirta mo si 6e nanaay kabaaru makko? Noy 6e nanirta kabaaru makko si baajotoodo walaa?

15 Noy yimbe mbaajortoo du si nulaaka? Binndi diin mbi'ii: «Ndaar, koyde jottinooje Kabaaru Lobbo na mbelna bernde koy!»§

16 De wanaa yimbe fuu nja6ani Kabaaru Lobbo oon. Annabi Esaaya wi'ii: «Joomiraado, moy goondini waaju amin?»*

17 Ndelle goondinal ina yuura e

* 9:29 No *Sodoma* e *Gomoora* kalkiraa ni winndaama e ley Fuddoode 19.1-29. † 9:33 Esaaya 28.16.

* 10:5 Lewinkoo6e 18.5. † 10:8 Fillitagol Tawreeta 30.12-14. ‡ 10:13 Jowiila 3.5. § 10:15 Esaaya

52.7. * 10:16 Esaaya 53.1.

nanude waaju, waaju du ina yuura e konngol Almasiihu.

¹⁸ De mido yama yalla Israa'iilankoo6e nanaay naa? Be nanii koy! Aayaare wi'ii:

«Daade ma66e nanaama e adunaaru fuu, konngi ma66e njottake faa hoore leydi.»[†]

¹⁹ Mido yama katin: Israa'iilankoo6e paamaay naa? Gilla arande Muusaa winndii ko Laamdo wi'i:

«Mi wadan faa kiron yim6e 6e nganaa yuwdi goongaari, mi wadan faa tikkanon yuwdi ndi walaa hakkillo.»[‡]

²⁰ Ndeen kaa, annabi Esaaya hulaay wi'ude caggal duum:

«Yim6e 6e pilaakino kam 6een njiitii kam,

yim6e 6e yamanaay kam 6een du, mi 6anganii dum'en hoore am.»[§]

²¹ Ammaa to Israa'iila, Laamdo wi'ii:

«Fajiri faa futuro mido filoo ja66aade yim6e salii6e, sattu6e.»^{*}

11

No Laamdo holliri ina yurmoo Israa'iilankoo6e

¹ Ndelle, mido yama yalla Laamdo yoppii yim6e muudum Israa'iilankoo6e 6een naa? O yoppaay! Sabo miin e hoore am wo mi Israa'iilanke, wo mi yuwdi Ibrahiima, wo e lenyol Benyamin njeyaami.

² Laamdo yoppaay yim6e muudum 6e subinoo gilla arande 6een. Yalla on anndaa ko Binndi diin mbi'i nde annabi Iliyaasa woyanannoo Israa'iilankoo6e 6een to Laamdo naa? O wi'ii:

³ «Joomiraado, 6e mbarii annabaabe maa, 6e kalkii kirsirde maa sadaka. Miin tan heddi, de i6e ndaara no 6e mbarda kam.»

⁴ Ammaa dume Laamdo jaabii mo? O wi'ii: «Mi resanii hoore am wor6e ujunaaje njeddo 6e cujidanaay tooru wi'eteendu Ba'al.»

⁵ Hono noon, hakkunde yim6e handen 6een, ina woodi yim6e seeda 6e Laamdo suborii saabe hinney muudum.

⁶ De si o suborake 6e hinney fu, en anndan o suboraaki 6e saabe golle ma66e. Si wo saabe golle ma66e fu, hinney Laamdo oon heddataako laataade hinney katin.

⁷ Ndelle, dume laatii? Ko laatii dey, Israa'iilankoo6e 6een ke6aay ko pilotonoo duum, wo 6e Laamdo subii 6een ni ke6i dum. Heddi6e 6een, berde mu66en njoornaa

⁸ hono no winndiraa ni:

«Laamdo uddii hakkillooji ma66e, wumnii gite ma66e, faadinii noppi ma66e.

Faa hannden noon worri.»^{*}

⁹ Daawda du wi'ii:

«Wo rewugol ma66e bonngol ngool laatanoo 6e tuugol[†] faa 6e njana ley maggol, laatanoo 6e fergere faa 6e njukkee.

¹⁰ Wo gite ma66e ni66inee taa 6e nji'a, wo 6aawe ma66e turee faa abada!»[‡]

¹¹ Ndelle, mido yama: ko Alhuudiyankoo6e 6een pergii duum, yalla wo faa 6e caama faa abada naa? Wanaa koy! De wo saabe luttii ma66e diin, yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e 6een ke6iri kisindam, faa Alhuudiyankoo6e 6een kira.

¹² Si luttii ma66e diin laatanake yim6e adunaaru barke, si mursey ma66e du laatanake 6e nganaa Alhuudiyankoo6e 6een barke, barke oon buran dum manngu sanne si Alhuudiyankoo6e 6een fuu tuubii.

Haala hisineede yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e

¹³ Joonin, wo onon yim6e 6e nganaa Alhuudiyankoo6e 6een kaaldammi: ko laatiimi nulaado e moodon duum, mido mantaroo gollal ngal kokkaami ngaal

[†] 10:18 Jabuura 19.5. [‡] 10:19 Fillitagol Tawreeta 32.21. [§] 10:20 Esaaya 65.1. ^{*} 10:21 Esaaya 65.2. ^{*} 11:8 Fillitagol Tawreeta 29.3, Esaaya 29.10. [†] 11:9 *Tuugol* wo ko wo66e mbi'ata huuseeru maa bedorgal. [‡] 11:10 Jabuura 69.23-24.

14 de na hasii mi heŋan waddude kiram e ley lenyol am, faa mi hisina woŋŋe maŋŋe.

15 Sabo si woddineede Alhuudiyankooŋe wadi de yimŋe adunaaru ndewrintinaa e Laamdo fu, dume laatoytoo si ƒe njaŋŋowaama? Dum laatorto hono wo ƒe yaltuŋe e maayde!

16 Si tamre arandeere sakkaama Laamdo, tame keddiide deen du cakkaama. Si dadi lekki cakkaama Laamdo, licce deen du cakkaama.

17 Joonin le, Israa'iilankooŋe ina nga'i hono no lekki jaytun ki licce muudum godde caltaa. Aan mo wanaa Alhuudiyanke nanndudo e liccal jaytun laddeehi, a waddaama, a dobaama e jaytun kiin. Nii kebirdaa ngedu e ko yuurata e dadi jaytun kiin. Ada heŋa barke lekki kiin, ada mawnida e licce godde deen.

18 Saabe majjum, taa mantodaa yeeso licce caltaade deen. De si ada mantoo fu, miccodaa wanaa aan wurni dadi diin, wo dadi diin mbuurni ma.

19 Ina woodi tawee ada wi'a: «Ko wadi de licce deen caltaa dey, wo faa miin mi naata, mi dobee do.»

20 Goonga! Ammaa ko de caltiraa dey, wo rafi goondinal majje. Aan ada heddii e dobeede saabe goondinal maa. Ndelle, taa mawninkina, ammaa hulu.

21 Sabo si Laamdo accaay licce arandeeje deen fu, accataa ma aan du.

22 Ndelle, taykita moyyuki Laamdo e tikkere muudum fu: tikkere makko na woni e saamuŋe ƒeen, de moyyuki makko na woni e maada sini ada tabiti e moyyuki kiin. Si wanaa duum fu, aan du a saltete.

23 Israa'iilankooŋe du, si ƒe njoppii salaare maŋŋe de ƒe ngoondini fu, Laamdo nannan ƒe katin hono no licce ndobirtee e lekki. Sabo Laamdo ina jogii baawde dobude ƒe e lekki kiin katin.

24 Ndelle aan yuurudo e lekki laddeehi oon, si a saltaama e makki a dobaama e lekki jaytun aawaaki

kiin, haala fuu walaa licce yuurde e lekki aawaaki kiin, si caltanooma ina mbaawi dobeede e inna muŋŋen.

No Laamdo yurmortoo yimŋe fuu

25 Sakiraaŋe, mi yidaa ndullon ko suudi dum do, heŋa taa ndaardon ko'e mon wo on jom'en hakkillo: Israa'iilankooŋe laatake yoorŋe ƒerde, de dum timman wakkati siyiiji yimŋe ƒe nganaa Alhuudiyankooŋe fuu ngoondini, naati laamu Laamdo.

26 Hono noon Israa'iilankooŋe ƒeen fuu kisindirtee, no Binndi diin mbiiri ni:

«Kisinoowo yuuran e Siyona, ittan luttal fuu e yuwdi Yaakuuba.»§

27 «Dum woni amaana am e maŋŋe wakkati nde mooytammi hakkeeji maŋŋe.»*

28 Ko Alhuudiyankooŋe ƒeen njaŋaay Kabaaru Lobbo oon duum, ƒe laatorii wayŋe Laamdo, ammaa wo dum saabe moodon faa keŋon Kabaaru oon. De ko Laamdo subii ƒe duum, ƒe laatake ƒe o yidi saabe maamiraaŋe maŋŋe.

29 Wo noon, sabo Laamdo waylitataa anniya dow mo moyyinani dokke muudum, e dow mo noddi.

30 Onon yimŋe ƒe nganaa Alhuudiyankooŋe, arande on calakeno Laamdo, de joonin kaa on keŋii yurmeende saabe sattere Alhuudiyankooŋe.

31 Noon du, joonin wo ƒeen calii Laamdo, de Laamdo yurmii on. De dum laatake faa ƒeen du keŋa yurmeende makko.

32 Sabo Laamdo uddii yimŋe fuu e ley salaare, faa o yurmoo ƒe fuu.

33 Hey barkeeji Laamdo korsudi ina keewi! Hakkilantaaku makko e andal makko ina luggi! Fay gooto waawaa anndude anniyaaji makko. Fay gooto waawaa faamude laabi no o gollirta.

34 Wo hono noon winndiraa: «Moy anndi miilooji Joomiraaŋe? Moy laatii tindinoowo dum?»†

§ 11:26 Esaaya 59.20. * 11:27 Yeremiya 31.33-34. † 11:34 Esaaya 40.13. ‡ 11:35 Ayuuba 41.3.

35 «Moy artii hokkude mo sakko o yoba dum?»‡

36 Si goonga, huunde fuu e makko yuuri, huunde fuu wo kanko tiigii, huunde fuu wo kanko jeyi. Wo teddeengal woodan mo faa abada! Aamiina.

12

No goondinbe Iisaa kaani wuurdude

1 Ndelle sakiraa6e, mido nyaagoo on sanne saabe yurmeende Laamdo, cakkee ko'e mon laatodon sadaka buurdo, ceniido, beldo Laamdo. Dum woni dewal ngal kaandon rewruude mo ngaal.

2 Taa nyemmbitee adunaaru, ammaa accee Laamdo heydintina hakkillooji mon faa berde moodon mbaylitoo. Ndeen, on mbaawan anndude muuyde Laamdo: ko woodi e ko weli mo e ko hi6bi.

3 Saabe moyyere nde Laamdo hokki kam ndeen, mido wi'a mono e moodon fuu: taa njaaree ko'e moodon to on njottaaki, ammaa ndaaron ko'e mon e miilooji hakkilantaaku, kawrooji e goondinal ngal Laamdo etani on ngaal.

4 Gooto e meeden fuu ina jogii terde keewde, de terde deen fuu kawtaa golle.

5 Hono noon, enen e keewal meeden fuu, wo en neddo gooto e ley kawtal meeden e Almasiihu. En fuu eden njeйдаa no terde fuu njeydiraa e 6anndu ni.

6 En kokkaama dokke ceedude de Laamdo hokkiri en moyyere muudum. Si Laamdo hokkii neddo haaltude konngol ngol watti e muudum, haaltira ngol no fotiri e goondinal muudum.

7 Mo Laamdo hokki dokkal wallude wobbe, o walla 6e. Mo o hokki dokkal jannginge, o janngina.

8 Mo o hokki dokkal semmbindina yimbe, o semmbindina dum'en. Mo o hokki dokkal moyyande wobbe du, o hokkira e yardaamuye. Mo o hokki dokkal ardaade, o ardoroo tinnaare.

Mo o hokki dokkal yurmeende du, o yurmoroo wobbe e seyo.

9 Njinngu moodon laatoo ngu waldaa e naafikaaku. Mbanyee ko boni, kabbee e ko woodi.

10 Njidunduree njinngu sakiraagu, mono fuu teddina banndum faa burna dum hoore muudum.

11 Taa accee tinnitaare mon feewa. Ngollanon Joomiraado e berde mon fuu.

12 Mbeltee e ley jikke moodon, munyee torra, tinnee keddododon e du'aare.

13 Mballee senii6e Laamdo e haajuuji mu6ben, laatee ja66otoo6e weer6e.

14 Mbarkinee torroo6e on. Mbarkinon 6e, taa kudon 6e.

15 Ceyodee e seyii6e, mboydee e woyoo6e.

16 Laatodee miilo wooto. Taa pilee manngu ammaa kawtee ko'e mon e lokkaa6e. Taa tiigoree ko'e mon on jom'en hakkiilo.

17 Si goddo wadii on ko boni, taa njomnitee dum. Kakkilanee wadude ko yimbe fuu ndaarata na njardi.

18 Si na laatoo, ngondiree e yimbe fuu e jam. Pilodon dum haddi no mbaawrudon.

19 Sakiraa6e horsu6e, taa njomnitee ko'e mon. Ko kaandon wadude dey, accee tikkere Laamdo ndeen yomnitanoo on. Sabo e ley Binndi diin Joomiraado wi'ii: «Miin woni jomnitotoodo, miin yoboyta 6e.»*

20 Ina winndaa katin: «Si ganyo ma yolbii fu, nyaamnaa dum, si domdii njarnaa dum. Si a wadii nii fu, a wadan o semta saabe ko o wadi ko boni duum.»†

21 Taa accu ko boni jaale, ammaa jaalora ko boni duum e ko woodi.

13

Haala dowtanaade laamiibe

1 Mono fuu dowtanoo laamiibe, sabo laamu walaa si wanaa yuurungu to Laamdo. Laamiibe fuu wo Laamdo joyyini dum'en.

* 12:19 Fillitagol Tawreeta 32.35. † 12:20 Banndi 25.21-22.

² Saabe duum, neddo fuu caliido laamu leydi salake ko Laamdo yamiri. Caliido yamiroore Laamdo du foodanan hoore muudum jukkungo.

³ Gadoowo ko woodi walaa ko huldata hooree6e been, wo gadoowo ko boni hulata 6e. Ada yidi tawee a hulataa laamiibe leydi naa? Ndelle, ngadaa ko woodi. Ndeen laamu yet-tete.

⁴ Sabo laamiibe wo gollanoobe Laamdo faa nafe. Ammaa si tawii wo ko boni ngadataa, kulaa, sabo wanaa 6olum laamiibe mbakkorii kaafaahi. Wo 6e gollanoobe Laamdo faa 6e tabintina jukkungo muudum dow gadoowo ko boni fuu.

⁵ Ndelle, tilay dwtanodon laamiibe been, wanaa saabe hulde jukkeede tan, ammaa faa taa berde mon pela on du.

⁶ Dum wadi de odon njoba lampo, sabo laamiibe been wo gollanoobe Laamdo, hokkude wakatiiji mu6ben fuu faa laamoo.

⁷ Kokkee mono fuu ko jeyi hokkeede. Kokkee lampo mo kaandon hokkude lampo, kokkon tino mo kaandon hokkude tino. Kulon mo kaandon hulude, teddinon mo kaandon teddinde.

No yimbe njeysi yidundurde

⁸ Taa njoganee fay gooto nya-maande. Huunde wootere tan haani laataade nyamaande, dum woni yidundurde. Sabo jiddo gondo muudum fuu, tabintinii jamirooje Tawreeta.

⁹ Odon anndi kadaadi dii do: «Taa jeenu, taa wadu war-hoore, taa wujju, taa muuyu ko a jeyaa». Kanji e jamirooje godde deen fuu ina kawriti e yamiroore wootere. Ndeen woni: «Njidiraa gondo maa no njidirdaa hoore maa ni.»

¹⁰ Jiddo gondo muudum wadataa dum ko boni. Ndelle njinngu na tabintina Tawreeta oon.

¹¹ Taykee kujje deen, sabo odon anndi wakkati mo ngonden e muudum. Wakkati mo kaandon finude oon yonii. Sabo joonin kisindam 6uri

6adaade en diina nde naatunoden e goondinal ndeen.

¹² Jemma 6adake timmude, nyalooma 6attake. Ndelle, celen gollude golle nimre, kooyen kabitirde annoora.

¹³ Mbuurden no haaniri, hono no won6e ley annoora nyalooma. Wanaa e ley fijirde bonnde e sulagol, wanaa e golleeji 6alli tuundi e rafi semto, wanaa e poodundural e kiram.

¹⁴ Bornoree Joomiraado meeden Iisaa Almasihu hono no kaddungal ni, taa kilnee muuyde terde moodon, taa nyaamnon de.

14

Haala lokkaabe e jom'en sembe

¹ Njabb6e mo goondinal muudum lokkidi tawa on peldaay dum ko miilotoo.

² Hasii goddo ina woodi goondinal faa na waawi nyaamude huunde fuu, tawee goddo du goondinal muudum ina lokkidi faa nyaamataa teewu.

³ Nyaamoowo teewu oon taa yawa mo nyaamataa teewu oon. Mo nyaamataa teewu oon taa fela nyaamoowo teewu oon, sabo Laamdo jabbake mo.

⁴ Aan, wo a moy faa pelaa gollanoowo goddo? Yalla imo darii faa woodi naa o saamii, dum fuu wo donngal joomiiko. O daroto faa wooda du, sabo Joomiraado ina woodi baawde jogaade mo faa o daroo.

⁵ Hasii goddo ina jogorii nyalaande wootere ina 6uri godde teddude, tawee goddo du ina jogorii nyalaade fuu wo potu. Mono fuu tannyora ko miilotoo dum e ley hakkillo muudum.

⁶ Burdindo nyalaande oon wadirii dum saabe Joomiraado. Katin du, nyaamoowo ko yidi fuu oon wadirii dum saabe Joomiraado, sabo imo yetta Laamdo. Mo nyaamataa teewu oon du wadirii dum saabe Joomiraado, imo yetta Laamdo kanko du.

⁷ Sabo fay gooto e meeden wuurantaa hoore muudum, katin du fay

gooto e meeden maayantaa hoore muudum.

⁸ Si en mbuurii, wo Joomiraado mbuuranden. Si en maayii du, wo Joomiraado maayanden. Si en mbuurii naa si en maayii fu, wo Joomiraado oon jeyi en.

⁹ Sabo Almasiihu maayii, de ummii e maayde faa laatoo Joomiraado wuur6e e maay6e fuu.

¹⁰ Aan, ko wadi de ada fela sakiike maa goondindo oon? Naa aan, ko wadi de ada yawa sakiike maa goondindo oon? En fuu, en ndaroyto yeeso sarorde Laamdo.

¹¹ Sabo ina winndaa:
«Joomiraado wi'ii:
<Tannyoree, no tannyordon mi buurdo:

Koppi fuu kofanto kam,
demle fuu ceedoto miin woni Laamdo.»*

¹² Ndeen mono e meeden fuu jaabanto hoore muudum yeeso Laamdo.

¹³ Dum le, taa pelunduren hakkunde meeden katin. Kooyee anniya reentaade e huunde fuu ko waawi fergude sakiike mon naa ko libata dum.

¹⁴ Saabe kawtal am e Joomiraado men Iisaa mido tannyori nyaamdu fuu e hoore muudum harmaa. Ammaa si neddo miilii goddum wo karmudum, dum harmanan dum kam kaa.

¹⁵ Si a torrii sakiike maa goondindo oon saabe ko nyaamudaa, a jokkaay laawol njingu. Taa halku mo Almasiihu maayani dow ko nyaamete.

¹⁶ Ndelle, ko ndaardon na woodi duum, tinnee taa wo66e mbonkoo on saabe majjum.

¹⁷ Sabo laamu Laamdo wanaa kabaaru nyaamdu naa njaram, wo kabaaru fonnditaare e jam e seyo ley kawtal Ruuhu Ceniido.

¹⁸ Golliranoowo Almasiihu hono noon fuu, welan Laamdo, yim6e du teddinan dum.

¹⁹ Ndelle, piloden ko beydata jam hakkunde meeden. Mono fuu filoo ko semmbindinta bannidum ley goondinal.

²⁰ Taa mbonnon golle Laamdo saabe haala nyaamdu. Si goonga, nyaamdu fuu ina laafi, ammaa si nyaamdu ndu nyaamataa nduun ina ferga sakiike maa, nyaamude ndu woodaa.

²¹ Ko woodi dey, wo taa nyaamon teewu naa njaron doro, naa ngadon huunde fuu ko fergata sakiike moodon.

²² Huunde fuu ko ngoondindaa, njogodaa dum hakkunde maa e Laamdo. Barke woodanii mo sikkitirtaa ko woni e hakkillo muudum.

²³ Ammaa si neddo wadii sikki-sakka de nyaami fu, jukkete, sabo joomum nyaamiraay goondinal. Huunde fuu ko waldaa e goondinal wo luttal.

15

¹ Enen sellube goondinal been, eden kaani wallude 6e goondinal mu66en lakkidi been. Haanaa ngaden ko weli en tan.

² Gooto e meeden fuu filoo ko welata gondo muudum, faa nafa dum, de semmbindina dum ley goondinal.

³ Sabo fay Almasiihu jokkaay mbelirka yonki muudum, ammaa laatake no winndiraa ni: «Mbonkaaji mbonkii6e ma diin e am njani.»*

⁴ Ko winndanoo arande e ley Bindi diin duum, winndaama faa jangina en. Idi kolla en munyal, idi cellina berde men, faa keben tannyoral ley jikke men.

⁵ Laamdo jom munyal, cellinoowo berde oon, hokku on laataade jom'en miilo wooto hono no Iisaa Almasiihu andiniri on ni.

⁶ Noon teddinirton Laamdo e anniya gooto e daande wootere. Oon woni Baaba Iisaa Almasiihu Joomiraado men.

⁷ Nja66unduree no Almasiihu ja66orii on ni, faa Laamdo teddinee.

⁸ Mido wi'a on: Almasiihu warrii gollani Alhuudiyankoo6e. Ko o gollani 6e duum hollitii Laamdo wo koolniido, sabo tabintinii amaanaaji di wadannoo maamiraa6e ma66e diin.

* 14:11 Esaaya 45.23. * 15:3 Jabuura 69.10.

⁹ Woodi du, wo faa lenyi goddi diin teddina Laamdo dow yurmeende muudum, hono no winndiraa:

«Saabe duum, mi yettete hakkunde lenyi,
mi yimante faa teddina innde maa.»†

¹⁰ Ina winndaa katin:

«Onon lenyi, mbeltodee e yimbe Joomiraado been.»‡

¹¹ Katin du:

«Njettee Joomiraado, onon lenyi fuu!
Manee mo, onon siyiiji yimbe fuu!»§

¹² Annabi Esaaya du wi'ii:

«yuurudo e lenyol Yesa warowan,
oon ummoytoo faa laamoo lenyi adunaaru.

Di njowan jikke majji e makko.»*

¹³ Laamdo jom jikke oon hebbin on seyo e jam fuu saabe ko ngoondindon mo, faa jikke moodon beydoo heewude saabe baawde Ruuhu Ceniido!

No Pool haaldi kabaaru golle muudum

¹⁴ Sakiraa6e am, mido tannyori odon keewi mboodirka, odon keewi anndal, katin du mono fuu na waawi tindinde banndum.

¹⁵ Ammaa ley 6ataaki ki mido susi haalande on haalaaji goddi faa laa6a faa mi miccintina on di. Mi haaldirii noon saabe moyyere nde Laamdo hokki kam

¹⁶ laataade gollanoowo Iisaa Almasiihu e ley yimbe 6e nganaa Alhuudiyankoo6e. Ko mbaajotoomi Kabaaru Lobbo oon duum wo gollal ceniingal faa 6e nganaa Alhuudiyankoo6e 6een laatoo sadaka beldo Laamdo mo Ruuhu Ceniido senini.

¹⁷ Ndelle, e kawtal am e Iisaa Almasiihu, mido waawi mantoraade gollleeji di ngollanmi Laamdo diin.

¹⁸ Sabo walaa fuu ko cuusumi haalude si wanaa ko baawde Almasiihu tabintini e ley golle am faa wadana 6e nganaa Alhuudiyankoo6e 6een dwtanaade Laamdo. O wadii dum ley haala am e ley golle am,

¹⁹ e ley baawde maandeeji e kaayeeffiji, fuu dow baawde Ruuhu Laamdo. Hono noon njottinirmi Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oon nokkuuje fuu gilla Urusaliima e seraaji muudum faa leydi Illiriya.

²⁰ Katin du, gilla arande anniya am wo waajaade Kabaaru Lobbo do innde Almasiihu yottaakino, faa taa mi nyiba dow nyimngo neddo goddo.

²¹ De mi wada hono no winndiraa ni:

«Be kumpitaakano haala makko 6een nji'owan,

6e nanaayno been du paamowan.»†

Haala anniyaaji Pool

²² Wo gollal waajaade ngaal hadi kam warude to moodon kile keewde.

²³ Joonin kaa, gollal ngaal huu6ii leyde dee do. Katin du wadii duubi keewdi ko njidumi warude to moodon.

²⁴ Mido yidi fantude to moodon si mido yaha Espanya. Si mi ndaarii on de ceyodiimi e moodon fu, odon mbaawi wallude kam e jahaangal am faa mi yottowoo toon.

²⁵ De joonin kaa mi yahan Urusaliima faa mi walla senii6e won6e toon.

²⁶ Sabo kawrite goondin6e gonde Makedoniya e Akaya deen anniyake hawrundurde mballa faa kokka talkaa6e jeyaa6e e senii6e Urusaliima 6een.

²⁷ Be anniyorii dum 6erde belde, de na tilsani 6e hono njobdi du. Sabo si Alhuudiyankoo6e 6een mbalili lenyi goddi diin ke6a ngedu e barkeeji Ruuhu fu, lenyi diin du ina kaani wallirde Alhuudiyankoo6e e kujje adunaaru.

²⁸ Si mi yottinii dum, mi hokkii 6e ko hawrunduraa duum fu, mi yahan Espanya, mi fantan to moodon.

²⁹ Mido anndi si mi warii to moodon fu, mi wardan e barke Almasiihu keewdo.

³⁰ Sakiraa6e, saabe Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu e saabe njingu ngu Ruuhu oon hokkata nguun, mido nyaagoo on sanne: kawton

† 15:9 2 Samuwiila 22.50, Jabuura 18.50. ‡ 15:10 Fillitagol Tawreeta 32.43. § 15:11 Jabuura 117.1.

* 15:12 Esaaya 11.10. † 15:21 Esaaya 52.15.

e am e ley du'aawuuji moodon to Laamdo saabe am.

³¹ Njaarodon Laamdo danna kam e yimbe 6e ngoondinaay wonbe Yahu-udiya been, katin du seniibe wonbe Urusaliima been njaaboo ballal ngal njaaranammi dum'en ngaal.

³² Hono noon, mi yottorto on e bernde welnde saabe muuyde Laamdo, de kebden powtiri seeda.

³³ Laamdo jom jam wonda e moodon, on fuu. Aamiina.

16

Jowtaali

¹ Mido haalana on kabaaru saki-ike meeden debbo bi'eteedo Febe, gollanoowo kawrital goondinbe gonngal ley Kankiriya oon.

² Njaabborodon mo ley innde Joomiraado no seniibe been kaaniri njaaboreede ni. Katin du mballee mo e huunde fuu ko o haajaa, sabo o wallii heewbe, miin du o wallii kam.

³ Njowtanon kam Pirisilla e Akila, gollidoobe e am golle Iisaa Almasiihu been.

⁴ Kambe nesi mursude yonki-iji maabe faa 6e ndanna yonki am. Wanaa miin tan yettata 6e, kawrite goondinbe 6e nganaa Alhudiyankeede deen fuu ina njetta 6e.

⁵ Njowtanon kam goondinbe hawroobe ley suudu maabe been fuu. Njowton Epaynetus, gido am korsudo oon. Kanko artii goondinde Almasiihu ley leydi Aasiya fuu.

⁶ Njowton Mariyama tampando on sanne oon.

⁷ Njowton Andoronika e Yuniya, banndiraaŋe 6e uddidanoomi e kasu been. Wo 6e nulaabe anndaabe sanne, katin du kambe artii kam goondinde Almasiihu.

⁸ Njowton Ampiliyaatu mo korsinirmi saabe Joomiraado oon.

⁹ Njowton Urbaanu, gollidoowo e meeden golle Almasiihu oon, kam e Estaaki gido am korsudo oon.

¹⁰ Njowton Apeles, tabintinaado wo jokkudo Almasiihu e goonga. Njowton yimbe galle Aristobul.

¹¹ Njowton Herodiyon banndam oon. Njowton yimbe galle Narsisi hawtuŋe e Joomiraado been.

¹² Njowton Tirifena e Tirifosa, rewbe gollanoobe Joomiraado been. Njowton Persis mo korsinmi, oon wo debbo tampudo sanne e ley gollande Joomiraado.

¹³ Njowton Rufus mo Joomiraado subii oon. Njowton inniiko mo ndaardumi wo inna am ni, miin du.

¹⁴ Njowton Asinkiriti e Felegon e Hermes e Patorooba e Hermasa e goondinbe Iisaa wondaŋe e maabe been.

¹⁵ Njowton Filoloogu e Yuliya, njowton Nere e sakiikem debbo, kam e Olimpa. Njowton seniibe wondaŋe e maabe been fuu.

¹⁶ Jowtunduron e jowtaali ceniidi. Kawrite goondinbe Almasiihu fuu ina njowta on.

¹⁷ Sakiraaŋe, mido njaaroo on sanne, kakkilon e waddooŋe ceedaagu. Ibe perga yimbe sabo 6e calake jannde nde kebdon ndeen. Mboddee 6e!

¹⁸ Sabo yimbe wa'uŋe hono noon ngollantaa Joomiraado meeden Almasiihu. Ko 6e ngollanta dey, wo deedi maabe. Wo e haalaaji maabe beldi e manooje maabe jaayde 6e majjinirta hakillooji yimbe 6e anndaa been.

¹⁹ Onon le, kabaaru dowtaare moodon yottake yimbe fuu. Saabe duum mido weltoroo on, de mido muuyani on laatodon jom'en hakillo e dow ko woodi, laatodon 6e ngalaa feloore du e dow ko boni.

²⁰ Laamdo jom jam oon wadan niison Seydaani ley teppe moodon ko booyataa. Hinney Joomiraado meeden Iisaa wonda e moodon.

²¹ Timote gollidoowo e am oon ina jowta on. Lukiyus e Yason e Sosipatoro banndiraaŋe am been ina njowta on.

²² Miin, Tertiyu, binndando Pool bataaki ki oon, mido jowta on saabe kawtal meeden e Joomiraado.

²³ Gayus, beero am mo kawrital goondinbe ngaal hawrata galle muudum oon, ina jowta on. Erasta

kalfinaaŋo kaalisi ngalluure nde oon
ina jowta on, kam e Kuwartus sakiike
meeden oon. [
24*]

Jettooje

²⁵ Jettooje ngoodanii Laamŋo
baawŋo semmbinde on fodde
Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasi-
ihu mo mbaajiimi oon. Kabaaru
Lobbo oon wo ɓangugol sirri Laamŋo
cuudanoode gilla arande

²⁶ de joonin o ɓanginaama. Dewte
annabaaŋe anndinii dum lenyi diin
fuu no Laamŋo duumiido oon yamiri
ni, faa di ngoondina Laamŋo, di
downtanoo dum.

²⁷ Laamŋo kam tan woni hakki-
lanteejo. Teddeengal woodan mo faa
abada saabe Iisaa Almasiihu. Aami-
ina.

* **16:24** E dereeji ɓooydi, goddi ina beyda aaya 24: *Hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wonda e moodon on fuu. Aamiina.*

Bataaki Pool arandeehi yaade to Korintunkoo6e

¹ Bataaki ki to amin yuuri, miin Pool, e sakiike meeden Sosteni. Miin Pool, mi noddado saabe muuyde Laamdo faa mi laatoo nulaado Iisaa Almasiihu.

² Miden njowta kawrital goondinbe Laamdo gonngal ngalluure Korintu.* Laamdo noddii on faa laatodon yimbe muudum senii6e, seniraa6e kawtal Iisaa Almasiihu. O noddii on, onon e noddoo6e innde Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu do tawaa fuu. Oon woni Joomiraado ma66e, wo Joomiraado meeden du.

³ Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yettiri Laamdo dow Korintunkoo6e

⁴ Mido yetta Laamdo saabe moodon wakkati fuu ko hokki on moyyere muudum ley kawtal Iisaa Almasiihu.

⁵ Si goonga, ley kawtal muudum on ke6ii ko woodi fuu e ley haala e ley anndal fuu.

⁶ Seedaaku amin haala Almasiihu tabitii e moodon jaati.

⁷ Dum wadi de on nyakiraaka dokkal Laamdo fay gootal e ley ko kedi6on gartol Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

⁸ Kam hokkata on semmbe faa do adunaaru haadi, yalla odon laatoo 6e ngalaa feloore nyannde gartol Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁹ Laamdo noddudo on faa kawton e Biyum Iisaa Almasiihu Joomiraado meeden wo koolniido.

Haala poodundural hakkunde goondinbe

¹⁰ Sakiraa6e, mido nyaagoo on sanne e innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu: tiigunduree, laatodon daande wootere. Taa peccodon,

ammaa laatodon jogiibe hakkillo wooto e anniya gooto faa hi66i.

¹¹ Sakiraa6e am, si goonga mi narii yimbe suudu Kolowe poodundural ina woni hakkunde moodon.

¹² Ko njidumi wi'ude dey, wob6e moodon ina mbi'a wo Pool ngoodani, wob6e ina mbi'a wo Apolos ngoodani,† wob6e du ina mbi'a wo Piyeer ngoodani, wob6e katin du ina mbi'a wo Almasiihu ngoodani.

¹³ Yalla Almasiihu wo pecciido naa? Yalla wo Pool maayani on dow leggal palaangal naa? Wo e innde Pool lootiradon lootagal batisima‡ naa?

¹⁴ Mido yetta Laamdo ko mi lootaay fay gooto moodon lootagal batisima, si wanaa Kirispus e Gayus.

¹⁵ Hono noon, fay gooto waawaa wi'ude wo e innde am lootiradon lootagal batisima.

¹⁶ Ayyo, goonga, mi batiino katin du galle Estefaana. Ko faltii dum, mi anndaa yalla mi batisii goddo katin.

¹⁷ Sabo Almasiihu nulaay kam mi batisa. Ko o nuldi kam dey, mi haala Kabaaru Lobbo oon, tawa wanaa dow haalaaji am nyeenyudi dum joodii, faa taa maayde makko dow leggal palaangal ndeen laatoo 6olum.

No Almasiihu holliri baawde Laamdo e hakkilantaaku Laamdo

¹⁸ Si goonga, haala maayde Iisaa dow leggal palaangal wo puuyndam to halkoo6e 6een, ammaa to meeden enen hisintee6e 6een, wo ka baawde Laamdo.

¹⁹ Sabo ina winndaa:

«Mi bonnan hakkilantaaku jom'en hakkillo,

paamal faamu6e du, mi jii6an ngal.»§

²⁰ Ndelle won ko jom hakkillo woni naa? Won ko jannginoowo Tawreeta woni naa? Won ko baawdo haala e jamaanu o woni naa? Walaa, sabo Laamdo waylitii hakkilantaaku adunaaru ndu, wadi dum puuyndam.

²¹ Yimbe adunaaru ndu e hakkilantaaku mu66en fuu annditaay no Laamdo holliri hoore muudum e ley

* **1:2** Golle Nulaa6e 18.1-17. † **1:12** Golle Nulaa6e 18.24-28. ‡ **1:13** Do wi'ete **lootagal batisima** dow haala batisima, **lootagal tuubu** maa **mutineede** du na wi'ee. § **1:19** Esaaya 29.14.

hakkilantaaku mum. Duum waŋi de Laamdo muuyi hisinirde goondinbe dum been e waaju amin nanndudo e puuyndam oon.

²² Alhuudiyankooŋe ina piloo kaay-eefiiji, Geresankooŋe du ina njidi hakkilantaaku.

²³ De enen kaa, kabaaru tonteede Almasiihu e leggal palaangal mbaajotoden. To Alhuudiyankooŋe wo dum haala cementiika mettuka, to lenyi goddi du wo dum puuyndam.

²⁴ Ammaa to yimbe 6e Laamdo noddi ley Alhuudiyankooŋe e ley lenyi goddi, Almasiihu wo baawde Laamdo, wo hakkilantaaku Laamdo.

²⁵ Sabo ko nanndi e puuyndam Laamdo duum ina 6uri hakkilantaaku 6i66e-Aadama. Katin du ko nanndi e lokkaaku Laamdo duum ina 6uri semmbe 6i66e-Aadama.

²⁶ Ndaaree ko'e moodon, onon saki-raabe 6e Laamdo noddi: 6e yimbe njogorii wo jom'en hakkillooji keewaa e ley moodon, jom'en baawde keewaa e ley moodon, yuuru6e e lenyi tedduŋi du keewaa e ley moodon.

²⁷ Ammaa Laamdo subake ko adunaaru jogorii wo puuyndam faa huyfina jom'en hakkillo been. Laamdo subake ko adunaaru jogorii wo lokkaaku faa huyfina ko jogii semmbe.

²⁸ O subake ko hoyi, ko yawonii, ko adunaaru ndu jogorii wo 6olum duum, faa o wada ko tayketee duum laato 6olum.

²⁹ O wadii dum taa fay gooto mantoo yeeso makko.

³⁰ Kanko hawti on e Iisaa Almasiihu. Kam laatani en hakkillo yuurungo to Laamdo, laatani en fonnditaare e senaare e rimdineede.

³¹ Wo hono nii faa ko Binndi diin mbi'i duum laato: «mantotoodo fuu mantoro Joomiraado.»*

2

Haala hakkilantaaku Laamdo

¹ Sakiraa6e, miin du, nde ngar-noomi to moodon faa mi waajoo on goonga Laamdo tedduŋi ndeen, mi

waajoraaki on haalaaji nyeenyal, mi waajoraaki on hakkilantaaku yimbe.

² Sabo mi anniyakeno mi waajataako on fay huunde si wanaa haala Iisaa Almasiihu e tonteede muudum dow leggal palaangal.

³ Nde ngondunoomi e moodon ndeen, mido lokkidi, mido huli sanne faa mido diwna.

⁴ Haala am e waaju am yowaaki dow nyeenyal haala nanngooha hakkillo. Ko dum yowinoo dow muudum dey, wo baawde de Ruuhu Ceniido hollata deen,

⁵ taa goondinal mon yowoo dow hakkilantaaku yimbe, ammaa yowoo dow baawde Laamdo.

⁶ De si goonga, wo hakkilantaaku min mbaajotoo hakkunde mawnu6e e ley goondinal. Wanaa hakkilantaaku adunaaru ndu min mbaajotoo, maa hakkilantaaku jom'en baawde halkete6e e ley jamaanu o.

⁷ Wo hakkilantaaku Laamdo min mbaajotoo. Hakkilantaaku nguun wo goonga tedduŋi cuudaado yimbe mo Laamdo fodanii en gilla adunaaru tagaaka faa teddineden.

⁸ Fay gooto e laamiibe adunaaru been faamanaay hakkilantaaku nguun, sabo sini 6e paamaniino dum fu, 6e tontataano Joomiraado tedduŋi oon.

⁹ Ammaa dum laatake hono no winndiraa:

«Yitere fuu yi'aay, nowru fuu nanaay, bernde fay gooto miilaaki,

ko Laamdo moyyinani yidu6e dum.»*

¹⁰ Enen kaa, Laamdo hollirii en dum Ruuhu muudum. Ruuhu oon ina tiima huunde fuu, fay ko luggi to Laamdo.

¹¹ Moy waawi anndude miilooji neddo si wanaa yonki ngonki e muudum kiin? Hono noon du, fay gooto anndaa miilooji Laamdo si wanaa Ruuhu muudum oon.

¹² Enen le, en ke6ii Ruuhu, de wanaa to adunaaru o yuuri, wo to Laamdo o yuuri. En ke6ii dum faa paamen moyyere nde Laamdo wadani en ndeen fuu.

* **1:31** Yeremiya 9.23. * **2:9** Esaaya 64.3.

¹³ Si miden mbaajoo d̄um, min mbaajortaako haalaaji d̄i hakkilantaaku 6i66e-Aadama kokkata min. Ammaa min mbaajorto haalaaji d̄i Ruuhu oon hokkata min. Miden piirtira goongaaji Ruuhu d̄iin e haalaaji d̄i hokkata d̄iin.

¹⁴ Ammaa mo hebaay Ruuhu Laamdo oon jabataa kulle Ruuhu deen, sabo wo de puuyndam to muudum. O waawaa faamude de, sabo Ruuhu oon tan waawi hollude no kulle deen carortee.

¹⁵ De neddo kebedo Ruuhu oon ina waawi saraade huunde fuu ley hakkillo mum, de fay gooto waawaa saraade d̄um.

¹⁶ Wo hono no Binndi d̄iin mbiiri: «Moy anndi miilooji Joomiraado? Moy waawi jannginde d̄um?»† De enen kaa, eden ngoodi miilo Almasiihu.

3

Haala gollanoobe Laamdo

¹ Miin kaa, sakiraaŋe, mi waawaay haalirande on hono no kaaldirammi e jogiibe Ruuhu Ceniido ni. Ammaa mi haaldiranii on hono wo on jokkuŋe muuyde terde, hono wo on cukaloy keccoy e ley goondinal Almasiihu.

² Wo 6iraadam kokkumi on, wanaa nyaamdu tekkundu, sabo on mbaawanaano ndu. Fay joonin du, on mbaawanaa ndu,

³ sabo wo muuyde terde mon tan njokkudon tafon. Ko kirundural bonngal e kalala woni hakkunde moodon duum, wanaa duum ina holla wo muuyde terde njokkudon naa? Ayyo, odon laatii hono jokkuŋe adunaaru tan.

⁴ Si gooto moodon wi'ii Pool heedani, goddo katin wi'ii Apolos heedani, wanaa d̄um ina holla miilooji adunaaru ndu njokkudon naa?

⁵ Dume Apolos woni? Dume Pool woni? Min gollanoobe Laamdo tan, yaarooŋe on to goondinal. Mono fuu gollii ko Joomiraado hokki d̄um.

⁶ Miin, mi aawii, Apolos du wiccii, ammaa Laamdo woni mawninoowo.

⁷ Hono noon, aawudo oon e jarnudo oon fuu nganaa fay huunde. Laamdo mawninoowo oon tan woni baawdo.

⁸ Aawudo e jarnudo fuu potu. Mono e muŋŋen fuu barjete ko fotata e tampiri muudum.

⁹ Sabo minen, min gollidoobe e Laamdo. Onon wo on ngesa Laamdo, wo on nyimngo Laamdo.

¹⁰ E dow moyyere nde Laamdo wadani kam ndeen, mi wasii joiyinirde hono no nyiŋoowo jom hakkillo wadata ni. Joonin goddo ina nyiŋa e dow mayre. Ammaa mono fuu hakkila no nyimrata.

¹¹ Fay gooto waawaa wasude joiyinirde wonnde, sabo arandeere ndeen tabitii. Kayre woni Iisaa Almasiihu.

¹² Woodi, neddo na waawi nyiŋude dow joiyinirde ndeen kanŋe naa cardi naa kaaye dime. Imo waawi nyiŋude ledde naa hudo naa yommbe.

¹³ De mono fuu, golle muudum 6anginte nyannde gartol Almasiihu. Sabo ndeen, yiite 6anginan golle mono fuu, hollan no gollleeji d̄iin ngorri.

¹⁴ Mo golle muudum heddi ina darii dow joiyinirde ndeen, heban mbarjaari.

¹⁵ Ammaa mo yiite ngeen nyaami golle muudum, waasii mbarjaari mum. Kam e hoorem kaa hisinte, de na wa'i hono peyyitindo yiite ni.

¹⁶ Yalla on anndaa wo on suudu Laamdo, woodi Ruuhu Laamdo oon ina woni e moodon naa?

¹⁷ Ndelle, neddo fuu kalkudo suudu Laamdo nduun, Laamdo halkan d̄um. Sabo suudu Laamdo nduun wo seniindu. Woodi, onon ngoni suudu nduun.

¹⁸ Taa fay gooto hiila hoore muudum. Si goddo moodon miilake ina jogii ko yimŋe adunaaru ndaardata wo hakkillo duum, joomum laato puuydo, faa heba hakkillo jaati.

¹⁹ Sabo hakkilantaaku e adunaaru ndu wo puuyndam yeeso Laamdo.

† 2:16 Esaaya 40.13.

Wo hono noon winndiraa: «Laamdo nanngiran jom'en hakkillo been caral mu66en.»*

²⁰ Ina winndaa katin: «Joomiraado ina anndi miilooji jom'en hakkillo been, wo di boli.»†

²¹ Ndelle, taa fay gooto mantaroo yim6e, sabo si goonga onon njeyi huunde fuu:

²² Pool e Apolos e Piyeer, e adunaaru ndu, e nguurndam e maayde e ko woni joonin e ko warata - fuu onon njeyi.

²³ Onon du, Almasiihu jeyi on. Almasiihu du, Laamdo jeyi dum.

4

Haala golle nulaabe Almasiihu e tampiriiji mu66en

¹ Ndelle, njogoree min wo min golanoobe Almasiihu, halfinaabe goongaaji Laamdo cuudiidi diin.

² Woodi, halfinaabe, ina haani tawee wo hoolniibe.

³ Miin e hoore am, si on pelii kam, naa si mi darnaama e sarorde bi66e-Aadama wi'oo6e mi wanaa koolniido fu, walanaa kam baasi. Mi sarataako hoore am du.

⁴ Si goonga ni, bernde am feldaay kam fay huunde. Ammaa wanaa duum wadata kam ponnditiido. Wo Joomiraado, kam sarotoo kam.

⁵ Ndelle, taa caree fay gooto illa wakkati oon yottaaki, illa Joomiraado waraay. Kam yaltinta ko suudinoo e nimre, kam 6anginta anniyaaji berde yim6e. Nyannde ndeen, mono fuu heban to Laamdo jettooje de foti hebude.

⁶ Sakiraa6e, ko mbiimi dow amin, miin e Apolos, wo saabe moodon. Wo faa min ekintina on maanaa haala ka: «Taa ndiwton ko winndaa». Ndeen on mawnintaa neddo gooto e dow heddiibe.

⁷ Moy burni on wo66e? Ko njogidon duum, wanaa Laamdo hokki on? Si wo noon worri, ko wadi de odon mantaroo dum hono dum wanaa dokkal Laamdo?

⁸ Woy on kaarii, woy on kebii jawdi! On laatake laamiibe, de dum fuu,

min laamaaki! Haya, miden njidi laamodon jaati, faa minen du min laamodoo e moodon!

⁹ Sabo mido miilii, minen nulaabe, Laamdo heedinii min caggal hono no saraa6e sariya wareede ni. Min laatake fijirtee6e yeeso adunaaru ndu fuu: yeeso maleyka'en e yim6e fuu.

¹⁰ Minen, wo min fuuy6e saabe Almasiihu, de onon kaa, wo on jom'en hakkillo ley kawtal Almasiihu. Minen, wo min lokkaa6e, de onon, wo on jom'en semmbe. Onon, on teddi-naa6e, de minen, min huyfinaa6e.

¹¹ Fay wakkati mo ngonden joonin o, min ceedaay e yolbere e domka. Miden koli. Yim6e na piya min. Min ngalaa do min koota.

¹² Miden ngollira semmbe juude amin faa min tampa. Si yim6e njennii min, min mbarkinan dum'en. Si 6e torrii min, min munyanan 6e.

¹³ Si 6e mbonkake min du, min njaaborto 6e haalaaji jam. Faa joonin miden njogoraa wo min mbuuwdi ley adunaaru ndu, hono tuundi ndi yim6e fuu paddata.

¹⁴ Mi winndiraay dum faa mi hersina on. Ko mbinndirmi dum dey, faa mi tindinira on wo on sukaa6e am horsu6e ni.

¹⁵ Fay si taweede e ley kawtal mon e Almasiihu odon njogii dowoo6e ujunaaje sappo, on keewaa baabiraa6e kaa. Sabo ley kawtal Iisaa Almasiihu, miin laatii baaba moodon nde mbaajinoomi on Kabaaru Lobbo oon ndeen.

¹⁶ Ndelle mido nyaagoo on, nyemmbiton kam.

¹⁷ Wo saabe kulle deen wadi de nelumi Timote to moodon. Wo o biyam korsudo, koolniido ley kawtal Joomiraado. O miccintinan on laabi di njokkirmi saabe Almasiihu. Mido janngina laabi diin nokku fuu e ley kawrite goondin6e fuu.

¹⁸ Wo66e moodon ina mawnitoo sabo i6e miiloo mi warataa to moodon.

¹⁹ Ammaa 6ooyataa de mi wara to

* 3:19 Ayuuba 5.13. † 3:20 Jabuura 94.11.

moodon si Joomiraado ja6ii. Ndeen mi faaman yalla mawninkiniibe been wo haaloobe tan, naa i6e njogii baawde.

²⁰ Sabo laamu Laamdo wanaa haalaaji, wo baawde.

²¹ Noy njidirdon mi warda to moodon? Sawru naa njingu e heese?

5

Haala ko semtinii hakkunde goondinbe

¹ Haya, haala jeenu hakkunde moodon nanaama nokku fuu. Tuundi hono ndiin wadaay fay hakkunde heefer6e: gooto moodon ina wondi e dee bammum.

² Katin du odon mantoroo dum! Ko haannoo dey, dum metta on, faa itton gadudo noon oon hakkunde moodon.

³ Miin kaa, fay si banndu am na woddi on, ruuhu am ina wondi e moodon. Gilla joonin mi sarake gadudo dum oon hono wo toon tawaami.

⁴ Mi sarake mo e dow innde Joomiraado men Iisaa. Nde kawritindon fu, hakkillo am ina tawdee e moodon, ina wondi e baawde Joomiraado meeden Iisaa -

⁵ sanaa neddo oon watee e juude Seydaani wakkati oon, faa banndu muudum halkee, de yonki muudum he6a hisinee nyannde gartol Joomiraado.

⁶ Ko mantortodon duum woodaa! Yalla on anndaa rabilla seeda ina yuufina conndi ndiibaandi fuu?

⁷ Laa6inee ko'e mon, itton rabilla kiiddo oon hakkunde moodon, faa laatodon conndi keyri ndi walaa rabilla. Wo duum ngondon du, sabo jawgel meeden iidi Faltagol ngeel hiraama, dum woni Almasiihu.

⁸ Ndelle, teddinen iidi ndiin, de wanaa e rabilla kiiddo mo hakke e bonanda oon teddinirten. Ammaa teddiniren ndi buuru mo walaa rabilla, buuru laa6al e goonga.

⁹ E 6ataaki ki mbinndannoomi on kiin, mi wi'ii on e ley makki taa ngondon e fijoo6e.

¹⁰ Nde mbi'unoomi noon ndeen, wanaa haala fijoo6e won6e ley adunaaru been kaalumi, naa haasidi'en naa wuy6e naa rewoobe tooruuji. Sabo si wo haala been kaalannoomi fu, tilay mburtodon adunaaru ndu.

¹¹ De ko njidunoomi wi'ude on, taa ngondon e bi'oowo wo sakiike meeden de tawee wo pijoowo naa haasidi naa dewoowo tooruuji naa mbonkotoodo yim6e naa jaroowo doro naa gujjo. Taa fay nyaamdon e ga'udo hono noon du.

¹²⁻¹³ Sabo mi sarataako yim6e 6e ngalaa ley kawrital goondinbe been. Wo Laamdo sarotoo 6e. De odon njeji saraade won6e ley kawrital. Wo hono noon winndiraa: «Ittee neddo bondo oon e ley moodon.»*

6

Haala pelundural hakkunde saki-raa6e goondinbe

¹ Si wobb6e moodon potaay fu, noy joomum'en cuusirta wullitaade sarotoo6e 6e ngoondinaay been de njoppa yim6e Laamdo?

² Yalla on anndaa wo yim6e Laamdo been caroytoo adunaaru ndu naa? Ndelle, si onon yim6e Laamdo caroytoo adunaaru ndu, dume hadata on saraade ko 6uri famdude duum?

³ Yalla on anndaa wo enen caroytoo maleyka'en been naa? Sakko ko woni ley nguurndam dam!

⁴ Ndelle, si luural wadii hakkunde moodon dow kulle adunaaru, ko wadi de odon njaara dum to yim6e 6e kawrital goondinbe ngaal hiisaaki been?

⁵ Ko mbi'umi duum na haani semtinoo on. Yalla on ngalaa fay jom hakkillo gooto baawdo saraade saki-raa6e moodon luuru6e naa?

⁶ Ee, goondindo na yaara goondindo bannum faa saroo dum, woodi du wo yeeso yim6e 6e ngoondinaay!

⁷ Haya, fay ko cardoton hakkunde moodon duum wo semteende bonnde. Ko wadi de on cubaaki munyude

* 5:12-13 Fillitagol Tawreeta 13.6, 17.7.

toonya? Ko waɗi de on cuɓaaki mun-yude teeteede ko ngooduɗon?

⁸ Ammaa wo onon e ko'e mon toonyotoo, wo onon teetata, fay saki-raaɓe moodon.

⁹ Yalla on anndaa oonyiibe naatataa e ley laamu Laamɗo naa? Taa kiilon ko'e mon: fijooɓe e rewooɓe tooruuji, jeenooɓe e worɓe woykuruuɓe e luudfunkooɓe,

¹⁰ wuyɓe e haasidi'en, sulotooɓe e mbonkotooɓe e yanooɓe, fay gooto maɓɓe naatataa e laamu Laamɗo.

¹¹ Noon du woɓɓe moodon ngor-runoo. Ammaa joonin on lootaama, on cenaama, on ndaardaama fonndi-tiiɓe e dow innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu e Ruuhu Laamɗo men oon.

No goondinɓe kaaniri teddinirde Laamɗo e balli muɓɓen

¹² Woɓɓe moodon ina mbi'a: «Huunde fuu ina daganii kam.» Ayyo, ammaa wanaa fuu nafata. Si goonga «huunde fuu ina daganii kam», ammaa mi jabataa huunde dawrana kam.

¹³ Oɗon mbi'a: «Nyaamdu jeyi reedu, reedu du jeyi nyaamdu.» Ayyo, de Laamɗo halkan ɗi, ɗi ɗiɗi fuu. Banndu ɓii-Aadama tagiraaka saabe fijirde. Ko ndu tagiraa dey, faa ndu rewa Joomiraado. Joomiraado du wo joomiiru.

¹⁴ Laamɗo ummintindo Joomiraado meeden e maayde oon, ummintiniran en, enen du e baawde muudum.

¹⁵ Yalla on anndaa balli mon ngoni terde Almasiihu? Ndelle, ina dagoo mi hooya terde Almasiihu ɗeen, de mi hawrundura ɗe e terde piijoowo naa? Abada koy!

¹⁶ Yalla on anndaa kawtudo e piijoowo fuu, laatodake e muudum banndu wooturu? Sabo na winndaa: «Be ɗiɗo fuu ɓe laatoto gootum.»*

¹⁷ Ammaa kawtudo e Joomiraado laatodake e muudum ruuhu gooto.

¹⁸ Ndoggee fijirde! Hakkeji godɗi ɗi nedɗo waɗata fuu takkataa e banndu muudum, sanaa fijirde.

Piijoowo na waɗana banndu mum hakke.

¹⁹ Yalla on anndaa banndu gooto moodon fuu wo suudu Ruuhu Ceniido gondo e moodon mo Laamɗo hokki on oon? On njeyaa ko'e moodon,

²⁰ sabo Laamɗo soodii on coggu tiidungu. Ndelle, teddiniron ɗum e balli moodon.

7

Haala dewgal

¹ Joonin kaa mi jaaboto yamɗe ɗe mbinndandon kam ɗeen. Goonga, si tawii gorko naaddaay e deekum fu, na woodi.

² Ammaa faa taa fijirde wada, gorko fuu na haani tawdee e deekum, debbo du tawdee e gorum.

³ Gorko fuu wondira e deekum no haaniri, debbo du humtana gorum haaju muudum.

⁴ Debbo dawrantaa banndu muudum, wo gorum dawranta ndu. Gorko du dawrantaa banndu muudum, wo deekum dawranta ndu.

⁵ Taa fay gooto moodon salanoo banndum si wanaa e dow ko ndewruɗon wakkati seeda faa ngadon du'aare. Ammaa caggal ɗuum, keddododon ngondon no haaniri ni, taa mbaason nanngitaade de Seydaani jarriboo on.

⁶ Ko kaalanammi on joonin ɗuum, wanaa ko tilsii. Mi hollu on laawol lobbol ni.

⁷ Ko ɓurumi yidude dey, yimɓe fuu laatoo hono am. Ammaa mono fuu no Laamɗo hokkiri ɗum: woɓɓe kokkiraa nii, woɓɓe du kokkiraa nii.

⁸ To ɓe ɓaɗaay e ɓe ɓaɗaaka ɓeen, kam e rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi, mido wi'a si iɓe keddorii noon, hono no am ni, ɗum ɓuri woodde e maɓɓe.

⁹ Ammaa si tawii ɓe mbaawaa nanngitaade fu, ɓe ɓaɗa, ɓe ɓaɗee. Sabo ɗum ɓuri joodoraade noon muuyo ina torra ɗum.

¹⁰ Wonɓe e dewle ɓeen, mido yamira ɗum'en yamiroore nde

* 6:16 Fudɗoode 2.24.

yuuraay to am, wo to Joomiraado nde yuuri: debbo haanaa seerude gorum.

¹¹ Si tawii o seerii dum fu, o heddoroo noon, maa du o warta e muudum. Gorko du haanaa seerude deekum.

¹² Onon heddiibe du, miin e hoore am haalanta on, wanaa Joomiraado: si goondindo Iisaa ina jogii debbo mo goondinaay tawee debbo oon ina yardii wondude e makko fu, taa o seera dum.

¹³ Naa si debbo goondindo dewlaama gorko mo goondinaay tawee gorko oon ina yardii wondude e makko fu, taa o seera dum.

¹⁴ Sabo gorko mo goondinaay oon ina laamniree deekum. Katin du, debbo mo goondinaay oon ina laamniree gorum. Si wanaa noon, biibe moodon laatoto 6e laabaa, tawee le 6e seniibe.

¹⁵ Ammaa mo goondinaay, si yidii seerude goondindo oon, seera. Goondindo oon, si wo debbo naa wo gorko, tilsinaaka e dewgal hono ngaal. Sabo Laamdo noddii en faa mbuurden e jam.

¹⁶ Aan debbo goondindo, a anndaa yalla ada waawi hisinde gora. Aan gorko goondindo du, a anndaa yalla ada waawi hisinde deeka.

No mono fuu haani worrude hono no Joomiraado noddiri dum

¹⁷ Dum le, mono fuu wuurda hono no Joomiraado yefiri dum ni, no worrunoo nde Laamdo noddii dum ndeen. Noon njamirammi kawrite goondinbe fuu.

¹⁸ Tawaado wo taadiido nde Laamdo noddii dum ndeen, taa filoo wartude hono mo taadaaki. Noddaado de tawi taadaaki wakkati oon, taa taadoo.

¹⁹ Taadaade e rafi taadaade fuu walaa ko nafata. Ko nafata dey, wo jukkude jamirooje Laamdo.

²⁰ Mono fuu heddoroo no worrunoo wakkati nde Laamdo noddanoo dum ndeen.

²¹ Nde noddadaa ndeen, si tawii a maccudo, taa dum laatane mettorgal. Ammaa si a hebii laawol no ndimdiraa fu, ndimdaa.

²² Sabo maccudo mo Joomiraado noddii, laatake dimdinaado Joomiraado. Dimo noddaado du, laatake maccudo Almasiihu.

²³ On coodaama coggu tiidungu. Ndelle taa laatee maccube yimbe.

²⁴ Sakiraa6e, mono fuu no worrunoo nde noddanoo ndeen, heddoroo noon yeeso Laamdo.

Haala dewlude e rafi dewlude

²⁵ To yimbe 6e ndewlaay been, mi walanaa dum'en yamiroore yuurunde to Joomiraado, de mi haalan ko woni miilo am, miin mo yurmeende Joomiraado wadi koolniido oon:

²⁶ saabe torraaji joonin diin, mido miiloo neddo heddoroo no worri ni buri woodde e muudum.

²⁷ Si dewgal ina woodi hakkunde maa e debbo, taa pilodaa tayude ngal. Si dewgal walaa hakkunde maa e debbo, taa pilodaa debbo.

²⁸ Ammaa si a banji du, a luttaay. Surbaajo du si banjaama, luttaay. Ammaa naatube e bangal been billoto e nguurndam mubben. Mido yidi danude on dum.

²⁹ Sakiraa6e, inan ko njidumi wi'ude: wakkati o na rabbiidi. Joonin, banjube been ngada hono banjaay ni,

³⁰ woyoo6e ngada hono mboyaay, weltiibe ngada hono mbeltaaki, soodo6e ngada hono njeyaa ko coodi,

³¹ nawtorto6e adunaaru ndu ngada hono ndu nafaay dum'en. Sabo no adunaaru ndu worri joonin ni ina faltoo.

³² Ko njidumi dey, ndadon e kabuko'u adunaaru. Mo dewlaay, hakkillo mum to kulle Joomiraado ndaarata, wo ko welata Joomiraado filotoo.

³³ Ammaa dewludo, hakkillo muudum to kulle adunaaru ndaarata, wo ko welata deekum filotoo.

³⁴ Bernde muudum feccitake. Debbo mo banjaaka e surbaajo fuu, ina kilnii kabaaru Joomiraado, faa 6e laatoo seniibe ley balli ma66e e yonkiiji ma66e fuu. Ammaa banjaado, ina hilmii kabaaru adunaaru, wo ko welata gorum filotoo.

³⁵ Wo faa nafa on mbiirumi noon, wanaa faa tonnga on. Mido yidi mbuurdon no haaniri, ngollanon Joomiraado e bernde wootere e hakkillo wooto.

³⁶ Si muuyo mawnii e neddo faa huli taa ronka nanngitaade e mo haabani fu, ndeen kaa dewgal ngaal ina haani wadeede. Ngall wadiiree no o yidiri noon, o luttaay.

³⁷ Ammaa ina waawi laataade gorko hooyii anniya e bernde muudum banataa, tawii wanaa tilay sabo na waawi nanngitaade. Si gorko oon anniyake banataa debbo oon fu, wadii ko woodi.

³⁸ Ndelle, banjudo mo haabani wadii ko woodi, mo banjaay mo haabani du wadii ko buri woodude.

³⁹ Debbo banjaado wo kaabbaado sinigorum ina heddii na wuuri. Ammaa si gorum oon yawtii, ina waawi banjeede mo yidi. De sanaa tawee wo jukkudo laawol Joomiraado.

⁴⁰ Dum le, si o heddake e ngortaalaaku fu, ndeen o burata bernde welnde. Dum woni miilo am, de mido miiloo ko kollammi on duum yuurii e Ruuhu Laamdo.

8

Haala teewu cakkanaangu tooruuji

¹ Joonin en ndaaran kabaaru teewu cakkanaangu tooruuji. Eden anndi «en fuu eden ngoodi anndal». Anndal le, waddan mawninkinaare. Wo njinngu semmbindinta goondinbe.

² Neddo fuu miiliido na jogii anndal, anndaa tafon no haani anndirde.

³ Ammaa neddo fuu jiddo Laamdo, Laamdo ina anndi dum.

⁴ Ndelle e dow nyaamugol teewu cakkanaangu tooruuji, eden anndi «tooru fuu ley adunaaru wanaa fay huunde». Eden anndi du, «Laamdo walaa si wanaa gooto oon».

⁵ Yimbe na mbi'a rewetebe ina ngoodi dow kammu e dow leydi. Si goonga, wi'etebe «rewetebe» e «joomiraabe» na keewi.

⁶ Ammaa to meeden, Laamdo gooto tan woodi, Baabiiwo tagudo huunde fuu mo mbuuranden oon. Woodi du, Joomiraado gooto tan woodi, Iisaa Almasiihu mo huunde fuu laatorii saabe muudum, kokkoowo en ngurndam oon.

⁷ Ammaa wanaa yimbe fuu paami dum. Wobbe woownoo6e rewude tooruuji, faa hannden si be nyaamii teewu cakkanaangu tooruuji fu, be miiloto wo tooruuji jaati njeyi teewu nguun. Ndeen berde maabe pelan be, mbona, sabo na lokkidi.

⁸ De nyaamdu kaa battintaa en Laamdo. Si en nyaamii, beydantaa en faa'e. Si en nyaamaay du, buytantaa en faa'e.

⁹ Goonga, on kokkaama laawol faa mbaawon nyaamude huunde fuu. Ammaa kakkilee taa laawol ngool li6a be tabitaay e ley goondinal been.

¹⁰ Sabo aan bi'eteedo jom anndal, si lokkaajo yi'ii ma ada nyaama ley suudu tooru fu, wanaa dum suusin bernde mum faa nyaama teewu cakkanaangu tooruuji kam du naa?

¹¹ Hono noon, sakiike men lokkaajo mo Almasiihu maayani oon, halkirta saabe anndal maa ngaal.

¹² Si on ngadii sakiraa6e be tabitaay e ley goondinal been hakke, si on nawnii berde maabe fu, on luttii Almasiihu.

¹³ Ndelle, si tawii nyaamude teewu ina li6a sakiike am fu, mi nyaamataa ngu katin abada, taa mi li6a sakiike am.

9

Haala ko nulaado haani wadaneede

¹ Mi jeyaa hoore am naa? Mi laataaki nulaado naa? Mi yi'aay Joomiraado meeden Iisaa naa? Wanaa saabe ko ngollanmi Joomiraado duum ngoondinirdon naa?

² Fay si to wobbe mi wanaa nulaado, to moodon kaa wo mi nulaado, sabo ko ngoondindon Iisaa duum ina seedoo faa laabi Joomiraado nuli kam.

³ Inan ko njaabotoomi feloo6e kam been:

4 wanaa miden njeŋi heɓude nyaamdu e njaram ley golle amin naa?

5 Wanaa miden njeŋi yaadude e debbo goondindo hono no nulaaɓe woɓɓe been naa? Hono no minyiraaɓe Joomiraado been ni, e no Piy-
eer?

6 Naa wo miin e Barnabas tan ngoni nulaaɓe jeyuɓe gollude faa mbuura?

7 Moy e moodon yi'i sordaasi joboowo hoore muudum? Moy woni demoowo mo nyaamataa ko tayi e ngesa muudum? Moy woni duroowo mo yarataa kosam kulle muudum?

8 Ko kaalammi duum, wanaa mi-
ilooji yimɓe tan. Tawreeta du haalii
dow majjum.

9 Inan ko winndaa e Tawreeta Muusaa: «Taa haɓɓu hunnduko ngaari wakkati ndi yaaɓata gawri faa sokkoo.»* Ko Laamdo taykii do wo ga'i jaaɓooji naa?

10 Wanaa wo saabe meeden o haal-
data do naa? Sikke walaa, wo enen
mbinndanaa konngol ngol, sabo de-
moowo e cokkoowo fuu ina ngollira
jikke heɓude ngedu muɓɓen.

11 Min aawii e moodon barkeeji Ru-
uhu. Si min tayii e moodon barkeeji
adunaaru, yalla idum laatani on hu-
unde mawnde naa?

12 Si woɓɓe na kaandi heɓude barke
e juude moodon, wanaa minen ɓuri
haanude heɓude naa?

Ammaa e dum fuu, min naw-
toraaki laawol ngol. Miden munya
huunde fuu taa min kada Kabaaru
Lobbo haala Almasiihu oon yaade
yeeso.

13 Yalla on anndaa gollooɓe e ley
suudu dewal mawndu been ina mbu-
urdi e kulle de yimɓe kokkata su-
udu nduun deen naa? Yalla on an-
ndaa halfinaaɓe golle hirsirde been
ina keɓa ngedu muɓɓen e mayre naa?

14 Hono noon du, Joomiraado
yamirii waajotooɓe Kabaaru Lobbo
been mbuurda e Kabaaru Lobbo oon.

15 De miin kaa, mi nawtoraaki fay
gootel e kulle deen. Ko mbinndammi
e moodon joonin du, wanaa faa mi
heɓa huunde. Maayde ɓurani kam

diina nyaagaade huunde! Mi jaɓataa
fay gooto itta mantagol am e majjum.

16 Sabo waajaade Kabaaru Lobbo
oon manataa kam, idum tilsani kam.
Bone woodanii kam si mi waajaaki
Kabaaru Lobbo oon!

17 Sini mido gollannoo dum saabe
muuyde am fu, ndeen kaa mi
heɓanno njobdi. De si goonga,
laatake tilay ngollirammi dum, wo
gollal ngal kalfinaami.

18 Ndelle dume woni njobdi am?
Njobdi am woni heɓude waajaade
Kabaaru Lobbo bolum, tawee du
mi filataako heɓude ko baajotoodo
Kabaaru Lobbo foti heɓude.

19 Sabo fay si mi dimo mo fay
gooto dawrantaa, mi wadii hoore am
maccudo yimɓe fuu, yalla mido heɓa
ko ɓuri heewude e muɓɓen.

20 Hakkunde Alhuudiyankooɓe, mi
wadii hoore am Alhuudiyanke, faa
mi heɓa dum'en. Hakkunde jokkuɓe
Tawreeta Muusaa, mi wadii hoore
am jokkudo Tawreeta Muusaa, faa mi
heɓa dum'en, fay si wanaa tilay mi
jokka jamirooje deen.

21 Hakkunde yimɓe ɓe ngalaa e
Tawreeta Muusaa been, mi wadii
hoore am hono mo walaa e Tawreeta
oon, faa mi heɓa dum'en. Mi wi'aay
mi jokkataa jamirooje Laamdo deen,
sabo ley yamiroore Almasiihu ngon-
umi.

22 E ley lokkaaɓe, mi wadii hoore
am mi lokkaajo, faa mi heɓa dum'en.
Walaa fuu no mi wadaay hoore am
saabe yimɓe fuu, faa mi hisina woɓɓe
muɓɓen no waawi laatoraade fuu.

23 Mido wada dum fuu saabe
Kabaaru Lobbo oon, faa mi heɓa
barke muudum.

24 Yalla on anndaa ley doggudu wo
yimɓe heewɓe ndoggata, de gooto tan
heɓata mbarjaari? Ndelle, ndoggee
faa keɓon.

25 Segilantooɓe daɗundurde fuu
eeltan ɓalli muɓɓen eeltugol cattun-
gol. Kamɓe, iɓe ngadira noon faa
ɓe keɓa mbarjaari ndi duumataako.
Enen le, wo faa keɓen mbarjaari
nduumotoondi.

* 9:9 Fillitagol Tawreeta 25.4.

²⁶ Ndelle miin le, mi doggataa hono jiiltotoodo mo anndaa ko dogganta. Mi nanndaa du hono culkotoodo 6olum.

²⁷ Ammaa mido ekintina 6anndu am no naawiri faa mi dawrana ndu, taa mi waajoo wo66e Kabaaru Lobbo, de miin e hoore am mi laatoo mo he6aay.

10

Haala hakkilde faa taa bo66oo

¹ Sakiraa6e, mi yidaa ndullon ko hewtinoo maamiraa6e meeden e jamaanu Muusaa duum. Be fuu i6e ngonnoo ley ruulde, 6e fuu 6e peyyitiino maayo manngo.

² E ley ruulde ndeen e maayo ngoon, 6e fuu 6e kebii lootagal batisima laatiibe jokku6e Muusaa.

³ Katin du 6e fuu 6e nyaamdii nyaamdu wooturu yuurundu to Laamdo.

⁴ Be fuu 6e njardii njaram ngootam yuurudam to Laamdo. Si goonga, i6e njarannoo dam e tefaare Laamdo yaadoore e ma66e. Tefaare ndeen woni Almasiihu.

⁵ Ammaa ko 6uri heewude e ma66e, mbelaay Laamdo. Dum wadi de 6e maayi, 6alli ma66e cankitaa ley ladde ndeen.

⁶ Kulle deen laatani en misaalu*, taa njokken muuyde terde bonde hono ma66e ni.

⁷ Taa laatee rewoobe tooruuji hono no wo66e ma66e ngadiri ni, hono no winndiraa: «Yimbe been njoodii ina nyaama ina njara, de ummii ina pija.»†

⁸ Taa naaten e fijirde hono no wo66e ma66e naatiri. Ko dum wadi, yimbe ma66e ujunaaje noogay e tato maayi nyannde wootere.

⁹ Taa ndaartindoden Almasiihu hono no wo66e ma66e ngadi ni. Ko dum wadi, bolle kalki dum'en.

¹⁰ Taa njormee hono no wo66e ma66e ni. Ko dum wadi, maleyka baroowo oon halkii 6e.

¹¹ Kulle deen fuu kewtake 6e faa laatanoo en misaalu. Dum winndaama faa dum tindina en, enen won6e e cakitte jamaanuuji been.

¹² Dum le, miiliido ina darii fuu, hakkila taa bo66oo.

¹³ Walaa torra ndaartintoodo on mo hewtataa bii-Aadama fuu. Woodi, Laamdo wo koolniido, accataa ndaartindedon ko 6uri semmbe mon. Ley ndaartindaare ndeen o hokkan on laawol no mburtorodon nde faa mbaawon munyande nde.

¹⁴ Saabe duum, sakiraa6e am horsu6e, mboddee dewal tooruuji.

¹⁵ Mido haalana on hono wo on jom'en hakkillo ni. Ndelle caree onon e ko'e mon ko mbi'ammi duum.

¹⁶ Horde-loonde hiraande seniinde nde njetteten Laamdo saabe muudum ndeen, si en njarii nde, en kawtii yiyam Almasiihu daam. Buuru mo tayeten oon, si en nyaamii dum, en kawtii 6anndu Almasiihu nduun.

¹⁷ Caggal buuru oon wo gooto, enen du, enen e heewude fuu, wo en 6anndu wooturu, sabo eden njogii ngedu e buuru gooto oon.

¹⁸ Taykee lenyol Israa'iila ngool: yimbe ma66e nyaamoobe kirsamaaji been laatake gootum e ley teddingol Laamdo gadanaado hirsirde oon.

¹⁹ Mi wi'ataa teewu cakkanaangu tooruuji nguun wo huunde dagiinde hono noon. Mi wi'ataa du, tooruuji diin, won ko ngoni.

²⁰ Ko njidumi wiide dey, kirsamaaji di yimbe been cakkata diin, wo ginnaaji cakkantee, wanaa Laamdo. Mi yidaa laatodon hawtu6e e ginnaaji.

²¹ On mbaawaa yardude horde Joomiraado ndeen de njardon katin horde ginnaaji. On mbaawaa nyaamude e le'al Joomiraado ngaal de nyaamron katin e le'al ginnaaji diin.

²² Naa umminde tikkere Joomiraado kiroowo oon njiduden naa? Yalla en miili eden 6uri mo semmbe naa?

No neddo jeyi worrude ley ndi-maaku

* **10:6 Misaalu** wo yeru maa nanndingol. † **10:7** Wurtagol 32.6.

²³ Mbiidon: «Huunde fuu ina dagii.» Ayyo, ammaa wanaa fuu nafata. Si goonga, «huunde fuu ina dagii», ammaa wanaa huunde fuu semmbinta goondinal woŋŋe.

²⁴ Taa fay gooto filoo ko nafata hoore muudum tan, ammaa filoo ko nafata woŋŋe.

²⁵ Teewu cootteteengu luumo fuu, oŋon mbaawi nyaamirde dum berde de pelataa on tawa on yamaay yalla wo dum teewu cakkanaangu tooruuji naa wanaa.

²⁶ Sabo «leydi e ko woni e mayri fuu wo Joomiraado jeyi.»‡

²⁷ Si neddo mo goondinaay nod-dii on faa nyaamdon, de on njabii nootaade fu, nyaamon ko kokkadon fuu, tawa berde mon pelataa on.

²⁸ Ammaa si goddo wi'ii on: «Dum wo ko sakkanaa tooruuji», ndeen kaa, taa nyaamee dum, saabe biido noon on e saabe miiloo bernde mum feloore dum.

²⁹ Ko kaalammi haala miiloo bernde duum, wanaa saabe berde moodon onon, wo saabe bernde biido noon on.

Sabo si goonga, walaa ko bernde neddo goddo saroo ndimaaku am.

³⁰ Si mido yetta Laamdo e dow ko nyaamammi, ko wadi de mido mbon-kee saabe nyaamdu ndu njettirmi Laamdo nduun?

³¹ Ndelle, si oŋon nyaama maa oŋon njara, maa ko ngadoton fuu, ngadiree dum faa Laamdo teddinee.

³² Taa laatane fay gooto fergere, wanaa Alhuudiyankooŋe, wanaa yimbe 6e nganaa Alhuudiyankooŋe, wanaa kawrital goondinbe Laamdo ngaal.

³³ Ngolliree hono am ni. Mido filoo ko welata yimbe fuu e dow huunde fuu, tawee mi filaaki nafaa am miin tan. Wo ko nafata yimbe heewbe pilotoomi, faa 6e kisinee.

11

¹ Nyemmbitee kam hono no nyemmbitirammi Almasiihu ni.

Haala dow suddugol hoore

² Mido yetta on ko miccidon kam e huunde fuu, e ko njokkudon al'aadaaji di kollumi on diin.

³ Ammaa, mido yidi paamon Almasiihu woni hooreejo gorko fuu, gorko woni hooreejo deekum, katin du Laamdo woni hooreejo Almasiihu.

⁴ Ndelle, si gorko na du'oo maa na haalda konngol annabaaku de suddi hoorem fu, huyfinii hooreejo muudum oon.

⁵ Ammaa si debbo na du'oo naa na haalda annabaaku de suddaa hoore muudum fu, huyfinii hooreejo muudum oon, sabo imo wa'i hono wo o toytiido ni.

⁶ Sabo dey, si debbo suddaa hoore muudum, ina haani taya sukundum fuu. Ammaa tayude sukundum naa toytude ndu ina semtina debbo. Ndelle na haani suddaa hoore muudum.

⁷ Taa gorko kaa suddaa hoorem, sabo gorko wo tagaadi Laamdo, na holla darja muudum. Debbo kaa wo darja gorko.

⁸ Sabo wanaa gorko ittaa e debbo, wo debbo ittaa e gorko.

⁹ Katin du, wanaa gorko taganaa debbo, wo debbo taganaa gorko.

¹⁰ Saabe duum, e saabe nulaabe laamu fu, ina tilsani debbo suddaa hoore muudum.* Dum laatanto dum maande holloore ina woni ley hawju gorum.

¹¹ Ammaa dum e laataade fuu, ley tagaadi Joomiraado, debbo ina haajaa gorko, gorko du ina haajaa debbo.

¹² Sabo no debbo yuuriri e gorko ni, hono noon gorko du yuurirta e debbo, rimee. De duum fuu to Laamdo dum yuuri.

¹³ Caree onon e ko'e mon: si debbo na rewi Laamdo tawi suddaa hoorem, yalla na fonnditii naa?

¹⁴ Wanaa tagaadi ndiin e hoore muudum ina faamina on sukundu jutundu ina semtinii e gorko?

‡ **10:26** Jabuura 24.1. * **11:10** Woŋŋe ina paamira fuddoode aayaare nde hono nii: *Saabe duum, e saabe maleyka'en*. Ley Geresankooŋe, *nulaabe* e *maleyka'en*, fuu wo innde wootere.

¹⁵ Ammaa debbo kaa, si na woodi sukundu juutundu fu, wo darja muudum. Sabo o hokkiraama sukundu juutundu faa o sudda hoore makko.

¹⁶ De si goddo yeddii dum de jokki laawol gonngol fu, faama dum wanaa al'aada amin, dum wanaa al'aada kawrite goondinbe Laamdo deen du.

Haala hiraande seniinde

¹⁷ Won ko njidumi haalande on joonin, haala no kawritirton. Haala majjum mi waawaa yettude on, sabo nde kawritindon fu, wo ko boni beydotoo, wanaa ko woodi.

¹⁸ Ko artii fuu, mi nanii si on kawritii fu, luural ina woni hakkunde moodon. Midó miila du wo dum goonga.

¹⁹ Ina tilsii pelle pelle ngada hakkunde moodon, faa hoolniibe jaati wonbe e ley moodon been annditee.

²⁰ Nde kawritindon fu, wanaa nyaamude hiraande Joomiraado ndeen hawrunduri on.

²¹ Sabo gooto moodon fuu henyoto nyaama hiraande muudum. Wobbe moodon ina njolba, wobbe moodon du ina culoo.

²² Yalla on ngalaa cuudi do kaandon nyaamude e yarude naa? Naa wo on njawu kawrital goondinbe Laamdo ngaal? Yalla odon njidi huyfinde be ngalaa faa'e been naa? Dume mbi'ammi on? Mi yetta on naa? Mi waawataa yettude on e dum.

Haala miccitagol hiraande seniinde arandeere

(Matta 26.26-29, Marku 14.22-25, Lukka 22.14-20)

²³ Sabo miin, inan ko kebumi e Joomiraado de njottinmi on: ley jemma mo Joomiraado meeden Iisaa jambaa oon, hooyi buuru,

²⁴ yetti Laamdo, heli buuru oon, wi'i: «Dum wo banndu am hokkaandu saabe moodon. Ngadon dum faa miccitodon kam.»

²⁵ Hono nii du, nde be tilinoo e hiraande ndeen, o hooyi horde cabijam. O wi'i: «Horde nde woni amaana

keso tabintiniraado yiyam am. Nde njaroton fuu, miccitodon kam.»

²⁶ Sabo nde nyaamoton buuru oon e nde njardoton horde cabijam ndeen fu, odon kaala haala maayde Joomiraado faa do wartowi.

²⁷ Ndelle, neddo fuu nyaamirido buuru Joomiraado no fotiraay, yardi horde makko no fotiraay, wadii hakke e banndu Joomiraado nduun e yiyam makko daam fuu.

²⁸ Ndelle, mono fuu taykoo hoore muudum fadde muudum nyaamude buuru oon naa yardude horde ndeen.

²⁹ Sabo neddo fuu nyaamudo buuru oon, yardi horde ndeen, de miilaaki wo dum banndu Joomiraado nduun fu, foodanan hoore muudum sariya no nyaamiri e no yariri noon.

³⁰ Dum wadi de nyawbe e lokkaabe ina keewi e moodon, wobbe moodon du njawtii.

³¹ Sini en taykotono ko'e meeden, en carataakeno.

³² Ammaa Joomiraado ina saroo en faa dartina en, taa njukkodeden e adunaaru ndu.

³³ Ndelle sakiraa6e am, si odon kawrita faa nyaamdon hiraande Joomiraado ndeen, mono fuu nja66oo banndum.

³⁴ Si goddo yolbii fu, sanaa nyaama to suudu muudum. Ndeen kawrite moodon laatantaako on jukkungo.

Woodi, ko heddi duum mi biltan dum si mi warii.

12

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Joonin en ndaaran kabaaru dokke Ruuhu Ceniido. Sakiraa6e, mi yidaa tawee on paamaay.

² Nde on ngoondinaayno Joomiraado ndeen, odon anndi tooruuji muumdi diin na dowa on, na majjina on.

³ Saabe duum mido yidi paamon: fay gooto waawaa wi'ude «Iisaa wo kudaado» si Ruuhu Laamdo ina woni e muudum. Katin du fay gooto

waawaa wi'ude «Iisaa wo Joomiraado» si Ruuhu Ceniido walaa e muudum.

⁴ Dokke de Ruuhu Ceniido hokkata en deen ina ceedi sifa, de Ruuhu oon wo gooto.

⁵ Golleeji ballooji kawrital diin ina ceedi sifa, de Joomiraado oon wo gooto.

⁶ Ko golleeji diin ndimata ina seedi sifa, ammaa Laamdo gooto oon kam gollata di fuu ley yimbe been fuu.

⁷ Mono fuu hokkaama dokkal bangoowal Ruuhu faa ngal nafa kawrital fuu.

⁸ Imo hokka oodo haala haki-lanteeha, o hokka ooto haala kebinaaka anndal.

⁹ Kanko Ruuhu gooto oon hokkata oodo goondinal luggungal, ooto danude nyawbe.

¹⁰ O hokka oodo wadude kaayefiiji, ooto haalude annabaaku. O hokka oodo senndude ko yuuri e Ruuhu e ko yuuri e ginnaaji, ooto haalude demle de anndaaka. O hokka goddo du fiirtude demle deen.

¹¹ Wo Ruuhu gooto oon gollata dum fuu. Wo kam feccata, de hokka mono fuu dokkal ngal muuyi.

No kawrital nanndiri e terde neddo

¹² Woodi banndu du wo wooturu, de na jogii terde keewde. Fay si terde banndu na keewi, banndu kaa wo wooturu. Hono noon banndu Almasiihu du worri.

¹³ Sabo en fuu en mbatisiraama Ruuhu gooto faa laatoden banndu wooturu, yalla wo en Alhudiyankeooŋe naa en nganaa, yalla wo en rimbe naa en riimaybe. Katin du en fuu en njarnaama Ruuhu gooto oon.

¹⁴ Banndu wanaa tergal gootal, wo terde keewde.

¹⁵ Si koyngal wi'ii: «Caggal mi wanaa junngo, mi jeyaaka e banndu», dum hadataa ngal jeyeede e banndu.

¹⁶ Naa si nowru wi'ii: «Caggal mi wanaa yitere, mi jeyaaka e banndu», dum hadataa ndu jeyeede e banndu.

¹⁷ Si terde deen fuu wo gite, noy neddo oon nanirta? Naa si de fuu wo

de noppi, noy neddo oon maartira ko uurata e ko luubata?

¹⁸ Ammaa, Laamdo hawrundurii terde deen fuu e banndu wooturu hono no muuyiri ni.

¹⁹ Si tergal gootal tan woodunoo, dum kaa laatataako banndu.

²⁰ Ndelle, terde deen ina keewi, de banndu nduun wo wooturu.

²¹ Yitere waawaa wi'ude junngo: «Mi haajaaka ma.» Hoore du waawaa wi'ude koyde: «Mi haajaaka on.»

²² Ammaa, terde banndu nanndude e burde lokkidinde, deen ngonni de kaajaden sanne.

²³ Terde ndaardeteede wo kuyfude, deen burden teddinde. Burde seminaade, deen burden haybude.

²⁴ De terde meeden godde burde teddeengal deen kaajaaka wadeede noon. Laamdo hawrunduri terde fuu, hokki terde lokkaaje deen teddeengal faa buri deya deen.

²⁵ O wadii dum faa taa luural wada e banndu nduun, ammaa faa terde deen fuu kaybundura.

²⁶ Si tawii tergal gootal naawii, keddiide deen fuu naawdan e muudum. Si tergal gootal teddinaama, keddiide deen fuu mbeltodoto e muudum.

²⁷ Woodi onon, wo on banndu Almasiihu, mono e moodon fuu wo tergal e banndu makko nduun.

²⁸ Nii Laamdo darniri kawrital goondinbe ngaal: ko artii fuu o joiyini nulaabe, o beydi katin haaldooŋe annabaaku, de o jokkintini jannginooŋe. Caggal duum, o joiyini wadooŋe kaayefiiji e dannooŋe nyawbe e wallooŋe e ardotooŋe e haalooŋe demle de anndaaka.

²⁹ Yalla yimbe fuu wo nulaabe naa? Yalla be fuu wo be haaldooŋe annabaaku naa? Be fuu wo be jannginooŋe naa? Be fuu ibe ngada kaayefiiji naa?

³⁰ Yalla yimbe fuu kokkaa dannude nyawbe naa? Naa haalude demle de anndaaka? Naa fiirtude demle deen naa? Wanaa noon!

³¹ Woodi ndelle, tinnee, poodanee dokke burde heewude nafaa deen.

Joonin le, mi hollan on laawol burngol fuu woodude ngol hono muudum walaa.

13

Haala njinngu

¹ Si mi haalirii demle yim6e, fay demle maleyka'en, de njinngu walaa e am fu, wo mi lennguru senyooru, naa wo mi duko jamde gokkundur-teede tan.

² Si mido woodi dokkal haaldude annabaaku, de mi faama sirriiji fuu e annde fuu, naa si mi tawraama goondinal faa mi dirna baamle, si njinngu walaa e am fu, mi wanaa fay huunde.

³ Si mi hokkii ko njogiimi fuu talkaa6e naa mi hokkitirii 6anndu am duppee, de njinngu walaa e am fu, dum nafataa kam fay huunde.

⁴ Njinngu ina jogii munyal, ina jogii moyyuki. Njinngu waldaa e kiram, mantataako, mawninkintaako.

⁵ Njinngu wadataa ko semtinii, filataako muuyde hoore muudum. Ngu yaawaa 6ernude, ngu saawataa tikkere.

⁶ Njinngu seyortaako oonyaare, wo goonga seyortoo.

⁷ Wakkati fuu njinngu ina sawrii, selataa hoolaade, de na hedoo Laamdo ley huunde fuu. Munyal muudum timmataa.

⁸ Njinngu saamataa abada. Haaldude annabaaku timminte, demle celan, anndal du timminte.

⁹ Sabo anndal meeden ina nyaki, haala annabaaku du ina nyaki.

¹⁰ Ammaa si ko hi66i duum warii fu, ko nyaki duum fuu faltoto.

¹¹ Nde laatinoomi cukalel ndeen, mido haaldannoo hono cukalel, mido miilotonoo hono cukalel, mido yi-irannoo du hono cukalel. De ko laati-imi mawdo duum, mi seedii e golle cukaaku.

¹² Ko nji'eten joonin duum laa6aay, wo hono yuurnaade daandorgal ni66ungal ni. Ammaa ley ko warata duum en njiiran gite men faa laa6a. Ko anndumi joonin duum hi66aay, ammaa wakkati waran nde anndammi faa hi66a, hono no Laamdo anndiri kam faa hi66i ni.

¹³ Ndelle, kulle tati ngonni duumo-toode: goondinal e jikke e njinngu. De ko 6uri mannngu hakkunde majje fuu wo njinngu.

14

Haala dokke Ruuhu Ceniido

¹ Ndelle, poodanodon njinngu no mbaawrudon fuu. Eelon du dokke Ruuhu Ceniido deen. De ko 6uri fuu, pilodon haaldude annabaaku.

² Sabo kaaliroowo demle de anndaaka wo Laamdo haaldada, wanaa yim6e. Si goonga, fay gooto faamataa ko o haalata. Imo haalda sirriiji ley kawtal Ruuhu.

³ Ammaa kaaloowo konngol annabaaku oon, wo yim6e haaldada, faa semmbina goondinal mu66en, sellina 6erde mu66en, de feewtina de.

⁴ Kaaliroowo demle de anndaaka, wo hoore muudum nafata. Ammaa kaaldoowo annabaaku, wo kawrital goondin6e nafata.

⁵ Mido yidi kaaliron demle de anndaaka on fuu, de ko 6urani kam, kaaldon annabaaku. Sabo kaal-doowo annabaaku 6uri kaaliroowo demle de anndaaka, si wanaa tawa neddo ina waawi fiirtude, faa kawrital goondin6e ngaal he6a nafaa.

⁶ Ndelle sakiraa6e, si mi warii to moodon de mido haalirana on demle de anndaaka, dume dum nafata on? Si haala am waddanaay on ko Laamdo 6anginani kam duum, naa anndal, naa konngol annabaaku, naa waaju fu, dum fuu dum nafataa on.

⁷ Taykoden du fay ko walaa yonki hono sereendu naa hoddu. Si munkariiji diin piyaaka faa laa6i fu, noy annditirten ko sereendu nduun fuufata naa ko hoddu nduun hodata?

⁸ Naa si puufoowo luwal wolde fu-u faay faa laa6i, moy segilantoo wolde ndeen?

⁹ Hono noon, onon du, si on njotinirii kabaaru oon demle de anndaaka de ko faaminii fuu walaa, noy paamirtedon? On paddii haala mon ley henndu!

* **14:11** Maanaa *demngal* do wo sii haala.

10 Ina woodi demle keewde ley adunaaru. De no ceediri fuu, walaa haala ka nanataake.

11 Ammaa si neddo haaldii e am demngal* ngal mi nanataa fu, mi laatanake dum janano, kam du laatanake kam janano.

12 Hono noon, onon du e ley foodanagol moodon dokke Ruuhu deen, tinnodon e hebude dokke cembinooje kawrital goondinbe ngaal e semmbe moodon fuu.

13 Ndelle, kaaliroowo demngal ngal anndaaka fuu naaroo Laamdo waawude fiirtude ngal.

14 Sabo si mido wada du'aare e demle de mi anndaa fu, goonga, yonki am ina woni e du'aare, ammaa mi faamataa miin e hoore am.

15 Ndelle, noy ngadammi? Mi wadan du'aare e yonki am, ammaa mi wadan nde e hakkiilo am du. Mi yimiran yonki am, ammaa mi yimiran hakkiilo am du.

16 Si wanaa noon fu, si a yettirii Laamdo e ley yonki maa tan, noy tawaado toon mo woowaa dum waawirta wi'ude «Aamiina» e yettugol maada ngool? Sabo joomum nanataa ko kaalataa duum.

17 Fay si yettugol maa ngool ina woodi sanne, ngol nafataa joomum fey.

18 Mido yetta Laamdo, ko kaaldammi demle de anndaaka faa buri on on fuu.

19 Ammaa e ley kawrital goondinbe, haalude karfeeje joy paaminiide faa janngina yimbe, burani kam haalirde karfeeje ujunaaje sappo demle de anndaaka.

20 Sakiraaŋe, taa laatodon hono cukaloy e ley hakkiiloji moodon. Laatodon be ngalaa bonanda hono cukaloy, ammaa e ley hakkiiloji mon laatodon mawbe.

21 Ina winndaa e Tawreeta:
«Nde kaaldowammi e yimbe am,
wo e kunndude yimbe leyde
godde,
wo e demle jananbe kaalirammi.
Dum fuu,

be kettindantaako kam.»†

† 14:21 Esaaya 28.11-12.

Wo noon Joomiraado wi'i.

22 Hono noon, demle de anndaaka deen wo maande sariya do be ngoondinaay, de nganaa maande do yimbe goondinbe. Haaldude annabaaku du wo maande do goondinbe, wanaa do be ngoondinaay.

23 Ndelle, si goondinbe fuu kawritii, ina kaalda demle de anndaaka, de yimbe be mboowaa dum naa yimbe be ngoondinaay ngarii fu, be mbi'an wo on haanjaabe.

24 Ammaa si gooto e yimbe been warii, de tawi yimbe fuu ina kaalda annabaaku, ko o nanata duum fuu ina faamina mo hakkeji makko, ina saroo mo.

25 Ko suudii ley bernde makko bangan. Ndeen o hippoto e leydi, o sujidana Laamdo, o wi'a: «Si goonga ni, Laamdo ina wondi e moodon.»

No kawrital goondinbe haani worude

26 Ndelle sakiraaŋe, noy ngadoton? Si on kawritii, de gooto moodon ina woodi jimol, goddo du ina janngina, goddo ina woodi ko Laamdo banganani dum, goddo ina haala demngal ngal anndaaka, goddo du na fiirta ngal, sanaa fuu wadiree faa semmbina kawrital goondinbe ngaal.

27 Si demle de anndaaka kaalirtee, taa bura yimbe dido naa tato. Been du, sanaa be kaalira gooto gooto, de gooto moodon fiirta.

28 Ammaa si piirtoowo walaa, joomum deyyinoo e ley kawrital ngaal, haalda e Laamdo e ley bernde muudum.

29 Haaldooŋe annabaaku du, dido naa tato tan kaala, de heddiibe been kiinya haala maŋbe kaan.

30 De si won ko Laamdo banganani gooto e joodiibe been, kaaloowo arandeejo oon deyyinoo.

31 Sabo on fuu, odon mbaawi haaldude annabaaku gooto gooto, faa yimbe fuu keba paamal e berde cellinaade.

32 Haaldooŋe annabaaku been ina mbaawi nanngitinde ko'e muŋben.

³³ Si goonga, Laamdo wadataa ko jii6ii. Wo o Laamdo gaddoowo jam.

No worri e kawrite seniibe deen fuu,

³⁴ sanaa rew6e ndeyyinooy ley kawrite deen, sabo 6e ngalaa laawol haalude ley doon. Be dowtoroo no Tawreeta wi'iri noon.

³⁵ Si tawii won ko 6e njidi faamtindaade, 6e acca faa 6e koota, 6e yamowa jom'en cuudi ma66e. Sabo konngol debbo nanee ley kawrital ina semtinii.

³⁶ Naa odon miiloo konngol Laamdo ngool to moodon yuuri naa? Wo onon tan kebi ngol naa?

³⁷ Si neddo ina miilii wo annabaajo maa ina miilii wo jogiido baawde Ruuhu Ceniido, ina haani annditinde ko mbinndanammi on duum wo yamiroore Joomiraado.

³⁸ Mo annditaay dum fuu, Laamdo annditataa dum.

³⁹ Ndelle sakiraa6e, poodanodon haaldude annabaaku, katin du taa kadon demle de anndaaka haaleede.

⁴⁰ Ammaa huunde fuu wadiree no haaniri, tawee fuu ina fonnditii.

15

Haala ummital Almasiihu

¹ Sakiraa6e, mido miccintina on Kabaaru Lobbo mo mbaajinoomi on. On nja6ii dum, odon keddii odon ka66ii e majjum.

² Wo saabe Kabaaru oon kisinirte don, si tawii on tiigorake mo no kaaldanmi on ni. Si wanaa noon fu, goondinal mon laatoto 6olum.

³ Mi yottinanii on kabaaru mo ke6umi, 6urdo huunde fuu oon. Dum woni: Almasiihu maayii saabe hakkeji meeden, no Binndi diin mbiiri ni.

⁴ O wattaama ley saabeere. O iirtake e nyalooma tata6o, no Binndi diin mbiiri ni.

⁵ O 6anganii Piyeer. Caggal duum, o 6angani taalibaabe sappo e dido been.

⁶ Caggal duum, o 6angani ko 6uri sakiraa6e keme njoyo ley wakkati gooto. Ko 6uri heewude e ma66e ina mbuuri faa joonin, de wo66e ma66e paltake.

⁷ Jokkiti katin, o 6angani Yaakuuba, de o 6angani nulaabe been fuu.

⁸ Sakitii, o 6angani kam miin ga'udo hono binngel dimaangel gilla wakkati muudum yottaaki ni.

⁹ Si goonga, miin 6uri nulaabe been fuu famdude. Mi fotay fay nod-direede nulaado, sabo mi torriino kawrital goondin6e Laamdo.

¹⁰ Joonin le, saabe moyyere Laamdo ndeen laatoriimi ko ngonumi duum. Moyyere nde o wadani kam ndeen du rimaay 6olum. Si goonga, miin 6uri nulaabe been fuu gollude. De wanaa miin gollata, wo moyyere Laamdo wonnde e am ndeen gollata.

¹¹ Ndelle nde wo miin, nde wo kam6e, fuu fotu. Wo duum min fuu min mbaajotoo, duum du goondindon.

Haala ummital maay6e

¹² Woodi, miden mbaajoo Almasiihu iirtake e maayde. Ndelle, noy wo66e moodon mbiirata maay6e ummitataako?

¹³ Sini ummital maay6e walaa, Almasiihu e hoore muudum ummitaaki.

¹⁴ De si Almasiihu ummitaaki, waaju amin wo 6olum, goondinal moodon du wo 6olal.

¹⁵ Woodi si maay6e ummitataako du, idum holla ko min cedianii Laamdo duum wo fewre. Sabo min mbi'ii Laamdo ummintinii Almasiihu, de dum wanaa goonga si maay6e ummitataako.

¹⁶ Si maay6e ummitataako, Almasiihu e hoore muudum ummitaaki.

¹⁷ Si Almasiihu ummitaaki, goondinal moodon wo 6olal, odon ngoni ley hakkeji mon faa joonin.

¹⁸ Si wo noon du, maaynoo6e e ley goondinal Iisaa Almasiihu been kalkii.

¹⁹ Si jikke meeden e Almasiihu wo ley nguurndam meeden do tan nafanoo, eden 6uri yim6e fuu yurmi-naade.

²⁰ Ammaa si goonga, Almasiihu ummintinaama e maayde, laatake artiido e ummitotoo6e.

21 Sabo no maayde yuurdi e neddo gooto, hono noon du ummital hakkunde maaybe yuurdi e neddo gooto.

22 No yimbe fuu maayirta saabe kawtal muɓben e Aadama, hono noon du yimbe fuu ummintinirtee saabe kawtal muɓben e Almasiihu.

23 Ammaa mono fuu e wakkati muudum ummitotoo. Almasiihu woni arandeejo oon. Ndeen si wartii fu, be o jeyi been du ummitoto.

24 Ndeen timmoode waran. Almasiihu halkan kaanankaaku e baawde e semmbe fuu, de hokkita Laamdo Baabiiwo laamu.

25 Sabo ina tilsi Almasiihu laamoo faa nde Laamdo wadi mo o yaaɓa waybe mo been fuu.

26 Ganyo cakitotoodo halkeede oon wo maayde,

27 sabo ina winndaa: «Laamdo wat-tii huunde fuu ley koyde makko.»* Ammaa si wi'aama «huunde fuu wat-taama ley koyde makko», na tanny-ora Laamdo gadudo dum oon kaa naataay.

28 Nde huunde fuu heedii ley baawde Almasiihu Bajjo oon ndeen, kam e hoore muudum heedan ley Laamdo gadudo o dawrana huunde fuu, faa Laamdo laamoo kala huunde fuu.

29 Woodi, ina woodi jaboobe lootireede lootagal batisima saabe maaybe. Si tawii maaybe ummitataakono, dume wadi de yimbe ina mbatisiree saabe maɓbe?

30 Minen e ko'e amin, ko wadi de miden njardoo masiibaaji wakkati fuu faa miden nesa maayde?

31 Sakiraaɓe, nyannde fuu mido nesa wareede. Tannyoron wo dum goonga, hono ko mantortoomi on yeeso Joomiraado men Iisaa Almasiihu dum du laatorii goonga.

32 To Efeesu toon mi haɓaama wolde sattunde, hono wo daabaaji ladde bonɗi kaɓumi. Si mi goondinaayno ummintineede fu, dume dum nafata kam? Si maaybe ummitataakono fu, ngaden no wiiraa ni: «Nyaamen, njaren, sabo jaango en

maayan.»

33 Taa kiilon ko'e mon: «Yaadude e bonbe ina bonna needi lobbiri.»

34 Ngartiree hakkillooji mon e ko fonnditii, celon wadude hakke. Sabo woɓbe moodon anndaa Laamdo. Ko mbiirumi noon wo faa cemton.

35 Ammaa hasii goddo yaman: «Noy maaybe ummitortoo? Noy ɓalli muɓben ngorrata?»

36 Aan pamaro hakkillo! Aawdi ndi aawuɗaa fuu, sanaa waata, de saki-too fuda.

37 Aawdi ndi aawuɗaa du, si wo gawri naa wo aawdi feereeri, wo ndi wabbere tan. A aawataa wullere ndeen e hoore muudum.

38 Caggal duum, Laamdo wadata ndi sii wullere nde muuyi, aawdi fuu e sii wullere muudum.

39 Kulle jogiide yonki du kawtaa terde: ɓiɓbe-Aadama e terde muɓben, daabaaji e terde muɓben, pooli e terde muɓben, liyyi du e terde muɓben.

40 Ina woodi ɓalli kammunkooji e ɓalli leydinkooji. Kammunkooji diin e darja muɓben, leydinkooji diin du e darja muɓben.

41 Naange e jalbugol muudum, lewru du e jalbugol muudum, koode e jalbugol muɓben. Fay hakkunde koode deen, jalbugol muɓben ina seedi.

42 Ummital maaybe du hono noon worri. Ko iretee duum ina nyola, ko ummitotoo duum nyolataa.

43 Ko iretee duum ina lokkidi, ko ummitotoo duum ina jogii teddeengal. Ko iretee duum ina lokkidi, ko ummitotoo duum ina jogii semmbe.

44 Ko iretee duum wo terde leydinkooje, ko ummitotoo duum wo terde ruuhunkooje. Terde leydinkooje ina ngoodi, ndelle terde ruuhunkooje du ina ngoodi.

45 Dum wadi de na winndaa: «Neddo arandeejo oon, dum woni Aadama, laatake yonki mbuurki.» Aadama cakitiido oon kaa laatake Ruuhu kokkoowo nguurndam.

46 Wanaa ko jeyaa e Ruuhu duum artii warude. Wo ko jeyaa e leydi

* 15:27 Jabuura 8.7.

duum artii, de ko jeyaa e Ruuhu duum jokki.

⁴⁷ Neddo arandeejo oon e sollaare leydi tagiraa. Neddo didaŋo oon e kammu yuuri.

⁴⁸ Yimbe yuuruŋe e sollaare leydi been ina ngorri hono Aadama yuurudo e sollaare leydi oon. Yimbe jeyaaŋe e kammu been ina ngorri hono yuurudo dow kammu oon.

⁴⁹ Hono no nanndirden e yuurudo e sollaare leydi oon ni, hono noon nanndirden e yuurudo dow kammu oon du.

⁵⁰ Sakiraaŋe, inan ko kaalammi duum: teewu e yiyam mbaawaa naatude e laamu Laamdo. Katin du ko nyolata waawaa hebude ko nyolataa faa abada duum.

⁵¹ Ndaar, mido ŋanginana on sirri: wanaa en fuu maayata, ammaa en fuu en mbaylitete.

⁵² Dum wadan wakkati gooto, no tayaango yitere ni, si buututal cakitotoongal fuufaama. Sabo buututal ngaal fuufete, de maaybe been ummodoo e balli di nyolataa. Enen du, en mbaylitete.

⁵³ Sabo si goonga, ina tilsi terde nyolooje deen ŋornoo ko nyolataa, maayooje deen du ŋornoo ko maayataa.

⁵⁴ Si terde nyolooje deen ŋornake ko nyolataa, maayooje deen ŋornake ko maayataa fu, ndeen konngol binndaangol ngol tabitan: «Maayde jaalaama, modaama.»†

⁵⁵ «Maayde, toy jaalagol maa woni?

Maayde, toy tooke maa ngoni?»‡

⁵⁶ Tooke poodooje maayde wo hakke. Hakke du hemrii baawde saabe jamirooje Tawreeta.

⁵⁷ Ammaa jettooje ngoodanii Laamdo kokkiroowo en jaalagol saabe Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

⁵⁸ Ndelle sakiraaŋe am horsuŋe, laatee joottiibe ŋe ndimmbataako. Wakkati fuu beydon tinnaade e golle Joomiraado, sabo odon anndi ko ngoloton ley kawtal Joomiraado duum wanaa ŋolum.

16

Haala wallugol seniibe wonbe ngalluure Urusaliima

¹ Joonin en ndaaran kabaaru hawrundurgol ceede faa walla seniibe wonbe Urusaliima been. Ngadon ko njamirmi kawrite goondinbe gonde leydi Galaatiya deen.

² Alan fuu, mono e moodon fuu itta ko waawi, resa. Ndeen si mi warii, en pilataako hawrundurde dum katin.

³ Nde ngarumi fu, mi hokkan ŋe cubidon been bataakiiji kollooji on cubake ŋe, ŋe njaara ballal moodon ngaal Urusaliima.

⁴ Si na foti ko mi yaha miin du, min njaadan.

Haala anniyaaji Pool

⁵ Si mi feyyitii leydi Makedoniya fu, mi waran to moodon, sabo toon ndewammi.

⁶ Hasii mi weeranan on seeda naa mi dabban to moodon. Ndeen odon mbaawi wallude kam faa mi yaha yeeso e jahaangal am.

⁷ Sabo mi yidaa fantude to moodon joonin de mi dilla law. Mido yidi ŋooyude to moodon seeda si Joomiraado jabii.

⁸ Ammaa mi ŋooyan ley Efeesu ga faa iidi benndal alkama hewta.

⁹ Sabo mi hebii do laawol manngol no mi gollira gollal nafaowal. Woodi, waybe du na keewi.

¹⁰ Si Timote warii to moodon fu, njakkitodon dum faa wooda taa hula, sabo wo Joomiraado o gollanta hono am ni.

¹¹ Ndelle, taa fay gooto yawa mo. Mballon mo e laawol ngool faa o warta to am e jam. Sabo mido hedii mo, kanko e sakiraaŋe been.

¹² Woodi, dow sakiike meeden Apolos, mi nyaagake mo sanne o yaada e sakiraaŋe been to moodon, de o muuyaay yahude joonin. Si o hebii laawol fu, o waran.

Baynundural

† 15:54 Esaaya 25.8. ‡ 15:55 Hoseya 13.14.

¹³ Kakkilon, ndarodon faa wooda ley goondinal. Laatodon suusu6e, beydorodon semmbe.

¹⁴ Ko ngadoton fuu, ngadiron dum njinngu.

¹⁵ Odon anndi Estefaana e koreeji muudum. Kam'en artii fuu goondinde ley leydi Akaya. I6e tinnii e gollande seniibe 6een. Sakiraa6e, mido nyaagoo on sanne:

¹⁶ njarranee yimbe wa'u6e hono noon, kam'en e gollidoobe e mu66en, tinniibe e gollal ngaal fuu.

¹⁷ Mido weltoroo garol Estefaana e Fortunaatu e Akayku ngool. Be ngadanii kam ko onon on mbaawaa wadande kam saabe on ngalaa ga.

¹⁸ Be mbaaltinii hakkillo am, kam e hakkillooji moodon fuu. Teddinee yimbe hono ma66e.

¹⁹ Kawrite goondin6e gonde leydi Aasiya deen ina njowta on. Akila e deekum Pirisilla e kawrital goondin6e kawroowal galle ma66e ngaal ina njowta on sanne e innde Joomiraado.

²⁰ Sakiraa6e 6een fuu ina njowta on. Njowtunduron onon du e jowtaali ceniidi.

²¹ Inan jowtaango am ngo mbinndirammi e junngo am: MIIN POOL.

²² Neddo fuu mo yidaa Joomiraado, kuddi woodanii dum! Yaa Joomiraado amin, war!

²³ Wo hinney Joomiraado meeden Iisaa wondu e moodon.

²⁴ Njinngu am ina woni e moodon on fuu e ley kawtal meeden e Iisaa Almasiihu.

Bataaki Pool dɪdabi to Korintunkooŋe

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool e sakiike meeden Timote. Miin Pool, mi nulaado Iisaa Almasiihu saabe muuyde Laamdo. Miden njowta kawrital Laamdo gonngal Korintu e seniibe wonbe leydi Akaya fuu.

² Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yettiri Laamdo

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu. Oon woni Baabiiwo jom yurmeende, Laamdo cellinoowo berde e dow huunde fuu.

⁴ Imo sellina berde men e ley torraaji men fuu, faa enen du, mbaawen sellinde berde wonbe e sii torraaji fuu no o sellinirta berde men ni.

⁵ Sabo no kebirde torraaji saabe Almasiihu faa keewi, noon du Almasiihu sellinirta berde meeden faa heewa.

⁶ Nde min torraa fuu, wo faa berde moodon cellinee, woodi du faa kinsedon. Nde berde amin cellinaa du, wo faa berde moodon peewa, de kebon munyal munyude sii torraaji di min torretee minen e ko'e amin diin.

⁷ Jikke amin e moodon ina selli, sabo miden anndi ko kawtudon e amin torraaji duum, odon kawti e amin sellineede berde du.

⁸ Si goonga sakiraaŋe, min njidaa ndullon torraaji kewtiidi min e leydi Aasiya. Torraaji kewtiidi min toon ina paltii semmbe amin sanne faa min miilaaki wuurude katin.

⁹ Ley berde amin, miden maatanoo wo min saraabe sariya wareede. De dum wadirii faa taa min njowa jikke amin dow ko'e amin, ammaa min njowa de dow Laamdo ummintinoowo maaybe oon.

¹⁰ Wo kam dannii min e maayde ndeen, kam dannata min yeeso du. Wo dow makko min njowi jikke o dannan min katin.

¹¹ Odon mballira min e majjum du'aawuuji mon, onon du. Hono noon, moyyere nde o wadanta min saabe du'aawuuji yimbe heewbe, wadata faa heewbe njetta Laamdo saabe amin du.

Haala ko hadi Pool fantude Korintu'en

¹² Inan ko min mantortoo: berde amin ina ceedanoo min min mbuur-dii e goonga e laabal berde yuurungal to Laamdo ley adunaaru ndu, sakko hakkunde moodon. Min ngadiraay dum hakkillooji biibe-Aadama, ammaa wo e moyyere Laamdo.

¹³ Sabo min mbinndantaa on faa'e si wanaa ko njanngoton de paamon. Midu yidi paamon faa laaba

¹⁴ ko puddudon faamude joonin duum. Ndeen, nyannde Joomiraado men Iisaa wartowi fu, on mantorto min hono no minen du min mantortoo on noon.

¹⁵ Saabe hoolaare ndeen, mi anniyakeno warude to moodon arande faa ceyodon kile didi.

¹⁶ Ko njidunoomi dey, mi fanta to moodon, mi yaha leydi Makedoniya, de mi rewa to moodon katin nde ngartammi faa mballon kam mi yaha leydi Yahuudiya.

¹⁷ Yalla nde mbi'ammi mi waran to moodon ndeen, mi tinnaaki naa? Si mi anniyake wadude huunde, yalla midu sikkitira hono no yimbe adunaaru anniyortoo, wi'ooŋe «ayyo» de wakkati gooto puddita wi'ude «a'aa» naa?

¹⁸ No tannyorden Laamdo wo koolniido ni, hono noon konngol ngol min kaalani on ngool wanaa ayyo e a'aa fuu nde wootere.

¹⁹ Sabo Iisaa Almasiihu Bii Laamdo oon wanaano ayyo e a'aa: wo ayyo tan woni e makko. Kanko woni mo miin e Silas e Timote min mbaajii kabaaru muudum to moodon oon.

²⁰ Goonga ni, amaanaaji Laamdo fuu tabitii e ley makko, laatii «ayyo». Ndelle wo saabe makko de eden mbi'a «Aamiina» faa Laamdo teddi-nee.

21 Woodi, wo Laamdo tabintinani min, minen e moodon fuu, kawtal meeden e Almasiihu. Kanko subii en.

22 Katin kanko wadi maande makko e meeden, o watti Ruuhu makko e berde meeden laatoo maande laabinanoore en en keban moyyereji garooji.

23 Laamdo na seedanoo kam, o jukkoo kam si mi fewii: wo faa taa mi haaba e moodon wadi de mi yeccaaki Korintu.

24 Min pilataako dawrande goondinal moodon, de miden mbalundura e moodon faa ceyodon, tawa on ndarake no woodiri ley goondinal.

2

1 Dum le, mi wadii anniya mi yecataako to moodon, taa mi mettina berde mon katin.

2 Sabo si mi mettinii berde mon, moy seynata kam si wanaa onon be mettinanmi been?

3 Dum wadi mbinndumi no mbinndirmi ni e ley bataaki am kiin. Mi yidaano warude to moodon de haanuŋe seynude kam been mettina bernde am. Mido tannyorani on, nde ceyiimi fu, onon du on ceyoto.

4 Billaare e bernde mettunde e gondi keewdi mbinndiranmi on. Ko mbinndumi duum wanaa faa mi mettina on, ammaa wo faa mi anndina on no njinngu am dow moodon foti mawnude.

No Pool yaaforii toonyiido

5 Si gooto moodon laatake sabaabu mettorgal fu, wanaa miin o mettinani, wo on fuu - naa wobbe moodon, taa mi faltoo goonga.

6 Ko burbe heewude e moodon njukkii neddo oon duum heyii.

7 Joonin kaa, ko buri woodde dey: njaafodon mo, cellinon bernde makko taa mettorgal bernde jaaloo mo.

8 Ndelle, mido naaroo on sanne tabintinon njinngu moodon e makko.

9 Si goonga, wo saabe majjum mbinndiranmi on, faa mi fonnda on, mi ndaara yalla odon njokka haala am ley huunde fuu.

10 Mo njaafidon fuu, miin du mi yaafake dum. Goonga ni, ko njaafiimi duum - si ina woodi ko kaanumi yaafaade mo - mi yaafake dum yeeso Almasiihu faa nafa on

11 taa Seydaani jambo en, sabo eden anndi anniyaaji muudum.

Haala saakugol anndal Almasiihu

12 Nde njahunoomi Torowas faa mi waajoo Kabaaru Lobbo haala Almasiihu fu, mi tawii Joomiraado omtanii kam laawol gollude toon.

13 Ammaa hakkillo am fukkaaki, sabo mi tawaay toon sakiike am Titu. Woodi ndelle, mbayniimi saki-raaŋe been, de ponndiimi leydi Make-doniya.

14 Ammaa jettooje ngoodanii Laamdo kokkoowo en jaalagol wakkati fuu saabe kawtal meeden e Almasiihu. Laamdo hokkii min saakude anndal Almasiihu nokku fuu hono no uurdi mbelndi ni.

15 Sabo si goonga, wo min uurdi ndi Almasiihu sakkanta Laamdo. Uurngol ngool yottake hisinteeŋe e halke-teeŋe fuu.

16 To halketeeŋe been, wo min lumngol maayde jaaroo wol dum'en to maayde, ammaa to hisinteeŋe been, wo min uurngol nguurndam jaaroo wol dum'en to nguurndam.

Moy foti gollude gollal ngaal?

17 Min nganaa julortoobe konngol Laamdo hono no heewbe ngadata. Ammaa miden kaalda berde laabude yeeso Laamdo. Miden kaalda hono nulaabe muudum e ley kawtal amin e Almasiihu.

3

Haala gollanoobe amaana keso

1 Yalla min pudditii mantaade katin naa? Naa miden kaajaa bataakiji kollooji ko min ngonni, maa yuurudi to moodon hono no wobbe kaajiraa naa?

2 Wanaa. Onon jaati ngonni bataaki amin mbinndaaki e berde amin. Odon kolla ko min ngonni, hono bataaki ki yimbe fuu mbaawi andude e janngude.

³ Ina laabi, wo on bataaki Almasiihu saabe golle amin. Bataaki kiin winndiraaka dawa, wo Ruuhu Laamdo buurdo ki winndiraa. Ki winndaaka dow alluujje kaaye, wo e berde yimbe ki winndaa.

⁴ Miden mbi'a noon sabo miden ngoodi hoolaare mawnde e Laamdo saabe Almasiihu.

⁵ Min ngalaa baawde faa min ngada fay huunde e semmbe amin. Baawde amin wo to Laamdo yuuri.

⁶ Kam wadi min fotube laataade gollanoobe amaana keso. Amaana oon yowaaki dow jamirooje binndaade, wo dow Ruuhu yowii. Sabo jamirooje binndaade deen wo jaarooje to maayde, ammaa Ruuhu oon na hokka nguurndam.

⁷ Jamirooje binndaade e alluujje kaaye, jaarooje to maayde deen, ina ngoodunoo darja faa Israa'ilankoo6e kunngii ndaarude yeeso Muusaa saabe annoora gondo e darja oon, fay si taweede darja oon wo nyifoowo.

⁸ Ndelle, golle Ruuhu buri darja oon, haala fuu walaa!

⁹ Si ko foodata jukkungo duum ina woodunoo darja, wanaa haala ko waddata fonnditaare duum!

¹⁰ Goonga ni, darja arandeejo oon walaa darja si fonndaama e darja gardo joonin mo walaa ko nanndi oon.

¹¹ Si ko nyifata duum waawii jogaade darja, haala fuu walaa ko heddotoo duum burata darja oon sanne.

¹² Ko jikke amin dow amaana keso oon teenji sanne, duum wadi de miden kaalda cuusal yeeso yimbe.

¹³ Min ngadataa hono no Muusaa ni, gattunoodo suddaa e yeeso muudum taa Israa'ilankoo6e keddo ina ndaara fay darja nyifoowo oon faa timma.

¹⁴ Ammaa miilooji berde ma66e ina njoori. Sabo faa hannden nde be njanngata amaana kiiddo oon fu, suddaa ndeen ina heddi e geese ma66e. Nde huncaaka tafon, sabo wo ley kawtal Almasiihu tan nde huncette.

¹⁵ Goonga, faa warde hannden, si Tawreeta Muusaa janngaama fu, suddaa ndeen ina heddi ina suddi berde ma66e.

¹⁶ Ammaa si neddo wartii to Joomiraado fu, suddaa ndeen huncete e bernde muudum.

¹⁷ Woodi, Joomiraado kam woni Ruuhu. To Ruuhu Joomiraado woni fuu, doon ndimaaku du woni.

¹⁸ Enen be geese mu66en cudditaa been fuu, eden tiima darja Joomiraado hono ley daandorgal, ina yaynana en. Imo waylita en faa nannden e makko tagaadi, darja makko ina beydana en yahude yeeso. Dum woni golle Joomiraado, laatiido Ruuhu oon.

4

Haala jawdi ley loode

¹ Laamdo hokki min gollal ngaal saabe yurmeende muudum. Ndelle, min tampataa.

² Min calake kulle cuudiide cemtinooje. Min kiilataa yimbe, min mbaylitataa konngol Laamdo. Ko min ngadata dey, miden bangina goonga yeeso Laamdo, faa mono fuu annditira e bernde mum fuu wo min goongalaa6e.

³ De si Kabaaru Lobbo mo min mbaajii oon suudaama fu, wo halkoo6e tan o suudantee.

⁴ Been le, be ngalaa goondinal, sabo Ibiliisa wumnii hakkilooji ma66e taa nji'a annoora Kabaaru Lobbo. Kabaaru oon na holla darja Almasiihu jogiido tagaadi Laamdo.

⁵ Sabo wanaa haala amin min mbaajotoo, ammaa wo haala Iisaa Almasiihu, Joomiraado meeden oon min mbaajotoo. Ko min mbi'ata e dow ko'e amin tan, min maccube moodon saabe makko.

⁶ Sabo Laamdo wi'ii: «annoora yaynu e ley nimre.» Kam yaynini annoora muudum e ley berde amin, faa anndina min darja muudum jaynoowo, gondo e yeeso Almasiihu.

⁷ Anndude darja oon laatanake min jawdi korsundi, ammaa miden njogorii ndi e ley amin hono no

ley loode loope, faa anndee baawde mawde de wo to Laamdo yuuri, wanaa to amin.

⁸ Miden ɓillee e huunde fuu, ammaa min pusaay. Miden ngoni e wembere wakkati fuu, ammaa min tayaay jikke.

⁹ Miden torree, ammaa Laamdo yoppaay min. Miden paddee e leydi, ammaa min kalkaaka.

¹⁰ Wakkati fuu, maayde Iisaa ina woni e ɓalli amin, faa nguurndam Iisaa du yi'ee e ley majji.

¹¹ Si goonga, fay si miden mbuuri, miden nesa maayde wakkati fuu saabe Iisaa, faa nguurndam Iisaa du yi'ee e terde amin maayooje deen.

¹² Ndelle, maayde na golla ley amin, de nguurndam na golla ley moodon.

¹³ Ina winndaa: «Mi goondinii, duum wadi de mbaajiimi.»* Minen du min goondinirii hono noon, duum wadi de miden mbaajoo.

¹⁴ Sabo miden anndi iirtindo Joomiraado meeden Iisaa e maayde oon iirtindinan min e Iisaa minen du, de wadda min yeeso muudum, minen e moodon fuu.

¹⁵ Ko hewti min fuu wo saabe moodon faa moyyere Laamdo yottoo yimbe heewbe. Hono noon yimbe heewbe njettirta Laamdo faa Laamdo beyda teddineede.

Haala teddeengal duumiingal

¹⁶ Dum wadi de min tampataa. Fay si terde amin deen na kalka, yonkiiji amin diin ina keydintinee nyannde fuu.

¹⁷ Sabo torraaji di min torretee diin ina kuyfiti, ina paltoo law. De di cegilanto min teddeengal manngal ngal timmataa, ɓurngal torraaji diin abada.

¹⁸ Ndelle min taykataako ko yi'etee, wo ko yi'ataake min taykotoo. Sabo ko yi'etee duum faltoto, ammaa ko yi'ataake duum, heddoto faa abada.

5

Haala suudu wonndu dow kammu

¹ Eden anndi si terde meeden laatiide suudu leydiiru ndu koduden e muudum joonin nduun halkii fu, Laamdo moyyinanii en suudu dow kammu ndu junngo wadaay, heddotoondu faa abada.

² Eden uuma ley adunaaru do, sabo eden keppe naatude e ley suudu meeden dow kammu nduun, ɓornoroden ndu hono kaddungal kesal.

³ Goonga ni, si en ɓornake ndu fu, en laatataako yonkiiji di ngalaa ɓalli.

⁴ Sabo ko ngonden ley suudu ndu tafon, eden uuma saabe tiidallaaji. Woodi, wanaa hono eden njidi laataade ɓortiiɓe, ammaa eden njidi ɓornaade ɓalli kesi dow kiiddi, faa nguurndam moda ko halkata ley meeden.

⁵ Wo Laamdo kam segilanii en dum, hokki en Ruuhu muudum laatoo maande laaɓinanoore en moyyereji garooji.

⁶ Ndelle, eden njogii berde pukkiide wakkati fuu. Eden anndi sini eden keddii e ɓalli gondi ley adunaaru diin, eden mboddi to Joomiraado tafon.

⁷ Sabo wo e goondinal mbuurdeten, wanaa e ko njiireten gite.

⁸ Ndelle eden njogii berde pukkiide, de ko ɓurani en ni, eggen e ɓalli di faa njoododen to Joomiraado.

⁹ Ammaa ko ɓurden filaade fu, wo wadude ko welata mo, heddaade ley ɓanndu ndu naa wurtaade e mayru fuu gootum.

¹⁰ Sabo ina tilsi en fuu ndaroden yeeso Almasiihu faa careden, faa mono fuu heba mbarjaari golleeji muudum gadooji e ɓanndu ndu, nde wo ko woodi naa ko boni.

Haala dewral hakkunde yimbe e Laamdo

¹¹ Ndelle, ko min anndi no Joomiraado huldete duum, min piloto heɓude hakkillooji yimbe. Laamdo ina anndi min. Midɔ hoolii on onon du, on annditii min e ley miilooji berde moodon.

¹² Min kaalantaa on kabaaru amin lobbo katin. Ammaa miden piloo

* 4:13 Jabuura 116.10.

hokkude on daliili no mantorodon min, faa ke6on ko njaabodon mantor-
too6e ko yi'etee tan, wanaa ko woni
ley 6ernde.

¹³ Si min njogoraama hono min
haanjaabe, wo dum saabe Laamdo. Si
min njogoraama min jom'en hakkillo
du, wo dum saabe moodon.

¹⁴ Njinngu Almasiihu na dawrana
min, sabo min tannyorii, gooto
maayanii yim6e fuu, ndelle yim6e
fuu laatii maay6e.

¹⁵ O maayanii yim6e fuu, faa
wuur6e 6een cela wuurande
ko'e mu66en, ammaa mbuurana
maayando dum'en de iirtanii dum'en
oon.

¹⁶ Ndelle, gilla joonin, walaa fuu
mo min ndaardata hono no 6i66e-
Aadama ndaardata wob6e. Fay si
miden ndaardunoo Almasiihu hono
no 6i66e-Aadama ndaardata dum,
min celii ndaardude dum noon.

¹⁷ Neddo fuu kawtudo e Almasiihu,
tagitaama tagu keso. Ko hiidfi duum
faltake. Ndaar, fuu heydintinaama!

¹⁸ Dum fuu to Laamdo yuuri. Kam
nuli Almasiihu faa rewrintina en
e muudum, de halfini min golle
rewrintinde yim6e e muudum.

¹⁹ Dum woni, Laamdo wonnoo e
ley Almasiihu faa rewrintina yim6e
adunaaru e muudum. O hiisaaki hak-
keeji mu66en katin. O halfini min du
kabaaru rewrintingol ngool.

²⁰ Woodi ndelle, min daranii6e Al-
masiihu, ina nanndi hono Laamdo
ina haalda kunndude amin faa nodda
yim6e to muudum. Miden nyaagoo
on e innde Almasiihu: ngartee to
Laamdo!

²¹ Almasiihu wadaay hakke abada.
Ammaa Laamdo yowi hakkeeji
meeden fuu dow makko, faa kawtal
meeden e Almasiihu wada en fonndi-
tiibe yeeso Laamdo.

6

No Pool'en ngolliranta Laamdo

¹ Minen, saabe min gollidoo6e e
Laamdo, miden nyaagoo on taa accon
moyyere Laamdo nde ke6don ndeen
laatanoo on 6olum.

² Sabo o wi'ii:

«Wakkati lobbo kettindanimaami,
nyalaande kisindam mbal-
lumaami.»*

Ndaar, joonin jaati woni wakkati
lobbo oon, joonin woni nyalaande
kisindam.

³ Min ngadataa fay huunde ko fergata
yim6e, faa taa feloore tawee e golle
amin.

⁴ Ammaa e huunde fuu, miden
kolla min gollanoo6e Laamdo goon-
galaabe, ley tinnitaare mawnde, ley
torraaji, ley sayya, ley billaare,

⁵ ley piide, ley kasu, ley muurtere, ley
tampiri, ley rafi doyingol, ley rafo.

⁶ Miden kolla min golloo6e goon-
galaabe ley laa6al amin, ley anndal
amin, ley munyal amin, ley moyyuki
amin. Miden ngoodi Ruuhu Ceniido,
miden ngoodi njinngu ngu waldaa e
naafikaaku.

⁷ Miden kaala goonga, miden ngoodi
baawde Laamdo. Juude amin nane e
nyaame fuu na tiigii ka6itirde fonndi-
taare.

⁸ Miden kolla min gollanoo6e Laamdo
ley teddeengal e ley koyeendam, ley
ko yim6e mbuykata min e ko njettata
min, ley ko min ndaardetee hono ma-
jjinoo6e tawee min goongalaabe.

⁹ Miden kolla dum ley ko min
ndaardetee min anndaaka tawee
min anndaabe, ley ko min ndarde-
tee min maayoo6e, de inani min,
miden mbuuri. Miden ndaardee min
jukkaaabe tawee min mbaraaka.

¹⁰ Miden ndaardee min sunii6e tawee
min seyii6e wakkati fuu. Miden
ndaardee min talkaabe tawee miden
ngada heew6e joomiraabe jawdi.
Miden ndaardee min ngalaa fay
huunde tawee miden njogii huunde
fuu.

¹¹ Korintunkoo6e, min kaaldanii
on laa6al reedu, min njaajinanii on
berde amin.

¹² Minen, min paadinanaay on
berde amin, ammaa onon kaa on
paadinanii min berde moodon.

¹³ Midu haalda e moodon hono wo
on 6ikkoy am: ngadanee min no min

* 6:2 Esaaya 49.8.

ngadirani on - njaajinanee min berde moodon!

No neddo laatorii suudu Laamdo buurdo

¹⁴Taa ka66unduron e 6e ngoondinaay! Yalla ko fonnditii na waawi hawritinde e ko oonyii naa? Yalla annoora na waawi hawritinde e nimre naa?

¹⁵Yalla Almasiihu na waawi hawritinde e Ibiliisa naa? Yalla goondindo na waawi hawritinde e mo goondinaay naa?

¹⁶Yalla amaana ina woodi hakkunde suudu Laamdo e tooruuji naa? Paamee, enen ngoni suudu Laamdo buurdo oon. Sabo Laamdo wi'ii:

«Mi hodidan e ma66e,
mi yaada e ma66e,
mi laatoo Laamdo ma66e,
kam6e du, 6e laatoo yim6e am.»†

¹⁷Dum wadi de Joomiraado wi'i:

«Yuwee hakkunde ma66e!
Ceedee e ma66e!
Taa meemee ko tuuni!
Ndeen, mi jab6oto on.»‡

¹⁸Mi laatanto on baaba,
onon du, on laatanto kam 6i66e
wor6e e rew6e.
Noon Joomiraado jom baawde fuu
wi'i.»§

7

¹Ndelle sakiraa6e horsu6e, saabe en ngadanaama amaanaaji diin fu, laabinen ko'e meeden e ko tuuninta balli men e yonkiiji men fuu. Tabintinen senaare men e ley kulol Laamdo.

Haala mettorgal e seyo

²Omtanee min berde moodon! Min toonyaaki fay gooto, min mbonnanaay fay gooto, min nyaamaay jawdi fay gooto.

³Mi haaldaay dum faa laatanoo on jukkungo. Sabo mi haaliino gilla naanen: berde amin na korsini on sanne, faa maayden naa mbuurden.

⁴Mido hoolii on faa woodi. Mido mantoro on sanne. Bernde am sellinaama faa heewi, mido heewi seyo du e ley torraaji amin fuu.

⁵Si goonga, fay nde min njottinoo leydi Makedoniya ndeen, min powtinaaki fey. Torraaji tan min nji'i. Miden ngondi e luural yaasiyal, e kulol ley berde.

⁶Ammaa Laamdo cellinoowo berde suni6e oon, sellinirii berde amin e garol Tiitu.

⁷Wanaa garol makko tan sellini berde amin. Ko cellindon bernde makko duum sellinii hakkillooji amin. O haalanii min no njidirdon yi'ude kam sanne, e no cunoridon ko wadunoo, e no tinnoridon e jinngande kam. Dum fuu beydii seyo am.

⁸Si bataaki am kiin mettiino on, mi mimsitataa ko mbinndumi ki. Goonga ni, mido mimsitinnoo, sabo mi yi'ii bataaki kiin mettiino on, fay si wo haddi wakkati seeda tan.

⁹Joonin kaa mido seyii, de wanaa saabe ko mettadon duum, ammaa ko mettadon de tuubudon. Sabo mettorgal ngal maatudon ngaal, iri maggal hawri e muuyde Laamdo. Hono noon, walaa ko min mbonnannoo on.

¹⁰Sabo mettorgal kawroowal e muuyde Laamdo ina wada faa neddo tuuba, de hisa, mimsugol du fuu walaa e majjum. Ammaa mettorgal adunaaru, wo maayde wadata.

¹¹Ndaaree mettorgal kawroowal e muuyde Laamdo ngaal, ko wadi e moodon: ngal wadii faa ciinudon, faa du pilidon laamnude ko'e moodon. Ngali wadii faa mettadon e ko boni, faa du kuludon. Ngali waddanii on yeeweede kam, ngali waddanii on tinnaare. Ngali wallii on jukkaade ko boni. E huunde fuu on kollii odon laafi e kabaaru oon.

¹²Ndelle si mi winndanii on fu, dum wanaa saabe toonyiido, wanaa saabe toonyaado du. Ammaa wo faa 6anginanedon ciinal ngali njoganidon min yeeso Laamdo.

¹³Berde amin mbaaltorake saabe majjum.

Woodi, e dow waaltagol berde amin du min kebii seyo. Goonga ni, Tiitu seynii min sanne, sabo seyniraama

† 6:16 Lewinkoo6e 26.11-12, Esekiyel 37.27. ‡ 6:17 Esaaya 52.11. § 6:18 2 Samuwiila 7.14, Esaaya 43.6.

ko mbaaltindon 6ernde muudum.

¹⁴ Si mi mantorake on seeda yeeso makko du, on cemtinaay kam. Ammaa no min kaaldirani on goonga e huunde fuu ni, hono noon ko min mantorii on yeeso Tiitu duum du laatorii goonga.

¹⁵ Njinngu 6ernde makko ina beydoo nde o miilotoo no dowtoranidon haala makko on fuu, e no nja66oridon mo kulol e diwngol.

¹⁶ Mido seyii ko mbaawumi hoolaade on ley huunde fuu.

8

Haala wallugol seniibe won6e Urusaliima

¹ Sakiraa6e, miden njidi anndinde on moyyere nde Laamdo hokki kawrite goondin6e Iisaa gonde leydi Makedoniya deen.

² Be ndaartindoraama torraaji cattudi, ammaa no seyo ma66e heewri noon waddanii 6e hokkitirde ko heewi, fay si i6e ngoni e talkaaku cattungu.

³ Mido seedanoo 6e: 6e kokkitirii ko 6e mbaawi fuu, fay ko 6uri baawde ma66e. Yardaamuye 6e kokkiri.

⁴ Be eeli min sanne 6e ke6a laawol 6e kawta e wo66e faa 6e mballa seniibe won6e Urusaliima.

⁵ Be ngadii ko 6uri miilo amin. Sabo 6e artii, 6e kokki ko'e ma66e Joomiraado, de 6e kokkiri min ko'e ma66e minen du saabe muuyde Laamdo.

⁶ Dum wadi de min 6aarii Tiitu walla on njottinon dokkal ngaal no puddirnodon ngal ni.

⁷ On joomiraa6e jawdi e huunde fuu - goondinal e waaju e anndal, odon njogii tinnaare dow huunde fuu, odon korsini min du. Tinnodon faa ngadon kabaaru moyyere ndeen faa wooda du.

⁸ Ko mbiimi duum wanaa yamiroore. Ammaa, mido haalana on tinnaare wo66e faa hokka on laawol hollude njinngu moodon ina selli.

⁹ Sabo odon anndi moyyere Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu: kam jom jawdi oon, wadii hoore muudum

talkaajo saabe moodon faa laatorodon joomiraa6e jawdi talkaaku muudum nguun.

¹⁰ Mido haalana on ko woni miilo am, woodi wo ko nafata on du. Gilla rawanin onon artii filaade wallude seniibe been, onon artii fuddude balal ngaal du.

¹¹ Joonin kaa, ki66inee dum. No anniyiridon fiyude dabare oon ni, anniyorodon noon yottinde dum du. Kakkiron haddi baawde moodon.

¹² Sabo si neddo anniyake wadude moyyere fu, dokkal ngaal ina weli Laamdo fodde baawde kokkoowo oon. Laamdo yamataa neddo ko walaa.

¹³ Mi wi'aay naaton e 6illaare faa billiton wo66e been, de yim6e fuu laatoo fotu6e ni.

¹⁴ No tawradon joonin e keewal moodon ni, odon mbaawi wallude won6e ley baasal mu66en. Caggal joonin, si tawii onon odon ngoni ley baasal fu, kam6e e keewal ma66e, i6e mbaawi wallude on. Hono noon yim6e potirta,

¹⁵ no winndiraa ni:
«Kawrundurdo ko heewi oon faltaaki ko haajaa,
kawrundurdo ko famdi oon du nyaki-raaka.»*

Kabaaru Tiitu e yaadiraabe muudum

¹⁶ Jettooje ngoodanii Laamdo gattudo e 6ernde Tiitu tinnaare wallude on hono nde min njoganii on ndeen.

¹⁷ Wanaa saabe min nyaagake dum tan wadi de jabi yahude to moodon. Wo tinnaare muudum wadi de aniyii yahude to moodon.

¹⁸ Miden nulda mo, kanko e saki-ike meeden jetteteedo e kawrite goondin6e fuu saabe waajagol muudum Kabaaru Lobbo oon.

¹⁹ Wanaa dum tan, kawrite goondin6e deen cubii mo o yaada e amin, faa min njaara dokkal ngaal Urusaliima. Miden ndaranoo moyyere ndeen faa dum teddina Joomiraado, dum holla anniya amin lobbo du.

* 8:15 Wurtagol 16.18.

²⁰ Miden ngada ko min mbaawi fuu taa min keŋa feloore e jawdi keewndi ndi min ndaranii ndiin.

²¹ Sabo miden piloo wadude ko woodi, de wanaa yeeso Joomiraado tan, ammaa yeeso yimbe du.

²² Miden nula sakiike meeden goddo yaada e maŋbe mo min taykitii tinnaare muudum wakkatiiji keewdi e kulle keewde. Joonin o ŋuri tinnaade sanne e wallude saabe hoolaare mawnde nde o joganii on ndeen.

²³ Tiitu du wo kawtuŋo e am, gollidoowo am saabe moodon. Sakiraaŋe meeden yaadiraabe makko been wo nulaabe kawrite goondinbe deen, Almasiihu na teddiniree saabe maŋbe.

²⁴ Woodi ndelle, kollee be njingun moodon. Hono nii laabinirton kawrite goondinbe fuu miden njogii daliili mantoraade on.

9

No Laamdo yidiri kokkiroowo seyo

¹ Walaa ko mi winndana on dow wallugol seniibe wonbe Urusaliima been.

² Sabo mido anndi on muuyii wallude be sanne. Mi mantorake on dum yeeso Makedoniyankooŋe, mbiimi be onon yimbe Akaya, on cegilake wallude gilla rawanin. Tinnaare moodon dow mballa oon umminii anniya ko ŋuri heewude e maŋbe du.

³ De mido nela to moodon sakiraaŋe been taa ko min mantorii on duum laatoŋ bolum, ammaa tawee odon cegilii hono no mbiirumi ni.

⁴ Si wanaa noon fu, si yimbe Makedoniya ngardii e amin to moodon de tawi on cegilanaaki wallude, min cemtan ko min koolii on, onon du on cemtan.

⁵ Dum le, ko nji'umi dey, ina tilsi mi ŋaaroo sakiraaŋe been artoo kam to moodon, ndaranoo ballal ngal aadiŋon wadude ngaal. Ndeen si mi warii fu, mi tawan ingal hawriti, ngal laatii ballal yardaamuye bernde, tawee wanaa doole.

* 9:9 Jabuura 112.9.

⁶ Inan ko njidumi paamon: aawuŋo seeda, seeda tayata. Aawuŋo ko heewi, ko heewi tayata.

⁷ Mono fuu hokka ko anniyii e bernde muudum, tawa wanaa e met-torgal, wanaa e doole. Sabo Laamdo ina yidi kokkiroowo seyo.

⁸ Laamdo ina waawi hebbinande on siyiji moyyere fuu. Hono noon keŋiron ko heyata on wakkati fuu e ley huunde fuu, faa keddorodon ko heewi saabe gollal lobbal fuu.

⁹ Wo hono noon winndiraa: «Imo saaka moyyere makko e ley talka'en, gollal makko moyyungal du-umoto faa abada.»*

¹⁰ Laamdo ina hokka aawoowo aawdi, ina hokka yimbe nyaamdu faa neemina dum'en du. Hono noon o hokkiran on aawdi keyoori on onon du. O funnan ndi faa duuda. Ndeen moyyere moodon riman faa heewa.

¹¹ Noon du kebal mon beydorto e huunde fuu, faa mbaawon hokkirde yardaamuye wakkati fuu. Ndeen heewbe njettan Laamdo saabe ballal mon ngal min njaaranta be.

¹² Sabo ballal ngaal, wanaa ngal hum-tanan haaju seniibe been tan, ammaa ingal waddana heewbe yettude Laamdo du.

¹³ Si be ndarii ballal moodon ngaal, be teddinan Laamdo saabe dowtaare moodon holloore seedaaku mon Kabaaru Lobbo haala Almasiihu. Be teddinan mo du saabe ko peccirŋon barkeeki mon e yardaamuye faa kokkon be, kambe e yimbe fuu.

¹⁴ Be kolliran korsa maŋbe to moodon e du'aawuuji di be ndu'antoo on saabe moyyere mawnde nde Laamdo wadani on ndeen.

¹⁵ Jettooje ngoodanii Laamdo saabe dokkal muudum ngal waawaa sifeede!

10

No Pool jaaborii felube dum

¹ Miin Pool, bi'eteedo wo lokkaajo si mido woni hakkunde moodon de wo cuusudo si na woddii on oon,

mido waajoroo on heese e moyyuki Almasiihu,

² mido nyaagoo on: taa ngafee faa mi suusa hollude on semmbe nde ngarumi to moodon. Sabo mido hedii faa mi holla woŋŋe semmbe am, wi'oobe miden ngollana muuyde to-mottaaku been.

³ Goonga, min 6i66e-Aadama tan, ammaa no min kaŋirtee ni wanaa no 6i66e-Aadama kaŋirtee.

⁴ Sabo kabitirde de min kaŋirtee deen nganaa de 6ii-Aadama. Baawde majje wo to Laamdo yuuri faa de kalka nokkuuje cemmbidinde. Wo nii min kalkirta miilooji bondi,

⁵ miden keba jaalorgal dow mawni-taare fuu hadoore yimbe anndude Laamdo. Woodi du, miden nannga miilooji muŋŋen fuu, miden njaara di faa di dwtanoo Almasiihu.

⁶ Si dwtare moodon hi66ii fu, miden cegilanii jukkaade neddo fuu mo dwtaki.

⁷ Ndaaree kulle deen no ngorri ni – si goddo moodon hiisake hoorem wo neddo Almasiihu fu, inan ko haani miccitaade: no Almasiihu jeyri dum fu, noon du o jeyri min, minen du.

⁸ Fay si mantoriimi baawde am faa faltii seeda, dum semtintaa kam. Joomiraado meeden Iisaa hokkii min baawde de faa min cemmbindina goondinal mon, wanaa faa min kalka ngal.

⁹ Mi yidaa miilodon hono mido filoo hulbinde on e bataakiiji am.

¹⁰ Sabo ina wi'ee bataakiiji am diin ina nyaadi, ina njogii semmbe, ammaa si mido woni hakkunde moodon, mido lakkidi, haala am ina yawonii.

¹¹ Neddo fuu bi'oowo hono noon, faama ko min mbinndata si miden mboddi on fu, duum min ngollata si miden ngondi e moodon du.

¹² Min cuusaa fonndude ko'e amin e jinnganoobe ko'e muŋŋen been. Min nanndaa e maŋŋe du. Kambe, iŋe ponnda ko'e maŋŋe e ponndirgal maŋŋe. Ko be nanndinta ko'e maŋŋe e maŋŋe tan duum, ina holla be ngalaa hakkillo.

¹³ Minen kaa, min mantataako faa faltoo keerol. Miden kaada keerol gollal ngal Laamdo halfini min ngaal, de onon du ley maggal ngondon.

¹⁴ Ko min njottotoo to moodon duum, min paltataako keerol golle amin. Sabo si goonga, wo minen artii waddude to moodon Kabaaru Almasiihu Lobbo oon.

¹⁵ Min mantortaako golle woŋŋe de ngalanaa min. Ammaa ko goondinal moodon beydotoo duum, miden njikka golle amin beydorto noon hakkunde moodon faa heewa, tawee min paltaaki ko Laamdo halfini min.

¹⁶ Nii wadata de min keba no min mbaajoroo Kabaaru Lobbo e nokkuuje gonde caggal moodon, min kaa-jaaka mantoraade golleeji di woŋŋe ngadi ley gese muŋŋen.

¹⁷ Ina winndaa: «Mantotoodo fuu, mantoroo ko Joomiraado golli.»*

¹⁸ Sabo wanaa jinnganoowo hoore muudum woni jabaado, ammaa jabaado woni mo Joomiraado jinngani.

11

No Pool feliri nulaabe fewreebe

¹ Joonin kaa mido yidi munyanon kam faa mi haalda e moodon puuyndam seeda. Si goonga, munyanee kam.

² Mido joganii on kiram yuurudam to Laamdo, sabo mi haŋŋii dewgal moodon e gorko gooto, dum woni Almasiihu. Mido yidi jaarude on to makko hono surbaajo laabudo.

³ Ammaa mido hula taa hakkillooji moodon mbonnee, nanndon e Hawwaa mo mboddi yoyundi hiili oon, de celon jokkude Almasiihu e laabal e bernde wootere.

⁴ Mido hula dum, sabo si goddo warii, waajake on Iisaa goddo mo waldaa e mo min mbaajii on oon, oon njaabana dum law. Si on keŋii ruuhu goddo naa kabaaru lobbo mo waldaa e mo keŋunodon e amin oon, oon njaabana dum du.

⁵ De mido miiloo nulaabe moodon haliibe been, walaa fuu ko burdi kam.

* 10:17 Yeremiya 9.23.

⁶ Ina waawi tawa mi wanaa baawdo haala, ammaa mi wanaa baasudo anndal. Wakkati fuu min kollii on dum faa laabi e ley huunde fuu.

⁷ Mi haalanii on Kabaaru Laamdo Lobbo bolum. Mi leeyinii hoore am saabe teddinde on. Yalla mi woofii e ley majjum naa?

⁸ Mi jabii ko mbuurdammi e kawrite goondinbe godde. Mi teetirii de ni, faa mi gollana on.

⁹ Nde ngonnoomi to moodon tawi mido woodi haaju ndeen, mi yowaaki e dow fay gooto moodon. Sabo sakiraaŋe yuuruŋe Makedoniya been ngaddanii kam ko nyakannoo kam duum. Mi jogake hoore am taa mi laatanoo on donngal. Noon worri faa hannden du.

¹⁰ Wo goonga Almasiihu gondo e am oon kaalanammi on: ley leydi Akaya fuu fay gooto waawaa hadude kam mantoraade ko mi laatanaaki on donngal duum.

¹¹ Yalla mido haalira noon sabo mi yidaa on naa? Laamdo ina anndi mido yidi on!

¹² Ko ngadammi duum, mi heddoto e wadude dum, faa mi hada mantortoŋe wo nulaaŋe been laawol wi'ude iŋe ngollira hono amin.

¹³ Been wo nulaaŋe fewreeŋe, wo golloŋe jambotoŋe, iŋe nanndina ko'e maŋŋe hono wo ŋe nulaaŋe Almasiihu.

¹⁴ Dum haaynaaki, sabo fay Seydaani ina nanndina hoore mum hono wo maleyka jom annoora.

¹⁵ Ndelle haaynaaki du si gollanoŋe Seydaani ina nanndina ko'e muŋŋen hono wo gollanoŋe fonnditaare. Ammaa jukkungo maŋŋe fotan e golle maŋŋe.

Haala torraaji kewtiidi Pool

¹⁶ Mido wi'a on katin: taa fay gooto moodon nanngira kam puuydo. Ammaa fay si odon tiigorii kam puuydo du, njabon kam faa miin du mi mantotoo seeda.

¹⁷ Ko mantortoomi duum, wanaa hono Joomiraado muuyi mi haalira noon. Idum nanndi hono puuydam

ni, de na yaada e tannyoral mido woodi goonga.

¹⁸ Heewŋe ina mantoroŋo kulle adunaaru. Woodi, miin du, mido waawi mantoraade noon.

¹⁹ Odon tiigorii ko'e mon wo on jom'en hakkillo. Hasii hakkillo mon saabii de munyandon fuuyŋe been hono iŋe mbeli on!

²⁰ Goonga, odon munyana nulaaŋe fewreeŋe been maccindina on, nyaama jawdi moodon, njana on, pamdina on, peenya on.

²¹ Mido semta wi'ude on minen kaa min ngalaa semmbe wadude hono noon.

Tawi le, si goddo suusii mantoraade huunde fu, miin du mido suusi mantoraade dum. De dum wo puuydam kaaldammi ni.

²² Si ŋe Alhuudiyankooŋe, miin du mi Alhuudiyanke. Si ŋe Israa'iilankooŋe, miin du mi Israa'iilanke. Si ŋe yuwdi Ibrahiima, miin du mi yuwdi Ibrahiima.

²³ Si ŋe gollanoŋe Almasiihu, miin buri ŋe fuu laataade dum – ina haani mi haaldira rafi semteende, hono wo mi kaanjaado ni! Miin buri ŋe golleeji keewdi, buri ŋe ommbeede ley kasu, buri ŋe fiyeede. Wakkati fuu, mido nesa maayde.

²⁴ Kile joy Alhuudiyankooŋe ina piya kam, kilol fuu dorri capande tati e jeenay.

²⁵ Kile tati Romankooŋe ina piya kam cabbi. Mi faddaama kaaye nde wootere. Kile tati laanaaji njoolodii e am ley maayo manngo. Wakkati gomma mi royii jemma e nyalooma ley maayo.

²⁶ Mido woni e laawol wakkati fuu. Mido farritoo e gooruuji e yanooŋe, mido farritoo e lenyol am e lenyi goddi, mido farritoo e ley galluuje e ley ladde, mido farritoo ley maayo e ley sakiraaŋe fewreeŋe.

²⁷ Mi gollii sanne, faa mi tampii. Jemmaaji keewdi mi daanataako. Wakkatiiji keewdi mido yolbi, mido domdi, mido suumoo, mido jaangee, mido holi.

²⁸ Mi limtataa ko heddii duum si wanaa huunde wootere: nyannde

fuu kabaaru kawrite goondinŋe fuu ina teddi e am, ina kaŋŋi kam hoore.

²⁹ Si godŋo lokkidii fu, miin du mido maata lokkaaku muudum. Si godŋo fergake du, ina naawa yonki am.

³⁰ Si ina tilsi mi mantoo fu, wo ko hollata lokkaaku am mantortoomi.

³¹ Jettooje ngoodanii Laamŋo Baaba Iisaa Joomiraado meeden faa abada. Kam anndi mi fenaay.

³² Nde ngonnoomi Damas ndeen, kaananke bi'eteedo Aretas ina joginoo goforneer gomma. Goforneer oon joyyini yimŋe faa kayba ngalluure ndeen faa nannga kam.

³³ Ammaa tummbaami e ley handeere, mburtiniraami feneetere kokuwol piilingol ngalluure ndeen, de njippinaami yaasin mayre. Noon kisirmi e junngo goforneer oon.

12

Haala ko ɓangani Pool ley holleede

¹ Ina tilsi mi mantoo fay si nafataa faa'e. Dum e taweede fuu, mi haalan ko ɓangani kam, e ko Joomiraado holli kam duum.

² Ina foti duubi sappo e nay, gorko gooto mo anndumi, kawtudo e Almasiihu, yeentii faa dow kammu tataɓu. Mi anndaa yalla ɓanndu makko du yeentinaama naa yeentinaaka. Laamŋo ni anndi.

³ Mido anndi gorko oon nannaama aljanna. Jonkaa yalla imo heddorii ɓanndu makko nduun naa o heddo-raaki ndu? Mi anndaa, Laamŋo ni anndi.

⁴ To aljanna toon o nani haala ɓurka hakkillo, ka ɓii-Aadama fotaa haaltude.

⁵ Kanko mantortoomi, mi mantortaako hoore am si wanaa ko hollata lokkaaku am.

⁶ Fay si mi muuyiino mantaade, mi wanaa puuydo, sabo goonga kaalammi. Ammaa mi wadataa noon, taa yimŋe miiloo mido ɓuri ko nji'i e am naa ko naniri kam.

⁷ Ko kollaami duum ina ɓuri hakkillo. De taa mi mana hoore am e majjum, ko nanndi hono gi'al wattaama ley terde am. Dum

laatanake kam nelaado Seydaani, ina fiya kam faa taa mi mawnitoo.

⁸ Kile tati mido njaaroo Joomiraado ittana kam dum,

⁹ ammaa o wi'i kam: «Hinney am oon heyii ma, sabo baawde am wo ley lokkaaku kiɓɓirta.» Ndelle na weli kam mantoraade lokkaaku am, faa baawde Almasiihu deen ngonda e am.

¹⁰ Dum wadi de mido seyoro lokkaaku e jennooje e sayyaaji e tor-raaji e ɓillaare fuu saabe Almasiihu. Sabo nde lokkidimmi fuu, wo ndeen ngoodumi semmbe.

No Korintunkooŋe kaɓɓiri Pool hoore

¹¹ Jonle, mi laatake hono puuydo, ko mantoriimi noon, de wo onon ndunyi kam haaldude hono ni. Odon kaannoo jinngande kam, sabo fay si mi wanaa fay huunde du, nulaabe moodon haliibe been ɓurdaay kam fay seeda.

¹² Nde ngonnoomi to moodon ndeen, mi gollii maandeeji kaayniidi e kaayeefiji e golleeji di baawde. Mi gollirii dum haddi munyal fuu. Woodi, maandeeji diin fuu na kolla mi nulaado.

¹³ Dume ngadanmi kawrite goondinŋe Iisaa godde deen ko mi wadanaay on, si wanaa ko mi yowaaki dow moodon duum? Njaafanee kam gacce deen!

¹⁴ Joonin, mi segilake faa mi wara to moodon nde tataberde. Ndeen du mi yowataako e moodon, sabo wanaa jawdi moodon pilotoomi, wo onon e ko'e moodon pilotoomi. Sabo wanaa ɓiɓɓe kaani filanaade saaraabe muɓben jawdi, wo saaraabe kaani filanaade ɓiɓɓe muɓben jawdi.

¹⁵ Miin le, mi seyorto hokkude on ko njogiimi fuu, fay si wo hoore am du, faa mi walla on. Si mi beydii yidude on fu, yalla on ɓuytoto yidude kam naa?

¹⁶ Ndelle na laabani en, mi yowaakino dow moodon. Kaa e noon fu, hasii godŋo wi'an mi jom yoyre, mi hebirii on hiila.

17 Yalla fay gooto hakkunde nelaabe am 6e nelumi been nyaamii jawdi moodon naa?

18 Mi nyaagake Tiitu yaha to moodon, de nelidinmi dum e sakiike meeden goddo du. Yalla Tiitu nyaamii jawdi moodon naa? Miin e Tiitu, miden kawti miilo wooto e laawol gootol.

19 Yalla odon miiloo ko 6ooyi wo min laabinoobe ko'e amin yeeso moodon naa? Wanaa noon. Wo yeeso Laamdo ley kawtal amin e Almasiihu min kaaldata. Sakiraaŋe horsuŋe, ko min ngadata fu, wo faa semmbindina on.

20 Si mi warii to moodon fu, mido hula taa mi tawra on no mi muuyraay, onon du tawron kam no on muuyraay. Mido hula taa mi tawda on e kalala e kiram mbondam e tikkere e yidde hoorem tan e nyinjundural e nyoore e mawninkinaare e muurtere.

21 Si mi wartii to moodon fu, mido hula taa Laamdo leeyina kam hakkunde moodon, mi mettee saabe heewŋe luttunooŋe 6e tuubaay e golleeji muŋŋen tuundi e fijirde muŋŋen e rafi semto muŋŋen.

13

Baynundural

1 Mido wara to moodon joonin nde tataberde. Si mi warii fu, sey «haala fuu daroo dow seedaaku yimŋe dido naa tato»* hono no winndiraa ni.

2 Mi haalaniino luttunooŋe nde ngonnoomi to moodon didaberde ndeen, joonin du ko mi walaa to moodon duum, inan ko kollanmi 6e katin kamŋe e heddiibe been fuu: si mi wartii fu, mi yurmataako fay gooto.

3 Noon kolliranmi on baawde de pilidon, sabo odon njidi hebude tannyoral yalla Almasiihu kam haalirta hunnduko am. Almasiihu lokaadaay ley moodon, ammaa ina golla hakkunde moodon e semmbe.

4 Goonga du, o tontiraama e leggal palaangal e ley lokkaaku makko, ammaa imo wuurdi baawde Laamdo.

E ley kawtal amin e makko, minen du min lokkaabe, ammaa min kollan on, miden mbuurda e makko e dow baawde Laamdo.

5 Wo onon e ko'e moodon njeji taykaade ko'e mon faa ndaaron yalla odon ngondi e goondinal. Onon njeji ndaartindaade ko'e mon. Si on tawaay Iisaa Almasiihu ina woni e moodon fu, on potaay ley ko ndaartindidon duum.

6 Ammaa mido hoolii on paaman min potii, minen kaa.

7 Miden naaroo Laamdo taa ngadon fay huunde ko boni, de wanaa faa holla miden ngoni e goonga, ammaa faa ngollon ko moyyi, fay si miden ndaardee hono min potaay.

8 Sabo min ngalaa baawde faa min kada goonga, ammaa faa min ndaranoo dum.

9 Fay si min lokkidi de tawi onon kaa odon njogii semmbe, miden ceyii e majjum. Wo duum min nyaagotoo Laamdo du, faa laatodon hiŋŋe.

10 Saabe dum, mido winndana on dum gilla mi waraay tafon, faa si mi warii to moodon fu, taa mi bonnana on e ley baawde de Joomiraado hokki kam deen. Laamdo hokkii kam baawde deen faa semmbindina on, wanaa faa bonnana on.

11 Woodi, ko cakitoomi wi'ude sakiraaŋe, ceyodon. Kegintinee ngurndam mon faa wooda, njabee waa-jeede, njogee miilo wooto, mbuuree e jam. Ndeen, Laamdo jom njinngu e jam wondan e moodon.

12 Njowtunduron jowtaali ceniidi. Seniibe fuu ina njowta on.

13 Hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu e njinngu Laamdo e kawtal Ruuhu Ceniido ngona e moodon, on fuu.

* 13:1 Fillitagol Tawreeta 19.15.

Bataaki Pool yaade to Galaatiyankoo6e

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool nulaado. Wanaa yim6e nuli kam, baawde neddo fuu nulaay kam. Iisaa Almasiihu jaati nuli kam, kam e Laamdo Baaba meeden ummintindo mo e maayde oon.

² Miin e sakiraa6e wondube e am been fuu, miden mbinnda bataaki ki yaade to moodon, onon kawrite goondin6e Iisaa gonde leydi Galaatiya deen.

³ Wo on kebu moyyere e jam to Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁴ Almasiihu hokkitirii hoore muudum saabe hakkeeki men, faa danna en e jamaanu bondo o. Nii o wadiri muuyde Laamdo Baaba meeden.

⁵ Wo teddeengal woodan Laamdo faa abada abadin! Aamiina.

Haala kollooha Kabaaru Lobbo wo gooto

⁶ Ina haaynii kam sanne! Booyaay faa'e de on puddii yoppude Laamdo, noddirdo on e moyyere Almasiihu oon, de njokkudon kabaaru goddo.

⁷ Paamon: kabaaru lobbo goddo fuu walaa, de wob6e ina mbemmba on, ina njidi waylitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oon.

⁸ De si neddo waajake on ko seedi e Kabaaru Lobbo mo min mbaajii on oon, fay si wo minen, naa maleyka yuurudo dow kammu, wo kuddi wonu e joomum.

⁹ Min kaalaniino on dum, joonin du mido haaltana on: si neddo waajake on ko seedi e Kabaaru Lobbo mo ke6don oon, wo kuddi wonu e muudum.

¹⁰ Dum le, yardaamuye yim6e pilotoomi naa yardaamuye Laamdo? Yalla ko welata yim6e pilotoomi naa? Si faa joonin wo mi pilotonoodo ko welata yim6e, mi laatataakono maccudo Almasiihu.

No Pool laatorii nulaado

¹¹ Sakiraa6e, mido yidi paamon: Kabaaru Lobbo mo mbaajotoomi oon, wanaa e neddo yuuri.

¹² Sabo neddo fuu hokkaay kam dum, jannginaay kam dum, wo Iisaa Almasiihu banginani kam dum.

¹³ On nanii no ngorrunoomi arande e ley diina Alhuudiyankoo6e. Mi torririi kawrital goondin6e Iisaa ngaal no mbaawrumi fuu, mi siinii halkude ngal.

¹⁴ Mido burnoo heew6e e waaldee6e am jokku6e diina Alhuudiyankoo6e, sabo mido jinnganannoo al'adaaji maamiraa6e amin faa faltii.

¹⁵ Ammaa Laamdo subake kam gilla mi rimaaka, noddi kam saabe moyyere muudum nde muuynoo ndeen.

¹⁶ O banginani kam Biyiiko faa mi waajoo kabaaru muudum ley lenyi di nganaa Alhuudiyankoo6e. Wakkati oon, mi yamaay fay gooto tindina kam.

¹⁷ Mi yahaay Urusaliima to artiibe kam laataade nulaa6e been, ammaa wakkati oon wo leydi Arabiya njahumi, de ngartumi Damas.

¹⁸ Duubi tati caggal duum, njahumi Urusaliima faa mi anndundura e Piyeer. Ngondumi e muudum balde sappo e joy.

¹⁹ Mi yi'aay nulaado goddo fuu, si wanaa Yaakuuba minyoo Iisaa Joomiraado oon.

²⁰ Ko mbinndanammi on duum do wo goonga, Laamdo na seedii mi fe-naay.

²¹ Caggal duum, njahumi leydi Sิริya e leydi Silisi.

²² Wakkati oon, tawi kawrite ka66iide e Almasiihu gonde leydi Yahuudiya deen njiiraay kam gite mu66en abada.

²³ Be nananno tan ina wi'ee: «Neddo torrannoodo en arande oon, ina waajoo joonin diina ka siinunoo nyifude kaan.»

²⁴ Ndeen 6e teddini Laamdo saabe am.

2

No nulaa6e njabirani Pool

¹ Duubi sappo e nay caggal duum, njecciimi katin Urusaliima, miin e Barnabas. Tiitu du ina wondi e amin.

² Laamdo ɓanginani kam sanaa mi yaha toon. Duum wadi de njahumi, kawritoyimi toon e mawbe kawrital goondinbe, miin tan e maɓbe. Mi anndinii ɓe Kabaaru Lobbo mo mbaajiimi yimbe ɓe nganaa Alhuudiyankooŋe oon. Sabo mi yidaa ko ngollunoomi e ko ngollammi joonin fuu laatoo ɓolum.

³ Ammaa fay Tiitu jaado am yuurudo Geres oon du, tilsinaaka taadeede,

⁴ fay si tawi sakiraaɓe fewreeɓe coorake e kawrital goondinbe ngaal. Ko ɓe pilii dey, wo horude no ngorruden e ndimaaku ngu keɓden e ley kawtal men e Iisaa Almasiihu, faa ɓe ngartira en e maccungaaku.

⁵ Min njaɓanaay ɓe fay wakkati gooto, faa goonga Kabaaru Lobbo oon heddo saabe moodon.

⁶ Woodi, ɓe yimbe njogorii wo mawbe been, ko ɓe laatinoo duum, miin kaa, walaa ko jomi kam e majjum, sabo Laamdo ɓurdintaa yimbe. Mawbe been tilsinanaay min fay huunde.

⁷ Be paamii Laamdo halfini kam waajaade Kabaaru Lobbo oon to yimbe ɓe nganaa Alhuudiyankooŋe, hono no halfiniri Piyeer waajaade Alhuudiyankooŋe been ni.

⁸ Sabo no Laamdo wadiri Piyeer faa laatii nulaado to Alhuudiyankooŋe noon, o wadiri kam miin du nulaado to lenyi di nganaa Alhuudiyankooŋe.

⁹ Yaakuuba e Piyeer e Yuhanna, ndaareteeɓe hono bimmbeeje kawrite goondinbe teddinaade been, nji'ii moyyere nde Laamdo hokki kam ndeen. Miin e Barnabas fuu, ɓe kokkii min juude faa tabintina kawtal hakkunde amin. Be paamiri e amin min njaha to lenyi di nganaa Alhuudiyankooŋe, kambe du ɓe njaha to Alhuudiyankooŋe.

¹⁰ Huunde wootere tan ɓe nyaagii min, min miccoo talkaabe. Mi tinake e majjum jaati.

No Pool feliri Piyeer to Antiyoki toon

¹¹ Ammaa nde Piyeer warnoo e wuro Antiyoki fu, mi felii dum yeeso yimbe sabo woofii.

¹² Si goonga, fadde nulaabe Yaakuuba been e warude, imo nyaamdannoo e goondinbe Iisaa ɓe nganaa Alhuudiyankooŋe. Ammaa nde been ngarnoo ndeen, o woddii ɓe nganaa Alhuudiyankooŋe been, o seli nyaamdude e muɓben, saabe hulude jokkuɓe sariya taadagol been.

¹³ Alhuudiyankooŋe goondinbe Iisaa woɓbe du tawti mo faa njaari fay Barnabas e naafikaaku muɓben.

¹⁴ Nde njiinoomi no ɓe ngorri ni dartaaki, iɓe mbosii goonga gondo e Kabaaru Lobbo fu, mbiimi Piyeer yeeso yimbe fuu: «Aan wo a Alhuudiyanke, de a worraa hono no Alhuudiyankooŋe ngorri ni, no lenyi goddi di ngorri noon ngorrudaa. Noy mbaawrudaa tilsinirde yimbe ɓe nganaa Alhuudiyankooŋe been sanaa laatoo hono Alhuudiyankooŋe?»

No Laamdo hisinirta yimbe saabe goondinal

¹⁵ Minen, min yuwdi Alhuudiyankooŋe, min njeyaaka e lenyi goddi bosii di.

¹⁶ Tawi le, miden anndi neddo ndaardataake ponnditiido saabe jokkugol Tawreeta Muusaa, wo e goondinal muudum Iisaa Almasiihu ndaardetee ponnditiido. Dum wadi de minen du, min ngoondinii Iisaa Almasiihu, faa min ndaardee fonnditiibe saabe goondinal amin Almasiihu, tawee wanaa jokkugol Tawreeta Muusaa. Sabo fay gooto ndaardataake ponnditiido saabe jokkugol Tawreeta Muusaa.

¹⁷ Minen, miden piloo ndaardeede fonnditiibe saabe kawtal amin e Almasiihu. E ley majjum si min tawaama min luttube minen du, yalla dum na holla Almasiihu wo daraniido luttal naa? O wanaa koy!

18 Sabo si mi wi'ii mi nyiŋtoto Tawreeta Muusaa mo libunoomi oon, ina holla wo mi luttoowo.

19 Si goonga, miin kaa mi maayanii Tawreeta e sariyaaji muudum, kam jaati wadi dum, faa mi wuura e gollande Laamdo. Mi tontidaama e Iisaa Almasiihu dow leggal palaangal.

20 Mi wuuraa miin e hoore am katin, wo Almasiihu wuuri ley am. Nguurndam neddo dam mbuurammi joonin dam, e ley goondinal Bii Laamdo mbuurammi dam, kanko jiddo kam de hokkitiri hoore muudum saabe am oon.

21 Mi huyfintaa moyyere Laamdo. Sabo si tawii jokkude Tawreeta oon wadata neddo ponnditiido fu, Almasiihu maayii bolom.

3

Haala jokkude Tawreeta Muusaa naa goondinde Iisaa

1 Hey Galaatiyankooŋe, odon pamdi hakkillo koy! Moy dabii on dabare nde*? On cifanaama faa laabi tal no Iisaa Almasiihu tontiraa e leggal palaangal.

2 Njaabee kam dum do tan: wo saabe ko njokkudon Tawreeta Muusaa kebirdon Ruuhu Ceniido oon, naa on kebirii mo saabe on nanii Kabaaru Lobbo de ngoondindon?

3 Ko saabii odon pamdiri ni hakkillo? On puddiri semmbe Ruuhu Laamdo oon, de joonin kaa odon njidi timminirde e semmbe terde mon naa?

4 Ko hewtii on duum fuu laatake bolom naa? Dum waawaa laataade bolom.

5 Kokkoowo on Ruuhu de na wada kaayefiiji hakkunde moodon oon, na wada dum saabe on nanii Kabaaru Lobbo de ngoondindon, wanaa saabe on njokkii Tawreeta o wadirta dum!

6 Ina winndaa: «Ibrahiima goondinii Laamdo, de Laamdo hiisorii mo wo o ponnditiido saabe majjum.»†

7 Ndelle anndee: goondinirbe hono nii, kam'en jaati ngoni yuwdi Ibrahiima.

8 Sappaama e ley Binndi, Laamdo ndaardan yimbe be nganaa Alhuudiyankooŋe been fonnditiiŋe saabe goondinal muŋben. Dum wadi de Binndi diin kumpiti Ibrahiima kabaaru lobbo oon gilla wadaay tafon, di mbi'i: «Lenyi diin fuu kebiran barke saabe maada.»‡

9 Ndelle, goondinbe fuu keban barke no Ibrahiima goondindo oon heŋiri barke ni.

10 Ammaa yowube jikke muŋben e jokkude Tawreeta Muusaa been kuddi ina woni dow muŋben. Sabo ina winndaa: «Kuddi woodanii neddo fuu mo jokkaay ko woni e dewtere Tawreeta ndeen faa hiŋŋi.»§

11 Tannyoral, fay gooto ndaardataake wo ponnditiido yeeso Laamdo saabe Tawreeta. Sabo ina winndaa: «Ponnditiido wuurdan goondinal.»*

12 Tawreeta kaa yowaaki e goondinal, sabo ina winndaa: «Gadoowo jamirooje Tawreeta, kam wuurdata saabe majje.»†

13 Almasiihu soottitii en e kuddi ndi Tawreeta yowi dow meeden ndiin, e ley ko loomtani en kuddi ndiin. Sabo ina winndaa: «Bilaado e leggal palaangal fuu wo kudaado.»‡

14 Wo duum Iisaa wadi faa yimbe be nganaa Alhuudiyankooŋe been du keba barke mo Ibrahiima hebi oon saabe Iisaa Almasiihu, keŋiren Ruuhu mo Laamdo aadii hokkude ley goondinal oon.

Haala Tawreeta e amaana

15 Sakiraaŋe, mido sifanoo on ko woowi wadude: si neddo moyyinii talkuru ndongu faa sariya laamu jabii dum fu, fay gooto mooytataa dum, beydataa dum fay huunde.

16 Woodi, Laamdo wadanii Ibrahiima e yuurudo e muudum amaanaaji. Binndi diin mbi'aay: «Yuuruŋe e muudum» hono wo heewbe di cappii,

* 3:1 maanaa majjum wo waylitirde hakkillo neddo ndaggadaaku. † 3:6 Fuddoode 15.6. ‡ 3:8 Fuddoode 12.3. § 3:10 Fillitagol Tawreeta 27.26. * 3:11 Habakuk 2.4. † 3:12 Lewinkooŋe 18.5. ‡ 3:13 Fillitagol Tawreeta 21.23.

wo gooto ni di cappii nde di mbi'unoo: «Yuurudo e maada». Oon woni Almasiihu.

17 Inan ko njidumi wiide duum: amaana mo Laamdo habbi oon, Tawreeta gardo duubi keme nay e capande tati caggal duum oon habbitataa dum, bonnataa amaana Laamdo oon.

18 Sabo si ndongu ngu Laamdo aadiino nguun wo dow Tawreeta oon yowinoo, ngu yowaakano dow amaana oon. Ammaa wo saabe amaana Laamdo hokkiri Ibrahiima ndongu nguun.

19 Ndelle, dume Tawreeta Muusaa nafata? O beydaama dow amaana faa o bangina hakkeji fadde yuurudo e Ibrahiima podanaado amaana oon e warde. Laamdo rewnii Tawreeta oon faro maleyka'en de been kokki curoowo waddana o yimbe.

20 Curoowo na holla wanaa neddo gooto tan. Laamdo kaa wo gooto. §

21 Ndelle, Tawreeta oon ina luttunduri e amaanaaji Laamdo diin naa? Luttunduraa koy! Sini yamiroore waawnde hokkude yimbe nguurn-dam jippinanooma, ndardeede ponnditiido yuuranno e yamiroore ndeen jaati.

22 Ammaa Binndi diin mbi'ii hakke na dawrana huunde fuu, faa goondinbe Iisaa Almasiihu been kokkee ko aadanaa duum saabe goondinal muβen.

23 Fadde wakkati goondinal e warude, en kawjanooma ley hawju Tawreeta faa goondinal ngaal banginaa.

24 Hono noon Tawreeta oon laatorii dowoowo en faa wakkati mo Almasiihu wari oon, faa ndardeden fonnditiibe saabe goondinal.

25 Joonin ko wakkati goondinal ngaal wari duum, en njaltii e maral dowoowo oon.

26 Joonin on fuu wo on biβbe Laamdo saabe goondinal moodon Iisaa Almasiihu.

27 Onon wadaabe batisima ley kawtal Almasiihu on fuu, o laatanake on hono kaddungal ngal bornidon.

28 Ndelle, walaa katin ko sennadata Alhuudiyanke e mo wanaa Alhuudiyanke, naa dimo e diimaajo, naa gorko e debbo, sabo on fuu wo on gootum e ley kawtal moodon e Iisaa Almasiihu.

29 Si tawii Almasiihu jeyi on, wo on yuwdi Ibrahiima, on ndonan ko Laamdo aadiino duum.

4

1 Inan ko njidumi wi'ude: sini donoowo wo cukalel, walaa fuu ko sennadata dum e maccudo, fay si wo kam jeyi jawdi ndiin fuu.

2 O heddoto ley hawju ndaaroo6e mo e dawranoo6e jawdi makko been faa sardi* mo baabiiko hokki mo oon yottoo.

3 Enen du, nde en sukaa6e ndeen, wo en maccu6e tindinooje adunaaru deen.

4 Ammaa nde sardi oon yottinoo ndeen, Laamdo nuli Bajjo muudum mo debbo rimi, dwtaniido Tawreeta Muusaa,

5 faa o soottita maccu6e Tawreeta been, faa ke6en laataade biβbe Laamdo.

6 Saabe wo on biβbe Laamdo du, o nuli Ruuhu Biyiiko oon e ley berde meeden. Ruuhu oon wadata de nod-diren Laamdo «Abba».

7 Ndelle, en nganaa maccu6e katin, wo en biβbe! Saabe wo en biβbe, Laamdo du wadii en ronoo6e dum.

No Pool tindiniri Galaatiyankoo6e

8 Nde on anndaano Laamdo ndeen, odon ngonnoo e maral alla'en 6e nganaa Laamdo.

9 De joonin kaa ko anndudon Laamdo duum, naa mido haannoo wiide joonin ko Laamdo anndi on duum: noy mbaawirton yeccaade e tindinooje adunaaru lokkaaje de ngalaa nafaa deen? Ko wadi de odon njidi laataade maccu6e majje katin?

§ 3:20 Curoowo fay gooto naataay e amaana mo Laamdo hokki Ibrahiima oon. * 4:2 sardi wo wakkati podanoodo.

¹⁰ Odon teddini balde godde e lebbi goddi e wakkatiiji goddi e kitaale godde.

¹¹ Mido hula taa ko ngollanmi on duum fuu laatoo bolum.

¹² Sakiraa6e, mido nyaagoo on, nga'ee hono am ni. Miin e hoore am, mi laatakeno hono moodon. On ngadaay kam fuu ko boni.

¹³ Odon anndi rafi cellal waddani kam haalande on aranel fuu Kabaaru Lobbo oon.

¹⁴ Nyawu am nguun torrii on, de dum fuu e laataade on kuyfi-naay kam, on njawaay kam saabe nyawu nguun. Ko ngadudon dey, on nja66orake kam hono no maleyka Laamdo ni, naa hono wo mi Iisaa Almasiihu.

¹⁵ Wakkati oon, odon keewnoo seyo sanne! Mido waawi seedanaade on: si odon mbaawnoo, on doofanno gite moodon kokkon kam. Ndelle noy seyo moodon ngoon laatorii joonin?

¹⁶ Mi laatake ganyo moodon saabe mido haalana on goonga naa?

¹⁷ Yim6e been na njoganii on an-niyaaji, ammaa di nganaa lobbi. Ko 6e njidi dey, senndude on e am yalla odon ndaranoo 6e.

¹⁸ Sikke walaa, daranaade neddo na woodi si wo faa wooda. Katin du tilay dum wadee wakkati fuu, wanaa yeeso am tan.

¹⁹ Sukaabe am, mido naawee sanne katin saabe moodon hono no njatawera ni, faa tagaadi Almasiihu tawee e moodon.

²⁰ Hey mido yidi tawdeede e moodon joonin faa mi heba haaldude e moodon ko wanaa no kaalirammi joonin, sabo kabaaru mon ina wemmbi kam sanne.

Haala amaana kiidde e amaana keso

²¹ Onon yidu6e jokkude Tawreeta Muusaa, mido yama on: on nanaay ko Tawreeta wi'i naa?

²² Ina winndaa: Ibrahiima ina woodunoo 6i66e wor6e dido, gooto o he6di e kordo, gooto du o he6di e dimo.

²³ Bii kordo oon rimiraama no yim6e fuu ndimirtee ni, de 6ii dimo oon kaa rimiraama saabe amaana Laamdo.

²⁴ Dum wo banndol rew6e dido sapporaabe aadiiji didi. Gooto, mo Haajara oon wo amaana waamnde wi'eteende Sinayi. Amaana oon, wo maccungaaku rimata.

²⁵ Haajara wo waamnde wi'eteende Sinayi wonnde Arabiya ndeen, inde sapporaa ngalluure Urusaliima hannden ndeen. Sabo Urusaliima e won6e e muudum been fuu e dawranee de ngoni.

²⁶ Ammaa Urusaliima gondo dow kammu oon wo dimo, kanko woni inna meeden.

²⁷ Sabo ina winndaa:
«Aan dimaro mo rimaay abada,
welta!

Aan mo anndaa naawalla njatawera,
ilina peekaali seyo!
Sabo debbo jeebaado he6an sukaa6e
faa 6ura debbo kaybaado go-
rum.»[†]

²⁸ Ammaa onon sakiraa6e, wo on 6i66e he6aa6e dow amaana Laamdo oon hono no Isiyaaka ni.

²⁹ Wakkati oon dimiraado no yim6e ndimirtee oon ina torra dimiraado Ruuhu Laamdo oon. Fay hannden du noon worri.

³⁰ De dume Binndi diin mbi'i? Di mbi'ii: «Riiwu kordo oon e 6iyum, sabo 6ii kordo oon rondataa e 6ii dimo oon abada.»[‡]

³¹ Ndelle sakiraa6e, en nganaa 6i66e kordo oon, wo en 6i66e dimo oon.

5

Haala ndimaaku goondin6e Iisaa

¹ Almasiihu rimdinii en faa ndimden faa laaba. Dum le, tinnee keddorodon noon, taa ngartee ley donngal maccungaaku katin.

² Kettindanee kam! Miin Pool, mido haalana on: si on pilake taadeede, Almasiihu nafataa on fay huunde.

³ Katin mido haalana on neddo fuu pilotodo taadeede: ina tilsani dum jokka haddi Tawreeta Muusaa oon fuu.

[†] 4:27 Esaaya 54.1. [‡] 4:30 Fudfoode 21.10.

⁴ Onon filotoo6e ndaardeede fonnditiibe saabe Tawreeta been, on ceedii e Almasiihu, on mboddake moyyere Laamdo ndeen.

⁵ De minen kaa, saabe goondinal miden njowa jikke amin dow Laamdo ndaardoowo en fonnditiibe oon. Wo Ruuhu Ceniido hokki min jikke oon.

⁶ Sabo ka66iido e Iisaa Almasiihu, taadagol e rafi taadagol fuu fotu. Ko nafata tan, goondinal golliroowal njinngu.

⁷ On pudfirii no woodfiri. Moy hadi on jokkude goonga?

⁸ Ko wayliti hakkillo moodon duum yuuraay to Laamdo noddudo on oon.

⁹ Ina wi'ee: rabilla seeda ina yuufina conndi ndiibaandi fuu.

¹⁰ Dum fuu e laataade Joomiraado hokkii kam hoolaare e moodon, mi tannyorii miilo moodon seedataa e miilo am. Ammaa jii6oowo on oon, ko laatii fuu, jukkete.

¹¹ Miin le sakiraa6e, si tawanooma faa hannden mido waajoo sanaa neddo taadee, ko wadi de mido torree faa joonin? Sini dum mbaajotonoomi, waaju am haala maayde Iisaa dow leggal palaangal metataano fay gooto.

¹² Jii6oo6e on yidube taadagol been, 6e coortitoo!

¹³ Sakiraa6e, on noddaama faa ndimdon. Joonin le, taa ngadon de ndimaaku mon laatanoo on sabaabu faa njokkon muuyde terde. Ko kaandon wadude dey, mono fuu gollirana banndum e njinngu.

¹⁴ Sabo Tawreeta oon fuu hawtaama e ley yamiroore wootere nde: «Njidiraa gondo maa hono no njidirdaa hoore maa ni.»*

¹⁵ De si odon keddii odon natundura, odon nyaamundura, tinnee taa kantunduron.

Haala Ruuhu Ceniido e muuyde terde

¹⁶ Ndelle, mido wi'a on: accee Ruuhu Ceniido dowa on, ndeen on njokkataa muuyde terde mon.

¹⁷ Sabo muuyde terde ina ka6a e Ruuhu oon. Ruuhu oon du ina ha6a e muuyde terde deen. Ngela e majji fuu ina ha6a e gonngel faa mbaason gollude ko muuydon.

¹⁸ Ammaa si wo Ruuhu dowata on, on ngalaa e ley Tawreeta Muusaa oon katin.

¹⁹ Golleeji muuyde terde ina andaa. Dum wo jeenu e ko nyiddini e muuyde cementiniide

²⁰ e dewal tooruuji e ndaggadaaku e nganyaandi e kalala e kiram e tikkere e yidde hoorem tan e luural e rafi kawral

²¹ e haasidaaku† e sulagol e fijirde bonnde e ko nanndi e muudum. Mido haalana on dum do hono no kaalirannoomi on dum ni: golloo6e kulle gaade noon been naatataa ley laamu Laamdo.

²² Ammaa ko Ruuhu Ceniido rimata e meeden duum woni njinngu e seyo e jam e munyal e moyyuki e mboodirka e hoolnaare

²³ e leeyinkinaare e nanngitaare. Sikke walaa, yamiroore fuu hadataa kulle gaade noon.

²⁴ Jeyaa6e e Iisaa Almasiihu been ngadii hono 6e tontidii terde ma66e e muuyde majje bonde fuu dow leggal palaangal ni.

²⁵ Wo saabe Ruuhu oon ke6irden nguurndam kesam dam. Ndelle njaaden e Ruuhu.

²⁶ Taa mawninkinoden, taa toonyunduren, taa haasidaaku tawee hakkunde meeden.

6

No goondin6e kaaniri wallundurde

¹ Sakiraa6e, si gooto moodon luttii fu, onon jogiibe Ruuhu been njei dartinde dum, tawee e ley heese. Ammaa mono e moodon fuu hayba hoore muudum taa jarribee kam du.

² Mballunduree ronndaade donje moodon teddude, hono noon ki66inirton yamiroore Almasiihu.

³ Si neddo miilii won ko woni, tawi walaa ko woni, hiilii hoore muudum.

* 5:14 Lewinkoo6e 19.18. † 5:21 Maanaa **haasidaaku** do wo nganyaandi yuurundi e yidande hoorem tan. Joomum yidaa goddo he6a.

⁴ Mono fuu ndaara golle muudum. Ndeen si won ko waawi mantoraade fu, mantorto golle muudum jaati, hewtaay ko nanndina dum e golle goddo.

⁵ Sabo mono fuu donngal muudum ronndotoo.

⁶ Jannginteedo konngol Laamdo ngool ina haani ko hebi ko woodi duum fuu, feccida e jannginoowo dum.

No mono fuu tayirta ko aawi

⁷ Taa kiilee ko'e moodon, Laamdo jalnortaake. Ko neddo aawi fuu, wo duum tayata.

⁸ Aawdo ko weli terde muudum, tayan maayde. Ammaa aawdo ko weli Ruuhu Ceniido, tayan nguurn-dam nduumiidam.

⁹ Taa ndonken gollude ko woodi. Sabo si en ndonkaay, en tayan si wakkati oon warii.

¹⁰ Ndelle, wakkati keɓden laawol fuu, ngadanen yimbe fuu moyyere, ɓurbe fuu haandude wo sakiraaɓe men goondinbe Iisaa Almasiihu been.

Baynundural

¹¹ Ndaaree binndi ɓutti di mbinndi-rammi on e junngo am diin.

¹² Tilsinanbe on taadeede been wo filotoobe faa manee. Walaa ko be ngadiri noon si wanaa taa be torriree saabe maayde Almasiihu dow leggal palaangal ngaal.

¹³ Sabo fay kambe taadaabe been, be njokkataa Tawreeta. Ko be njidiri taadodon dey, wo faa be mantoroo dum.

¹⁴ Miin e hoore am kaa, taa mi mantoroo faa'e sanaa leggal Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu palaangal ngaal. Wo saabe maggal mi maayanii adunaaru, adunaaru du maayanii kam.

¹⁵ Sabo taadaade naa rafi taadaade fu, walaa nafaa. Ko jogii nafaa dey, tagiteede tagu kesu.

¹⁶ Jokkuɓe laawol ngol fuu, wo keɓu jam e hinney, hono no Israa'iilankooɓe Laamdo goongalaaɓe been.

¹⁷ Joonin kaa, fay gooto taa tamp-ina kam, sabo terde am ngadii batitande saabe Iisaa.

¹⁸ Sakiraaɓe, wo hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wondu e moodon. Aamiina.

Bataaki Pool yaade to Efeesunkoo6e

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool, nulaado Iisaa Almasiihu saabe muuyde Laamdo. Mido jowta seniibe hoolniibe e ley kawtal mu66en e Iisaa Almasiihu 6een.

² Wo on kebu moyyere e jam to Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo hokkirta yimbe moyyere saabe Almasiihu

³ Jettooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu! O wadanii en barkeeji di Ruuhu hokkata diin fuu to dow kammu saabe kawtal men e Almasiihu.

⁴ Sabo fadde adunaaru ndu e joyyineede, Laamdo subake en saabe Almasiihu, faa laatoden seniibe 6e ngalaa feloore yeeso makko. Saabe njingu makko

⁵ o fodoranii en gilla arande laatoden 6i66e makko saabe Iisaa Almasiihu. Dum wo muuyo makko, wadude moyyere ndeen na weli mo,

⁶ faa o yettiree moyyere makko mawnde nde walaa kaaddi! O hokkii en moyyere ndeen saabe Biyiiko korsudo oon.

⁷ E kawtal meeden e muudum en ndimdinaama saabe yiyam muudum, en njaafanaama lutti meeden saabe keewal makko hinney.

⁸ Hinney oon o wayli e meeden, o hokki en hakkilantaaku ki66ungu e andal ki66ungal,

⁹ o anndini en anniya makko cuudinoodo oon. Gilla arande o anniyorii tabintinirde anniya oon e Almasiihu saabe moyyere makko.

¹⁰ Anniya oon wo hawrundurde huunde fuu e hawju Almasiihu, wanaa ko woni dow kammu wanaa ko woni e leydi. Laamdo yottinan dum si wakkati oon hi66ii.

¹¹ E ley kawtal men e Almasiihu du en cubaama faa laatoden ngedu Laamdo. Laamdo tabintiniroowo huunde fuu no muuyiri oon, fodake dum.

¹² Noon wadata faa laatoden sabaabu mawninoowo teddeengal muudum, enen artube yowude jikke men e Almasiihu 6een.

¹³ Onon hawtu6e e Almasiihu du, on nanii konngol goongawol ngool, dum woni Kabaaru Lobbo kisindo on oon. Nde ngoondinnodon Almasiihu ndeen, Laamdo wattii e moodon maande muudum nde hokkunoo on Ruuhu Ceniido mo aadaninoo on.

¹⁴ Ruuhu Ceniido oon wo maande laabinanoore en en keban moyyereji di ndesanaden, faa wakkati mo Laamdo rimdinta en, enen jeyaabe muudum. Jettooje ngoodani Laamdo saabe teddeengal muudum!

Haala du'aare Pool

¹⁵ Saabe majjum, gilla nanumi kabaaru goondinal moodon Joomiraado meeden Iisaa, e no njidirdon seniibe 6een fuu,

¹⁶ mi selataa yettude Laamdo saabe moodon nde nyaagantoomi on Laamdo fuu.

¹⁷ Mido njaaroo Laamdo Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu, Baabiiwo jom darja oon, hokka on Ruuhu muudum Ceniido. Mido njaaroo faa Ruuhu oon wada on jom'en hakkillo, 6anginana on Laamdo faa anndon dum.

¹⁸ Mido njaaroo Laamdo uddita berde moodon faa tannyoron cakitte moodon de o noddiri on deen, paamon no moyyereji desanaadi seniibe diin keewiri e no teddiri,

¹⁹ paamon katin no baawde makko mawde de ngalaa kaaddi deen ngorri e meeden, enen goondin6e. Baawde keewde semmbe deen

²⁰ o hollii e ley Almasiihu nde o iirtini dum e maayde de o joyyini dum gere nyaamo makko dow kammu.

²¹ Toon o burni dum laamu e baawde e semmbe e kaanankaaku fuu, kam e inde fuu baawde indeede, wanaa ley jamaanu o tan, wo e jamaanu garoowo du.

²² Laamdo wattii huunde fuu ley baawde Almasiihu, wadi mo hooreejo kawrital goondin6e, hokki mo burde huunde fuu.

²³ Kawrital goondinŋe ngaal wo ɓanndu Almasiihu. Ngal heb-binaama mo, kanko kiɓɓindo huunde fuu kala no laatorii fuu.

2

No kisinirteden saabe hinney Laamɗo

¹ Onon, on maaynooŋe saabe lutti moodon e hakkeji moodon,

² on jukkunoŋe laawol bonngol ngol adunaaru ndu jokki ngool, on dɔwtaninoŋe laamiido baawde gonde dow mbeeyu* oon. Laamiido oon wo Ibiliisa golloowo faa hannden ley yimbe saliiŋe Laamɗo been.

³ En fuu e maɓɓe njeyanoden, e muuyde terde meeden ngonnoden. Eden njokkunoo muuyde meeden e miilooji meeden bondi. No ngorrunoden nii jaati, eden kaandunoo e jukkungo Laamɗo ngoon hono maɓɓe ni.

⁴ Ammaa Laamɗo wo keewɗo yurmeende. Saabe njinngu manngu ngu o yidi en nguun,

⁵ o iirtindinii en e Almasiihu, enen maaynooŋe saabe lutti meeden been. Goonga, saabe hinney Laamɗo oon kisiniradon.

⁶ E ley kawtal meeden e Iisaa Almasiihu, Laamɗo iirtindinii en e makko, jorryindinii en e makko dow kammu toon.

⁷ Hono nii o ɓanginirta no hinney makko ɓurdi huunde fuu mawnude. Jamaanuuji garooji diin fuu nji'an moyyuki makko ki o wadani en e Iisaa Almasiihu.

⁸ Goonga, wo hinney Laamɗo oon kisiniradon, e dow ko koolidon Almasiihu. Kisindam dam, wanaa e golle moodon haɓɓii, wo dam dokkal Laamɗo.

⁹ Dam wanaa njobdi golle neddo taa fay gooto heɓa mantoraade dam.

¹⁰ Sabo Laamɗo wadi en ko ngonden joonin duum: e ley kawtal meeden e Iisaa Almasiihu o tagiri en faa ngollen golleeji lobbi di o segilanii en gilla arande.

No Almasiihu wadiri en lenyol gootol

¹¹ Ndelle miccitere ko ngonnodon arande, onon yuuruŋe e lenyi di nganaa Alhuudiyaa'en. Mantortoŋe wo «taadiibe» ina kuyfina on, ina noddira on «yimbe ɓe taadaaki» fay si taadagol maɓɓe ngool wo ko junngo ɓii-Aadama gollata e terde tan.

¹² Miccitere, wakkati oon, on ngalaano Almasiihu, wo on jananbe woddiibe lenyol Israa'iila ngol Laamɗo subii ngool, on ngaldaano e amaanaaji di Laamɗo aadorinoo e haala muudum diin. On mbuurdiino e rafi jikke, on ngaldaano e Laamɗo ley adunaaru ndu.

¹³ De joonin kaa, e ley kawtal moodon e Iisaa Almasiihu, onon woddunoŋe e Laamɗo arande been, on battinaama saabe yiyam makko.

¹⁴ Sabo kanko Almasiihu woni jam meeden ko o wadi Alhuudiyankoŋe e lenyi goddi fuu lenyol gootol duum. Nde o hokkitinoo hoore makko ndeen, o liɓi kokuwol paliingol hakkunde meeden ngool, duum woni o ittii nganyaandi hakkunde lenyi diin.

¹⁵ O ittii jamirooje e kadaadi Tawreeta Muusaa fuu faa o wada Alhuudiyankoŋe e lenyi goddi laatoo lenyol gootol kesol e ley kawtal maɓɓe e makko. Nii o wadiri jam oon.

¹⁶ E maayde makko dow leggal palaangal o ittiri nganyaandi ndiin, o hawrunduri lenyi diin laatii ɓanndu wooturu, o rewrintini di e Laamɗo.

¹⁷ O warii waajaade on jam, onon woddunoŋe e Laamɗo been, o warii waajaade ɓadinooŋe been du jam.

¹⁸ Saabe ko Almasiihu wadi duum, en fuu kebirten laawol yottaade Baabiiwo saabe en kawtii Ruuhu Ceniido gooto.

¹⁹ Ndelle, on nganaa jananbe katin, on nganaa weerbe du. Ko ngonden dey, wo on wondube e seniibe, wo on jeyaaŋe e suudu Laamɗo.

²⁰ On mahaama e dow ko nulaabe e annabaaŋe nyibi, Iisaa Almasiihu

* **2:2 Mbeeyu** wo ɓolum hakkunde kammu e leydi. Duule ina ngoni e mbeeyu.

e hoore muudum woni hayre aran-deere nyimngo ngoon.

²¹ Saabe muudum, nyimngo ngoon fuu nanngunduri, faa ngo toowa ngo laatoo suudu Joomiraado seniindu.

²² Ley kawtal moodon e makko on mahidaama faa laatidon suudu to Ruuhu Laamdo joodii.

3

No Pool halfniraa golle to yimbe be nganaa Alhuudiyankooŋe

¹ Saabe majjum mido hofanoo Laamdo, miin Pool uddaado e kasu saabe Iisaa Almasiihu mo ngolanammi hakkunde moodon, onon yimbe be nganaa Alhuudiyankooŋe.

² Tannyoral on nanii Laamdo halfinii kam golle e ley moyyere muudum faa nafa on.

³ Sabo o ɓanginonii kam sirri makko. Mi winndanii on haala majjum no raɓɓidiri.

⁴ Si on njanngii dum on paaman no potumi anndirde sirri dow haala Almasiihu oon.

⁵ Sirri oon faaminaaka ɓiɓɓe-Aadama ley jamaanuujii paltiidi diin, de joonin kaa Laamdo ɓanginirii mo Ruuhu Ceniido faa nulaabe muudum e annabaabe muudum seniibe fuu paami mo.

⁶ Inan no sirri oon worri: saabe Kabaaru Lobbo oon, yimbe be nganaa Alhuudiyankooŋe been keɓii ngedu e moyyereji desaadi diin no Alhuudiyankooŋe been keɓiri ni. Katin du be kawtii e muɓɓen ɓanndu wooturu, be kawtii e muɓɓen amaana mo Laamdo wadi saabe kawtal maɓɓe e Iisaa Almasiihu.

⁷ Wo Kabaaru Lobbo oon laatiimi golloowo muudum saabe moyyere nde Laamdo hokki kam. Laamdo golliri moyyere ndeen ley am e baawde muudum.

⁸ Miin ɓurdo seniibe been fuu famdude oon, mi hokkaama moyyere faa mi waajoo yimbe be nganaa Alhuudiyankooŋe barkeeji gondi e Almasiihu di ngalaa haddu diin.

⁹ Mi hokkaama du faaminde yimbe fuu no Laamdo tabintinirta fodoore muudum. Laamdo tagudo huunde

fuu oon suudunoo fodoore ndeen gilla jamaanuujii ɓooyudi.

¹⁰ Noon wadata de laamu e baawde gonde ley kammu de nji'ataake deen fuu paama no anndal Laamdo yaajiri e huunde fuu, paamira dum saabe kawrital goondinbe ngaal.

¹¹ Dum fuu wo saabe anniya ɓooydo mo Laamdo tabintiniri e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

¹² Saabe en ngoondinii Almasiihu, en kawtii e muudum, eden mbaawi ɓadoraade Laamdo e hoolaare, eden anndi o jabanen en.

¹³ Dum wadi de mido ɓaaroo on taa tayon jikke moodon saabe torraaji kewtotoodi kam. Mido yardii di saabe moodon, kanji ngoni teddeengal moodon.

Du'aare faa yimbe annda njinngu Almasiihu

¹⁴ Saabe duum fuu, mido hofanoo Baabiiwo.

¹⁵ Lenyi gondi dow kammu e gondi e leydi fuu yuurii e makko, kanko woni baaba majji di fuu.

¹⁶ Mido ɓaaroo mo kanko jom teddeengal manngal oon o semmbindina berde moodon saabe Ruuhu makko Ceniido.

¹⁷ Mido ɓaaroo Almasiihu wona e ley berde moodon saabe ko ngoondindon dum. Mido ɓaaroo mo katin o darna on e ley njinngu, o tabintina on ley maggu.

¹⁸ Faa paamon, onon e seniibe been fuu, njuuteefi e njaajeefi e tooweefi e luggeefi njinngu Almasiihu paltiingu haddi,

¹⁹ de anndon dum faa keewon kiɓɓal Laamdo.

²⁰ Teddeengal woodan Laamdo gollirde ley meeden baawde mawde oon, baawdo gollude ko ɓuri du'aawuujii men e miilooji men faa waawaa fondeede!

²¹ Wo teddeengal woodan mo ley kawrital goondinbe, e saabe Iisaa Almasiihu ley jamaanuujii diin fuu faa abada abadin! Aamiina.

4

*No goonŋinŋe Iisaa been laatorii
banndu wooturu*

¹ Miin uddaado ley kasu saabe gollande Joomiraado oon, mido ŋaroo on sanne: mbuuron nguurn-dam njaadooŋam e noddaango ngo Laamdo noddi on to muudum ngoon,

² tawdedon e leeyinkinaare e heese e munyal. Munyunduron e ley njinngu.

³ Tinnee keddodon e ngootumbaaku yuurungu e Ruuhu Ceniido. Ngadon dum fuu e ley jam kaŋŋundurdo on.

⁴ Wo on banndu wooturu, odon njogii Ruuhu gooto. Jikke dow cakitte mo Laamdo noddiri on oon du wo gooto.

⁵ Katin Joomiraado gooto woodi, goondinal gootal woodi, lootagal batisima gootal woodi,

⁶ kam e Laamdo gooto, Baaba yimbe fuu. Wo gondo dow maŋŋe fuu, golloowo ley maŋŋe fuu, gondo e maŋŋe fuu.

⁷ Mono e meeden fuu heŋŋii moyyere Laamdo ko foti e no Almasiihu hokkiri dum.

⁸ Sabo wo hono noon winndiraa:
«O yeenjii dow, o hooyi honaabe heewbe,

o hokki yimbe dokke.»*

⁹ Dume woni maanaa «o yeenjii»? Idum holla o artakeno o jippii e nokkuuje burde fuu leeyude e leydi.

¹⁰ Jippinoodo oon, kam e hoore muudum woni yeenjudo faa tiimi kammuuli diin fuu, faa o heewa adunaaru ndu fuu.

¹¹ Wo kanko wadi dokke deen: o wadi wobbe nulaabe, wobbe annabaabe, wobbe waajotoobe, wobbe duroobe yimbe, kam e jannginoobe.

¹² Ko o wadiri noon, wo faa o segilanoo seniibe been faa ngolla ko njeyi gollude, faa semmbindina kawrital goonŋinŋe laatiingal banndu Almasiihu ngaal,

¹³ de laatoden daande wootere e ley goondinal meeden e andugol meeden Bii Laamdo, laatoden

hiŋŋube du, faa njottoden darnde Almasiihu hiŋŋunde ndeen.

¹⁴ Ndelle, en laatataako sukaaŋe hooyaaŋe hono no bempeyye e keni kooyirta laana ni. Jannde yimbe yidube yaarude wobbe ley majjere hiilataa en katin.

¹⁵ Ko laatotoden dey, haaloobe goonga e ley njinngu. Noon wadata de mawnen e ley huunde fuu faro Almasiihu, laatiido hooreejo oon.

¹⁶ Kanko waddani banndu nduun fuu nanngundurde faa wooda saabe jokkule de ndu hokkaa deen. Hono noon, si tergal fuu gollii golle muudum, ndeen banndu nduun mawnan, yaha yeeso ley njinngu.

Haala neddaaku kesu ley Almasiihu

¹⁷ Ndelle, ko jokkata duum mbi'ammi on: mido ŋaroo on e ley innde Joomiraado, taa mbuurdon katin hono no yimbe be anndaa Laamdo, sabo miilooji maŋŋe diin wo boli.

¹⁸ Hakkillooji maŋŋe niŋŋii, be njeyaaka e nguurndam dam Laamdo hokkata saabe majjere maŋŋe e yoorugol maŋŋe berde.

¹⁹ Caggal be cemtataa, be ngadii ko'e maŋŋe jaahili'en, be celataa gollude kulle nyiddiniide.

²⁰ De onon kaa, wanaa noon njann-girdon haala Almasiihu.

²¹ Tannyoral, on nanii kabaaru makko, on njannjii goonga gondo e makko oon.

²² Ndelle, ittee ko hiidfi ko woni ley moodon duum, njoppee nguurndam moodon arandeam dam muuyde kilooje daam.

²³ Accon yonkiiji mon e hakkillooji mon keydintinee.

²⁴ Njogitee neddaaku kesu ngu Laamdo tagi dow tagaadi muudum. Neddaaku kesu nguun na golla ko fonnditii e ko senii. Golleeji diin e goonga yuuri.

²⁵ Ndelle, celon fewre, mono fuu haalda e gondo muudum goonga, sabo mono e meeden fuu ina jeydaa e

* 4:8 Jabuura 68.19.

goddo no terde neddo gooto njeýdiraa ni.

²⁶ Si on bernii fu, taa ngadee hakke. Taa janal naange tawdu on e tikkere.

²⁷ Taa kokkon Ibiliisa laawol e ley moodon.

²⁸ Wo gujjo selu wujjude, ko haani wadude dey, gollira juude muudum ko nafata, faa heba ko wallira nyakoraabe.

²⁹ Taa konngol bonngol yaltu e kundude moodon. Ko kaandon wadude tan wo haalude haalaaji nafooji baawdi semmbinde berde yimbe fodde haajuuji, faa di ngaddana hettindantooŋe on been moyyere.

³⁰ Taa mettinanee Ruuhu Laamdo Ceniido, sabo Laamdo wadi maande Ruuhu oon e moodon saabe nyalaande nde Laamdo rimdinta on ndeen.

³¹ Ittee mettorgal fuu e berde moodon, celon konnaagu e tikkere e duko e nyooore, kam e ko boni fuu.

³² Moyyunduree hakkunde moodon, njurmunduron, njaafunduron hono no Laamdo yaaforii on saabe kawtal moodon e Almasiihu ni.

5

Haala wuurude e ley annoora

¹ Ndelle, laatee nyemmbitooŋe Laamdo. Wo on biibe makko 6e o horsini.

² Mbuurdon e yidfundurde, no Almasiihu yidiri en de hokkitiri hoore muudum saabe meeden laatani en kirsamaari, hono sadaka beldo Laamdo.

³ Saabe wo on seniibe Laamdo, on kaanaa fay haalde haala huunde fuu ko wartata e fijirde e ko tuuni e eelgal.

⁴ Taa kaalee haalaaji bondi naa boli naa nyiddiniidi, sabo hono majji kaanaa taweede e moodon. Ko kaandon wadude dey, njetton Laamdo.

⁵ Paamee dum do faa wooda: pi-joowo e nyiddiniido e muuyoowo ko jeyaa, dum woni dewoowo tooruuji, been ngalaa ngedu e laamu Almasiihu e Laamdo.

⁶ Taa fay gooto hiilira on haalaaji boli, sabo hono majji caabotoo

tikkere Laamdo e dow saliiŋe dum been.

⁷ Ndelle, taa njokkunduree e maabe.

⁸ Arande e nimre njeýanodon, de joonin kaa saabe kawtal moodon e Joomiraado wo e annoora njeýadon. Ndelle mbuurdee no biibe annoora ni,

⁹ sabo annoora rimata mboodirka e fonnditaare e goonga fuu.

¹⁰ Pilodon faamude ko welata Joomiraado.

¹¹ Taa kawtee e golleeji di ngalaa nafaa golleteedi e ley nimre, de ko haani dey, cuurton di.

¹² Ko yimbe been ngadata e cuncukka duum, ina semtini fay fillaade.

¹³ Ammaa huunde fuu ko suurtaa ley annoora oon banginte no worri,

¹⁴ sabo huunde fuu ko banginaa yaynan. Dum wadi de na wi'ee:

«Aan daaniido, finu!

Umma e hakkunde maaybe,

Ndeen annoora Almasiihu yaynante.»

¹⁵ Ndelle, ngadon hakkillo faa sanne no mbuurdoton, tawee wanaa no fuuybe ni, ammaa hono no jom'en hakkillo ni.

¹⁶ Wakkati laatiido fuu, ngadon ko nafata, sabo jamaanu hannden o wo bondo.

¹⁷ Saabe duum, taa laatee 6e ngalaa hakkillo, ammaa pilodon faamude ko woni muuyde Joomiraado.

¹⁸ Taa njaree doru faa culodon, sabo dum wo rafi nanngitaare. Ko haani dey, keewee Ruuhu,

¹⁹ mbaajunduron jimi Jabuura e jettooje e jimi teddinooji Laamdo. Njimanon Joomiraado, njettiron mo berde laabude.

²⁰ Njetton Laamdo Baaba meeden wakkati fuu dow huunde fuu e ley innde Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

Haala rewbe e goriraabe mubben

²¹ Mono e moodon fuu dwtanoo bannidum saabe teddinde Almasiihu.

²² Onon rewbe, dwtanodon goriraabe moodon hono no dwtorantodon Joomiraado ni.

²³ Sabo gorko woni hoore deekum hono no Almasiihu laatorii hoore kawrital goondinŋe ngaal. Kam woni kisinoowo goondinŋe laatiiŋe banndu muudum been.

²⁴ No kawrital goondinŋe ngaal dowtoranii Almasiihu noon, nii du debbo fuu haani dowtoranaade gorum e huunde fuu.

²⁵ Onon worŋe, njidiree deekiraaŋe moodon no Almasiihu yidiri kawrital goondinŋe ngaal de hokkitiri hoore muudum saabe maggal

²⁶ faa wadi ngal ceniingal, gada o laabinirii ngal ndiyam e haala makko.

²⁷ O wadi dum faa o darna kawrital goondinŋe ngaal yeeso makko, ngal yaynira darja, ngal laatoo ceniingal, ngal walaa ko semtinii naa ko tuuni naa nyooŋi-nyooŋi naa ko boni fuu.

²⁸ Hono noon, ina tilsi e worŋe njida deekiraaŋe muŋben hono no njidiri balli muŋben ni. Neddo fuu jiddo deekum, wo hoore muudum yidi.

²⁹ Sabo fay gooto wanyaa banndu muudum. Ko wadata dey, nyaamnan ndu, hinnoo ndu hono no Almasiihu hinnortoo kawrital goondinŋe ngaal ni,

³⁰ sabo wo en terde banndu makko nduun.

³¹ Binndi diin mbi'ii: «Dum wadi de gorko yoppan inna muudum e bam-mum, de nanngundura e deekum, be dido fuu be laatoo neddo gooto.»*

³² Dum wo sirri luggudo. De miin, mido holla on, sirri oon wo kaaloowo no Almasiihu e kawrital goondinŋe ngondiri.

³³ No waawi laatoraade fuu, gorko fuu yidira deekum no yidiri hoore muudum ni. Debbo du teddina gorum.

6

Haala biŋŋe e saaraaŋe

¹ Onon biŋŋe, dowtanodon saaraaŋe moodon saabe Joomiraado, sabo dum woni ko dartii.

² «Teddin inna maa e bammaa.» Yamiroore nde woni arandeere nde amaana haŋŋii e muudum.

³ Amaana o woni: «yalla ada heba moyyere, balde maa du njuuta e leydi ndi.»*

⁴ Onon saaraaŋe, taa berninee biŋŋe mon, ammaa ndartinon ŋe, tindinon ŋe, faa ŋe mawna dow laawol Joomiraado.

Haala maccuŋe e joomiraade

⁵ Onon maccuŋe, dowtanodon joomiraade moodon dow kulol e diwngol tawee e berde laaŋude no dowtorantodon Almasiihu ni.

⁶ Dowtanee ŋe tawee wanaa yeeso maŋŋe tan, hono no filotooŋe welude biŋŋe-Aadama. Ko haani dey, dowtanee ŋe no maccuŋe Almasiihu ngadirta muuyde Laamdo e berde laaŋude ni.

⁷ Ngolliraneŋe ŋe anniya lobbo hono wo Joomiraado ngollanton, wanaa yimŋe.

⁸ Sabo odon anndi neddo fuu golludo ko woodi, si wo dimo naa diimaajo, Joomiraado yoban dum haddi golle muudum.

⁹ Onon joomiraade, ngorree hono noon e maccuŋe moodon. Taa kulŋinee ŋe. Anndon Joomii on, onon e maŋŋe fuu, ina woni dow kammu, de kam kaa burdintaa yimŋe.

Haala kaŋitirde de Laamdo hokkata faa Ibiliisa jaaloree

¹⁰ Walaa ko heddi si wanaa wiide on keewon semmbe e ley kawrital moodon e Joomiraado, tiigodon baawde makko mawde deen.

¹¹ Kooyee kaŋitirde de Laamdo hokki on deen fuu, faa mbaawon daraade de cakkodon dabareeji Ibiliisa.

¹² Sabo wanaa yimŋe kaŋeten, ko kaŋeten dey, wo laamuuji e baawde e hoorewaaku ley adunaaru niŋŋundu ndu, kam e seydaani'en bonŋe wonŋe hakkunde kammu e leydi been.

¹³ Saabe majjum, kooyee kaŋitirde de Laamdo hokki on deen fuu, faa mbaawon dartaade nde nyalaande bonnde ndeen wari, tawee caggal

* **5:31** Fuddoode 2.24. * **6:3** Wurtagol 20.12, Fillitagol Tawreeta 5.16.

haŋo moodon ngoon on keddoto on dartiiŋe.

¹⁴Ndelle, ndarodon wo on segiliibe. Goonga laatanoo on kaŋborgol, ŋornodon fonnditaare hono saaya ndeenaagu.

¹⁵Segilanaade waajaade Kabaaru Lobbo gaddoowo jam oon laatanoo on pade.

¹⁶Wakkati fuu wo goondinal laatanoo on wawaade nde mbaawdon jakkoraade kure kuŋŋooje de Bondo oon faddata on deen fuu.

¹⁷Wo kisindam laatanoo on kufune njamndi. Nanngon kaafaahi Ruuhu Ceniido kiin, kanki woni konngol Laamdo.

¹⁸Wakkati fuu ngadon du'aawuuji e nyaagundeeji e ballal Ruuhu Ceniido. Kakkilee taa on celu wadande seniibe ŋeen fuu du'aare.

¹⁹Nyaaganodon kam miin du Laamdo hokka kam konngol, faa wakkati mo muŋŋitinmi hunnduko am fuu, mi haalira haala Kabaaru Lobbo cuudinoodo oon e cuusal.

²⁰Mido daranii Kabaaru Lobbo oon ley kasu e geyyelle. Nyaagane kam faa mi waajoroo dum cuusal, no tilsirani kam ni.

Baynundural

²¹Tikiku, sakiike men korsudo gollanoowo Joomiraado e hoolnaare oon, humpitan on dum fuu, faa onon du kumpitodon no ngorrumi e ko ngollammi.

²²Mi nelii mo e moodon faa paa-mon no min ngorri de o waaltina hakkillooji moodon du.

²³Sakiraabe, wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu ngadan on jam e njinngu ngondungu e goondinal.

²⁴Yidube Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu njinngu ngu timmataa ŋeen fuu, wo hinney Laamdo wonda e muŋben.

Bataaki Pool yaade to Filipiyankoo6e

¹ Miin Pool e Timote, maccu6e Iisaa Almasiihu, mbinndani 6ataaki ki kawrital goondin6e Almasiihu gonngal ngalluure Filipi. Miden njowta on, onon seniibe hawtu6e e Iisaa Almasiihu been, onon e hooree6e e gollanoo6e kawrital ngaal fuu.

² Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

No Pool yettirta Laamdo saabe Filipiyankoo6e

³ Mido yetta Laamdo nde miccitiimi on fuu.

⁴ Wakkati ndu'antoomi on fuu, wo e seyo.

⁵ Sabo gilla nyannde ngoondindon Kabaaru Lobbo haala Iisaa faa joonin odon ndarodii e am.

⁶ Mido tannyori, Laamdo puddudo gollal lobbal e moodon oon, jokkan dum faa dum hi66a nyalaande gartol Iisaa Almasiihu.

⁷ Mido haani miilanaade on dum, sabo hakkillo am ina woni e moodon. E ley ko ka66aami e ko ndaraniimi tabintinde Kabaaru Lobbo o duum, on fuu on kawtu e am moyyere nde Laamdo hokkata kam ndeen.

⁸ Laamdo ina seedii mido horsiniri on fuu korsa Iisaa Almasiihu.

⁹ Inan ko nyaagantoomi on Laamdo: wo njingu moodon beydoro yeeso, wondude e anndal e paamal,

¹⁰ faa mbaawon su6aade ko 6uri fuu moyyude. Ndeen on laatoto laabu6e 6e ngalaa feloore nyannde nde Iisaa Almasiihu wartowi.

¹¹ On laatoto du hebbinaa6e gollleeji ponnditiidi yuurudi e Iisaa Almasiihu, faa Laamdo teddinee, yettee.

No uddeede Pool beydirani Kabaaru Lobbo yahude yeeso

¹² Sakiraa6e, ko njidumi anndon dey, torra ke6udo kam oon waddanii Kabaaru Lobbo oon jaarude yeeso.

¹³ Si goonga doomoo6e laamordu ndu e heddiibe been fuu paamii wo saabe Iisaa Almasiihu ka66iraami.

¹⁴ Ko 6uri heewude e sakiraa6e du, geyyelle am de beydani d'um'en hoolaade Joomiraado. Dum wadi de ibe mbaajoro konngol Laamdo ngol rafi kulol.

¹⁵ Goonga, wo66e ina mbaajoo kabaaru Iisaa Almasiihu o saabe kiram e kalala, ammaa wo66e na ngoni e anniyaaji lobbi.

¹⁶ Been ngolliranta Almasiihu njingu, sabo ibe anndi Laamdo hokkii kam daranaade Kabaaru Lobbo oon.

¹⁷ Ammaa 6eya been mbaajorto kabaaru Almasiihu faa nafa dum'en kam'en tan. Anniyaaji ma66e mbooda. Ko 6e miilotoo dey, beydande kam torra ley ha66eede am.

¹⁸ Dum kaa bonnataa fay huunde! Ko waawi laataade fuu, si Iisaa Almasiihu inndaama tan ina heya. Nde laatii anniya bondo naa anniya lobbo fuu, mido seyii.

Goonga, mi seyoto caggal muudum du

¹⁹ sabo mido anndi dum fuu dum sakitanto kam kisindam saabe du'aawuuji mon e ballal Ruuhu Iisaa Almasiihu.

²⁰ Ko woni e hakkillo am e ko kediiimi sanne, wo mi hersataa e dow fay huunde. Woodi du, mi heddoo e cuusal faa ko hewtii kam fuu mawnina Almasiihu gilla joonin faa abada, nde mbuurumi e nde maayumi fuu.

²¹ Sabo miin e hoore am, Almasiihu woni nguurndam am, maayde du wo tino am.

²² Ammaa si mido heddi mido wuuri fu, dum waddanan kam gollude gollal nafoowal. Ndelle mi anndaa ko cu6otoomi.

²³ Hakkillo am feccake pecce didi: ko 6urumi yidude, yahude mi joododowoo e Almasiihu. Duum 6uri fuu woodde.

²⁴ Ammaa mi heddo mido wuuri 6uri nafude on, onon kaa.

²⁵ Mido tannyori dum, mido anndi mi heddoto e adunaaru mi wonda e moodon on fuu, faa njaaron yeeso e goondinal, de ceyodon ley maggal.

²⁶ Ndeen gartol am hakkunde moodon beydanan on mantoraade Iisaa Almasiihu saabe ko wadani kam.

Haala daranaade Kabaaru Lobbo

²⁷ Ko laatii fuu, mbuuree nguurn-dam kawroojam e Kabaaru Lobbo haala Iisaa Almasiihu. Ndeen si mi warii mi ndaarii on, naa si mi waraay fu, mi nanan kabaaru moodon, mi faaman odon keddii e anniya gooto, odon ndarodii gootum e ha66aade e goondinal Kabaaru Lobbo oon.

²⁸ Ndeen du, tawan on accataa way6e kulbina on e dow fay huunde. Ko tinnotodon duum wo maande 6e kalkan, de onon kaa, kison. Dum fuu, Laamdo wadata.

²⁹ Laamdo wadanii on moyyere saabe Almasiihu. Wanaa faa ngoondinon mo tan nde wadiraa, wo faa torredon saabe makko du.

³⁰ Sabo si goonga, en kawtu ha6o ngo njiidon mido habee, e ngo nanoton mido habee faa hannden ngoon.

2

Haala leeyinkinaare Almasiihu e teddeengal muudum

¹ Wanaa Almasiihu na sellina berde mon naa? Wanaa njinngu muudum na waaltina hakkillo mon naa? Wanaa ko kawtudon e Ruuhu Ceniido, on kebii korsa e yurmeende naa?

² Si wo noon fu, laatodon hakkillo wooto, ngondon e njinngu ngootu e bernde wootere e anniya gooto. Ndeen on ki66inan seyo am.

³ Taa ngolliree huunde fuu saabe yidde hoorem naa saabe mawnitaare bolde. Ngolliree leeyinkinaare, faa mono fuu ndaarda hoore muudum bannidum ina 6uri dum.

⁴ Taa fay gooto moodon ndaarta ko nafata hoore muudum tan, ammaa ndaarta nafaa wob6e du.

⁵ Ngorrone hakkunde moodon hono no Iisaa Almasiihu worrunoo:

⁶ Kanko, fay si taweede tagaadi Laamdo ina woni e makko, o tiigaaki dum faa o heddoofotide e Laamdo,

⁷ de o jippini hoore makko faa ley, o hooyi tagaadi maccudo, o laatii hono 6ii-Aadama.

O jogoraama wo o neddo.

⁸ O leeyini hoore makko, o dwtanii Laamdo faa o maayi, maayde dow leggal.

⁹ Duum wadi de Laamdo toownii mo sanne,

hokki mo innde 6urnde inde fuu, faa koppi fuu koforoo saabe innde makko to tawaa fuu, nde wo dow kammu, nde wo dow leydi, nde wo ley leydi,

¹¹ faa demle fuu ceedoo, mbi'a Iisaa Almasiihu woni Joomiraado, faa Laamdo Baaba meeden teddinee.

No goondinbe njaynirta ley adunaaru

¹² Saabe duum, sakiraabe am horsu6e, tinnodon e gollande Laamdo saabe kisindam dam hokki on daam faa dam rima nafaa. Ngadiron dum kulol e diwngol. Si goonga, on dwtanake mo wakkati mo ngondunoomi e moodon oon fuu. Ko mboddiimi on joonin du, sanaa dwtanodon mo faa 6ura noon.

¹³ Sabo Laamdo e hoore muudum ina golla e moodon faa muuyon ko weli dum, de ngollon muuyde deen.

¹⁴ Ko ngolloton fuu, taa njurjurton, taa ndukidon,

¹⁵ faa laatodon laabu6e 6e ngalaa feloore, laatodon 6i66e Laamdo 6e ngalaa laru* hakkunde yim6e hannden oonyi6e bon6e 6een. Sanaa njaynon hakkunde ma66e hono no koode njaynirta ley aduna ni,

¹⁶ tawee odon tiigii konngol nguurndam ngool faa woodi. Si on ngadii noon fu, mi mantorto on nyannde nde Almasiihu wartowi. Sabo hollan

* **2:15 Laru** e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake.

mi doggaay doggudu boldu, mi tampaay bolum.

¹⁷ Ko ngollanton Laamdo ko cakko-ton dum yonkiiji mon duum, na holla goondinal moodon. Fay si yonki am laatoto sadaka dufeteedo dow goondinal moodon ngaal, mi seyoto, mi weltodoto e moodon.

¹⁸ Onon du ceyoree hono noon, faa mbeltododen.

Haala gollidoobe dīdo hoolniibe

¹⁹ Si Joomiraado meeden Iisaa jabii, mi nelan Timote to moodon ko booyataa. Ndeen si mi humpitake kabaaruuji mon diin fu, miin du, bernde am waaltoto.

²⁰ Sabo kanko tan woni gondudo e am anniya gooto. Goonga, no ngorrudon fuu ina woni e bernde makko.

²¹ Heddiibe been fuu wo hakkilanbe haajuuji muβben tan, wanaa di Iisaa Almasiihu.

²² De Timote kaa, odon anndi no holliri neddaaku muudum lobbu, sabo wallii kam e waajaade Kabaaru Lobbo hono no biddo wallirta bamum ni.

²³ Kanko anniyiimi nelude wakkati mo paamumi no joonnde am laator-too fuu.

²⁴ Mido hoolii Joomiraado du, miin e hoore am, mi waran to moodon ko booyataa.

²⁵ Hono noon mi yi'ii na tilsi mi nela e moodon sakiike men Epaforodit, gollidoowo e am oon. O wallii kam haβande Kabaaru Lobbo oon. Kanko woni mo nelunodon faa walla kam e haaju am.

²⁶ Imo yeewaa on fuu. Katin ko nandon o sellaano duum, na metti bernde makko sanne.

²⁷ Tannyoral, o nyawiino faa o nesi maayde. Ammaa Laamdo yurmake mo, yurmake kam miin du, taa mi heba kaβu-ko'u dow kaβu-ko'u.

²⁸ Dum wadi de kenyiimi law faa mi nela mo e moodon, faa si on nji'ii mo fu, ceyodon, miin du kaβu-ko'u am buytoo.

²⁹ Ndelle, njaβoree mo saabe Joomiraado e seyo manngo. Teddinee yimbe wa'ube noon fuu.

³⁰ Sabo kanko o nesii maayde saabe golle Almasiihu. O farriti† yonki makko faa o wadana kam ballal ngal ndonkunodon wadande kam onon e ko'e moodon.

3

Haala anndude Iisaa Almasiihu

¹ Ko heddi fu, sakiraabe am, ceyoree Joomiraado. Fay si mido windana on ko mbinndannoomi on arande, dum tampintaa kam, woodi, idum reena berde moodon onon du.

² Tinnodon e dawaadi - dum woni golloobe ko boni, dooldoobe taadagol ngol nafataa been!

³ Sabo wo enen ngoni taadiibe jaati been, eden teddinira Laamdo e ballal Ruuhu muudum, eden mantoro Iisaa Almasiihu, en njowaay jikke men dow golleeji banndu.

⁴ Si goonga, miin kaa mido waawnoo yowude jikke am dow golleeji banndu. Si goddo miilii ina waawi yowude jikke muudum dow golleeji banndum fu, miin buri haandude e majjum.

⁵ Mi taadaama illa nde kiβinnoomi nyalaade jeetati. Wo mi Israa'iilanke yuurudo e suudu Benyamin. Wo mi Alhuudiyanke bii Alhuudiyanke. Ley Tawreeta Muusaa du, mido jeyaa e waalde Farisa'en.

⁶ Mido jinnganannoo Tawreeta oon sanne faa mido torrannoo kawrite goondinbe Iisaa deen. Fay gooto waawaano felude kam saabe fonnditanaade Tawreeta oon.

⁷ Duum fuu mido ndaardannoo wo tino am. Ammaa joonin saabe Almasiihu mi tawii wo dum mursey.

⁸ Goonga, mido jogorii dum fuu wo mursey, sabo anndude Joomiraado am Iisaa Almasiihu buri kulle deen fuu. Wo saabe makko njardoriimi mursude ko njogiimi. Mido jogorii huunde fuu wo tuundi faa mi heba Almasiihu,

⁹ mi jeyee e muudum. Mi walaa fonnditaare nde mbaawumi heβude

† 2:30 *Farritaade* wo rafi reenude yonki muudum.

e jokkugol am Tawreeta oon. Mi hebii fonnditaare saabe ko kooliimi Almasiihu. Kayre woni fonnditaare nde Laamdo hokki goondinbe mo been.

¹⁰ Mido muuyi anndude Almasiihu e wondude e baawde iirtagol muudum, mi hawta e muudum torra, mi laatoo hono muudum ley maayde mum.

¹¹ Hono nii, mi heban ummintineede hakkunde maaybe nyannde darngal.

¹² Mi wi'aay mi hebii dum gilla joonin naa mi kibbudo, ammaa mido wondi e doggudu hono no dadundurteedo ni, faa mi nannga dum. Sabo miin e hoore am, Iisaa Almasiihu artii, nanngi kam.

¹³ Goonga sakiraaŋe, mi wi'aay mi hebii dum. Kaa mido wada huunde wootere: mido yeggita ko faltii, mido foodanoo ko warata.

¹⁴ Mido doggira to fonndetee, faa mi heba mbarjaari dow kammu ndi Laamdo noddiri en to muudum saabe Iisaa Almasiihu.

¹⁵ Enen benndube ley goondinal been fuu, miiloroden hono noon. Si tawii miilooji mon potaay e dow goddum katin du, Laamdo bangananan on dum.

¹⁶ Ammaa e noon fu, do kewtuden fuu, keddoden njokken laawol ngol njokkuden faa joonin ngool.

¹⁷ Sakiraaŋe, on fuu nyemmbitee kam. Taykodon worruŋe no njiidon miden ngorri ni.

¹⁸ Sabo heewbe laatake waybe leggal Almasiihu palaangal. Mi haalanii on dum kile keewde, mi haaldanan on joonin du e bojji.

¹⁹ Kambe, cakitte maŋbe wo halkere. Deedi maŋbe ngonni alla'en maŋbe. Ibe mantaroo ko be njeji semtirde. Adunaaru tan be kaŋanta.

²⁰ De enen kaa, wo dow kammu njeyadi, eden keppi kisinoowo meeden yuuroowo toon. Oon woni Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

²¹ Kam waylitata balli meeden lokkaaji diin faa di keba teddeengal hono banndu makko nduun ni. Sabo

imo jogii baawde faa o wada huunde fuu downtanoo mo.

4

Haala seyoraade Joomiraado

¹ Ndelle sakiraaŋe am horsube, hono noon tabitee ley kawtal moodon e Joomiraado. On njeewnii kam sanne, on laatake seyo am e kufune am darja.

² Mido waajoo Ewodi, kam e Sintis, be laatoo daande wootere saabe Joomiraado.

³ Aan Sisigi, gollidoowo e am koolniido du, mido njaare mballaa rewbe dido been, sabo be mballii kam haŋande Kabaaru Lobbo oon, kambe e Keleman e gollidoobe am wobbe. Inde maŋbe mbinndaama e dewtere nguurndam nduumiidam.

⁴ Ceyoree Joomiraado wakkati fuu. Mido wi'a on katin, ceyee!

⁵ Yimbe fuu nji'a heesindaare moodon. Joomiraado ina badii.

⁶ Taa fay huunde haŋa on ko'e, ammaa nyaagorodon Laamdo haajuuji moodon fuu ley du'aare. Ngadiron dum e jettooje.

⁷ Ndeen Laamdo hokkan on jam faa bura huunde fuu ko waawi mileede. Jam oon reenani berde mon e hakkillooji mon e ley kawtal Iisaa Almasiihu.

⁸ Joonin kaa sakiraaŋe, miilooji moodon keddo dow goonga, e ko teddi, e ko fonnditii, e ko senii, e ko foti yideede, e ko leebi. Kakkilane ko moyyi, e ko jeyi maneede fuu.

⁹ Ngolliree ko paaminmi on e ko kebdon e am, ko narrudon kam e ko njiirudon kam. Ndeen Laamdo gad-doowo jam tawdete e moodon.

No Poolyettiri Filipiyankooŋe dow dokkal mubben

¹⁰ Mido seyorii Joomiraado seyo manngo sabo joonin on keydintinii ballal moodon to am. Tannyoral, hakkillooji mon ina ngonnoo e am, de on kebaay yottinde ballal ngaal.

¹¹ Wanaa saabe won ko kaajaami wadi de mbiimi noon. Sabo si

goonga, mi woowtinii hoore am hennyitoraade no tawraami fuu.

¹² Midó waawi wuurdude e ko famdí, midó waawi wuurdude e ko duudí. No tawraami e no ngorrumi fuu, midó waawi yardaade dum. Mi ekitake hennyitoraade haarannde e yolbere, e ke6al e baasal.

¹³ Midó waawi fuu e ley kawtal am e Iisaa Almasiihu kokkoowo kam semmbe oon.

¹⁴ Ammaa e dum fuu, on ngadí ko woodí ko mballudon kam e ley torra am duum.

¹⁵ Filipiyankoo6e, odon anndi wakkati nde puddumi waajaade on Kabaaru Lobbo de ndillumi leydi mon Makedoniya ndeen fu, kawrital goondin6e fay gootal wallunduraay e am, si wanaa kawrital moodon ngaal.

¹⁶ Nde ngonnoomi Tesaloniiki ndeen du, on neldii kam ko kaajaami, wanaa nde wootere tan.

¹⁷ De wanaa dokkal pilotoomi. Wo faa tino gollal mon lobbal ngaal beydoo pilotoomi.

¹⁸ Ko neldudon e junngo Epaforodit duum yottake faa woodí, humtii haajuuji am fuu. Mi he6ii faa heewi. Dokkal mon ngal laatake urdi mbelndi, hono sadaka bel6o jabaado to Laam6o.

¹⁹ Laam6o am jom goodal keewn-gal oon humtiran haajuuji mon fuu saabe Iisaa Almasiihu e teddeengal muudum.

²⁰ Teddeengal woodan Laam6o Baaba meeden faa abada abadin! Aamiina.

Baynundural

²¹ Njowtanee kam senii6e hawtu6e e Iisaa Almasiihu fuu. Sakiraa6e wondu6e e am 6een ina njowta on.

²² Senii6e fuu na njowta on. Bur6e jowtude on wo won6e ley galle kaananke Roma maw6o 6een.

²³ Hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wonda e moodon.

Bataaki Pool yaade to Koloosiyankooŋe

¹ Bataaki ki to am yuuri miin Pool nulaado Iisaa Almasiihu e muuyde Laamdo, miin e sakiike meeden Timote.

² Miden njowta on, onon seniibe wonŋe Koloosi, sakiraaŋe hoolniibe hawtuŋe e Almasiihu. Wo Laamdo Baaba meeden hokku on moyyere e jam.

No Pool yettirta Laamdo saabe Koloosiyankooŋe

³ Nde min nyaagantoo on Laamdo, Baaba Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu fuu, min celataa yettude dum.

⁴ Sabo min nanii kabaaru no ngoondinirdon Iisaa Almasiihu e no njidirdon seniibe fuu.

⁵ Odon ngorri noon saabe jikke moodon celludo e ko Laamdo resani on dow kammu duum. On kebii jikke oon nde nannodon konngol goonga ndeen, dum woni Kabaaru Lobbo.

⁶ Kabaaru Lobbo oon yottake on no yottorii adunaaru ndu fuu ni, imo wa'i hono no lekki mawnoohi ndimoohi biibe muudum ni. Hono noon Kabaaru Lobbo oon worri hakkunde moodon onon du, gilla nyannde keŋdon hettindaade haala hinney Laamdo oon de paamudon no o wa'i jaati ni.

⁷ Dum woni ko Epafara gollidoowo e amin korsudo oon waajii on. Kanko woni gollanoowo Almasiihu koolniido hakkunde moodon.

⁸ O haalanii min du njinngu moodon yuurungu e Ruuhu oon.

⁹ Saabe duum, minen du, gilla min nani dum, min celaay nyaaganaade on Laamdo. Miden jaaroo mo o hebina on hakkilantaaku e paamal ngal Ruuhu hokkata ngaal, faa paamon ko woni muuyde makko faa wooda.

¹⁰ Hono noon, keŋon wuurude nguurndam mbeloojam Joomiraado kawroojam e muuyde muudum e

dow huunde fuu, tabiton e gollal lobbal fuu, beydon anndude Laamdo.

¹¹ Miden nyaaganoo on Laamdo katin hokka on semmbe mawdo fodde baawde muudum tedduŋe deen, faa tawredon tinnitaare e munyal fuu.

¹² Njettiree Baabiiwo oon seyo, sabo o wadii on fotuŋe hebude ngedu e moyyereji desanaadi seniibe gondi e annoora diin.

¹³ O wurtinii en e baawde nimre, de o nanni en e laamu Biyiiko korsudo

¹⁴ dimdindo en, jaafaniido en lutti meeden.

Haala teddeengal Almasiihu

¹⁵ Almasiihu oon woni tagaadi Laamdo mo yi'ataake oon.

Kanko woni afo ardiido dow tagoore ndeen fuu.

¹⁶ Sabo huunde fuu tagiraama saabe makko,

ko woni dow kammu e ko woni e leydi fuu,

ko yi'etee e ko yi'ataake,

bimbeeje laamu naa kaanankaaku, naa hoorewaaku naa baawde.

Saabe makko dum fuu dum tagiraa, kanko du, dum taganaa.

¹⁷ Imo woni gilla fay huunde walaa.

Huunde fuu na tiigunduri saabe makko.

¹⁸ Kanko woni hoore kawrital goondinŋe mo,

laatiingal banndu makko ngaal.

Kanko woni fuddoode,

kanko woni arandeejo e iirtiiŋe hakkunde maayŋe,

faa o laato ardiido e ley huunde fuu.

¹⁹ Sabo Laamdo muuyii ko woni e muudum duum fuu

wona e makko, kanko Almasiihu,

²⁰ de rewrintiniri huunde fuu e muudum saabe Almasiihu,

wadi jam saabe yiyyam makko ndufaadam dow leggal palaangal.

Ko woni dow kammu e ko woni dow leydi fuu

rewrintinaama e makko.

²¹ Arande, on fuu on woddinoobe Laamdo, on laatakeno wayŋe dum

e ley miilooji moodon e golleeji moodon bondi.

²² Joonin kaa, o rewrintinii on e makko saabe maayde nde Biyiiko laatiido bii-Aadama oon maayi ndeen. O wadii dum faa o darna on yeeso makko tawee on seniibe, on ngalaa laru*, on ngalaa feloore.

²³ Ammaa sanaa keddodon e goondinal, laatodon dartiibe 6e ndimmbataako. Taa mbosee jikke mo kebudon wakkati mo nanudon Kabaaru Lobbo oon. Kabaaru Lobbo oon le, tagoore adunaaru ndu fuu waajaama o. Kanko ngollanammii, miin Pool.

No Pool durwirani kawrital goondinbe Iisaa

²⁴ Almasiihu yardake torraaji. Kawrital goondinbe laatiingal 6anndu muudum ngaal du tilay yardoo torraaji. Joonin, mido seyoriit torraaji diin saabe moodon, sabo dum woni ngedu am to torraaji Almasiihu.

²⁵ Mi laatake golloowo kawrital goondinbe ngaal. Laamdo halfinii kam gollal ngaal saabe moodon, faa mi waajoo haala muudum faa hi66a.

²⁶ Haala kaan wo sirri cuudaninooŋo jamaanuujii gilla arande, de joonin kaa Laamdo 6anginanii seniibe muudum sirri oon.

²⁷ Sabo Laamdo anniyake andinde 6e sirri muudum mo wadanta lenyi fuu, no sirri oon teddiri e no horsiri ni. Inan sirri oon: Almasiihu ina woni ley moodon, duum hokkata on tannyoral wonude ley darja Laamdo garoowo.

²⁸ Wo kabaaru Almasiihu oon min mbaajotoo. Miden tindina yimbe fuu, miden njannginira dum'en e hakkilantaaku fuu. Noon min ngadirta faa min njottina neddo fuu yeeso Laamdo, tawa wo ki66udo e ley kawtal muudum e Almasiihu.

²⁹ Saabe duum wadi de mido golla, mido durwa haddi baawde makko gonde e am cembinooje kam deen.

2

¹ Mido yidi anndon ha6o naawngo

ngo ka6eteemi saabe moodon, onon e yimbe wonbe Lawdikiya e wobbe 6e njiiraay kam gite mubben been fuu.

² Dum wo faa semmbina berde mon, laatodon gooto saabe njinngu. Noon kebirton barraaji hakkilantaaku ki66ungu, anndon sirri Laamdo oon. Dum woni Almasiihu

³ mo goodal Laamdo korsungal fuu suudii e muudum oon. Goodal ngaal wo hakkilantaaku e anndal.

⁴ Ko wadi mido haalana on duum dey, faa taa kiiliredon e haalaaji beldi.

⁵ Sabo fay si taweede mido woddiri on terde, hakkillo am kaa ina wondi e moodon, mido seyoroogondal mon lobbal ngaal, mido seyoroogondal du no tinoridon e goondinal moodon Almasiihu ngaal.

Haala jukkude Almasiihu

⁶ Joonin, ko njabudon Iisaa Almasiihu laato Joomiraado moodon duum, njokkee mo.

⁷ Tabiton e makko hono no dadi lekki ndarortoo ley leydi, ndarnon nguurndam moodon dow makko. Beydon semmbe e ley goondinal hono no ekintiniradon. Njetton Laamdo sanne.

⁸ Tinnee taa fay gooto hiilira on haalaaji luggudi e haalaaji hiila 6oli. Haalaaji diin yuuri e al'aadaaji 6i66e-Aadama e tindinooje adunaaru, de Yuuraay e Almasiihu.

⁹ Sabo ko woni e Laamdo fuu ina tawaa e Almasiihu faa hi66i, e ley 6anndu muudum jaati.

¹⁰ Onon du, nguurndam moodon fuu hi66ii saabe kawtal moodon e Almasiihu. Kanko woni hooreejo laamu e baawde fuu.

¹¹ E gondal makko on laatake taadiibe, de taadagol ngol wanaa hono ngol yimbe ngadata ngool, wo dum taadagol yuurngol e Almasiihu. Taadagol ngool wo itteede e tomotaku luttoowu.

¹² E ley ko lootadon lootagal batisima duum, on uwidaama e makko, woodi du, on iirtodake e

* **1:22 Laru** e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake.

makko saabe on ngoondinii baawde Laamdo iirtindo mo oon.

¹³ On maaynooŋe saabe lutti moodon e saabe on laataakino yimbe Laamdo. Ammaa Laamdo iirtindinii on e Almasiihu,

yaafanake en lutti meeden fuu,

¹⁴ tosii derewol kiite pelooje en deen, itti ngol,

tonti ngol dow leggal palaangal,

¹⁵ bortii laamuuji e baawde.

Nde o jaalorinoo dum'en e maayde Almasiihu ndeen,

o hersinii dum'en yeeso yimbe fuu.

¹⁶ Ndelle, taa fay gooto felda on dow ko nyaamoton e ko njaroton naa saabe teddingol nyalaade godde e darde lewru e nyalaade powteteede.

¹⁷ Dum fuu wo dum alhaali kolloowo ko warannoo tan, ammaa goonga oon e Almasiihu woni.

¹⁸ Taa accon rewooŋe maleyka'en wattinkintooŋe wo leeyinkiniibe pela on. Yimbe been ina kaabii e ko nji'i ley koydi, katin ibe mawninkinii e dow bolum saabe miilooji maabe adunankooji.

¹⁹ Be celii haabaade e Almasiihu hoorejo oon. Oon hokkata banndu nduun fuu ko haajaa, sejira ndu jokkule e dadi. Katin du saabe makko banndu nduun ina mawnira no Laamdo muuyiri.

Haala maaydude e Almasiihu e wu-urdude e muudum

²⁰ On maaydii e Almasiihu, on mburtinaama e tindinooje adunaaru ndu deen. Ndelle, dume wadi de odon mbuurda no jeyaaŋe e adunaaru ndu ni? Dume wadi de odon njaaba tindineede:

²¹ «Taa hooyu dum, taa meedu dum, taa meemu dum?»

²² Dum fuu dum nawtorteedum de dum hantoo. Kulle deen fuu wo de kadaade dow bolum, wo dum waaju yuurudo e yimbe tan.

²³ Si goonga, yimbe ina miiloo kadaade deen wo hakkilantaaku, sabo ina wi'ee sanaa yimbe ndewa diina haddu baawde mubben, sanaa

yimbe leeyinkinoo, sanaa yimbe torra terde mubben. Ammaa tawaama kadaade deen fuu mballataa yimbe jaalaade muuyde terde.

3

¹ Ndelle, ko iirtindinadon e Almasiihu duum, pilee kulle gonde dow kammu to Almasiihu joodii gere nyaamo Laamdo toon.

² Ngattee hakkilooji moodon e kulle gonde dow kammu, taa ngattee di e kulle gonde e leydi.

³ Sabo on maayii, nguurndam dam kebdon joonin daam ina suudidaa e Almasiihu to Laamdo.

⁴ Si Almasiihu laatiido nguurndam moodon oon bangii fu, onon du on bangidan e muudum, on teddindinte e muudum.

Haala tomottaaku kiinngu e kesu

⁵ Ndelle, mbaree kulle adunankooje gonde e moodon deen. Duum woni fijirde e ko sobi e muuyde terde e muuyooji bondi, kam e eelgal jawdi*, sabo eelgal ngaal du wo rewude tooruuji.

⁶ Saabe hakkeeki diin tikkere Laamdo jippoto e dow saliiŋe goondinde mo been.

⁷ Onon du, hono noon ngorrunodon arande, hono noon mbuurdunodon e hakkeeki diin.

⁸ De joonin kaa, njoppee kulle dee do fuu: tikkere e nyanngere e nganyaandi. Taa mbonkodon, taa kaalon haalaaji nyiddiniidi.

⁹ Taa fay gooto moodon fenana banndum, sabo on ittii tomottaaku moodon kiinngu e golle muudum fuu,

¹⁰ on naatii tomottaaku kesu. Laamdo tagudo tomottaaku kesu oon selataa heydintinde ngu faa ngu nannda e muudum, faa anndon dum faa wooda.

¹¹ Ndelle joonin, walaa ko sendi hakkunde Alhuudiyanke e mo wanaa, naa hakkunde taadiido e mo taadaaki, naa mo janngaay, naa baanyaaru, naa diimaajo, naa dimo.

* 3:5 Maanaa *eelgal* do wanaa njaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

Sabo Almasiihu woni fuu, kam woni e maŋŋe 6e fuu.

¹² Ndelle, saabe Laamdo suŋake on, wadi on seniiŋe, horsinii on, keewon yurmeende e moyyuki, ngadon leeyinkinaare e heese e munyal.

¹³ Munyunduree. Si yoga moodon ina jogii ko felira bannidum, njaafunduron. No Joomiraado yaaforii on ni, njaafunduron.

¹⁴ E ley duum fuu, berde moodon keewa njinngu, sabo njinngu wo kam haŋŋunduri huunde fuu faa woodi.

¹⁵ Accon jam Almasiihu oon laamoo miilooji moodon, sabo Laamdo noddii on faa ngondon e jam laatodon banndu wooturu. Njetton Laamdo.

¹⁶ Accon konngol Almasiihu ngool heewa e moodon. Mono e moodon fuu janngina bannidum, tindinira dum e hakkilantaaku. Njimanee Laamdo e jettooje, njettiree mo Jabuura e manooje, kam e jimi teddinooji Laamdo.

¹⁷ Ko ngadoton fuu, nde wo haala nde wo golle, ngadiree dum fuu e ley innde Joomiraado meeden Iisaa, njet-tiron Laamdo Baaba meeden e innde makko.

No jokkuŋe Almasiihu njeyi wuurdude

¹⁸ Onon rewŋe, dowtanodon goriraabe moodon hono no fotiri e Joomiraado.

¹⁹ Onon worŋe, njidee deekiraabe moodon, taa tinnanon 6e.

²⁰ Onon sukaaŋe, dowtanodon saaraabe moodon e huunde fuu, sabo dum woni ko welata Joomiraado.

²¹ Onon saaraabe, taa tinnanee sukaaŋe moodon de berde muŋŋen metta.

²² Onon maccube, dowtanodon joomiraabe moodon e huunde fuu, tawee wanaa wakkati mo 6e nji'ata on tan hono filotooŋe weldude e 6iŋŋe-Aadama. Ko haani dey, dowtoranee 6e e berde laaŋude e ley kulol Joomiraado.

²³ Huunde fuu ko ngolloton, ngolliron dum berde laaŋude, sabo wo Joomiraado ngollanton, wanaa yimbe.

²⁴ Anndon Joomiraado barjoto on, hokkan on moyyereji desanaadi yimbe muudum. Sabo joomiiwo mo ngollanton oon wo Almasiihu.

²⁵ Gadoowo ko boni fuu heŋan mbarjaari gollal muudum bonngal ngaal, sabo Laamdo burdintaa yimbe.

4

¹ Joomiraabe, njogoree maccube moodon been jogaade lobbe e dow fonnditaare, anndon onon du odon njogii joomiiwo dow kammu.

² Ciinee e du'aare, tawee odon kakkilana dum, odon njetta Laamdo.

³ Ndu'anee min minen du, yalla Laamdo ina omtana min dammbugal faa min mbaajoo konngol muudum ngol, min keŋa saakude goonga tedduŋo kaaloowo haala Almasiihu oon. Saabe goonga oon jaati uddiraami joonin e ley kasu.

⁴ Naaree Laamdo mi waajoroo goonga tedduŋo oon laaŋal no haaniri.

⁵ Laatee hakkilante'en hakkunde yimbe 6e ngoondinaay been. Wakkati laatiido fuu, tawdedon e seedaaku lobbu.

⁶ Haala moodon ina haani laataade haala mbelka ngadaaka lamdam, faa paamon no kaandon jaaboraade mono fuu.

Baynundural

⁷ Tikiku humpitan on kabaaruuji am diin fuu. Wo o sakiike meeden korsudo, gollidiido am koolniido e ley golle Joomiraado.

⁸ Ko wadi de nelumi mo e moodon wo faa paamon no min ngorri, faa o waaltina hakkillooji moodon du.

⁹ O wardan e Onesim, jeyaado e moodon oon. Oon wo sakiike amin korsudo koolniido. Kambe dido, 6e kumpitan on ko wadi ga duum fuu.

¹⁰ Aristarka uddidaado e am oon ina jowta on, kam e Marku sakiike Barnabas mo mbi'unoomi si warii to moodon njaŋŋodon dum oon.

¹¹ Iisaa bi'eteedo Yustus oon du ina jowta on. Kambe tan ngonni Alhuudiyankooŋe gollidooŋe e am kabaaru laamu Laamdo oon. Be peewnii bernde am sanne.

¹² Epafara, gollanoowo Iisaa Almasiihu oon, ina jowta on. Kanko du e moodon o jeyaa. Wakkati fuu imo tinnii e du'aare saabe moodon faa ndarodon, laatodon hiɓɓuɓe, faa tannyoron muuyde Laamdo fuu, njokkon de.

¹³ Mido seedanoo mo imo tampani on, onon e wonɓe Lawdikiya e wonɓe Hiyerapolis fuu.

¹⁴ Lukka dokotoro korsudo oon, kam e Demas ina njowta on.

¹⁵ Njowtee sakiraaɓe meeden wonɓe Lawdikiya been, njowtee Nimfa e kawrital goondinɓe kawroowal suudu muudum ngaal.

¹⁶ Nde njanngudon ɓataaki ki fuu ngadon faa kawrital goondinɓe Lawdikiya ngaal jannga ki. Onon du, njanngon ɓataaki ki goondinɓe wonɓe ley Lawdikiya tiigii kiin.

¹⁷ Mbi'ee Arkippa tinnoo e timminde gollal ngal Joomiraado halfini dum ngaal.

¹⁸ Inan jowtaango am ngo mbinndirammi e junngo am: MIIN POOL. Taa njeggitee mido woni ley kasu e geyyelle.

Wo hinney Laamdo wonda e moodon.

Bataaki Pool arandeehi yaade to Tesaloniyankoo6e

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool, e Silas e Timote. Miden njowta kawrital goondin6e gonngal Tesaloniiiki kabbiingal e Laamdo Baaba meeden, e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu. Moyyere e jam wonda e moodon.

Goondinal Tesaloniyankoo6e

² Miden njetta Laamdo wakkati fuu saabe moodon on fuu. Min celataa miccitaade on e ley du'aawuuji amin.

³ Miden miccoo on wakkati fuu yeeso Laamdo Baaba meeden. Miden miccotoo golleeji di ngollirdon saabe goondinal, miden miccotoo tinnitaare moodon saabe njinngu, miden miccotoo munyal moodon saabe jikke mon e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

⁴ Sakiraa6e amin 6e Laamdo yidi, miden anndi Laamdo su6ake on.

⁵ Sabo ko min mbaajii on Kabaaru Lobbo duum laataaki haala 6ola tan. Kabaaru oon wardii to moodon e baawde e Ruuhu Ceniido. O wardii e tannyoral kibbungal wo dum goonga. Odon anndi du, sabo on seediibe no min ngorranoo hakkunde moodon. Dum fuu wo saabe moodon.

⁶ On nyemmbitii min, on nyemmbitii Joomiraado, sabo fay ko torradon torraaji mawdi duum, on nja66ake konngol Laamdo. On nja66orake ngol e seyo ngo Ruuhu Ceniido hokkata.

⁷ Hono nii on kollii goondin6e won6e ley leyde Makedoniya e Akaya fuu no kaani worrude.

⁸ Si goonga, on kumpitii konngol Joomiraado ngool, on cankitii ngol, wanaa ley leyde Makedoniya e Akaya tan - goondinal mon Laamdo nanaama e nokkuuje deen fuu. Walaa ko min 6eyda haala kabaaru moodon katin.

⁹ Sabo wo goondin6e 6een jaati kumpitata min no nja6boridon min arande, no njoppirdon tooruji de ngartudon to Laamdo faa ngollanon Laamdo buurdo, goongaajo oon.

¹⁰ Odon kedii Biyum yuuroowo dow kammu. Oon woni Iisaa mo o ummintini hakkunde maay6e, kisinoowo en e jukkungo waroowo oon.

2

No Pool golliri ley Tesaloniiiki

¹ Sakiraa6e, odon anndi onon e ko'e moodon, ko min ngari to moodon duum laataaki 6olum.

² Fadde amin warude to moodon, min torraama, min kuyfinaama ley ngalluure Filipi. Ammaa odon anndi du, Laamdo meeden hokkii min cusal min mbaajoroo Kabaaru Lobbo oon semmbe, fay e ley ha6o manngo.

³ Sabo waaju amin yowaaki dow majjere naa dow anniya bondo, dum wanaa hiila du.

⁴ Ammaa Laamdo yardake min faa halfini min Kabaaru Lobbo oon. Wo hono noon min mbaajortoo. Wanaa ko welata yim6e min pilotoo. Ko welata Laamdo kumpitiido 6erde amin oon min pilotoo.

⁵ Hono no anndirdon ni, abada min mbaajoraaki haalaaji beldi, haalaaji amin du cuudaay eelgal*. Laamdo na seedii.

⁶ Min pilaaki faa 6i66e-Aadama teddina min, wanaa onon, wanaa wo66e.

⁷ Si goonga, miden mbaawnoo holude on manngu amin saabe wo min nulaa6e Almasiihu, ammaa min ngadaay noon. Min ngadii heese hakkunde moodon. Min kinnorake on hono no inna hinnortoo 6i66e muudum ni.

⁸ Miden korsinnoo on sanne, wanaa Kabaaru Laamdo Lobbo oon tan min njardii hokkude on. Miden njardii hokkude on fay yonkiiji amin du, sabo on laatake sakiraa6e amin horsu6e.

⁹ Sakiraa6e, nde min mbaajotonoo on Kabaaru Lobbo haala Laamdo oon

* 2:5 Maanaa *eelgal* do wanaa njaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa.

ndeen, oŋon miccoo min ngolliino sanne, faa min tampi. Min ngollii jemma e nyalooma fuu, taa min laatanoo fay gooto moodon donngal.

¹⁰ Oŋon ceedanii min, Laamdo du ina seedanii min, no min ngorri hakkunde moodon, onon goonŋinŋe. Miden cenii, miden ponnditii, min ngalaa feloore fuu.

¹¹ Oŋon anndi no min ngorranoo hakkunde moodon, min ngolliranii gooto moodon fuu hono no baaba gol-liranta 6i66e muuŋum ni.

¹² Min mbaajake on, min cellinii berde mon, min nyaagake on mbu-uron nguurndam kawroojam e muuyde Laamdo, noddudo on faa naaton laamu muuŋum e teddeengal muuŋum.

¹³ Katin won ko saabanii min yettude Laamdo wakkati fuu: nde nannodon konngol Laamdo ngool e kunndude amin ndeen, on nja66oraaki ngol wo ngol konngol 6ii-Aadama. Ammaa on nja66orake ngol wo ngol konngol Laamdo. Wo kam jaati. Ingol golla e ley moodon, onon goonŋinŋe.

¹⁴ Sakiraaŋe, on laatake hono kawrite goonŋinŋe Laamdo gonde Yahuudiya ka66iide e Iisaa Almasiihu. Goonga, on munyii torraaji hono di ma66e. On njarii bone e yim6e lenyol moodon hono no kam6e du 6e njardi bone to Alhuudiya'en ni.

¹⁵ Kam'en mbari Joomiraado meeden Iisaa. Be mbari annabaaŋe. Woodi, 6e torrii min minen du. I6e ngolla ko welaa Laamdo, wo 6e way6e yim6e fuu.

¹⁶ I6e tinnii e haŋude min waajaade lenyi goddi faa kisa. Wo hono nii 6e kebbinirta hakkeji ma66e wakkati fuu. Ammaa joonin jukkungo Laamdo hewtake 6e.

No Pool muuyirnoo yeccoraade Tesaloniiki

¹⁷ De minen kaa, sakiraaŋe, min ceedii e moodon wakkati seeda. De fay si en njiidataa e gite, berde men ina ngondi. Min tinnake sanne faa min nji'a on katin. Miden njeewaa on faa sanne.

¹⁸ Saabe majjum, min muuyiino warude to moodon. Miin Pool, mi filake kile keewde, ammaa Seydaani hadii min.

¹⁹ Moy woni jikke amin e seyo amin e kufune amin darja mo min mantor-too yeeso Joomiraado men Iisaa nde wartowi? Wo onon jaati!

²⁰ Si goonga, onon ngoni teddeengal amin e seyo amin.

3

¹ Dum wadi nde min kunnginoo munyude ceedaagu meeden fu, min tawii heddaade ley ngalluure Ateena minen tan na samtani min.

² Min nului sakiike amin Timote gollidoowo e Laamdo sankitinde Kabaaru Lobbo haala Almasiihu oon. Min nului mo faa o darna on e semmbe, o sellina berde mon e ley goonŋinal moodon,

³ faa taa fay gooto moodon dimm-boroo sikki-sakka saabe torraaji diin. Sabo oŋon anndi en fodanaaŋe di.

⁴ Si goonga, nde min ngondunoo e moodon ndeen, miden kaalanannoo on torraaji kewtooji en. Oŋon anndi wo noon dum laatorii du.

⁵ Ndelle, mi waawaay munyude katin. Dum wadi de nelumi Timote faa mi faama yalla oŋon tinnii e goonŋinal ngaal. Mi yidaano tawee jarribotoodo oon jarribake on, de golle amin laatoo 6olum.

⁶ Ammaa joonin Timote yuurii to moodon, wartii to amin. O seynirii min kabaaru goonŋinal mon e njingu mon. O haalanii min oŋon miccoroo min mboodirka wakkati fuu, oŋon njidi yi'ude min sanne, hono no minen du min njidiri yi'ude on ni.

⁷ Sakiraaŋe, ko tawdedon e goonŋinal duum, waaltinii berde amin e ley billaare amin e ley torra amin.

⁸ Joonin min mbuurii katin sabo oŋon tabiti e Joomiraado.

⁹ Min mbaawaa yettude Laamdo saabe moodon faa heya. Miden mbeltoroo seyo saabe moodon yeeso makko.

¹⁰ Jemma e nyalooma miden nyaa-goo Laamdo e semmbe faa min nji'a

on katin, faa min ki66ina ko nyaki e goondinal mon.

No Pool du'aranii kawrital goondinbe gonngal Tesaloniiki

¹¹ Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa omtan min laawol faa min ngara to moodon.

¹² Joomiraado beydu njinggu hakkunde moodon, hebbina ngu faa njidon yimbe fuu, hono no minen du, min njidiri on ni.

¹³ O semmbindina on faa laatodon yimbe be ngalaa feloore, laatodon wonbe ley senaare yeeso Laamdo Baaba meeden wakkati Joomiraado men Iisaa warti, kam e seniibe muudum fuu.

4

Haala nguurndam dam Laamdo yidi

¹ Caggal duum, sakiraa6e, min njannginii on no kaandon worrude faa wela Laamdo. Odon ngada dum du. Miden nyaagoo on saabe Joomiraado men Iisaa, tinnodon, beydon semmbe.

² Sabo odon anndi jamirooje de min kokki on yuurude e Joomiraado men Iisaa deen.

³ Laamdo na muuyi mbuurdon e senaare, mbododon jeenu.

⁴ Imo muuyi mono e moodon fuu reena banndu muudum, ekitoo reenirde ndu laabal e teddeengal,*

⁵ wanaa e muuyde terde hono no heefere be anndaa Laamdo ngadirta noon.

⁶ Fay gooto taa naata suudu bandum, taa wada dum ko boni. Sabo Joomiraado woni jomnitotoodo kulle deen fuu. Min kaalanii on dum, min cappanii on.

⁷ Laamdo noddiraay en faa tunen, ammaa noddii en faa mbuurden senaare.

⁸ Ndelle, caliido ko haalaa joonin duum fuu, wanaa neddo salanii. Wo Laamdo, kokkudo on Ruuhu muudum Ceniido oon, o salanii.

* **4:4** Wo66e ina paamira ayaare nde hono nii: *Imo muuyi mono e moodon fuu jannga no wondirta e deekum, jogoroo dum laabal e teddeengal.* † **4:17** *Mbeeyu* wo 6olum hakkunde kammu e leydi. Duule ina ngonni e mbeeyu.

⁹ Walaa ko min mbinndana on dow njinggu hakkunde sakiraa6e, sabo onon e ko'e moodon, Laamdo annidini on no njidundurton.

¹⁰ Si goonga, odon ngadira noon e sakiraa6e wonbe ley leydi Make-doniya fuu. Ammaa sakiraa6e, miden nyaagoo on, beydiron dum yeeso.

¹¹ Tinnodon ngondon e jam. Mono fuu hayba golle muudum tan, wuura e semmbe banndu mum, hono no min tindinirnoo on ni.

¹² Ndeen on ngorran yeeso yimbe be ngoondinaay been no haaniri, on tampinirtaa goddo fay huunde.

Haala gartol Joomiraado

¹³ Sakiraa6e, min njidaa tawee on paamaay kabaaru maay6e, min njidaa cunorodon hono no yimbe be ngalaa jikke been.

¹⁴ Sini en ngoondinii Iisaa maayii de iirtii fu, ndelle en ngoondinii Laamdo wartiran maay6e goondinnoobe been e makko.

¹⁵ Miden kaalana on ko Joomiraado wi'i: enen wuurbe tawaabe e gartol Joomiraado been, en artataako maay6e been yaareede to makko.

¹⁶ Sabo Joomiraado e hoore muudum yuuran dow kammu, jippoo. Wakkati oon yamiroore yeewnete, hooreejo maleyka'en yeewnoto, bututal Joomiraado fuufete. Ndeen maay6e goondinnoobe Almasiihu been artoto fuu ummitaade.

¹⁷ Caggal duum, enen wuurbe hed-dinoobe been, en fuu en yeentindinte e ma66e, njaarideden ley duule, faa kawren e Joomiraado ley mbeeyu.† Hono nii ngondirten e makko faa abada.

¹⁸ Ndelle, mbaaltunduree berde mon e haalaji di.

5

¹ Sakiraa6e, walaa ko min mbinndana on haala jamaanuui e wakkati-iji gartol Joomiraado oon.

² Sabo onon e ko'e mon, o'don anndi nyannde gartol Joomiraado ndeen wardan hono no gujjo wardata ley jemma noon.

³ Wakkati nde yim6e miilata jam tan e ndeenaagu woodi, ndeen halkere ukkotoo e mu66en, hono no n̄atawera juhirta debereedu noon. Be mbaawaa da'fude halkere ndeen fey.

⁴ Ammaa sakiraa6e, onon on ngalaa ley nimre faa nyalaande ndeen juha on hono no gujjo juhirta ni.

⁵ On fuu wo on 6i66e annoora, wo on yim6e nyalooma. En njeyaaka e jemma, en njeyaaka e nimre.

⁶ Ndelle taa daanoden hono no wo66e ni. Mbaalen hakkilde, nanngitoden.

⁷ Daanotoo6e 6een, wo jemma daanotoo, sulotoo6e 6een du, wo jemma culotoo.

⁸ Ammaa enen, wo en yim6e nyalooma. Ndelle nanngitoden. Bornoden goondinal e njingu, laatanoo en saaya ndeenaagu. Jikke he6ude kisindam du laatanoo en kufune ndeenaagu.

⁹ Sabo Laamdo fodanaaki en jukkungo muudum. Ko o fodanii en dey, kebiren kisindam e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

¹⁰ O maayanii en faa mbuurden e makko, nde wo en wuur6e, e nde wo en maay6e.

¹¹ Ndelle mbaaltunduree 6erde mon. Mono fuu walla banndum e yaade yeeso, hono no ngadirton ni.

No kawrital goondin6e haani worrude

¹² Sakiraa6e, miden nyaagoo on, anndanon golloo6e hakkunde moodon 6een. I6e dowa on e ley innde Joomiraado, i6e mbaajoo on.

¹³ Teddinon 6e faa sanne, njidiron 6e saabe golle ma66e. Ngondon e jam hakkunde moodon.

¹⁴ Miden nyaagoo on, sakiraa6e, cappanon jaay6e, mbaaltinon 6erde hul6e, mballon lokkaa6e*, tawdedon e munyal hakkunde yim6e fuu.

* **5:14 Lokkaa6e** do ina waawi hooyude tampu6e 6e ngalaa semmbe e 6alli mu66en maa du 6e ngalaa semmbe e goondinal.

¹⁵ Tinnodon taa fay gooto yomni-too ko boni dow ko boni. Wakkati fuu pilodon wadundurde ko woodi, ngadanon yim6e fuu hono noon.

¹⁶ Ceyodon wakkati fuu.

¹⁷ Taa celon wadude du'aare.

¹⁸ Njetton Laamdo no tawradon fuu. Dum woni ko Laamdo muuyani on e kawtal moodon e Iisaa Almasiihu.

¹⁹ Taa kadon Ruuhu Ceniido gol-lude hakkunde moodon,

²⁰ taa koynon waaju annabaabe.

²¹ Ammaa taykodon huunde fuu, nanngon ko woodi e muudum.

²² Mbodododon ko boni fuu.

Baynundural

²³ Wo Laamdo jom jam oon e hoore muudum senu on senaare hi66unde. O reena 6erde mon e yonkiiji mon e 6alli mon fuu, faa laatodon yim6e 6e ngalaa feloore nyannde nde Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wartowi.

²⁴ Noddudo on oon wo koolniido, o tabintinan dum du.

²⁵ Sakiraa6e, miden n̄aaroo on du'aare.

²⁶ Njottinon sakiraa6e 6een fuu jowtaali amin ceniidi.

²⁷ Mido yamira on saabe Joomiraado, njannganon sakiraa6e 6een fuu 6ataaki ki.

²⁸ Hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wonda e moodon.

Bataaki Pool dɔɔabi yaade to Tesaloniyankoo6e

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool, e Silas e Timote. Miden njowta kawrital goondin6e gonngal Tesalonii, ka66iingal e Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

² Wo on ke6u moyyere e jam to Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

No Laamdo sarortoo yim6e wakkati gartol Iisaa

³ Sakiraa6e, tilay min njetta Laamdo wakkati fuu saabe moodon. Idum haani, sabo goondinal moodon ina beyda yahude yeeso. Katin du njinngu hakkunde moodon on fuu na beydorooyeeso.

⁴ Dum wadi de miden mantoroo on to kawrite goondin6e Laamdo deen. Miden mantoroo on saabe munyal moodon e goondinal moodon e ley torraaji e 6illaaje jowiide dow moodon deen fuu.

⁵ Dum fuu na holla sariya Laamdo na fonnditii. Laamdo na wada on faa laatodon fotu6e naatude laamu muudum. Wo saabe maggu de odon torree.

⁶ Sabo si goonga, Laamdo wadan ko fonnditii, yobiran torru6e on been torra.

⁷ Ammaa onon torrete6e joonin 6e, o hokkan on powtiri, onon e amin fuu. O wadan dum si Joomiraado men Iisaa gondo dow kammu oon wartii, ina wondi e maleyka'en jogi6e baawde muudum been.

⁸ O 6angan ley yiite nyanngunge faa o jukkoo 6e anndaa Laamdo, 6e nja6aay jokkude Kabaaru Lobbo Joomiraado men Iisaa been.

⁹ Jukkungo waroowo e ma66e ngoon wo halkere duumiinde. Be mbodfinee Joomiraado e baawde muudum mawde.

¹⁰ Dum warowan nyannde Joomiraado wartowi faa teddinee

hakkunde senii6e muudum. O laatoo kaayniido hakkunde goondin6e mo fuu. Onon du, odon njeyaa e ma66e, sabo on ngoondinii waaju mo min mbaajii on oon.

¹¹ Saabe duum, miden ndu'anoo on wakkati fuu. Miden njaaroo Laamdo mo njokkuden wada on fotu6e hebude nguurndam dam noddiri on daam. Miden njaaroo Laamdo wallira on baawde muudum faa tabintina anniya moodon lobbo fuu e gollal yuurungal e goondinal mon fuu.

¹² Hono nii, innde Joomiraado men Iisaa teddinirtee e ley moodon, onon du teddiniredon saabe makko. Dum fuu laatoto saabe moyyere makko, kanko Laamdo meeden e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

2

Haala neddo bondo e gartol Joomiraado

¹ Sakiraa6e, miden njidi haalande on haala gartol Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu e hawrundureede meeden to muudum. Miden nyaagoo on:

² taa accee hakkillooji mon nji6oo law saabe goddo wi'ii nyannde gartol Joomiraado ndeen yottake. Taa kulon fay si goddo wi'i wo annabaaku haaldi dum, maa si goddo waajake dum, maa wi'ii minen mbinndi dum e 6ataaki.

³ Taa fay gooto hiilda on fay huunde. Sabo nyannde ndeen warataa sanaa wakkati mo yim6e heew6e muurtanta Laamdo oon yottoo tafon. Wakkati oon Neddo Bondo podanaado halkere oon 6angan.

⁴ Wo o ganyo Laamdo. O mawninan hoore makko e dow huunde fuu ko rewetee hono wo Laamdo naa ko sujidantee, faa o joodowoo ley suudu Laamdo. Noon o wiirata kanko e hoore makko wo o Laamdo.

⁵ Nde ngondunoomi e moodon ndeen, mido haalanannoo on dum. Yalla on miccitaaki dum naa?

⁶ Odon anndi ko faddii Neddo Bondo oon joonin, faa taa 6anga illa wakkati muudum waraay.

⁷ Sabo gilla joonin baawde Bondo cuudaade deen ina ngolla e adunaaru ndu. Ammaa paddiido de oon ina do tafon. Si oon yuwii do fu,

⁸ Neddo Bondo oon bangan. Ndeen Joomiraado men Iisaa wardan mo henndu hunnduko muudum, halkira mo garol muudum delkoowol.

⁹ Neddo Bondo oon wardan e baawde Seydaani, warda e semmbe mawdo e maandeeji e kaayeeffiji fewreeji.

¹⁰ O golliran siiyiji bonanda fuu faa o hiila halkoo6e been, sabo 6e nja6aay yidude goonga de 6e kisinee.

¹¹ Saabe duum, Laamdo nuldan 6e majjere mawnde, faa 6e ngoondina fewre.

¹² Noon wadata de yim6e 6e ngoondinaay goonga de ceyorii oonyaare been fuu njukkee.

No goondin6e teenjube njeji worude

¹³ Sakiraa6e 6e Laamdo horsini, minen kaa, tilay min njetta Laamdo wakkati fuu saabe moodon, sabo Laamdo subake on gilla fuddoode faa hisina on. Ko o hisini on duum, Ruuhu Ceniido wadi on seniibe, on ngoondini goonga oon.

¹⁴ Wo ley majjum Laamdo noddi on nde min mbaajinoo on Kabaaru Lobbo oon. O noddii on faa kebon ngedu e darja Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu.

¹⁵ Ndelle sakiraa6e, tinnee, tabitee e ko min anndini on duum, nde wo e haala amin nde wo e bataaki amin.

¹⁶ Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu, kam e Laamdo Baaba meeden njidi en, de cellini berde men faa abada, kokki en jikke lobbo saabe moyyere mu6ben.

¹⁷ Be cellina berde moodon, 6e kokka on semmbe faa ngollon gollleeji lobbi, kaalon haalaaji lobbi fuu.

3

No Pool muuyri wadaneede du'aare

¹ Sakiraa6e, ko keddiimi wi'ude, ndu'anodon min, yalla konngol Joomiraado ngool ina yaawa sankitaade, katin du ngol teddinee hono no ngol teddiniraa to moodon ni.

² Ndu'anodon min du min kisa e yim6e oonyiibe, bon6e. Sabo wanaa yim6e fuu ngoni goondin6e.

³ Ammaa Joomiraado wo koolniido, o hokkan on semmbe, o reena on e Bondo oon.

⁴ Joomiraado hokkii min hoolaade on, odon njokki jamirooje de min kokki on deen, woodi du on keddoto jokkude de.

⁵ Joomiraado meeden wada berde mon keewa njinngu Laamdo, de keewa munyal hono no Almasiihu heewiri munyal ni!

No tilsiri mono fuu golla

⁶ Sakiraa6e, miden njamira on e innde Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu, mboddodon sakiraa6e jaay6e 6e njokkaay waaju mo narunodon min oon.

⁷ Onon e ko'e mon, odon anndi no njejdun nyemmbitirde min. Nde min ngondunoo e moodon ndeen, min nganaa jaay6e.

⁸ Walaa fuu mo min nyaami nyaamdu muudum bolum. Jemma e nyalooma fuu min ngollii faa min taa min laatanoo fay gooto mon donngal.

⁹ Miden mbaawnoo nyaagaade on nyaamdu. Ammaa min ngadaay noon, faa min kolla on misaalu* de nyemmbiton min.

¹⁰ Si goonga, fay nde min ngonnoo to moodon ndeen, miden mbi'annoo on dum do: mo jabataa gollude, taa nyaama.

¹¹ Miden mbi'a noon sabo min nanii wo66e moodon na njaasi, ngollataa fay huunde si wanaa naatude e ko walanaa dum'en.

¹² Miden njamira yim6e been, miden mbaajoo dum'en e innde Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu, 6e ngollira deyyinaare, 6e mbuura e semmbe balli ma66e.

* **3:9 Misaalu** wo yeru maa nanndingol.

¹³ De onon kaa sakiraa6e, taa tam-pee wafude ko woodi.

¹⁴ Si won caliido jokkude ko min kaali e 6ataaki ki duum fu, ngattanee joomum hakkillo, mboddodon dum, yalla na semta.

¹⁵ Ammaa, taa ndaardee joomum wo ganyo. De cappanee dum hono wo sakiike.

Baynundural

¹⁶ Joomiraado jom jam oon hokka on jam wakkati fuu e ley huunde fuu. Joomiraado wonda e moodon, on fuu.

¹⁷ Inan jowtaango am ngo mbinndirammi e junngo am: MIIN POOL. Dum woni maande 6ataaki am fuu. Wo nii mbinndirammi.

¹⁸ Hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wonda e moodon, on fuu.

Bataaki Pool arandeehi yaade to Timote

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi laatake nulaado Iisaa Almasiihu saabe yamiroore Laamdo kisinoowo en e saabe Iisaa Almasiihu mo njowuden jikke dow muudum oon.

² Mido winndane aan Timote, biyam goongaajo e ley goondinal. Laamdo Baabiiwo e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu njurme, kokke moyyere e jam.

Haala jannginooɓe fewre

³ Timote, sey keddodaa wuro Efeesu hono no njamirmaami nde njahannoomi Makedoniya ndeen, faa kadaa woɓɓe jannginginde ko hawtaay e waaju men.

⁴ Sanaa ɓe cela fillitaade taali e limtude inde maamiraabe de kantataako. Kulle deen na ngadda jeddi tan, wanaa anniyaaji Laamdo. Wo ley goondinal anndirden anniyaaji diin.

⁵ Ko wadi mbi'umi njamiraa dum dey, wo faa njinggu laato - njinggu yuuroowo e bernde laabunde, nde feloore fuu walaa e muudum, kam e goondinal ngal waldaa e naafikaaku.

⁶ Woɓɓe njoppii dum fuu, mbosii, de njokki haalaaji ɓoli.

⁷ Iɓe njidi ndaardeede hono jannginooɓe Tawreeta Laamdo, de ɓe paamataa ko ɓe kaalata, ɓe paamataa ko ɓe tilsinta.

⁸ Eden anndi jamirooje Tawreeta deen na mboodi si ngolliraama no njeji gollireede.

⁹ Paamen: jamirooje Laamdo wanaa saabe fonnditiibe ngadiraa. Be de ngadiraa saabe muɓɓen dey, wo bonɓe e saliiɓe, yeddoobe e luttuɓe. De ngadiraa saabe yawuɓe ko senii e yimɓe ɓe kulataa Laamdo, saabe waroobe saaraabe muɓɓen, e waroobe woɓɓe

¹⁰ e jeenoobe e luudunkooɓe e soodoobe yimɓe de cootta dum'en e fenooɓe e hunotoobe fewre.

Jamirooje deen ngadiraa saabe huunde fuu ko luttunduri e tindinooje cellude.

¹¹ Tindinooje deen ina kawra e Kabaaru Lobbo mo kalfinaami, ɓangindo teddeengal Laamdo jom barkeeji oon.

No Pool yettiri Joomiraado

¹² Mido yetta Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu kokkudo kam semmbe faa mi gollana dum. Mido yetta dum ko hiisorii kam mi koolniido, de watti kam e golle muudum.

¹³ Arande mido mbonkotonoo dum, mido torra yimɓe muudum, mido huyfina dum. Ammaa mi hebii yurmeende, sabo wo majjere e rafi goondinal ngadirmi dum.

¹⁴ Moyyere Joomiraado heewii kam sanne, hokki kam goondinal e njinggu taweteengu e Iisaa Almasiihu.

¹⁵ Inan haala koolniika ka yimɓe kaani yardaade e berde muɓɓen fuu: Iisaa Almasiihu warii ley adunaaru ndu faa hisina luttuɓe, de miin woni burdo fuu bonde e ley maɓɓe.

¹⁶ Ammaa inan ko wadi de Laamdo yurmii kam, miin burdo bonde o: wo faa Iisaa Almasiihu holla kam munyal muudum kibɓungal, de dum laato maande faaminoore goondinoobe mo de keɓa nguurndam nduumiidam.

¹⁷ Laamdo duumiido jamaanuui fuu, mo waylitataako, mo yi'ataake - Laamdo gondo kam tan - teddeengal e darja woodan mo faa abada abadin! Aamiina.

¹⁸ Biyam Timote, inan tindinoore nde kalfinammaami, fotunde e haalaaji annabaaku cappiidi ma arande diin: tuugodaa di faa kaɓaa hono no sordaasi cuusudo habirta ni.

¹⁹ Tiigodaa goondinal e bernde nde walaa feloore. Woɓɓe njoppii dum, de goondinal muɓɓen boni faa halki.

²⁰ Himene e Alesandere ina njejaa e maɓɓe. Mi wattii ɓe e junngo Seydaani faa ɓe paama ɓe kaanaa mbonkaade Laamdo.

2

Haala du'aare

¹ Ndelle, inan ko artotoomi waa-jaade goondinbe: 6e njaaroo Laamdo, 6e ngadana yimbe fuu du'aawuuji e nyaagundeeji e jettooje.

² Ndu'anodon kaanankoo6e e dawroo6e du, faa mbuurden jam e hakkiilo fukkiingo, tawee e ley kulol Laamdo e needi ley huunde fuu.

³ Dum na woodi, ina weli Laamdo kisinoowo en,

⁴ jiddo yimbe fuu kisa, ke6a andude goonga.

⁵ Sabo Laamdo wo gooto. Curoowo hakkunde yimbe e Laamdo du wo gooto, oon woni Iisaa Almasihu neddo oon.

⁶ Kam hokkiti hoore muudum faa rimdina yimbe fuu. Ley wakkati mo Laamdo darnunoo, dum laatake seedaaku kolloowu Laamdo na yidi yimbe fuu kisa.

⁷ Wo saabe kabaaru o Laamdo wadiri kam baajotoodo e nulaado faa mi faamina yimbe 6e nganaa Alhuudiyankoo6e been goondinal e goonga. Goonga kaalammi, mi fe-naay.

⁸ Ndelle, mido muuyi do wor6e kawriti faa ngada du'aare fuu, 6antira juude mu66en berde laabude, tawee tikkere e kalala fuu walaa.

No rew6e kaaniri jokkirde Laamdo

⁹ Mido muuyi du, rew6e nyaayira kaddule dagiide, tawee e needi e yaage. Taa 6e codoroo moorli e kanje naa kaaye dime, taa 6e nyaayira kad-dule tiidude coggu.

¹⁰ Ammaa 6e nyaayira golleeji lobbi. Sabo dum woni ko hawrata e rew6e wi'oo6e ina kula Laamdo.

¹¹ Debbo fuu nanngita hunnduko muudum, tawree dowtaare hi66unde wakkati nde janngintee ndeen.

¹² Mi jabanaay debbo janngina naa ardoo gorko. Ko tilsi e muudum dey, heddo e deyyinaare.

¹³ Sabo Aadama artii Hawwaa tageede.

¹⁴ Katin du wanaa Aadama Ibiliisa hiili, wo debbo oon hiilaa de lutti yamiroore Laamdo.

¹⁵ De e dum fuu, debbo ina hisinee e 6eyngu, si ina heddi e goondinal e njinngu e senaare e yaage.

3

No hooree6e kawrital goondinbe kaani worrude

¹ Haala kaan ina hoolnii: jidudo laataade ardiido kawrital goondinbe fuu, joomum na muuyii gollal lobbal jaati.

² Ndelle, ina tilsi ardiido oon laa-too neddo mo walaa feloore, jom deekiiwo gooto, nanngitiido, hakki-lante, jom needi, jippinoowo weer6e, baawdo jannginde.

³ Taa o laa-too jaroowo doro, naa kabeteedo. De o laa-too newiido, jom heese. O wanaa pilotoodo ceede.

⁴ O laa-too kawjiido koreeji makko faa woodi, ne'udo 6i66e makko faa 6e dowtanii mo e ley teddeengal.

⁵ Sabo si neddo waawaay hawjaade koreeji muudum, noy hinnortoo kawrital goondinbe Laamdo ngaal?

⁶ Haanaa du tuubudo keso laa-too ardiido, faa taa joomum mawnina hoore mum, de jukkoree no Ibiliisa jukkortee ni.*

⁷ Ina tilsi katin won6e yaasin been ceedanoo mo ko woodi, taa innde makko gaccee, de o saama ley tuugol† Ibiliisa.

No gollanoo6e kawrital goondinbe kaani worrude

⁸ Gollanoo6e kawrital du, ina kaani taweede wo teddintee6e, ngalaa berde didi, nganaa haajaa6e doro, nyaamataa riba.

⁹ Ina haani 6e kaybira goonga tedduo gondo e goondinal oon e berde de ngalaa pelooje.

¹⁰ Aranel fuu, 6e taykee yalla 6e ngalaa feloore. Si tawii 6e ngalaa feloore fu, ndeen i6e mbaawi naatude e gollande kawrital.

¹¹ Hono noon rew6e du tawree teddeengal. Taa 6e laa-too mbonkotoo6e

* **3:6** Wo66e ina paamira timmoode aayaare nde hono nii: faa taa joomum mawnina hoore mum, de Ibiliisa li6a dum faa jukkee. † **3:7 Tuugol**wo ko wo66e mbi'ata huuseeru maa bedorgal.

yimbe, de be laatoo nanngitiibe, hoolniibe e ley huunde fuu.

¹² Gollanoowo kawrital taa dewla ko buri debbo gooto. Ina haani tawee wo kawjiido biibe muudum e wuro mum faa woodi.

¹³ Sabo si goonga, gollanbe kawrital goondinbe faa woodi been keban teddeengal, katin du keban hoolaare mawnde ley goondinal mubben Iisaa Almasiihu.

Haala sirri diina meeden

¹⁴ Mido winndane haalaaji di joonin, fay si mido yidi warude to maa ko booyataa.

¹⁵ Ndeen si mi hebaay warude law fu, a faaman no kaanden worude e ley suudu Laamdo, laatiindu kawrital goondinbe Laamdo buurdo. Kawrital ngaal woni bimmbeere tiigiinde goonga, wo ngal jyyinirde goonga.

¹⁶ Sikke fuu walaa, sirri diina meeden oon ina luggi:
O bangii ley banndu bii-Aadama,
o laamniraama ponnditiido e baawde
Ruuhu,
maleyka'en nji'ii mo,
o gooynaama ley lenyi,
o goondinaama ley adunaaru,
o yeentinaama, o naatowii teddeengal.

4

Haala jannde majjinoore

¹ Ruuhu Ceniido haalii faa laabi, wi'i ley cakitte jamaanuujji wobbe njoppa goondinal de downtanoo ginnaaji majjinooji, e ko ginnaaji njannginta.

² Wo fenooobe cankitirta jannde nde e naafikaaku mubben. Berde mubben njoornaama, de mbaylitataako, de maatataa pelooje.

³ Ibe karmina dewle. Ibe kada yimbe nyaamude kulle godde, tawee le, Laamdo tagii kulle deen faa goondinbe annuube goonga been nyaama de, de njetta Laamdo saabe majje.

⁴ Si goonga, ko Laamdo tagi fuu na woodi. Walaa fuu ko haani yoppeede, si jabiraama e jettooje.

⁵ Sabo konngol Laamdo e du'aare ina cena dum.

Haala laataade gollanoowo Iisaa lobbo

⁶ Si a tindinii sakiraaabe men kulle deen, wo a gollanoowo Iisaa Almasiihu lobbo, sabo a wallirii yonki maa e haalaaji goondinal e tindinooje lobbe de njokkudaa faa woodi deen.

⁷ Ammaa mboddodaa haalaaji di njaadaay e kulol Laamdo, hono di rewbe nayeebe wobbe pillitotoo. Eltiraa hoore maa kulol Laamdo.

⁸ Eltude banndu muudum ina nafa e kulle godde, ammaa kulol Laamdo ina nafa e huunde fuu, sabo ina wondi e aadi nguurndam joonin e ngaroojam daam fuu.

⁹ Dum wo haala koolniika ka yimbe kaani yardaade e berde mubben fuu.

¹⁰ Saabe majjum eden ngolla, eden ndurwa, sabo eden njowi jikke meeden dow Laamdo buurdo, kisi-noowo yimbe fuu sakko goondinbe dum.

¹¹ Njamiraa yimbe haalaaji di, njannginaa di.

¹² Taa fay gooto yawe saabe njokollaaku maa. Ammaa laatanodaa goondinbe alhaali lobbo e ley haala maa e nguurndam maa, ley njinngu maa e goondinal maa, e ley laabal maa.

¹³ Fadde am warude, tinnodaa e janngande yimbe Binndi ceniidi, mbaajodaa be, paaminaa be.

¹⁴ Taa yeeba dokkal yuurungal e Ruuhu Ceniido ngal kebirdaa haalaaji annabaaku, nde mawbe njownoo juude mubben dow maada ndeen.

¹⁵ Tinnodaa e kulle deen. Kokkaa hoore maa fuu e majje, faa yimbe fuu nji'a no beydortodaa yahude yeeso.

¹⁶ Kakkilanaa hoore maa, kakkilanaa jannde maa ndeen. Kedododaa e majjum fuu. Sabo si a wadii noon fu, a hisinan hoore maa, a hisinan hettindantooobe ma been du.

5

Waajuuji Pool yaade to goondinbe Iisaa

1 Taa pelaa gorko mawdo e semmbe, ammaa mbaajorodaa dum yaage hono wo bammaa ni. Jokolbe du, mbaajorodaa dum'en hono wo sakiraaɓe maa.

2 Mbaajorodaa rewɓe mawɓe hono wo inniraaɓe maa. Surbaaɓe du, mbaajorodaa dum'en hono wo sakiraaɓe maa rewɓe, tawee e ɓernde laaɓunde tal.

3 Teddinaa rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi, ɓe ngalaa tiigotooɓe.

4 De si debbo mo gorum maayi ina jogii ɓiɓɓe naa taaniraaɓe, ko ɓuri fuu tilsude e ɓiɓɓe ɓeen, ɓe paaminee no Laamdo huldete faa ɓe mbarjitoo saaraaɓe maɓɓe mbarjaari lob-biri ndi mbarjinoo ɓe. Sabo dum woni ko welata Laamdo.

5 Debbo mo gorum maayi mo walaa tiigotoodo dum mo waldaa e fay gooto, halfinii hoore muudum Laamdo. Imo heddo e du'aare jemma e nyalooma, imo ɗaaroo Laamdo.

6 Ammaa debbo mo gorum maayi, pilotoodo mbelirka adunaaru tan, wo maaydo fay si wuuri.

7 Njamiraa ɓe, ɓe njokka tindinooje de taa ɓe keɓa feloore.

8 Mo hinnaaki jeydaaɓe muudum, sakko koreeji muudum, yeddii ko goondini. Imo ɓuri fay mo goondinaay oon bonde.

9 Mo kaandaa winndude innde muudum e ley rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi haanuɓe walleede, sanaa tawa joomum ina ɓuri duubi capande jeegom, tawee du gorko gooto dewlunoo dum.

10 O anndiree golleeji lobbi hono ne'ude sukaaɓe, jippinde weerɓe, lootude koyde seniibe, wallude billiibe, woodi du tinnaade e golleeji lobbi fuu.

11 Ammaa haabuuɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi ɓeen, taa winndu inde muɓɓen. Sabo si muuyooji maɓɓe ngartii e ɓaɗeede fu, ndeen kaa ɓe accan haɓɓagol maɓɓe e Almasiihu.

12 Sariya Laamdo doggan dow maɓɓe, sabo ɓe mbonnii aadi maɓɓe arandeeri ndiin.*

13 Katin du, iɓe mboowtina ko'e maɓɓe jaayre. Iɓe naata suudu ndu do, ɓe mburtoo ɓe naata ndu to. De wanaa duum tan, ammaa ɓe laatoto heewɓe haala du, haaltooɓe ko iid-inta noppi. Iɓe kaala haalaaji di ngalanaa ɓe.

14 Dum wadi de mido yidi haabuuɓe rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi been ɓaɗee, ndima, kayba cuudi muɓɓen, taa ganyo oon heɓa laawol no bonnira inde meeden.

15 Sabo fay joonin woɓɓe maɓɓe mbosake, ina njokki Seydaani.

16 Debbo goondindo mo rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi ngoni ley yimɓe muudum fu, sanaa walla dum'en, taa donngal ngaal tampina kawrital goondinɓe. Ndeen kawrital ngaal ina waawi wallude rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi ɓe ngalaa tiigotooɓe ɓeen.

17 Mawɓe kawrital goondinɓe dawrooɓe faa woodi been ina kaani teddineede teddeengal manngal, sakko tinniibe e waajaade e janginde ɓeen.

18 Sabo Binndi diin mbi'ii: «Taa haɓɓu hunnduko ngaari wakkati ndi yaaɓata gawri faa sokkoo.»† Di mbi'i katin: «Golloowo ina haandi e njobdi muudum.»‡

19 Taa njaɓaa mawdo kawrital goondinɓe felee si wanaa dow seedaaku yimɓe dido naa tato.

20 Pelaa wadooɓe hakke yeeso yimɓe fuu, faa laatanoo heddiibe ɓeen kulol.

21 Mido gongine yeeso Laamdo e yeeso Iisaa Almasiihu e maleyka'en ɓe o suɓii ɓeen, kaybaa jamirooje de, tawee a heedantaa fay gooto, a burdintaa yimɓe.

22 Taa karodaa yowude juude maa dow hoore fay gooto faa kalfinaa dum golle kawrital, taa kawtiraa hono nii

* 5:12 Si debbo mo gorum maayi winndaama ley rewɓe ɓe goriraaɓe muɓɓen maayi fuu, hooyii aadi jokkan Iisaa tan, ɓaɗataake katin. † 5:18 Fillitagol Tawreeta 25.4. ‡ 5:18 Lukka 10.7.

e hakkeoji wo66e. Njogorodaa hoore maa laabal.

²³ Taa yaru ndiyam bolam tan, ammaa njaraa cabijam seeda saabe reedu maa e nyawuuji ummotoodi e maada wakkati fuu diin.

²⁴ Hakkeoji wo66e ina nji'ee faa laabi gilla caraaka. De hakkeoji wo66e kaa, nji'ataake si wanaa faa neeba.

²⁵ Hono noon du, golleeji lobbi nji-irete faa laaba tal. Fay di nji'ataake law diin du mbaawaa heddaade e su-uraare.

6

¹ Goondin6e won6e e maccun-gaaku fuu, ndaara joomiraa6e mu66en wo fotube e teddeengal kib6ungal, taa innde Laamdo e tindinooje diina fuu mbonkee.

² Jogii6e joomiwo goondindo fuu, taa njawa mo saabe wo o sakiike. Ammaa 6e beyda ngollande mo e tin-naare, sabo keboowo nafaa oon wo goondindo, wo korsudo. Paaminaa kulle deen, mbaajodaa de.

Haala jannde fewreere e muuyugol jawdi

³ Si goddo ina waajoo ko hawraay e jannde men ndeen, de salii haala Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu celluka kawrooha e kulol Laamdo fu,

⁴ oon wo mawninkiniido mo andaa fay huunde. Wo o cuunaado kalala dow jannde diina, jiddo jeddi tan. Duum fuu ina wadda haasi-daaku* e kalala e mbonka e sikki-taare bonnde.

⁵ Idum wadda dukooji di ngalaa keerol hakkunde yim6e 6e hakkil-looji bondi. Yim6e been ngalaa e goonga. I6e cikka kulol Laamdo ina hokka jawdi.

⁶ Goonga, kulol Laamdo wo jawdi mawndi, si neddo hennyitorake ko jogii.

⁷ Goonga ni, fay huunde en ngardaay e adunaaru ndu. En mbaawaa dillidinde e fay huunde du.

⁸ Ndelle, si en kebii nyaamdu e koltal tan, dum hey an en.

⁹ Ammaa yidube jawdi sanne been jarribete. Be caaman e ley tuugol, e ley muuyde keewde laaliide majjinooje, joolooje yim6e e ley halkere mawnde.

¹⁰ Sabo yidde jawdi woni dadol bonandaaji fuu. Ko wo66e poodanii jawdi duum majjini dum'en laawol goondinal, ngaddanii ko'e mu66en torraaji keewdi.

Haala haybude ko yamiraa

¹¹ Aan neddo Laamdo kaa, doggu, mbododaa kulle deen. Pilodaa fonnditaare e kulol Laamdo e goondinal e njinngu e munyal e leeyinkinaare.

¹² Ndurwaa ley durwo nafaowo, ndaraniingo goondinal ngoon. Tigodaa nguurndam nduumiidam dam noddiradaa. Wo saabe majjam du ceedanidaa Almasiihu no woodiri yeeso yim6e heew6e.

¹³ Yeeso Laamdo buurnoowo huunde fuu, e yeeso Iisaa Almasiihu ceediido no woodiri yeeso Pontiyu Pilaatu oon, mido yamire:

¹⁴ tinnodaa e ko njamiradaa duum tawa tuundi e feloore fuu walaa, faa nyannde nde Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu bangata.

¹⁵ O bangowan ley wakkati mo Laamdo darni.

Oon woni Jom barke, kam tan laamu woodani.

Wo kaananke kaanankoo6e, Joomiraado joomiraa6e.

¹⁶ Kam tan woni keddotoodo, gondo ley annoora mo fay gooto waawaa badaade.

Neddo fay gooto yi'aay dum, waawaa yi'ude dum du.

Teddeengal e baawde duumiide ngoodan mo. Aamiina.

Baynundural

¹⁷ Njamiraa joomiraa6e jawdi e adunaaru ndu taa mawninkinoo, taa njowa jikke mu66en e jawdi ndi hoolnaaki. Ammaa 6e njowa jikke ma66e

* **6:4** Maanaa **haasidaaku** do wo nganyaandi yuurundi e yidande hoorem tan. Joomum yidaa goddo he6a.

e Laamdo kokkoowo en huunde fuu faa heewa faa ceyoroden dum.

¹⁸ Sey 6e ngolla ko woodi, 6e keewa golleeji lobbi no jawdi ma66e heewiri noon. Be laatoo moyyube, yardiibe wallirde wo66e e jawdi ma66e.

¹⁹ Noon 6e ndesiranta ko'e ma66e jawdi ko waroyta, faa 6e ke6a ngu-urndam goongalajam daam.

²⁰ Timote, tinnodaa e ko kalfinadaa duum. Mbododaa haalaaji 6oli luttudi kulol Laamdo, kam e miilooji bi'eteedi wo anndal de nganaa.

²¹ Wo66e na mbiitoo wo jom'en anndal ngaal, faa njoppi goondinal.

Hinney Laamdo wonda e moodon.

Bataaki Pool dɔɔabi yaade to Timote

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi laatake nulaado Iisaa Almasiihu saabe muuyde Laamdo faa mi faamina yimbe amaana nguurndam ngondam e Iisaa Almasiihu.

² Mido winndane aan Timote, biyam mo korsinmi. Laamdo Baabi-iwo e Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu njurme, kokke moyyere e jam.

No Pool tindiniri Timote

³ Mido yetta Laamdo mo ngolanammi oon. Mido gollirana mo bernde nde walaa feloore, hono no maamiraaɓe am ngadirnoo ni. Jemma e nyalooma fuu mi selataa miccitaade ma e ley du'aawuuji am,

⁴ sabo mido miccoo gondi maada. Mido yidi yi'ude ma sanne faa seyo am heewa.

⁵ Mido miccoo goondinal maa laabungal ngal maammaa debbo Lowis e inna maa Enis njoginoo ngaal. Mido tannyori aan du ada jogii ngal.

⁶ Dum wadi de mido miccintine: heydintin dokkal ngal Laamdo hokki ma nde njowunoomi juude am dow maada ndeen.

⁷ Sabo Laamdo hokkaay en Ruuhu faa kulen. Ammaa hokkii en Ruuhu faa keben semmbe e njinngu e nann-gitaare.

⁸ Ndelle, taa cemtaa seedanaade Joomiraado meeden, taa cementiraa ko uddiraami ley kasu saabe muudum du. De kawtaa e am torraaji saabe Kabaaru Lobbo, fodde baawde de Laamdo hokkata.

⁹ Kam hisini en, noddii en faa laatoden yimbe muudum seniibe. Wanaa saabe golle men o noddii en, ammaa wo saabe anniya makko e hinney makko. O hokkirii en hinney

oon e kawtal Iisaa Almasiihu gilla jamaanuujii puɗɗaay.

¹⁰ De joonin moyyere ndeen banginiraama e garol kisinoowo en, Iisaa Almasiihu. Wo kam halki maayde, de yaynani en laawol nguurndam e duumagol ley Kabaaru Lobbo oon.

¹¹ Wo saabe Kabaaru Lobbo oon Laamdo wadiri kam baajotoodo e nulaado e jannginoowo.

¹² Duum wadi de mido torree du. Ammaa mi semtaay, sabo mido anndi mo ngoondinmi oon. Mido tannyori du imo waawi reenude kam, ko kalfinmi mo hoore am duum faa nyannde gartol makko.*

¹³ Kooyaa sifa mo narrudaa kam oon, tiigodaa haalaaji celludi diin. Njokkaa dum e ley goondinal e njinngu taweteengu e Iisaa Almasiihu.

¹⁴ Kabaaru korsudo mo kalfinaɗaa oon, ndeenaa dum e ballal Ruuhu Ceniido.

¹⁵ Ada anndi Aasiyankooɓe fuu celii kam. Fijela e Hermoogena ina njeayaa e maɓɓe.

¹⁶ Joomiraado hinnoo koreeji Onesifooraa, sabo o feewnii bernde am kile keewde. O semtiraay kam du ko kaɓɓaami duum.

¹⁷ Woodi nde o wonnoo Roma ndeen du, o filorake kam tinnaare faa o yiiti kam.

¹⁸ Joomiraado yobu mo, yurmoo mo nyannde darngal. Woodi, ko o gollani kam ley ngalluure Efeesu duum fuu, ada anndi dum sanne.

2

Haala gollanoowo Iisaa koolniido

¹ Ndelle aan biyam, beydu semmbe ley moyyere wonnde e Iisaa Almasiihu ndeen.

² Ko kaalanmaami yeeso seedeeɓe heewɓe duum, kalfinaa dum yimbe hoolniibe waawɓe jannginde woɓɓe.

³ Kawtaa e am torra no sordaasi Iisaa Almasiihu lobbo ni.

* **1:12** Woɓɓe ina paamira timmoode aayaare nde hono nii: *Mido tannyori du imo waawi reenude ko kalfinaami duum faa nyannde gartol makko.*

⁴ Sordaasi fay gooto haajuuji wuro kaɓɓataa dum hoore, sabo ina filoo wadude ko welata mawɗo muudum.

⁵ Dafundurteedo ley doggudu du hebataa kufune darja, sanaa doggira no fotiri e ko yamiraa duum.

⁶ Woodi, demoowo golludo faa tampi, kam haani artaade hebude ngedu artiingu e tayri.

⁷ Miilodaa ko kaalanammaami duum, sabo Joomiraado hokkete hakkillo faa paamaa huunde fuu.

⁸ Miccita Iisaa Almasiihu ummintinaado e maayde, yuurudo e yuwdi Daawda. Dum woni Kabaaru Lobbo mo mbaajotoomi.

⁹ Wo saabe kabaaru oon torriraami faa kaɓɓaami hono wo mi janoowo. Ammaa konngol Laamdo ngool kaa haɓɓaaka.

¹⁰ Dum wadi de mido munya huunde fuu saabe suɓaabe Laamdo been, faa kambe du be keba kisindam ngondam e Iisaa Almasiihu, be kawta e muudum teddeengal faa abada.

¹¹ Inan haala koolniika:
Si en maaydii e makko,
en mbuurdan e makko.

¹² Si eden munya torraaji,
en laamodoto e makko.

Si en mbi'ii en anndaa mo,
kanko du, o wi'an o anndaa en.

¹³ Si en nganaa hoolniibe,
kanko kaa o heddoto wo o koolniido,
sabo o waawaa yeddude hoore makko.

Haala golloowo mo Laamdo yardii

¹⁴ Wo kujje deen kaandaa miccintinde goondinbe. Cappanaa be yeeso Laamdo taa be poodundura e haalaaji di nafataa fay huunde si wanaa bonnande nanooɓe.

¹⁵ Tinnodaa, faa laatodaa yeeso Laamdo wo a jarraado mo golle muudum semtinaay dum, dartiido e anndinde konngol goonga.

¹⁶ Mboddodaa haalaaji boli luttudi kulol Laamdo, sabo idi beydana yimbe woddaade Laamdo.

¹⁷ Haalaaji luttinoobe yimbe been ina lanyira hono buure lanyoore. Himene e Filitus ina njeyaa e maɓɓe.

¹⁸ Be mbosake goonga. Ibe mbi'a ummital faltake. Noon be mbonnirta goondinal wobbe.

¹⁹ Ammaa e dum fuu, joyyinirde Laamdo sellunde tabitii. Ina winndaa dow mayre: «Joomiraado ina anndi yimbe muudum.» Ina winndaa katin: «Noddoowo innde Joomiraado fuu woddo ko boni.»

²⁰ Woodi, ley suudu teddundu, wanaa ginereeji kanje e cardi tan ngoodi, moyyiniraadi ledde e loope du ina ngoodi. Goddi ina ngolliree golleeji teddufi, goddi du ina ngolliree golleeji kebaafi fuu.

²¹ Ndelle, si neddo laabinii hoore muudum e golleeji bondi diin fuu, laato hono kaakol keertaangol, ceniingol nafoowol Joomum, cegilanaangol faa golliree gollal lobbal fuu.

²² Doggu muuyde njokollaaku bonde. Pilodaa fonnditaare e goondinal e njingu e jam, aan e noddiroobe Joomiraado berde laabude been fuu.

²³ Mboddodaa jeddi puuydi laaliifi. Ada anndi wo luural tan di ngaddata.

²⁴ De maccudo Joomiraado haanaa dukideede, ammaa ko haani tawee wo newaniido yimbe fuu, baawdo janginde, jom munyal.

²⁵ Sanaa o dartinira yeddoobe mo jam-jam, sabo hasii Laamdo hokkan be no be tuubira, de be paama goonga.

²⁶ Ndeen kaa be keɓtan hakkillo, be kisa e tuugol Ibiliisa nanngudo be, ina gollina be muuyde mum oon.

3

Haala cakitte jamaanu

¹ Faamu dum do: ley balde cakitoode wakkatiiji tiidudi ngadan.

² Si goonga, yimbe laatoto yidube ko'e muɓɓen, yidube jawdi, manto-toobe, mawninkiniibe, mbonkotoobe Laamdo. Be calanto saaraabe maɓɓe, be mbonnan moyyere, be teddintaa ko senii.

³ Be laatoto yoorbe berde. Be njaafataako, be mbonkoto yimbe, be nyakorete nanngitaare. Be laatoto bawluube yonki, wanyube ko woodi.

4 Be laatoto jambotoo6e, jom'en berde, mawnitiibe, mbelirka adunaaru ina burani 6e Laamdo.

5 Be nanndinkinto e hulu6e Laamdo, ammaa i6e njedda baawde muudum. Mboddodaa 6e.

6 Wo66e ma66e ina naata cuudi faa keba hakkillooji rew6e hoy6e oonyude, 6e hakkeji njaalii dum'en. Muuyde terde mu66en na pooda dum'en.

7 Wakkati fuu i6e njangga, de abada 6e njottataako anndude goonga.

8 Wor6e naato6e cuudi 6een njed-dii goonga hono no Yanes e Yamberes njeddirnoo Muusaa ni. Hakkillooji ma66e mbonii, goondinal ma66e du wanaa goonga.

9 Ammaa 6e njahataa yeeso e golle ma66e, sabo yim6e fuu nji'an majjere ma66e hono no Yanes e Yamberes ni.

Haala Binndi ceniidi

10 Aan kaa a ndaarii janngingol am e alhaali am e anniyaaji am e goondinal am e munyal am e njinngu am e tinnitaare am.

11 A ndaarii torraaji e tampiriiji kewtiidi kam Antiyoki e Ikoniya e Listara. A yi'ii no munyirmi torraaji diin. De Joomiraado biltii kam e majji di fuu.

12 Goonga ni, jidudo wuurdude e kulol Laamdo ley kawtal Iisaa Almasiihu fuu, torrete.

13 Ammaa bon6e e hiilo6e yim6e 6een beydorto ko boni. I6e majjina wo66e, i6e majjina ko'e ma66e du.

14 Aan kaa, keddododaa e ko njanngudaa de tannyordaa faa laabi duum, sabo ada anndi janngingin6e ma 6een.

15 Woodi du, gilla a suka ada anndi Binndi ceniidi. Kanji mbaawi faaminde ma laawol kisindam kebirteedam goondinal Iisaa Almasiihu.

16 Binndi ceniidi fuu yuurii e poofaali Laamdo. Nafaa majji wo jannginginde, e 6anginde boofi, e dartinde e ekintinde neddo dow laawol fonnditaare

17 faa neddo Laamdo fuu hi66a, segilane e gollal lobbal fuu.

4

Haala tinnaade e waaju

1 Mido gongine yeeso Laamdo e yeeso Iisaa Almasiihu carotoodo wuur6e e maay6e oon: saabe gartol makko e laamu makko,

2 mbaajodaa konngol Laamdo, nde hoyani maa e nde tiidani maa fuu. Kollitaa 6e boofi ma66e, pelaa 6e. Celliniraa berde ma66e haddi munyal maa e waaju maa fuu.

3 Sabo wakkati waran nde yim6e munyataa jannginginde jannde dartinde, 6e njokkan muuyooji ma66e faa 6e kawrundurana ko'e ma66e janngingino6e ko welata noppi ma66e.

4 Be tottitoo taa noppi ma66e nana goonga, de 6e kuccita e taali.

5 Aan kaa, nanngitodaa e huunde fuu, munyaa torra, mbaajodaa Kabaaru Lobbo, njottinaa golle maa fuu faa laaba.

6 Miin le, yiyam am 6adake laataade hono dokkal dufeteengal. Wakkati warii faa mi dilla adunaaru ndu.

7 Mi durwii no mbaawrumi fuu ley durwo nafaowo, woodi du, mi yotake do kaanumi haadude ley doggudu, mi haybii goondinal.

8 Gilla joonin mido resanaa mbarjaari fonnditaare ndi Joomiraado carotoodo ponnditiido oon hokkata kam nyannde darngal. Wanaa miin tan hokketee, de wo miin e heppu6e gartol makko 6een fuu.

Haala waajuuji cakitiidi

9 Tinnodaa ngaraa to am law.

10 Sabo Demas yoppii kam saabe yidde muudum adunaaru, yehi Tesaloniiki. Keresna yehi Galaatiya, Tiitu du yehi Dalmaatiya.

11 Lukka tan wondi e am. Fantu Marku de ngardaa e muudum, sabo imo waawi wallude kam sanne e ley gollal ngaal.

12 Tikiku le, mi nulii dum Efeesu.

13 Si ada wara, ngaddanaa kam forgo am tekkudo mo njoppunoomi Torowas ley galle Karpo oon, kam e

dewte deen. De ko ɓurumi yidude, ngaddanaa kam dewte guri deen.

¹⁴ Alesandere baylo oon wadii kam ko naawi kam sanne. Joomiraado yoban mo ko fotata e golle makko.

¹⁵ Reenta e makko, aan du, sabo o yeddii waaju amin sanne.

¹⁶ Nyannde arandeere, nde ndarinoomi yeeso carotoodo faa mi jaa-banoo hoore am ndeen, fay gooto wallaay kam. Be fuu ɓe njoppii kam. Taa Laamdo hiisoroo ɓe dum!

¹⁷ Ammaa Joomiraado darodake e am, hokki kam semmbe faa mi gooyna waaju muudum faa yottoo, de lenyi fuu nana. Nii woni no kisini-raami e hunduko laddeeru.

¹⁸ Joomiraado dannan kam e ko boni fuu, hisina kam faa mi hewta laamu muudum dow kammu. Wo kam jeyi teddeengal faa abada abadin! Aamiina.

Baynundural

¹⁹ Njowtanaa kam Pirisilla e Akila, e koreeji Onesifoor.

²⁰ Erasta ina heddii Korintu. Torofim le, mi yoppii dum Miletus sabo wanaa celludo.

²¹ Tinnodaa ngaraa gilla dabbunde waraay. Ebulus e Pudes e Lina e Kalawdiya e sakiraaɓe ɓeen fuu ina njowte.

²² Joomiraado wonda e maada. Hinney muudum wonda e moodon.

Bataaki Pool yaade to Tiitu

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Pool. Mi maccudo Laamdo, mi nulaado Iisaa Almasiihu faa mi wada subaabe Laamdo been ngoondina dum, be annda du goonga potudo e kulol Laamdo.

² Goondinal e anndal ngaal na njowii dow jikke meeden hebude nguurndam nduumiidam. Laamdo, mo fenataa, mo bonnataa amaana oon, aadinoo hokkude nguurndam daam gilla jamaanuujii puddaay.

³ Nde sardi* makko oon yottinoo ndeen, kanko Laamdo kisinoowo en oon, o bangini konngol makko, katin du o yamirii mi halfinee waajaade ngol.

⁴ Tiitu, mido jowte. A biyam jaati saabe goondinal Iisaa ngal kawtuden e muudum ngaal. Wo Laamdo Baaba meeden e Iisaa Almasiihu kisinoowo en kokke moyyere e jam.

No Tiitu golliri ley Kereta

⁵ Mi wayrii ma e ruunde Kereta faa ponnditaa golleeji keddiidi, faa njoyyinaa du mawbe kawrital goondinbe ley wuro fuu hono no njamirmaami ni.

⁶ Tawee mawdo oon walaa feloore, wo jom deekiiwo gooto, tawee biibe muudum du wo goondinbe be yimbe mbaawaa feldude dum'en e rafi nangingitaare naa salaare.

⁷ Sabo hooreejo kawrital goondinbe, wo golle Laamdo o halfinaa. Ndelle ina tilsi joomum tawee walaa feloore, wanaa mawninkiniido, wanaa jaawdo bernde, wanaa jaroowo doro, wanaa kabeteedo, wanaa nyaamoowo riba.

⁸ Joomum ina haani laataade jippinoowo weerbe, jiddo ko woodi, hakkilanteejo, ponnditiido, kuldo Laamdo, nanngitiido.

⁹ Sanaa tawee joomum ina haabodii e konngol koolningol ngol

sanne, no ngol waajoraa ni. Hono noon joomum waawirta semmbinirde yimbe e waaju celludo oon, katin du waawa libude yeddooe dum been.

¹⁰ Sabo heewbe calake jokkude goonga, laatake haaloobe haalaaji boli, hiiloobe yimbe. Ko buri heewude wo hakkunde Alhuudiyankooe goondinbe Iisaa.

¹¹ Ina tilsi kunndude mabbe mubbe, sabo ibe mbonnira galleeji keewdi waaju mo haanaa waajeede, faa be kebira dum ceede no harmiri.

¹² E ley keretankooe, gooto mabbe mo be njogorii wo annabaajo, wi'i: «Keretankooe wo fenooe wakkati fuu, wo be daabaaji bondi, be guugaabe jaaybe.»

¹³ Ko keretanke oon wi'i duum wo goonga. Dum le, dartin be e semmbe, faa be keba goondinal cellungal,

¹⁴ Be nootta jokkude taali Alhuudiyankooe, kam e jamirooje yimbe yoppube goonga been.

¹⁵ Huunde fuu ina laabani laabu. Ammaa tuunbe berde e be nganaa goondinbe been, fay huunde laabanaay dum'en, sabo hakkillooji mabbe e miilooji berde mabbe fuu ina tuuni.

¹⁶ Ibe mbi'a ibe anndi Laamdo, ammaa golleeji mabbe ina kolla be andaa mo. Wo be nyiddiniibe, saliiibe, fay gollal lobbal gootal be mbaawaa gollude.

2

Haala waaju celludo

¹ Aan kaa, mbaajodaa ko hawrata e waaju celludo oon.

² Worbe nayebe, mbi'aa be laato reentiiibe, ne'iiibe, nanngitiibe, be laato du sellube e ley goondinal e njingu e munyal.

³ Rewbe nayebe du mbuurda e senaare, taa be laato mbonkotoobe yimbe, taa be acca doro jaaloo be. Be laato faaminooe ko woodi,

⁴ faa be mbaajoo sukaabe rewbe been yidude goriraaabe mubben e sukaabe mubben.

* 1:3 sardi wo wakkati podanoodo.

⁵ Be mbaajoo been laatoo nanngitiibe, laabuɓe, hilmiiɓe cuudi muɓɓen, lobbuɓe, dɔwtantooɓe goriraabe muɓɓen, faa taa konngol Laamɗo ngool mbonkee.

⁶ Sukaabe worɓe du, mbaajorodaa dum'en noon faa ɓe laatoo hakkilɓe e

⁷ huunde fuu. Aan e hoore maa, laatanodaa ɓe alhaali e ley gollal lobbal fuu. Mbaajorodaa ɓernde laabunde e teddeengal

⁸ e haala celluka ka yeddataake, yalla wayɓe en ina cemta, kunngoo heɓude e meeden feloore.

⁹ Maccuɓe du, mbaajodaa dum'en dɔwtanoo joomiraabe muɓɓen e huunde fuu, ɓe mbelna ɓerde muɓɓen, taa ɓe njedda dum'en.

¹⁰ Taa ɓe mbujja dum'en, ammaa ɓe laatoo hoolniibe hiɓɓuɓe, faa ɓe ɗardina tindinoore haala Laamɗo kisinoowo en e ley huunde fuu.

¹¹ Sabo Laamɗo ɓanginii moyyere muudum, laawol kisindam saabe yimɓe fuu.

¹² Inde ekintina en no celirten huunde fuu ko Laamɗo wanyi, kam e muuyɗe adunaaru ndu. Inde ekintina en katin no laatortoden nannigitiibe, fonnditiibe, hulɓe Laamɗo ley adunaaru ndu,

¹³ tawa eden ndoomi jikke belnoowo en hoore oon e wakkati mo Laamɗo mawɗo, Iisaa Almasiihu kisinoowo en oon ɓangidata e teddeengal muudum.

¹⁴ Kam hokitiri yonki muudum saabe meeden, faa rimɗina en e ko boni fuu, laamna en, laatoden lenyol muudum, tinniingol e gollude golleeji lobbi.

¹⁵ Kulle limtanooɗe deen, njannginaa de, mbaajodaa de, peliraa de yimɓe haddi baawɗe maa fuu. Taa fay gooto huyfine.

3

No goondinɓe Iisaa kaani worrude

¹ Miccintin goondinɓe dɔwtanoo kaanankooɓe e dawrooɓe, ɓe cegilanoo gollal lobbal fuu.

* **3:3** Maanaa *haasidaaku* do wo nganyaandi yuurundi e yidande hoorem tan. Joomum yidaa godɗo heɓa.

² Taa ɓe mbonkoo fay gooto. Sey ɓe laatoo jom'en heese, newiibe, ɓe kolla yimɓe fuu leeyinkinaare hiɓɓunde.

³ Sabo arande enen du en famdunoobe hakkillo, salinoobe, majjunoobe. En laatakono maccuɓe muuyɗe yonki keewɗe e ko weli terɗe fuu. Eden ngondunoo e nganyaandiji e haasidaaku*, eden mbanyanoo, eden mbanyundurnoo.

⁴ Ammaa nde Laamɗo kisinoowo en oon ɓanginnoo moyyuki muudum e njinngu muudum ndeen,

⁵ o hisinii en. Wanaa saabe golleeji men lobbi o hisiniri en, wo saabe yurmeende makko. O hisinirii en lootagol rimteede, keyɗintiniroowol en saabe Ruuhu Ceniido.

⁶ O yuppil Ruuhu oon dow meeden saabe Iisaa Almasiihu kisinoowo en oon faa keewɗen.

⁷ O wadirii dum faa o ndaarda en fonnditiibe saabe hinney makko, ndonen nguurndam nduumiidam dam keɗiden daam.

⁸ Kaan woni haala koolniika.

Mido yidi tilsinaa kulle deen faa goondinɓe Laamɗo been tinnoo e golleeji lobbi. Dum woni ko woodi, ko nafata yimɓe.

⁹ Ammaa mbodɗodaa kalalaaji ɓoli e mantoragol lenyi e kalala e luural dow Tawreeta. Diin golleeji ngalaa fayda, walaa ko di nafata.

¹⁰ Cenndoowo yimɓe fuu, sappan dum nde wootere naa nde diidi. Si joomum jabanaay ma, mbodɗodaa dum.

¹¹ Anndaa ga'udo hono noon wo majjuɗo, wo luttoowo, joomum wadani hoore muudum sariya.

Baynundural

¹² Tiitu, si mi nelii e maa Artema naa Tikuku fuu, tinnodaa ngaraa law tawaa kam Nikopolis, sabo toon aniyiimi dabbude.

¹³ Tinnodaa mballaa Jenas janguɗo sariya leydi oon, kam e Apolos e dow dillol muɓɓen ngool, taa fay huunde nyaka ɓe.

¹⁴ Yimbe meeden been du ekitoo gollude golleeji lobbi, be mballa haajaabe walleede been taa nguurndam ma66e laatoo bolum.

¹⁵ Wondube e am been fuu ina njowte. Aan du njowtaa yidube min goondinbe Iisaa been fuu.

Hinney Laamdo wondu e moodon, on fuu.

Bataaki Pool yaade to Filemon

¹ Bataaki ki to amin yuuri, miin Pool, uddiraado e kasu saabe gollande Iisaa Almasiihu, e sakiike meeden Timote. Miden njowte, aan Filemon gollidoowo e amin korsudo.

² Miden njowta kawrital goondinbe Iisaa gonngal galle maa ngal, kam e Appiya sakiike amin debbo oon e Arkippa balludo kam haɓɓanaade Kabaaru Lobbo oon.

³ Wo Laamdo Baaba meeden e Joomiraado men Iisaa Almasiihu kokku on moyyere e jam.

Haala njinngu Filemon e goondinal muudum

⁴ Filemon, wakkati nde miccitiimi on ley du'aare fu, mido yetta Laamdo mo teddinammi.

⁵ Sabo mi nanii no njidirdaa seniibe been e no ngoondinirdaa Joomiraado meeden Iisaa.

⁶ Mido njaaroo Laamdo faa gonol maada ley goondinal beydana en faamude moyyere fuu nde kebeten saabe Iisaa Almasiihu.

⁷ Sakiike, mi seyake sanne, bernde am du sellinaama saabe njinngu ngonngu e maada nguun, sabo a fewnii berde seniibe been.

No Pool surirani Onesim

⁸ Ndelle, si goonga mido jogii baawde saabe Iisaa Almasiihu yamirde ma ko tilsi ngadaa.

⁹ Ammaa ko burani kam ni, mi nyaage dum saabe njinngu. Miin Pool nayeejo oon, woodi du joonin wo mi uddaado e kasu saabe Iisaa Almasiihu,

¹⁰ mido nyaage e dow Onesim* laatiido biyam e laawol Iisaa e ley do kaɓɓaami doon.

¹¹ Arande, walaano ko o nafata, ammaa joonin, imo nafa en sanne, miin e maada fuu.

¹² Mido neltire mo, anndaa wo o feccere yonki am.

¹³ Ko burannoo kam, o hed-doo dakkol am, o walla kam no kaannodaa wallirde kam ni e wakkati mo ngonumi ley kasu e geyyelle saabe Kabaaru Lobbo.

¹⁴ De mi yidaa wafude fay huunde tawa a yardaaki, sabo mi yidaa tilsinande ma wafude moyyere. Ko njidumi dey, ngadiraa nde muuyde maada.

¹⁵ Hasii Onesim seedi e maada seeda faa keɓtaɓa dum faa abada,

¹⁶ tawa wanaa hono maccudo tan, de faa bura maccudo, hono sakiike meeden korsudo ni. Miin, mido horsini mo sanne, ammaa aan buri horsinde mo, wanaa hono wo maccudo tan, de ko o laatii sakiike maa saabe Joomiraado duum.

¹⁷ Ndelle, sini ada ndaardi kam kawto maa, jabbora mo no kaandaa jabboraade kam miin ni.

¹⁸ Si tawii won ko o wadi ma, naa won ko ndewataa mo, yowu dum fuu e dow am.

¹⁹ Miin Pool winndiri junngo am mi yobete, miin e hoore am. En kaalataa dow ko njeyudaa yobude kam fay nguurndam maada.

²⁰ Goonga sakiike, mido njaare moyyere ndee do saabe Joomiraado: peewniraa bernde am kawtal men e Iisaa Almasiihu.

²¹ Mido winndane sabo mido tannyori dowtaare maa, mido anndi a wadan ko buri ko nyaagimaami duum du.

²² Katin du, moyyinanam jipporde, sabo mido sikka njaabanedon du'aawuuji moodon mi wara to moodon.

Baynundural

²³ Epafara uddidaado e am saabe Iisaa Almasiihu oon ina jowte.

²⁴ Gollidiiɓe am been doon ina njowte: Marku e Aristarka e Demas e Lukka.

²⁵ Wo hinney Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu wonda e moodon.

* 1:10 Maanaa *Onesim* wo «Nafaa».

Bataaki yaade to Ibraninkoo6e

No Laamdo haaldiri adunaaru e Biyum

¹ Gilla arande Laamdo haalani-ino maamiraa6e meeden wakkatiiji keewdi e sifaaji keewdi, haaldanii 6e e kundude annabaa6e.

² Ammaa e ley nyalaade cakitiide de o haaldanii en e Biyiiko mo o tagiri adunaaru ndu fuu.* O wadi dum donoowo huunde fuu.

³ Biyiiko oon na yalnira teddeengal Laamdo. Alhaali makko ina foti e Laamdo jaati. Imo he6indorii huunde fuu e konngol makko jogiingol semmbe. Caggal ko o tilii laa6inde hakkeji yimbe duum, o joodii gere nyaamo Laamdo jom manngu to dow kammu toon.

⁴ Ndelle bid6o oon laatake burdo maleyka'en manngu, hono no inde nde Laamdo hokki mo ndeen burdi inde ma66e faa waawaa fonndideede.

Haala Bid6o burdo maleyka'en

⁵ Si goonga, fay gooto e maleyka'en been Laamdo wi'aay:

«Wo a biyam,
hannden mi laatake Baaba
maa.»†

Naa katin:
«Miin, mi laatanto o Baaba,
kanko du o laatanoo kam
Bid6o.»‡

⁶ Katin du, nde o 6adinoo nulude afo ardiido oon ley adunaaru ndeen, o wi'i:

«Maleyka'en Laamdo fuu kujidana
dum.»§

⁷ Laamdo wi'ii dow maleyka'en been:
«O wadi maleyka'en makko keni,
o wadi maccu6e makko demle yiite.»*

⁸ Ammaa dow Bid6o oon, o wi'i:
«Laamu maa, aan Laamdo, heddoto
faa abada abadin!

Potal woni sawru ndu laamortodaa.

* **1:2** Ndaaree du Yuhanna 1.3 to wi'i: *Emakko Laamdo tagiri huunde fuu. Fay huunde tagaaka si wanaa e makko.* † **1:5** Jabuura 2.7. ‡ **1:5** 2 Samuwiila 7.14. § **1:6** Fillitagol Tawreeta 32.43. * **1:7** Jabuura 104.4. † **1:9** Jabuura 45.7-8. ‡ **1:12** Jabuura 102.26-28. § **1:13** Jabuura 110.1.

⁹ Ada yidi fonnditaare,
ada wanyi oonyaare.

Saabe duum, Laamdo Joomiraado
maa subii ma joori nebbam
kaanankaaku dow maada,
hokki ma seyo burngo ngo ban-
ndiraa6e maa fuu.»†

¹⁰ O wi'i katin:

«Aan Joomiraado, illa fuddoode
a joyyinii adunaaru,
e juude maa tagirdaa kammuuli diin.

¹¹ Kanji di timman. Aan kaa, a hed-
doto.

Di fuu di kiiddiran hono kaddule
ni.

¹² A sowiran di hono saaya,
di mbattitorto no neddo watti-
tirta saayaaji muudum ni.

Aan kaa, a waylitataako,
nguurndam maa du walaa tim-
moode.»‡

¹³ Fay nde wootere, Laamdo wi'aay
gooto e maleyka'en:

«Jooda gere nyaamo am,
faa mi wada njaa6aa way6e
ma.»§

¹⁴ Dume woni maleyka'en? Be fuu
wo 6e ruuhuuji gollanooji Laamdo di
o nulata faa ngollana he6oo6e kisin-
dam been.

2

Haala kisindam mawdam

¹ Ndelle, eden kaani wattude
hakkillooji meeden sanne e ko
nanden duum, taa mbosoden goonga.

² Nulal Laamdo ngal maleyka'en
njottini ngaal tabitii. Luttu6e ngal
naa yeddu6e ngal fuu, ke6ii jukkungo
ngo kaandi.

³ Si wo hono nii, noy ndadirten
enen si en njeebake kisindam
mawdam hono dam? Kisindam
dam, Joomiraado artii haalude haala
majjam, de hettindantoo6e mo been
laamni haala makko.

⁴ Laamdo beydi e dow seedaaku
ma66e oon katin maandeeji e kaay-
eefiiji e golleeji mawdi. O yefiri

dokke Ruuhu Ceniido du no o muuyiri.

Haala dowiroowo yim6e to kisingdam

⁵ E ley duum, wanaa maleyka'en been Laamdo hokki laamaade adunaaru warooru ndu kaaleten haala muudum nduun.

⁶ Won do Binndi di ceedii dow mo o hokki laamaade oon. Di mbi'i:

«Neddo wo dume faa ngattanaa dum hakkillo?

Dume bii-Aadama laatii faa kaybaa dum?

⁷ A leeyinii mo wakkatiyel seeda e ley maleyka'en.

A filii mo lefol darja e teddeengal,

⁸ a wattii huunde fuu e ley hawju makko.»*

Ko Laamdo watti huunde fuu e ley hawju makko duum, ina holla imo laamii huunde fuu. Fay huunde heddaaki nde dwtanaaki mo. Kaa si goonga, en nji'aay kulle deen fuu na dwtanii mo tafon.

⁹ E wakkatiyel seeda Iisaa leeyinaama ley maleyka'en. Ammaa joonin en nji'ii imo filaa darja e teddeengal saabe ko o yari torra maayde. Goonga ni, o maayanii yim6e fuu saabe hinney Laamdo.

¹⁰ Sabo Laamdo tagudo huunde fuu mo huunde fuu woodani oon anniyake wattude yim6e heew6e e darja muudum. Ndelle o tawi na haani o yaara Iisaa ley torra faa o wada dum ardiido ki66udo, potudo omtande yim6e been laawol kisingdam.

¹¹ Sabo dey, Iisaa cenoowo yim6e oon e seniibe been wo yuwdi ngootiri. Dum saabii de Iisaa semtirtaa noddirde 6e sakiraa6e muudum.

¹² Imo wi'a Laamdo:

«Mi anndinan sakiraa6e am been inde maa,

mi manete hakkunde kawrital ma66e.»†

¹³ O wi'i katin:

«Mi yowan hoolaare am dow Laamdo.»

Katin du o wi'i:

«Inani kam, miin e sukaa6e 6e Laamdo hokki kam been.»‡

¹⁴ Ndelle, ko tawaa sukaa6e been wo teewu e yiyam, Iisaa du hawti e ma66e tagaadi ndiin. O wadii noon faa maayde makko jaaloo jogiido baawde maayde oon, dum woni Ibiliisa,

¹⁵ de o rimdina yim6e 6e kulol maayde ha66unoo been haddi nguurndam mu66en fuu.

¹⁶ Ina laa6i wanaa wallude maleyka'en waddi mo, ammaa wallude yuwdi Ibrahiima waddi mo.

¹⁷ Ndelle ina tilsi o laatoon hono sakiraa6e makko been e huunde fuu, faa o laatanoo 6e Almaami Mawdo jom yurmeende koolniido e ley golle Laamdo. Dum o wadi faa o itta 6e e jukkungo ngo 6e kaandi saabe hakkeeji ma66e.

¹⁸ Kanko e hoore makko, o ndaartindoraama torraaji. Saabe duum, imo waawi wallude ndaartindete6e been.

3

No Iisaa burdi annabi Muusaa tedude

¹ Sakiraa6e seniibe, Laamdo noddii on faa kawton e muudum dow kammu. Ngatton hakkillooji moodon e Iisaa Almasiihu. Wo o nulaado, wo o Almaami Mawdo mo ceedantoden.

² O hoolnake e Laamdo cubiido mo oon, hono no Muusaa hoolnorii ley suudu Laamdo fuu noon.

³ De si goonga, nyiboowo na buri nyimngo muudum manngu. Hono noon du, Iisaa burdi Muusaa manngu.

⁴ Suudu fuu na woodi nyiboowo dum, de nyiboowo huunde fuu oon wo Laamdo.

⁵ Muusaa wonnoo koolniido e suudu Laamdo nduun fuu. Wo o gollanoowo Laamdo faa o sappoo ko Laamdo wi'ata caggal makko.

⁶ Ammaa Almasiihu wo biddo koolniido. Kam woni hooreejo dow suudu Laamdo nduun. Enen ngoni suudu makko nduun, si tawii en tinake e hoolaare, en keddake e jikke ko mantortoden duum.

* 2:8 Jabuura 8.5-7. † 2:12 Jabuura 22.23. ‡ 2:13 Esaaya 8.17-18.

Haala naatude e ley fowtere Laamdo

⁷ Saabe duum, no Ruuhu Ceniido wi'iri ni:

«Hannden, si on nanii daande makko,

⁸ taa njoornee berde moodon hono no maamiraa6e mon ngadirnoo de muurti ni,*

nyannde 6e ndaartindinoo Laamdo ley ladde ndeen.

⁹ Be ndaartindake kam toon faa 6e ndaara munyal am,

fay ko 6e nji'i golleeji am haddi duubi capande nay.

¹⁰ Saabe duum tikkiranmi yim6e jamaanu oon,

mbiimi: wakkati fuu berde ma66e inandunya 6e e majjere,

6e anndaa laabi am fey!

¹¹ Faa kuniimi ley tikkere am, mbiimi:

Be naatataa ley fowtere am abada.»†

¹² Ndelle sakiraa6e, kaybee taa fay gooto moodon tawree bernde bonnde nde walaa goondinal, de sela Laamdo buurdo.

¹³ Ammaa cemmbunduron berde mon nyannde fuu haddi na wi'ee «hannden» taa luttal hiila on, de yoorna berde mon.

¹⁴ Sabo dey, si eden tinnoo e hoolaare nde ke6uden gilla fudfoode faa yaha timmoode fu, ndeen kaa en kawtii e Almasiihu.

¹⁵ Wo hono no Binndi diin mbiiri:

«Hannden, si on nanii daande makko, taa njoornee berde mon hono no maamiraa6e moodon ngadirnoo de muurti ni.»

¹⁶ Beye ngoni muurtube fay si tawaa nanii daande Laamdo? Be fuu wo 6e yim6e 6e Muusaa wurtinnoo leydi Misira.

¹⁷ Beye ngoni 6e Laamdo tikkani ko foti duubi capande nay? Wo luttube de maayi kantii ley ladde been.

¹⁸ Beye ngoni 6e o hunanii naatataa e leydi ndi o hokkata fowtere makko been? Wo salii6e mo been ni.

¹⁹ Woodi, en nji'ii du, 6e ke6aay naatude e fowtere makko sabo 6e ngoondinaay.

4

¹ Laamdo na heddi na hokka en amaana naatude fowtere muudum. Ndelle sanaa kulen taa fay gooto e meeden hunngoo naatude.

² Sabo enen du, en nanii kabaaru lobbo hono no yim6e ley ladde been naniri ni. De kam6e kaa, ko 6e nanoo duum nafaay 6e sabo 6e kettindoraaki dum goondinal.

³ Kaa enen goondin6e been, en naatan e fowtere Laamdo ndeen. Kayre woni nde o wi'i:

«Ley tikkere am kuniimi, mbiimi:

Be naatataa ley fowtere am abada!»* Dum e taweede fuu, o yottinii fowtere ndeen gilla nde o joyyinnoo adunaaru ndeen.

⁴ Sabo nokku gooto e ley Binndi diin haalii haala nyalaande jedda6erde ndeen, wi'i:

«Laamdo fowtii e golle muudum fuu e ley nyannde jedda6erde ndeen.»†

⁵ O wi'i katin:

«Be naatataa ley fowtere am abada.»

⁶ Wo66e kaa ke6an naatude ley fowtere ndeen. Artii6e nanude kabaaru lobbo oon been naataay e ley fowtere ndeen sabo 6e calake ko Laamdo wi'i.

⁷ Ndelle Laamdo wadi sardi‡ goddo bi'eteedo «hannden». O haaliri dum e hunduko Daawda caggal duubi keewdi katin. Dum woni aayaare nde njannguden naanen ndeen:

«Hannden, si on nanii daande makko, taa njoornee berde mon.»§

⁸ Sabo si goonga, si Yoosuwa yaariino yim6e to fowtere fu, Laamdo haalataano caggal duum haala sardi goddo.

⁹ Dum na holla yim6e Laamdo inandesanaa fowtere hono nde Laamdo fowti nyannde jedda6erde ndeen.

* 3:8 Dum woni yim6e Israa'iila muurtirnoo6e annabi Muusaa de mbi'i pornyitoo leydi Misira.

† 3:11 Jabuura 95.7-11. * 4:3 Jabuura 95.11.

‡ 4:4 Fudfoode 2.2. † 4:7 sardi wo wakkati

podanoodo. § 4:7 Jabuura 95.7-8.

10 Sabo naatudo e fowtere Laamdo, kam du fowtiran no Laamdo fowtiri e golle muudum ni.

11 Ndelle, tilay tinnitoden no mbaawruden fuu faa naaten e fowtere Laamdo ndeen taa fay gooto saamira no salaniibe Laamdo been caamiri noon.

12 Konngol Laamdo ina wuuri, ina gollira baawde. Ingol 6uri kaafaahi mbelnaaki kunndude didi fuu welaide. Ingol yuwa faa ngol sennda bernde e yonki, faa ngol sennda yi'e e mbusam. Ingol saroo miilooji e anniyaaji gondi e bernde.

13 Tageefo fuu suudanaaki Laamdo. Huunde fuu na 6angi yeeso makko, na yi'ee. Wo yeeso makko njaa-bantoden ko'e meeden.

No Iisaa Almaami Mawdo oon worri

14 Ndelle ka6boden e ko ngoondinden duum faa wooda. Sabo en kebii Almaami Mawdo jaado dow kammu to yeeso Laamdo, dum woni Iisaa Bii Laamdo oon.

15 Almaami Mawdo meeden oon, wanaa neddo mo waawaa yurmaade en e lokkaaku meeden. O jarribaama no hebiraa fuu no njarriboraden ni, ammaa o wadaay hakke.

16 Ndelle, en kooloo 6attaade joodorgal Jom moyyere, faa keben yurmeende e moyyere, dum walla en nde kaajaden fuu.

5

No Iisaa laatorii almaami ki66udo

1 Kala Almaami Mawdo ina subee hakkunde yimbe de halfinee gollande Laamdo saabe ma6be. Sanaa o yottina sadakaaji nyaamri e kirsamaaji saabe hakkeji.

2 Joomum ina waawi yurmaade yimbe 6e anndaa laawol Laamdo de majji been, sabo kam e hoore muudum wo lokkaajo hono no ma6be ni.

3 De saabe kam e hoore muudum wo lokkaajo, tilay yottina sadakaaji saabe hakkeji muudum du, wanaa saabe hakkeji yimbe tan.

4 Fay gooto waawaa hokkude hoore mum darja laataade Almaami Mawdo. Sanaa tawa Laamdo subii dum hono no suborii Haaruuna ni.

5 Almasiihu du, wanaa kam hokki hoore muudum darja laataade Almaami Mawdo. Wo Laamdo subanii mo dum. Kam wi'i mo:

«Wo a biyam,
hannden mi laatake Baaba
maa.»*

6 O wi'i e ley nokku goddo:

«Wo a almaami faa abada
e sii almaamaaku Malkisedek.»†

7 Nde Iisaa wonnoo e leydi ndiin ndeen, wadirii du'aawuuji e bullaali cattudi e gondi, nyaagake Laamdo baawdo hisinde dum e maayde oon. Laamdo jabanii mo saabe ko o dwtanii dum.

8 Fay si taweede kanko woni Biddo oon, o ekitake dwtanaade Laamdo e ley torraaji di o yari.

9 Saabe ko o hi66iniraa hono nii duum, imo waawi hokkude dwtaniibe mo been fuu kisindam nduumiidam.

10 Laamdo wadii mo Almaami Mawdo hono no Malkisedek.

Haala dow ko yaarata goondinal yeeso

11 Miden njogii haalaaji keewdi e kabaaru o, de fiirtande on dum ina tiidi sabo on paamataa law.

12 Odon kaannoo laataade jannginoobe gilla ko 6ooyi, ammaa faa hannden sanaa goddo janngina on jannde arandeere hono abajadda ley Haala Laamdo. Odon kaannoo taweede nyaamdu tekkundu nyaamoton, ammaa faa joonin e muynam ngondon.

13 Muynoowo fuu wo kecco tafon, faamataa kabaaru fonnditaare.

14 Ammaa nyaamdu tekkundu wo mawbe njeyi. Been kaa marii hakkillooji mu6ben, 6e mboownii ko'e ma6be senndude ko woodi e ko boni.

6

1 Ndelle, njaaren yeeso dow annude Almasiihu faa njottoden

* 5:5 Jabuura 2.7. † 5:6 Jabuura 110.4. **Malkisedek** Ndaaree 7.1-10

ki66al. Taa keddoden e jannde arandeere ndeen. Walaa ko ngarten e haala tuubude e gollleeji jaarooji en to maayde, e haala goondinde Laamdo.

² Walaa ko ngarten e haala lootalgal batisima, e hono yowugol juude dow neddo, e ummital maay6e, e jukkungo duumiingo.

³ Njaaren yeeso. Noon ngadeten du si Laamdo jabii.

⁴ Si goonga, wurtii6e e laawol Laamdo been mbaawaa soyyaade de tuuba katin. Be ke6iino annoora Laamdo, 6e meedii moyyere Laamdo, 6e ke6ii ngedu e Ruuhu Ceniido.

⁵ Be meedii haala Laamdo moyyuka kaan. Be meedii du baawde wakkati garoowo oon.

⁶ Caggal duum fu, 6e njoppii. Be mbaawaa tuubineede katin. Ina nandi hono kam6e e ko'e ma66e i6e tonta Bii Laamdo oon dow leggal palaangal katin, i6e cementina dum.

⁷ Taykoden leydi: si ndi haarii yuwoole, si ndi funnii aawitirdi nafoori remoo6e been, ndi heban barke yuurudo to Laamdo.

⁸ Ammaa si ndi funnii kebbe e tuppe fu, ndi walaa nafaa, 6ooyataa ndi hu6ee, de sakitoo ndi duppee.

⁹ De onon kaa, sakiraa6e am horsu6e, fay si min kaaldi nii, miden tannyori wo e laawol lobbol ngondon, dum woni laawol kisindam ngool.

¹⁰ Sabo Laamdo wanaa oonyiido sako yeggita golle moodon naa njinngu ngu kolludon dum nde ngollandon senii6e been ndeen e no ngadoton faa joonin du.

¹¹ De miden muuya mono e moodon fuu siina jukkude faa yaha timmoode, faa jikke moodon hi66a, tabita.

¹² Min njidaa laatodon jaay6e. Ko min njidi dey, nyemmbiton ronoo6e ko Laamdo aadii hokkude dum'en saabe goondinal mu66en e munyal mu66en.

Haala amaanaaji Laamdo celludi

¹³ Ko Laamdo wadanannoo Ibrahiima amaana duum, wo hoore muudum hunorii, sabo walaa fuu potudo e muudum manngu faa hunoroo dum.

¹⁴ O wi'i: «Mi hunake, mi wadan e maa barke, mi hebbinan yuwdi maa faa heewa!»*

¹⁵ Woodi, Ibrahiima munyi faa he6i ko Laamdo aadiinoo hokkude dum duum.

¹⁶ Yim6e ina kunoroo burdo dum'en manngu, de hunayeere ndeen ina tabintina haala mu66en, ina itta jeddi gondi hakkunde mu66en diin fuu.

¹⁷ Nde Laamdo aadiinoo dum ndeen, na yidi he6oo6e amaana oon paama faa laaba anniya muudum waylitataako fey. Dum wadi de o 6eydi hunayeere e dow amaana makko oon.

¹⁸ Kulle didi de, dum woni hunayeere ndeen e amaana oon, mbaylitataako abada, sabo Laamdo fenataa. Ndelle, dum fuu na semmbindina berde meeden, enen doggir6e to Laamdo faa njogoden jikke mo kokkaden oon.

¹⁹ Jikke oon wo tonteere sellunde hoolniinde, tiigiinde yonkiiji meeden. Imo dowa en faa paltoden lefol paliingol† e nokku burdo fuu senaade to dow kammu toon.

²⁰ Iisaa artii en, naati toon saabe meeden. O laatanake en Almaami Mawdo faa abada hono Malkisedek.

7

Kabaaru almaami bi'eteedo Malkisedek

¹ Malkisedek oon laatakeno kaananke ngalluure wi'eteende Salaam. Wo o almaami mo Laamdo Toowdo subii. Kanko hawroynoo e Ibrahiima wakkati wartannoo wolde nde jaalinoo kaanankoo6e, o barkini dum.*

² Ibrahiima hokki mo sappo6erde e huunde fuu ko he6oynoo e wolde ndeen. Maanaa innde Malkisedek woni: «kaananke ponnditiido». Katin

* **6:14** Fuddoode 22.16-17. † **6:19 lefol paliingol** ngool ina holla ko senndata hakkunde to yim6e ngoni e to Laamdo heedi ley nokkuure burnde fuu senaade. * **7:1** Ndaaree Fuddoode 14.17-20.

du wo o kaananke Salaam. Dum na fiirta «kaananke jam».

³ Binndi diin cifaaki baabiiko naa inniiko naa maamiraaŋe makko fey. Di kaalaay haala rimeede makko naa maayde makko. Imo wa'i hono Bii Laamdo oon: o heddoto wo o almaami faa abada.

⁴ Ndaaree no teddeengal Malkisedek foti mawnude, sabo fay Ibrahiima maami en oon hokkii mo sappoŋerde ko heŋunoo e wolde ndeen fuu.

⁵ Katin du, almaami'en yuuruŋe e Lewi† been njamiraa e ley sariya nangude sappoŋerde e Israa'iila'en fuu, fay si taweede kam'en du wo yuuruŋe e Ibrahiima.

⁶ Ammaa fay ko Malkisedek jeyaaka e yuwdi Lewi, jabii sappoŋerde jawdi Ibrahiima, de barkini dum, kam keŋudo amaanaaji Laamdo oon.

⁷ Sikke fuu walaa, barkinoowo ina buri barkinteedo teddude.

⁸ Katin du, yuuruŋe e Lewi, jaboŋe sappoŋerde been, na maaya. Ammaa Malkisedek wo buurdo hono no Binndi diin ceedorii noon.

⁹ Eden mbaawi fay wi'ude: ko Ibrahiima hokki sappoŋerde duum, Lewi mo yuwdi muudum jabata sappoŋerde oon, kam du hokkii nde.

¹⁰ Sabo fay si taweede Lewi oon rimaaka tafon, e ɓanndu maammum Ibrahiima wonnoo nde Malkisedek jakkitinoo Ibrahiima ndeen.

¹¹ Laamdo hokkii Israa'iila'en Tawreeta, joiyini duum dow almaamaaku Lewinkooŋe. Joonin le, si tawiino almaamaaku nguun hiɓɓiino fu, ndeen garol almaami goddo hono Malkisedek mo yuuraay e Haaruuna, walaa nafaa.

¹² Woodi du, si almaamaaku waylitake fu, tilay jamirooje du mbaylitoo.

¹³ Kulle deen ina kaala haala Joomiraado meeden. O jeyaaka e yuwdi Lewi. Wo e lenyol gonngol o jeyaa, ngol fay gooto muɓben gollaay golle almaami hirsirde abada.

¹⁴ Sabo en fuu en anndii, Joomiraado men oon e lenyol Yahuuda

yuuri, de Muusaa kaa haalaay e dow lenyol ngool nde haalnoo haala almaamaaku.

No Iisaa laatorii almaami nandudo e Malkisedek

¹⁵ Kabaaru o beydan laaɓude du si almaami goddo ɓangudo oon nanndii e Malkisedek.

¹⁶ O laataaki almaami saabe yamiroore dow lenyol makko. Ko o laatorii almaami dey, wo saabe baawde gonde e nguurndam dam halkataake.

¹⁷ Sabo Binndi diin mbi'ii:

«Wo a almaami faa abada e sii almaamaaku Malkisedek.»

¹⁸ Ndelle yamiroore arandeere ndeen ittaama sabo walaa semmbe, nafaay.

¹⁹ Si goonga, ley Tawreeta Muusaa oon fay gooto laataaki kiɓɓudo. Joonin kaa en njowii jikke men e ko buri Tawreeta Muusaa oon. E jikke oon kebirten ɓattaade Laamdo.

²⁰ Katin du, Laamdo wadii hunayeere muudum. Lewinkooŋe been le, Laamdo hunanaaki dum'en.

²¹ Ammaa Iisaa laatorake almaami e dow hunayeere. Laamdo wi'i mo:

«Miin Joomiraado hunii, waylitataa ko anniyii du, wi'i:

Wo a almaami faa abada.»‡

²² Hono nii Iisaa laatorii tolma§ kokkoowo en hoolaare wondunde e amaana burdo woodde oon.

²³ Ko jokkiti katin, almaami'en been ina keewnoo sabo maayde na hada ɓe heddodaade e golle maɓɓe.

²⁴ Ammaa Iisaa woni duumiido faa abada, almaamaaku muudum du walaa kaaddi.

²⁵ Saabe duum, imo waawi hisinde ɓattoriiɓe Laamdo saabe makko been kisindam kiɓɓudam. Imo waawi hisinde ɓe sabo imo wuuri faa abada, imo surana ɓe to Laamdo.

²⁶ Ndelle, Iisaa woni Almaami Mawdo mo kaajaden: wo o ceniido, o walaa feloore, laru* fuu walaa e makko. O senndaama e waduɓe hakke. Katin du, o toownaama dow huunde fuu to dow kammu.

† 7:5 **Lewi** woni maama Muusaa e Haaruuna. ‡ 7:21 Jabuura 110.4. § 7:22 **Tolma** wo maande holloore hoolaare. * 7:26 **Laru** e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'etee e ko yi'ataake.

27 O nanndaay e almaami'en mawbe wobbe. Been kaa, nyannde fuu sanaa be artoo be ngadana ko'e maŋbe kirsamaari saabe hakkeji maŋbe. Caggal duum, be ngada saabe hakkeji yimbe. Ammaa Iisaa hokkitirii hoore muudum laatoo kirsamaari, de nii ittiri hakkeji yimbe nde wootere heyooore yimbe jamaanuujii fuu.

28 Tawreeta Muusaa oon ina darna yimbe lokkaabe faa laatoo Almaami'en Mawbe. Ammaa hunayeere nde Laamdo hunii caggal Tawreeta ndeen darnii Biddo kibbinaado faa abada oon.

8

No Iisaa laatorii curoowo ley amaana burdo woodde oon

1 E ley ko kaaleten duum, inan haala burka manngu: eden ngoodi Almaami Mawdo, oon woni joodiido gere nyaamo joodorgal Jom manngu dow kammu.

2 Imo golla golle makko e ley nokkuure seniinde. Dum woni hukum goongaajo mo Joomiraado darni, wanaa mo neddo darni.

3 Almaami fuu ina suboraa faa yottina to Laamdo sadakaaji nyaamri e kirsamaaji. Dum le, tilay Iisaa laatan-toodo en Almaami Mawdo oon du heba huunde faa yottina.

4 Sini to leydi ga o wonnoo fu, o laatataako almaami, sabo dey, ina woodi almaami'en waddooŋe dokke kawrooje e Tawreeta Muusaa.

5 To almaami'en been ngollata toon na holla en ko woni dow kammu. Nokku maŋbe oon wo sifa tan. Nde Muusaa badinoo darnude hukum seedaaku oon ndeen, Laamdo sapani mo, wi'i: «Tinnodaa, ngadiraa huunde fuu dow sifa mo kollumaami dow waamnde oon.»*

6 Ammaa joonin, Almasiihu hal-finaama gollal dewal burngal ngal maŋbe ngaal woodde, sabo wo curanoowo yimbe ley amaana burdo woodde oon. Amaana oon wal-daa e arandeejo oon, o yowaama

dow haalaaji gondi e amaana burdi woodde.

7 Sini amaana arandeejo oon laatakeno kibbudo fu, walaa fuu ko didabo nafata.

8 Ammaa Laamdo wo felu yimbe muudum, wi'i:

«Miin Joomiraado mido wi'a nyalaade ina ngara de ngadammi amaana keso e yimbe Israa'iila e yimbe Yahu-udiya.

9 O nanndataa e amaana mo ngadidinnoomi e maamiraabe maŋbe nde downoomi dum'en faa mi wurtina dum'en leydi Misira ndeen.

Ko kambe e ko'e maŋbe be mbonni amaana am duum, miin du mi tottitake be.

Noon mbiimi, miin Joomiraado.»

10 Joomiraado wi'i:

«Inan amaana mo ngadidammi e Israa'ilankooŋe caggal balde deen:

Mi wattan jamirooje am e hakkillooji maŋbe, mi winnda de e berde maŋbe, mi laatoo Laamdo maŋbe, be laatoo yimbe am.

11 Katin walaa fuu ko neddo tindina gondo muudum, maa sakiike mum faa wi'a dum: «Hey, anndu Joomiraado», sabo yimbe fuu anndan kam, gilla lo'uŋe faa e tedduŋe.

12 Sabo mi yaafoto lutti maŋbe, mi ittani hakkeji maŋbe e hakkillo am fey.»†

13 Ko o haali kabaaru amaana keso oon duum, o hiiddini amaana arandeejo oon. Joonin kaa, ko naywi faa nyooŋii duum badake lallineede.

9

Haala dewal ley amaana kiiddo oon

1 Amaana arandeejo oon ina joginoo jamirooje kawjiide dewal Laamdo, kam e nokkuure dewal seniinde wonde to leydi ga.

* 8:5 Wurtagol 25.40. † 8:12 Yeremiya 31.31-34.

² Nokku oon wo hukum mo cuufi didi: arandeeru nduun wo suudu seniindu inndirtee. Doon joyyinirde fitilla e taabawal gondungal e buuru cakkaado ngonnoo.

³ Yeesooru nduun woni caggal lefol paliingol ngool. Innde mayru wo nokkuure burnde fuu senaade.

⁴ Ley mayru urirde wadiraande kanje e keesuwal amaana mooyti-raangal kanje ngonnoo. Ley keesuwal ngaal ina woodi loongel kanje goodungel nyaamdu wi'eteendu «manna», kam e sawru Haaruuna wilitinnoonu nduun e alluujje de amaana oon winndaa e muɓɓen deen.

⁵ To dow keesuwal toon na woodi nate maleyka'en dido wi'eteebe keruba'en, wo ɓe maande teddeengal Laamdo. Bippeele maɓɓe ina kuuri nokku do yiyam daam rufetee faa hakkeji njaafee doon. Ammaa en mbaawaa sifaade kulle deen faa laaba e wakkati o.

⁶ Noon kulle deen fuu moyyiniraa. Nyannde fuu almaami'en ɓeen ina naata, ina mburtoo to suudu arandeeru toon faa ngolla golle muɓɓen.

⁷ Ammaa ley suudu yeesooru nduun, Almaami Mawdo oon tan naatata e mayru hitaande fuu nde wootere. Katin du tilay o naadda e yiyam kirsamaaji faa o itta hakkeji makko, e hakkeji yimbe di anndaano diin.

⁸ Inan ko Ruuhu Ceniido sappii e kulle deen: si suudu arandeeru na heddi fu, nokku burdo fuu senaare oon naatataake.

⁹ Dum fuu wo dum maande ko woni hannden: sadakaaji nyaamri e kirsamaaji fuu mbaawaa laabinde gadoowo dum'en faa tawa bernde mum felataa dum.

¹⁰ Dewal ngaal ina haɓɓaa e jamirooje haala nyaamdu e njaram e lootaade lootaali feere feere. Jamirooje deen fuu na kaɓɓaa e ɓannu tan wanaa e bernde, ide njokkee faa nyannde Laamdo tabintini huunde heyre.

Haala sadaka ley amaana keso oon

* 9:20 Wurtagol 24.8.

¹¹ Ammaa joonin, Almasiihu bangii, wo Almaami Mawdo gadando en moyyereji. O naatii e hukum burdo teddude burdo hiɓɓude, mo junngo ɓii-Aadama darnaay, mo jeyaaka e adunaaru tagaandu ndu.

¹² O naatii ley nokkuure burnde fuu senaade ndeen. O naaddaay e yiyam ndamkoy e nga'oy, wo e yiyam makko jaati o naaddi. Hono nii o rimdiniri en nde wootere faa abada.

¹³ E ley Tawreeta Muusaa, si yiyam damdi e ga'i e ndoondi nyale duppaange wiccaama e neddo tuundo fu, laabinan joomum ley diina.

¹⁴ Ndelle walaa ko haali haala yiyam Almasiihu daam! E baawde Ruuhu duumiido oon, Almasiihu hokkii hoore muudum Laamdo no kirsamaari ndi walaa laru. Dum wadi de yiyam makko laabinan miilooji berde meeden e golleeji jaarooji en to maayde, faa ndewen Laamdo buurdo oon.

¹⁵ Saabe duum, o laatii curoowo hakkunde yimbe e Laamdo ley amaana keso oon, faa yimbe ɓe Laamdo noddi ɓeen keɓa ndongu nduumiingu ngu Laamdo aadii hokkude nguun. Dum fuu dum wadii sabo goddo maayii, faa rimdina woofube e ley amaana arandeejo oon.

¹⁶ Kabaaru ndongu, na tilsi laamnee joomum maayii.

¹⁷ Tilay ndongu tabita caggal maayde, sabo ngu tabitataa sanaa tawa joomum maayii.

¹⁸ Dum wadi de fay amaana arandeejo oon tabitaay si wanaa yiyam rufaa.

¹⁹ Nde Muusaa hollitinnoo yimbe ɓeen jamirooje gonde e Tawreeta deen fuu ndeen, hooyi yiyam nga'oy e ndamkoy, jillunduri dam e ndiyam, de suuwiri toon leeɓi baali boɗeeji e licce hisop, de wicci dewtere Tawreeta ndeen e yimbe ɓeen fuu.

²⁰ O wi'i: «Dum woni yiyam tabintinoojam amaana mo Laamdo yamiri on njokkon oon.»*

21 Hono noon katin, o wicciri yiyam e dow hukum ceniido oon, kam e gineeji dewruɗi Laamɗo diin fuu.

22 Si goonga, ko ɓuri heewude ley Tawreeta fu, wo yiyam laabinta dum. Si wanaa yiyam rufaa fu, hakke yaafataake.

Haala kirsamaari kiɓɓundi

23 Kulle deen ngoni nate kollitooje kulle gonde dow kammu deen, ide kaajaa laabinireede yiyam daabaaji. Ammaa kulle kammunkooje deen, kam'en kaa ina kaajaa sadakaaji ɓurɗi noon woodde.

24 Sabo Almasiihu naataay e nokkuure dewal seniinde nde ɓiɓɓe-Aadama nyiɓi, nanndunde e goongaare wonnde dow kammu ndeen. Ammaa, to kammu toon pay o naati faa o heedana en joonin yeeso Laamɗo.

25 Almaami Mawɗo na naata hitaande faa hitaande e ley nokkuure ɓurnde fuu senaade ndeen, na yaada e yiyam daaba. Ammaa Almasiihu naatiraay hono noon faa o ittana hoore makko sadaka kile keewɗe.

26 Si tawiino noon fu, Almasiihu torreteno kile keewɗe gilla e fuddoode adunaaru faa joonin, ammaa dum laatoraaki noon. O ɓangii nde wootere tan faa abada faro timmoode wakkatiiji, faa o itta hakkeji yimɓe saabe ko o hokkitiri hoore makko hono no kirsamaari ni.

27 Cakitte ɓii-Aadama wo maayde nde wootere, caggal duum, saree.

28 Hono noon, Almasiihu du hokkitiri hoore muudum hono no kirsamaari ni nde wootere faa ronndoo hakkeji yimɓe heewɓe. O ɓangan diɗaɓerde, de wanaa faa o ronndoo hakkeji, ammaa wo faa o waddana yimɓe doomuɓe garol makko ɓeen kisindam.

10

1 Tawreeta Muusaa oon wo sifa moyyereji garooji diin, wanaa tagaadi majji pay. Jokkuɓe Tawreeta ɓeen na ndewra Laamɗo kirsamaaji

wakkatiiji fuu ley hitaande fuu. Ammaa Tawreeta oon waawaa hiɓɓinde battoriiɓe Laamɗo kirsamaaji ɓeen.

2 Si imo waawnoo hiɓɓinde ɓe, yottingol sadakaaji yoppeteno. Sabo dey, si rewooɓe ɓeen laabinaama nde wootere fu, ɓerde maɓɓe pelataa ɓe saabe hakkeji katin.

3 De wanaa noon laatorii. Kirsamaaji hitaande faa hitaande diin miccintinan yimɓe hakkeji muɓɓen.

4 Sabo yiyam ga'i e damɗi daam waawaa ittude hakkeji fey.

5 Dum wadi, wakkati mo Almasiihu naati adunaaru oon, wi'i Laamɗo:

«Wanaa kirsamaaji muuyudaa, wanaa sadakaaji nyaamri muuyudaa, ammaa a wadani kam ɓanndu.

6 Sadakaaji duppamaaji e sadakaaji saabe hakke du, mbelataa ma.»

7 Ndeen, o wi'i:

«Inani kam, mi warii faa mi wada muuyɗe maada, aan Laamɗo, no winndiraa ley dewtere Tawreeta dow am ni.»*

8 O wi'i tafon: «A yidaa sadakaaji kirsaaɗi, a yidaa sadakaaji nyaamri kam e sadakaaji duppamaaji e sadakaaji saabe hakkeji. Di mbelataa ma.» O wi'ii dum fay si sadakaaji diin ina kokkiree hono no Tawreeta yamiri ni.

9 Caggal duum, o wi'i: «Inani kam, mi warii faa mi wada muuyɗe maa.» Noon Laamɗo ittiri sadakaaji arandeeji diin de tabintini sadaka keso oon.

10 Ko Iisaa Almasiihu wadi muuyɗe Laamɗo duum, laabinii en e hakkeji. Sabo dey, o hokkii ɓanndu makko laatanoo en sadaka, o hokkii ndu nde wootere faa abada.

11 No gollal sadaka aranal ngaal worri, almaami fuu wo daraniido golle muudum nyannde fuu, ina yottina sadakaaji diin wakkati fuu, ammaa di mbaawaa ittude hakkeji.

12 Ammaa Almasiihu hokkirii hoore muudum wo sadaka ittoowo hakkeji nde wootere faa abada. Caggal duum, o joodii gere nyaamo Laamɗo.

* 10:7 Jabuura 40.7-9.

13 Doon o doomata faa Laamdo wada o yaa6a way6e mo.

14 Ndelle, ko o laatii kirsamaari duum, o hi66inii yim6e 6e hakkeeji mu66en laa6intee 6een faa abada.

15 Ruuhu Ceniido du na seedanoo en dum. Sabo o wi'ii tafon:

16 «Joomiraado wi'i:

Inan amaana mo ngadiidammi e ma66e
e ley balde garooje:

Mi wattan jamirooje am e berde ma66e,
mi winnda de e hakkillooji ma66e.»

17 O jokkintini katin, o wi'i:

«Mi ittan hakkillo am e hakkeeji ma66e e bonandaaji ma66e fey.»†

18 Woodi ndelle, do hakkeeji njaafaa fu, sadaka ittoowo hakkeeji walaa katin.

No Laamdo 6adortee

19 Saabe duum sakiraa6e, yiyam Iisaa ndufaadam daam hokkii en laawol naatude e nokkuure burnde fuu senaade ndeen e berde baaltide.

20 O udditanii en laawol kesol burngol, naatirteengol lefol paliingol ngool, kangol woni 6anndu makko nduun.

21 Eden njogii Almaami mawdo ar-dinaado suudu Laamdo nduun.

22 Ndelle, battitoroden Laamdo berde goongaaje e goondinal ngal sikkitoraaka. Sabo berde meeden laamnaama, pelataa en dow ko boni, 6alli meeden du lootiraama ndiyam laa6udam.

23 Tiigoden jikke mo kaaleten haala muudum faa wooda, sabo Laamdo wo koolniido, wadan ko aadii.

24 Ndaaren hakkunde meeden no poodundurten njingu e golleeji lobbi.

25 Taa celen hawritinde no wo66e ngadata ni. Ammaa sanaa cemm-bunduren berde, sakko ko nji'oton nyalaande Joomiraado ndeen ina 6adoo warude.

26 Sabo si goonga, si eden kensoo eden ngada hakkeeji caggal ko anduden goonga faa laa6i fu, sadaka ittoowo hakkeeji heddaaki katin.

27 Ko heddii dey, doomugol kul6iniingol nyannde kiite, kam e yiite mannge nyaamoowe yeddu6e Laamdo ngeen.

28 Si neddo salake Tawreeta Muusaa oon fu, waraama e dow seedaaku yim6e dido naa tato, yur-mataake.

29 Ndelle miilee, sabo ina haani neddo jukkee jukkungo 6urngo noon manngu si yaabirii Bii Laamdo yawaara, huyfinii yiyam amaana cenudam dum daam, mbonkake Ruuhu gaddoowo moyyere oon.

30 Sabo eden anndi Laamdo wi'ii:
«Wo miin jeyi njomnitaari, wo miin yobooyta.»

O wi'i katin:

«Joomiraado saroto yim6e muudum.»‡

31 Hey, saamude e juude Laamdo buurdo oon ina hul6inii!

32 Miccitee nyalaade moodon arane deen, caggal nde Laamdo yaynunoo hakkillooji moodon. On ndurwii ley torraaji keewdi e munyal.

33 Wakkatiji odon kuyfiniree jennooje e toonya yeeso yim6e, wakkatiji odon nja6a wondude e wo66e wadaa6e noon.

34 Si goonga du, on cunodake e uddaabe ley kasu, woodi on nja6ii teeteede ko njogidon duum fuu. On nja6irii dum seyo, sabo on andii odon njogii ko 6uri duum fuu woodude, ko tabitata faa abada.

35 Ndelle, taa njoppee hoolaare mon, sabo inde jogii mbarjaari mawndi.

36 Wo munyal kaandudon. Ndeen si on ngadii muuyde Laamdo fu, on ke6an ko aadanii on.

37 Sabo ina winndaa:

«Si wadii seeda fu,
kaando warude oon waran, o hanndataako.»

Laamdo wi'ii:

38 «Ponnditaniido kam wuurdan goondinal,§

† 10:17 Yeremiya 31.33-34. ‡ 10:30 Fillitagol Tawreeta 32.35-36. § 10:38 Habakuk 2.3-4.

ammaa si yeccitake,
bernde am yardataako dum.»

³⁹ Enen kaa, en njeyaaka e yecco-too6e de kalkee been. Be njeyaaden e mu66en dey, goondin6e faa yonkiiji mu66en ndannee been.

11

Haala goondinal

¹ Goondinal wo tannyorde he6an ko yowi jikke e muudum, wo tannyorde ko yi'aay duum ina woodi.

² Saabe maggal, Laamdo jabiri maamiraa6e meeden.

³ Saabe goondinal, paamirden Laamdo tagirii adunaaru ndu e ko woni e kammu fuu e konngol muudum. Ko yi'etee, fuu tagiraama e ko yi'ataake.

⁴ Saabe goondinal, Haabiila itiranii Laamdo sadaka burdo mo Kayiinu oon. Goondinal wadi de Laamdo hiisorii mo o ponnditiido nde jabannoo mo sadakaaji makko. Katin, fay ko o maayi duum, imo heddi waajaade en faa joonin saabe goondinal makko.

⁵ Saabe goondinal, Henok yeentiniraa dow kammu, meedaay maayde fey. Fay gooto yi'aay mo katin sabo Laamdo yeentirii mo. Si goonga du, Binndi ceedanake mo, mbi'i illa o yeentinaaka, imo weli Laamdo.

⁶ Si neddo walaa goondinal, waawaa welude Laamdo. Sabo gardo to Laamdo fuu, tilay goondina imo woodi, goondina o barjoto filotoo6e mo been.

⁷ Saabe goondinal, Nuuhu sehiri laana faa danna koreeji muudum. O dwtanii Laamdo cappando mo ko warata, ko yi'aaka tafon duum. Noon o sarorii adunaaru ndu fuu. Laamdo du hiisorii mo o ponnditiido saabe goondinal makko ngaal.

⁸ Saabe goondinal, Ibrahiima nootorii noddaango Laamdo, yehi to leydi ndi Laamdo aadanii dum he6an. De o dilli tawi le o anndaa fuu to fonndii.

⁹ Saabe goondinal, o joodii hono janano e leydi ndi o aadanaa ndiin. Isiyaaka e Yaakuuba du njoododake e makko e ley hukumuuji. Kam'en du ngoni he6idoo6e e makko amaana gooto oon.

¹⁰ Ibrahiima wadii dum sabo na hedino ngalluure yowiinde dow jyyinirde duumiinde nde Laamdo diidi de nyi6i ndeen.

¹¹ Saabe goondinal, Ibrahiima hokkiraa he6ude yuwdi, fay si taweede o naywiino, jom suudu makko Saaratu du wo dimaro-no. O he6ii yuwdi ndiin sabo o hoolake Laamdo yottinan aadi muudum.

¹² Ndelle neddo gooto nayeejo faa 6adii maayde he6i yuwdi potundi e koode kammu heewude. Hono njaa-reendi maayo du, ndi limataako.

¹³ Yim6e been fuu maaydii e goondinal mu66en tawi ko Laamdo aadanii dum'en duum tabitaay tafon. Ammaa 6e kaynake dum to woddi, de 6e kuyani dum. Be cemtaay wi'ude wo 6e ho66e du, wo 6e weer6e e adunaaru ndu.

¹⁴ Ko 6e kaaldi noon duum, hollii faa laabi i6e pilanoo ko'e ma66e leydi ndi 6e njeyi.

¹⁵ Katin du si hakkillooji ma66e ina ngonnoo e leydi ndi 6e njaltunoo ndiin, i6e mbaawnoo yeccaade toon.

¹⁶ Kaa si goonga, i6e poodanoo leydi burndi woodde, dum woni ngonndi dow kammu ndiin. Saabe duum, Laamdo semtiraay noddireede Laamdo ma66e, moyyinanii 6e ngalluure.

¹⁷ Saabe goondinal, nde Laamdo ndaartindinoo Ibrahiima ndeen, jabiri hokkude Isiyaaka faa laatoo kirsamaari. Si goonga, o segilanake hokkude 6iyiiko korsudo oon hono sadaka, fay si Laamdo na aadanii mo lenyol keewngol.

¹⁸ O wadii dum fay ko Laamdo wi'i mo: «Wo faro Isiyaaka yuwdi maa hiisortee.»*

¹⁹ Ibrahiima ina jogorii Laamdo ina waawi ummintinde 6iyum Isiyaaka

* 11:18 Fudfoode 21.12.

e maayde. Saabe hoolaare ndeen, o wartiranaa biyiiko hono wo ummi-tiido e maayde.

20 Saabe goondinal, Isiyaaka barkiniri Yaakuuba e Isuwa. O faami ko o barkini 6e duum tabitan jaango.

21 Saabe goondinal, nde Yaakuuba 6adino maayde ndeen, barkiniri 6i66e Yuusufi dido been gooto gooto. O tuugii sawru makko, imo teddina Laamdo.

22 Saabe goondinal, nde Yuusufi 6adino maayde du, sapporii wurtagol 6i66e Israa'iila leydi Misira. E ley majjum, o tindinii 6e 6e kooya yi'e makko.

23 Saabe goondinal, saaraa6e Muusaa cuufiri dum lebbi tati caggal rimeede muudum. Be nji'ii o cukalel lobbil, de 6e cuusii salaade yamiroore kaananke ndeen.

24 Saabe goondinal, nde Muusaa mawnunoo ndeen, salii inndireede taan Fira'awna 6ii 6iyum debbo.

25 O subake wondude e yim6e Laamdo been e ley torraaji mu6ben diina weltoraade wakkiyel seeda ley hakke.

26 Imo hiisorii huyfineede saabe Almasiihu 6uri woodde diina jawdi Misira ndiin, sabo hakkillo makko na woni dow mbarjaari ngaroori ndiin.

27 Saabe goondinal, o yaltiri leydi Misira tawi o hulaay tikkere kaananke oon. O siini yahude hono imo yi'a Laamdo mo yi'ataake oon ni.

28 Saabe goondinal, o wadi iidi Faltagol. O yamiri yiyam wujee e dammbude cuudi taa maleyka baroowo oon meema 6i66e Israa'iilankooŋe artii6e rimeede been.

29 Saabe goondinal, Israa'iilankooŋe peyyitiri Maayo Maaliya ngoon dow leydi njoorndi. Ammaa Misirankooŋe tefunooŋe feyyitirde noon been fuu njoolake.

30 Saabe goondinal, lalgaaje mawde deenude Yeriko deen caamiri ko Israa'iilankooŋe ngadi balde jeddi ina piiltoo de duum.

31 Saabe goondinal, Rahabu debbo woykuuru oon† dadiri halkideede e luttu6e Laamdo been, sabo o jabbake Israa'iilankooŋe horoo6e leydi makko been e dow jam.

32 Dume mbi'ammi katin? Wakkati o heyataa kam faa mi haala kabaaru Gideyon e Barak e Samson e Yefta e Daawda e Samuwiila, kam e annabaa6e heddi6e.

33 Yim6e been fuu, wo goondinal wadi 6e njaalii kaanankooŋe, 6e laamorii fonnditaare, 6e kebi ko Laamdo aadii duum. Kangal wadi de 6e mu6bi kunndude dawaadi ladde,

34 6e nyifi giiteeli ul'ultooji, 6e ndadi e mbelndi kaafaahi. Be tampii de 6e kebi semmbe. Be laatii suusu6e ley wolde, 6e ndiiwi konuuji gardi to ma66e diin.

35 Saabe goondinal, rew6e wob6e kebiri maay6e mu6ben ummintinaa. De yim6e wob6e le, torraama faa maayi saabe goondinal ngaal. Be njabaay heefordinde faa 6e ndannee, sabo i6e poodanoo iirtagol 6urngol woodde.

36 Wob6e katin njalnora, piyaa dorri. Wob6e ngeyyaa, ngattaa ley kasu.

37 Wob6e ma66e paddaa kaaye faa maayi. Wob6e tayiraa garjaaje. Wob6e mbardaa kaafaaje. I6e nji-illoo i6e 6ornii guri be'i e baali, 6e talkaa6e, 6e torraa6e, 6e wadaa6e ko boni.

38 Wo 6e yiilotoo6e ley laddeji e ley baamle, ley lohi e ley gayde. Yim6e been le, adunaaru ndu haandaano e mu6ben.

39 Yim6e been fuu, Laamdo jabii dum'en saabe goondinal mu6ben. Dum fuu e taweede, 6e kebaay ko Laamdo aadino duum.

40 Be kebaay dum sabo Laamdo an-niyake hokkude en ko 6uri dum. O muuyaay 6e laatoo hi66u6e si wanaa 6e tawdee e meeden.

12

No dartaare Joomiraado hollirta njinngu muudum

† 11:31 Maanaa woykuuru wo pijoowo jobeteedo ceede.

1 Ndelle enen, sini seedeŋe dow goondinal fotuŋe nii heewude ina piilii en, en njoppa donle tedduŋe en fuu e hakke jiiŋuŋe en oon fuu no hoyiri. Njaaren yeeso dow munyal hono no daŋundurteŋe ni.

2 Ngatten hakkillooji meeden dow Iisaa. Kam omtani en laawol goondinal, kam tabintinta goondinal ngaal du. Kanko, saabe ko o yi'i seyo ina hedii mo duum, o munyii maayde dow leggal palaangal ngaal, o yawi semteende maggal. Joonin, imo joodowii gere nyaamo joodorgal laamu Laamdo.

3 Dum le, miilodon mo, kanko munyando nganyaandi luttuŋe. Miilodon mo faa taa on tampu, taa berde moodon njoppa hoolaare muŋŋen.

4 Odon caloo hakke odon kaba e muudum, ammaa on kabaaka faa yiyam doggi tafon.

5 Yalla on njeggiti haala cemmbinooha ka Laamdo haaldi e moodon kaan, onon biŋŋe muudum naa? O wi'ii:

«Biyam, nde Joomiraado dartini ma fuu, taa yaw dum.

Taa bernde maa metta si o felii ma.

6 Sabo Joomiraado dartinan mo horsini,

fiyan mo nanngiri biyum fuu.»*

7 Munyee dartaare ndeen. Inde holla Laamdo nanngirii on biŋŋe muudum. Biddo moy woni mo bammum dartintaa dum?

8 Si on ngalaa ley dartaare nde biŋŋe been fuu ndartintee ndeen fu, on nganaa biŋŋe goongalaaŋe, on nganaa biŋŋe halal.

9 Woodi du, ko Baabiraabe meeden adunaaru been ndartinannoo en duum, en teddinii ŋe. Sakko Baaba meeden jom yonkijji oon! Wanaa eden kaani jaŋande dum faa ŋura noon de mbuuren naa?

10 Baabiraabe meeden ina ndartinannoo en no miilorii ina woodi faa ŋooyti seeda tan. Ammaa Laamdo na dartina en faa kawten e muudum ley senaare muudum. Wo beydaari meeden dartinirta en.

11 Wakkati dartingol fuu, ndakam walaa. Naawalla tan woodi. Ammaa caggal duum, ingol waddana jaŋuŋe dartineede been fonnditaare e jam.

12 Ndelle tinnee, cemmbindinon juude moodon tampuŋe deen e koppi mon di ngalaa semmbe diin.

13 Moyyanee koyde mon laabi dartiidi, faa taa koyngal layoowal seelta, ammaa ngal daŋa.

Sappagol taa neddo waasu moyyere Laamdo

14 Tinnee, pilodon wondude e yimbe fuu dow jam. Pilodon senaare, sabo si on ngalaa nde, on nji'ataa Joomiraado.

15 Kilnee taa fay gooto yeccoŋe gaŋa de hunngoo moyyere Laamdo ndeen. Kilnee taa neddo moodon laatoo hono daŋol kaadungol. Sabo si yaltii fu, na raabira yimbe heewuŋe tooke muudum.

16 Kilnee taa fay gooto moodon laatoo jaahili naa mo walaa kulol Laamdo hono Isuwa ni. Kam sonni mawniraagu muudum faa heba ko nyaama nde wootere tan.

17 Odon anndi caggal duum, nde o yidunoo baabiiko barkina mo ndeen, o jaŋaaka. O waawaay waylitinde ko o wadunoo duum fay si o filorii dum e bojji.

18 Onon, on ngaraay to huunde waawnde meemeede hono no yimbe Israa'iila ngardunoo to waamnde Sinayi. Been kaa ngarii to yiite nyanngunge e to cuddi tekkundi e nimre e henndu mawndu.

19 Be nanii fuufaango buututal e daande yuurunde dow kammu. Nanuŋe daande ndeen been nyaagii taa beydaneŋe fay konngol gootol no poti hulude.

20 Sabo dey, ŋe kunngake waawtude ko Laamdo yamiri toon duum nde wi'unoo: «Ko meemi waamnde ndeen fuu, fay si wo daaba, wardee kaaye.»

21 Goonga du, ko ŋe nji'ata duum ina hulbinii faa Muusaa e hoore muudum wi'i: «Mi hulii sanne faa mido diwna.»

* 12:6 Banndi 3.11-12.

22 Ammaa onon, on ngarii waamnde Siyona. On ngarii ngalluure Laamdo buurdo oon, dum woni Urusaliima gondo dow kammu, to maleyka'en ujunaaje ujunaaje kawriti ina mbeltodoo.

23 On ngarii e kawrital 6i66e arandee6e 6e inde mu66en mbinndaa dow kammu been. On ngarii to Laamdo carotoodo yim6e fuu oon, on ngarii e yonkiiji fonnditii6e laatii6e hi66u6e been.

24 On ngarii to Iisaa curoowo hakkunde yim6e e Laamdo ley amaana keso oon. On ngarii to yiyam makko mbiccaadam, ngaddudam kabaaru burdo kabaaru yiyam Haabiila njuppiidam daam woodde.

25 Ndelle tinnee taa calanodon Kaaldoowo e moodon oon. Sabo salinoobe cappando dum'en dow leydi ga 6een ndadaay, sakko enen si en calanake cappanoowo en gondo dow kammu oon.

26 Arande, daande makko dimmbii leydi ndiin. Joonin kaa, o fodake dum do, o wi'i: «Mi dimmban ndi katin. De wanaa leydi tan, ammaa kammu e leydi fuu.»†

27 Ko o wi'i «kilol gonngol katin» duum ina holla ko tagaa fuu dimmbete ittee, faa ko dimmbataako duum heddo kam tan.

28 Ndelle wo laamu ngu dimmbataako kebeten. Saabe duum, njetten Laamdo, ndewren mo no weldata mo tawee e leeyinkinaare e kulol.

29 Sabo Laamdo meeden na wa'i hono yiite halkoowe.

13

Haala waajuuji cakitiidi

1 Keddodon e yidundurde, sabo on sakiraa6e.

2 Taa njeebee jippinde weer6e, sabo wob6e ngadii noon mbeerni maleyka'en tawi anndaa yalla wo kam'en.

3 Miccitee uddaabe hono wo on udida e mu66en. Miccitee torraabe du hono wo on torrida e mu66en.

4 Yim6e fuu teddina dewgal. Tilay aadi dewgal jogoree laa6al. Sabo Laamdo saroto fijoobe won6e e dewgal e 6e ngalaa e dewgal fuu.

5 Cenndon ko'e mon e yidde buufi. Kennyitorodon ko njogidon, sabo Laamdo wi'ii:

«Abada mi yoppataa ma, abada mi yeebataako ma!»*

6 Saabe majjum, eden mbaawi haalude dum do dow hoolaare:

«Joomiraado woni balloowo kam, mi hulataa.

Dume neddo waawata wadude kam?»†

7 Miccitee ardiibe on, haalan6e on konngol Laamdo 6een. Miilodon dow no 6e njoodorii e nguurndam ma66e faa 6e ngadi nafaa, nyemmbiton goondinal ma66e ngaal.

8 Iisaa Almasiihu waylitataako: no worrunoo keenan ni, worri hannden, noon du worrata faa abada.

9 Taa njabee waajuuji feere di on mboowaa nanude mbosina hakkillooji mon. Ko 6uri woodde, semmbe berde mon yuura e moyyere Laamdo, wanaa e jamirooje dow nyaamdu. Jamirooje deen nafaay jokku6e dum'en.

10 Eden njogii hirsirde teddinirteende Laamdo. Almaami'en gollo6e ley hukum ceniido 6een ngalaa laawol nyaamude ko woni dow mayre.

11 Sabo ley Tawreeta Muusaa, Almaami Mawdo na wadda yiyam kirsamaaji ley nokkuure burnde fuu senaade faa dam laatoo sadaka saabe hakkeji. Ammaa teewuuji majji diin, wo yaasin hodorde toon mbuletee.

12 Dum wadi de Iisaa du maayowi yaasin wuro faa senira yim6e yiyam muudum.

13 Ndelle, njalten tawowen mo yaasin wuro toon, ndonndoden semteende nde yim6e ndonndi mo ndeen!

14 Sabo to adunaaru ga en ngalaa ngalluure duumotoonde, ammaa eden piloo ngalluure waroore ndeen.

† 12:26 Agay 2.6. * 13:5 Fillitagol Tawreeta 31.6, Yoosuwa 1.5 † 13:6 Jabuura 118.6.

¹⁵ Ndelle, ko Iisaa rewrintini en e Laamdo duum, manen Laamdo wakkati fuu. Manoore ndeen wo sadaka jettooje, wo toni di cemtirtaa innude innde muudum.

¹⁶ Ammaa taa njeebee wadude ko woodi. Peccon ko njogidon. Sabo sadakaaji diin ina mbela Laamdo.

¹⁷ Downtanodon ardiibe on, njabanon dum'en, sabo ibe kaybi yonkiiji mon. Be kaaltanowan Laamdo golle maŋŋe fuu. Accee be ngollira golleeji diin e seyo, wanaa e mettorgal. Sabo si be ngadirii dum mettorgal fu, nafataa on.

¹⁸ Miden njaaroo on du'aare. Miden tannyori berde amin pelaay min. Si goonga, muuyde amin woni jaarude no woodiri e huunde fuu.

¹⁹ Mido njaaroo on sanne ndu'anodon kam, yalla Laamdo ina hokka kam laawol mi warta e moodon law.

Baynundural

²⁰ Laamdo jom jam, kam iirtini Joomiraado meeden Iisaa, duroowo baali mawdo oon, iirtinii mo saabe yiyam makko tabintinoojam amaana duumiido oon.

²¹ Laamdo baawdo dum oon, hokku on ko woodi fuu, faa ngadon muuyde muudum. O wada e meeden ko welata mo saabe Iisaa Almasiihu. Teddeengal woodan mo faa abada abadin! Aamiina.

²² Sakiraaŋe, mido nyaagoo on ket-tindoree waajuuji diin munyal, sabo ko mbinndanmi on do duum juutaa sanne.

²³ Mido anndina on sakiike meeden Timote yoppaama. Si o yaawii yottaade ga, mi warden e makko to moodon, min nji'a on.

²⁴ Njowtee ardiibe on e seniibe been fuu. Sakiraaŋe yuurube Itali been du ina njowta on.

²⁵ Hinney Laamdo wonda e moodon, on fuu.

Bataaki Yaakuuba

Jowtaango

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Yaakuuba maccudo Laamdo, maccudo Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu. Mido jowta on, onon laatiibe lenyi sappo e didi cankitiidi ley adunaaru.

Haala goondinal e hakkilantaaku

² Sakiraaɓe am, nde tiidallaaji di kawtaa sii ngari ndaartindaade on fu, tiigoree dum fuu seyo manngo.

³ Sabo odon anndi si goondinal moodon ndaartindaama fu, dum riman munyal.

⁴ Ammaa, sanaa munyal mon yot-too faa laatodon hiɓɓuɓe, selluɓe e goondinal ɓe huunde fuu nyakaay.

⁵ Ndelle, si gooto moodon hakkillo muudum nyakii fu, ɗaaro Laamdo, heɓan. Sabo Laamdo wo kokkoowo yimɓe fuu faa wooda, tawa feldaay joomum ko ɗaarii duum.

⁶ Ammaa sey joomum ɗaaroro goondinal tawee sikkitiraay, sabo cikkitiido ina nanndi e bempeyye de henndu hooyata, ina soggi yaade.

⁷ Taa neddo ga'udo hono nii miiloo heɓan fay huunde to Joomiraado.

⁸ Wo o neddo jom berde didi. O anndaa ko o jokkata: hannden to, jaango ga.

Haala talkaaku e danyal

⁹ Sakiike goondindo si tawii wo talkaajo fu, mantoro ko Laamdo toowni dum.

¹⁰ Jom jawdi du, mantoro ko Laamdo leeyini dum. Sabo jom'en jawdi paltorto hono pinndi ley ngesa.

¹¹ Si naange fudii, wulii fu, yoornan funngo ngoon. Pinndi ndiin saaman, ɗari mayri fuu yuwa. Hono noon du jom jawdi oon daylirta, gollleeji di jokki fuu mbona.

Haala torraaji e jarribooje

¹² Barke woodanii neddo fuu munyudo ley tiidallaaji ndaartindotoodi dum. Sabo nde o ndaardaa o jarraado ndeen, o teddinirte kufune

mo Laamdo aadii hokkude yidube dum, dum woni nguurndam ndu-umiidam.

¹³ Si neddo jarribaama, taa wi'a: «Laamdo jarribii kam.» Sabo fay gooto waawaa jarribaade Laamdo, woodi kam du, jarribataako fay gooto.

¹⁴ De ko woni dey, neddo ina jarribee si muuyde muudum bonde poodii dum, eytii dum.

¹⁵ Caggal duum, si muuyde bonde aawaama fu, ndiman hakke. De si hakke mawnii fu, riman maayde.

¹⁶ Sakiraaɓe am horsuɓe, taa accee mbosinedon.

¹⁷ Moyyere lobbere e dokkal kiɓɓungal fuu, to dow kammu yuurata, to Baabiiwo tagudo annooraaji kammu, mo waylitataako. O nanndaa e dowkiiji baylitotoodi.

¹⁸ Saabe muuyde makko o wadiri en ɓiɓɓe makko, o rimtiniri en konngol makko goongawol faa laatoden artiibe e ko o tagi.

Haala nanude konngol Laamdo de jokka

¹⁹ Sakiraaɓe am horsuɓe, paamon: neddo fuu yaawa hettindaade, de taa yaawa haalude, taa yaawa tikkude.

²⁰ Sabo tikkere ɓii-Aadama gollataa ko fonnditii yeeso Laamdo.

²¹ Ndelle, njoppee huunde fuu ko tuuni e ko boni, njaɓborodon konngol ngol Laamdo aawi e berde moodon ngool e leeyinkinaare. Ingol waawi hisinde yonkiiji moodon.

²² Woodi, taa kaadee e hettindanaade konngol ngool tan, ammaa ngadon ko ngol wi'i. Si wanaa noon, on kiilii ko'e moodon.

²³ Sabo kettintoodo konngol de jokkaay ko ngol wi'i, ina wa'i hono yeewoowo hoore muudum e daandorgal de yi'a no yeeso mum worri.

²⁴ Imo yeewa hoore makko, de si o dillii fu, wakkati gooto o yeggitan no o wa'i.

²⁵ Ammaa neddo fuu taykotoodo yamiroore hiɓɓunde rimdinoore ndeen, si heddake e mayre fu, laatoto hono golliroowo konngol ngool, wanaa hono nanoowo tan de yeggita.

Wo oon neddo barkintee e golle muudum.

²⁶ Neddo fuu jogoriido hoore muudum wo diinanke lobbo, si tawii dawrantaa demngal muudum fu, hiilii hoore mum. Neddo oon le, walaa fuu ko nafata e diina muudum.

²⁷ Diina laabuka ceniika yeeso Laamdo Baaba meeden kam woni: wallude rewbe talkaabe be goriraabe muuben maayi e atiime'en ley billaare muuben, e haybude hoore muudum e tuundi adunaaru.

2

No jom jawdi e talkaajo fuu potiri e meeden

¹ Sakiraaabe am, onon goondinbe Joomiraado meeden Iisaa Almasihu Jom teddeengal, taa burdinee biibe-Aadama.

² Si jom jawdi gattudo hootonnde kanje e kaddule lobbe naatii kawrital mon, de talkaajo borniido kaddule tuunde kam du naatii, noy ngadoton?

³ Si on teddinii borniido kaddule lobbe oon, on mbi'ii dum «Jooda, inan joonnde lobbere», de mbi'udon talkaajo oon «Dara toon» naa «Jooda e leydi dakkol koyde am»,

⁴ si on ngadirii noon fu, wanaa on cenndii hakkunde moodon naa? On laatake sarotoobe be miilooji bondi.

⁵ Sakiraaabe am horsube, kettindee! Talkaabe adunaaru ndu been, wanaa Laamdo subake be faa be laatoo danyube goondinal, be naata e laamu Laamdo mo Laamdo aadii hokkude yidube dum naa?

⁶ De onon kaa, on kuyfinii talkaabe been. Wanaa joomiraaabe jawdi been torrata on naa? Wanaa kam'en njaarata on yeeso sariya naa?

⁷ Wanaa kam'en mbonkotoo Iisaa mo njogidon innde muudum lobbere oon naa?

⁸ Goonga, on ngadii ko woodi si tawii on njokkii yamiroore laamu Laamdo mawnde no Binndi mbiiri nde mbi'unoo: «Njidiraa gondo maa no njidirdaa hoore maa ni.»*

⁹ Ammaa si on burdinii biibe-Aadama, on ngadii hakke. Yamiroore ndeen du na fela on ko mboofudon.

¹⁰ Goonga ni, si neddo jokkii jamirooje fuu, de woofi gootel majje tan, luttii jamirooje deen fuu.

¹¹ Sabo Laamdo biido «Taa jeenu», kam wi'ikatin «Taa wadu war-hoore.» Si a wadaay jeenu, de a wadii war-hoore, a laatake boofudo jamirooje deen.

¹² Ndelle, kaaldon, ngolliron hono no yimbe sardeteebe yamiroore rimfinoore kaani wadude ni.

¹³ Sabo si goonga, nde Laamdo sarotoo fu, yurmataako neddo mo hollaay wobbe yurmeende. De jom yurmeende kaa, walaa fuu ko huldata sariya.

¹⁴ Sakiraaabe am, si goddo wi'ii ina jogii goondinal de golle makko hollaay o goondinii fu, dume dum nafata? Goondinal ngaal waawaa hisinde mo.

¹⁵ Si tawii ada jogii sakiike gorko naa debbo de wo koldo naa wo jolbudo,

¹⁶ si gooto moodon wi'ii dum: «Yahu e jam! Laamdo holtine, nyaamne faa kaaraa,» tawee o hokkaay dum ko haajaa duum, dume dum nafata?

¹⁷ Goondinal e hoore muudum du wo noon worri: si ngal walaa golleeji kollooji ngal fu, ngal waatii.

¹⁸ De si goddo wi'ii ma: «Aan, wo a jom goondinal, miin, mi jom golle», ndeen, mi jaaboto joomum, mi wi'a: «Hollam goondinal maa tawee waldaa e golleeji lobbi si ada waawi. Miin du mi hollirte golle am wo mi goondindo.»

¹⁹ Ada goondini Laamdo wo gooto naa? Gasii! De fay ginnaaji ina ngoondini dum de na ndiwna kulol!

²⁰ Aan pamduo hakkillo! Ada haajaa holleede no goondinal ngal waldaa e golle fuu nafataa faa'e.

²¹ A miccitaaki no maami en Ibrahiima ndaardiraa wo ponnditiido saabe golle muudum, nde yowunoo biyum Isiyaaka e hirsirde ndeen naa?

* 2:8 Lewinkoo6e 19.18.

22 A yi'ii goondinal Ibrahiima e golle muudum fuu ina hawri. Woodi du, golle makko hiɓɓini goondinal makko.

23 Hono noon Binndi diin tabitiri nde mbi'unoo: «Ibrahiima goondinii Laamdo, de Laamdo hiisorii mo saabe majjum wo o ponnditiido»,† faa o noddiraa gidɔ Laamdo.

24 Ndelle on nji'ii, wo e golle neddo ndaardetee wo ponnditiido, wanaa e goondinal muudum tan.

25 Hono noon Rahabu, debbo woykuuru oon‡ du. O ndaardaa wo o ponnditiido saabe golleeji di o gollunoo, nde o jakkitinoo nulaabe been, de o walli dum'en njaltiri laawol gonngol de ndadi.

26 Goonga ni, hono no banndu ndu walaa yonki maayiri noon, goondinal ngal walaa golle du waatiri.

3

Haala dawrande demngal muudum

1 Sakiraaɓe am, taa heewɓe e moodon piloo laataade jannginoobe. Sabo oɗon anndi minen jannginoobe, sariya boofi amin buran sariya heddiibe fuu naawude.

2 En fuu eden mboofa e laabi keewdi. Si tawii ina woodi mo woofataa e ley haala muudum, oon laatii neddo kiɓɓudo, baawdo dawrande banndu muudum fuu.

3 Si en ngadii labaale e kunndude pucci faa di dowtanoo en fu, en ndawranan balli majji fuu.

4 Ndaaree kabaaru laanaaji maayo du. Fay si idi mawni sanne, woodi keni nyanngudi ina kooya di fu, wo ooncirgel pamarel tan oonyata di, dorbotodo oon ina waawi jaarude di do muuyi fuu.

5 Noon demngal du worri. Wo tergal pamaral e banndu neddo, de ingal mantoro kulle mawde. Ndaaree! Doccel yiite, no foti famɗude ni, ina waawi wulude ladde mawnde fuu.

6 Demngal du wo yiite. Ingal tummbii hakkunde banndu, ingal heewi bonanda, ingal tuunina banndu fuu.

Ingal huɓɓiree yiite jahannama, ingal wula nguurndam meeden fuu.

7 Biɓɓe-Aadama ina mbaawi dawrande sii daabaaji fuu. Be ndawranii kulle ladde e pooli, faa e kulle ladooje e ko woni ley ndiyam fuu.

8 Ammaa demngal, fay gooto waawaa dawrande dum. Demngal dawrantaako, wo ngal baasi bondo. Ingal heewi tooke barooje.

9 Kangal njetirten Joomiraado Baaba meeden, kangal du kudirten yimɓe tagaabe dow alhaali Laamdo.

10 Hunduko wooto yaltinta jettooje e kuddi fuu. Sakiraaɓe am, dum haanaa worrude noon.

11 Yalla ildude wootere ina waawi wurtinde ndiyam mbeldam e kaadudam fuu naa?

12 Sakiraaɓe: yalla yibbi ina waawi rimude ɓiɓɓe jaytun naa? Yalla cabi-ihii ina waawi rimude yibbi naa? Waawaa. Noon du ildude haadunde waawaa yaltinde ndiyam mbeldam.

Haala hakkillo yuurungo to Laamdo

13 Si jom hakkillo e paamal ina woni hakkunde moodon fu, hollira dum joonnde saahiinde e golleeji gadiraadi heese e hakkilantaaku.

14 Kaa si tawii kiram kaaddam naa yidde hoorem tan woni e berde moodon, taa mantorodon on jom'en hakkillo. Dum woni yeddude goonga.

15 Hakkillo ngo yuuraay to Laamdo. Wo ley adunaaru do e muuyde yonki e to Seydaani ngo yuuri.

16 Sabo do kiram mbondam e yidde hoorem tan ngoni fu, doon jiiɓaare e siyiiji bonanda fuu tawetee.

17 Ammaa hakkillo yuurungo to Laamdo, arande fuu, wo ngo laaɓungo. Woodi du, ingo wadda jam. Ingo heewi heese, ingo heewi newaare, ingo heewi yurmeende, ingo rima ko woodi. Ngo burdintaa yimɓe. Naafikaaku walaa e maggo.

18 Wadoobe jam ina aawa jam, de wo fonnditaare laatantoo ɓe tayri.

† 2:23 Fuddoode 15.6. ‡ 2:25 Maanaa *woykuuru* wo pijoowo jobeteedo ceede.

4

No yidugol adunaaru laatorii wanyugol Laamdo

¹ Toy bolwole e kalalaaji gondi ley moodon diin yuuri? Wanaa e muuyde moodon bonde ka'ooje e ley berde moodon di yuuri naa?

² Si on muuyii huunde de on kebaay, dum saabii odon ngada warhoore. Odon kaasidoo de on kebataa muuyde moodon, dum saabii odon ndukida odon ka'aba. On kebaay, sabo on nyaagaaki Laamdo.

³ Odon naaroo de mbaason hebude, sabo anniyaaji moodon wo bondi. Odon piloo hebude muuyde yonki moodon tan.

⁴ Onon jeenoobe! Yalla on andaa yidude adunaaru wo wanyude Laamdo naa? Ndelle, anniyiido laataade gido adunaaru fuu, wadii hoore muudum ganyo Laamdo.

⁵ Taa miilee Binndi diin wo bolum kaalata nde mbi'unoo: «Laamdo ina hirana ruuhu mo wadi e meeden oon sanne.»

⁶ Ammaa, Laamdo ina beydana en moyyere burnde mawnude katin. Duum wadi de Binndi diin ina mbi'a: «Laamdo na salanoo mawninkiniibe, de na hokka leeyinkiniibe moyyere.»*

⁷ Ndelle, nja'abane Laamdo. Calanodon Ibiliisa, ndeen dillan to moodon law.

⁸ Battee Laamdo, ndeen kam du badoto on. Onon luttube, laabinee juude mon. Onon wadube berde didi, laabinee berde mon!

⁹ Mettinee berde mon, cunee, mbooyee. Ngadon jaleede moodon bojji, weltaare moodon du laatoo cunu.

¹⁰ Leeyinkinee yeeso Joomiraado, ndeen toownan on.

¹¹ Sakiraabe, taa fay gooto moodon mbuyka banndum. Neddo fuu mbuykudo banndum naa sarii dum, mbuykii jamirooje Laamdo deen, sarake jamirooje deen. Si a sarake jamirooje du, a dowtantaako de, a wadii hoore maa carotoodo.

¹² Gooto tan woni kokkoowo jamirooje, gooto woni Carotoodo:

kam tan waawi hisinde e halkude. Aan, wo a moy faa carodaa gondo maa?

No neddo haaniri wakkilde Laamdo

¹³ Joonin kettindee, onon wi'oobe: «Hannden naa jaango, min njahan ngalluure maaniire e maaniire, min ngada toon hitaande miden luumoo, min keba tino.»

¹⁴ Si goonga, on andaa ko laatooto jaango. Dume woni nguurndam moodon? Wo dum cuurki banguki wakkatiyel gootel tan de majji.

¹⁵ Inan ko kaannodon wi'ude: «Si Joomiraado muuyii, min mbuuran, min ngolla huunde maani e huunde maani.»

¹⁶ De joonin, odon mawninkinoo, odon mantoo. Mantoraade hono nii fuu ina boni.

¹⁷ Ndelle, si neddo faamii ko woodi ko haani wadeede, de wadaay dum fu, wadii hakke.

5

Haala joomiraabe jawdi bonbe golle

¹ Joonin kettindee onon joomiraabe jawdi, mbooyee, ngadon wullaango saabe mettallaaji kewtotoodi on.

² Jawdi moodon nyolii, kaddule moodon mooyii.

³ Kanje moodon e cardi moodon fuunii. Puundi ndiin laatantoo on seedaaku bonanda moodon, nyaama terde moodon hono no yiite ni. On ndesanii ko'e moodon jawdi ley balde cakitotoode.

⁴ On calake yo'obude golloobe gese moodon njobdi mu'ben. Inan, kettindee bullaali ma'bbe! Joomiraado jom baawde fuu oon nanii bullaali tayooobe gese mon been.

⁵ On mbuurdii e muuyooji moodon, on mbeltake ley adunaaru ndu. On paynii balli moodon hono kulle, faa nyannde kirsetee.

⁶ On carake fonnditiibe de mbardon dum'en. Fay si kambe kaa, be nganaa yeddoobe on.

* 4:6 Banndi 3.34.

No munyal nafirta

⁷ Woodi, sakiraaɓe, munyee faa Joomiraado wara. Miilee dow de-moowo, no hedortoo faa leydi hokka dum tayri korsundi. Imo munya faa o heɓa yuwoonde arandeere e sakito-toonde.

⁸ Onon du munyee. Cembindinee berde mon, sabo gartol Joomiraado ɓadake.

⁹ Sakiraaɓe, taa pelunduree, faa ndadon sariya. Miccitee, Carotoodo oon ina ɓadii sanne, imo darii e dammbugal!

¹⁰ Sakiraaɓe, miccitee annabaaɓe haaldunooɓe e innde Joomiraado been. Munyal maɓɓe ley torra ina laatani on alhaali, faa onon du munyiron noon.

¹¹ Eden mbi'a barke woodanii tinniɓe been. On nanii haala tinnaare Ayuuba, woodi du on nji'i e ley dum fuu no Joomiraado fodoranii mo cakitte lobbe, sabo Joomiraado wo keewdo yurmeende, jom hinney.

¹² Ammaa aranel fuu, sakiraaɓe am, taa kunee: wanaa hunoraade kammu,* wanaa hunoraade leydi, wanaa huunde wonnde. Ammaa wi'ude «Ayyo» naa «A'aa» tan ina heya, taa caamon ley sariya Laamdo.

Haala ɗaaraade Laamdo dow goondinal

¹³ Yalla won torriido e moodon naa? O wada du'aare. Yalla won ceyiido e moodon naa? O yettira Laamdo jimi.

¹⁴ Yalla won nyawdo e moodon naa? O nodda mawɓe kawrital goondinɓe, de ɓe ndu'anoo mo, ɓe ngatta nebbam dow hoore makko e innde Joomiraado.

¹⁵ Du'aare du'oraande e goondinal danna nyawdo oon, Joomiraado umminan dum. Si joomum wadiino hakke du, yaafete.

¹⁶ Ndelle, kaalton hakkeeji moodon hakkunde moodon, ngadunduron du'aare, yalla odon cellinee. Du'aare neddo ponnditiido ina jogii baawde wadude kulle mawde.

¹⁷ Annabi Iliyaasa wo neddo hono meeden. O wadirii du'aare e tinnaare taa kammu toba. De yuwoonde tobaay e leydi faa wadi duubi tati e lebbi jeegom.

¹⁸ Caggal duum, o wadi du'aare katin yuwoonde toba. De Laamdo jippini yuwoonde, leydi du fudini ko tayetee.

¹⁹ Sakiraaɓe am, si gooto moodon wosake laawol goonga, de goddo wartirii dum fu,

²⁰ paamon gartirido mo e laawol oon hisinan yonki makko e maayde, mooytan hakkeeji makko keewdi.

* **5:12 Hunoraade kammu** woni hunoraade Laamdo.

Bataaki Piyeer arandeehi

¹ Miin Piyeer nulaado Iisaa Almasiihu winndi bataaki ki do yaade to moodon, onon be Laamdo subii, laatiibe jananbe e ley adunaaru ndu, sankitiibe e leyde Ponta e Galaatiya e Kapadokiya e Aasiya e Bitiniya.

² Laamdo Baaba meeden subake on, anniyake laatodon yimbe muudum toon. Ruuhu muudum ina golla e moodon faa laatodon seniibe, faa dwtanodon Iisaa Almasiihu, laamniredon yiyyam muudum mbiccaadam e moodon.

Laamdo beydan on moyyere e jam.

Haala jikke nguurndam ndu-umiidam

³ Jattooje ngoodanii Laamdo Baaba Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu. Dow yurmeende makko mawnde o hokki en rimteede kesum saabe umitagol Iisaa Almasiihu e hakkunde maaybe, faa keben jikke celludo.

⁴ Saabe jikke oon eden kedii ndongu ngu Laamdo resani en dow kammu. Ndongu nguun mbonataa, tuunataa, buytataako.

⁵ Baawde Laamdo na reeniri on saabe goondinal moodon faa hisina on. O segilake banginde kisindam daam e wakkati cakitte adunaaru ndu.

⁶ Ley majjum odon keewi seyo, fay si tilsi berde mon metta joonin ley wakkati seeda saabe torraaji feere feere.

⁷ Torraaji diin kollata goondinal moodon na selli. Hono no kanje taaynirtee e yiite faa ndaaree yalla wo dimo, onon du hono noon ndaartinortedon. Goondinal moodon du ina buri kanje sabo kanje heddataako. Caggal odon munyi torra, on njettete, on keban darja e teddeengal nyannde Iisaa Almasiihu bangi.

⁸ On nji'aay dum de odon njidi dum. On nji'ataa mo joonin, ammaa odon

ngoondini mo. Dum hebbini on seyo manngo faltiingo haaleede.

⁹ Odon ceyorii noon sabo on keban ko kedidon ley goondinal, dum woni kisindam yonkiiji moodon.

¹⁰ Annabaa6e pilake faamude kabaaru kisindam dam, be yamtindii dow majjam faa woodi. Be cappake moyyere nde Laamdo fodii hokkude on ndeen.

¹¹ Ruuhu Almasiihu gondo e mabbe oon anndinii be torraaji kewtotoodi Almasiihu e teddeengal jokkitoowal ngaal gilla wakkati majjum waraay. Annabaa6e been pilake faamude moy warata e ndey dum wadata.

¹² Ammaa Ruuhu oon hollii be ko be mbaajotoo duum wanaa ko'e mabbe be mbaajantonoo, wo onon be mbaajantoo. Joonin du, waajotoobe Kabaaru Lobbo njottinii on kabaaru oon dow baawde Ruuhu Ceniido yuurudo dow kammu. Fay malleyka'en ina njidi faamude kabaaru oon sanne.

Haala joonnde seniinde

¹³ Saabe majjum, pindinon hakkilooji mon faa cegilanodon golle, nangingitodon! Njowon jikke moodon fuu dow moyyere nde Laamdo hokkoyta on nyannde Iisaa Almasiihu bangowi ndeen.

¹⁴ Laatodon biibe dwtaniibe Laamdo, taa njeccee e muuyde yonki de ngonnodon e muudum arande deen. Ndeen, on anndaano goonga.

¹⁵ Joonin kaa, laatee seniibe e huunde fuu ko ngadoton, hono no Laamdo noddudo on oon seniorii ni.

¹⁶ Sabo Binndi diin mbi'ii:
«Laatee seniibe, sabo miin du wo mi ceniido.»*

¹⁷ Odon noddira Laamdo Baaba moodon. Kanko woni carortoodo mono fuu e golle muudum, o burdintaa yimbe. Ndelle kulee mo ley ko ngadoton fuu, faa do mbeerka moodon haadi e adunaaru.

¹⁸ Odon anndi on kab6bitaama e nguurndam mon bolam dam tawrudon baabiraa6e moodon. Coottitaari ndimfindi on ndiin wanaa huunde timmoore hono cardi naa kanje.

* 1:16 Lewinkoo6e 11.44-45, 19.2.

19 Almasiihu wo laatiido jawgel kibbungel, ngel walaa malal. Oon soottitiri on yiyam muudum teddufam.

20 Laamdo subake Almasiihu gilla joyyinaay adunaaru, ammaa e cakitte jamaanuujii diin Laamdo banganii mo saabe moodon.

21 Wo saabe makko ngoondinirdon Laamdo. Laamdo ummintinii mo e maayde de hokki mo teddeengal. Ndelle goondinal mon e jikke mon fuu ina njowii e Laamdo.

22 Dowtaare moodon goonga laamni berde moodon heba njidon sakiraaɓe mon goondinɓe, tawee naafikaaku fuu walaa. Ndelle njidunduree njingu manngu dow berde laabude.

23 Laamdo wadi aawdi e moodon de ndimtaɗon kesum. Aawdi ndiin wanaa timmoori, ndi timmataa abada. Kayri woni konngol Laamdo buurngol, duumiingol ngool.

24 Sabo,
«Bii-Aadama wo hudo,
dawla muudum du wo pinndi.
Hudo yooran, pinndi du solan,

25 ammaa konngol Joomiraado ngool
duumoto faa abada.»†
Konngol ngool woni Kabaaru Lobbo mo mbaajadon oon.

2

1 Saabe majjum, njoppon ko boni fuu: jamba e naafikaaku e haasi-daaku* e nyooore fuu.

2 No cukaloy keccoy muuyirta kosam endi inniraaɓe muɓɓen ni, hono noon onon du haani muuyiron konngol Laamdo laabungol ngool, faa mawnon ley kisindam mon saabe maggol.

3 Sabo Binndi diin mbi'ii: «on meedii hinney Joomiraado.»†

Haala hayre wuurnde e haala yimɓe seniibe

4 Ngaree to Joomiraado. Kanko woni hayre wuurnde nde yimɓe calii.

Ammaa Laamdo subake hayre nde, ina horsini nde.

5 Onon du odon nga'i hono no kaaye buurde nyibirteede suudu seniindu ni. Wo on almaami'en seniibe, waddanoobe Laamdo sadakaaji teddinooji dum. Laamdo na jabira di saabe Iisaa Almasiihu.

6 Sabo Binndi diin mbi'ii:
«Mi yowan hayre joyyinirde ley Siyona,
hayre subaande, horsunde.

Katin du goondindo nde fuu
semntintaake abada.»‡

7 Onon goondinɓe, hayre ndeen ina horsi e moodon. Ammaa ɓe ngoondinaay ɓeen, Binndi diin mbi'ii ɓe:

«Hayre nde nyiɓooɓe ɓeen calii ndeen,
wo kayre laatii hoore nyimngo
ngoon.§

8 Hayre ndeen na ferga yimɓe,
na saabanoo dum'en boɓɓaade.»*
Iɓe pergoo e mayre sabo ɓe calake rewude konngol ngool. Wo noon ɓe podoranaa.

9 De onon kaa, wo on lenyol cubaangol, wo on almaami'en golanoobe Kaananke oon, wo on lenyol ceniingol, wo on yimɓe ɓe Laamdo subanii hoore muudum. O subake on faa kaalon kabaaru moyyuki makko, kanko noddudo on yuude e nimre warude e annoora makko kaayniido oon!

10 Arande on nganaano yimɓe Laamdo, de joonin wo on yimɓe muudum. On kebaayno yurmeende makko, joonin kaa on keɓii.

Haala dwtanaade hooreɓe

11 Sakiraaɓe am horsuɓe, wo on hoɓɓe, yimɓe jananɓe ley adunaaru ndu. Saabe majjum, mido waajoo on, mbodɗodon muuyde yonki, sabo wakkati fuu ide piloo halkude yonki-iji moodon.

12 Ngadee needi hakkunde yimɓe ɓe ngoondinaay ɓeen. Si on ngadii noon fu, fay si ɓe peldi on ko boni,

† 1:25 Esaaya 40.6-8. * 2:1 Maanaa **haasidaaku** do wo nganyaandi yuurundi e yifande hoorem tan. Joomum yidaa godɗo heɓa. † 2:3 Jabuura 34.9. ‡ 2:6 Esaaya 28.16. § 2:7 Jabuura 118.22.

* 2:8 Esaaya 8.14.

6e nji'an golleeji moodon lobbi, de 6e teddina Laamdo nyannde 6angani 6e.

¹³ Njaanee kaanankoo6e been fuu saabe Joomiraado, gilla e kaananke burdo toowde,

¹⁴ faa e hooree6e nelaa6e muudum. Sabo kaananke nelii 6e faa jukkoo wadoo6e ko boni, de yetta wadoo6e ko woodi.

¹⁵ Sabo ko woni muuyde Laamdo dey, mu66iron kunndude fuuy6e majjube e golleeji moodon lobbi.

¹⁶ On ndimdinaama, ammaa kaybee taa ndimaaku moodon saabanoo on gollude ko boni. Ngorron no maccu6e Laamdo ni.

¹⁷ Teddinee yim6e fuu, njidee saki-raa6e goondin6e been, kulee Laamdo, teddinee kaananke mawdo oon.

Haala jokkude Iisaa Almasiihu

¹⁸ Maccu6e, dwtanee joomiraabe moodon, teddinin dum'en, wanaa joomiraabe moodon lobbu6e newiibe been tan, ammaa fay oonyiibe been du.

¹⁹ Sabo neddo mo toonyaaki, si torraama de munyiri saabe miilaade Laamdo fu, wadii ko woodi.

²⁰ Si tawii a toonyiido de munyudaa piide fu, teddeengal fuu walaa e majjum. Ammaa si on ngollii ko woodi de munyudon torraaji saabe duum fu, Laamdo ina yidi dum.

²¹ Dum Laamdo noddiri on, sabo Almasiihu torriraama saabe moodon. O hollii on laawol faa njokkon koyde makko.

²² Abada o luttaay, abada hunduko makko du wurtinaay fewre.

²³ Nde 6e njennunoo mo ndeen, o yennitaaki 6e. Nde 6e torrunoo mo ndeen, o yomnitaaki 6e e haala. O hedorake 6e Laamdo carortoodo laabal oon.

²⁴ Almasiihu e hoore muudum rondorake hakkeji meeden e banndu muudum dow leggal palaangal, faa maayanen hakkeji, mbuuranen fonnditaare. On ndannaama saabe barme makko.

²⁵ Arande, wo on baali majjudi, joonin kaa on ngartii to Duroowo kayboowo yonkiiji moodon.

3

Haala mboodirka hakkunde goriyo e deekiyo

¹ Hono noon onon rew6e du, dwtanee goriraabe moodon. Ndeen si wobbe ma66e nganaa jokku6e konngol Laamdo fu, golle mon ina waawi waylitinde 6e, tawee fay haala wadaay.

² Be nji'an no ngorrudon e laabal e yaage.

³ Taa nyaayo moodon laato nyaayo yi'eteengo: moorli, sodaade e bornaade kaddule njardude.

⁴ Tinnee e sodagol cuudiingol faa berde mon codoroo jam e heese, dum woni sodagol ngol timmataa. Ngool woni sodagol korsungol to Laamdo.

⁵ Arande, wo noon rew6e seniibe nyaayirannoo, yowu6e jikke mu66en e Laamdo been. Be njaanii goriraabe ma66e,

⁶ hono no Saaratu dwtoranii gorum Ibrahiima faa ina noddira dum joomum ni. Si on ngollii ko woodi de on accaay fay huunde hul6ina on fu, on laatake bi66e makko, kanko Saaratu.

⁷ Onon wor6e du, ko ngondoton e deekiraabe mon fu, paamon debbo fotaa e gorko semmbe. Teddinee 6e sabo onon e ma66e fuu on kawtu moyyere, dum woni nguurndam ngoongalajam. Ngadiron noon, taa fay huunde hada du'aawuujii mon njaabeede.

Haala torrede saabe laawol lobbol

⁸ Ko jokkiti dey, on fuu laatee hakkillo wooto, moyyunduron, njidunduron njinngu sakiraagu, njurmunduree, leeyinkinodon.

⁹ Taa njomnitodon ko boni, taa njennitee jennudo on. Ammaa mbarkinon joomum, sabo wo duum Laamdo noddiri on, faa hokka on barke.

¹⁰ Sabo Binndi diin mbi'ii:
«Jidudo heddoraade nguurndam lobbam
e nyalaade belde fuu,
nanngita demngal muudum e ko boni,

nannga hunnduko muudum e pene,
 11 woddoo ko boni, wada ko moyyi, filoo jam de tinnoo e majjam.
 12 Sabo Joomiraado ina ndaara fonnditiibe, ina hettindoo du'aawuuji mu66en, de na salanoo wadoobe ko boni been.»*

13 Dum le, moy wadata on ko boni si on tinnake e ko woodi?

14 Ammaa si tawii on torraama saabe fonnditaare fu, barke na woodani on. Taa kulee yimbe been, taa hakkillooji moodon mbemboo.

15 Teddinee Almasiihu e berde moodon: wo o ceniido, wo o Joomiraado meeden. Wakkati fuu, tawa odon cegilani jaabaade neddo fuu yamudo on sabaabu jikke mo ngondon e muudum oon.

16 Njaaborodon be heese e yaage, tawee walaa fuu ko berde moodon peldata on. Ndeen yimbe buykoobe golleeji moodon lobbi saabe Almasiihu been cemtan dow majjum.

17 Torreede e ley golleeji lobbi, si tawii wo dum muuyde Laamdo, buri torreede e ley golleeji bondi.

18 Sabo Iisaa Almasiihu e hoore muudum maayii saabe hakkeeki yimbe jamaanuui fuu nde wootere faa abada. Ponnditiido oon maayanii be ponnditaaki been, faa o yaara en to Laamdo. Fodde banndu, wo o baraado, de o ummitiido e Ruuhu.

19 Wo e baawde Ruuhu oon du Iisaa yaari waajowii yonkijji uddaadi ley kasu.

20 Yonkijji diin luttii Laamdo e jamaanu Nuuhu. Tawi Laamdo munyanii di sanne, nde Nuuhu sehannoo laana muudum mawka kaan ndeen. Yimbe seeda naati de kisi e ndiyam daam, njeetato tan.

21 Dum fuu dum wadii faa dum holla lootagal batisima gilla waraay. E ley maggal on kisi saabe ummitagol Iisaa Almasiihu. Lootagal batisima ngaal wanaa ittude tuundi banndu, ammaa wo amaana mo neddo nanngidi e Laamdo e bernde laabunde.

22 O yeentowii dow kammu, imo joodii gere nyaamo Laamdo. Imo laamii maleyka'en e kaanankoo6e e jogiibe baawde fuu.

4

Haala nguurndam kesam

1 Almasiihu yarii torra ley banndu muudum. Ndelle onon du kooyon anniya hono no makko ni, cegilanodon torra. Sabo si neddo torraama ley banndu fu, seedii e hakkeeki.

2 Ndeen selan jokkude muuyde terde, de jokka muuyde Laamdo haddi nguurndam muudum fuu.

3 Nguurndam moodon paltiadam daam heyii on, on ngadiino ko yimbe be anndaa Laamdo been njidi fuu. On mbuurdii e rafi semto e muuyde terde e sulagol e fijirde bonnde e yarngo bonngo e dewal tooruui nyiddiniingal.

4 Ko celudon tawdeede e ma66e e ley golleeji cementiniidi cattudi duum haaynake be sanne, duum wadi de ibe mbonkoo on.

5 Ammaa be ndaroyto yeeso Laamdo, cegilaniido saraade wuurbe e maaybe fuu oon.

6 Dum wadi de fay maaybe been kaalanaa Kabaaru Lobbo oon. Ndeen, fay si be caraa sariya maayde hono no yimbe fuu, be mbuuran ley ruuhu hono no Laamdo wuuri ni.

7 Timmoode huunde fuu badake. Ndelle, kakkilon, nanngitodon, faa keddodon e du'aare.

8 Ko artii dum fuu, njidunduron sanne, sabo njinngu na sudda hakkeeki keewdi.

9 Mono fuu jaba weeraneede tawee on njormaaki dow majjum.

10 Mono e moodon fuu he6ii dokke feere feere. Ngolliron dokke deen faa nafon wobbe, hono no kawjotoodo lobbo, kalfinaado moyyere Laamdo heewnde sifa.

11 Kaaloowo ley kawrital fuu, ina haani haalude haalaaji Laamdo. Golloowo fuu, ina haani gollirde sembe mo Laamdo hokki dum oon. Dum fuu wo faa Laamdo teddinee

* 3:12 Jabuura 34.13-17.

e ley huunde fuu, teddiniree saabe Iisaa Almasiihu. Wo teddeengal e baawde ngoodan Iisaa Almasiihu faa abada abadin! Aamiina.

Haala seyaade ley torraaji

¹² Sakiraaɓe am horsuɓe, taa torra ndaartindotoodo on naawdo hono no yiite oon haaynoo on, hono wo dum huunde nde haanaa laataade.

¹³ Ammaa ceyee sabo ko kawtuɗon e Iisaa Almasiihu torraaji joonin duum, faa ceyodon sanne ley ilinaali nde teddeengal makko ɓangi.

¹⁴ Si on kuyfinaama saabe innde Almasiihu, barke na woodani on. Sabo Ruuhu tedduɗo, dum woni Ruuhu Laamɗo, ina woni dow moodon.

¹⁵ Taa fay gooto moodon torree saabe wadii war-hoore maa wujjii maa wadii ko boni maa naatii ko walanaa dum.

¹⁶ Ammaa si gooto moodon torraama saabe wo Almasiyankeejo fu,* taa semtira dum, njettee Laamɗo saabe innde ndeen.

¹⁷ Joonin wakkati mo Laamɗo fuddata saraade yimɓe yottake. To yimɓe rewoɓe mo been o fuddirta. Si sariya oon fuddirii en enen, noy timmirta e dow ɓe njokkaay Kabaaru Laamɗo Lobbo been?

¹⁸ Binndi diin mbi'ii:
«Si hisinde fonnditiiɓe tiidii,
dume hewtotoo yedduɓe
Laamɗo e luttuɓe?»†

¹⁹ Ndelle si wo nii dum worri, neddo fuu torraado ley muuyde Laamɗo halfina hoorem e Taguɗo koolniido oon, heddo e wadude ko woodi.

5

Haala waaju yaade to mawɓe

¹ Midɗo waajoo mawɓe wonduɓe e moodon been dum do, sabo miin du mi mawdo, mi seedakeno torraaji Iisaa Almasiihu, mi tawdete e teddeengal ɓanginoyteengal ngaal du.

² Nduron coggal ngal Laamɗo halfini on ngaal. Kaybon ngal. Taa ndurdon ngal tilay, ammaa ndurdon ngal yardaamuye no Laamɗo yidiri

ni. Taa ndurdon ngal faa keɓon kaalisi tan, ndurdon ngal e semmbe berde mon.

³ Taa ndooldee coggal ngal Laamɗo halfini on ngaal, ammaa ngadon alhaali lobbo e maggal faa ngal jokka.

⁴ Ndeen si Duroowo mawdo oon ɓangowii, on keɓan kufune teddeengal mo bonataa abada.

⁵ Hono noon onon jokolɓe, njaɓee yamiroore mawɓe. On fuu, ngondon e leeyinkinaare hakkunde moodon, sabo Binndi diin mbi'ii:

«Laamɗo na salanoo mawninkiniibe,
de na hokka leeyinkiniibe
moyyere.»*

⁶ Ndelle, leeyinkinanee Laamɗo jom semmbe oon, faa toowna on si wakkati cubaado oon yottake.

⁷ Paddee kaɓɓu-ko'uuji moodon diin fuu yeeso Laamɗo, sabo imo hakkilani on.

⁸ Ndeentee, kakkilon! Sabo ganyo moodon Ibiliisa ina wada yaha-warta hono no laddeeru yolbundu ni, ina filoo mo nyaama.

⁹ Kabdon e mayru, tinnodon e goondinal moodon, sabo odon andi sakiraaɓe moodon sankitiiɓe e adunaaru ndu been, kam'en du ina ngondi e torraaji diin.

¹⁰ Nde torradon faa ɓooyti seeda fu, Laamɗo jom hinney fuu, noddudo en faa ngonden e teddeengal muudum duumiingal ley kawtal Iisaa Almasiihu, kam hiɓɓinta on. Kam darnata on, sellina berde mon, tabintina on.

¹¹ Wo baawde ngoodan mo faa abada! Aamiina.

Baynundural

¹² Silas mo tiigoriimi wo sakiike koolniido walli kam winndande on ɓataaki ndaɓɓi ki, faa mi sellina berde mon, mi hokka on tannyoral: kabaaru mo mbinndumi oon wo hinney Laamɗo goongaajo. Keddodee e majjum!

¹³ Kawrital goondinɓe gonngal Baabiila, ngal Laamɗo subii no suborii on ni, ingal jowta on. Marku ɓiyam oon du ina jowta on.

* 4:16 *Almasiyankeejo* ina fiirta jokkuɗo Almasiihu. † 4:18 Banndi 11.31. * 5:5 Banndi 3.34.

¹⁴ Njowtunduron jowtaali gondufi e njingu.

Jam wonda e moodon, onon hawtuɓe e Iisaa Almasiihu ɓeen fuu.

Bataaki Piyeer dīdabi

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Simon Piyeer. Mi maccudo Iisaa Almasiihu, mi nulaado muudum. Mido jowta on, onon hebuḅe goondinal korsungal hono ngal amin ngaal saabe fonnditaare Iisaa Almasiihu, Laamdo meeden kisinoowo en oon.

² Laamdo hebbin on moyyere e jam e ley ko anndudon mo duum, e ko anndudon Joomiraado meeden Iisaa duum.

No goondinḅe kaaniri wuurdude e kulol Laamdo

³ E baawde Joomiraado kebirden huunde fuu ko kaajaden, faa mburden e kulol Laamdo. En kebirii dum saabe ko annduden Laamdo, noddirdo en teddeengal muudum e moyyuki muudum oon.

⁴ E ley teddeengal makko e moyyuki makko o hokkii en amaanaaji korsudi, mawdi sanne. O wadanii on di faa ndadon bonanda kalkoowo mo muuyde bonde ndimi gondo e adunaaru ndu, de kawton e Laamdo alhaali.

⁵ Saabe duum, tinnodon faa wooda, beydon e dow goondinal moodon ngaal moyyuki, e dow moyyuki kiin andal,

⁶ e dow andal ngaal nanngitaare, e dow nanngitaare ndeen munyal, e dow munyal ngaal kulol Laamdo,

⁷ e dow kulol Laamdo ngool yidugol sakiraaḅe, e dow yidugol sakiraaḅe ngool, njinngu kuubungu.

⁸ Si sifaaji lobbi di ina ngoni e moodon, woodi na beydoo, di kadan on laataade waatuḅe berde ḅe nafataa e ley anndugol moodon Joomiraado men Iisaa Almasiihu.

⁹ Sabo neddo fuu mo sifaaji diin ngalaa e muudum wo bumdo naa pamduḅo jiide, sabo yeggitii Laamdo laabinii dum e hakkeji muudum paltiidi diin.

¹⁰ Ndelle sakiraaḅe, onon kaa, tinnoree no mbaawrudon fuu e tabintinde noddaango ngo Laamdo noddi on to muudum ngoon, e ko o subii on duum du. Sabo si on ngadii dum on pergataako abada!

¹¹ Hono nii Laamdo jaḅḅortoo on e teddeengal manngal de naaton laamu Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en nduumiingu.

¹² Ndelle, fay si tawi odon anndi kulle deen, odon keddi e goonga mo kebudon oon, mi miccintinan on de wakkati fuu.

¹³ Mi yi'ii ina tilsi mi findina hakkilooji moodon faa miccitodon dum si mido heddi mido foofa.

¹⁴ Sabo mido anndi mi ḅooyataa e adunaaru katin, dow no Joomiraado men Iisaa Almasiihu holliri kam ni.

¹⁵ Ndelle mi wadan ko mbaawumi fuu, faa si mi dillii adunaaru fu, odon mbaawa miccitaade kulle deen wakkati fuu.

No haala annabaaḅe dow Almasiihu tabitiri

¹⁶ Nde min anndinnoo on garol Joomiraado men Iisaa Almasiihu e baawde muudum ndeen, min njokkaay fillaaji nyeenyudi. Gite amin jaati min njiiri manngu makko!

¹⁷ Laamdo Baabiiwo hokkii mo teddeengal e darja. Wakkati oon daande Laamdo jom darja mawdo oon hewtii mo, de wi'i: «O wo Biyam mo korsinmi, mo ceyortoomi.»

¹⁸ Daande ndeen yuurii dow kammu. Minen e ko'e amin, min nanii nde, sabo wakkati oon miden ngondi e makko dow waamnde seniinde toon.

¹⁹ Dum fuu beydani min katin tanyorde ko annabaaḅe ḅeen kaalnoo duum. Ndelle sanaa ngatton hakkilooji moodon e dow majjum, sabo haalaaji maḅḅe ina ngai hono lampal jaynoawal ley nimre, faa pooyngol yayna, de hoodere fajiri jalba ley berde moodon.*

²⁰ Aranel fuu, paamon ko windaa ley dewte annabaaḅe duum fuu yuuraay e ko'e muḅḅen.

* **1:19 Hoodere fajiri** ndeen woni Almasiihu, jaynoowo ley berde goondinḅe dum. Ndaaree Holleede Yuhanna 22.16.

21 Sabo fay nde wootere konngol annabaabe yuuraay e muuyde bii-Aadama, ammaa wo Ruuhu Ceniido wadi de annabaabe been kaalti konngol yuurungol to Laamdo ngool.

2

Haala annabaabe fewreebe e halkere mubben
(Yahuuda 4-13)

1 No annabaabe fewreebe ngorunoo e ley lenyol Israa'iila ngool ni, hono noon waajotoobe fewreebe ngorroyta e ley moodon. Be cor-nan e ley moodon jannde fewreere halkoore. Be njeddan fay Joomii be coodudo be oon. Hono noon be poodiranta ko'e ma66e halkere yaawunde.

2 Heewbe njokkan e rafi semto ma66e ngoon. Saabe ma66e laawol goonga ngool mbonkete.

3 Eelgal* ma66e waddanan be haalde pene faa be luumtoroo on. Ammaa jukkungo ma66e saraama 6ooyii, halkere ma66e ina doomi be.

4 Miccitodon, Laamdo accaay maleyka'en luttunoo6e been. Ko o wadi dey, o geyyirii be callali, o faddi be ley nimre jahannama faa nyannde darnagal.

5 Miccitodon du, o accaay adunaaru arandeeru nduun. Ko o wadi dey, o reeni Nuuhu baajotoodo fonnditaare oon e yimbe njeddo wob6e, de o wayli ilam tuufaandu faa halki adunaaru yeddundu mo nduun.

6 Laamdo sarii gure didi Sodoma e Gomoora. O halkirii dum'en yiite faa laatii ndoondi, faa de laatanoo yeddoo6e mo waroo6e fuu maande ko hewtata dum'en.

7 E ley majjum, o dannii Luudu ponnditiido oon. Bernde muudum metti saabe golleeji bon6e been cem-tiniidi.

8 Wo o kodudo hakkunde bon6e been, o ponnditiido. Bernde makko

laa6unde ndeen ina metta nyalooma pindo fuu saabe golleeji ma66e bondi di o yi'ata e di o nanata.

9 Dum fuu ina holla Joomiraado ina waawi reenude dwtaniibe dum been e ndaartindooje, ina waawi katin re-sande oonyiibe been jukkungo faa nyannde darnagal,

10 sakko doggoobe caggal muuyde terde tuunde, huyfin6e hoorewaaku Joomiraado been.

Waajotoobe fewreebe been cem-tataa, ina mawnitoo, 6e kulataa mbonkaade teddu6e won6e dow kammu.

11 Ammaa maleyka'en ina buri be semmbe e baawde, de fay e noon mbonkataako teddu6e been faa ki-itoo dum'en yeeso Joomiraado.

12 De yimbe been kaa, i6e nandi hono daabaaji ladde di ngalaa hakkillo, jokkooji taguuji mubben, dimiraadi faa nanngée, mbaree. I6e mbonkoo ko 6e anndaa. Laamdo halkiran 6e hono no daabaaji ladde diin kalkirtee ni.

13 Be torrii wob6e, woodi kambe du be ke6an torra faa laatoo njobdi ma66e. I6e ceyoroo muuyde terde ma66e bonde fay ley nyalooma. Si 6e njooddake e moodon e ley kawrital nyaamdu, i6e ceyoroo jamba ma66e. I6e laatanii on gacce e laru†.

14 Be tampataa yeewude rewbe wob6e, 6e celataa wadude junuuba. Mo goondinal muudum walaa semmbe fuu, 6e nanngiran dum e eytooje. Berde ma66e wo boowde eelgal. Wo 6e bi66e hudaabe.

15 Be celii laawol ponnditiingol ngool, 6e majjii saabe ko 6e njokki laawol Balaama‡ 6ii Bosora, jidudo yobeede faa wada ko boni.

16 Ammaa annabaajo oon felaama dow hakke muudum, sabo araawa mum haaldii e muudum e daande neddo de hadi dum wadude puuyn-dam.

17 Waajotoobe fewreebe been wo

* 2:3 Maanaa *eelgal* do wanaa njaaraade, wo muuyude naa suunaade ko jeyaa. † 2:13 *Laru* e sokottu fuu wo gootum. Wo nyakugol ley ko yi'ete e ko yi'ataake. ‡ 2:15 *Balaama* janngini kaananke wuro wi'eteengo Mowap oon jarribaade Israa'ilankoo6e faa 6e naata ley jeenu e dewal tooruuji.

bulli dī ngalaa ndiyam, wo 6e duule de henndu soggata, nimre 6urnde fuu ni66ude 6e ndesanaa.

¹⁸ I6e piloo jarribaade yim6e e dow haalaaji mawdī 6oli. I6e nawtoroo muuyde terde cementiniide faa 6e eyta yaltu6e ko 6ooyaay hakkunde majju6e.

¹⁹ I6e aadanoo dūm'en ndimaaku, tawee kam6e e ko'e ma66e, wo 6e maccu6e bonanda. Sabo mono fuu wo maccudo ko jaalii dūm.

²⁰ Ina waawi taweede 6e ndadīrii e tuundi adunaaru saabe anndude Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu kisinoowo en oon. Ammaa si 6e njecake e mayri katin faa ndi jaalii 6e fu, cakitte ma66e 6uran arane ma66e bonde.

²¹ Si 6e anndaano laawol fonnditaare ngool faa'e fu, dūum 6uri ko 6e anndi ngol faa woodi de 6e tottitii yamiroore seniinde nde 6e ke6unoo.

²² Ko hewti 6e dūum laamnii banndol ngol: «Rawaandu nyaamtan tuure muudum.» Wi'aama katin: «Ngiroowu lootaangu talloto e loope.»

3

Haala gartol Joomiraado

¹ Sakiraa6e am horsu6e, 6ataaki ki woni dida6i ki mbinndanammi on. E ley didi diin fuu, mido filoo miccinde on kabaaru o, faa hakkillooji moodon 6eydoo miilaade ko laa6i.

² Mido yidi miccinde on haalaaji dī annabaabe seniibe kaalnoo arande, kam e yamiroore Joomiraado meeden kisinoowo en nde nulaabe mon njanngini on.

³ Artee anndude dūm do: e balde cakitotoode deen, jalnortoo6e yim6e jokku6e muuyde terde mu6ben ngarowan. Be njalnorto on,

⁴ 6e mbi'a: «Noy amaana gartol makko oon laatorii? Sabo gilla maamiraa6e men maayi faa joonin, huunde fuu ina worri e alhaali muudum hono no worrunoo gilla e fuddoode adunaaru ni.»

⁵ I6e anniyii yeggitinde Laamdo tagirii kammu e leydi fuu konngol

muudum. Illa ko 6ooyi o tagirii leydi ndi ndiyam, ndi yaltii ley ndiyam.

⁶ Katin du, Laamdo halkirii adunaaru ndu ndiyam nde wafunoo ilam tuufaandu.

⁷ Wo e konngol makko ngool du, kammu e leydi do ngonden e muudum joonin ndesanaama yiite faa nyannde darngal. Wakkati oon yeddu6e Laamdo been kalkete.

⁸ Sakiraa6e am horsu6e, taa njeggiton goonga gooto o: to Joomiraado, nyalooma gooto ina wa'i hono no duubi ujunere ni, de duubi ujunere du ina nga'ani mo hono no nyalooma gooto ni.*

⁹ Joomiraado hanndintaa tabintinde amaana muudum no yim6e wo66e miilortoo ni. Wo o munyando on tan, sabo o yidaa fay gooto halka. Ko o yidi dey, yim6e fuu ngarta to makko, tuuba.

¹⁰ Ammaa nyannde gartol Joomiraado ndeen juhan en hono no gujjo juhirta ni. Wakkati oon, kammu o timmiran sawtu mawdo. Kulle kammunkooje fuu kalkan ley yiite. Leydi ndi e golleeji gondi e muudum fuu banginte, caree.

¹¹ Ndelle si tawii dūm fuu hono noon dūm halkirta, ina tilsi njokkon laawol ceniingol, mbuurdon e kulol Laamdo!

¹² Ina tilsi laatodon hedii6e nyalaande Laamdo ndeen, laatodon filotoo6e nde wara law! Nyannde ndeen, kammu hu66an halka, kulle kammunkooje fuu taayan ley yiite.

¹³ Ammaa eden kedii ko Laamdo aadii: kammu keso e leydi keyri do fonnditaare tawetee.†

¹⁴ Ndelle, sakiraa6e am horsu6e, e ley ko kedidon kulle deen dūm, tinnee faa Joomiraado tawa on e jam, tawa on ngalaa tuundi, on ngalaa laru.

¹⁵ Paamon munyal Joomiraado meeden ngaal ina hokka on laawol he6ude kisindam. Noon sakiike meeden Pool korsudo oon winndirani on, no Laamdo hokkiri mo hakkilantaaku ni.

* **3:8** Jabuura 90.4. † **3:13** Esaaya 65.17, 66.22, Holleede Yuhanna 21.1.

¹⁶ Ley ɓataakiiji makko diin fuu, imo winndira hono nii dow haala kaan. Bataakiiji makko diin ina njogii haalaaji di maanaa muɓɓen tiidi faamude, di yimɓe famɗuɓe jannde e ɓe ngalaa semmbe ley goondinal mbaylitata maanaa muudum. Wo hono noon du ɓe ngadirta e nokkuuje godde ley Binndi diin. Be ngaddanan ko'e maɓɓe halkere.

¹⁷ Ammaa onon sakiraaɓe am horsuɓe, sabo on kumpitaama ɗum gilla joonin, ndeentee taa bonɓe ɓeen njaara on e majjere muɓɓen de ceedon e semmbe mon ley goondinal.

¹⁸ Mawnon e anndude Joomiraado men Iisaa Almasiihu kisinoowo en, mawnon e moyyuki muudum. Teddeengal woodan mo gilla joonin faa abada! Aamiina.

2

Bataaki Yuhanna arandeehi

Haala Konngol kokkoowol yimbe nguurndam

¹ Miden mbinndana on e dow gondo gilla fuddoode oon. Min nanii haala makko, min njiirii mo gite amin, min taykake mo, min meemirii mo juude amin. Kanko woni Konngol kokkoowol nguurndam.*

² Nguurndam daam ɓanginaama, min nji'ii dam, miden ceedoo haala majjam. Nguurndam nduumiidam ngondam do Baabiiwo dam min ɓanginanaa, wo dam min kaalanta on haala muudum.

³ Ndelle, ko min nji'i e ko min nani duum min kaalanta on onon du, faa kawton e amin e ley kawtal Baabiiwo e Biyum Iisaa Almasiihu.

⁴ Dum min mbinndanta on, faa seyo meeden hiɓɓa.

Haala wuurude ley annoora

⁵ Inan kabaaru mo min narri Almasiihu, mo min kaalanta on haala muudum oon: Laamdo wo annoora, nimre fuu walaa e muudum.

⁶ Si en mbi'ii en kawtu e makko, de tawee e nimre ngonden, en penii, goonga walaa e golle meeden.

⁷ Ammaa si e annoora mbuurden hono no o worri e annoora kanko e hoore makko ni fu, ndeen eden ngoodi kawtal hakkunde meeden. Katin du yiyyam Biyiiko Iisaa na laabina en e hakkeji fuu.

⁸ Si en mbi'ii en ngalaa hakkeji, en kiilii ko'e meeden, en ngalaa e goonga.

⁹ Ammaa si en kaaltanii Laamdo hakkeji men, o yaafoto en, o laabina en e hakkeji fuu. Sabo kanko, wo o koolniido, ponnditiido.

¹⁰ Si en mbi'ii en ngadaay hakke, en ngadii Laamdo wo penoowo, konngol makko du naataay e meeden.

No Almasiihu laatorii ballo meeden

¹ Bikkoy am, mi winndanii on dum faa taa ngadon hakke. Ammaa si goddo wadii hakke, eden ngoodi curoowo to Baabiiwo, oon woni Iisaa Almasiihu ponnditiido oon.

² Kanko laatii kirsamaari ittoori hakkeji* meeden. Wanaa hakkeji meeden enen tan, de wo hakkeji yimbe adunaaru fuu.

Haala yidundurde

³ Ko hollata en eden anndi Laamdo dey, wo haybude jamirooje muudum.

⁴ Biido «mido anndi mo» tawa haybataa jamirooje makko, joomum wo penoowo, walaa e goonga.

⁵ Ammaa kaybudo konngol Laamdo ngool, njinngu Laamdo ina hiɓɓi e muudum jaati. Nii annditirten eden ngoni e makko.

⁶ Biido ina woni e makko, ina haani wuurda no Almasiihu wurdunoo ni.

⁷ Sakiraaɓe am horsuɓe, ko ngonumi mido winndana on duum wanaa yamiroore heyre. Wo yamiroore ɓooynde nde keɓdon gilla arande. Yamiroore ɓooynde ndeen woni konngol ngol nandon ngool.†

⁸ Dum e taweede fuu, yamiroore ɓooynde nde mbinndanammi on ndeen, wo nde heyre du. Goonga mayre ina ɓanga e Almasiihu, ina ɓanga e moodon, onon du. Sabo nimre ina timma, annoora goongaajo oon du ina yayna illa joonin.

⁹ Biido e annoora woni, tawi ina wanyi sakiike muudum fu, e nimre woni faa hannden.

¹⁰ Jidɗo sakiike muudum e annoora woni, walaa ko fergata dum.

¹¹ Banyudo sakiike muudum e nimre woni, ina yaada e nimre. O anndaa to o yahata sabo nimre wumnii mo.

¹² Sukaabe, mido winndana on

* 1:1 Ayaare nde ina haala kabaaru Iisaa Almasiihu. Ndaaree Linjiila mo Yuhanna 1.1-18.

* 2:2 Haala **kirsamaari** kaan, e geresankooore ina waawi hollude kirsamaari ittoori hakke, ittoori nganyaandi hakkunde yimbe e Laamdo du. † 2:7 **Yamiroore ndeen** wo yidundurde.

sabo hakkeeji moodon njaaforaama^odon anndi goonga. Katin du o^odon saabe Almasiihu.

¹³ Baabiraa⁶e, mido winndana on sabo o^odon anndi Gondo gilla e fuddoode oon.

Jokol⁶e, mido winndana on sabo on njaalake Ibiliisa bondo oon.

¹⁴ Sukaa⁶e, ko mbinndanammi on dey, sabo o^odon anndi Baabiiwo.

Baabiraa⁶e, ko mbinndanammi on dey,

sabo o^odon anndi Gondo gilla e fuddoode oon.

Jokol⁶e, ko mbinndanammi on dey,

sabo o^odon njogii semmbe, kongol Laam^o ngool ina woni e moodon,

katin du on njaalake Bondo oon.

Haala reentaade e adunaaru

¹⁵ Taa njidee adunaaru ndu e ko woni e mayru fuu. Sabo jid^o adunaaru fu, njinngu Baabiiwo walaa e muudum.

¹⁶ Sabo ko woni e adunaaru wo muuyde terde e muuyde yitere e mantoraade dow jawdi. Dum fuu jeyaaka e Baabiiwo. Wo e adunaaru dum jeyaa.

¹⁷ Adunaaru e muuyooji muudum fuu na timma, ammaa gadoowo muuyde Laam^o duumoto faa abada.

Tindingo dow waybe Almasiihu

¹⁸ Sukaa⁶e am, timmoode adunaaru ndu badake. On nanii ganyo-Almasiihu waran. Haya, joonin waybe-Almasiihu heewbe ngari. Dum anndirden timmoode ndeen.

¹⁹ Be njaltii hakkunde meeden, ammaa be njeyaakano e meeden. Sabo kam⁶e, sini e meeden be njeyanoo, be keddodotono e meeden. De dum na holla kam⁶e be fuu be njeyaakano e meeden.

²⁰ Onon kaa, Ceniido hokkii on Ruuhu Laam^o paaminoowo on goonga, ndelle on fuu o^odon anndi goonga.

²¹ Mido winndana on wanaa saabe on anndaa goonga, ammaa wo saabe

anndi fewre fuu walaa e goonga.

²² Ndelle, moy woni penoowo? Jeddudo Iisaa wo Almasiihu, kam woni penoowo.[‡] Jeddudo Baabiiwo e Bajjo oon fuu wo ganyo-Almasiihu.

²³ Sabo jeddudo Bajjo oon jeydaaka e Baabiiwo. De mo semtaay inndude Bajjo oon fuu, ina jeyda e Baabiiwo.

²⁴ Woodi onon le, tinnee e ko nandon gilla arande duum. Haala ka nandon gilla arande kaan, si ka woni e moodon fu, onon du on ngonan e Bajjo oon, on ngonan e Baabiiwo oon du.

²⁵ Woodi du, ko Almasiihu aadanii en duum wo nguurndam ndu-umiidam.

²⁶ Mi winndanii on dum dow yimbe majjinoobe on.

²⁷ De onon kaa, Ruuhu paaminoowo on goonga mo o hokki on oon, ina woni e moodon, hewtaay ko njannginedon. Sabo Ruuhu oon jannginta on huunde fuu. Wo goonga o jannginta on, wanaa fewre. Ndelle, ngonee e Almasiihu hono no Ruuhu muudum oon jannginiri on ni.

No laatoriden bi66e Laam^o

²⁸ Joonin sukaa⁶e am, keddee, ngonee e Almasiihu, faa ndaroden yeeso makko tawa eden ngoodi hoolaare, taa cemten nyannde gartol makko.

²⁹ Si on anndii Almasiihu wo ponditiido, tannyoree du golloowo ko fonnditii fuu wo binngel Laam^o.

3

¹ Ndaaree no Laam^o Baabiiwo foti yidirdede en, faa noddirii en bi66e muudum. Wo en bi66e muudum jaati. Ko hadi adunaaru ndu anndude en dey, ndu anndaa Baabiiwo.

² Sakiraa⁶e am horsube, joonin wo en bi66e Laam^o. Ko laatoytoden duum, banginaaka tafon. De eden anndi nde Almasiihu bangowi fu, en nanndan e muudum, sabo en nji'an mo kanko e hoore makko no o worri.

[‡] 2:22 Si neddo yeddii Iisaa wo Almasiihu, yeddii wo kaananke, yeddii wo kisinoowo du.

³ Dekuɗo jikke muuɗum dow makko fuu, laabiniran hoore muuɗum no Almasiihu laaɓiri ni.

⁴ Golluɗo ko boni fuu, luttii jamirooje Laamɗo. Sabo gollude ko boni wo luttude jamirooje.

⁵ Oɗon anndi Almasiihu ɓangirii faa itta hakkeeji. Kam kaa, hakkeeji ngalaa e muuɗum.

⁶ Gonɗo e makko fuu, heddataako ley hakkeeji. Keddiɗo ley hakke fuu, yi'aay mo, anndaa mo.

⁷ Sukaabe am, taa fay gooto majjina on! Golloowo ko fonnditii wo ponnditiɗo, hono no Almasiihu worri wo ponnditiɗo ni.

⁸ Kaa luttoowo wo nedɗo Ibiliisa, sabo Ibiliisa wo luttoowo gilla e fuddoode. Saabe majjum Bii Laamɗo oon wardi faa halka golle Ibiliisa.

⁹ Laatiɗo ɓii Laamɗo fuu heddataako e luttude, sabo aawdi Laamɗo ina woni e muuɗum. Joomum waawaa heddaade e luttude, sabo wo ɓii Laamɗo.

¹⁰ Inan ko hollata ɓiɓɓe Laamɗo e ɓiɓɓe Ibiliisa: mo gollataa ko fonnditii fuu, wanaa nedɗo Laamɗo. Mo yidaa sakiraaɓe muuɗum du, hono noon worri.

Haala njinngu

¹¹ Inan kabaaru mo nandon gilla arande oon: njidunduren.

¹² En kaanaa wa'ude hono Kayinu jokkuɗo Ibiliisa bonɗo, baruɗo minyum oon. Dume wadi de o wariɗum? O wardii ɗum saabe gollleeji makko wo bonɗi, de gollleeji minyiiko diin kaa wo lobbi.

¹³ Ndelle sakiraaɓe, ko adunaaru ndu wanyi on ɗuum, taa ɗum haaynoo on.

¹⁴ Ko njiduden sakiraaɓe meeden ɗuum hollii en en njaalake maayde, en naatii e nguurndam. Mo yidaa sakiike muuɗum fuu, heddake wo maayɗo.

¹⁵ Nedɗo fuu banyuɗo sakiike muuɗum na wada war-hoore. Oɗon anndi nguurndam nduumiidam walanaa gadoowo war-hoore.

¹⁶ Inan no anndirten ko woni njinngu: Almasiihu hokkitirii yonki

muuɗum saabe meeden. Ndelle enen du, eden njeyi hokkitirde yonkiiji meeden saabe sakiraaɓe men.

¹⁷ Si jogiɗo jawdi yi'ii sakiike muuɗum na billii de yurmaakiɗum, noy njinngu Laamɗo waawri wonirde e muuɗum?

¹⁸ Sukaabe am, taa njinngu meeden laatoo haala ɓola tan, ammaa njidiren golle e goonga.

¹⁹⁻²⁰ Nii anndirten wo e goonga ngonden. Nii du, si berde men pelii en fu, en mbaaltinan de yeeso Laamɗo, sabo Laamɗo ɓuri de manngu, kanko woni annduɗo huunde fuu.

²¹ Ndelle sakiraaɓe am horsuɓe, sini berde meeden pelaay en, en tawdete e hoolaare daraade yeeso Laamɗo.

²² O hokkan en ko nyaagiden mo fuu, sabo en kaybii jamirooje makko, eden ngada ko weli mo.

²³ Yamiroore makko wo goondinde Iisaa Almasiihu Biyiiko oon, e yidundurde hono no o yamiri en ni.

²⁴ Kayboowo jamirooje Laamɗo fuu, ina woni e Laamɗo, Laamɗo du ina woni e muuɗum. Ruuhu mo o hokki en oon, kam anndinta en imo woni e meeden.

4

Haala Ruuhu goonga e ruuhu majjere

¹ Sakiraaɓe am horsuɓe, waajotoobe wi'ooɓe Ruuhu Laamɗo ina woni e muɓɓen, taa ngoondinee ɗum'en fuu, ammaa koron ɓe yalla Ruuhu Laamɗo jaati woni e maɓɓe naa wanaa. Sabo annabaabe fewreeɓe heewɓe caakake e adunaaru ndu.

² Inan no paamirton Ruuhu Laamɗo ina woni e godɗo: jabuɗo Iisaa Almasiihu warii laatake nedɗo fuu, Ruuhu Laamɗo ina woni e muuɗum.

³ Ammaa jedduɗo Iisaa fuu, Ruuhu Laamɗo walaa e muuɗum. Wo e ganyo-Almasiihu yuuri. Ganyo mo nandon ina wara oon ina woni ley adunaaru gilla joonin.

⁴ Sukaabe am, onon le, wo on yimɓe Laamɗo, on njaalake annabaabe

fewreebe been. Sabo Ruuhu Laamdo gondo e moodon oon buri gondo e adunaaru oon semmbe.

⁵ Annabaabe fewreebe been wo adunankooɓe. Saabe majjum wo haalaaji adunaaru ɓe kaalata, adunaaru ndu ina hettindanoo ɓe.

⁶ Enen le, wo en yimbe Laamdo, anndudo Laamdo fuu hettinanto en. Mo wanaa neddo Laamdo hettindantaako en. Nii cenndirten Ruuhu goonga e ruuhu majjere.

Haala njinngu Laamdo

⁷ Sakiraaɓe am horsuɓe, njidunduren, sabo njinngu e Laamdo yuuri. Mo njinngu woni e muudum fuu wo ɓii Laamdo, ina anndi Laamdo.

⁸ Mo njinngu walaa e muudum oon anndaa Laamdo, sabo Laamdo wo njinngu.

⁹ Inan no Laamdo ɓangirani en njinngu muudum: o nuli Biyiiko Bajjo ley adunaaru ndu faa kebiren ngurndam saabe muudum.

¹⁰ Wanaa ko njiduden Laamdo duum anndinta en njinngu. Ko anndinta en njinngu dey, wo ko Laamdo yidi en. O nului Biyiiko faa hokkitira yonki muudum faa hakkeji meeden njaafee.

¹¹ Sakiraaɓe am horsuɓe, ko Laamdo yidiri en nii duum, enen du, eden njeji yidundurde.

¹² Fay gooto yi'aay Laamdo abada. Si en njidundurii fu, Laamdo ina woni e meeden, katin du njinngu muudum hiɓɓii e meeden.

¹³ Noy paamirten eden ngoni e makko, kanko du imo woni e meeden? Wo ko o hokki en Ruuhu makko duum paamirten.

¹⁴ Minen e ko'e amin, min nji'ii Bajjo oon, miden ceedoo Baabiiwo oon nuli mo faa o hisina adunaaru ndu.

¹⁵ Jabudo Iisaa wo Bii Laamdo fuu, Laamdo wonan e muudum, kam du wonan e Laamdo.

¹⁶ Enen du, eden anndi njinngu ngu Laamdo yidi en, en koolake ngu. Laamdo wo njinngu. Gondo ley njinngu fuu, e Laamdo woni. Laamdo du wonan e muudum.

¹⁷ No Almasiihu wa'i ni, hono noon enen du laatoriden ley adunaaru

ndu. Nii woni no njinngu nguun hiɓɓiri e meeden, faa ndaroroden hoolaare nyannde darngal.

¹⁸ Kulol walaa ley njinngu. Ko woni dey, njinngu kiɓɓungu na itta kulol. Sabo kulol wo jukkungo doomi, katin du gondudo e kulol fuu, njinngu Laamdo hiɓɓaay e muudum.

¹⁹ Enen le, eden njidunduri sabo kanko artii yidude en.

²⁰ Si goddo wi'ii, «mido yidi Laamdo» de tawi ina wanyi sakiike muudum fu, wo penoowo. Sabo mo yidaay sakiike muudum mo yi'ata, waawaa yidude Laamdo mo yi'aay.

²¹ Jiddo Laamdo fuu yida sakiike muudum du. Yamiroore ndee do wo Almasiihu hokki en dum.

5

Haala goondinde Bii Laamdo

¹ Goondindo Iisaa woni Almasiihu fuu laatake ɓii Laamdo. Jiddo saaraa fuu, yidan ɓiyum du.

² No anndirten eden njidi ɓiɓɓe Laamdo dey, ko njiduden Laamdo de njokkuden jamirooje muudum duum.

³ Sabo haybude jamirooje makko woni yidude mo. Jamirooje makko nganaa donngal,

⁴ sabo laatiido ɓii Laamdo fuu jaaloto muuyde adunaaru. Wo goondinal meeden njaalortoden de.

⁵ Moy jaalotoo adunaaru? Walaa fuu jaalotoo ndu si wanaa goondindo Iisaa woni Bii Laamdo.

⁶ Oon woni Iisaa Almasiihu gardudo e ndiyam e yiyam. Wanaa e ndiyam tan o wardi. O wardii e ndiyam e yiyam fuu. Wo Ruuhu seedotoo dum, sabo Ruuhu oon woni goonga.

⁷ Sabo kulle tati ina kolla Iisaa woni Almasiihu,

⁸ dum woni Ruuhu e ndiyam e yiyam. Seedaaku majje oo du wo gooto.

⁹ Eden njaba seedaaku yimbe, ammaa seedaaku Laamdo buri semmbe. Sabo kangu woni ngu Laamdo seedanii Biyum oon.

¹⁰ Goondindo Bii Laamdo, hebii seedaaku nguun e ley bernde muudum. Mo goondinaay Laamdo wadii Laamdo wo penoowo, sabo jabaay seedaaku ngu Laamdo haali haala Biyum.

¹¹ Inan seedaaku nguun: Laamdo hokkii en nguurndam nduumiidam, nguurndam dam ina woni e Biyiiko oon.

¹² Jeydaado e Bii Laamdo fuu, hebii nguurndam dam. Mo jeydaaka e muudum du, hebaay dam.

Baynundural

¹³ Onon goondinbe Bii Laamdo been, mi winndanii on dum, faa tannyoron on kebii nguurndam nduumiidam.

¹⁴ Eden njogii hoolaare to makko: si en ndu'orake huunde haddi muuyde makko, o jaabanto en.

¹⁵ Eden anndi en kebii ko ndu'iden duum, sabo eden anndi imo jaabanoo en du'aawuuji meeden.

¹⁶ Ndelle, si won jiido sakiike muudum ina wada hakke mo wadantaa dum maayde, o nyaaganoo dum Laamdo, Laamdo du hokkan dum nguurndam. De na woodi hakke gaddoowo maayde. Mi wi'aay nyaagorodon saabe hakke oon.

¹⁷ Oonyaare fuu wo hakke, de wanaa hakke fuu waddata maayde.

¹⁸ Eden anndi laatiido bii Laamdo fuu heddataako e hakkeji, sabo Almasiihu Bii Laamdo oon ina hayba neddo oon, Bondo oon du meemataa mo.

¹⁹ Eden anndi wo en yimbe Laamdo, de adunaaru le fuu ina woni e maral Bondo oon.

²⁰ Eden anndi Bii Laamdo warii, hokkii en hakkillo ngo anndiren Deweteedo goongaajo oon. Joonin eden njeyaa e goongaajo oon, sabo eden ngoni e Biyum Iisaa Almasiihu. Kanko woni Laamdo goongaajo oon, kanko woni nguurndam nduumiidam.

²¹ Bikkoy am, ndeenee ko'e moodon e downtanteebe woobe.

Bataaki Yuhanna dɔɔabi

¹ Miin mawɔo kawrital goondinɔe winndi ɔataaki ki yaade to debbo mo Laamɔo subii.* Mido jowte, aan e ɔiɔɔe maa fuu, onon ɔe njidirmi goonga. Wanaa miin tan yidi on, wo annduɔe goonga ɔeen fuu ina njidi on

² saabe goonga gondo ley meeden, duumotoɔo e meeden faa abada oon.

³ Laamɔo Baaba men e Iisaa Almasiihu Biyum oon, njurmoto en, kokkan en moyyere e jam faa mbuurden e majjum ley goonga e njinngu.

Haala goonga e njinngu

⁴ Mi seyake sanne ko tawumi ɔiɔɔe maa woɔɔe ina njokka goonga, no Baabiiwo yamiri en ni.

⁵ Joonin, debbo tedduɔo, mido njaare, njidunduren. Mi winndantaa ma ɔum hono wo ɔum yamiroore heyre, wo ɔum yamiroore nde keɔuden gilla fuddoode.

⁶ Ko woni njinngu dey, jokkude jamirooje Laamɔo. On nanii yamiroore nde gilla fuddoode. Oɔon kaani jokkude nde no nanirdon ni.

⁷ Sabo majjinoobe heewɔe caakake e adunaaru ndu. Be njaɔaay Iisaa Almasiihu warii laatake ɔii-Aadama. Gaɔo no maɔɔe nii fuu wo majjinoowo, wo ganyo-Almasiihu.

⁸ Kaybee ko'e moodon, taa ko min ngollani on ɔuum bona, faa keɔon mbarjaari kiɔɔundi.

⁹ Sabo mo heddodaaki e laawol Almasiihu de ɔeydi ko jeyaaka e maggol fuu, jeydaaka e Laamɔo. Keddodiido e maggol fuu ina jeyda e Baabiiwo e Bajjo.

¹⁰ Si won gardo to moodon ina waa-joo ko waldaa e laawol ngol, taa njakkitee ɔum e ley galleeji moodon, taa fay njowton ɔum.

¹¹ Sabo jowtuɔo mo fuu hawtu e makko golleeji bondi.

Baynundural

* **1:1 Debbo tedduɔo oon** e ɔiɔɔe muudum wo kawrital goondinɔe gootal.

¹² Ko kaanumi haalande on ɔuum ina heewi, de mi yidaa winndande on ɔum fuu e derewol. Ammaa mido yeloo warde to moodon, kaalden hunnduko e hunnduko, faa seyo meeden hiɔɔa.

¹³ Biɔɔe sakiike maa debbo mo Laamɔo subii oon ina njowte.

Bataaki Yuhanna tataɓi

¹ Miin mawɗo kawrital goondinɓe winndi ɓataaki ki yaade to Gayus sakiike am korsudo mo njidirmi goonga.

² Sakiike am korsudo, mido yeloo faa tawee huunde fuu na woodi e maada, ada wondi e cellal du hono no hakillo maa selliri ni.

³ Mi seyake sanne nde sakiraaɓe wɓɓe ngari kaalani kam no tinoridaa e goonga e no njokkirɗaa dum ni.

⁴ Seyo fuu buranaa kam ko nanumi ɓiɓɓe am ina njokki goonga.

Haala wallude sakiraaɓe

⁵ Sakiike am korsudo, ko mballataa sakiraaɓe men duum, fay si wo ɓe jananɓe to maada,* ina hollita wo a koolniido.

⁶ Be kaalii haala njinngu maada yeeso kawrital goondinɓe. A wadan ko woodi si a wallirii ɓe e ko haani e jahaangal maɓɓe, no hawrirta e muuyɗe Laamɗo ni.

⁷ Sabo kamɓe, wo saabe Almasi-ihu ɓe ummorii jahaangal ngaal. Be pilaaki yimɓe ɓe ngoondinaay ɓeen mballa ɓe fay huunde.

⁸ Ndelle, enen goondinɓe Iisaa, eden njeyi wallude hono yimɓe ɓeen, faa laatoden gollidoobe e maɓɓe e ley yaajinde goonga.

No Diyotoref e Demetirus ngorri

⁹ Won ko mbinndanmi kawrital goondinɓe, ammaa Diyotoref, jidudo ardinde hoore muudum oon, ina heddii salanaade kam.

¹⁰ Saabe duum, si mi warii fu, mi hollan ko o wadata duum e no o mbonkorto min ni. Wanaa dum tan: o jaɓɓataako sakiraaɓe jananɓe ɓeen, katin du yidube jaɓɓaade ɓe ɓeen, o hadan dum'en, o riiwa dum'en e kawrital goondinɓe.

¹¹ Sakiike am korsudo, taa nyemmbitin ko boni, nyemmbitaa ko woodi. Gadoowo ko woodi fuu wo neddo

Laamɗo. Gadoowo ko boni anndaa Laamɗo.

¹² Demetirus wo neddo lobbo sabo imo wondi e goonga. Yimɓe fuu ina kaala haala makko lobba. Minen du, miden njabi dum, de ada anndi seedaaku amin wo goonga.

Baynundural

¹³ Ko kaanumi haalande ma duum ina heewi, de mi yidaa winndude dum fuu e binndirgal.

¹⁴ Mido yeloo yiide ma ko ɓadii, kaalden hunnduko e hunnduko.

¹⁵ Yigiraaɓe maa wonɓe do ɓeen ina njowte. Njowtanaa kam yigiraaɓe ɓeen fuu gooto gooto. Jam wonda e maada.

* 1:5 *Sakiraaɓe ɓeen* wo sankitooɓe Kabaaru Lobbo.

Bataaki Yahuuda

¹ Bataaki ki to am yuuri, miin Yahuuda maccudo Iisaa Almasiihu. Mi minyoo Yaakuuba. Mido jowta on, onon 6e Laamdo Baaba meeden noddi, horsini, 6e Iisaa Almasiihu reenata.

² Laamdo hebbin on yurmeende e jam e njinngu.

Sappangol dow janninoobe fenoobe
(2 Piyeer 2.1-17)

³ Sakiraa6e am horsu6e, mido yidunoo faa sanne winndande on dow kisindam dam kawtuden. Ammaa joonin mi yi'ii ina tilsi mi winda faa mi suusina on ndaranodon goondinal kalfinaangal seniibe nde wootere faa abada.

⁴ Sabo bon6e wo66e ina coorii e kawrite goondin6e tawee taykaaka. Jukkungo mu66en winndaama gilla ko 6ooyi. Be kulataa Laamdo. I6e oonya moyyere Laamdo faa 6e ke6a gollude muuyde 6alli cementiniide. I6e njedda Joomiraado men Iisaa Almasiihu Joomii en gooto oon.

⁵ Joonin, mido yidi miccintinde on ko anndudon faa laabi: Joomiraado dannii yim6e muudum to leydi Misira toon. De sakitii o halki 6e ngoondinaay e ley ma66e 6een.

⁶ Miccitodon du no maleyka'en wo66e muurtiri, keddaaki ley keerol baawde de Laamdo darnannoo dum'en, de njoppi joonnde mu66en. Saabe dum, Joomiraado watti 6e ley nimre faa kiite nyannde darngal, geyyirii 6e geyyelle duumiide.

⁷ Hono noon du, Sodoma e Gomoora e gure piiliide dum'en ngadiri jeenu no maleyka'en 6een ngadiri ni, de mbuurdiino e muuyde terde de kaanaa wadeede. De dum laatani yim6e fuu sappangol jukkungo yiite duumiinge ngeen.

⁸ Woodi, wo hono noon sooriibe e moodon ngadirta. Ko 6e nji'ata ley koydi ma66e na nanna 6e ley tuninde terde ma66e. I6e kuyfina hoorewaaku*, i6e mbonkoo teddu6e won6e dow kammu.

⁹ Fay Miikaa'iilu, mawdo maleyka'en oon, jabaay mbonkaade Ibiliisa hono noon. Nde kanko e Ibiliisa ngadidinnoo jeddi dow moobeede banndu Muusaa ndeen, o jabaay saraade dum, de ko o wi'i dum tan wo: «Joomiraado fele.»

¹⁰ De yim6e 6een kaa ina mbonkoo kulle de anndaa. Be ummodake e muuyde terde ma66e, nga'ude hono muuyde daabaaji ladde ni, de duum woni ko halkata 6e.

¹¹ Halkere woodanii 6e koy! Be njokkii laawol Kayiinu.† Be majjini ko'e ma66e hono no Balaama majjiri‡ faa 6e ke6a jawdi. I6e kalka e muurtugol ma66e no Koora§ halkiri ni.

¹² I6e laatii masiiba wakkati kawroton faa nyaamdon ley njinngu, sabo i6e nanndi hono tefaa6e gonde ley maayo kalkooje laanaaji. Be cementataa ko 6e njeyaaka ley doon. Woodi du, ko'e ma66e tan 6e killaa. Wo 6e duule de ngalaa ndiyam de keni coggata. Wo 6e ledde yaamnde de ngalaa 6i66e 6oretee6e, doofaade, baatude fey.

¹³ Wo 6e bempyye maayo manngo nyanngude, i6e yuufinira noon ngu-ufo golleeji ma66e cementiniidi. Wo 6e koode jiilotoode. Nimre 6urnde fuu ni66ude 6e ndesanaa faa abada.

¹⁴ Henok, taaniyo njedda6o ley yuwdi Aadama oon, sappakeno kabaaru ma66e gilla ko 6ooyi, wi'i:

«Ndaaree, Joomiraado ina warda e maleyka'en muudum seniibe ujunaaje ujunaaje

¹⁵ faa saroo yim6e fuu.

O hollitan bon6e 6een golle mu66en fuu no foti bonde,

* **1:8 hoorewaaku** do ina waawi taweede wo hoorewaaku Joomiraado naa hoorewaaku teddu6e dow kammu. Wo66e du paamii wo hoorewaaku leydi, dum wo laamu e jamirooje muudum. † **1:11 Kayiinu** wo bardo minyum Haabiila. ‡ **1:11** Ndaaree 2 Piyeer 2.15. § **1:11** Gorko bi'eteedo **Koora** muurtini yim6e Israa'iila nde Muusaa haybannoo 6e ley ladde ndeen.

o hollitan 6e haalaaji nyaadufi di lut-
toobe yeddoobe Laamdo been
kaali dow muudum fuu.»

16 Yimbe been wo njurtoobe. Ibe
nji'a boofi wobbe e huunde fuu. Ibe
njokka muuyde terde mabbe. Daade
mabbe na mawnitoroo yukkinaare. Ibe
mana wobbe faa 6e keba ko 6e njidi.

*Haala nyibude nguurndam dow
goondinal*

17 Ammaa onon sakiraa6e am
horsube, miccilee haalaaji di nulaabe
Joomiraado men Iisaa Almasiihu
been cappinoo diin.

18 Be mbi'ii on: «E cakitte jamaanu,
jalnortoo6e yimbe, jokku6e muuyde
terde mubben bonde ngarowan.»

19 Kambe ngoni senndoobe yimbe.
Wo adunaaru tan 6e miilotoo. Ruuhu
Laamdo walaa e mabbe.

20 De onon kaa sakiraa6e am
horsube, nyibee nguurndam moodon
dow goondinal moodon ceniingal
faa sanne ngaal. Ngonee e njaraade
Laamdo dow baawde Ruuhu Ceniido.

21 Keddee e njingu Laamdo
tawa odon ndoomi yurmeende
Joomiraado meeden Iisaa Almasiihu
yaaroore on to nguurndam ndu-
umiidam.

22 Njurmee yimbe wonbe e ley
sikki-sakka.

23 Ndippitee, mburtinee wobbe e
yiite, ndannon dum'en. Wobbe du,
njurmee dum'en tawee odon kulana
ko'e moodon. Nyiddon fay saayaaji
diin, taa muuyde balli mabbe tuunde
deen ndaaba on.

24 Laamdo ina waawi reenude
on e fergaade, ina waawi waddude
on faa ndarodon yeeso teddeengal
muudum, tawee feloore fuu walaa e
moodon, wo on weltiibe.

25 Teddeengal e manngu e semmbe
e laamu ngoodan mo, kanko Laamdo
gooto kisinirido en Iisaa Almasi-
ihu Joomiraado meeden oon, gilla
fuddoode, faa joonin, faa abada
abadin! Aamiina.

Holleede nde Iisaa Almasiihu ɓanginani Yuhanna

¹ Dewtere nde ina hawrunduri kulle de Iisaa Almasiihu ɓangini. Laamɗo ɓanginani mo kulle de faa o holla maccuɓe muudum ko ɓadii laataade. Iisaa nuli maleyka muudum to maccudo muudum Yuhanna, de humpiti dum kulle de.

² Yuhanna du seedake konngol Laamɗo, kam e goonga mo Iisaa Almasiihu waddi. O haali ko o yi'i fuu.

³ Barke woodanii nedɗo fuu janguɗo dewtere annabaaku nde. Barke du woodanii nedɗo fuu kettindaniido nde de jokki ko winndaa e mayre duum, sabo wakkati mo kulle deen ngadata oon ɓadake.

Jowtaali e tindinooje Yuhanna to kawrite goondinbe jeddi

⁴ Miin Yuhanna, mido winndana kawrite goondinbe jeddi gonde e leydi Aasiya. Wo on keɓu moyyere e jam yuurude to Laamɗo gondo, gonnoodo, gonoowo oon, e yuurude to ruuhu-uji jeddi gondi yeeso joodorgal laamu makko diin.

⁵ Wo on keɓu moyyere e jam yuurude to Iisaa Almasiihu, seedee koolniido, artiido iirtineede hakkunde maayɓe, dawranoowo kaanankooɓe adunaaru ndu.

Kam yidi en de haɓɓiti en e hakkeoji meeden saabe yiyam muudum ndu-faadam.

⁶ O hokki en laamu, o wadi en almaami'en faa ngollanen Laamɗo Baabiiko oon! Teddeengal e baawde ngoodan Iisaa faa abada! Aamiina.

⁷ Ndaaree, imo wara e duule.

Yitere fuu yi'an mo,
fay yuwnooɓe mo been.

Lenyi adunaaru fuu mboyran
mettorgal saabe makko.
Wo dum laatoro noon! Aamiina.

⁸ Laamɗo Joomiraado, gondo, gonnoodo, gonoowo, Jom baawde fuu oon, wi'i:

—Miin woni arandeejo, miin woni cakitotoodo.

No Yuhanna yiiri Almasiihu ina teddiniree

⁹ Miin Yuhanna, wo mi sakiike moodon, kawtudo e moodon torraaji, kawtudo e moodon laamu Iisaa Almasiihu, munyidindo e moodon munyal makko. Mi riiwaama ruunde* wi'eteende Patamos saabe ko mbaajiimi konngol Laamɗo e seedaaku ngu Iisaa waddi.

¹⁰ E ley Nyalaande Joomiraado ndeen,† Ruuhu heewi kam, de nanumi caggal am daande toowunde hono daande buutatal ni

¹¹ ina wi'a:

—Ko nji'ataa duum, wadu dum dewtere, de nuldaa nde kawrite goondinbe jeddi deen: kawrite gonde Efeesu e Simirna e Pergamon e Tiyatira e Sardis e Filadelfi e Lawdikiya.

¹² Njeeyiimi yalla mido yi'a kaal-doowo e am oon. Nde njeeyinoomi ndeen, mi yi'ii fitillaaji kanje jeddi.

¹³ Hakkunde fitillaaji diin ina woodi godɗo nanndudo e ɓii-Aadama, ina ɓornii saaya njuutuka, ina haɓɓi kaɓɓorgol kanje e becce muudum.

¹⁴ Leeɓi hoore makko ndawni far hono haabu, naa hono jalbugol daandorgal ni. Gite makko na njayna hono demle yiite.

¹⁵ Koyde makko ina delkira no njamndi mbodeeri jalbirta si wadaama e yiite faa wojji coy ni. Katin du daande makko ina wa'i hono duko ndiyeele keewde.

¹⁶ Imo jogorii junngo makko nyaamo ngoon koode jeddi. Kaafaahi ki kundude muudum didi fuu mbeli ina wurtoo e hunnduko makko. Yeeso makko ina delkira hono naange yayniroowe haddi baawde muudum fuu.

¹⁷ Nde nji'unoomi mo ndeen, caamumi yeeso makko hono wo mi

* **1:9 Ruunde** wo leydi tummbiindi hakkunde maayo manngo. † **1:10 Nyalaande Joomiraado ndeen** woni nyannde alan.

maaydo. Ammaa o yowi junngo makko nyaamo dow am, o wi'i:

–Taa hulu! Miin woni arandeejo, miin woni cakitotoodo,

¹⁸ miin woni buurdo oon. Mi maayiino, ammaa inani kam mido wuuri faa abada. Mido tiigii baawde dow maayde e laakara fuu.

¹⁹ Ndelle, winndu ko nji'udaa duum, ko wadata joonin duum e ko waroyta yeeso.

²⁰ Inan maanaa sirri kooode jeddi de nji'udaa e junngo am nyaamo de, kam e fitillaaji kanje jeddi: kooode jeddi deen wo maleyka'en kawrite goondinbe jeddi deen. Fitillaaji kanje jeddi diin wo kawrite goondinbe jeddi deen.

2

Haala bataakiji yaade to kawrite goondinbe jeddi

Bataaki to Kawrital gonngal Efeesu

¹ –Winndan maleyka kawrital goondinbe gonngal Efeesu, mbi'aa: «Inan haalaaji jogiido kooode jeddi e junngo muudum nyaamo, jahoowo hakkunde fitillaaji kanje jeddi:

² Mido anndi golle maa e no tinnoridaa ley tampiri. Mido anndi munyal maa. Mido anndi a munyantaa bonbe, a ndaartindake wiitotoobe wo nulaabe been, de tawudaa be fenooobe.

³ A jom munyal, a ronndake tiidallaaji saabe innde am, de dum fuu, a selaay jukkude goonga.

⁴ Ammaa mido felire dum do: a yoppii njingu maa ngu njoginodaa arande nguun.

⁵ Ndelle miccita no ngorrinodaa gilla a saamaay. Tuubu, ngolliraa no ngollirtaano arande ni! Si wanaa duum, si a tuubaay, mi waran to maa mi itta fitilla maa e nokku muudum.

⁶ Ammaa mido yardorii maa dum do: ada wanyi golleeji jokku be Nikolay* hono no mbanyirmi di, miin du.

⁷ Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondinbe duum! Jaaliido fuu, mi hokkan dum nyaamude biibe lekki nguurndam ndariki ley aljanna Laamdo kiin.»

Bataaki to kawrital gonngal Simirna

⁸ –Winndan maleyka kawrital goondinbe gonngal Simirna, mbi'aa: «Inan haalaaji arandeejo e cakitotoodo, maaynoodo de iirtii oon:

⁹ Mido anndi torra maada e talkaku maada, tawee le a jom jawdi. Mido anndi no wiitotoobe wo Alhudiya'en de nganaa been mbonkorto on. Wo be kawrital rewoobe Seydaani.

¹⁰ Taa hulu torra badiido hewtude ma. Ndaar, Ibiliisa badake faddude wobbe maada ley kasu faa filoo jarribaade ma. A torrete balde sappo. Laatodaa koolniido faa e maayde, de mi hokke nguurndam nduumiidam laatane kufune jaalorgal.

¹¹ Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondinbe duum! Jaaliido fuu, maayde dida berde ndeen meemataa dum.»

Bataaki to Kawrital gonngal Pergame

¹² –Winndan maleyka kawrital goondinbe gonngal Pergame, mbi'aa: «Inan haalaaji jogiido kaafaahi ki kunndude muudum didi fuu mbeli:

¹³ Mido anndi nokku do kodudaa, do Seydaani laamii doon. E noon fu, ada tinnii e innde am. A yankiraay goondinde kam fay wakkati nde Antipas seedee am koolniido oon waranoo ley maada ndeen. Wo do Ibiliisa joodii.

¹⁴ Ammaa ina woodi pelooje seeda de njoganimaami: ada munyana yimbe wonbe hakkunde maada haabiibe e jannde Balaama. Kam janningini Balak ferginde Israa'iilankooobe, be nyaama teewuujii cakkanaadi tooruujii, be njeena du.

* 2:6 Aayaaje 2, 20, e 24 ina tindina yimbe faa ndeentoo e jannde Nikolay'en. Wo diina fewreejo kaalaado katin ley aaya 15 ammaa en anndanaa kabaaru diina oon.

¹⁵ Wo66e maada du na njokka yim6e Nikolay. Jannde ma66e fuu wo fotu bonde.

¹⁶ Ndelle tuubu. Si wanaa dum, mi waran to maa joonin, mi habira e ma66e kaafaahi ngonki e hunnduko am ki.

¹⁷ Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondin6e duum! Jaaliido fuu, mi hokkan dum nyaamdu suudiindu wi'eteendu <manna>. Mi hokkan dum kaayel danewel du. Dow kaayel ngeel innde heyre ina winndaa nde fay gooto anndaa si wanaa kokkaado dum.»

Bataaki to kawrital gonngal Tiyatira

¹⁸ –Winndan maleyka kawrital goondin6e gonngal Tiyatira, mbi'aa:

«Inan haalaaji Bii Laamdo mo gite muudum njalbirta hono demle yiite, mo koyde muudum delkirta hono njamndi mbodeeri ciiwaandi ni:

¹⁹ Mido anndi golleeji maa e njingu maa e goondinal maa e ballal ngal ngadandaa wo66e, kam e munyal maa. Mido anndi golleeji maa cakitiidi buri arandeeji diin heewude.

²⁰ Ammaa mido felire dum do: ada munyana Yesabel, debbo biitotoodo wo annabaajo oon. Imo wosina maccu6e am, imo janngina dum'en fijirde e nyaamude teewuuji cakkanaadi tooruuji.

²¹ Mi hokkii mo wakkati no o tuubira, ammaa o yidaa tuubude e fijirde makko ndeen.

²² Saabe majjum mi faddan mo dow leeso naawalla. Fijidoo6e e makko been du, si tuubaay e golle makko, mi torran dum'en torraaji mawdi.

²³ Mi halkan bi66e makko du. Ndeen kawrite goondin6e deen fuu anndan miin woni ndaartintoodo hakkilooji e berde. Katin du mi yoban gooto moodon fuu haddi golle muudum.

²⁴ Ammaa onon yim6e Tiyatira heddi6e 6e njokkaay laawol ngol been, 6e ngolliraay ko wo66e mbi'ata

<sirriiji Seydaani luggudi>, mido wi'aa on: mi yowataa dow moodon donngal gonngal

²⁵ si wanaa tinnodon e ko njogidon duum faa nde ngarumi.

²⁶ Jaaliido – dum woni gadoowo muuyde am faa yehi timmoode oon – mi hokkan dum baawde dow laamorde adunaaru.

²⁷ Jaali6e been ndurdan de e sawru njamndi, pusiran de hono no loode pusirta ni.

²⁸ Mi hokkan dum'en baawde, hono no Baaba am hokkiri kam miin du. Mi hokkan 6e hoodere fajiri ndeen du.

²⁹ Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondin6e duum!»

3

Bataaki to kawrital gonngal Sardis

¹ –Winndan maleyka kawrital goondin6e gonngal Sardis, mbi'aa:

«Inan haalaaji jogiido ruuhuuji Laamdo jeddi e koode jeddi:

Mido anndi golle maa. Ada wi'ee a buurdo, tawee le a maaydo.

² Hakkil! Cembindinaa seeda mo njogidaa oon gilla waataay, sabo mi tawaay golle maa ina kibbi yeeso Laamdo am.

³ Ndelle, miccita no kebirdaa e no nanirdaa Kabaaru Lobbo oon. Tuubu, de ngolliraa dum. Si a hakkilaay, mi wardan hono no gujjo ni, de a anndataa wakkati mo ngarammi ma66ude ma.

⁴ Ammaa, ada woodi do Sardis doon yim6e 6e tuuninaay kaddule mu66en. Be bornoto kaddule daneeye 6e njaada e am, sabo i6e poti e majjum.

⁵ Hono noon jaaliido fuu bornortoo kaddule daneeye. Abada mi tosataa innde muudum e dewtere nguurdan ndeen. Mi seedoto imo jeydaa e am yeeso Baaba am e maleyka'en muudum.

⁶ Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondin6e duum!»

Bataaki to kawrital gonngal Filadelfi

7 –Winndan maleyka kawrital goondinbe gonngal Filadelfi, mbi'aa: «Inan haalaaji ceniido goongante, tiigiido cokitirgal Daawda. Si o omtii, fay gooto ommbataa. Si o ommbii, fay gooto omtataa.

8 Mido anndi golle maa. Ndaar, mi omtii dammbugal yeeso maa ngal fay gooto waawaa ommbude. Aan e famdude semmbe fuu, a haybii konngol am, a yankiraay innde am.

9 Haya, mi neldete jeyaaabe e kawrital rewoobe Seydaani wiito-toobe wo Alhuudiyankooobe tawee be fenooobe, be nganaa. Mi dooldan be be ngara be kujidowa to koyde maa. Ndeen be paaman mi yidii ma.

10 A haybii ko njamirmaami duum, a munyii sanne. Saabe dum, mi reenete e wakkati nde billaare warata hora adunaaru faa ndaartindoo yimbe fuu.

11 Mi badake warude. Tinna e ko njogidaa duum taa fay gooto teeta kufune maa jaalorgal.

12 Jaaliido fuu, mi wadan dum bimmbeere ley suudu Laamdo am seniindu. O wurtataako e mayru abada. Mi winndan e dow makko innde Laamdo am e innde ngalluure muudum. Ngalluure ndeen wo Urusaliima keso yuuroowo dow kammu to Laamdo am de jippoo. Mi winndan e dow makko innde am heyre ndeen.

13 Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondinbe duum!»

Bataaki to kawrital gonngal Lawdikiya

14 –Winndan maleyka kawrital goondinbe gonngal Lawdikiya, mbi'aa:

«Inan haalaaji bi'eteedo Aamiina oon, seedaaku koolniido goongante, mo tageefo oon fuu laatorii saabe muudum:

15 Mido anndi golle maa, a feewaa a wulaa. Wo a laato peewudo naa buldo!

16 Saabe ko tawaa a feewaa a wulaa duum, hunduko am tuutete.

17 Ada wi'a: «Mi jom jawdi, mi hawrundurii jawdi, mi haajaaka fay huunde.» Tawi le, a anndaa wo a mettudo hoore, a jurminiido, a talkaajo, a bumdo, a koldo!

18 Mido tindine, coodaa to am kanje laabiniraado yiite, faa kebaa jawdingoongalaari. Coodaa to am du kaddule daneeje bornodaa, faa cuurraa banndu maa boldu nduun e semteende. Katin du, coodaa to am nebbam faa mbujaa gite maa de kebaa nji'aa.

19 Miin, mido fela yimbe be njidumi, mido dartina dum'en. Ndelle, tinnodaa, tuubaa!

20 Inani mido darii e dammbugal, mido salmina. Neddo fuu nando daande am de omti dammbugal, mi naatan to muudum, mi nyaamda e muudum, kam du nyaamda e am.

21 Jaaliido fuu, mi hokkan dum joododaade e am dow joodorgal am laamu, hono no miin du njaalorimi de njoododiimi e Baaba am dow joodorgal muudum ni.

22 Jom nowru fuu, nana ko Ruuhu haalanta kawrite goondinbe duum!»

4

Haala dammbugal omtiingal dow kammu

1 Caggal duum, yeewumi, de nji'umi dammbugal ina omtii dow kammu. Daande nde nanunoomi arande wa'unde hono buututal ina haalda e am ndeen, ina wi'a:

–Yeeju ngaraa do, faa mi holle ko haani laataade caggal joonin.

2 Wakkati gooto Ruuhu heewi kam, de nji'umi joodorgal laamu dow kammu. Goddo ina joodii dow maggal.

3 Joodiido oon, tagaadi muudum ina jalbira hono no hayre yaspa, ina wojjitira hono no hayre sardis. Ciibociibongal ina filii joodorgal ngaal, ina jalbira hono no hayre emerooda ni.

4 Joodorgal ngaal, joodorde laamu noogay e nay ina piilii ngal. Mawbe

noogayo e nayo ina njoodii dow majje, ina bornii kaddule daneeje, kufuneeje gadiraade kanje ina ngoni e ko'e maɓɓe.

⁵ Mayye e sawtuuji e diggaali ina njalta e joodorgal laamu ngaal. Yeeso maggal doon ina woodi docce jeddi kuɓɓooje. Deen ngoni ruuhuuji Laamdo jeddi diin.

⁶ Ko wa'i hono maayo laaɓungo tal nanndungo e daandorgal ina weertii yeeso maggal.

Dakkol joodorgal laamu ngaal ina woodi kulle nay buurde. Ide piilii ngal, ide keewi gite yeeso e caggal fuu.

⁷ Huunde wuurnde arandeere ndeen ina wa'i hono laddeeru. Diɗaɓerde ndeen ina wa'i hono ngaari. Tataɓerde ndeen, yeeso muudum ina wa'i hono yeeso bii-Aadama. Nayaɓerde ndeen ina wa'i hono ciilal piiroowal.

⁸ Kulle buurde nay deen, gootel fuu ina woodi bippeele jeegom. Bippeele deen ina keewi gite ley e dow fuu. Jemma e nyalooma fuu de celataa yimude, ide mbi'a:

«Ceniido, Ceniido, Ceniido,
wo Laamdo Joomiraado jom
baawde fuu,

gonnoodo, gondo, gonoowo oon!»

⁹ Kulle buurde nay deen ina ndarjina, ina teddina, ina njetta joodiido dow joodorgal laamu, buurdo faa abada oon.

¹⁰ Nde ɓe ngadata dum fuu, mawɓe noogayo e nayo ɓeen kippoto e leydi yeeso joodiido e joodorgal oon, kujidana buurdo faa abada oon. Iɓe njoyyina kufuneeje maɓɓe yeeso joodorgal ngaal, iɓe mbi'a:

¹¹ «Joomiraado amin, Laamdo amin,
ada foti heɓude darja e teddeengal e baawde,

sabo aan tagi huunde fuu.

Wo saabe muuyde maa dum laatorii,
wo saabe muuyde maa tagirdaa dum.»

5

Haala dewtere Laamdo e kaando omtude nde

¹ Caggal duum, nji'umi e junngo nyaamo joodiido dow joodorgal laamu oon dewtere taggaande. Gereegi mayre didi fuu ina mbinndaa. Inde ommbiraa takkande maandi-naade jeddi.

² Ndeen nji'umi maleyka jom semmbe ina yeewnoo daande toownde, ina wi'a:

—Moy foti e takkitinde takkande takkaade deen, de omta dewtere taggaande nde?

³ Ammaa fay gooto walaa dow kammu, walaa dow leydi, walaa ley leydi baawdo omtude dewtere taggaande ndeen naa ndaarude ley mayre.

⁴ Mboyumi boji cattudi, sabo heɓaaka potudo omtude dewtere ndeen naa ndaarude ko woni e mayre.

⁵ Ndeen gooto e mawɓe ɓeen wi'i kam:

—Taa woy! Inan, laddeeru jeyaandu e lenyol Yahuuda, yuurndu e Daawda nduun, jaalake. Kayru waawi omtude takkande takkaade jeddi deen, de omta dewtere ndeen.

⁶ Ndeen nji'umi Jawgel ina darii hakkunde joodorgal ngaal. Kulle nay buurde deen e mawɓe ɓeen ina piilii ngel. Ingel nanndi e kirsanoongel. Ingel woodi luwe jeddi e gite jeddi. Deen ngoni ruuhuuji Laamdo jeddi nuleteedi e adunaaru ndu fuu.

⁷ Jawgel ngeel yehi, jaɓowi dewtere taggaande ndeen e junngo nyaamo joodiido dow joodorgal oon.

⁸ Ko ngel jaɓi dewtere ndeen duum, kulle nay buurde deen e mawɓe noogayo e nayo ɓeen kippii e leydi yeeso maggal. Mono fuu ina woodi hoddu e urdude kanjeere heewnde uurdi, dum woni du'aawuuji seniibe ɓeen.

⁹ Heddi iɓe njima jimol kesol, iɓe mbi'a:

«Ada foti e jaɓude dewtere ndeen de takkita takkande uddiraade nde,

sabo a hirsanooma.

E yiiyam maa coottirdaa yuuruፎ
e lenyi fuu e demle fuu e siyiiji
yimፎ fuu e laamorፎ fuu
faa ፎe njeйдаa e Laamፎ.

10 A wadii ፎe jeyaaፎe e laamu e al-
maami'en gollanooፎe Laamፎ
meeden.

«Be laamoto adunaaru.»

11 Caggal duum nji'umi ley
holleede, de nanumi daade ma-
leyka'en heewፎe. Iፎe ngada ujunaaje
ujunaaje duudፎe. Iፎe piilii joodorgal
ngaal e kulle buurፎe deen e mawፎe
ፎeen,

12 iፎe njimira daade toowፎe, iፎe
mbi'a:

«Jawgel kirsanoongel ngel
ina foti e hebude baawፎe e jawdi
e hakkilantaaku e semmbe
e teddeengal e darja e manoore!»

13 Ndeen nanumi tageefo wonngo
dow kammu fuu e ko woni dow leydi
e ko woni ley leydi e ko woni dow
maayo e ko woni e muፎፎen fuu, ina
mbi'a:

«Manoore e teddeengal e darja e
baawፎe
ngoodanii joodiፎo dow joodorgal
ngaal oon
e Jawgel ngeel faa abada!»

14 Kulle nay buurፎe deen njaabii:

—Aamiina.

Mawፎe ፎeen du, kippii e leydi, cu-
jidi.

6

Takkande takkaade jeddi

Haala takkitingol takkande aran- deere: jaalagol

1 Ndeen nji'umi Jawgel ngeel
takkitii wootere e takkande takkaade
jeddi deen. Nanumi wootere e kulle
nay buurፎe deen ina iidina daande
muudum hono riggaango, ina wi'a:

—War!

2 Yeewumi, nji'umi puccu nda-
neewu. Baddiፎo ngu oon ina tiigii
kalawal laanyal. O hokkaa kufune
laamu. Wo o jaaliፎo, de o wurtii faa
o beyda jaalorgal.

Haala takkitingol takkande didaፎerde: barundural

3 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo
takkande didaፎerde ndeen, nanumi
huunde wuurnde didaፎerde ndeen
ina wi'a:

—War!

4 Ndeen puccu gonngu, mboፎewu
yalti. Baddiፎo ngu oon hokkaa
laawol faa itta jam e adunaaru,
faa yimፎe mbarundura. O hokkaa
kaafaahi mawki.

Haala takkitingol takkande tataፎerde: tiidalla

5 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo
takkande tataፎerde ndeen, nanumi
huunde wuurnde tataፎerde ndeen
ina wi'a:

—War!

Nji'umi puccu ፎaleewu. Baddiፎo
ngu oon ina tiigii etirgal e junngo
muudum.

6 Nanumi ko nanndi e daande
nedፎo yuuri hakkunde kulle nay
buurፎe deen, ina wi'a:

—Kiloo alkama wo ceede golle
nyalooma soodete. Kilooji tati gawri
du wo ceede golle nyalooma coodete.
De taa bonnu nebbam e cabijam.

Haala takkitingol takkande nayaፎerde: maayde

7 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo
takkande nayaፎerde ndeen, nanumi
daande huunde wuurnde nayaፎerde
ndeen, ina wi'a:

—War!

8 Yeewumi, nji'umi puccu oolu.
Baddiፎo ngu oon ina wi'ee Maayde,
laakara ina jokki mo. Be kokkaa
baawፎe dow nayaፎerde adunaaru
faa ፎe mbarda yimፎe kaafaahi e rafo
e baasiiji e kulle ladde.

Haala takkitingol takkande joyaፎerde: wardaፎe saabe seedaaku muፎፎen

9 Nde Jawgel ngeel takkitinnoo
takkande joyaፎerde ndeen, nji'umi
to ley hirsirde rewreteende Laamፎo
toon yonkiiiji wardanooፎe saabe
downtanaade konngol Laamፎo e
seedaaku ngu ፎe ceedii nguun.

10 Be yeewnii faa toowi, ፎe mbi'i:

–Joomiraado ceniido goongante, faa ndey ndoomudaa faa carodaa yimbe wonbe e adunaaru ndu been? Ndeye njomnitotodaa be rufugol yiyam amin?

¹¹ Mono e ma66e fuu hokkaa saaya ndaneeha. Be mbi'aa be powta seeda tafon, faa lingal gollidii6e ma66e, sakiraa6e ma66e fodanaa6e wareede hono ma66e been, ki66a.

Haala takkingol takkande jeegaberde: nyalooma mawdo

¹² Ndeen nji'umi Jawgel ngeel takkitii takkande jeegaberde ndeen. Wakkati oon leydi dimmbi dimmbagol manngol. Naange 6awliri faa nanndi hono kaasa 6aleewa, lewru du fuu wojjiri hono yiyam.

¹³ Koode kammu deen caami e leydi hono no 6i66e yibbi kecce caamirta si henndu mawndu wifii.

¹⁴ Kammu oon du dilli, taggiraa hono no daago taggirtee ni. Baamle e duude fuu doofaa e nokkuuje mu66en.

¹⁵ Ndeen kaanankoo6e adunaaru e yimbe teddu6e e hooree6e sordaasi6e e joomiraa6e jawdi e jom'en semmbe e rimbe e riimay6e fuu cuudii ley lohi baamle e hakkunde tefaaje baamle.

¹⁶ Heddi i6e mbi'a baamle e tefaaje deen:

–Caamee dow amin! Cuudon min e yeeso joodiido dow joodorgal laamu oon! Cuudon min e tikkere Jawgel ngeel!

¹⁷ Sabo nyannde tikkere ma66e mawnde ndeen yottake. Moy waawi dadude?

7

Haala yimbe 144 000 wadaabe maande

¹ Caggal duum, mi yi'ii maleyka'en nayo ina ndarii e jihaaji adunaaru nay. I6e paddii keni adunaaru nay diin, taa di mbifa, wanaa dow leydi, wanaa dow maayo, wanaa dow lekki.

² Nji'umi katin maleyka goddo yuurudo funnaange ina tiigii gadirgal maande Laamdo buurdo. O yeewnii daande toownde to maleyka'en nayo

hokkaabe baawde torrude leydi e maayo been.

³ O wi'i 6e:

–Taa mbonnee leydi naa maayo naa ledde de tafon, faa min ngada maande e tiide maccu6e Laamdo meeden been.

⁴ Ndeen nanumi lingal wadaabe maande e tiide mu66en been: i6e ngada ujunaaje hemre e capande nayo e nayo (144 000). Wo 6e maandinaabe yuurube e lenyi Is-
raa'ilankoo6e diin fuu:

⁵ yuurube e Yahuuda ujunaaje sappo e dido (12 000),

yuurube e Ruuben, ujunaaje sappo e dido,

yuurube e Gada, ujunaaje sappo e dido,

⁶ yuurube e Aser, ujunaaje sappo e dido,

yuurube e Naftali, ujunaaje sappo e dido,

yuurube e Manasa, ujunaaje sappo e dido,

⁷ yuurube e Simeyon, ujunaaje sappo e dido,

yuurube e Lewi, ujunaaje sappo e dido,

yuurube e Isakar, ujunaaje sappo e dido,

⁸ yuurube e Jabulon, ujunaaje sappo e dido,

yuurube e Yuusufi, ujunaaje sappo e dido,

yuurube e Benyamin, ujunaaje sappo e dido.

Lenyi diin fuu ngadanaama maande.

No yimbe lenyi fuu njettirta Laamdo

⁹ Caggal duum, yeewumi, nji'umi jamaa keewdo mo limataako yuurudo e laamorde fuu e lenyi fuu e siyiiji yimbe fuu e demle fuu. I6e ndarii yeeso joodorgal laamu ngaal e Jawgel ngeel. I6e bornii saayaaji daneeji, licce tamarooje ina ngoni e juude ma66e.

¹⁰ I6e ilina, i6e mbi'a:

–Kisindam to Laamdo meeden joodiido dow joodorgal laamu ngaal yuurata, kam e Jawgel ngeel.

¹¹ Maleyka'en been fuu ina ndarii, ina piilii joodorgal ngaal e mawbe been e kulle nay buurde deen. Be fuu be kippi geese ma66e e leydi, i6e cujidana Laamdo.

¹² I6e mbi'a:
«Aamiina.
Manoore e darja e hakkilantaaku e yettoore
e teddeengal e baawde e semmbe,
fuu ngoodanii Laamdo meeden faa abada!
Aamiina.»

¹³ Ndeen gooto e mawbe been yami kam:

–Beye ngoni yimbe 6orniibe saayaaji daneeki be? Faa toy be yuuri?

¹⁴ Mbi'umi mo:

–Joomam, aan woni anndudo.

O jaabii kam, o wi'i:

–Kambe ngoni yuurube e torra mawdo. Be lonni saayaaji ma66e, 6e ndawninirii di yiyam Jawgel ngeel.*

¹⁵ Dum saabii de 6e keddoto yeeso joodorgal laamu Laamdo ngaal, 6e ndewa mo jemma e nyaloama ley suudu makko seniindu nduun. Joodiido dow joodorgal laamu oon huuran 6e hukum muudum.

¹⁶ Be njolbataa katin, 6e domdataa katin. Be naangataake, nguleefi fuu tappataa 6e katin.

¹⁷ Sabo Jawgel gonngel hakkunde joodorgal laamu ngeel duran 6e, yaara be to ildude ndiyam kokkoojam nguurndam. Laamdo mooytan gondi gite ma66e fuu.

8

Haala takkitingol takkande jeddaberde: deyyere mawnde

¹ Nde Jawgel ngeel takkitinnoo takkande jeddaberde ndeen, kammu oon deyyinii siw faa wadi hono feccere yamnde wootere.

² Ndeen nji'umi maleyka'en njeddo dariibe yeeso Laamdo. Be kokkaa buutute jeddi.

³ Maleyka goddo jogiido urdude kanjeere darowii dakkol hirsirde

rewreteende Laamdo. O hokkaa uurdi keewndi faa o sakkida dum e du'aawuuji seniibe, o yottina di dow hirsirde kanjeere wonnde yeeso joodorgal laamu ndeen.

⁴ Cuurki uurdi ndiin e du'aawuuji seniibe diin yuuri e junngo maleyka oon de yeenti to Laamdo.

⁵ Maleyka oon hooyi urdude ndeen, hebbini nde yiite e ley hirsirde ndeen, de faddi nde e leydi. Ndeen diggaali e dukooji ngadi, mayye mayyi, leydi du dimmbii.

Luwe jeddi

⁶ Caggal dum, maleyka'en njeddo jogiibe buutute jeddi been cegilanii fuufude de.

Haala buututal arandeewal

⁷ Maleyka arandeejo oon fuufi buututal muudum, de marmalluuje e yiite jillunduraange e yiyam paddaa dow leydi. Feccere tataberde leydi ndiin wulaama, feccere tataberde ledde deen wulaama, hudo hecco koon du fuu wulaama.

Haala buututal didabal

⁸ Maleyka didabo oon fuufi buututal muudum, de ko wa'i hono waamnde mawnde hu66oore faddaa e ley maayo. Tataberde maayo ngoon laatii yiyam,

⁹ tataberde kulle buurde gonde e maayo ngoon mbaati, tataberde laanaaji ndiyam du kalkii.

Haala buututal tatabal

¹⁰ Maleyka tatabo oon fuufi buututal muudum, de hoodere mawnde hu66iroore hono no doocal ni yuuri dow kammu, saami e tataberde gooruuji e ildude ndiyam.

¹¹ Hoodere ndeen «Kaadeefi» wi'etee. Nde haadini feccere tataberde diyeele deen. Yimbe heewe maayi saabe ndiyam daam haadinaama rok.

Haala buututal nayaabal

¹² Maleyka nayaabo oon fuufi buututal muudum. Ndeen feccere tataberde naange e feccere tataberde lewru e feccere tataberde koode

* **7:14** Maanaa *be ndawninirii saayaaji ma66e yiyam*, woni hakkeji ma66e fuu njaafaama.

piyaa, faa gootel fuu tataberde muudum ni66i. Jemma e nyalooma fuu mbaasa tataberde annoora mu66en.

¹³ Caggal duum, nji'umi ciilal ina fira dow, nanumi inde yeewnoo e daande toownde, inde wi'a:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Bone woodanii yim6e adunaaru nde maleyka'en tato heddi6e been puufii buutute mu66en!

9

Haala buututal joyabal

¹ Maleyka njoya6o oon fuufi buututal muudum. Nji'umi hoodere yuuri dow kammu, saami e leydi. Nde hokkaa cokitirgal bunndu ndu luggeefi mum walaa do haadi.

² Nde sokiti bunndu nduun, de cuurki yalti e mayru hono no dupirde mawnde ni. Cuurki kiin ni66ini naange e mbeeyu* fuu.

³ Ba66atti njalti e cuurki kiin, cankiitii e leydi. Di kokkaama baawde torrude hono jahe ni.

⁴ Di njamiraa taa di mbonna hudo naa ledde naa huunde fuu ko fudata e leydi, ammaa di torra yim6e 6e maande Laamdo walaa e tiide mu66en been tan.

⁵ Di kokkaa torrude yim6e been faa naawa haddi lebbi joy, ammaa di kokkaaka warude 6e. Torra majji ina nanndi e torra mo yaare fidi.

⁶ Ley lebbi diin, yim6e piloto maayde de kebataa. Be muuyan maayde, ammaa maayde doggan 6e.

⁷ Ba66atti diin ina nanndi e pucci cegilaniidi wolde. Dow ko'e majji ina ngoodi ko nanndi e kufuneeje gadiraade kanje. Geese majji ina nga'i hono geese yim6e.

⁸ Idi njogii cukuli hono cukuli rew6e. Nyiiye majji ina nga'i hono nyiiye dawaadi ladde.

⁹ Ko wa'i hono jamde ina ngoni e becce majji. Sawtu bippeeje majji ina wa'i hono torkooji di pucci keewdi ndaasata ina ndoggana wolde.

¹⁰ Idi ngoodi lacce jogiide kure hono jahe. Ley lacce deen ina ngoodi baawde torrude yim6e haddi lebbi joy.

¹¹ Kaananke majji woni maleyka kawjotoodo bunndu ndu luggeefi muudum walaa do haadi oon. Innde makko e ibraninkoore wo Abadon, e ley geresankoore wo Apolijon (dum na fiirta «Kalkoowo»).

¹² Bone arandeejo oon faltake. Ndaar, bonandaaji didi ina ngara caggal majjum.

Haala buututal jeega6al

¹³ Maleyka njeega6o oon fuufi buututal muudum, de nanumi daande yuurunde to luwe nay gonde e cob6uli hirsirde kanjeere wonnde yeeso Laamdo ndeen.

¹⁴ Daande ndeen ina wi'a maleyka njeega6o jogiido buututal oon:

—Ha66itin maleyka'en nayo ha66aa6e to maayo manngo wi'eteengo Efarata.

¹⁵ Ndeen maleyka'en nayo been ka66itaa faa mbara tataberde yim6e adunaaru. Laamdo na segilaninoo 6e saabe wakkati o, saabe hitaande nde e lewru ndu e nyalooma o e yamnde nde.

¹⁶ Mi nanii lingal konunkoo6e waddiibe pucci: wo 6e ujunaaje noogay kile ujunaaje sappo.

¹⁷ Inan no njiirumi pucci diin e waddiibe been e ley holleede am: i6e bornii kaddule jamde bofeeje coy hono yiite, kam e bulabulaaje hono kammu e oole hono sitti. Ko'e pucci diin ina nga'i hono ko'e dawaadi ladde. Yiite e cuurki e sitti ina mburtoo e kunndude majji.†

¹⁸ Masiibaaji tati diin, dum woni yiite ngeen e cuurki kiin e sitti oon, njalti e kunndude pucci diin de mbari tataberde yim6e adunaaru.

¹⁹ Baawde pucci diin ina ngoni e kunndude majji, fay e lacce majji du. Lacce majji deen ina nanndi e bolle. Ide ngoodi ko'e, e ko'e deen di mbarminirta yim6e.

* **9:2 Mbeeyu** wo 6olum hakkunde kammu e leydi. † **9:17 Sittiwo** huunde oolde wuleteende ina luu6a.

20 Yimbe heddiibe 6e masiibaaji diin mbaraay been tuubaay e golle juude mubben. Be njoppaay sujidande ginnaaji, kam e tooruuji gadiraadi kanje e cardi e njamndi mbodeeri e kaaye e ledde. Ibe cujidaana tooruuji di nji'ataa, di nanataa, di njahataa.

21 Be tuubaay e wafude bar-ko'e, 6e tuubaay e ndaggadaaku ma66e e fijirde ma66e e nguyka ma66e.

10

Haala maleyka jogiido dewtel taggitaangel

1 Caggal duum, nji'umi maleyka goddo jom sembe ina yuura dow kammu ina jippoo. Ruulde ina fili dum, ciibociibongal ina tiimti hoore muudum. Yeeso muudum ina delka hono naange, koyde mum du ina nga'i hono bimbbeeje yiite.

2 Imo tiigii dewtel taggitiingel e junngo makko. O darni koyngal makko nyaamal dow maayo, o darni nanal dow leydi.

3 O yeewnii daande toownde hono no laddeeru ubbirta ni. Nde o yeewninoon ndeen, diggaali jeddi njaa-borii mo e hoolo mubben, kam'en du.

4 Nde diggaali jeddi diin tilinoo haalude ndeen, nesumi winndude, ammaa nanumi daande yuuri dow kammu, ina wi'a kam:

—Taa winndu ko diggaali jeddi diin mbi'i duum, accu dum laatoo kumpa!

5 Ndeen maleyka mo nji'umi ina darii dow maayo e dow leydi oon hunci junngo muudum nyaamo faa dow,

6 hunorii Buurdo duumiido faa abada, tagudo kammu e ko woni e muudum, e leydi e ko woni e muudum, e maayo e ko woni e muudum. Maleyka oon wi'i:

—Wakkati heddaaki katin!

7 Ammaa e ley balde de buututal maleyka njedfabo ngal fuufata deen, Laamdo tabintinan anniya muudum cuudinoodo. Dum laatorto hono

no o wiirunoo annabaabe maccube makko been ni.

8 Ndeen daande yuurannoonde kam dow kammu ndeen haaldi e am katin, wi'i:

—Yahu jaboy dewtel taggitiingel, gonngel e junngo maleyka dariido dow maayo e leydi ngeel.

9 Njahumi to maleyka oon, mbiimi dum hokka kam dewtel ngeel. O wi'i kam:

—Jabu ngel, modaa! Ngel haadan ley reedu maa rok, ammaa ngel welan e hunduko maa hono no njuumndi ni.

10 Njabumi dewtel ngeel e junngo maleyka oon, modumi ngel. Ngel weli e hunduko am hono njuumndi, ammaa nde modunoomi ngel fu, ingel haadi e ley reedu am rok!

11 Caggal duum, mbi'aami:

—Ina tilsi mbaajodaa annabaaku katin e dow siyiiji yimbe heewbe e laamorde e demle keewde e kaanankooobe heewbe.

11

Haala seedaaku annabaabe dido

1 Ndeen kokkaami sawru fonndirdu, mbi'aami:

—Umma, fonndoy suudu Laamdo seniindu e hirsirde ndeen, kiisodaa rewoobe wonbe doon been.

2 Ammaa taa fonndu taliyaare mayru. Accu nde, sabo nde hokkaama laamorde adunaaru. De njaaaban ngalluure seniinde ndeen faa wada lebbi capande nay e didi.

3 Mi hokkan seedebe am dido mbaajoo annabaaku haddi balde ujunere e keme didi e capande jeegom, ibe bornii tekke bootooji.*

4 Seedebe dido been ngoni ledde jaytun didi e fitillaaji didi dariidi yeeso Joomiraado jom adunaaru ndu.

5 Neddo fuu jidudo torrude 6e, yite yaltan e kundude ma66e, halka dum. Jidudo torrude 6e fuu, tilay halkiree noon.

6 Ibe njogii baawde hadude kammu to6ude haddi balde annabaaku ma66e deen. Ibe njogii baawde

* 11:3 Maanaa **be bornoo tekke bootooji** woni hollude cunu, hono no rewbe maayraabe cuddortoo ni.

waylitinde diyeele laatoo yiyyam. Nde 6e muuyi fuu, i6e mbaawi jippinde e adunaaru sii masiiba fuu.

⁷ Nde dido been tilinoo e seedaaku mu66en nguun fuu, ndaabaawa mbonnga njeyaanga e bunndu ndu luggeefi muudum walaa do haadi ngaan yaltan de yana e ma66e, jaaloo 6e, wara 6e.

⁸ Balli ma66e mbaaloto e dow laawol ngalluure mawnde, do Joomiraado ma66e tontanoo e leggal palaangal doon. Ngalluure ndeen ina nanndi e Sodoma† naa Misira.

⁹ Siyiiji yim6e fuu e lenyi fuu e demle fuu e laamorde fuu nji'an balli ma66e ko fotata e nyaloomaaji tati e feccere nyalooma. Be caloto di ngattee ley saabeere.

¹⁰ Yim6e adunaaru ceyorto saabe maayde ma66e ndeen. Be mbeltoto, 6e kokkundura dokke dow weltaare, sabo annabaa6e dido been torriino 6e sanne.

¹¹ Ammaa caggal nyaloomaaji tati e feccere diin, foofaango nguurndam yuuri to Laamdo naati annabaa6e dido been, de ummitii, ndarii. Kulol manngol nanngi ndaarannoobe dum'en been fuu.

¹² Daande toownde yuuri dow kammu, ina wi'a 6e:

—Yeeŋee ga!

Be yeenji dow kammu e ley ruulde. Way6e 6e fuu keddii ina ndaara 6e.

¹³ Wakkati oon, leydi dimmbii semmbe, de feccere sappo6erde ngalluure ndeen saami. Yim6e ujunaaje njeddo kalkii. Heddiibe been kuli, mawnini Laamdo jom kammu oon.

¹⁴ Bone dida6o oon faltake. Ndaar, bone tata6o oon ina wara law.

Haala buutatal jedda6al

¹⁵ Maleyka njedda6o oon fuufi buutatal muudum. Ndeen daade toowde nanaa dow kammu, ina mbi'a:

—Laamu adunaaru ndu fuu laatake laamu Joomiraado meeden e Almasiihu muudum. O laamoto faa abada abadin!

¹⁶ Maw6e noogayo e nayo joodiibe dow joodorde yeeso Laamdo been

kippi geese mu66en e leydi, cujidani Laamdo.

¹⁷ I6e mbi'a:

«Miden njette, Laamdo Joomiraado jom baawde fuu, gondo, gonnoodo oon miden njette, sabo a gollirii baawde maa mawde deen, a tabintinii laamu maa.

¹⁸ Laamorde adunaaru deen wo tikkude, ammaa tikkere maa warii. Wakkati warii faa carodaa maay6e.

Wakkati warii faa mbarjodaa annabaa6e maccu6e maa, seniibe hul6e innde maa been, teddu6e e lo'u6e fuu.

Wakkati warii faa kalkaa halkoo6e adunaaru been du.»

¹⁹ Ndeen suudu Laamdo seniindu wonndu dow kammu nduun omtaa, keesuwal amaana ngaal 6angi e ley mayru. Mayye mayyi, dukooji e diggaali ngadi, leydi dimmbii, marmalluuje butte caami.

12

No kuungal waddi e debbo jom natawera

¹ Maande haayniinde 6angi dow kammu. Debbo ina bornii naange. Lewru ina woni ley njaa6irdi muudum. Hoore muudum na fiila taarde koode sappo e didi.

² Wo o debereedu, imo wulla saabe naawalla natawera. Ndimu nguun ina tiidi mo.

³ Ndeen maande wonnde 6angi dow kammu. Ina woodi kuungal bodewal manngal nanndungal e mboddi. Ingal woodi ko'e jeddi e luwe sappo, hoore fuu ina woodi kufune laamu.

⁴ Laasi maggal wuuwi feccere tataberde koode kammu, faddi de e leydi. Ngal darii yeeso debbo jom natawera oon faa si rimii fu, ngal moda biyum oon.

⁵ Ndeen o rimi biddo gorko, durdoowo laamorde adunaaru fuu e

† **11:8 Sodoma** wo wootere e galluuje didi de Laamdo halki saabe heewgol majje hakkeeki. Ndaaree Fuddoode 19.1-29.

sawru njamndi. Biddo oon dippi-taa, yaaraa to Laamdo e joodorgal muudum laamu.

⁶ Debbo oon doggiri ley ladde, yehi nokku do Laamdo segilaninoo dum. O haybowaa toon balde ujunere e keme didi e capande jeegom (1 260).

⁷ Wolde wadi dow kammu toon. Maleyka bi'eteedo Miikaa'iilu e maleyka'en muudum kawriti, kabi e kuungal ngaal. Kuungal ngaal e maleyka'en muudum du kabi e maabe.

⁸ Ammaa Miikaa'iilu'en njaalake ngal, kangal e maleyka'en maggal, de 6e mursi nokku maabe gondo dow kammu oon.

⁹ Kuungal manngal ngaal riiwaama. Kangal woni mboddi arandeeeri mbi'eteendi Ibiliisa naa Seydaani, njarribotoondi adunaaru ndu fuu. Ndi faddaama e leydi, kayri e maleyka'en mayri fuu.

¹⁰ Ndeen nanumi daande toownde yuurunde dow kammu, ina wi'a:

«Joonin kisindam Laamdo meeden yottake!

Sembe e laamu muudum njottake!

Laamu ina woni e hawju Almasi-ihu!

Sabo peloowo sakiraa6e meeden, peloowo 6e to Laamdo jemma e nyalooma oon, riiwaama dow kammu.

¹¹ Sakiraa6e meeden been njaalorake mo yiyam Jawgel ngeel, e seedaaku ngu 6e ngadi dow maggel.

Be pilaaki reenude yonkiji maabe e maayde.

¹² Ndelle, kammu e won6e dow muudum fuu mbeltee!

Ammaa bone woodanii leydi e maayo!

Sabo Ibiliisa jippake to moodon.

Ina tikki tikkere mawnde, sabo ina anndi wakkati seeda tan heddanii dum.»

¹³ Nde kuungal nanndungal e mboddi ngaal faamunoo faddaama e leydi ndeen, ngal tewni debbo dimdo biddo gorko oon.

¹⁴ Debbo oon hokkaa bippeelee ciilal manngal, faa fiirda yaha nokkuure nde segilanaa ley ladde ndeen. Toon o haybetee haddi wakkati e wakkati-iji didi e feccere wakkati, faa o reenoo e mboddi ndiin.

¹⁵ Ndeen mboddi ndiin tuuti ndiyam, dam ili caggal debbo oon hono maayo faa dam hooya mo.

¹⁶ Ammaa, leydi ndiin wallii debbo oon, ndi aari hunnduko mayri, ndi modi ndiyam dam kuungal ngaal tuuti daam.

¹⁷ Kuungal manngal ngaal tikkani debbo oon sanne, yehi ha6oyde e heddiibe e yuwdi debbo oon. Been ngonni dwtanii6e jamirooje Laamdo de tiigii seedaaku ngu Iisaa waddi nguun.

¹⁸ Kuungal ngaal ina darii dow njaareendi daande maayo.

13

Haala ndaabaawa yuurnga ley maayo

¹ Caggal duum, nji'umi ndaabaawa njogiinga luwe sappo e ko'e jeddi ina wurtoo e maayo ngoon. Luwal fuu ina woodi kufune laamu. Inde mbonkorde Laamdo ina mbinndaa e dow ko'e deen fuu.

² Ndaabaawa nga nji'umi ngaan ina nanndi e cirgu. Koyde magga ina nga'i hono koyde huunde wi'eteende ursu*. Hunnduko magga ina wa'i hono no hunnduko laddeeru ni. Kuungal nanndungal e mboddi ngaal hokki nga sembe muudum, e joodorgal muudum laamu ngaal, e baawde mawde.

³ Hoore wootere e ko'e ndaabaawa ngaan ina wa'i hono ko barminanoo barmere waawnoonde warude dum, ammaa barmere ndeen dannaama. Dum haaynii yim6e adunaaru fuu, njokki ndaabaawa ngaan.

⁴ Be kujidani kuungal nanndungal e mboddi ngaal sabo ngal hokkii ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan baawde laamu maggal. Katin du, 6e kujidani ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan, i6e mbi'a:

* **13:2 Ursu** wo kuungal manngal. Teppeeje maggal ina mawni, ingal jogii lee6i e pedeele juuddi beldi.

—Moy nanndi e ndaabaawa nga? Moy waawi haɓude e magga?

⁵ Ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan hokkaa haalude haalaaji mantordi mbonkotoodi Laamdo. Nga hokkaa baawde gollude lebbi capande nay e didi.

⁶ Ndaabaawa ngaan fuddi mbonkaade Laamdo, ina mbonkoo innde muudum e suudu muudum. Nduun woni joodiibe dow kammu toon been.

⁷ Nga hokkaama baawde faa nga haɓa e seniiɓe been, nga jaaloo dum'en. Nga hokkaa baawde laamaade lenyi fuu e siyiiji yimɓe fuu e demle fuu e laamorde fuu.

⁸ Yimɓe wonɓe e adunaaru ndu been fuu kujidanan ndaabaawa nanndunga e cirgu ngaan. Been ngoni yimɓe ɓe inde muɓɓen tawaaka ina mbinndii gilla fuddoode adunaaru ley dewtere nguurndam ndeen, dewtere Jawgel kirsanoongel ngeel.

⁹ Jom nowru fuu, nana!

¹⁰ Neddo fuu podanaado haɓbeede yaaree e maccungaaku, haɓbete yaaree. Neddo fuu podanaado wardeede kaafaahi, wardete kaafaahi. Dum le, tilay yimɓe Laamdo ngonda e munyal e hoolaare.

Haala ndaabaawa yuurnga e leydi

¹¹ Caggal duum, nji'umi ndaabaawa ngonnga ina wurtoo e ley leydi. Inga woodi luwe didi nanndude e luwe bii mbaalu, ammaa inga haalda hono no kuungal nanndungal e mboddi ngaal ni.

¹² Nga golliri baawde ndaabaawa arandeya, nga barmere muudum nesunoo warude dum de dannaa ngaan. Nga golli dum yeeso arandeya ngaan. Nga dooldi yimɓe adunaaru been kujidana arandeya ngaan.

¹³ Ndaabaawa didaɓa ngaan wadii kaayefiiji mawdi. Nga wadii faa nga jippini yiite yuurunge e kammu faa yottii leydi yeeso yimɓe fuu.

¹⁴ Nga hiiliri yimɓe adunaaru kaayefiiji di nga hokkaa wadude ley baawde ndaabaawa arandeya ngaan. Inga tindina yimɓe

adunaaru moyyina tooru nanndundu e ndaabaawa barminira-noonga kaafaahi faa nesi waatude ammaa ina wuuri ngaan.

¹⁵ Nga hokkaa baawde faa nga wadani tooru nduun yonki faa indu haala. Nga wadi faa neddo fuu mo kujidanaay nga waree.

¹⁶ Ndaabaawa ngaan dooldi yimɓe fuu keɓa maande e juude muɓɓen nyaame naa e tiide muɓɓen, tedduɓe e lo'ube, joomiraaɓe jawdi e talkaaɓe, rimɓe e riimayɓe fuu.

¹⁷ Fay gooto waawaa soodude maa sonnude si tawraaka maande ndeen. Maande ndeen wo innde ndaabaawa ngaan naa limoore innde magga.

¹⁸ Do kaa, tilay neddo wada hakkillo e kabaaru o: neddo jogiido paamal fuu hiisoo limoore innde ndaabaawa ngaan, sabo limoore ndeen wo innde neddo. Limoore magga wo keme jeegom e capande jeegom e jeegom (666).

14

Haala Jawgel e jimol soottitaabe

¹ Yeewumi, de nji'umi Jawgel ina darii dow waamnde Siyona, ina wondi e yimɓe ujunaaje hemre e capande nayo e nayo (144 000). Innde muudum e innde Baaba muudum na mbinndaa e tiide maɓɓe.

² Nanumi daande yuuri dow kammu wa'unde hono sawtu diyeele keewde, hono riggaango manngo ni. Daande nde nanumi ndeen ina wa'i hono sawtu fiyoobe kolli.

³ Yimɓe been fuu ina njima jimol kesol yeeso joodorgal Laamdo ngaal e yeeso kulle nay buurde deen e yeeso mawɓe been. Fay gooto waawaano ekitaade jimol ngol si wanaa yimɓe ujunaaje hemre e capande nayo e nayo (144 000) soottitaabe e adunaaru been.

⁴ Been ngoni ɓe tuunniraay ko'e muɓɓen rewɓe, sabo ɓe laaɓuɓe. Iɓe njokki Jawgel ngeel do ngel yahata fuu. Wo ɓe soottitaabe e ley yimɓe adunaaru, faa ɓe laatoo artiiɓe fuu sakkeede Laamdo e Jawgel ngeel.

⁵ Fewre meedaay yaltude e kundude maɓɓe, ɓe ngalaa feloore.

Haala maleyka'en tato

⁶ Wakkati oon nji'umi maleyka goddo ina fiira dow, ina jogii Kabaaru Lobbo duumiido oon. Imo waajoo dum yimɓe adunaaru, yuurube e laamorɗe fuu e lenyi fuu e demle fuu e siyiiji yimɓe fuu.

⁷ Imo yeewnoo e daande toownde, imo wi'a:

–Kulee Laamɗo! Mawninon dum! Sabo wakkati mo o sarotoo oon warii. Cujidane tagudo kammu e leydi e maayo e ildude ndiyam oon!

⁸ Maleyka goddo didaɓo jokki mo, ina wi'a:

–Baabiila halkii! Baabiila ngaluure mawnde ndeen halkii! Nde yarnii leyde fuu fijirde mayre nyaadunde.

⁹ Maleyka goddo, tataɓo, jokki ɓe ina yeewnoo daande toownde, ina wi'a:

–Neddo fuu kujidando ndaabaawa arandeya ngaan e tooru nanndundu e magga nduun, de heɓi maande magga e tiinde naa e junngo,

¹⁰ tilay joomum yara cabijam tikkere Laamɗo daam, mbaylaadam e ley horde-loonde tikkere makko tawi jillaaka fay huunde. Joomum jukkete e ley yiite e sitti yeeso maleyka'en seniibe been e yeeso Jawgel ngeel.

¹¹ Cuurki yuuruki e jukkungo maɓɓe ina yeeɗa faa abada. Jemma e nyalooma fuu fowtere walanaa sujidanoobe ndaabaawa ngaan e tooru magga e heɓube maande innde magga.

¹² Dum le, tilay yimɓe Laamɗo ngonda e munyal.

Been ngoni haybuɓe jamirooje Laamɗo de kaybi goondinal Iisaa been.

¹³ Wakkati oon nanumi daande yuurunde dow kammu, ina wi'a:

–Winndu dum do: gilla joonin, barke woodanii maayoobe hawtuɓe e Joomiraado been.

Ruuhu oon wi'i:

–Goonga! Be powtinoyte e tam-piri maɓɓe, sabo barke golle maɓɓe jokkan ɓe.

Haala wakkati tayri adunaaru

¹⁴ Yeewumi, de nji'umi ruulde raneere. Dow ruulde ndeen nanndudo e ɓii neddo ina joodii. Kufune gadiraado kanɗe ina woni e dow hoore makko. Imo tiigii wawdu welndu e junngo makko.

¹⁵ Maleyka goddo yalti e suudu Laamɗo seniindu, ina yeewnoo daande toownde, ina wi'a joodiido dow ruulde oon:

–Jippin wawdu maa nduun de tayaa, sabo wakkati tayri yottake. Adunaaru benndii, yonii tayeede!

¹⁶ Ndeen joodiido e ruulde oon yiili wawdu muudum dow leydi, de adunaaru fuu tayaa.

¹⁷ Maleyka goddo yalti e suudu Laamɗo seniindu wonndu dow kammu nduun. Kam du ina tiigii wawdu welndu.

¹⁸ Ndeen maleyka goddo yalti e ley hirsirde rewroteende Laamɗo ndeen. Oon woni kawjotoodo yiite. O yeewnii daande toownde, o wi'i maleyka tiigiido wawdu welndu oon:

–Jippin wawdu maa nduun, kawrunduraa ɓiɓɓe cabiije dow leydi, sabo de benndii.

¹⁹ Maleyka oon yiili wawdu muudum dow leydi, hawrunduri ɓiɓɓe cabiije deen, de faddi de ley ɓoosirde mawnde. ɓoosirde ndeen woni tikkere Laamɗo mawnde.

²⁰ Biɓɓe cabiije deen ɓoosaa caggal ngalluure toon. Yiiyam yalti e ɓoosirde ndeen faa hewti labaale pucci, dam ili ko fotata e kilooji keme tati njuuteefi.

15

Haala jimol Muusaa e jimol Jawgel

¹ Caggal duum, nji'umi dow kammu maande wonnde mawnde haayniinde. Nji'umi maleyka'en njeddo ina njogii masiibaaji jeddi. Wo di masiibaaji cakitotoodi. E majji tikkere Laamɗo timmata.

2 Nji'umi maayo nanndungo e daandorgal ina jillunduri e yiite. Jaalinoobe ndaabaawa ngaan been ina keddi dakkol maggo. Been ngoni jaalinoobe nga, kanga e tooru nanndundu e magga nduun e limoore innde magga ndeen. Ibe njogii kolli di Laamdo hokki be diin.

3 Ibe njima jimol Muusaa maccudo Laamdo oon e jimol Jawgel ngeel, ibe mbi'a:

«Laamdo Joomiraado jom baawde fuu, golleeji maa wo mawdi, wo kaayniidi!

Laabi maa wo ponnditiidi, goongaaji, aan laamiido laamorde fuu!

4 Moy woni hulataa ma, Joomiraado, mo mawnintaa innde maa?

Sabo aan tan woni gooto Ceniido.

Leyde fuu ngaran kujida yeeso maa, sabo be nji'ii golleeji maa ponnditiidi.»

Haala kaake jeddi keewde masi-ibaaji jeddi

5 Caggal duum, nji'umi suudu Laamdo seniindu dow kammu ina omti. Dum woni hukum seedaaku oon.*

6 Maleyka'en njeddo jogiibe masi-ibaaji jeddi been njalti e mayru, ina bornii kaddule laabude tal jalbooje, ina kabbi kabborderi kanje e becce mu66en.

7 E kulle nay buurde deen, wootere hokki maleyka'en njeddo been kaake kanjeeje jeddi keewde tikkere Laamdo buurdo faa abada oon.

8 Suudu nduun heewi cuurki saabe annoora Laamdo e baawde muudum. Fay gooto waawaa naatude ley mayru, si wanaa nde masiibaaji jeddi di maleyka'en njeddo ngaddi diin timmi.

16

1 Ndeen nanumi daande toownde yuuri to suudu seniindu toon, ina wi'a maleyka'en njeddo been:

—Njehee, njuppowee dow adunaaru kaake tikkere Laamdo jeddi deen!

2 Maleyka arandeejo oon yehi, yuppi kaakol muudum dow leydi.

Buuye bonde naawde ngadi dow yimbe tawraabe maande ndaabaawa ngaan e sujidanoobe tooru nanndundu e magga been.

3 Maleyka didabo oon yuppi kaakol muudum e maayo. Maayo ngoon waylitii, laatii hono yiyam maaydo. Kulle buurde gonde ley maggo fuu mbaati.

4 Maleyka tatabo oon yuppi kaakol muudum ley gooruuji e ildude, de diyeele deen fuu mbaylitii yiyam.

5 Ndeen nanumi maleyka kawjotoodo diyeele oon, ina wi'a:

—Aan Ceniido, gondo, gonnoodo, wo a ponnditiido, sabo a sarake goonga.

6 Saabe ko be ndufi yiyam seniibe e yiyam annabaaabe duum, aan du, kokkudaa be yiyam be njara! Ibe kaandi e majjum.

7 Ndeen nanumi daande yuurii to hirsirde rewreteende Laamdo toon, ina wi'a:

—Goonga! Laamdo Joomiraado jom baawde fuu, sariyaaji maa wo goongaaji, wo ponnditiidi!

8 Ndeen maleyka nayaabo oon yuppi kaakol muudum e dow naange, de nge hokkaa sumirde yimbe nguleefi magge.

9 Yimbe been cumiraa nguleefi cattuki. Ndeen be mbonkii innde Laamdo mo baawde ngoodani dow masiibaaji oon. Be tuubaay, be mawninaay dum.

10 Maleyka njoyaabo oon yuppi kaakol muudum dow joodorgal ndaabaawa ngaan. Do nga laamii doon ni66inaa tiki, de yimbe ina njata demle mu66en saabe naawalla.

11 Be mbonkii Laamdo jom kammu oon saabe buuye ma66e e naawalla ma66e. Ammaa duum fuu, be tuubaay e golleeji ma66e bondi diin.

12 Maleyka njeegaabo oon yuppi kaakol muudum dow maayo manngo wi'eteengo Efarata. Ndiyam maggo bee6i faa yoori, faa kaanankoo6e

* 15:5 Aayaare ndeen ina waawi fiirtireede: *Caggal duum, nji'umi suudu Laamdo seniindu ina omtii dow kammu. Hukum seedaaku ina woni ley mayru.*

yuurooƙe lettugal ƙeen keƙa laawol ndewa toon.

¹³ Ndeen nji'umi ginnaaji tati bonɗi nannduɗi e paaɓi. Wooturu ina wurtoo e hunnduko kuungal nanndungal e mboddi ngaal, wooturu ina wurtoo e hunnduko ndaabaawa ngaan, wooturu du ina wurtoo e hunnduko annabaajo peneejo oon.

¹⁴ Ginnaaji bonɗi ɗiin wo wadooƙe kaayeeɗii. Iɓe njaha to kaanankooƙe adunaaru fuu faa ɓe kawrundura ɗum'en saabe wolde nyannde darnagal, nyalaande Laamɗo jom baawɗe fuu.

¹⁵ Joomiraado wi'i:

—Kakkilee! Inani mido warda hono no gujjo ni. Barke woodanii doomuɗo kakkilɗo, ina tiigii kaddule muuɗum faa taa yaha ɓanndu ɓoldu de semta yeeso yimɓe.

¹⁶ Ginnaaji ɗiin kawrunduri kaanankooƙe ɓeen e nokku bi'eteɗo e ibraninkooƙe Harmagedon.

¹⁷ Maleyka njeɗɗaɓo oon yuppi kaakol muuɗum e mbeeyu. De daande toownde yalti e suudu seniindu to jooɗorgal laamu toon, ina wi'a:

—Timmii!

¹⁸ Mayye mayyi, dukooji e diggaali ngadi, dimmbagol leydi manngol wadi. Dimmbagol leydi hono ngool wadaay e adunaaru ndu gilla yimɓe tagaa, no ngol sattiri mawnude!

¹⁹ Ngalluure mawnde ndeen fecca pecce tati. Galluujje laamorɗe adunaaru fuu caami. Laamɗo miccitii bonanda ngalluure mawnde wi'eteende Baabiila, de yarni nde horde cabijam heewnde tikkere muuɗum.

²⁰ Duuɗe maayo fuu kalkii. Baamle fuu majji.

²¹ Marmalluujje ɓutte yuuri kammu, caami dow yimɓe, wootere fuu teddeefi muuɗum ina wada kilooji capande nay. Yimɓe ɓeen mbonkii Laamɗo saabe masiiba marmalluujje oon, sabo masiiba oon sattii bonde sanne.

17

Haala jukkungo Baabiila

¹ Caggal ɗuum, gooto e maleyka'en njeɗɗo jogiɓe kaake jeeɗi ɓeen wari, haaldi e am, wi'i:

—War faa mi holle jukkungo debbo woykuuru* anndaado sanne, jooɗiido dow diyeele keewɗe oon.

² Kaanankooƙe adunaaru ɓeen pijidii e muuɗum. Yimɓe adunaaru ɓeen du culii e fijirde muuɗum.

³ Ndeen Ruuhu heewi kam, maleyka oon yaari kam faa ley ladde. Nji'umi toon debbo ina waddii ndaabaawa mbodeewa keewnga inde mbonkorɗe Laamɗo. Inga woodi ko'e jeeɗi e luwe sappo.

⁴ Debbo oon ina ɓornii kaddule ciide e bodeeje, ina sodii kanje e kaaye dime e hayre luulu. Imo jogorii junngo makko horde-loonde kanje heewnde ko nyiddini sanne, heewnde tuundi fijirde makko.

⁵ Dow tiinde makko innde ina winndaa nde maanaa muuɗum suudii:

«Baabiila ngalluure mawnde, inna woykuuji,

inna ko nyiddini fuu ley adunaaru».

⁶ Nji'umi debbo oon sulake saabe yiyam seniibe e yiyam seedantooƙe lisaa ɗam o yari.

Ko nji'umi mo ɗuum, ɗum haaynii kam sanne.

⁷ Ammaa maleyka oon wi'i kam:

—Ko wadi de idum haaynii ma? Mi fiirtante maanaa cuuɗiido oon, maanaa debbo oon e ndaabaawa nga o waddii njogiinga ko'e jeeɗi e luwe sappo ngaan.

⁸ Ndaabaawa nga njiidaa ngaan, inga wonnoo, ammaa nga heddaaki joonin. Inga haani yaltude e ɓunndu ndu luggeefi muuɗum walaa ɗo haadi nduun, nga halkowaa. Yimɓe adunaaru ɓe inde muɓɓen mbinndaaka e dewtere nguurndam gilla fuddoode adunaaru ɓeen, si nji'ii ndaabaawa ngaan na yalta fu, kaayeeɗi nanngan ɗum'en. Sabo inga wonnoo, nga heddaaki joonin, de nga bangowan katin.

* 17:1 Maanaa **woykuuru** wo pijoowo jobeteɗo ceede.

⁹ Do kaa, tilay neddo tawree hakki-lantaaku faa faama kabaaru o: ko'e jeddi deen wo baamle jeddi de debbo oon joodii dow muɓɓen deen. Ide cappoo katin kaanankooɓe njeddo:

¹⁰ njoyo paltake, njeegaɓo oon ina woni joonin, njeddaɓo oon waraay tafon, ammaa si o warii, wakkatiyel seeda o laamotoo.

¹¹ Ndaabaawa ngonnoonga de heddaaki joonin ngaan wo gooto e njeddo been. Nga wartan de nga laatoo kaananke njeetataɓo, ammaa cakitte magga wo halkere.

¹² Luwe sappo de njiidaa deen wo kaanankooɓe sappo ɓe kebaay laamu tafon, ammaa ɓe kebowan baawde laamaade no kaanankooɓe ni haddi wakkatiyel gootel, kamɓe e ndaabaawa ngaan.

¹³ Be fuu ɓe anniya gooto, iɓe kokka ndaabaawa ngaan semmbe maɓɓe e baawde maɓɓe.

¹⁴ Be kaɓan e Jawgel ngeel, ammaa Jawgel ngeel jaaloto ɓe sabo kangel woni Joomiraado joomiraabe e Kaananke kaanankooɓe. Wondube e maggel been wo noddaabe, subaabe, hoolniibe.

¹⁵ Maleyka oon wi'i kam katin:

—Diyeede de njiidaa debbo woykuuru oon ina joodii dow muɓɓen deen, kanje ngoni siyiiji yimɓe e jama'aaje e laamorde e demle.

¹⁶ Luwe sappo de njiidaa deen, kam e ndaabaawa ngaan, mbanyan debbo woykuuru oon, ɓoldina dum faa laaba de heddo ɓanndu ɓoldu, nyaama teewu muudum, de nduppa ko heddi duum e yiite.

¹⁷ Sabo Laamdo wattii e ɓerde maɓɓe wadude anniya muudum, ɓe laatoo daande wootere, ɓe kokka ndaabaawa ngaan laamu maɓɓe, faa nde haalaaji Laamdo diin fuu tabiti.

¹⁸ Debbo pijoowo mo njiidaa oon, kam woni ngalluure mawnde laamiinde kaanankooɓe adunaaru.

18

No Baabiila halkirtee

¹ Caggal duum, nji'umi maleyka goddo keewdo baawde ina yuura dow

kammu ina jippoo. Darja makko jalbini adunaaru.

² O yeewnii faa toowi, o wi'i:

«Baabiila halkii!

Baabiila ngalluure mawnde ndeen halkii!

Nde laatake joonnde ginnaaji, suudorde ruuhuuji tuunudi fuu e foondu tuunundu wanyaandu fuu!

³ Sabo leyde deen fuu culirii cabijam, caamii saabe fijirde mayre nyaadunde. Kaanankooɓe adunaaru been njeenii e mayre.

Luumotooɓe e adunaaru been fuu keɓii jawdi saabe danyal mayre keewngal faa wittii ngaal.»

⁴ Ndeen nanumi daande wonnde yuuri dow kammu, ina wi'a:

—Onon yimɓe am, njaltee e mayre! Faa taa on kawtu e mayre hakkeeji, faa taa masiibaaji mayre kewta on!

⁵ Sabo hakkeeji mayre duudi, di njowundurii faa di njottake kammu, Laamdo du yeggitaay golleeji mayre bondi diin.

⁶ Ngadee nde hono no nde wadiri on ni! Njooɓodon nde kile didi e ko nde wadi on!

Ko nde siiwani on ley horde mayre duum, ciiwanee nde kile didi!

⁷ Torron nde, kebbinon mettorgal mayre faa haddi no nde teddiniri hoore mayre, faa fota e no nde wuurdi mbelirka.

Sabo inde wi'a e ɓernde mayre:

«Inan mido joodii, wo mi kaananke debbo, mi wanaa debbo mo gorum maayi, abada mettorgal cuddu hewtataa kam.»

⁸ Saabe no nde worri noon, masiibaaji mayre caaman dow mayre: maayde e mettorgal e rafo.

Nde wuldete yiite,
sabo Laamdo Joomiraado carotoodo
nde wo Jom semmbe.

Haala woyeede Baabiila

⁹ Kaanankooɓe adunaaru wondube e mayre jeenu de kawti e mayre danyal been nji'an cuurki ngulu mayre. Wakkati oon, ɓe mboyan, ɓe piiran berde maɓɓe mettorgal.

¹⁰ Be ndaroto to toowti, sabo iɓe kula jukkungo mayre. Iɓe mbi'a:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Baabiila, ngalluure mawnde nde, ngalluure jogiinde semmbe nde! Nde jukkaama wakkati gooto tan!

¹¹ Luumotooɓe e adunaaru been mboyan, cunanto nde, sabo fay gooto soodataa gineeji maɓɓe katin.

¹² Gineeji maɓɓe wo kanɗe e cardi e kaaye dime e kaaye luulu e kaddule daatude e kaddule ciide e kaddule hariiri tiidude e kaddule bodeeje e ledde uurooje godde e gineeji moyyiniraadi nyiye nyiibi e gineeji moyyiniraadi ledde tiidude coggu e jamde bodeeje e jamde baleeje e hayre wi'eteende marba.

¹³ Gineeji maɓɓe katin wo funngooji belnirdi e uurnirdi e gowe e nebbam uurdam e uurdi miira e uurdi cuurtinteendi e cabijam e nebbam ɓiɓɓe jaytun e conndi alkama e aawdi alkama e na'i e baali e pucci e torkooji e maccube e yonkiiji yimɓe.

¹⁴ Luumotooɓe been mbi'i ngalluure ndeen:

—Ko njidunodaa heɓude fuu wodɗake ma: keewal mbelirka maa e dawla maa fuu halkii, a hewtataa dum abada katin.

¹⁵ Luumotooɓe heɓube jawdi e mayre been ndaroto to toowti, sabo ina kula jukkungo mayre. Be mboyan, ɓe cunoto,

¹⁶ ɓe mbi'an:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde nyaayiroore kaddule daatude e kaddule ciide e kaddule bodeeje, sodortoonde kanɗe e kaaye dime e kaaye luulu!

¹⁷ E ley wakkati gooto tan, jawdi ndiin fuu halkaa!

Dawranooɓe laanaaji ndiyam e yahooɓe ley majji e dogginooɓe been, kam e heɓooɓe neema muɓɓen e lumagol dow maayo been, ɓe fuu ɓe toowtan ɓe ndaroo.

¹⁸ Wakkati mo ɓe nji'ata cuurki ngulu mayre, ɓe mbullan, ɓe mbi'a:

—Ngalluure ndeye nanndunoo e ngalluure mawnde nde?

¹⁹ Be ndufan leydi dow ko'e maɓɓe no ɓe poti metteede. Be mboyan, ɓe cunoo, ɓe mbulla, ɓe mbi'a:

—Yoo yoy! Yoo yoy! Ngalluure mawnde ndeen, nde keewal danyal muudum hokki jogiiɓe laanaaji e ley maayo fuu jawdi, e ley wakkati gooto tan, nde halkii!

²⁰ Kammu, welta e halkeede mayre! Seniiɓe e nulaaɓe e annabaaɓe, onon du mbeltee! Sabo Laamdo sarake nde ko nde wadi on duum!

²¹ Wakkati oon, maleyka jom semmbe hooyi kaayal nanndungal e niisirde mawnde, de faddiri dum semmbe ley maayo, wi'i:

—Nii Baabiila ngalluure mawnde ndeen faddirtee, nde yi'ataake abada katin!

²² Katin du, fay gooto nanataa ley mayre kolli hodooɓe gaaci naa yimoɓe naa fuufooɓe cereeli e bargu-uji. Golloowo nyeenyudo fay gooto yi'ataake katin e ley mayre.* Duko undude nanataake katin e ley mayre.

²³ Annoora lampal yaynataa ley mayre katin. Sawtu ɓanɗo e ɓanɗaado nanataake e mayre katin.

Bone oon fuu hewtan Baabiila sabo luumotooɓe mayre burnoo adunaaru fuu baawde. Woodi du, nde hiildii leyde fuu e ndaggadaaku mayre.

²⁴ Katin du, yiiyam annabaaɓe e seniiɓe e waraaɓe ley adunaaru been fuu tawaama e mayre.

19

Jimi jettooje Laamdo ley aljanna

* **18:22 Golloowo nyeenyudo** wo gadoowo golle juude hono cehoowo naa tafoowo jamde.

1 Caggal duum, nanumi sawtu jamaa keewdo dow kammu, ina yeewnoro daade toowde, ina wi'a:

«Haleluuya!»*

Kisindam e manngu e baawde ngoodanii Laamdo meeden!

2 Sabo sariyaaji makko wo goongaaji, wo ponnditiidi!

O sarake debbo woykuuru anndaado sanne,
bonnirdo adunaaru fijirde muudum oon.

O yomnake dum yiyam maccube makko dam rufi.»

3 Be toowni daade katin, 6e mbi'i:

«Haleluuya!

Cuurki ngulu ina yuura to ngalluure ndeen
ina yeeja faa abada!»

4 Mawbe noogayo e nayo been e kulle nay buurde deen, kippii e leydi kujidani Laamdo joodiido e joodorgal laamu oon, ina mbi'a:

—Aamiina. Haleluuya!

5 Daande yuuri to joodorgal toon, ina wi'a:

—Njettee Laamdo meeden, onon maccube muudum fuu, onon huloobe dum, teddube e lo'ube!

Haala bangal Jawgel

6 Ndeen nanumi daande nanndunde e sawtu jamaa keewdo, hono sawtu diyeele keewde ni, hono diggaali mawdi ni, ina wi'a:

«Haleluuya! Sabo Laamdo Joomiraado meeden

Jom baawde fuu oon tabintinii laamu muudum.

7 Mbeltofen, ceyoden, mawninen mo,

sabo bangal Jawgel ngeel yotake,

banjeteedo oon du segilake.

8 O hokkaama kaddule o bornoo, leppi daatudi, jalbooji, laabudi.»

Kaddule deen ngoni golleeji seniibe moyyudi diin.

9 Maleyka oon wi'i kam:

—Winndu: Barke woodanii noddaabe e nyaamduuji bangal Jawgel been!

O wi'i kam katin:

—Haalaaji diin ngoni haalaaji Laamdo goongaaji.

10 Kippiimi e leydi to koyde makko faa mi sujidana mo, ammaa o wi'i kam:

—Taa wadu! Miin du wo mi maccudo hono maada, aan e saki-raabe maa tiigiibe seedaaku ngu Iisaa waddi nguun. Sujidan Laamdo!

Sabo seedaaku ngu Iisaa waddi nguun, dum pay laatii annabaaku.†

Haala garol Almasihu faa jukka kuungal ladde

11 Caggal duum, nji'umi kammu ina omtii, de puccu ndaneewu bangi. Baddiido ngu oon ina wi'ee Koolniido, ina wi'ee Goongante. Wo e fonnditaare o sarortoo, e fonnditaare du o honirta.

12 Gite makko ina nga'i hono demle yiite ni. Kufuneeje laamu keewde ina ngoni e hoore makko. Innde ina winndaa e makko nde fay gooto anndaa si wanaa kanko.

13 Imo bornii saaya cuuwaaka e yiyam. Innde makko wo: «Konngol Laamdo.»

14 Konuuji kammu ina njokki mo ina bornii kaddule daatude, daneeje, laabude, ina mbaddii pucci daneeji.

15 Kaafaahi mbelki ina wurtoo e hunnduko makko. E kanki o soppirta laamorde adunaaru, de o laamoroo de sawru njamndi. O dampan e 6oosirde cabiije yaltinoore tikkere Laamdo jom baawde mawnde.

16 Inan innde winndaande e saaya makko e busal makko:

«Kaananke kaanankooobe e Joomiraado joomiraabe.»

17 Ndeen nji'umi maleyka ina darii dow naange. O yeewnii faa toowi, o wi'i pooli piirooji dow fuu:

—Ngaree, kawritee to nyaamdu weltaare mawndu ndu Laamdo wadi nduun,

18 faa nyaamon teewu kaanankooobe e teewu hooreebe sordaasiibe e teewu jom'en semmbe e teewu pucci e waddiibe dum'en e teewuuji yimbe

* **19:1 Haleluuya** wo haala ibraninkoore, dum woni Njetten Joomiraado. † **19:10** timmoode aayaare ndeen ina waawi fiirtireede: *Sabo seedanaade Iisaa, dum pay laatii annabaaku.*

fuu – rimbe e riimaybe, teddube e lo'ube!

¹⁹ Ndeen nji'umi ndaabaawa mannga ngaan e kaanankooobe adunaaru been e konunkooobe mubben ina kawriti faa kaba e baddiido puccu ndaneewu oon e konu muudum.

²⁰ Ndaabaawa ngaan nanngaa, kanga e annabaajo fewreejo gadannoodo kaayefiiji yeeso magga oon. E kaayefiiji diin o hiildunoo heube maande ndaabaawa ngaan been, sujidannoobe tooru nandundu e magga been. Be dido fuu, be paddaa ibe mbuuri e weendu yiite hu6birteendu sitti nduun.‡

²¹ Heddiibe been kalkiraa kaafaahi mburtotooki e hunduko baddiido puccu ndaneewu oon. Pooli diin fuu ngari nyaami teewuuji ma6be faa kaari.

20

Haala laamu duubi ujunere

¹ Caggal duum, nji'umi maleyka ina yuura dow kammu ina jippoo, ina jogorii junngo muudum cokitirgal bunndu ndu luggeefi muudum walaa do haadi nduun, kam e callalol manngol.

² O nanngi kuungal manngal ngaal, dum woni mboddi arandeeri mbi'eteendi Ibiliisa naa Seydaani ndiin. O ha6bi dum duubi ujunere.

³ O faddi ndi e ley bunndu ndu luggeefi muudum walaa do haadi nduun, o ommi ndi ley mayru, o takki ndu, taa ndi hiila lenyi faa nde duubi ujunere diin ki6bi. Caggal duum, ina tilsa ndi ha6bitee wakkati seeda.

⁴ Ndeen nji'umi joodorde laamu. Joodiibe e majje been kokkaama baawde saraade. Nji'umi katin yonkiji be ko'e mubben tayanoo saabe ko be mbaajii seedaaku ngu Iisaa waddunoo, kam e konngol Laamdo ngool. Be kujidanaayno ndaabaawa ngaan e tooru nandundu e muudum nduun, be kebaay maande magga e tiide naa e juude

ma6be. Been iirtii, laamodii e Almasiihu duubi ujunere.

⁵ Dum woni ummital arandeyal ngaal. Maaybe heddiibe been iirtaaki faa nde duubi ujunere diin ki6bi.

⁶ Barke e senaare ngoodanii jeyaa6e e ummital arandeyal been! Maayde dida6erde ndeen walaa ko waawani be. Be laatanto Laamdo e Almasiihu almaami'en, be laamodoo e Almasiihu duubi ujunere.

Haala jaaleede Ibiliisa

⁷ Si duubi ujunere diin ki6bii, Seydaani habbitete e kasu muudum, yoppee.

⁸ O wurtoto, o hiilowa lenyi gondi e cob6uli adunaaru nay diin, dum woni Yaajuuju e Maajuuju.* O hawrun-duran yimbe lenyi diin faa naata wolde. Idi keewi sanne hono njaa-reendi maayo.

⁹ Di yuuri e gerejei fuu ley adunaaru, di piilii ngalluure horsunde ndeen, do seniibe been kodi doon. Ammaa yiite yuuri dow kammu, halki di.

¹⁰ Ibiliisa kiilannoodo be oon faddaa e weendu yiite e sitti nduun, do ndaabaawa ngaan e annabaajo peneejo oon ngonni doon. Be njukettee doon jemma e nyalooma faa abada.

Haala nyannde darningal

¹¹ Caggal duum, nji'umi joodorgal laamu manngal danewal e joodiido dow maggal. Kammu e leydi fuu ndoggi ndilli yeeso makko, di nji'ataake katin.

¹² Nji'umi maaybe, teddube e lo'ube, ina ndarii yeeso joodorgal laamu ngaal. Dewte ina peertee. Dewtere wonde du ina feertee, kayre woni dewtere nguurndam. Maaybe been cariraa golleeji mubben binndaadi e dewte deen, mono fuu haddi golle muudum.

¹³ Maayo ngoon hokkiti maaybe muudum, maayde e laakara kokkiti maaybe mubben, mono e mubben fuu saroraa haddi golle muudum.

‡ **19:20 Sittiwo** huunde oolde wuleteende ina luu6a. * **20:8 Yaajuuju e Maajuuju** ina mbi'ee Gogu e Magogu e ibraninkooore.

14 Maayde e laakara fuu padfaa e weendu yiite nduun. Weendu nduun woni maayde dida berde ndeen.

15 Neddo fuu mo innde muudum tawaaka ina winndaa e dewtere ngurndam ndeen, faddaama e weendu yiite nduun.

21

No huunde fuu heydintinirtee

1 Caggal duum, nji'umi kammu keso e leydi keyri, sabo kammu arandeejo oon e leydi arandeeeri ndiin fuu ndillii, maayo du walaa.

2 Nji'umi Ngalluure Seniinde ndeen - dum woni Urusaliima keso oon - ina yuura dow kammu to Laamdo ina jippoo. Nde nyaayinaama hono no banjeteedo nyaayirta faa segiloo yaha to gorum ni.

3 Nanumi daande toownde yuurunde to joodorgal laamu toon, ina wi'a:

-Inan, joonnde Laamdo na woni hakkunde yimbe: o joodoto hakkundee maabe, be laatoo lenyol makko. Laamdo e hoore muudum wondan e maabe, laatoo Laamdo maabe.

4 O mooytan gondi gite maabe fuu. Maayde e mettorgal e bullaali e naawalla keddataako, sabo kulle kiidde deen fuu paltake.

5 Joodiido e joodorgal ngaal oon wi'i:

-Inan, mido heydintina huunde fuu!

O wi'i kam:

-Winndu haalaaji diin. Wo di koolniidi, wo di goongaaji.

6 O wi'i kam katin,

-Huunde fuu timmii! Miin woni arandeejo, miin woni cakitotoodo. Miin woni fuddoode, miin woni timmoode. Neddo fuu domdudo, mi hokkan dum ndiyam nguurndam yuurudam e ildude ndeen bolum tawa yobaay faa'e.

7 Neddo fuu jaaliido heban dum fuu, mi laatoto Laamdo muudum, kam du laatoo biyam.

8 Ammaa waatu be berde e be ngalaa goondinal e golloobe ko nyiddini e waroobe yimbe e fijoobe e dabarankooobe e rewoobe tooru-uji e fenooobe been fuu, weendu yiite e sitti hubbooru nduun woni ngedu mubben. Dum woni maayde dida berde ndeen.

Haala Urusaliima keso

9 Caggal duum, gooto e maleyka'en njeddo tiigiibe kaake jeddi keewde masiibaaji jeddi cakitotoodi diin wari, haaldi e am, wi'i:

-War faa mi holle banjaado, jom suudu Jawgel ngeel.

10 Ndeen keewumi Ruuhu, maleyka oon yaari kam faa dow waamnde mawnde toownde. O holli kam Urusaliima ngalluure seniinde ndeen ina yuura dow kammu to Laamdo ina jippoo.

11 Inde wondi e darja Laamdo faa inde jalbira hono no hayre rimre ni, hono no hayre yaspa laaunde hono daandorgal ni.

12 Kokuwol tekkungol toowngol ina filii nde. Ingol woodi dammbude sappo e didi, dammbugal fuu ina woodi maleyka. Lenyi biibe Israa'iila sappo e didi diin, inde muuben ina mbinndaa e dammbude deen:

13 dammbude lettugaaje deen wo tati, gorgaaje deen wo tati, sobbiireeje deen wo tati, hordooreeje deen du wo tati.

14 Kokuwol ngalluure ngool ina woodi kaaye jyyinirde sappo e didi. Dow majje inde nulaabe Jawgel sappo e dido been mbinndaa.

15 Maleyka kaaldoowo e am oon ina tiigii sawru kanje fonndirdu faa fonnda ngalluure ndeen e dammbude mayre e kokuwol mayre.

16 Tatteeji mayre nay diin fuu potu, njuuteefi mayre e njaajeeji mayre wo potu. O fonndiri nde sawru nduun, nde laatii estadiiji ujunaaje sappo e didi (12 000),* njuuteefi mayre e njaajeeji mayre e tooweefi mayre fuu wo potu.

* 21:16 Dum fuu na hawra e kilooji 2 200.

17 O fonndi kokuwol ngool, ngol hawri e piye hemre e capandé nay e nay (144), piye de yimbe piyata deen maleyka oon fiyirta.

18 Kokuwol ngool nyibiraama hayre yaspa. Ngalluure ndeen du nyibiraama kanje dimo, ga'udo hono no daandorgal laabungal ni.

19 Rotere kokuwol ngalluure ngool ina nyaayiniraa sii kaaye dime fuu: arandeere ndeen yaspa, didaberde ndeen safir, tataberde ndeen agate, nayaaberde ndeen emerooda,

20 jyaaberde ndeen onikis, jeegaaberde ndeen sarduwaan, jeddaaberde ndeen kirisoliita, jee-tataberde ndeen beril, jeenaaberde ndeen topaas, sappoaberde ndeen kirisoparaas, sappo e go'aberde ndeen yasente, sappo e didaberde ndeen ameeitis.

21 Dammbude sappo e didi deen wo kaaye luulu daneeje sappo e didi. Dammbugal fuu wo hayre luulu wootere. Balangol ngalluure ndeen wo kanje dimo, jalbiroowo hono no daandorgal ni.

22 Mi yi'aay suudu dewal e ley ngalluure ndeen, sabo Laamdo Joomiraado jom baawde fuu oon e Jawgel ngeel ngoni suudu dewal mayre.

23 Ngalluure ndeen haajaaka naange naa lewru yalnana dum, sabo darja Laamdo yalnata nde. Jawgel ngeel woni lampal mayre.

24 Lenyi adunaaru njahan ley annoora mayre. Kaanankoo6e adunaaru 6een ngaddanan nde darja mu66en.

25 Dammbude mayre deen omm-bataako nyalooma. De omm-bataako fey, sabo jemma walaa e mayre.

26 Darja e teddeengal lenyi adunaaru waddete ley mayre.

27 Ko tuuni fuu naatataa e mayre, naa golloo6e ko nyiddini, naa fenoo6e. Ammaa naato6e e mayre 6een ngoni 6e inde mu66en mbin-ndaa e dewtere nguurndam nde Jawgel ndeen.

22

1 Caggal duum, maleyka oon holli kam maayo ngo ndiyam muudum hokkata nguurndam, njalbiroojam hono daandorgal. Idam yuura to joodorgal laamu Laamdo e Jawgel ngeel toon.

2 Idam ila hakkunde laawol de-woowol ley ngalluure ndeen. Gereegi maayo ngoon didi fuu, lekki kokkoohi nguurndam ina woni e muudum, ndimoohi kile sappo e didi, lewru fuu nde wootere. Haakorooji makki wo safaare dannore lenyi adunaaru.

3 Ko Laamdo hudi fuu tawataake ley ngalluure ndeen katin. Joodorgal laamu Laamdo e Jawgel ngeel ina ngoni ley mayre. Maccube Laamdo ndewan dum.

4 Be nji'an yeeso muudum. Innde muudum du wonan e tiide ma66e.

5 Jemma walaa katin. Be ngalaa haaju e annoora lampal naa annoora naange, sabo Laamdo Joomiraado yalniranan 6e annoora muudum. Be laamoto faa abada abadin.

Haala gartol Iisaa

6 Maleyka oon wi'i kam:

—Haalaaji diin wo koolniidi, wo goongaaji. Laamdo Joomiraado, gattudo konngol muudum ley annabaa6e oon, nuli maleyka muudum faa holla maccube muudum ko 6adii warude.

7 Iisaa wi'i:

—Ndaaree, mi waran ko 6ooyataa! Barke woodanii neddo fuu kaybudo ko dewtere annabaaku nde wi'i.

8 Wo miin, Yuhanna, woni nanudo, ji'udo kulle deen fuu. Caggal ko nanumi e ko nji'umi duum, kippiimi e leydi to koyde maleyka kollannoodo kam oon faa mi sujidana dum.

9 Ammaa o wi'i kam:

—Taa wadu! Miin du wo mi maccudo Laamdo hono maada, aan e sakiraa6e maa annabaa6e 6een, kam'en e haybo6e haalaaji dewtere nde. Sujidan Laamdo!

10 O wi'i kam katin:

—Taa suudu haalaaji annabaaku gondi e dewtere nde diin, sabo

wakkati mo dum laatotoo oon badake.

¹¹ Gadoowo ko boni heddo e bonanda muudum, tuundo golle heddo e golleeji muudum tuundi diin, moyyo heddo e moyyuki muudum, ceniido heddo e senaare muudum!

¹² Iisaa wi'i:

—Ndaaree, mi waran ko booyataa. Mido wadda mbarjaari faa mi barjoo mono fuu haddi golle muudum.

¹³ Miin woni arandeejo e cakito-toodo, miin woni fuddoode e timmoode.

¹⁴ Barke woodanii lonnoobe saayaaji muuben faa mbaawa nyaamude siibe lekki nguurndam kiin, be ndewa dammbude, be naata ngalluure ndeen.

¹⁵ Ammaa wonbe caggal mayre been wo dawaadi e dabarankooobe e fiyoobe e waroobe yimbe e rewoobe tooruuji e yidube fewre e wadoobe hiila.

¹⁶ Miin Iisaa, mi nului maleyka am faa seedoo kulle de e ley kawrite goondinbe deen. Miin woni dadol Daawda, wo mi yuwdi Daawda du.

Miin woni hoodere fajiri jalboore ndeen!

¹⁷ Ruuhu e baneteedo oon ina mbi'a: —War!

Neddo fuu nando dum wi'a: «War!»

Neddo fuu domdudo wara, jidudo yarude ndiyam kokkoojam nguurndam fuu jaba yara dam bolum tawa yobaay faa'e.

Timmoode

¹⁸ Miin Yuhanna, mido sappana neddo fuu nando haalaaji annabaaku gondi e dewtere nde diin: si neddo beydii e majji huunde, Laamdo beydanan dum masiibaaji cifaadi e ley dewtere nde.

¹⁹ Si neddo ittii godfum e haalaaji dewtere annabaaku nde, Laamdo ittan ngedu muudum e lekki nguurndam cifaaki e mayre kiin, kam e ngalluure seniinde sifaande e mayre ndeen.

²⁰ Ceedantoodo kulle deen oon wi'i: —Tannyoral, mi waran ko booyataa!

Aamiina. War Iisaa Joomiraado!

²¹ Hinney Joomiraado meeden Iisaa wonda e moodon on fuu.